T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARI (TCK m. 220 - 221)

Erkan SARITAŞ

2502100113

TEZ DANIŞMANI:
Prof. Dr. Adem SÖZÜER

İSTANBUL - 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	ERKAN SARITAŞ	**Numarası**	:	2502100113
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	KAMU HUKUKU	**Danışmanı**	:	PROF.DR.ADEM SÖZÜER
Tez Savunma Tarihi	:	12.07.2017	**Saati**	:	13:30
Tez Başlığı	:	SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARI (TCK m.220-221)			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir~~.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.ADEM SÖZÜER		Kabul
2- PROF.DR.İZZET ÖZGENÇ		Kabul
3- PROF.DR.ALİ KEMAL YILDIZ		Kabul
4- YRD.DOÇ.DR.SELMAN DURSUN		Kabul
5- YRD.DOÇ.DR.SERDAR TALAS		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- YRD.DOÇ.DR.A. BATUHAN BAYTAZ		
2- YRD.DOÇ.DR.İSMAİL DURSUN		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARI (TCK m.220-221)

Erkan SARITAŞ

Kanunların suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgütlenme suçları, her dönemde ceza hukuku uygulamasının en tartışmalı alanlarından birini teşkil etmiştir. Ne zaman bir örgütün kurulmuş sayılacağı, bu örgütün hangi hallerde bir suç örgütü olarak tanımlanabileceği, bu örgütü kurma, yönetme ya da üye olma fiillerinin ne şekilde işleneceği, ne zaman bir örgüt adına suç işlenmiş sayılacağı, hangi hareketlerin bir suç örgütüne yardım olarak konumlandırılacağı ve hangi hallerde failler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği hususları bu tartışmaların odağında yer almaktadır. Bu gibi tartışmalara ışık tutabilmek amacıyla bu çalışmamızda, Türk Ceza Kanunu'nun 220-221. maddelerinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri inceleme konusu yapılmıştır. Bu çerçevede bu çalışmamızda bu suç tiplerine ilişkin genel esaslar, kanunda düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının unsurları ve nitelikli halleri, bu suçların özel görünüş biçimleri, etkin pişmanlık hükümleri, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlara ilişkin sorumluluk rejimi ve yaptırım hususları suç teorisinin genel ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç, ceza hukuku, örgüt, örgütlenme, suç örgütü, suç işlemek, kurmak, yönetmek, üye olmak, yardım etmek, etkin pişmanlık.

ABSTRACT

THE CRIMES OF ORGANIZING FOR THE PURPOSE OF COMMITING CRIMES (TPC. Art.220-221)

Erkan SARITAŞ

The acts of organizing for the purpose of committing criminal offences have always been one of the most controversial areas of criminal law. Some of the issues at the center of this discussion are when an organization might be deemed as formed, under which conditions this organization might be called as criminal, how crimes such as forming, managing, and participating in a criminal organization is committed, when a crime might be accepted as committed on behalf of the organization, which actions might be assumed as aiding the criminal organization, and in which situations rules of effective remorse can be applied to perpetrators. In order to clarify this discussion, in this study, we reviewed article 220 and 221 of the Turkish Penal Code, which stipulate organizing for the purpose of commiting crimes and effective remorse respectively. Within this framework, the matters which examined are general principles, basic elements, aggravating circumstances, the forms of manifestation of and sentencing for these crimes, effective remorse norms, and criminal responsibility regime of crimes committed as activities of a criminal organization within the general principles of crime theory.

Keywords: Crime, Criminal Law, Organizing, Criminal Organization, commission of crimes, forming, managing, participating, assisting, effective remorse.

ÖNSÖZ

Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri, esasen işlenmesi amaçlanan suç tipleri için birer hazırlık hareketi mahiyetinde olsalar da kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışı açısından meydana getirdikleri tehlike nedeniyle kanunda bağımsız suç tipleri olarak düzenlenmişlerdir. Bu nitelikleriyle, hem kişilerin suç işlemek amacıyla bir araya gelmelerini belirli koşullarda cezalandırmaları, hem hazırlık hareketi mahiyetinde olmaları, hem birer tehlike suçu niteliği taşımaları, hem de kanunda birer genel norm olarak düzenlenmeleri nedeniyle bu suç tipleri hem doktrin hem de uygulama açısından ciddi tartışmalara neden olmakta, uygulamada ciddi tereddütlerin doğmasına sebebiyet vermekte ve çoğu zaman pek çok yanlış uygulamanın da odağında yer almaktadır.

Ülkemizde özellikle son elli yılda acı bir şekilde tecrübe edildiği üzere; suç örgütlerinin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından doğurduğu tehlike ciddi bir ağırlığa ulaşabilmekte, bu örgütler ekonomik yaşamdan siyasal yaşama kadar pek çok farklı alanı oldukça olumsuz bir şekilde etkileyebilmekte, ciddi ekonomik kayıplara sebebiyet verebilmekte, pek çok kişinin hayatını ellerinden alabilmekte ya da vücut bütünlüğünü ortadan kaldırabilmekte ve nihayet yakın zamanda deneyimlediğimiz gibi ülkenin anayasal düzenini hedef alarak yıkmaya teşebbüs edebilmektedir. Bu nedenle suç örgütleri, her zaman hem kanun koyucunun hem de uygulamanın yoğun ilgisi ile karşılaşmıştır. Bu ilginin, suçla mücadele anlamında olumlu sonuçlar doğurduğu açık olmakla birlikte, uygulamada her nasılsa üçten fazla kişiden fazlasının şüpheli sıfatıyla yer aldığı soruşturmalarının büyük çoğunluğunun, bir şekilde, örgütlenme suçları çerçevesinde değerlendirilmesi gibi oldukça olumsuz sonuçlara gebe olduğu da tecrübe edilmiştir. Bu durum hiç şüphesiz, suç örgütü kavramına dair detaylı sistematik bilimsel çalışmaların az olması ile de yakından ilgilidir. Gerçekten, 765 S. TCK'nın tatbik edildiği yaklaşık 80 yıl boyunca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını bilimsel olarak inceleyen monografik eserler bir elin parmaklarını geçmemiş, 5237 S. TCK döneminde bu nispeten artmış ise de örneğin tüm cumhuriyet dönemi boyunca bu suç tipleri yalnızca tek bir doktora tez çalışmasına konu olabilmiştir. Bu da söz konusu alanın

önemi ile bu alana dair bilimsel ilginin ağırlığının ciddi anlamda orantısız olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmamızda biz, 5237 S. TCK'nın 220-221. maddelerinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını, ceza hukukunun temel ilkeleri ve modern suç teorisinin kural ve kurumları çerçevesinde inceleyerek, bahsettiğimiz bu eksikliğin giderilmesi açısından bir nebze de olsa katkıda bulunabilmek amacını taşımaktayız. Bu çerçevede çalışmamızda, örgüt bilimi, hukuk sosyolojisi, hukuk tarihi, hukuk felsefesi ve ceza hukukunun genel ilkeleri çerçevesinde söz konusu suç tiplerine ilişkin genel esaslar ile modern suç teorisinin geliştirdiği ve yeni TCK ile de kabul edilen metodoloji dairesinde, anılan suç tiplerinin unsurları ve özel görünüş biçimleri ile bu suç tipleri açısından öngörülen etkin pişmanlık halleri, yaptırım sistemi ve nihayet, suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlara dair öngörülen sorumluluk rejimi meseleleri inceleme konusu yapılmıştır.

Bu çalışmanın önsözü vesilesiyle; üniversitedeki öğrencilik yıllarımdan bu yana hemen her alanda yakın ilgisini ve desteğini esirgemediği gibi bu zor ve yorucu çalışmanın konusunun belirlenmesinden nihayet sonuçlanmasına kadar bu tez çalışması açısından da hem bilimsel hem de manevi desteğini esirgemeyen, ceza hukuku alanındaki derin bilgi ve tecrübesini paylaşmaktan çekinmeyen, eleştiri ve önerileri ile çalışmanın şekillenmesinde büyük katkıları olan ve çalışmanın oldukça geniş bir bilimsel özgürlük alanı içerisinde yürütülmesini temin ederek özgünlüğünü sağlayan, çok değerli hocam ve tez danışmanım *Prof. Dr. Adem Sözüer*'e teşekkür ediyorum. Keza, çalışmanın kısım kısım hazırlanması aşamalarında, her bir kısım tamamlandığında bunu inceleyerek değerlendiren, önerileri ve eleştirileri ile sistematik ve içerik açısından çalışmaya yön veren ve içeriğin zenginleşmesine ciddi katkılarda bulunan tez izleme komitesindeki kıymetli hocalarım *Prof. Dr. İzzet Özgenç* ve *Yard. Doç. Dr. Selman Dursun'*a da teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

İstanbul, 2017.
Erkan SARITAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **İİ**
ABSTRACT ..... **İV**
ÖNSÖZ ..... **V**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **XVİİ**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, SUÇ TİPLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ ve TEMEL NORMATİF NİTELİKLERİ

I- KANUNİ DÜZENLEME VE SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ TOPLUMSAL TEMELLERİ: SOSYAL BİR GERÇEKLİK OLARAK ÖRGÜTLER VE ÖZEL BİRER ÖRGÜT TİPİ OLARAK SUÇ ÖRGÜTLERİ **6**

A- Genel Olarak Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları ve Türk Ceza Kanunu'nun Düzenlemesi **6**

B- Kanuni Düzenlemede İfadesini Bulan Örgüt Kavramı ve Sosyal Gerçeklik Olarak Örgütler **15**

1- Genel Olarak Kanuni Düzenlemede Örgüt Kavramının Yeri ve Önemi ... 15
2- Sosyal Bir Gerçeklik Olarak *Örgüt Kavramı* 17
3- Dar Anlamda Örgüt Kavramının Unsurları 20
a- Aynı Amaç Etrafında Bir Araya Gelme 20
b- Organizasyon/ Hiyerarşik İlişki 20
c- Süreklilik 21

C- Suç Tiplerinin İlgili Eylemleri Yaptırıma Bağladığı *Suç Örgütleri* **21**

1- Özel Bir Örgüt Tipi Olarak Suç Örgütü 21
2- Suç Örgütleri ve *Organize Suçluluk* 28
3- Suç Örgütlerinin Kanuni Düzenlemelere Konu Olmaları 32

II- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ TARİHSEL TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ **35**

A- Roma Hukuku'nda Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına Öncü Suçlar 35
1- *De Hominibus Coactis* Edictum'u 35
2- *Lex Plautia De Vi / Lex Iulia De Vi Publica* 39
3- Corpus Iuris Civilis 41
B- Ortaçağ Avrupa'sında Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler 44
C- Aydınlanma Çağı Kodifikasyon Hareketlerinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler 48
1- 1810 Fransız Ceza Kanunu 48
2- 1857 Prusya ve 1871 Alman İmparatorluk Ceza Kanunları 52
3- 1889 İtalyan Ceza Kanunu 55
D- Türk Hukuk Tarihinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme 59
1- Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda "*Hırabe*" (Yol Kesme) ve "*Bağy*" (İsyan) Suçları 59
2- Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunnameleri 63
3- Cumhuriyet Dönemi Türk Hukuku 67
a- 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İlk Hali 67
b- 11.06.1936 Tarih ve 3038 Sayılı ve 03.02.1937 tarih ve 3112 Sayılı Kanun Değişiklikleri 70
c- 07.06.1979 Tarih ve 2245 Sayılı Kanun Değişikliği 72
d- 06.06.1991 Tarih ve 3756 Sayılı Kanun Değişikliği 77
e- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu 79
f- 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu 84
E- Modern Ceza Kanunlarında ve Ulusalüstü Hukuk Metinlerinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları 87
1- Modern Ceza Kanunları'nda Yer Alan Düzenlemeler 87
a- İtalyan Ceza Kanunu 87
b- Alman Ceza Kanunu 94
c- Fransız Ceza Kanunu 97
d- Common Law 100
2- Ulusalüstü Hukuk Metinleri 103
a- Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 103
b- Avrupa Konseyi Tavsiye Kararları 108

III- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ PRE-NORMATİF TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİ İLE SINIRLANDIRILAN VE KORUNAN HUKUKSAL DEĞERLER VE MAĞDUR 111

A- Suç Tiplerinin İhdası Açısından *Düşünceyi İfade* ve *Örgütlenme* Özgürlükleri 111

1- Düşünceyi İfade Özgürlüğü 111

2- Örgütlenme Özgürlüğü 114

B- Suç Tipleri ile Korunan Hukuksal Değer: *Toplumsal Düzen, Barış ve Güvenlik İçinde Yaşama Hakkı* 119

1- Suç Tipleri ile Korunan Hukuksal Değere İlişkin Doktrinde Kabul Edilen Görüşler 119

a- Korunan Hukuksal Değerin Kamu Düzeni, Kamu Güvenliği ve/veya Kamu Barışı Olduğu Görüşü 119

b- Suç Tiplerinin Kamu Düzeni, Kamu Güvenliği ve/veya Kamu Barışı ile Birlikte "Bireylerin Hak ve Özgürlüklerini" de Koruduğu Görüşü 121

c- Söz Konusu Suç Tipleri ile Esasen Bağımsız Bir Hukuksal Değerin Değil Amaç Suçların Koruduğu Hukuksal Değerlerin Korunduğu Görüşü……..….123

d- Söz Konusu Görüşler Çerçevesinde *Kamu Düzeni*, *Kamu Barışı* ve *Kamu Güvenliği* Kavramlarının Anlam ve İçeriği 123

2- Değerlendirme 127

a- Genel Olarak Suçla Korunan Hukuksal Değer Modellemesi ve Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında *Suçun Konusu* ve *Hukuksal Değer* Ayrımı 128

b- Suçla Korunan Hukuksal Değer Olarak Toplumsal Düzen, Barış ve Güvenlik İçinde Yaşama Hakkı 134

C- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında Müşterek Kavram Olarak "Mağdur" 137

IV- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ NORMATİF TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİNİN TEMEL NORMATİF ÖZELLİKLERİ….. 139

A- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Normatif Sistem. 139

1- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Türk Ceza Kanunu Sistematiğindeki Yeri 139
2- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Düzenlendiği TCK m.220 Hükmünün Sistematiği 141
a- Genel Olarak 141
b- Kanuni Düzenlemede Tek Bir Suç Tipinin mi Yoksa Birden Fazla Suç Tipinin mi Yer Aldığı Meselesi 141
(1)- Doktrinde İleri Sürülen Görüşler 141
(2)- Yargıtay'ın Meseleye Yaklaşımı 145
(3)- Değerlendirme 146
c- Suç Örgütü Adına Suç İşleme (TCK m.220/f.6) ve Suç Örgütüne Yardım Etme (TCK m.220/f.7) Fiillerinin Normatif Sistematikteki Yeri Meselesi 152
B- Suç Tiplerinin Normatif Ortak Özellikleri 164
1- Suç Tiplerinin *İşlenmesi Amaçlanan Suçlar Açısından Hazırlık Hareketi Niteliğinde* Olmaları 164
2- Suç Tiplerinin *Tehlike Suçu* Niteliğinde Olmaları 166
3- Suç Tiplerinin *Genel Norm Tipi* Niteliğinde Olmaları 169
4- Doktrinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin "Ortak Özellik" Olarak Gösterilen Sair Hususların Değerlendirilmesi 171

İKİNCİ BÖLÜM
SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA VEYA YÖNETME SUÇU

I- GENEL OLARAK 175
II- SUÇUN UNSURLARI 176
A- Suçun Maddi Unsurları 176
1- Fail 176
2- Fiil 182
a- Genel Olarak 182
b- Hareketin Konusu Olarak *Suç Örgütü* 183
(1)- Örgüt Teşkili 187

(a)- Çok Sayıda Kişinin, Çevresel Kişi ve Örgütlenmelerden Ayrık Bir Şekilde, Belirli Bir Amaç Çerçevesinde Bir Araya Gelmesi 192
(b)- Organizasyonel (Hiyerarşik) Yapılanma 207
(c)- Süreklilik 220
(2)- Örgütün "Kanunda Suç Olarak Tanımlanan Fiilleri" İşleme Amacında Olması 229
(a)- Örgütsel Amaç Kavramı ve Hukuki Niteliği 229
(b)- Örgütsel Amaç Olarak "Suç Teşkil Eden Fiilleri İşleme" ... 233
(c)-İşlenmesi Amaçlanan Suçların "Birden Fazla ve Sayısı Belirsiz Nitelikte" Olması 247
(d)- Suç Teşkil Eden Fillerin İşlenmesinin "Örgütün Önem Göstermeyen İkinci Derece Amacını" Teşkil Etmemesi 256
(3)- Örgütün En Az Üç Kişiden Oluşması 260
(a)- Asgari Üye Sayısının Anlamı ve Suç Tipindeki İşlevi 260
(b)-Asgari Üye Sayısına Yönelik Mukayeseli Hukukta ve Ulusalüstü Belgelerde Kabul Edilen Sistemler 264
(c)- Asgari Üye Sayısının Tespiti 265
(4)- Örgütün Yapısı, Sahip Olduğu Araç Gereç ve Üye Sayısı Bakımında Amaç Suçları İşlemeye Elverişli Olması 269
(a)- Genel Olarak 269
(b)- Hukuki Niteliği 272
i- Tipik Neticeyi Teşkil Ettiği Görüşü *272*
ii- Objektif Cezalandırılabilirlik Koşulu Olduğu Görüşü *274*
iii- Değerlendirme *275*
(c)- Amaç Suçları İşlemeye Elverişliliğin Tespiti 281
c- Kanuni Tipte Tanımlanan Seçimlik Hareketler: *Suç Örgütünün Kurulması veya Yönetilmesi* 290
(1)- Genel Olarak 290
(2)- Suç Örgütünün Kurulması 292
(a)- "Suç Örgütünün Kurulması" Kavramı 292
(b)- Yapısal Olarak Suç Örgütünün Kurulması Şekilleri 294
(c)- Fiilin İcrası ve Tamamlanması 299

(d)- İcra Hareketlerinin Tamamlanması Sonrasında Örgütte Alınan Fiili Pozisyonların Suça Etkisi 306
(3)- Suç Örgütünün Yönetilmesi 311
(a)-Suç Örgütünün Yönetilmesi Kavramı ve Yöneticilerin Örgütteki İşlevi Çerçevesinde "Yönetici - Üye Ayrımı" 311
(b)- Fiilin İcrası ve Tamamlanması 321
(c)- Fiilin Sona Ermesi 322
B- Suçun Manevi Unsurları 327
1- Suçun Manevi Unsuru Olarak Kast ve Kapsamı 327
2- Suç Tipinin *"Amaç Suç*" Niteliğinde Olması ve Bu çerçevede Olası Kastla İşlenip İşlenemeyeceği Meselesi 333
C- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru 338
III- SUÇUN NİTELİKLİ HALİ: ÖRGÜTÜN SİLAHLI OLMASI 346
IV- SUÇ TİPİ YÖNÜNDEN KUSURLULUK 350
V- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ 357
A- Suça Teşebbüs 357
1- Bu Suç Açısından Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Mümkün Olup Olmadığı Meselesi Yönünde Doktrinde İleri Sürülen Görüşler 358
a- Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Bu Suç Tipi Açısından Mümkün Olmadığı Görüşü 358
b- Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Bu Suç Tipi Açısından da Mümkün Olduğu Görüşü 362
2- Değerlendirme 363
B- Suça İştirak 369
1- Faillik Açısından 369
2- Şeriklik Açısından 371
a- Suça Azmettirme Suretiyle İştirak 371
b- Suça Yardım Etme Suretiyle İştirak 374
C- Suçların İçtiması 378
1- Görünüşte İçtima Açısından 378
a- Özel Norm – Genel Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima 378
b- Tüketen - Tüketilen Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima 383
2- Zincirleme Suç Açısından 388
3- Fikri İçtima Açısından 390

VI- ETKİN PİŞMANLIK 391
A- Genel Olarak Etkin Pişmanlık Kavramı ve Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma veya Yönetme Suçunda Etkin Pişmanlık Düzenlemesinin Mahiyeti ve Önemi 391
B- Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Halleri 394
1- Kurucu veya Yöneticinin, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu Nedeniyle Soruşturmaya Başlanmadan ve Örgütün Amacı Doğrultusunda Suç İşlenmeden Önce Örgütü Dağıtması veya Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlaması (TCK m.221/f.1) 394
2- Kurucu veya Yöneticinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.1) 399
C- Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hali: Kurucu veya Yöneticinin Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.2) 403
D- Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma veya Yönetme Suçunda Etkin Pişmanlık Hallerine İlişkin Müşterek Hükümler 404
1- Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Yalnızca Bir Kez Uygulanması Kuralı (TCK m.221/f.6) 404
2- Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbirine Hükmolunması (TCK m.221/f.5) 405

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA, SUÇ ÖRGÜTÜ ADINA SUÇ İŞLEME VE SUÇ ÖRGÜTÜNE YARDIM ETME SUÇLARI İLE ÖRGÜT FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İŞLENEN SUÇLARA İLİŞKİN SORUMLULUK REJİMİ VE YAPTIRIM

I- SUÇ ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA SUÇU (TCK M.220/F.2) 409
A- Genel Olarak 409
B- Suçun Unsurları 410
1- Suçun Maddi Unsurları 410
a- Fail 410

b- Fiil 412
(1)- Genel Olarak 412
(2)- Hareketin Konusu Olarak Bir Suç Örgütünün Varlığı 413
(3)- Tipik Hareket: Suç Örgütünün Hiyerarşik Yapısına Dahil Olma 415
(4)- Fiilin Tamamlanması ve Sona Ermesi 426
2- Suçun Manevi Unsurları 431
3- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru 439
C- Suçun Nitelikli Hali: Örgütün Silahlı Olması 445
D- Kusurluluk 447
E- Suçun Özel Görünüş Biçimleri 449
1- Suça Teşebbüs 449
2- Suça İştirak 452
a- Faillik Açısından 452
b- Şeriklik Açısından 453
3- Suçların İçtimaı 456
a- Görünüşte İçtima Açısından 456
(1)- Özel Norm – Genel Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima . 456
(2)- Tüketen-Tüketilen Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima ... 458
b- Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Açısından 460
F- Etkin Pişmanlık 461
1- Genel Olarak 461
2- Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Halleri 462
a- Örgüt Üyesinin, Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeksizin, Gönüllü Olarak Örgütten Ayrıldığını İlgili Makamlara Bildirmesi (TCK m.221/f.2) 462
b- Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeden Yakalanan Örgüt Üyesinin, Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılmasını veya Mensuplarının Yakalanmasını Sağlamaya Elverişli Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.3) 468
c- Örgüt Üyesinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.1) 472
3- Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hali: Örgüt Üyesinin Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve

Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.2) 475
4- Müşterek Hükümler 475

II- SUÇ ÖRGÜTÜ ADINA SUÇ İŞLEME SUÇU (TCK M.220/F.6) 476
A- Genel Olarak 476
B- Suçun Unsurları 478
1- Suçun Maddi Unsurları 478
a- Fail 478
b- Fiil 480
(1)– Kanunun Suç Saydığı Fiilin İşlenmesi 481
(2)- Suçun Örgüt Adına İşlenmesi 485
(3)- Örgütün Silahlı Olması 493
2- Suçun Manevi Unsurları 494
3- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru 497
C- Kusurluluk 498
D- Suçun Özel Görünüş Biçimleri 501
1- Suça Teşebbüs 501
2- Suça İştirak 503
3- Suçların İçtimaı 504
a- Gerçek İçtima ve Bu Hükmün Uygulanmayacağının Açıkça Belirtildiği Özel Hükümler Açısından 504
b- Görünüşte İçtima Açısından 508
c- Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Açısından 510
E- Etkin Pişmanlık 512

III- SUÇ ÖRGÜTÜNE YARDIM ETME SUÇU (TCK M.220/F.7) 515
A- Genel Olarak 515
B- Suçun Unsurları 517
1- Suçun Maddi Unsurları 517
a- Fail 517
b- Fiil 519
(1)- Hareketin Konusu Olarak Bir Suç Örgütünün Varlığı 520
(2)- Tipik Hareket: Suç Örgütüne Yardım Edilmesi 521
2- Manevi Unsur 531

3- Hukuka Aykırılık 536
C- Kusurluluk 538
D- Suçun Özel Görünüş Biçimleri 541
1- Suça Teşebbüs 541
2- Suça İştirak 543
3- Suçların İçtimaı 544
a- Görünüşte İçtima Açısından 544
b- Zincirleme Suç Açısından 549
c- Fikri İçtima Açısından 550
E- Etkin Pişmanlık 554
IV-SUÇ ÖRGÜTÜNÜN FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İŞLENEN SUÇLARDA SORUMLULUK REJİMİ 556
A- Genel Olarak 556
B- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları ve Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi 557
1- Gerçek İçtima Kuralının Kuramsal Temeli 559
2- Normun Uygulanması 561
C- Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçtan Örgüt Yöneticilerinin Fail Olarak Sorumlu Olması 567
1- Düzenlemenin Hukuki Niteliği ve Kuramsal Temeli 568
2- Düzenlemenin Uygulanması Yönünden *"Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suç"* Kavramı 578
3- Düzenlemenin, Tüm Suç Örgütleri ve Tüm Yöneticiler Açısından Uygulanıp Uygulanamayacağı Meselesi ve Bu Açıdan, Kusur ve Cezaların Şahsiliği İlkeleri Yönünden Değerlendirilmesi 585
V- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARINDA YAPTIRIM İLE GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME 593
A- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında Yaptırım 593
B- Görevli ve Yetkili Mahkeme 598
SONUÇ 600
KAYNAKÇA 613
ÖZGEÇMİŞ 638

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
Aşğ.	: Aşağıda
A.Teş. K.	: Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Al.CK	: Alman Ceza Kanunu
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BGH	: Bundesgerichtshof
BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
§	: Bölüm
Cass.	: Cassazione
C./c.	: Cilt
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CD	: Ceza Dairesi
CED. Cass.	: Centro Elettronico Dati della Corte di Cassazione
ÇASÖMK	: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu
Çev.	: Çeviren
D.	: Daire
dpnt.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
Edz.	: Edizione
f.	: Fıkra
Fr.CK	: Fransız Ceza Kanunu
Giust.	: Giustizia
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GsÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İt.CK.	: İtalyan Ceza Kanunu
k. no:	: Kenar numarası
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
krş.	: Karşılaştırınız
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
m.	: Madde
M.Ö/M.S.	: Milattan önce/ milattan sonra
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
no.	: Numara
nkl.	: Nakleden
p.	: Paper
pen.	: Penale
prg.	: Paragraf
Riv.	: Rivista
S.	: Sayı/Sayılı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sırası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TFÖHK	: Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
t.y.	: Basım Tarihi yok
vd.	: Ve devamı
vol.	: Volume
Y.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yuk.	: Yukarıda
y.y.	: Yayım Yeri Yok
zik.	: Zikreden

GİRİŞ

Birer tehlike suçu olarak *suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarıyla* esasen diğer suç tiplerinin işlenmesi açısından birer hazırlık hareketi niteliğinde olan "suç işlemek amaçlı organizasyon çerçevesinde bir araya gelme" kapsamındaki eylemler cezalandırılmaktadır. Kişilerin, başkalarına ait ve ceza normları ile korunan hukuksal değerleri ihlal eden eylemlerde bulunmak açısından belirli bir organizasyon çerçevesinde bir araya gelmeleri, anılan bu hukuksal değerlerden bağımsız olarak, kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını da ihlal etmektedir. Bu nedenle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, kanunlarda işlenmesi amaçlanan suç tiplerinden bağımsız olarak düzenlenmektedir.

Suç örgütlerinin günümüzdeki faaliyet alanı ve potansiyeli korkunç boyutlara ulaşmış, uluslararası bir sorun yumağı haline gelmiş, hem ülkesel hem de küresel düzeyde kişi hak ve özgürlükleri ile toplumsal barış açısından en ciddi tehdit kalemlerinden birini teşkil edecek duruma erişmiştir. Çıkar amaçlı suç örgütlerinin ekonomik çıkar sağlama imkânına sahip her suç tipini ya da bunlarla bağlantılı başkaca suç tiplerini gerçekleştirme potansiyeli, terör örgütlerinin ise böyle bir ayrıma dahi ihtiyaç duymadan pek çok suç tipini oldukça ağır etkiler doğuracak şekilde işlemeleri, ceza hukukunun koruduğu hemen her hukuksal değerin bu örgütlerin etkinliklerinden nasibini almasını sonuçlamaktadır. Suç örgütlerinin toplumsal düzene karşı ortaya çıkardıkları tehdit, bir taraftan pek çok kişinin canına ya da vücut bütünlüğüne ve ciddi bir ekonomik kayba mâl olarak doğrudan zarar doğurmakta iken diğer taraftan bu örgütlerle mücadele amacıyla çıkarılan kanunlar, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlamakta ve bunun yol açtığı kısır döngünün değişmez kaybedeni daima "toplumu oluşturan tüm kişiler" olmaktadır.

Suç örgütlerinin özetlediğimiz bu nitelikleri, onları suçla mücadelede hesaba katılması gerekli ciddi birer aktör olarak konumlandırdığı gibi işin doğası gereği kanun koyucunun ilgisini de üzerlerine çekmektedir. Gerçekten, ilkel biçimlerine Roma Hukukunda dahi rastlayabildiğimiz suç işlemek amaçlı örgütlenme fiilleri Aydınlanma Çağı kodifikasyon hareketleri ile ceza kanunlarında kendilerine geniş bir normatif düzenleme sahası bulabilmiş, suç örgütlerinin 20.yy.'ın ilk yarısında meydana gelen ve günümüzde de devam eden yoğun faaliyetleri bu sahayı gittikçe

genişlettiği gibi ceza muhakemesine dair kanunlar ile suç önleme mevzuatında da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlara yönelik özel hükümlere geniş yer verilmiştir. Bu çerçevede mevzuatımızda da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına dair hem TCK'da, hem CMK'da hem de özel kanunlarda pek çok hüküm yer almaktadır. Usul hükümleri ve önleyici tedbirlere dair normlar bir tarafa bırakılırsa, maddi ceza hukuku açısından bu hükümlerin çekirdeğinde hiç şüphesiz TCK m.220 yer almaktadır. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme, suç örgütüne üye olma, suç örgütü adına suç işleme, suç örgütüne yardım etme ve bunlardan ayrık olarak suç örgütünün propagandasını yapma fiillerinin düzenlendiği bu maddenin, benzeri fiillerin düzenlendiği diğer maddelerin tümüne göre *genel norm* mahiyetinde olması, söz konusu maddenin bu alandaki en önemli normatif düzenleme olduğu gerçeğini de ortaya koymaktadır. Bu açıdan suç teorisi yönünden bu maddenin incelenmesi, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına dair bütünsel bir bakış açısının temelini teşkil edecek olması açısından oldukça önemlidir.

Diğer taraftan, 5237 S. TCK ile ceza hukukunun pek çok kural ve kurumu modern suç teorisinin esasları çerçevesinde yeniden şekillendirilmiş, bu süreç daha ziyade genel hükümleri kapsasa da özel hükümler alanında da ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından da cari olmuş, bu suç tipleri yeni bir düşünce biçimi çerçevesinde yeniden ele alınıp düzenlenmiştir. Ancak pek çok suç tipi açısından olduğu gibi, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin uygulamanın da yeni ceza kanununun getirdiği genel esaslara ve bu suç tipine özel sistematiğe yeteri kadar adapte olamadığı görülmektedir. Bu sorunla uygulamanın daha ilk ayağında karşılaşılmakta ve şüpheli sayısının üçten fazla olduğu pek çok soruşturmada diğer suçlara ilişkin şüpheye, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin şüphe de neredeyse otomatik bir şekilde eklenmekte, bazı koruma tedbirlerinin uygulanması noktasında pek çok şüpheli peşinen örgüt lideri olarak nitelenmekte, bu aşamada örgütün var olup olmadığı ya da kimin hukuken hangi konumda olduğu hususunda yeterli açıklıkta değerlendirme yapılamamaktadır. Bu sorun, yargılama aşamasında da devam etmekte, özellikle sanık sayılarının iki hatta üç haneli rakamlara ulaştığı davalarda kimin neden örgüt lideri olduğu, kimin bu örgüte hangi amaç ve esaslarla üye olduğu tespiti sağlıklı bir şekilde yapılamamakta, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına

ilişkin normların örneğin -özel içtima hükümlerinin- tatbikinde kanun koyucunun öngördüğü esaslara son derece aykırı sonuçlara varılmakta, bunun doğal sonucu olarak da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin hukuki değerlendirme noktasında ciddi hatalar yapılmaktadır. Bu noktada belirttiğimiz sorunların çözümünün, bu suç tiplerinin uygulama esaslarının doğru bir şekilde tespitinden geçtiği açıkça görülmektedir.

Bu çerçevede konunun önemi nazara alındığında, benimsediğimiz suç teorisi çerçevesinde incelenmesine dair çalışmanın "ana hatları ile sınırlandırılması" gereği de hasıl olmaktadır. Bu noktada evvela çalışmamızın yalnızca belirli suç tiplerinin, suç genel teorisi çerçevesinde analizine yönelik olduğunu ifade etmekle esasen, genel olarak suç örgülerinin sosyolojik ya da politik yapıları ya da kriminolojik özelliklerinin çalışma alanı dışında olduğunu da peşinen ifade etmiş olmaktayız. Aşağıda belirteceğimiz üzere, hukuk sahasında yapılacak yorumlara temel teşkil etmesi için biz, örgüt kavramını evvela sosyal bir gerçeklik olarak ele alacak ve hukuki kavramları da bu gerçeklik üzerine inşa edeceğiz. Haliyle bu sahada sosyoloji, sosyal psikoloji, yönetim-bilimi ya da sistem-bilimine ilişkin kurum, kavram ve metotlara da başvuracağız. Ancak bu, yalnızca kanunda "örgüt" kavramına yer verilmesi ve ancak bu kavrama ilişkin açık bir tanım verilmemesi, buna mukabil örgütlerin sosyal gerçeklik olarak varlıklarını muhafaza etmeleri ve kanunun konu aldığı suç örgütlerinin de yalnızca "belirli amaçlarla" kurulmuş birer örgüt olmaları nedeniyle söz konusu olacak ve bu yöntem, yine ancak bu amacın zorunlu kıldığı sınırlar içinde uygulanacaktır. Bu genel çerçeve içerisinde belirtmemiz gerekir ki ifade ettiğimiz bu zorunluluğa bağlı olarak örgüt kavramına ilişkin sosyal gerçekliğe atıf yapılmasının dışında kalan; suç örgütlerinin sosyolojik etkileri, siyasi ve ekonomik yapılarla etkileşimleri, meydana getirdikleri sosyal sorunlar, ekonomik etkileri vs. –oldukça sınırlı bir tanıtım haricinde- bu çalışmanın kapsamı dahilinde değildir.

Çalışmanın, hukuk sahası içinde olmasının yanında, -diğer hukuki alanlara yeri geldiğinde atıf yapılması söz konusu olabilirse de- yine sadece ceza hukuku sahası içinde kalmasına dikkat edildiğini ve özellikle suç örgütleri ile mücadeleye ilişkin önleyici tedbirleri ve buna yönelik önleyici kolluk mevzuatını konu alan ve esasen bir idare hukuku sahası olan güvenlik hukukuna ilişkin hususların çalışma

sahası dışında tutulmuş olduğunu da belirtmemiz gerekmektedir. Keza, her ne kadar çalışmamızda oldukça kısıtlı olarak kimi ceza muhakemesi kurumlarına atıf yapılacaksa da genel olarak ceza muhakemesi hukuku alanına giren normların incelenmesi çalışmamız sahası dışında olacaktır. Bunun gibi, yine çalışmamızda yaptırım teorisinin ilgi alanına girdiği ölçüde infaz hukuku açısından suç tiplerinin gösterdikleri özellikler inceleme konusu yapılacak ise de örgüt suçlarının infazına ilişkin tüm kurum, kavram ve esasların ayrıntılı olarak incelenmesi söz konusu olmayacaktır.

Suç tiplerinin analizi noktasında ise yine yalnızca genel amaçlı örgütlenme suçları incelenme konusu yapılacak ve bu nedenle çalışma sahası TCK'nın 220 ve 221. maddeleri ile sınırlı tutulacaktır. Bu nedenle örneğin içtima bahsinde gerek duyulması gibi durumlar hariç olmak üzere, ceza kanunundaki özel amaçlı örgütlenme suçları (TCK m.78 ve 314) ile diğer kanunlardaki benzer suçlar (TMK m.7 gibi) çalışmanın sahası dışında tutulacaktır. Bu nedenle "soykırım amacıyla örgütlenme fiilleri" veya "terör amacıyla örgütlenme fiilleri" bu çalışma kapsamında yer almamaktadır.

Yine belirtmemiz gerekmektedir ki inceleme konumuz örgütün organik yapısına dahil kimselerin işledikleri *kurma, yönetme* ve *üye olm*a şeklindeki örgütlenme fiilleri ile organik yapısına dahil olmamakla birlikte, örgütle iradi ya da maddi bir bağlantı içinde işlenen ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmesine doğrudan bir katkı mahiyeti taşıyan *örgüt adına suç işleme* ve *örgüte yardım etme* şeklindeki örgütlenme fiilleridir. TCK m.220/f.8'de düzenlenen suç örgütünün veya amacının propagandasını yapma fiili ise örgütle doğrudan bir ilişkiyi gerektirmediğinden ve örgüte ancak dolaylı bir katkı mahiyeti taşıdığından teknik anlamıyla bir örgütlenme fiili değildir. Bu nedenle anılan bu suç tipi de inceleme konumuz kapsamına alınmamıştır.

Sınırlarını bu şekilde belirlediğimiz inceleme konumuza dair tez çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. *Birinci bölümde,* bilahare normun incelenmesi noktasında kendi iç tutarlılığına sahip bir yorum ve analizin geliştirilmesine temel oluşturması açısından genel olarak örgüt kavramı, özel bir örgüt olarak suç örgütleri, suç tiplerinin tarihsel temelleri, mukayeseli hukuk ve ulusalüstü hukuk metinlerinde ele alınışları, suçla sınırlandırılan ve korunan hukuksal değerler ve suç tiplerine

ilişkin kanun koyucunun belirlediği temel normatif sistem inceleme konusu yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, TCK m.220/f.1'de düzenlenmiş bulunan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu incelenmiştir. Bu incelemede modern suç teorisinin inceleme metodu takip edilmiş ve suç tipinin maddi unsurları sırasıyla fail ve fiil alt başlıkları çerçevesinde incelenmiştir. Fiil bahsinde ise evvela hareketin konusu olarak suç örgütü kavramı incelemeye tabi tutulmuştur. Esasen, hangi örgütlerin suç örgütü niteliği taşıyacağı noktasında temel kriterler, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun düzenlendiği TCK m.220/1 hükmünde ele alınmış olduğundan, diğer herhangi bir örgütten ayırabilmek için "suç örgütünün" unsurları bu suç tipine ilişkin analizde ele alınmış, takip eden bölümdeki suç tipleri yönünden ise hareketin konusu olarak suç örgütü meselesi açısından bu kısma atıf yapılmıştır. Bunu takiben tipik seçimlik hareketler olarak kurmak ve yönetmek hareketleri, suçun manevi unsurları ile hukuka aykırılık unsuru incelenmiştir. Suçun unsurlarının incelenmesinden sonra suçun cezayı arttıran nitelikli hali olarak örgütün silahlı olması ayrı bir başlıkta incelenmiştir. Suçun unsurları dışında kalan kusurluluk bahsi de ayrı bir başlıkta ele alınmış, bu başlıkta mazeret nedenlerinin suç tipi açısından gösterdiği özelliklere değinilmiştir. Takiben, suçun özel görünüş biçimleri incelenmiş ve TCK m.221'de öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinden, bu suç tipi açısından tatbiki mümkün olanları, bu bölümün sonunda inceleme konusu yapılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise TCK m.220/f.2'de düzenlenen suç örgütüne üye olma suçu, f.6'da düzenlenen suç örgütü adına suç işleme suçu ve f.7'de düzenlenen suç örgütüne yardım etme suçu bir önceki paragrafta belirttiğimiz inceleme yöntemi çerçevesinde ayrı ayrı ele alınmıştır. Takiben yine bu bölümde aynı maddenin 4. ve 5. fıkraları "suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda sorumluluk rejimi" başlığı altında incelenmiş, son olarak incelenen tüm suç tiplerine ilişkin yaptırım, infaz ve kimi kovuşturma hükümlerine yer verilmiş ve varılan tüm sonuçlar *"Sonuç"* başlığı altında özetlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, SUÇ TİPLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ ve TEMEL NORMATİF NİTELİKLERİ

I- KANUNİ DÜZENLEME ve SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ TOPLUMSAL TEMELLERİ: SOSYAL BİR GERÇEKLİK OLARAK ÖRGÜTLER VE ÖZEL BİRER ÖRGÜT TİPİ OLARAK SUÇ ÖRGÜTLERİ

A- Genel Olarak Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları ve Türk Ceza Kanunu'nun Düzenlemesi

Ceza kanunlarında düzenlenen suç tipleriyle, kişilerin hukuk düzeni tarafından korunan menfaatlerinin *(=hukuksal değerlerin),* belirli tip fiillerle ihlal edilmesinin önlenmesi hedeflenir[1]. Hukuksal değerlerin soyut ya da somut koruma objelerine yönelen bu belirli tip fiiller ya bu objeyi zarara ya da yalnızca tehlikeye uğratırlar ancak her iki durumda da kişilerin hukuk tarafından korunan bir veya

[1] Bkz. Adem Sözüer, **Suça Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı, 1994, s.143; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. bası, Ankara, Seçkin, 2016, s.157-161; Stefano Canestrari, Luigi Cornacchia, Giulio De Simone, **Manuale di Diritto Penale Parte Generale**, Bologna, Il Mulino, 2007, s.204-205; Michael Bohlander, **Principles of German Criminal Law**, Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2009, s.18-19; Kimmo Nuotio, "Theories of Criminalization and the Limits of Criminal Law: A Legal Culturel Approce", in: **The Boundaries of The Criminal Law**, Ed: R.A. Duff vd., New York, Oxford Univesty Press, 2010, s.260; Bernd Schünemann, "The System of Criminal Wrongs: The Concept of Legal Goods and Victim-based Jurisprudence as a Bridge Between the General and Special Parts of the Criminal Code", in: **Buffalo Criminal Law Review**, vol:7, 2004, New York, s.552; Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4.baskı, İstanbul, Beta, 2015, s.5; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. Bası, Ankara, Seçkin, 2016, s.32-33; M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen, A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara, Adalet, 2016, s.5; Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara, Seçkin, 2003, s.440; Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem; **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, TCK Değişikliklerine Göre Yenilenmiş 16. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s.28; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Seçkin, 2016, s.41.

birden çok menfaati ihlal edilmiş olur[2]. Söz konusu fiilleri, yine benzer şekilde koruma objesine yönelen diğer fiillerden ayıran ve ceza hukukunun ilgi alanına çeken husus ise ceza normlarında tanımlanan soyut suç kalıbına girmeleridir. Bu fiiller, kanunda tanımlanan soyut fiil kalıpları kapsamına girmeleriyle yani *tipikliği* gerçekleştirmeleriyle birlikte *suç* olarak tanımlanır ve ceza hukukuna has yaptırım sistemiyle karşılanırlar[3]. Tipikliğin bu tanımlayıcı ve ayıklayıcı fonksiyonu[4] çerçevesinde suç tipi, insanın doğal ve kesintisiz davranış örüntüsüne ait belirli bir hareketi ya da hareket silsilesini soyut olarak tanımladığında, haliyle bu hareket silsilesinin suç tipine girdiği "ilk ve son anı" da belirlemiş olmaktadır. Dolayısıyla ceza normunun, bir hareket silsilesindeki ilk hangi hareketin suç tipi kapsamında değerlendirebileceğini tanımlamasıyla birlikte, bu sınıra ulaşmamış fiiller de kendilerinden sonra gelen ardılları gibi suçun konusunu zarara ya da tehlikeye uğratmaya yönelmiş olsalar bile suç tipine ilişkin kanuni tarif kapsamına girmediklerinden, bunlar yalnızca *hazırlık hareketleri* şeklinde tanımlanabileceklerdir[5]. İcra hareketleri ve hazırlık hareketleri ayrımı ceza sorumluluğunun belirlenmesi noktasında son derece önemli bir uğraktır; çünkü kural olarak hazırlık hareketleri ceza sorumluğunun sahası içerisinde değildir ve bunun doğal sonucu olarak yine kural olarak hazırlık hareketleri ceza hukuku yaptırımları ile karşılanmazlar[6].

---

[2] Kayıhan İçel, Füsun Sokullu-Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih Selami Mahmutoğlu, Yener Ünver, **Suç Teorisi**, 3. bası, İstanbul, Beta, 2004, s.89; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.909-911; Erkan Sarıtaş,"Toplumsal Norm ve Ceza Yaptırımının Doğası Üzerine", **İÜHFM-Prof. Dr. Füsun Sokullu-Akıncı'ya Armağan**, Cilt: LXXI, S:1, alt-cilt:II, ss.1051-1108, İstanbul, 2013, s.1093, dpnt.123.

[3] Silvio Ranieri, **Manuale di Diritto Penale, Volume Primo: Parte Generale**, Padova, CEDAM, 1968, s.238-239; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.218.

[4] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.101.

[5] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 461; Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, Genel Kısım, Cilt:I, 13.bası, İstanbul, Beta, 1997, s.421; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. baskı, Ankara, Adalet, 2016, s.489-492; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.589; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.485; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.332.

[6] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.461; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.296; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, s.421; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.589; Hakeri, **a.g.e.**, s.489; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.1008; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.332; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.485; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Seçkin, 2014, s.442; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 6. Bası, İstanbul, Beta, 2010, s.444; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin, 2016, s.273; Fatih Selami Mahmutoğlu, Serra Karadeniz, **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi**, İstanbul, Beta, 2017, s.783-784; Çetin Özek, **Türk Ceza Kanununun Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar**, İstanbul, Sulhi Garan, 1976, s.175; Çetin Özek, "Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümlerde Cezalandırılan

Kural, hazırlık hareketlerinin cezalandırılmaması şeklinde olmakla birlikte bu kuralın istisnasını teşkil eden ve belirli bir suç tipine yönelmiş ancak bu suç tipinde tanımlanan fiil kapsamına girmeyen bazı hareket tipleri bizatihi kanunda bağımsız birer suç tipi olarak tanımlanmıştır[7]. Burada amaç çoğunlukla, belirli koruma objeleri yönünden suç tiplerinde tanımlanan hareketlerin meydana getireceği tehlike boyutuna varmamış ancak kendileri yine aynı objeler yönünden bizatihi tehlike yaratan fiilleri suç olarak tanımlayarak bu koruma objeleri ile ilintili hukuksal değerlerin koruma alanını öne almaktır[8]. Burada dikkat edilirse aynı hukuksal değer ya da değerlerin korunması yönünden, hazırlık hareketlerinin de belirli bir aşamaya kadar önlenmesi hedeflenmektedir. Haliyle burada korunan hukuksal değerlerin türleri yönünden bir farklılık söz konusu değildir; hazırlık hareketleri ile sonrasındaki muhtemel icra hareketleri aynı hukuksal değerlere yönelmiştir.

Esasen suç işlemeye yönelmiş irade açısından *iter ciriminis*teki adımlar kural olarak ister *hazırlık,* ister *icra* aşamasında olsun alışılmış şekilde somut bir veya birden fazla suça yönelik olmaktadır[9]. Burada fail işe hazırlık hareketleri ile başlamakta ancak neticede belirli bir veya birden fazla suç tipine ait icra hareketlerini tamamlamak istemekte ve bu hareketlerin tamamlanması ile birlikte fail açısından *iter criminis* son bulmaktadır[10]. Bunun doğal sonucu olarak *tek bir fail* amaçladığı somut bir ya da birden fazla suç tipini gerçekleştirmeye yönelik fiiller icra etmekle bu suç tipleri ile korunan hukuksal değerleri ihlal etmekte, failin gerçekleştirdiği bu

---

Hazırlık Hareketleri (TCK. Mad. 168 –171)", **İHFM**, C:XXIX S.:3, ss.458-520, İstanbul, 1963, s.458; Vesile Sonay Daragenli, "Tehlike Suçları", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü**, İstanbul, 1998, s.66.

[7] Francesco Antolisei, **Manuale Di Diritto Penale, Parte Generale**, Sedicesima Edizione, Aggiornata e İntegrata a Cura di Luigi Conti, Milano, Giuffre, 2003, s.484-485; Kayıhan İçel, **Suçların İçtimaı**, İstanbul, Sermet, 1972,s.223; Dönmezer,Erman, **a.g.e.,** c.I, s.367-368; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.461; Özek, **Devlete Karşı Suçlar**, s.175; Özek, **İHFM**, s.458-459; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.404; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.274; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.67.

[8] Bkz. Gaetano Insolera, **Diritto Penale e Criminalità Organizzata**, Bologna, Il Mulino, 1996, s.20; Örneğin TCK m.117/f.3,m. 200, m.214, m.316.

[9] Gerome Hall, **Generel Principles of Criminal Law**, Second Edition, New York, The Bobbs-Merrill Company, 1960, s.576.

[10] Ferrando Mantovani, **Diritto Penale Parte Generale**, Settima edizione, Padova, CEDAM, 2011, s.431; Ranieri, **a.g.e.,** s.393; Antolisei, **Parte Generale**, s.477; Hall, **a.g.e.,** s.576-577; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.157; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.461; Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 15. baskı, Ankara, Savaş, 2010, s.254 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.392; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.588-589; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.296; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.332.

somut fiiller de haliyle yalnızca bu hukuksal değerler yönünden değerlendirilmektedir.

Suç tipleri genel olarak yalnızca bir tek kişi tarafından işlenebilecek fiiller şeklinde tanımlanmışlarsa[11] da somut bir fiili gerçekleştirmeye yönelmiş iradelerin birden fazla olması da mümkündür ve bu ihtimale ilişkin olarak ceza kanunlarındaki *iştirak* düzenlemeleri de yine "belirli" bir veya birden fazla hukuksal değere yönelmiş somut bir fiili nazara alır. İşin içine iştirak kurallarının dahil olacağı şekilde "birden fazla aktörün" girmesi, toplumsal yapı açısından bireysel fiillere göre daha tehlikeli ise de[12], ihlal edilen hukuksal değerler yönünden bir farklılık getirmeyecektir; *tek bir kişinin tipik fiili hangi hukuksal değeri ihlal ediyorsa, birden fazla kişinin aynı tipik fiili de yalnızca aynı hukuksal değeri ihlal edecektir.* Hatta *birden fazla fail birden fazla somut suç işlemeye yönelmiş* de olabilir ve bu halde kimi durumlarda işlenen suçlar yönünden *içtima* kuralları çerçevesinde de bir değerlendirme yapılır. İşin içine iştirak kurallarına ek olarak bu şekilde içtima kurallarının girmesi de hukuksal değerler yönünden yapılacak değerlendirme noktasında bir farklılık yaratmayacaktır; yine somut olarak gerçekleştirilmesi amaçlanan fiiller, ihlal edilen belirli hukuksal değerler yönünden değerlendirilecektir.

Ancak *birden fazla failin sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmesi ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmeleri* artık amaçlanan suçlarla korunan hukuksal değerlerin ihlalinden daha farklı bir olguya ve hatta *daha farklı bir hukuksal değerin ihlaline* işaret edecektir. Bu halde, hem demokratik bir toplumda, davranış normlarının "pozitif hukuk normu" olması aşamasına dolaylı iradesi ile iştirak eden hem de hayatlarını doğrudan bu normlara göre idame ettiren kişiler yönünden, yine bu normların meydana getirdiği soyut toplum düzeni tehlikeye

---

[11] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.414-415; Bartolomeo Romano, "Il Diritto Penale Della Criminatà Organizata" in: **Diritto Penale e Processo**, no:9/2013, ss.1013-1019, Milano, 2013, s.1013-1014; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 496; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.369; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.551; Türkan Yalçın Sancar, **Çok Failli Suçlar**, Ankara, Seçkin, 1998, s.55.

[12] Arturo Santoro, **Manuale Di Diritto Penale-III, Parte speciale: Delitti contro la Società**, Torino, Unione Tipografico – Editrice Torinese, 1965, k.no: 1653; Romano, **a.g.e.**, s.1014.

uğratılmakta[13] ve haliyle toplumu oluşturan kişilerin bu düzene bağlı menfaatleri ihlal edilmektedir[14]. Dolayısıyla, soyut olarak suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin bir örgütsel yapı oluşturmaları, işlenmesi hedeflenen her bir suç tipi ile korunan hukuksal değerden bağımsız ve toplumsal düzenin devamı ile ilintili farklı hukuksal değerleri ihlal etmektedir.

Dikkat edilirse, birden fazla kişinin bir araya gelip birden fazla soyut ve belirsiz suç işlemeyi hedeflemeleri ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmelerinin hedefi bizatihi amaçlanan suçları işleyebilmek olup haliyle buna yönelik tüm fiiller, işlenmesi amaçlanan bu suçlar yönünden birer hazırlık hareketidir[15]. Zira, bu ihtimalde birden fazla failin bir araya gelmesi ve bir örgüt oluşturmasıyla, işlenmesi amaçlanan birden fazla soyut suç için daha etkin bir suç işleme mekanizması meydana getirilmiş olmakta ve bu andan itibaren bu suçlar açısından da *iter criminise* girilmektedir. Ancak henüz bu aşama, işlenmesi amaçlanan suçlar yönünden birer icra hareketi olma boyutuna da varmamıştır. Bu nedenle her ne kadar bu hareketler, birer hazırlık hareketi olarak

---

[13] Francesco Antolisei, **Manuale di Diritto Penale Parte Speciale**, c.:II, Undicesima edizione integrata e aggiornata a cura di Luigi Conti, Milano, Dott. A. Gıuffre Editore, 1995, s.225; Vincenzo Manzini, **Trattato Di Diritto Penale Italiano**, volume sesto, Quinta aggiornato da Pietro Nuvolone e Gian Domenico Pisapia, Torino, UTET, 1983, k.no: 1930; Luigi Delpino, Rocco Pezzano, **Manuale di Diritto Penale, Parte Speciale**, XXIII Edizione, Napoli, Simone, 2016, s.220; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653; Adem Sözüer, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye'deki Boyutları", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, 05 Ekim 2001, Bildiriler ve Tartışmalar, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Haz: Yener Ünver, Beta, İstanbul, 2002, s.50; Özek, **İHFM**, s.459; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146.

[14] Bkz. Aşağıda **§ 1**, III, B.

[15] Vincenzo Patalano, **L'Associazione per Delinquere**, Napoli, Casa Editrice Dott. Eugenio Jovene, 1971, s.35-36; Almir Maljević, **'Participation in a Criminal Organisation' and 'Conspiracy', Different Legal Models Againist Criminal Collectives**, Max-Planck-İnstitut für Auslandisches und Internationales Strafrecht, Berlin, Duncker & Humblot, 2011, s.33-34; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, Ankara, Seçkin, 2013, s.12-13; Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. bası, İstanbul, Filiz, 1994, s.426; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s. 148; Önder Tozman, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.98; Caner Yenidünya, Zafer İçer, **Suç işlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, İstanbul, Digesta Yayınevi, 2014, s.3; İsmail Dursun, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s.4; Aykut Ersan, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **İÜHFM-Prof. Dr. Füsun Sokullu-Akıncı'ya Armağan**, C: LXXI S:1, alt-cilt:1, ss.381-407; İstanbul, 2013, s.384; Cihan Kavlak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. baskı, Ankara, Seçkin, 2013, s.338-339; Vesile Sonay Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD)**, Cilt 19, Sayı:2, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, İstanbul, 2013, s.672-673; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, C:V, Ankara, Adalet, 2014, s.6626.

tanımlansa da birden fazla failin sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmesi ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmeleri, bizatihi "toplumsal düzeni" ve "toplumsal barışı" tehlikeye maruz bırakmakta[16] ve bu yönleriyle işlenmesi hedeflenen suçlarla korunan hukuksal değerlerden daha farklı bir hukuksal değer ihlaline sebebiyet vermektedirler[17]. İşte kişilerin, unsurları somutlaştırılmamış, belirsiz sayıda suçları işlemek amacıyla bir araya gelerek belirli özelliklere sahip bir örgütlenme ilişkisi içine girmeleri, bu nedenle ceza kanunlarında bağımsız suç tipleri olarak tanımlanmıştır[18]. Genel olarak "suç örgütleri" olarak isimlendirilen bu tip örgütlere yönelik ceza hukuku düzenlemeleri, bu tip örgütlerin kurulması, bu örgütlere üye olunması, yardım edilmesi ve örgütle ilintili benzer fiillerin ceza normları ile yaptırım altına alınması şeklinde olmaktadır.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları olarak isimlendirdiğimiz bu suç tipleri Türk Ceza Kanunu'nda veya diğer kanunlarda pek çok farklı maddede, farklı açılardan düzenlenmiştir (Örn. TCK m.78, 314; TMK m.7). Ancak bu düzenlemeler

---

[16] Adem Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması, İstanbul 2000, s.97; Antolisei, **Parte Speciale**, s.225; Santoro, **a.g.e.,** k.no:1653; Patalano,**a.g.e.**, s.38; Giovanbattista Tona, "I Reati Associativi e Di Contiguitá", **Trattato di Diritto Penale, Parte Speciale, Vol: III**, Dirr. Da. A. Cadoppi, S. Canestrari, A Manna, M. Papa, Torino, UTET, 2008, s.1106; Maljević, **a.g.e.,** s.34-35; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; İzzet Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2002, s.272; İzzet Özgenç, "Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti", **İHFM**, C:LV, S.:3; İstanbul, 1997, s.51; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 13. baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s.873, 875; Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 3. baskı, Ankara, Savaş, 2008, s.260, 262; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Ersan Şen, **Suç Örgütü**, İstanbul, Yargın, 2013, s.24; Mustafa Avcı, "Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Türk Hukukunda Örgütlü Suç Kavramı", **Hukuk ve Adalet**, Yıl:2, S.5, Nisan 2005, s.356; Kemalettin Erel, "Yargıtay Kararları Işığında Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.III, Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan**, Yayına Hazırlayanlar: Eric Hilgendorf, Yener Ünver, İstanbul, ss.380-398, Yeditepe Üniversitesi Yayını, 2010, s.380; Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu, **Açıklamalı – Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C:III, Ankara, Seçkin, 2003, s.3488-3489; Çetin Akkaya, **Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara, Adalet, 2010, s.8-9; Tozman, **a.g.e.,** s.99, 102 vd; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; Ersan, **a.g.e.,** s.384.

[17] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.19-20.

[18] Maljević, **a.g.e.,** s.34-35; Patalano, **a.g.e.,** s.38-39; Kayıhan, İçel, **Suçların İçtiması**, İstanbul, Sermet, 1972, s.225; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Özgenç, **İHFM**, s.51; Tozman, **a.g.e.**, s.38 vd. Ayrıca bkz. ve krş. Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden geçirilmiş 8. baskı, Ankara, Yetkin, 2010, s.529; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.6-10, 12; Kavlak, **a.g.e.**, s.339, 342; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6626; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.3489.

açısından "genel" nitelikte[19] olan norm 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da *"Özel Hükümler"* isimli ikinci kitabın, *"Topluma Karşı Suçlar"* başlıklı üçüncü kısmının beşinci bölümü olan *"Kamu Barışına Karşı Suçlar"* kapsamı içinde *"Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma"* başlığı altında yer verilen *TCK m.220* hükmüdür. Bahsi geçen madde hükmü şu şekildedir:

> ***Madde 220-*** (1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.
>
> (2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
>
> (3) Örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.
>
> (4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.
>
> (5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.
>
> (6) *(Değişik: 02.07.2012 – 6352 S.K., m.85)* Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir[20].*(Ek cümle: 11.04.2013 - 6459 S.K., m.11.)* Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.
>
> (7) *(Değişik: 02.07.2012 – 6352 S.K., m.85)* Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir[21].
>
> (8) *(Değişik:11.04.2013 – 6459 S.K. m.11)* Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır[22].

Söz konusu düzenleme ile "*kanunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulması ya da mevcut bir örgütün yönetilmesi", "bu örgüte üye olunması", "üye olunmamakla birlikte örgüt adına suç işlenmesi", "örgüte bilerek*

---

[19] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Özek, **İHFM**, s.476; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.4,29-44; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260, Tozman, **a.g.e.**, s.132; Şen, **a.g.e.**, s.39; Ersan, **a.g.e.**, s.382; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.535; Kavlak, **a.g.e.**, s.352. 765 S. TCK m.313 açısından bkz. Vesile Sonay Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul, Beta, 2004, s.202.

[20] Maddenin 6. fıkrasının 02.07.2012 tarih ve 6352 S.K.'nun 85. maddesi ile yapılan değişiklik ve 11.04.2013 tarih ve 6459 S.K. m.11 ile yapılan ekleme öncesindeki metni: *"Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır."*

[21] Maddenin 7. fıkrasının 02.07.2012 tarih ve 6352 S.K.'nun 85. maddesi ile yapılan değişiklik öncesindeki metni: *"Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır".*

[22] Maddenin 8. fıkrasının 11.04.2013 tarihli ve 6459 S.K.'nun 11. maddesi ile yapılan değişiklik öncesindeki metni: *"Örgütün veya amacının propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır".*

ve isteyerek yardım edilmesi" ve *"örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılması"* fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Maddede suç teşkil eden fiillere ilişkin tanımların yanında, özel içtima ve iştirak hükümlerine ve bazı fıkralar yönünden örgütün silahlı olması ve son fıkra yönünden de fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi ihtimaline istinaden iki farklı cezayı arttıran nitelikli hale de yer verilmiştir.

İnceleme konumuzu teşkil eden ve bizim *suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları* olarak isimlendirdiğimiz suç tipleri maddenin ilk, ikinci, altıncı ve yedinci fıkralarında yer almaktadır. Bu fıkralardan ilkinde yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme fiilleri tanımlanmamış, bir suç örgütünden söz edebilmek için hangi unsurların söz konusu olması gerektiği de hükme bağlanmıştır. Nitekim bu fıkrada, örgütün kurucusu veya yöneticisinin cezalandırılabilmesi için, bu örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmasının ve üye sayısının en az üç olmasının aranacağı ifade edilmiştir[23]. Bu şekilde kurulmuş bir örgüte yönetici pozisyonunda olmayan bir üyelik maddenin ikinci fıkrasında ayrıca cezalandırılmış, takip eden üçüncü fıkrada ise örgütün silahlı olması, ilk iki fıkrada tanımlanan fiiller yönünden cezayı arttıran nitelikli hal olarak tanımlanmıştır[24].

Maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda sorumluluk rejimine dair iki özel hükme yer verilmiş ve örgütün kurulması ya da yönetilmesi veya örgüte üye olunması ile bu fiillerin gerçekleştirilmelerinden sonraki aşamada işlenen suçların birbirlerinden bağımsız olarak gerçek içtima kurallarına göre cezalandırılacakları[25] ile örgüt yöneticilerinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan dolayı fail olarak cezalandırılacakları hükme bağlanmıştır[26].

---

[23] Bkz. Aşağıda **§ 2**, II, A, 2, b, (3).
[24] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.885; Tozman, **a.g.e.**, s.363.
[25] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889; Şen, **a.g.e.**, s.71-72; Zeki Hafızoğulları, Günal Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, sayı:71, Ankara, 2007, s.41; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3493.
[26] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.27; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889-890; Şen, **a.g.e.**, s.75; Evik, **MÜHF-HAD**, s.692; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.808; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.41.

Maddede örgüt kuruculuğu, örgüt yöneticiliği ve örgüt üyeliğinin dışında üç fiil tipi daha düzenleme konusu olmuştur. Bunlardan ilkinin düzenlendiği maddenin altıncı fıkrasında, yalnızca silahlı örgütlerle ilgili uygulanmak üzere örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin bu fiili, işlediği suçun yanında ayrıca ceza yaptırımı ile karşılanmış ve bu halde kişinin örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılacağı kabul edilmiştir[27]. Ancak bu halde, faile örgüt üyeliğinden dolayı verilecek cezada hakime indirim yapma olanağı tanınmıştır. Takip eden yedinci fıkrada ise örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Altıncı fıkraya benzer şekilde burada da hakime cezada indirim yapma yetkisi verilmiştir. Hükmün son fıkrasında ise -inceleme kapsamımız içinde yer almayan- "örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılması" ceza yaptırımı ile karşılanmış ve bu fiilin basın yayın yoluyla işlenmesi cezayı arttıran bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir[28].

TCK'nın 220. maddesinde tanımlanan bu fiillerle ilgili olarak hemen bir sonraki maddede "etkin pişmanlık hükümlerine" yer verilmiştir. Cezayı kaldıran ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlık kurumu, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından 221. maddede şu şekilde düzenlenmiştir:

> ***Madde 221-*** (1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.
>
> (2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.
>
> (3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.
>
> (4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan *(Ek cümle 29.06.2005 - 5377 S.K. m.26)* ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye

[27] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Evik, **MÜHF-HAD**, s.690; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3493.
[28] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.535; Ersan, **a.g.e.**, s.387, 390.

olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır[29].

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

(6) *(Ek fıkra: 06.12.2006 – 5560 S.K. m.8)* Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz

Genel olarak madde metninde etkin pişmanlık, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiil tiplerine göre ve TCK m.220'nin düzenlemesine paralel olarak sistematize edilmiştir. Buna göre örgüt kurucuları ve yöneticileri ve örgüt üyeleri kural olarak ayrı etkin pişmanlık koşullarına tabidir. Ancak son fıkrada, maddedeki dört suç tipi için müştereken uygulanabilecek bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir.

B- Kanuni Düzenlemede İfadesini Bulan Örgüt Kavramı ve Sosyal Gerçeklik Olarak Örgütler

1- Genel Olarak Kanuni Düzenlemede Örgüt Kavramının Yeri ve Önemi

Yukarıda ana hatları ile ortaya konulan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları; *suç örgütleri* olarak isimlendirilen örgüt tiplerinin kurulması, yönetilmesi, bunlara üye olunması, yardım edilmesi ve bunların adına suç işlenmesi fiil tiplerini ihtiva etmektedir ki biz bunların tamamını *suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları olarak* isimlendiriyoruz[30]. Diğer bir ifade ile suç örgütlerinin teşkiline ya da bunların

[29] Maddenin 4. fıkrasının 29.06.2005 tarih ve 5377 S.K. 26.maddesiyle yapılan değişiklik öncesindeki metni: "*Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır".*

[30] Yukarıda "Giriş" başlığı altında ifade ettiğimiz üzere her ne kadar "suç işlemek amacıyla kurulan örgütün propagandasını yapma" suçu "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma" başlığı altında TCK m.220/f.8'de düzenlense de, suç örgütlerinin işlevselliği için çok önemli bir etkeni teşkil etmekle birlikte, bizce mahiyeti itibariyle *örgütlenme fiilleri* kapsamında değildir. Zira örgütlenme fiilleri, örgütü teşkil etmek ya da onunla organik bir bağı ya da yardım veya temsil gibi sübjektif bir ilişkiyi ifade etmekte olduğundan genel anlamı ile bu mahiyette olmayan propaganda bir *örgütlenme* fiili tipi değildir. Bu nedenle hükmün son fıkrası, çalışmamız çerçevesinde suç işlemek amacıyla örgütlenme

işlerliğine dair örgütlenme fiilleri olarak kurma, yönetme, üye olma, adına eylemde bulunma ve yardım etme fiilleri, mevzu bir suç örgütü olunca kanun koyucu tarafından bizatihi suç teşkil eden fiiller olarak tanımlanmış olup işte bunlar bir bütün olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını teşkil etmektedir.

Kanunda temel olarak bu fiillerin suç olarak düzenlenmesi, haliyle bu düzenlemelerde *örgüt* kavramının temel kavram olarak ele alınmasını gerektirmiştir[31]. Gerçekten, TCK m.220'de kanun koyucu, *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler...", "örgütün yapısı...", "örgütün varlığı için...", "suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar...", "örgütün silahlı olması halinde...", "örgütün faaliyeti çerçevesinde..."* örneklerinde olduğu gibi pek çok kez örgüt kavramına yer vermiştir. Dolayısıyla suç tiplerinde ifadesini bulan temel kavram *örgüt*tür[32].

Bununla birlikte kanunda *örgüt* kavramına yönelik bir tanımlamaya yer verilmemiştir[33]. Bu durum haliyle, kanun koyucunun da suç örgütlerinin toplumsal birer gerçeklik olarak, özel bir örgüt tipini teşkil etmekte olduğu hakikatinden hareket ettiğini göstermektedir[34]. Gerçekten, kanunda örgüt kavramına suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri için anahtar kavram olarak yer verilmesi, buna karşılık bu kavramın açık bir tanımının verilmemesi karşısında, buna ilişkin tanımlamayı da toplumsal yapının içinde reel olarak aramak gerekmektedir. Bu ise hiç kuşkusuz toplumbilimsel ve örgütbilimsel bir analizi zorunlu kılmaktadır. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin hukuki bir analiz yapmadan evvel bu suç tiplerinin anahtar kavramı olan *örgüt*ün çeşitli görünümleri ve yapısal özelliklerinin kısaca incelenmesi, bir örgütün *suç örgütü* olarak tanımlanması noktasında nasıl hareket edilmesi gerektiğinin belirlenmesi, suç örgütlerinin toplumsal hayattaki önem

---

suçları kapsamında değerlendirilmemiştir. Genel olarak doktrinde de bu suç tipinin, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin çalışma kapsama alınamaması şeklinde bir eğilim vardır. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674 vd.; Dursun, **a.g.e.**, s.4 vd. Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.7 vd.; Ersan, **a.g.e.**, s.383.

[31] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.20.

[32] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.8.

[33] Tozman, **a.g.e.**, s.8. Ayrıca bkz. aşağıda **§ 2**, II, A, 2, b, (1).

[34] Salvatore Aleo, "Delitti Associativi e Criminalità Organizzata. I Contributi della Teoria Dell'Organizzazione", **Rassegna Penitenziaria e Criminologica**, n.2012/3, ss.7-41, Roma, 2012, s.29.

ve rollerinin ortaya konulması ve nihayet bunlara hukuk sistemlerinin temelde hangi şekilde reaksiyon gösterdiklerinin belirlenmesi oldukça önemlidir.

2- Sosyal Bir Gerçeklik Olarak *Örgüt Kavramı*

İnsanların sosyal birer varlık olarak birlikte yaşama istekleri ve bunun en temel sonuçlarından olan iktidar, hemen tüm toplumsal yapılarda örgütlerin gelişmesine neden olmuştur. Bu örgütler, aile, çalışılan şirket, bir politik parti hatta çoğu zaman hiçbir iletişime geçilmeyen kurumlar örneğin itfaiye gibi kamusal örgütler ya da farkında olmadan ilişki içinde bulunulan örneğin elektrik dağıtım şirketleri gibi pek çok farklı şekilde toplumsal hayatı kuşatmış ve kendilerini birer toplumsal gerçeklik olarak kabul ettirmişlerdir[35]. Bu kavramların soyut birer varlığı ifade etmesi, birer gerçeklik olarak toplumsal anlamda algılamamıza engel değildir[36]. Bu nedenle fiziksel bir varlık olmasalar da devletler, şirketler, kurumlar vs. sosyal birer gerçeklik olarak çevremizi kuşatmıştır[37]. Hiç şüphesiz bu şekilde sosyal yapının bir dokusu haline gelen bu kavram, sosyal ihtiyaçların bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır[38]. En basit ifadesiyle insanlar, tek başlarına hiç ya da istenildiği gibi gerçekleştiremeyecekleri faaliyetleri icra edebilmek için örgütlenme yolunu seçmişlerdir[39].

---

[35] Bkz. Herbert G. Hicks, **Örgütlerin Yönetimi - Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından**, C.I, çev: Osman Tekok, Bintuğ Aytek, Birol Bumin, Ankara, Turhan, 1979, s.6-7; Aleo, **Rassegna**, s.29.
[36] Bkz. Bertrand Rusell, **İktidar**, çev: Mete Ergin, 4. basım, İstanbul, Cem, 2002, s.148 vd.
[37] Hicks, **a.g.e.**, s.5; Ömer Aytaç, "Örgütler: Sosyolojik Bir Perspektif", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:14, S:1, ss.:189-217, Elazığ, 2004, s.190.
[38] Edgar H.Schein, **Örgüt Psikolojisi**, çev: M.Tosun, Ankara, Doğan, 1978, s.9; Aytaç,**a.g.e.**, s.190.
[39] Bu, örgüt kuramının en temel savlarından biridir. Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.10, 87; Rusell, **a.g.e.**, s.149. *Schein* örgüt kavramının temelinde hangi düşüncenin olduğunu oldukça güzel bir şekilde tarif etmiştir: Yazara göre "her şeyden önce örgüt fikrinin, bireyin bütün ihtiyaç ve dileklerini tek başına karşılayamayacağı gerçeğinden çıktığını kabul etmek gerekir. Birey, yetenek, kuvvet, zaman ya da tahammül gücünün yetersizliği yüzünden kendi ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarının yardımına ihtiyaç duyduğunu görür. İnsanlar, çabalarını eşgüdümleyince birlikte, içlerinden birinin tek başına yapabileceğinden daha fazlasını yapabileceklerini anlarlar" (Schein, **a.g.e.**, s.9). İşte insanları bir araya gelerek çalışmalarını eşgüdümleme konusunda motive eden olgu, tek başına gerçekleştirilmesi güç ya da tamamen imkansız hususların ancak birlikte gerçekleştirilebileceği gerçeğidir (aynı yönde bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.10-11). Bu gerçeğin kavranması örgütlere giden yolu da açmıştır. Ancak haklı olarak *Schein*, bu olgunun tek başına örgüt fikrinin doğmasına yetmeyeceği belirtmiş ve buna üç aşama daha eklemiştir. Gerçekten yazara göre "eşgüdümün yararlı olabilmesi için gerçekleştirilecek bazı amaçların bulunması ve onlar üzerinde anlaşmaya varılması gerekmektedir. Bu nedenle örgüt kavramının dayandığı ikinci önemli fikir faaliyetleri eşgüdümleyerek ortak bazı amaçların gerçekleştirilmesidir" (Schein, **a.g.e.**, s.9). Gerçekten, yalnızca faaliyetlerin eşgüdümlenmesi

Örgüt kavramı, örgütleri genel olarak inceleme konusu yapan *örgüt kuramı* açısından özellikle iki anlamda kullanılmaktadır. Her iki kullanış biçimi örgüt kuramında olduğu kadar diğer bilim dallarında ve hukukta da karşılık bulmuştur. Aslında örgüt kavramına ilişkin pek çok tanım bu iki ana yönelimin arasında karma pek çok kavramlaştırma girişimini de ortaya çıkarmıştır. Ancak hukuk sistemlerinin nasıl bir tercihte bulunduğu ve örgüt kavramını hangi anlamı ile ele aldığının tespiti açısından bu iki uç kavramsal içeriği ortaya koymak gerekmektedir[40].

Bunlardan ilkinin, *geniş anlamda örgüt* olarak ifade edilebilmesi mümkündür. Bu yönüyle örgütün, örneğin yalnızca, "aynı amaç etrafında birleşmiş kişi topluluğu" şeklinde tanımlanması dahi imkan dahilindedir[41]. Bu şekilde bir örgüt tanımında, belirli bir amaç üzerinde uzlaşan birden fazla kişinin bir araya gelmesi yeterli kabul edilecektir[42]. Bu anlamda bir örgütün varlığı için birden fazla kişinin, eşgüdüm içinde ve aynı amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmesi gerekli ve

---

örgütlenme için yeterli olmayıp bu eşgüdümlenmenin belirli ve ortak amaçlara matuf olması gerekmektedir. Dolayısıyla örgütlenmeye giden yolda eşgüdümleme fikrine ikinci aşamada *ortak amaç* fikri de eklenmelidir. Bunun doğal sonucu olarak bir sonraki aşamada eşgüdümleme bir işbölümünü getirecektir (*Hicks* bunu "uzmanlaşma" olarak ifade etmektedir bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.13). Nitekim *Schein* de örgüt kavramını oluşturan bu üçüncü fikri, "eşgüdüm kavramı ve üzerinde karşılıklı anlaşmaya varılmış amaçların ussal olarak gerçekleştirilmesi, farklı insanlar farklı şeyleri eşgüdümlenmiş bir tarzda yaparsa bu amaçların en iyi biçimde gerçekleştirilebileceği fikrine bağlanmıştır. İnsan toplumları, yerine getirilmesi gerekli çeşitli işlevleri farklı kişiler arasında bölerlerse amaçlarını en iyi biçimde gerçekleştirebileceklerini anlamışlardır" şeklinde ifade etmiştir (Schein, **a.g.e.**, s.9). Son aşamada ise eşgüdüm, ortak amaçlar ve iş bölümü, örgütlerin ortaya çıkışı noktasında zorunlu olarak hiyerarşi fikrini gündeme getirmiştir. Nitekim *Schein*'e göre "açıktır ki çeşitli birimleri kontrol, onlara kılavuzluk, sınırlama ya da yönetme için bazı araçlar olmaksızın çok farklı bireyler ya da örgütler arasında eşgüdüm olanaksızdır. Eşgüdüm fikri, her birimin bir ortak amacın başarılması için bir çeşit otoriteye boyun eğmesini içerir" (Schein, **a.g.e.**, s.10). Öyleyse eşgüdümlü hareket gereksinimi, ortak amaçlar, işbölümü ve hiyerarşi fikirleri, örgütlenmenin temelini teşkil etmektedir.

[40] Bu kavramlar örgüt kavramına verilen çeşitli anlamların suç örgütlerine ilişkin düzenlemelerde karşılığını bulan iki farklı bakış açısının ortaya konulması açısından tarafımızca isimlendirilmiştir. Örgüt kuramında, genellikle bu sistematikleştirmemize paralel ancak farklı ayrımlara gidilmektedir. Örneğin *Schein*, "sosyal örgüt, doğal örgüt ve biçimsel örgüt" ayrımını yapmaktadır. Bu ayrıma göre biçimsel örgüt süreklilik ve hiyerarşiyi bünyesinde barındıran örgüttür. Buna karşın sosyal örgüt, sosyal ilişkiler çerçevesinde önceden bir planlama olmaksızın kendiliğinden ya da üstü kapalı olarak oluşan örgütlerdir. Örneğin arkadaşların hoşça vakit geçirmek için bir araya gelmesi böyle bir örgüttür. Bu örgütleri biçimsel örgütlerden ayıran temel nitelik ise hiyerarşi yokluğudur. Doğal örgüt ise biçimsel örgütün üyeleri arasında planın gerektirmemesine rağmen teşekkül eden ve sadece belirli olaylara has olup süreklilik göstermeyen örgütlerdir. Bu örgütleri de biçimsel örgütten ayıran devamlılık özellikleri olmamasıdır. Bkz. Schein, **a.g.e.**, s.12. Bu ayrımdaki sosyal ve doğal örgütler çeşitli yönlerden, bizim sistematikleştirmemizde geniş anlamda örgüte, biçimsel örgüt ise dar anlamda örgüte paraleldir. *Hicks* ise yine buna paralel olarak "formel" ve "enformel" örgüt ayrımını kullanmaktadır. Yazar formel örgütlerinin ayırıcı unsuru olarak hiyerarşi ve dayanıklı/planlı yapı hususlarını göstermektedir. Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.20.

[41] Schein, **a.g.e.**, s.6. Benzeri tanımlar için bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.191.

[42] "Bir araya gelen kişiler" tüm örgütlerin müşterek unsurudur. Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.31.

yeterlidir. Bu yönüyle bir futbol maçı için bir araya gelen arkadaş topluluğu, bir müzik grubu veya tahterevalli üzerinde hareket eden iki çocuk dahi bir örgütün varlığı için yeterli kabul edilebilecektir[43]. Geniş anlamda örgütün var sayılması için bir hiyerarşi ya da süreklilik unsuruna gerek yoktur; bir araya gelen kişiler, aynı amaca yönelik eşgüdüm gerçekleştirmekle, herhangi bir hiyerarşik ilişki biçimi geliştiremeseler ve kısa bir süre için bir araya gelmiş olsalar bile, bir örgütsel ilişki oluştururlar[44].

Örgüt kuramında daha ziyade kullanılan örgüt kavramı ise *dar anlamda örgüt*tür. Bu kavram, en basit anlamıyla önceden sınırlandırılmamış görece uzun bir süre için aynı amaç etrafında ve hiyerarşik ilişki oluşturacak şekilde bir araya gelen kişi topluluğunu ifade etmektedir. Bu yönüyle dar anlamda örgüt, "bir araya gelme" ve "aynı amaç etrafında eşgüdümlenme" yönünden geniş anlamda örgüt ile müşterek özellikleri ihtiva etse de bunlara ek olarak *hiyerarşi* ve *süreklilik* unsurlarını da taşımaktadır. Gerçekten, geniş anlamda örgüt kavramından söz edilebilmesi için hiyerarşi[45] ve süreklilik aranmamakta iken, dar anlamda örgüt kavramı açısından bu iki unsur zaruridir.

Aşağıda detaylı olarak ortaya koyacak olmakla birlikte bu aşamada özetle belirtmemiz gerekir ki TCK m.220 metninde "hiyerarşi" unsuruna açıkça atıf yapılması ve gerekçede de bunun tekrarı ile birlikte örgütün "niteliği itibariyle devamlılık arz ettiğinin" zikredilmesi karşısında deskriptif örgüt kavramı açısından bunun *dar anlamda örgütü* karşılayacak şekilde ele alındığı görülmektedir[46]. Bu yönüyle aşağıda suç örgütleri ile ilgili olarak yapacağımız tanımda da kullandığımız "örgüt" kavramı ile esas itibariyle bu *dar anlamda örgütü* karşıladığımızı belirtmemiz gerekmektedir. Bu nedenle, aşağıda suç tipleri çerçevesinde örgüt kavramının unsurlarını detaylı olarak inceleyecek olmakla birlikte, sosyal bir

---

[43] Örnek için bkz. Schein, **a.g.e.**, s.10. *Schein* bu örnekte bir otoritenin de var olduğunu çünkü "çocukların kendi kendilerini isteyerek sınırladıklarını" belirtmektedir.

[44] Yolda karşılaşan iki kişinin birbirlerine göre gidecekleri istikameti seçmesi halinde dahi bir örgütün varlığından söz etmek gerektiği yönünde bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.32.

[45] *Schein'*in örgüt tanımında hiyerarşi açık bir şekilde vurgulanmasına rağmen, nihayetinde yalnızca ortak amaca atıf yapılmış, ayrıca bu amacın süreklilik göstermesi aranmamıştır. Bu yönüyle yazarın geniş anlamda örgüt kavramından hareket ettiği anlaşılmaktadır. Bkz. Schein, **a.g.e.**, s.11.

[46] Bkz. aşağıda **§ 2**, II, A, 2, b.

gerçeklik olarak örgüt kavramını esas aldığımız bu kısımda dar anlamda örgüt kavramının unsurlarını kısaca ele almamız yararlı olacaktır.

3- Dar Anlamda Örgüt Kavramının Unsurları

a- Aynı Amaç Etrafında Bir Araya Gelme

Dar anlamı ile bir örgütten söz edebilmek için evvela "iki veya daha fazla kişinin aynı amaç çerçevesinde bir araya gelmesi" gereklidir[47]. Bu birlikteliğin niteliği ve şekli, kavramsal anlamda önemli değildir. Ancak birlikteliğin tesadüfi olarak meydana gelmemesi ve bir araya gelen kişilerin bu birlikteliklerinin aynı amaca matuf olması gerekmektedir. Bir başka değişle, kişileri bir araya getiren husus *müşterek bir amacı meydana getirme* olmalıdır[48]. Bu amacın büyüklüğü-küçüklüğü, kolaylığı-zorluğu, hatta eldeki imkanlara göre mümkün olup olmaması örgütün var olabilmesi için önemli değildir. Bu amaç, örgütü oluşturan kişilerin bir araya gelerek gerçekleştirmeyi istedikleri her türlü faaliyeti içermektedir. Ayrıca, bir araya gelen kişilerin örgüt karakteri kazanabilmesi için birlikteliklerinin örgütün varlığını ortaya koyan ve onu örgüte dahil olmayan kişilerden ayıran bir yapısının olması da zorunludur[49].

b- Organizasyon/ Hiyerarşik İlişki

Dar anlamda örgüt kavramından söz edebilmek için aynı amaç etrafından bir araya gelen kişilerin bir hiyerarşik ilişki geliştirmeleri de gerekmektedir[50]. Hiyerarşik ilişki, örgüt üyelerinin bir veya birden fazlasının örgütün faaliyetlerini planlaması, iş bölümünü belirlemeleri ve buna göre diğer örgüt üyelerine roller vermeleri, tüm bunlar için de diğer örgüt üyelerine emir veya talimat verme yetkisine sahip olmaları, diğer örgüt üyelerinin de organizasyon içinde kaldıkları müddetçe bu konuda verilen talimatları yerine getirmekle yükümlü olduklarını kabul etmeleridir. Buna göre

[47] Rusell, **a.g.e.**, s.149; Hicks, **a.g.e.**, s.6.
[48] Rusell, **a.g.e.**, s.149; Schein, **a.g.e.**, s.9.
[49] Hicks, **a.g.e.**, s.31 ve 67.
[50] Rusell, **a.g.e.**, s.149; Schein, **a.g.e.**, s.10.

hiyerarşi ilişkisi bir astlık-üstlü ilişkisini ifade etmektedir[51]. Bu suretle örgüt, koordine hareket edebilecek, değişen ve gelişen durumlara karşı reaksiyon alabilecektir[52].

c- Süreklilik

Dar anlamda örgüt kavramının üçüncü ve onu, rastgele birleşmelerden ayıran unsuru kişilerin bir araya gelmesinin arızi değil süreklilik arz edecek şekilde olmasıdır. Kişi birliklerinin geçici ve tesadüfi olarak bir araya gelmesi halinde bir örgütlenmeden söz edilebilmesi mümkün değildir. Buradaki süreklilik, her bir örgüt tipi açısından farklı şekilde ortaya konulabilecek özel bir kavramdır ancak özü itibariyle bir araya gelen kimselerin yalnızca bir ya da birden fazla somut olayın gerçekleştirilmesi ve sonrasında dağılmak için değil, önceden sınırlandırılmamış bir süre ve sınırlı sayıda olmayan pek çok olayın icrası için bir araya gelmesi anlamındadır[53]. Burada önemli olan sürekli bir şekilde bir araya gelme ve bunun örgütsel yapının teşkilinde maddi vasıtalarla belirlenmesidir.

C- Suç Tiplerinin İlgili Eylemleri Yaptırıma Bağladığı *Suç Örgütleri*

1- Özel Bir Örgüt Tipi Olarak Suç Örgütü

Esasen, kanunda yaptırıma bağlanan örgütlenme fiilleri açısından esas alınanın suç örgütü de temelde yukarıda belirttiğimiz niteliklere sahip ve toplumsal gerçekliğin içinde zaten var olan[54] "özel bir örgüt" tipinden başka bir şey değildir ve bu örgütü özel kılan, kanunda belirtilen "belirli bazı niteliklere" sahip olmasıdır. Söz konusu bu nitelikler veya özellikler aşağıda detaylıca incelenecek olmakla birlikte,

[51] Bkz. Schein, **a.g.e.**, s.15; Hicks, **a.g.e.**, s. 339.
[52] "Karakteri ve amacı ne olursa olsun, her örgütte iktidar dağılımı ve düzenlenmesi bulunması gerekir. Bütün örgüt adına karar alan ve hiç değilse örgütün kuruluş amaçları bakımından, tek tek üyelerin herbirinden daha iktidarlı olan bir yönetim bulunmalıdır" Rusell, **a.g.e.**, s.149. Ayrıca bkz. ve krş. Schein, **a.g.e.**, s.10.
[53] Bkz. Aşağıda **§ 2**, II, A, 2, b, (1), (c).
[54] Bkz. Aleo, **Rassegna**, s.29; Gus Tyler, "Sociodynamics of Organized Crime", **Journal of Public Law,** Emory University Law School, No:20/4, ss.41-58, Atalanta, 1971, s.42.

genel olarak toplumsal yapı içinde suç örgütlerini anlamaya çalıştığımız bu kısımda, şimdilik suç örgütlerini belirleyici nitelikte iki temel ortak özellik olarak "*bir örgütün varlığı"* ve "*bunun kanunların suç saydığı fiilleri işleme amacına matuf olması",* bizim açımızdan kâfi olacaktır[55]. Dolayısıyla toplumsal yapı içinde *suç örgütü* nitelemesinin yapılmasıyla, oldukça genel bir şekilde, bu iki özelliği taşıyan tüm örgüt tipleri ifade edilmiş olmaktadır.

Bu iki niteliği sağlayan çıkar amaçlı suç örgütleri ya da siyasi hedefleri olan silahlı/askeri gruplar, devlet organizasyonu şeklinde teşkilatlanmış insan toplumunun sosyal hadiselerinin ilk kaydedildiği dönemlerden bu yana varlıklarını göstermiştir. İnsanların örgüt teşkili fikirlerine paralel olarak, suç örgütlerinin teşkili de temelde tek başına gerçekleştirilmesi imkansız ya da oldukça zor olan bazı faaliyetlerin başarıya ulaşabilmesi için söz konusu olmuş, şüphesiz buradaki "faaliyetler", devlet organizasyonu tarafından kabul edilmemiş ve haliyle yaptırıma bağlanmış fiilleri ifade etmiştir[56]. İlk etapta bu fillerin sınırsız sayıda olması işin olağan sonucudur; yağma, kasten öldürme, kasten yaralama, hırsızlık, mala zarar verme, siyasi tedhiş gibi. Ancak insanları bu fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmaya yönelten saikler temelde iki ana eksende toplanmıştır; *ekonomik çıkar* ve *siyasi program*lar[57].

Ekonomik çıkar getirici suç tiplerini işlemek amacıyla kurulan suç örgütleri basit sokak çetelerinden, çok daha büyük çaplı olabilen uyuşturucu kaçakçılarına

---

[55] Benzer şekilde belirli bir "*Organizasyon" (l'organizzazione)* ve belirli bir "*amaç"(lo scopo)* olarak ifade ettiği bu iki kavramın, kanuni tipteki suç örgütünün iki temel ve ayırdedici unsuru mahiyetinde olduğu yönünde bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.147. Bu konuda ayrıca bkz. Aleo, **Rassegna**, s.33; İlknur Ebiz Yıldız, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.5. Krş. Muhammet Zeybek, "Örgütlü Suçluluk ve Suç İşlemek Amacıyla Kurma Suçu (TCK m.220)", **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2011, s.2.

[56] Tyler, **a.g.e.**, s.42. Esasen, özellikle suç teşkil eden fiilleri işlemek suretiyle elde ettikleri gelirle hayatlarını idame ettiren yahut belirli bazı suçları işlemeyi bir ideale ulaşma aracı olarak gören kimseler açısından, tek başına işlenmesi görece zor, başarı şansı az, yakalanma riski çok olan söz gelimi yağma fiillerinin, birden fazla kişi tarafından bir organizasyon çerçevesinde müştereken gerçekleştirilmesinin çok daha makul olduğu, bu organizasyonun sürekliliği ile birlikte her defasında baştan suç işlemeye ikna edilmesi gerekmeyen buna hazır bir yapının var olmasının suç işlenmesi açısından çok daha efektif olacağı, bunun mağdurlar, toplum ve hatta kamugücü üzerinde bir korku yaratacağı ve bunun da etkisi ile etkili bir takibata uğranmayacağı yönündeki düşünceler, suç örgütlerinin doğmasına temel teşkil etmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.,** s.17; Dursun, **a.g.e.,** s.136-137; İ. E.Yıldız, **a.g.e.,** s.5-6; Ömer Ünlü, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.82.

[57] İ. E.Yıldız, **a.g.e.,** s.6.

kadar son derece geniş bir perspektifte karşımıza çıkabilmektedir[58]. Bu örgütlerde gelir getirici suç tiplerinin işlenmesi örgütsel amacı teşkil etmekte olup örgüt de buna uygun olarak faaliyette bulunur. Bu örgütler amaçları çerçevesinde çoğunlukla sınırlı bir alanda etkili olur ve işlemeyi hedefledikleri suçlar genellikle belirli bir skalada kalır. Bunun etkisiyle, çoğu zaman tek kişi ya da birkaç kişinin idare ettiği, çok geniş bir kademelenmeye ihtiyaç duymayan, büyük oranda silahsız olan ya da silahlı olanlarının çok geniş bir hinterlantları bulunmayan ve toplam üye sayıları çoğu zaman iki haneli, hemen her zaman da üç haneli rakamlara ulaşmayan biçimlerde karşımıza çıkarlar. Örneğin, genellikle belirli suç alanlarında faaliyet gösteren, örneğin otopark çeteleri, yankesici çeteleri, dilenci çeteleri gibi oluşumlar bu mahiyettedir. Bunlar, bazı durumlarda aksi de söz konusu olabilmekle birlikte, çoğunlukla şahsi karizmaya bağlı olurlar ve bu karizma ortadan kalkınca örgüt de dağılır ya da içinden başkaca örgütler çıkarır. Bu nedenle çoğunlukla çok uzun süreli olmazlar[59]. Kendi aralarında sürekli olarak rekabet halinde olmaları ve kolluk birimlerine karşı etkin savunma mekanizmalarına nispeten sahip olmamaları da çok uzun vadeli olamamalarını sonuçlamaktadır.

Çıkar amaçlı örgütlenmelerden bir tür, yukarıda belirttiğimiz genel konseptten neredeyse tüm unsurlar yönünden oldukça farklılaşmıştır. Bu örgüt tiplerini ifade etmekte kullanılan genel bir terim olarak *mafia*[60], kendine has gelişim süreçlerinde onlarca yıl içinde evrilerek gelen ve bir fenomene dönüşmüş özel bir örgüt tipine verilen isimdir[61]. Bu örgüt tipinin nasıl doğduğu ve nasıl geliştiği başlı başına bir tartışma konusu olmakla birlikte[62], bugün gelinen aşamada İtalya, ABD,

---

[58] Bu kavramı *mafia* ile benzer şekilde oldukça dar bir çerçevede ele alan görüş için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.63-64.

[59] Bkz. Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2005, s.313.

[60] Doktrinde bugün için mafianın geniş ölçüde "organize suçla" eşanlamlı bir sözcük olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bkz. Anton Blok, "Reflections on the Sicilian Mafia: Peripheries and Their Impact on Centres", **Organized Crime: Culture, Markets and Policies,** Editors: Diana Siegel, Hans Nelen, yy., Springer, 2008, s.12.

[61] Füsun Sokullu-Akıncı, "Organized Crime", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, ss.3-16, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s.6; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.27-28; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.28; Fatih Yurtlu, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, Kurulmuş Örgütü Yönetme veya Bu Örgüte Üye Olma", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.29.

[62] Bu hususa ilişkin derinlemesine bir inceleme, çalışmamızın amacını ve kapsamını aşmaktadır. Bu konudaki detaylı incelemeler için bkz. Jenna L. Coriddi, **Organized Crime and Its Origins: A Comparative Case Study**, Chapel Hill, University of North Carolina, 2007, s.11 vd.; Filippo Sabetti, **Village Politics and the Mafia in Sicily**, Montreal, McGill-Queen's Press University Press, 2002 s.5

Rusya, Çin, Japonya gibi pek çok ülkede faaliyet gösteren pek çok ayrı mafia organizasyonunun olduğu görülmektedir[63]. Bunlar, hem hakimiyet kurdukları bölgelerdeki suç organizasyonlarını ilk elden kontrol etmekte hem de sınır aşan suç ağlarını kurmakta ve idare etmektedirler. Her birinin kendine has gelişim şekilleri ve yapıları olmakla birlikte bugün için tümü mafia başlığı altında nitelenmekte ve buna göre değerlendirilmektedir[64]. Oysa ilk etapta mafia tamamen yerel ve İtalya'ya özgü bir kavram olarak ortaya çıkmış ve literatürdeki yerini almıştır[65]. İtalya'nın güneyinde yer alan Sicilya adasının kendine özgü sosyal yapısından kaynaklandığı kabul edilen mafia, ilk etapta bir davranış biçiminden basit bir çıkar amaçlı örgütlenmeye daha sonra ise tamamen kendine özgü kuralları, yapısı, gizlilik biçimi olan dev bir suç organizasyonu türüne dönüşmüştür[66]. Önce İtalya sınırları içinde her bölgeye ulaşan, bilahare başka ülkelerde de yuvalanan mafia organizasyonları, gittikçe sınıraşan bir organizasyonlar ağı oluşturmuştur[67]. Bugün için İtalyan mafia organizasyonlarının, başta Amerika ve İngiltere olmak üzere pek çok ülkede faaliyet gösterdiği bilinmektedir[68]. İtalya'da mafianın ortaya çıkışının Sicilya'nın sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili olduğu, İtalya'nın birleşik bir devlet haline gelmesi sürecinde ulusallaşmış hukuk ve politika gibi üst yapı kurumlarının yerel unsurlarla eklemlenmesi sürecindeki sancılardan önemli ölçüde beslendiği ve İtalya'daki politik gelişim sürecinin bu yapıyı önemli ölçüde geliştirdiği açıktır[69]. Yoksul işçi ya da köylüleri korumaktan devlet organlarını ele geçirmeye kadar evrilen oldukça geniş bir amaç-araç yelpazesine sahip olan İtalyan mafiasının bugün ulaştığı güç ve etki

---

vd.; Joseph L. Albini, Jeffrey Scott McIllwain, **Deconstructing Organized Crime: An Historical and Theoretical Study**, North Carolina, McFarland, 2012, s.30 vd.; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.25 vd; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.25 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.133 vd.; Yurtlu, **a.g.e.**, s.29 vd.

[63] Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.7. ABD'de mafia organizasyonlarının gelişim sürecinin ayrıntılı bir özeti için bkz. Frank Schmalleger, **Criminology Today - An Integrative Introduction**, 5th. Edition, New Jersey, Pearson, 2009, s.503 vd.; Maljević, **a.g.e.**, s.3 vd. Diğer ülkeler için bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.46 vd; Kavlak, **a.g.e.**, s.171 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.22 vd.; Yurtlu, **a.g.e.**, s.31-32.

[64] Demirbaş, **Kriminoloji**, s.310.

[65] Blok, **a.g.e.**, s.7; Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.6.

[66] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.22; Blok, **a.g.e.**, s.7; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.25 vd; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.27 vd.

[67] Demirbaş, **Kriminoloji**, s.310; Kavlak, **a.g.e.**, s.143.

[68] Schmalleger, **a.g.e.**, s.507; Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.6-7; Kavlak, **a.g.e.**, s.168 vd.

[69] Bkz. Blok, **a.g.e.**, s.11; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s. 30-31; Kavlak, **a.g.e.**, s.140 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.16 vd.

alanını da bu gelişim sürecinin bir neticesi olarak algılamak gerekir[70]. Hatta İtalyan mafiasının dayandığı toplumsal temeller, bölgesel düzeyde halkın gözünde ciddi bir itibarının olması[71], devlet organları içine güçlü oranda sızması[72], devletin çeşitli politikalarına karşı çok ciddi anlamda direnmesi, uluslararası çok güçlü bir ağa sahip olması, İtalya'da günlük siyaseti ciddi anlamda etkilemesi[73], yerel bazlı seçimler ya da genel seçimlerin sonuçları üzerinde ciddi bir etkide bulunabilmesi[74] ve hatta kimi zaman askeri darbe teşebbüslerine karışabilmesi[75] gibi pek çok özelliği karşısında, mafianın tamamen İtalya'ya özgü bir kavram olması gerektiği, diğer ülkelerdeki yapıların mafia olarak anılamayacağı da ileri sürülmüştür[76].

Mafia organizasyon ağını yerel bazda taklit eden çıkar amaçlı suç örgütleri de ya bu ağa eklemlenmiş ya da kendi ağlarını oluşturma yolunu seçmişlerdir[77]. Önce kendi ülkelerinde küçük çete faaliyetleri ile başlayan ya da bunları kontrol eden[78] daha büyük boyutlu organizasyonlar olarak gelişen Rusya, Çin, Türkiye, Japonya gibi çeşitli ülkelerdeki mafia benzeri organizasyonlar, bu ülkelerin öznel koşullarına göre biçimlenerek gelişme imkanı bulabildikleri diğer ülkelere de yayılmışlardır[79]. Bugün çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren organizasyonlarından oluşan uluslararası suç ağının çok büyük bir kazancının olduğu belirtilmektedir[80]. Bu genel görünümü ile bugün için mafia ile ilişkili veya mafia benzeri organizasyonlar, suçla mücadelede tartışmasız en problemli alanı teşkil etmektedir[81].

---

[70] Blok, **a.g.e.**, s.9 vd.
[71] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.29-30.
[72] Blok, **a.g.e.**, s.8.
[73] Letizia Paoli, "The Decline of the Italian Mafia", **Organized Crime: Culture, Markets and Policies**, Editors: Diana Siegel, Hans Nelen, yy., Springer, 2008, s.18.
[74] Bkz. Blok, **a.g.e.**, s.11.
[75] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.31.
[76] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.39; Özgür Çakın, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015, s.23. Krş. Füsun Sokullu-Akıncı, "Organize Suçların Kriminolojik Yapısı ve Türkiye'deki Boyutları", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Hazırlayan: Yener Ünver, ss.11-23; İstanbul, Beta, 2002, s.13.
[77] Özgün bir örnek olarak Rus mafiasının gelişimi ve özellikleri için bkz. Enver Alper Güvel, **Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması**, İstanbul, Roma Yay., 2004, s.109 vd.
[78] Blok, **a.g.e.**, s.11.
[79] Schmalleger, **a.g.e.**, s.514; Paoli, **a.g.e.**, s.17-18; Demirbaş, **Kriminoloji**, s.310.
[80] *Demirbaş,* suç örgütlerinin toplam cirosunun 1 trilyon dolar civarında olduğunu belirtmektedir. Bkz. Demirbaş, **Kriminoloji**, s.314.
[81] *Paoli*, İtalya'da mafianın halen dahi son derece güçlü ve yenilmez olarak tasvir edildiğini ancak genel olarak 90'lı yıllar sonrasında İtalya'da mafianın güçlü bir mücadele nedeniyle artık eskisi kadar

Mafia ve çıkar amaçlı suç örgütleri kadar önemli ve hatta sosyal olarak çok daha derin etkileri olan bir suç örgütü grubu da hiç şüphesiz *terör örgütleri*dir. Terör örgütlerinin en karakterize özelliği, gerçekleştirmeyi hedefledikleri nihai amacın siyasi ya da sosyal nitelik arz etmesidir[82]. Bu tip örgütler ekonomik çıkar elde etmeye matuf fiiller de işleyebilirlerse de bunların hepsi siyasi ya da sosyal amacın gerçekleştirilmesinde yalnızca bir araç mahiyetindedir[83]. Temel siyasi ya da sosyal hedef, faaliyet gösterilen ülkenin parçalanması, yeni bir ülke kurulması, siyasal rejiminin değiştirilmesi, yalnızca yönetimin el değiştirmesi, siyasal sistemin ya da bir siyasi görüşün karşıtı olan kişi ya da kuruluşların ortadan kaldırılması, toplumun bir kesiminin yok edilmesi ya da sindirilmesi şeklinde olabilir[84]. Terör örgütleri bu amaçları gerçekleştirmek için cebir ve şiddet içeren kasten öldürme, kasten yaralama, soykırım, insanlığa karşı suç, mala zarar verme gibi suçları çok sayıda mağduru kapsayacak şekilde işlemekte ve bu suretle hem sempatizan toplamakta hem de karşı cephedeki hükümet güçlerini yıpratmaktadır[85]. Bunun gerektirdiği mali gereksinimleri karşılamak amacıyla da terör örgütleri, ekonomik çıkar elde etmeye matuf çeşitli fiilleri de işleyebilmekte örneğin banka soygunları yapabilmekte silah ya da uyuşturucu kaçakçılığı fiillerini gerçekleştirebilmektedir[86]. İşte bu tip

---

etkili olmadığını belirtmektedir. Paoli, **a.g.e.**, s.15 vd. Benzer şekilde *Sözüer* de mafianın yakın zamana doğru etkili olduğu bölge halkları üzerindeki hakimiyetinin ve kendilerine tabi olmasını meşrulaştıran ideolojisinin, başta II. Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik transformasyonun etkisiyle ciddi bir krize girdiğini, mafia ahlâkını oluşturan unsurların ciddi biçimde zafiyete uğradığını, bunun etkisi ile mafia yapılanmaları içindeki çatışmaların büyüdüğünü, bunun da toplumda mafiaya olan ilgiliyi arttırdığını ve bu durumun da devleti anti-mafia tedbirleri almaya ittiğini belirtmektedir. Bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s. 32-35. İtalya'da anti–mafia tedbirlerinin hukuki boyutu ve buna dair kanunlaştırma sürecinin tam bir özeti için bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.23-35.

[82] Bkz. Atilla Yayla, "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve", **Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C:XLV, S:1-4, ss.335-385, Ankara, 1990, s.336. Terörizm tanımlarının ortak unsurlarından birinin "siyasi bir amaca dayanma" olduğu yönünde bkz. Hamide Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul, Beta, 1999, s. 8. Aynı yönde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.2. Buradaki siyasi amacı hukuki, dini, etnik, mezhepsel ve toplumsal olguları da ihtiva edecek şekilde geniş bir kavramsal çerçevede ele alan bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.44. Aynı mahiyette bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.28.

[83] Faruk Turinay, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.116, ss.39-84, Ankara, 2016, s.52; Çakın, **a.g.e.**, s.28.

[84] Tozman, **a.g.e.**, s.68-69; Zeybek, **a.g.e.**, s.11. Farklı yönlerden çeşitli terör tasnifleri için bkz. Hamide Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, İstanbul, Beta, 1999, s.57 vd.; Yayla, **a.g.e.**, s.360 vd.

[85] "Terör yaratma amacı, terörizmin özgün yönünü oluşturmaktadır. (...) terörist stratejiye göre, kamuoyu öyle bir ümitsizlik ve kötümserliğe kapılmalıdır ki, gerilimi düşürecek herhangi bir çözüme rıza gösterecek hale gelmelidir (...) amacın altında yatan asıl saik, bir hükümetten ya da genel kamuoyundan taviz koparmak, çeşitli makam ve mercileri belirli bir şekilde davranmaya, en azından kendi görüşlerine saygı göstermeye zorlamaktır" Emre Öktem, "Uluslararası Hukukta Terörizm", in: **İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, C:3, S:5, ss.133-147, İstanbul, 2004, s.138-139.

[86] Tozman, **a.g.e.**, s.70; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.26.

eylemlerin tümü *terör eylemleri*[87], bu eylemleri gerçekleştiren örgütler *terör örgütleri*[88], bu örgütlerin bu tip eylemleri belirli bir plan dahilinde sistematik olarak uygulaması ise *terörizm* olarak ifade edilmektedir[89].

Terör örgütleri oldukça geniş bir faaliyet alanına sahip örgütler olarak oldukça büyük ve derin sosyal problemlere neden olabilmekte ve çoğu zaman da bu tarz problemlerden beslenmektedirler[90]. Dünyada faaliyet gösteren ve silahlı eylem gücü on binleri, üyeleri yüz binleri ve sempatizanları milyonları bulan terör örgütleri bulunduğu bilinmektedir[91]. Çoğu zaman bu örgütler ya doğrudan kamunun meşru silahlı güçleri ile çatışmakta ya da sivil hedeflere yönelik saldırılar gerçekleştirmekte veya her iki yöntemi birlikte kullanmakta böylece terör eylemlerini çeşitlendirmektedirler[92]. Terör örgütlerinin askeri bir güce sahip olması ve mafia ya da silahlı suç örgütlerine göre çok daha geniş bir üye ağlarının olması, çoğu zaman da az ya da çok bir toplumsal tabana hitap etmeleri bunlarla mücadeleyi güçleştirmektedir[93]. Bugün için terörizmin kaçınılmaz olarak uluslararası bir boyutunun olduğu, tek ülke sınırları içinde kalan terörist eylemlerle oldukça nadir karşılaşıldığı, terör örgütlerinin en azından lojistik anlamında pek çok ülkeye yayılması gerektiği genel olarak kabul edilmektedir[94].

Suç örgütlerine ilişkin söz konusu bu sınıflandırma, bu tip örgütler arasında girift ilişkilerin olmadığı anlamında algılanmamalıdır. Gerçekten bugün için terör

---

[87] Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.82.

[88] Bugün için doktrinde terör eylemlerinden söz edebilmek için "siyasi şiddeti taktik veya ideoloji olarak benimsemiş organize bir topluluğun mevcudiyetinin" bir ön-şart niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.86.

[89] Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.11; Demirbaş, **Kriminoloji**, s.317. Terörizme ilişkin çeşitli tanımlar için bkz. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s.6 vd.; Yayla, **a.g.e.**, s.335-338; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.34; Yurtlu, **a.g.e.**, s.51 vd.; Cemile Arıkoğlu Ündücü, "Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki", **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi**, C:2, S.1, ss.1-20, Ocak 2011, s.3. Genel bir terörizm tanımı vermenin son derece güç olduğu yönünde bkz Yayla, **a.g.e.**, s.338-339. Aynı yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.40; Tülin Gülşen İçli, **Kriminoloji**, Gözden geçirilmiş 7. baskı, Ankara, Seçkin, 2007, s.252.

[90] Bkz. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s. 20 vd.; İçli, **a.g.e.**, s.255 vd.

[91] Çeşitli ülkelerdeki terör faaliyetlerine ilişkin toplu bir sunum için bkz. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s.24 vd. 1990'lı yılların başında çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren ve terör örgütü olarak sınıflandırılan örgütlerin toplu bir listesi için bkz. Yayla, **a.g.e.**, s.356-357.

[92] Bkz. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.87-88; İçli, **a.g.e.**, s.253-254.

[93] Terörle mücadele yöntemleri ve bunların işlerliğine ilişkin kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s. 49 vd.

[94] Bkz. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.70-71; Öktem, **a.g.e.**, s.140.

örgütleri ile mafia arasında çeşitli alanlarda işbirliği geliştirilmesi[95] ya da bu örgütlerin, çıkar amaçlı suç örgütlerini uyuşturucu ya da silah kaçakçılığı gibi alanlarda taşeron olarak kullanması sıkça karşılaşılabilen durumlardır[96],[97]. Bu tip örgütler arasında geçişkenliklerin de oldukça sık karşılaşılabilen durumlar olduğu yakın zamanda pek çok örnekte gözlemlenmiştir.

2- Suç Örgütleri ve *Organize Suçluluk*

Yukarıda belirttiğimiz sınıflandırma çerçevesinde görüleceği üzere, suç örgütlerinin faaliyet alanlarını herhangi bir şekilde daraltmak temelde mümkün değildir; suç örgütleri, örgütlü olarak işlenmesi mümkün her suç tipini gerçekleştirmek üzere kurulabilir ve faaliyet alanları da buna göre çeşitlenir[98]. Bu nedenle yalnızca hırsızlık ya da yağma amacıyla suç örgütleri kurulabileceği gibi terör, insan kaçakçılığı, uyuşturucu madde ticareti, kara para aklama gibi çok daha ağır etkileri olan pek çok suç tipini işlemek amaçlı örgütlerin teşkili de mümkündür[99]. Her durumda, suç örgütlerinin işledikleri suçlar onlara ciddi bir gelir getirmekte ve bu da bir *pekiştirici geribesleme* itkisi oluşturarak örgütün daha da büyümesini sağlamaktadır. Bu geribesleme, bir suç ekonomisi de doğurmakta ve suç örgütleri ağının gittikçe kurumsallaşmasının da yolunu açmaktadır. Suç tiplerinin çok sayıda olması, geniş bir alana yayılacak şekilde işlenmeleri ve çok büyük miktarda kârlılık sağlanması, *bir örgüt veya örgütler ağının faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçların* diğer suç tiplerinden farklı bir şekilde değerlendirilmesini zorunlu

---

[95] Tozman, **a.g.e.**, s.70-71; Kavlak, **a.g.e.**, s.207.

[96] Arıkoğlu Ündücü, **a.g.e.**, s.10; Güvel, **a.g.e.**, s.84; Mustafa Arslan, "Organize Suç Örgütleri ve Terör Örgütleri Arasındaki Yakınlaşma, İşbirliği ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009, s.70 vd.

[97] Yakın tarihli bir haber bu olguya oldukça ilginç bir örnek teşkil etmektedir. İtalyan basınını kaynak gösteren habere göre merkezi olarak Irak ve Suriye'de faaliyet gösteren (IŞİD) örgütü ele geçirdiği arkeolojik kalıntıları ve sanat eserlerini, İtalyan Camorra ve 'Ndrangheta mafya örgütleri aracılığıyla satarak karşılığında silah almaktadır. Bkz. Övgü Pınar, "*IŞİD, sanat eserlerini İtalyan mafyası aracılığıyla satıyor",* http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37676755, (çevrimiçi), 18.10.2016.

[98] Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.15; İçli, **a.g.e.,** s.244; Hasan Köroğlu, **Örgütlü Suçluluk, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara, Seçkin, 2001, s.48-49. Organize suçlulukta ağırlıklı suç portföyü için bkz. Güvel, **a.g.e.,** s.15-20; Ünlü, **a.g.e.,** s.16-17.

[99] Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.4; Köroğlu, **a.g.e.,** s.48-49.

kılmıştır[100]. Zamanla suç örgütleri arasındaki ilişkiler, birden fazla ülke bünyesinde, bir ağ şeklinde ve birbiriyle bağlantılı pek çok suçun işlenmesi boyutuna kadar ulaşmıştır[101]. Örneğin büyük çaplı uyuşturucu imal ve ticareti suçları sınıraşan ve çok geniş boyutları olabilen bir sektöre sebebiyet verdiğinden, çoğu zaman bir suç örgütünün kontrolünde ve yerel suç örgütlerinin işbirliği içinde, bazen de birden fazla yerel suç örgütünün eşgüdümü çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir. Uyuşturucu maddenin üretildiği bir ülkeden son tüketildiği ülkeye kadar pek çok ülke toprağından geçirilecek olması bu şekilde bir suç ağının oluşturulmasını sonuçlamaktadır[102]. Aynı durum örneğin silahın üretiminden ya da çalınmasından son alıcıya aktarılmasına kadar geçen suç ağının yönetilmesini gerektiren silah kaçakçılığı ya da benzeri nitelik arz eden radyoaktif madde kaçakçılığı için de geçerlidir[103].

Tüm bu hususlar, suç örgütü ihdasına yönelik fiillerin yani suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının, diğer pek çok suç tipinden farklı olarak işin içinde başka suçların da olduğu bir olguyu ifade ettiğini ve bu anlamda suç politikası yönünden bir sorun yumağının da merkezinde yer aldığını ortaya koymaktadır[104]. Bugün hukuki olmaktan çok kriminolojik kavramları ifade eden *organize suç*[105] ya da *örgütlü suç*, bu sorun yumağının isimlendirilmesinde kullanılan en önemli terimler olarak karşımıza çıkmaktadır[106]. Bu kavramlar, pek çok suç tipinin daha geniş bir sahada, daha büyük sonuçlar doğuracak şekilde, daha çok kişinin

---

[100] Bkz. Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.11-12.
[101] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.15; Schmalleger, **a.g.e.**, s.514-515.
[102] Arslan, **a.g.e.**, s.58; Kavlak, **a.g.e.**, s.102.
[103] Bkz. Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.22-23; Arslan, **a.g.e.**, s.59 vd.
[104] Maljević, **a.g.e.**, s.1-2.
[105] İlginçtir ki bu terim ilk kez ABD'de, *Charles Parkhurst* isimli bir rahip tarafından, 1896 yılında kolluğun gerçekleştirdiği "yasadışı fuhuş ve kumar operasyonları" ile ilgili olarak verilen bir demeçte kullanılmış ve bu şekilde kayıtlara geçmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.3.
[106] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.1 vd.; Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.3 vd.; Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.11 vd.; Veli Özer Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede Kullanılan Gizli Görevlinin Görevin Gerektirdiği Suçlar Bakımından Cezalandırılabilirliği**, Ankara, Yetkin, 2003, s.46 vd.; Mustafa Ruhan Erdem, "Organize Suçluluk", **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı-2000**, c.II, s.159-172, Ankara, 2000, s.159; Erkan Sarıtaş, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku'nda Organize Suçlarla İlgili Düzenlemeler", in: **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s.122; Vesile Sonay Daragenli, "Organize Suçluluk", **Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler (26-27 Mart 1997)**, İstanbul, 1998, s.245 vd.; Köroğlu, **a.g.e.**, s.19 vd; Tozman, **a.g.e.**, s.15; Kavlak, **a.g.e.**, s.28 vd.; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.7 vd.

etkilendiği, soruşturulması ve kovuşturulması ve hatta öğrenilmesi çok daha zor ve daha fazla kişinin iştirak ettiği, çoğu zaman bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç tiplerini olgusal olarak ifade etmekte kullanılmaktadır[107].

Bu kadar sık kullanılmalarına rağmen belirtmemiz gerekmektedir ki *organize suç* veya *örgütlü suç* kavramlarının[108] içeriksel olarak neyi ifade ettiği açık değildir[109]. Kimileri için bizatihi suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini ifade eden bu kavramlar kimileri için örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçları, kimileri için ise herhangi bir örgüte dahi gerek olmaksızın belirli bir organize kişi topluluğu tarafından işlenen suçları ifade etmektedir[110]. Bu yönüyle, bu kavramların ve bundan ortaya çıkan *örgütlü suçluluk* kavramının hukuki olmaktan ziyade kriminolojik bir olguya işaret ettikleri açıktır[111]. Bunun doğal sonucu olarak organize suç ya da organize suçluluğa ilişkin tanım denemelerinin birbirinden tamamen farklı sonuçlara ulaşması kaçınılmazdır[112]. Bu itibarla organize suç kavramı örneğin; "ekonomik ya da siyasal bir yarar elde etmek için bir organizasyon tarafından gerçekleştirilen suçlar"[113] yahut "münferiden veya topluca, yüksek bir önemi haiz suçların belli bir plana göre, bir çok kişi tarafından, uzun veya belirsiz bir süre ile iş bölümü esaslarına

---

[107] Nitekim *Özbek*'e göre "organize suçlulukla belirli suç tipleri kastedilmez. Organize suçluluk bu anlamda bir suç tipi değil, çeşitli suçların hazırlanması, işlenmesi ya da bu suçların sonuçlarından yararlanma hususunda bir tarzı, bir usulü ifade etmektedir" Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.49-50.

[108] Bu iki kavramın birbirinden farklı olduğu da ileri sürülmüştür. Buna göre "örgütte suçu fail belirler, üyelerin kaynağı (kökü) görülebilir, örgütte kişisel ilişki mevcuttur ve örgüt kısa ömürlüdür. Ancak, en önemlisi örgüt lojistik bir organizasyon yapısına sahip değildir" Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede** s.50-51. Ancak belirtmek gerekir ki *Özbek*, organize suçluluğu "örgüt" kavramından bağımsız olarak anlamlandırmamış, aksine organize suçluluğun başlıca üç görünüş şekli olarak "mafya, terör ve ekonomik çıkar amaçlı örgüt"ün söz konusu olduğunu kabul ederek neticede suç örgütünün görünüş biçimlerine atıf yapmıştır (**A.e.**, s.55). Buna karşılık birden fazla kişinin somut bir suçu işlemek için organize olmalarının organize suça sebebiyet verebileceği ancak burada bir örgüt söz konusu olmadığından örgütlü suç teriminin kullanılamayacağı, bu nedenle bu iki kavramın birbiri yerine kullanılmaması gerektiği yönünde görüşler de vardır. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.10-11. Aynı yönde bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.9-10.

[109] Maljević, **a.g.e.**, s.6; Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.48-49; Tozman, **a.g.e.**, s.14-15; Köroğlu, **a.g.e.**, s.21; Kavlak, **a.g.e.**, s.28-29.

[110] Çeşitli tanım denemeleri için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.7-8; Erdem, **Hukuk Kurultayı**, s.159-160; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.7 vd; Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde**, s.123 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.16 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.30 vd.; Köroğlu, **a.g.e.**, s.19; Yurtlu, **a.g.e.**, s.13 vd; Güvel, **a.g.e.**, s.10 vd.; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.7 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.8 vd., 29 vd.; Çakın, **a.g.e.**, s.9 vd.

[111] Erdem, **Hukuk Kurultayı**, s.159; Köroğlu, **a.g.e.**, s.21; Daragenli, **Ceza Hukuku Günleri**, s.245. Kriminolojik açıdan organize suçluluğunun ayırıcı özellikleri için bkz. İçli, **a.g.e.**, s.245-246.

[112] Adem Sözüer, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, S.1-3, İstanbul, 1995, s.256.

[113] Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.13.

göre, mesleki veya ticari benzeri yapıların kullanılması veya cebir ya da korkutucu diğer araçların kullanılması veya siyaset, basın, kamu idaresi, adliye ve ekonomi üzerinde etkide bulunarak, kazanç veya güç elde edilmesi"[114] veya "birden çok kişinin, hiyerarşik düzende belirli bir disiplin uygulayarak, süreklilik özelliği içinde çoğunlukla aynı amaca yönelik bulunan ve kamu düzenini bozduğu var sayılan suçları işlemek için oluşturdukları örgütlenmeler"[115] şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu ve benzeri tanımlardan yola çıkılarak üretilen "organize suçun unsurları veya özellikleri" de bu kavramın ne derece muğlak olduğunu ortaya koymaktadır[116]. Görüleceği üzere bu tanımlarda temelde belirli bir organizasyona atıf yapılmakta ise de varılan sonuçlar birbirinden son derece uzaktır. Kavrama verilecek anlama göre belirli bir organizasyon çerçevesinde işlenen tüm suçların (ör: terör suçlarının[117]) bu gruba dahil edilmesi mümkün hale gelebileceği gibi yalnızca mafia tipi örgütleri işaret eder şekilde daraltılması da mümkündür[118]. Bu yönüyle organize suç/suçluluk, hukuken bir anlam ifade etmekten son derece uzak ve içerikleri tanımlamaya göre oldukça değişken hale gelebilen kriminolojik kavramlar olarak değerlendirilmeli ve buna göre konumlandırılmalıdır[119].

Nasıl tanımlanırsa tanımlansın bu kavramların kökeninde yer alan örgüt teriminin *suç örgütleri*ne işaret ettiği açıktır. Bu nedenle *organize/örgütlü suçla* ya da *organize/örgütlü suçlulukla* mücadele denildiğinde akla ilk gelenin suç örgütleri olduğu şüphesizdir[120]. Mesele, bu örgütlerin meydana getirdiği toplumsal tehlikenin ortadan kaldırılmasına yönelik tüm sosyal önlemlerin ifade edilmesi ise, işin içine hem örgütlenme fiillerinin hem de örgütlerin tüm faaliyetlerinin girmesi kaçınılmazdır[121]. Bu yönüyle de organize suç, bir suç örgütüne ilişkin tüm örgütlenme fiilleri ile o suç örgütü kapsamında işlenen tüm suç tiplerini kapsayan

---

[114] Sözüer, **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, s.256.
[115] Kayıhan İçel, "Sunuş Konuşması", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Hazırlayan: Yener Ünver, ss.7-10, İstanbul, Beta, 2002, s.7.
[116] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.8; Sözüer, **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, s.258 vd.; Sokullu-Akıncı, **Çetin Özek Armağanı**, s.4-5; Erdem, **Hukuk Kurultayı**, s.166-167; Köroğlu, **a.g.e.**, s.43; Tozman, **a.g.e.**, s.20 vd.; Güvel, **a.g.e.**, s.13-14; Zeybek, **a.g.e.**, s.30 vd; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.9-10.
[117] Bkz. Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.52; Daragenli, **Ceza Hukuku Günleri**, s.246.
[118] Bkz. İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.25.
[119] Köroğlu, **a.g.e.**, s.21-24; Tozman, **a.g.e.**, s.15.
[120] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.51-52; Sokullu-Akıncı, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.13.
[121] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.16-21.

nevi şahsına münhasır bir üst kavram olarak, suçla mücadele sistemi içinde kullanılabilecek ancak kesinlikle hukuki olmayan bir kavram olarak yerini almaktadır.

3- Suç Örgütlerinin Kanuni Düzenlemelere Konu Olmaları

Suç örgütlerine ilişkin yukarıda özetlemeye çalıştığımız genel sosyal görünüm, bunlara yönelik yasal düzenlemelere ilişkin nasıl bir sistemin benimsenmesi gerektiği noktasında pek çok soruyu da beraberinde getirmektedir: suç örgütleri ceza hukuku alanında özel bir düzenlemeye konu olmalı mıdır yoksa genel iştirak kuralları ile yetinmek de mümkün müdür? Suç örgütleri hukuki düzenlemelere konu olacaksa bunlara ilişkin örgütlenme fiilleri hangi düzeyde ele alınmalıdır? Yine bu ihtimalde tüm örgüt tipleri tek bir norm içinde mi düzenlenmeli yoksa her bir örgüt tipi için ayrı bir norm mu ihdas edilmelidir? gibi. Bu soruların cevapları, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanuni düzenlemelerin genel esasını da belirleyecektir.

aa. (i)- Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinin sosyal boyutu ne derece önemli olsa da tarihsel anlamda ve günümüzde bazı hukuk sistemleri bu tip fiillere yönelik bağımsız suç tiplerine yer vermemiştir. Bu sistemlerde, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri başlı başına bir suç olarak ele alınmaz; birden fazla kişi suç işlemek amacıyla bir örgüt kursa bile fiilen suç işlemedikçe, bu birliktelik ceza hukuku çerçevesinde değerlendirme konusu değildir. Örneğin modern İsveç ve Danimarka hukuk sistemleri bu gruptadır[122].

(ii)- Buna karşılık diğer bazı hukuk sistemlerinde suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri, örgütlenme özelliği nazara alınmadan, yalnızca suç işlemek amacıyla bir araya gelmenin bağımsız bir suç tipi olarak düzenlendiği bir sistem içinde ve yukarıda belirttiğimiz *geniş anlamda örgüt* kavramını hatırlatacak şekilde ele alınmıştır. Bu sistemde, birden fazla kişinin somut bir veya birden fazla suçu

[122] Francesco Calderoni, **Organized Crime Legislation in the European Union**, Berlin, Springer, 2010, s.137. Ancak örneğin İsveç'te devlete karşı suçlar açısından kendine özgü ve bir ölçüde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile benzerlik gösteren suç tipleri de söz konusudur. Örneğin kamusal askeri ve polis güçlerine alternatif olacak nitelikte örgütlenme fiillerine dair İsveç Ceza Kanunu, *Chapter* 18, *Senction* 4 gibi.

işlemek için bir araya gelerek anlaşması, işlenmesi hedeflenen suçtan bağımsız bir suç tipi olarak ele alınmıştır ancak bu suç tiplerinin oluşabilmesi için bir araya gelmenin dar anlamda bir örgütlenme niteliği taşıması ve bu nedenle faillerin hiyerarşik bir şekilde teşkilatlanmaları ve bu teşkilatlanmanın süreklilik arz etmesi gerekmez. Aksine bu sistemde bir araya gelen kişilerin somut olarak hangi suçu işlemeyi planladıklarının belirli olması ve hatta işlenmesi hedeflenen bu fiilin çeşitli yönlerden müşahhas hale gelmesi aranabilmektedir. Anglo-sakson hukuk sisteminin tarihsel gelişimi temel olarak bu sistem minvalinde olmuştur[123].

(iii)- Bazı hukuk sistemlerinde ise suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri bağımsız suç tipleri olarak kabul edilmiştir. Bu hukuk sistemlerinde suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek, bu örgüte üye olmak ya da yardım etmek fiilleri ve başkaca benzeri fiiller, işlenmesi hedeflenen suç tiplerinden bağımsız olarak ceza yaptırımı ile karşılanmıştır[124]. Bu şekilde bir kabulün temelinde, bu fiillerin kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışı açısından, işlenmesi hedeflenen suç tiplerinden bağımsız bir tehlikeye sebebiyet vermesi olgusu yatmaktadır. Bu nedenle bu fiiller, işlenmesi hedeflenen suçlardan bağımsız olarak cezalandırılmaktadır[125].

bb- Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini bağımsız suç tipleri olarak ele alan hukuk sistemleri açısından ise temel normatif mesele, tüm örgüt tiplerinin aynı suç tipi içinde mi değerlendirileceği yoksa farklı örgüt tipleri için farklı suç tiplerinin mi ihdas edileceği noktasında ortaya çıkmaktadır:

---

[123] Normatif anlamda tipik bir örneği olarak İrlanda *Offence of conspiracy and Sanction 72 Criminal Justice Act 2006* (Calderoni, **a.g.e.**, s.137).

[124] Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını düzenleyen bazı kanunlar açısından da bilahare getirilen değişikliklerle *conspiracy* sistemine yakın normatif kabullerde bulunulduğu görülmektedir. Örneğin "birden fazla belirsiz sayıda suçu işlemek için belirli bir hiyerarşi içinde bir araya gelinmesi", bağımsız bir suç tipi olarak modern anlamda ilk kez 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu ile kabul edilmişken, bilahare 1994 tarihli yeni Fransız Ceza Kanunu bu sistemden ayrılarak, yalnızca tek bir suç tipini işlemek amacıyla birden fazla kişinin bir araya gelmesi halinde de suç örgütünün varlığını kabul etmiştir. Bkz. Aşağıda **§1**, II, E, 1, c. Benzer şekilde Bulgaristan, Finlandiya, Litvanya, Letonya, Portekiz, Romanya ve Slovakya ceza kanunlarında da yalnızca tek bir suçu işlemek amacıyla örgütlenilmesi suç olarak kabul edilmiştir. Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.127.

[125] Avusturya CK. p. 278-278a; Belçika CK. m.322, 324bis; Bulgaristan CK. m.321; Güney Kıbrıs CK. m.63A-63B; Çekya CK. m.163a; Estonya CK. p.155; Finlandiya CK. cp.17 sc.1a; Fransa CK. m.450-1; Almanya CK. p.129-129b; Yunanistan CK. m.187; Macaristan CK. m.263/c; İtalya CK. m.416; Letonya CK. m.224; Litvanya CK. m.249; Lüksemburg CK. m.322-324bis; Malta CK. m.83A; Hollanda CK. m.140; Polonya CK. m.258; Portekiz CK. m.299; Romanya 39/2003 s.K. m.7 vd.; Slovakya CK. m.296; Slovenya CK. m.294; İspanya CK. m.515. Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.136-137.

(i)- Bazı hukuk sistemlerinde, ister terör ister çıkar amaçlı isterse de mafia tipi olsun, tüm suç örgüt türlerine yönelik örgütlenme fiillerinin, aynı suç tipi kapsamında telakki edilmesi esası kabul edilmiştir. Bu sistemde örgütün amacı, yöntemi, büyüklüğü ancak cezanın belirlenmesi açısından esas alınabilecek bir özellikler mahiyetindedir. Pek çok klasik dönem kanunu bu gruptadır. Ancak özellikle terör örgütlerinin ciddi bir toplumsal sorun olduğu günümüz koşullarında bu sistem terk edilmeye başlanmıştır[126].

(ii)- Buna karşılık örgütün amacı ya da kullandığı yöntem ya da başkaca kıstasların hep birlikte ya da en azından bazılarının esas alınarak farklı suç tiplerinin belirlendiği hukuk sistemleri de bulunmaktadır. Bunlarda, örneğin mafia tipi örgütlenme, çıkar amaçlı örgütlenme, belirli suç tiplerini işlemek için örgütlenme ve/veya terör amacıyla örgütlenme farklı hukuki düzenlemelere konu olabilmektedir. Burada her bir örgüt tipinin ayrı ayrı hükümlerde düzenlenmesi açısından hukuk sistemleri, iki uç arasında bir çizgide art arda sıralanmışlardır[127].

cc- Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile işlenmesi hedeflenen suç tipleri arasındaki ilişkinin nasıl olacağı da önemli normatif bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Suç işlemek amacıyla kurulan örgütün amaçlanan suçları işlemesi ve bu nedenle mensuplarının cezalandırılması halinde, bu kimselerin artık suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarından da ayrıca cezalandırılıp cezalandırılamayacakları ya da cezalandırılacaklarsa bu noktada özel bir içtima ilişkisinin olup olmayacağı gibi hususlar genel ilkelere göre çözümlenebildiği gibi bunlarla ilgili özel hükümler de ihdas edilebilmektedir. Bu noktada, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının, işlenmesi hedeflenen suçlardan tamamen bağımsız olması ya da bu bağımsızlığın kısmen olması tercih edilebildiği gibi örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde ayrıca suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinden ceza verilmemesi ilkesi de esas alınabilmektedir. Bunun yanında, herhangi bir suç tipinin bir örgütün

[126] Örneğin Alman Ceza Kanunu ilk haliyle bu sistemin klasik örneklerinden biridir. Ancak zamanla örneğin terör örgütlerine ilişkin 129a paragrafının eklenmesi gibi örneklerle farklı örgütlenme suçlarını bünyesinde barındırmaya başlamıştır. Bkz. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.35 vd.

[127] Örneğin Belçika Ceza Kanunu'nda terör örgütleri diğer örgüt tiplerinden ayrıca tanımlanmış ve hatta hangi örgütlerin bu kapsamda sayılamayacağı da saymak suretiyle açıkça belirlenmiştir. Bkz. Turinay, **a.g.e.**, s.56-57. İtalya'da ise pek çok özel amaçlı örgütlenme suç tipi ihdas edilmiştir. Bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.139 vd.; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.64-67, 220-235; Romano, **a.g.e.**, s.1014-1015.

faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, o suç tipi açısından bir ağırlaştırıcı neden olarak da kabul edilebilmektedir[128].

Tüm bu yönelimlere ilişkin benimsenen tercihler, bir hukuk sisteminde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanuni düzenlemelerin ana esasını da belirlemektedir. Elbette mer'i mevzuatta yer alan bu normların, benimsenen suç politikasının ana esasları ile izahı noktasında pre-normatif ve normatif temellerin de ortaya konulması elzemdir. Bu çerçevede, bugün mer'i olan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin düzenlemeleri doğru bir şekilde analiz edebilmek için, bu düzenlemelerin tarihsel gelişim çizgisini ve modern kanunlarda ya da ulusalüstü hukuk metinlerinde düzenleniş biçimlerini ele almamız gerekmektedir.

II- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ TARİHSEL TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

A- Roma Hukuku'nda Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına Öncü Suçlar

1- *De Hominibus Coactis* Edictum'u

Esas itibariyle özel hukuk karakterinin hakim olduğu[129] ancak zamanla *crimen* adı verilen ve kamu suçu[130] manasına gelen haksız fiillerde –sınırlı bir alanda da olsa- devletin cezalandırması esasının kabul olunduğu Roma Hukuku'nda, MÖ.7 yy'da örfi hukukun sistemleşmesinden cumhuriyetin son dönemine kadar elde bulunan ya da dolaylı olarak zikredilen hukuk metinleri arasında suç işlemek

[128] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1065.
[129] Genel olarak Roma Ceza Hukuku'nun gelişimi için bkz. William Alexander Hunter; **A Systematic and Historical Exposition of Roman Law in the Order of a Code**, Translated to English: John Ashton Cross, 4. Baskı, London, Sweet & Maxwell, 1803, s.17 vd., s.1061 vd.; Kudret Ayiter, "Roma Ceza Hukukunda Quaestiones Perpetuae ve Cognitio Extra Ordinem", **Ord. Prof. Dr. Ahmet Esat Arsebük'ün Anısına Armağan**, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1958, ss.339-368; Halide Gökce Türkoğlu, **Roma Hukukunda Suç ve Ceza**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017.
[130] Ziya Umur, **Roma Hukuku Ders Notları**, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 1999, s.88; Nurcan İpek, "Roma Hukukunda Gasp: *Rapina"*, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, İstanbul, 1998, s.31.

amacıyla örgütlenme suçlarını özel olarak düzenleyen hiçbir hukuki metninin bulunmadığını peşinen belirtmek gerekir[131]. Ancak Roma hukuk sisteminde "birden fazla kişinin bir araya gelmesi" *crimen* alanında gittikçe artan bir ilgili ile karşılanmış ve bu ilgi, İmparatorluk döneminde vaz'edilecek normların da temelini oluşturmuştur. Genel olarak bu ilginin iki alanda yoğunlaştığını ifade etmek gerekmektedir: Bunlardan ilkini toplu yağma *(=rapina),* diğerini ise siyasi amaçlı şiddet suçları (kısmen *perduellio*) teşkil etmiştir. Roma hukuku açısından örgüt kavramı, bu özel kavramların içinde gelişme imkanı bulmuş ve daha sonra bağımsız bir hukuki kurum olarak ortaya çıkabilmiştir. Öyleyse bu kavramlara ilişkin hukuki gelişim sürecinin incelenmesi, örgüt suçunun ilk kez nasıl ortaya çıktığı hususunun değerlendirilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Cumhuriyet öncesi Roma örfi hukukunda *"bir araya toplanan insanların"* hırsızlık, yağma[132] ya da mala zarar verme gibi fiiller yoluyla diğer kişilere verdikleri zararlar için özel bir düzenleme söz konusu değildi ve bu halde de ilgili fiil tiplerine dair genel kanunlar (örneğin mala zarar verme için *Lex Aquilia*) uygulanırdı[133]. Bu dönemde, esasen bir şehir devleti niteliğinde olan Roma açısından birden fazla kişinin süreklileşmiş biçimde bu tarz fiiller işlemesi çok karşılaşılabilecek bir durum olmadığından ayrı bir hukuki düzenlemeye gerek de duyulmamıştır. Ancak M.Ö. 2.yy. ile birlikte Roma'nın hızlı bir şekilde askeri yayılması ve bir imparatorluğa dönüşmesi, sosyal yapısında ciddi değişimler meydana getirmiştir[134]. Roma'nın genişlemesi ile birlikte artan savaşlarda görev alan küçük toprak sahibi yurttaşlar giderek artan ölçülerde borçlanmış ve kendilerine ait toprakları borçları nedeniyle kaybetmiş, bu da taşrada büyük toprak sahiplerinin ortaya çıkmasına neden

---

[131] Bkz. ve krş. Ayiter, **a.g.e.**, s.346 vd.

[132] Roma Hukuku'nda toplu yağma fiilleri, bir haksız fiil türü olarak ele alınan *"rapina"* kavramı içinde değerlendirilmiştir (Umur, **a.g.e.** s.393, İpek, **a.g.e.**, s.5 vd.). Cumhuriyet öncesi Roma örfi hukukunda *rapina* ilk etapta özel bir hırsızlık biçimi olarak ele alınmış, hatta XII Levha Kanunları açısından da *rapina*'ya özel olarak yer verilmemiş ve hırsızlık karşılığı olarak kabul edilen *furtum*'un özel ve ağır bir türü olan suçüstü hırsızlık *(furtum manifestum)* kavramı içinde değerlendirilmiş, hırsıza karşı açılan davanın yağmacıya karşı açılması da kabul edilmiş, ancak yağma daha fazla karşılık ödenmesini *(quadruplum= malın dört misli)* gerektiren özel bir hırsızlık türü olarak düzenlenmişti. Bkz. George Long, "Furtum", **A Dictionary of Greek and Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842, s.443-445; Umur, **a.g.e.** s.393, İpek, **a.g.e.**, s.6-11.

[133] İpek, **a.g.e.**, s.24.

[134] Bkz. Susan Wise Bauer, **Antik Dünya Tarihi**, İstanbul, Alfa, 2013, s.687 vd.; Charles Freeman, **Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, çev: Suat Kemal Angı, 3. Baskı, Ankara, Dost, 2010, s.389 vd. Ayrıca bkz. Umur, **a.g.e.** s.35 vd.; İpek, **a.g.e.**, s.12 vd.

olmuştur[135]. Savaşlarda elde edilen esirlerden müteşekkil çok büyük köle kitlelerine sahip olan bu toprak sahipleri, kölelerini çok kötü koşullarda ve boğaz tokluğuna çalıştırdığından, bu durum son derece önemli bir sosyal gerilime neden olmuştur[136]. Zamanla bu köleler taşrada bir araya gelerek örgütlenmiş ve yağmacı çetelere dönüşmeye başlamışlar, hatta bazen bizzat efendileri tarafından, diğer toprak sahiplerine karşı kullanılmak üzere silahlandırılmış ve teşkilatlandırılmışlardır[137]. "*Hominibus armatis coactisve"* olarak isimlendirilen bu silahlı ve teşkilatlanmış köle grupları giderek siyasi çekişmelerde de kullanılmaya ve silahlı çatışmaların tarafları olmaya başlamışlardır[138]. Bu durum özellikle Cumhuriyet devrinin son dönem diktatörlerinden *Sylla*'nın ölümünü takiben gittikçe kötüleşmiş, *Lepidus*'un askeri ayaklanmasının meydana getirdiği otorite boşluğu ile yağmalar doruk noktasına ulaşmıştır[139]. Önceki hukuki düzenlemelerle bu yaygın yağma fiilleri ile mücadele etmek imkanı olmadığı görülünce M.Ö. 76 yılına Preator olan *Lucullus* tarafından ihdas edilen *De Hominibus Coactis Edictum*'u ile ilk kez "*bir araya toplanmış kişiler tarafından gerçekleştirilen yağma fiilleri"* özel bir düzenleme alanı bulmuştur[140]. Bu *Edictum* ile iki yeni dava tipinin ihdas edildiği kabul edilmektedir. Bunlardan ilki olan *Actio vi bonorum raptorum* genel olarak yağma fiillerine ilişkin olarak görülen davayı ifade ederken[141] *Actio de vi hominibus armatis coactisve damno dato* isimli ikincisi ise "silahlandırılmış ve bir araya getirilmiş insanların zorla verdikleri zararlara" ilişkin davayı ifade etmekteydi[142]. Bu ikinci dava tipinde yalnızca zilyetliğin zorla el değiştirmesi değil, mala verilen zararlar dahil, silahlandırılmış ve

---

[135] İpek, **a.g.e.**, s.12-14.
[136] Bauer, **Antik Dünya Tarihi**, s.688; İpek, **a.g.e.**, s.15,17.
[137] İpek, **a.g.e.**, s.16. Bu köle grupları zamanla kendi amaçları doğrultusunda teşkilatlanıp ayaklanmalara da girişmişlerdir. Roma tarihi pek çok "köle savaşı" betimler. Bu ayaklanmalardan "Birinci Köle Savaşı" olarak bilinen ilki, burada ele alınan tarihsel dönemin hemen öncesine denk gelmektedir. Bkz. Bauer, **Antik Dünya Tarihi**, s.688-689.
[138] İpek, **a.g.e.**, s.17.
[139] Bkz. Freeman, **a.g.e.**, s.402; İpek, **a.g.e.**, s.18-19.
[140] Bkz. Salvatore Aleo, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata - Le Figure Delittuose Associative**, Terza Edizione, Giuffre, 2009, s.77. Bu Edictum'un evvela yalnızca çete ve silahlı kişilerce verilen zararları düzenlediği, şiddete dayanan hırsızlığın (yağmanın) daha sonradan dahil edildiği yönünde bkz. İpek, **a.g.e.**, s.23-24.
[141] Hunter, **a.g.e.**, s.241; İpek, **a.g.e.**, s.117 vd.
[142] Bkz. Long, "Furtum", s.444; Aleo, **Sistema Penale**, s.77; İpek, **a.g.e.**, s.53 vd., özellikle 57-58.

bir araya getirilmiş insanların verdiği tüm zarar doğurucu fiiller ele alınmıştı. Konumuz açısından bu ikinci dava tipi önemlidir[143].

Niteliği itibariyle *actio de vi hominibus armatis coactisve damno dato* bir ceza davasıdır[144]. Bunu, hem fiilin işlendiğinin tespiti halinde[145] faillerin, verilen zararın dört misli oranında ceza ödemesi[146] hem de davanın bizzat Magistra ya da Magistradan izin alan[147] herhangi bir vatandaş tarafından açılabilmesinden anlıyoruz. Alınan bu dört misli ödeme, eğer davacısı zarara uğrayan kimse ise aynı zamanda bir haksız fiil davası niteliği de taşıdığından, davacıya verilmekte idi. Ancak eğer dava Magistra tarafından açılmış ise alınan para devlete ait olmakta, herhangi bir vatandaş tarafından açılan davalarda ise alınan para ya devlete ya da kısmen devlete kısmen davacıya geçmekteydi[148]. Genel olarak bu haliyle *armatis coactisve damno dato'*nun kamu menfaatlerini ihlal eden bir fiil olarak kabul edildiğini ve bu yönüyle, cezalandırılmasının da yalnızca mağdurun iradesine terk edilmediğini görüyoruz[149]. Nitekim *Çiçero*'nun *Tullio Savunması* isimli eserinde, *Lucullus*'un Edictumuyla çete türü yağmalamaların cezalandırılmasında, sadece kişilere verilen zararların tazmini değil, aynı zamanda "kamu menfaatlerine hizmet edilmesinin ve toplum barışının yeniden kurulmasının da hedeflendiği" belirtilmiştir[150]. Bu ibare konumuz açısından, çete faaliyetlerinin "kamu barışını" tehdit ettiği hususunun henüz erken Roma döneminde dahi zikredilmekte olması noktasında oldukça önemlidir.

Hominibus armatis coactisve kavramı, teşkilatlanmış ve bir araya getirilmiş kimselere hukuk metinlerinde dikkat çekilmesi noktasında son derece önemli bir

---

[143] Birden fazla kişinin bir araya gelmesinin çoğu zaman yağma ile ilişkili olmasının doğal sonucu olarak *hominibus coactis (örgütlü insanlar)* ile *rapere (yağma)* arasında son derece yakın bir ilişki söz konusu olmuş ve haliyle iki ayrı dava çoğu zaman tek bir dava halini almıştır. Nitekim İustinianus zamanında Corpus Iuris Civilis'in hazırlanması sürecinde klasik eserlere yapılan eklemeler kapsamında iki ayrı davaya ilişkin Edictum'un kaynaştırıldığı ifade edilmektedir (İpek, **a.g.e.**, s.55). Zamanla söz konusu dava, klasik yağma davası ile iç içe geçmiş bir duruma evrilmiştir. Klasik dönem Roma Hukukunda *actio de vi hominibus armatis coactisve damno dato* yerine genel olarak *actio vi bonorum raptorum'*un uygulandığı ifade edilmiştir (Long, "Furtum", s.444; İpek **a.g.e.**, s.121-122).

[144] İpek, **a.g.e.**, s.33 vd.

[145] Bu davanın açılmasının hangi koşulları gerektirdiğinin halen dahi belirsizliğini koruduğu yönünde bkz. Aleo, **Sistema Penale**, s.77.

[146] Bkz. Umur, **a.g.e.**, s.393.

[147] Bu davanın açılabilmesi için magistradan izin alınması zorunluydu. Bkz. Aleo, **Sistema Penale**, s.77.

[148] İpek, **a.g.e.**, s.34, dpnt. 65.

[149] İpek, **a.g.e.**, s.42-43.

[150] *Çiçero, Pro Tullio, p.4, s.8*'den nkl. İpek, **a.g.e.**, s.43, dpnt 85. Ayrıca bkz. Long, "Furtum", s.444.

eşik-kavram niteliğindedir. Bu kavramın, tek bir kişi tarafından gerçekleştirilen zarar doğurucu fiillere dair davalara nazaran kamusallık niteliği ağır basan özel bir davaya konu olmasının, özellikle kamu düzeni açısından da bir tehlike doğurduğunun değerlendirilmiş olması noktasında, son derece önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bu nedenle bu kavram, çıkar amaçlı suç örgütlerine dair normatif düzenlemelere giden hukuksal gelişme yolunun da ilk taşı niteliğindedir.

2- *Lex Plautia De Vi / Lex Iulia De Vi Publica*

Yağma amaçlı şiddete ilişkin düzenlemelere paralel olarak *organize siyasi tedhiş eylemleri* de hemen hemen aynı dönemlerde hukuki düzenlemelerin konusu olmuştur[151]. Siyasi amaçlı tedhiş fiilleri yönünden önemli olan kavram ise *perduellio*'dur. Esasen Roma döneminde siyasi şiddet eylemlerini doğrudan suç olarak niteleyen düzenlemeler kaynaklarda açık olarak yer almamakta, kapsayıcı bir terim olan *perduellio* başlığı altında ele alınmaktadır[152]. Esasen *perduellio,* "devletin esas nizamını hedef alan suçlar" olarak nitelenmektedir[153]. Doktrinde, erken Roma döneminde *perduellio* kavramının "muhtemelen devlete karşı tüm eylemleri ve kamu barışına, devletin bütünlüğüne, bağımsızlığına ve vatan onuruna karşı suçları" ihtiva ettiği belirtilmektedir[154]. Zamanla kavram içeriksel olarak genişlemiş ve örneğin düşmanla birlik olmak, patricilerle-plepler arasındaki hukuku koruyan ilkelerin ihlali *(proditio)*, vatandaşların rızası olmadan iktidarı ele geçirme *(adfectatio regni)* ve toplumsal kışkırtıcılık için gizli gece toplantısı tertibi *(coetum noctunorum agitatio)* bu kapsamda sayılmıştır[155]. *Perduellio* açısından kaynaklarda, faillerin "birden fazla

---

[151] Bu noktada Sulla döneminde kabul edilen *Lex Cornelia De Sicariis Et Veneficiis,* siyasal şiddet de dahil olmak üzere pek çok şiddet suçunu düzenlemiştir. *Ayiter* bu kanunda *"öldürmeğe teşebbüs, öldürmek için gereken emirleri vermek, silâhlı çetelere iştirak etmek, sihir ve büyü ile ilgili maddeleri hazırlamak"* suçlarını saymış ise de (bkz. Ayiter, **a.g.e.**, s.353) diğer kaynaklarda bu kanunda doğrudan *silahlı çetelerin* düzenlenmiş olduğunu belirten bir açıklamaya rastlanmamıştır. Bu kaynaklarda çoğunlukla kanunda "birini öldürmek için birden fazla kişinin bir araya gelmesi" fiilinin düzenlendiği belirtilmiştir. Bkz. Hunter, **a.g.e.**, s.1061-1062; ayrıca bkz. **a.e**., s.216, 795, 811.

[152] Bkz. Türkoğlu, **a.g.e.**, s.41 vd.

[153] Bkz. Ayiter, **a.g.e.**, s.343.

[154] *E. Florian, "Dei delitti contro la sicurezza dello Stato", vol. II del Trattato di diritto penale, a curi di A. Zerboglio, E. Florian, A Pozzolini e P. Viazzi, ed. Valardi, Milano, 1907, s.7*'den nkl. Aleo, Aleo, **Sistema Penale**, s.74-75.

[155] Aleo, **Sistema Penale**, s.75. *Aleo,* bu yönüyle *perduellio* ile "içteki düşmanla dıştaki düşmanın aynı statüde değerlendirildiğini" belirtmektedir. Ancak zamanla bu kavramın anlamsal alanı,

kişi olmasına" özel önem gösteren bir ifade yer almamakla birlikte, doğrudan siyasal iktidarı ele geçirmek için teşkil edilen örgütlenmelerin bu suç kapsamında mütalaa edildiği genel olarak kabul edilmektedir[156].

Cumhuriyet'in son dönemlerindeki sosyal kargaşaya paralel olarak artan siyasi sorunlar, kendi askeri birliklerini oluşturan ve bu şekilde iktidarı ele geçirmeye çalışan kimselerin ortaya çıkmasına[157] ve bu kişiler arasında silahlı çatışmaların meydana gelmesine neden olunca[158], Catulus isimli konsül tarafından teklif edilen yasa, *Lex Plautia De Vi* ismiyle kabul edilmişti[159]. Yasanın metni elimizde olmamakla birlikte Çiçero'nun *Pro Caelio* isimli savunmasından ve sonrasındaki benzer kaynaklarda yasaya olan atıflardan, yasanın "kamuya ait yerlerin işgali, politikacıların evlerine saldırı, politik huzursuzluk dönemlerinde silah taşımak, şiddete dayalı ihtilal için komplo ve politik rakiplere karşı çete terörü, silahlı çetelerin organizasyonu, eğitimi ve kullanımı, buna yönelik köle toplanması" gibi kamusal şiddet fiillerini kapsadığı anlaşılmaktadır[160]. Daha sonra bu kanun, *Augustus* veya *Caesar* zamanında çıkarılan *Lex Iulia De Vi* ile daha da genişletilmiştir[161]. Söz konusu kanun metni de elimizde olmamakla birlikte Corpus Iuris Civilis'te Digesta'nın 48. kitabının 6. kısmındaki 12 paragrafın bu kanuna atıf yaptığı genel olarak kabul edilmektedir[162]. Bu kapsamda olan Digesta'nın 48.6.3.1. paragrafında,

---

temelleriyle uyuşmayacak şekilde genişletilmiş ve önce cumhuriyetin ileri gelen makamlarındaki kamu görevlilerine suikast ve bilahare imparatora karşı her türlü suç hatta yalnızca saygısızlık sayılan fiiller de bu kapsamda sayılmıştır. Bkz. **A.e.,** s.76. Aynı yönde bkz. Türkoğlu, **a.g.e.,** s.45. Yine *Ayiter*'e göre Cumhuriyet döneminde kamuyu ilgilendiren işlerde yetkili şahıs gibi görünmek veya kamusal yetkiyi gasbetmek de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bkz. Ayiter, **a.g.e.,** s.356.

[156] Bkz. Aleo, **Sistema Penale**, s.74 vd.

[157] Bu devirde aynı sorunlar çerçevesinde tesis edilen başka kanunlar da söz konusu olmuştur. Mesela M.Ö.55 yılında ihdas edildiği kabul edilen Lex Licinia de Sodaliciis'de düzenlenen *"Crimen sodaliciorum"* ile senato ve halk meclisi oylamalarında oyların satın alınması için teşekkül eden cemiyetlere, topluluklara iştirak etmek suç olarak kabul edilmiş ve ölüm cezası ile karşılanmıştır. Bkz. Ayiter, **a.g.e.,** s.350. Buradaki cemiyetlerin süreklilik gösteren *collegium*'lar kapsamında olduğuna dair bir veri söz konusu olmadığından ve somut belirli oylamalar esas alındığından, bunların suç işlemek amacıyla örgütlenme kapsamında değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir.

[158] Bkz. Bauer, **Antik Dünya Tarihi**, s.694-699, s.702-704.

[159] İpek, **a.g.e.,** s.77.

[160] George Long, "Vis", **A Dictionary of Greek and Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842, s.1052; Aleo, **Sistema Penale**, s.77-78; Ayiter, **a.g.e.,** s. 351-352; İpek, **a.g.e.,** s.78-79. Nitekim Kuzey Afrika'da vali iken kendine bağlı özel bir askeri birlik oluşturan ve bu birlikle kendi eyaletini yağmalayan, bunu takiben Roma üzerine yürümeye karar verip başarılı olamayan Lucius Sergius Catilina'nın bu kanuna göre yargılandığı belirtilmiştir. Bkz. İpek, **a.g.e.,** s.79.

[161] İpek, **a.g.e.,** s.80.

[162] Bkz. İpek, **a.g.e.,** s.82. Bu atıflarla özellikle çete halinde yol kesmek, soygunculuk, haydutluk fiillerinin, "adam öldürme fiillerinin cezaları" ile karşılandığı belirtilmiştir (Ayiter, **a.g.e.,** s. 352; İpek,

suç örgütleri yönünden önemli bir düzenleme karşımıza çıkmaktadır. Bu paragrafa göre; *"Karışıklık ya da ayaklanma çıkarmış olan kişi ile köleleri ya da azatlıları silahlandırmış olan kişi aynı durumdadır"*[163]. Hükümdeki "kölelerin ya da azatlıların silahlanmasından" değil de "silahlandırılmasından" bahsedilmesi bu kimseler üzerinde hiyerarşik bir etkiye sahip üçüncü bir kişiye yani *kölelerin malik*ine atıf yapıldığını göstermektedir. Bu hükümde açıkça belirtilmemekle birlikte, Roma Hukukunda ayaklanma çıkarmanın cezasının ölüm olduğunu bildiğimizden[164], köle ve azatlıların silahlandırılması fiilini gerçekleştiren kimsenin de aynı ceza ile cezalandırılmasının kabul edildiğini ifade etmek hatalı olmayacaktır. Dikkat edilirse bu düzenleme tamamen bir tehlike suçu niteliğindedir ve yalnızca *kölelerin ya da azatlıların silahlandırılmış olması* suç olarak düzenlenmiştir. Bu yönüyle birden fazla kimsenin hukuka uygun olmayan amaçlarla silahlandırılmasının bağımsız olarak cezalandırıldığı ilk hukuki düzenleme muhtemelen budur ve anılan pasaj da bunun -dolaylı da olsa- elimizde olan ilk metnidir. Bu da, kamusal iradeye karşı silahlı örgütlenme fiillerinin suç olarak düzenlenmesine giden yolu açmıştır.

3- Corpus Iuris Civilis

İmparatorluk döneminde yukarıda belirttiğimiz köle çetelerinin yaygınlaşması süreci, askeri lejyonların sayısal olarak artması ve tüm alanlara yayılması neticesinde ciddi anlamda tersine dönmüştür[165]. Bu dönemde lejyonlar arasında siyasi çatışmalar olmuş ise de bunlar süreklileşmemiş ve örgütlü şiddet fiilleri için yeni ve kapsamlı bir yasa çıkarılması ihtiyacı hissedilmemiştir. Ancak yukarıda da incelendiği üzere önceki edictum ya da imparatorluk emirnamelerine ilişkin tüm metinler elimizde olmadığından doğrudan suç örgütlerine yönelik düzenlemelerin yer aldığı ilk ve en kapsamlı metin, bu dönemin sonlarında ihdas edilen *Corpus Juris Ci*vilis olmuştur. Bu metinde yukarıda andığımız iki edictuma atıf yapan düzenlemeler dışında

---

a.g.e., s.182). Bu da kanunun kapsamının zamanla siyasi tedhişten, her türlü şiddet eylemine doğru genişlediğini göstermektedir (Hunter, **a.g.e.,** s.1062). Her durumda çete halinde işlenen yağma fiillerinin de bu kanun kapsamında olduğu kabul edilmektedir (İpek, **a.g.e.,** s.83).

[163] İpek, **a.g.e.,** s.82.

[164] Bkz. Hunter, **a.g.e.,** s.1061,1065; Türkoğlu, **a.g.e.,** s.43.

[165] İpek, **a.g.e.,** s.122.

Digesta'da 47. kitabın 22. paragrafında[166] *Marcianus, Ulpianus* ve *Gaius*'un eserlerinden alınan pasajlarda yasal ve yasadışı örgütlenmelere ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bunlardan özellikle 47.22.1.1 ve 47.22.2 hükümleri doğrudan *yasadışı örgütlenmeleri* düzenlemektedir[167].

D.47.22'de suç örgütleri açısından önemli bir kavram olarak iki yerde *illicita collegia* ifadesi geçmektedir. Her iki düzenlemede de geçen *illicita collegia* oldukça kapsayıcı bir kavramdır ve genel olarak "yasadışı örgüt/dernek" olarak kabul edilmektedir[168]. Ancak Roma Hukuku açısından *yasadışı dernekler* kavramı bütün bir yasadışı birleşme tiplerini tarif ettiğinden bu kavramın suç örgütlerini de kapsadığını ve hatta yasadışı dernek kurulmasının bizatihi suç olarak kabul edildiğini de belirtmek gerekmektedir. Bu kavrama ilişkin en önemli düzenlemenin[169] yer

---

[166] Bu bölümün tamamının İngilizce çevirisi için bkz. The Digest; Book 47; Title 22: *"Concerning Associations And Corporations",* http://droitromain.upmf-grenoble.fr/Anglica/D47_Scott.htm#XXII, (Çevrimiçi), 12.07.2014.

[167] Corpus Iuris Civilis'te D.47.22 kısmında bir bütün olarak "kişi toplulukları" olarak *collegia*'lar ele alınmıştır. *Collegia*'ların tam olarak bugün bildiğimiz anlamda örgüt kavramının karşılayıp karşılamadığına dair yasa metinlerinde yeterli açıklık yoktur. Ancak Roma Hukukunda "dernek" kavramının bilindiği ve bu kavramın karşılığı olarak *collegium* kavramının kullanıldığı görülmektedir. *Collegium*'un esas itibariyle, ortak ve sürekli bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelen kişi topluluğunu ifade ettiği belirtilmiştir. Bu haliyle *collegium*ların bugünkü "dernek" ve "cemiyet" kavramlarının karşılığı olarak ele alınması mümkündür. Kavram ve ayrıntılı bilgi için bkz. P.W. Duff, **Personality in Roman Private Law**, Cambridge, Cambridge University Press, 1938, s.95 vd.; George Long, "Collegia", **A Dictionary Of Greek And Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842, s.255-256; Eşref Küçük, "Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukukî Durumu", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Roma Özel Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005, s.37-38; Hunter, **a.g.e.**, s.314-315. Corpus Iuris Civilis'te D.47.22 kısmında yalnızca yasadışı örgütler *(illicita collegia)* değil, yasal statü kazanamamış diğer örgütlenmeler ve yasal örgütlenmelere *(collegium licitum)* ilişkin hükümler de yer almaktadır. Collegia türleri için bkz. Duff, **a.g.e.**, s.97 vd.

[168] Bu kavram *"Collegia si qua fuerint illicita"*dan (kurulmasına izin verilmeyen örgüt) farklı gözükmektedir. Zira D.47.22.3'de *"Kurulmasına izin verilmeyen collegium'lar princeps talimatıyla, emirnamesiyle ve senato kararıyla kapatılır: Ama kapatıldıklarında ortada kalan topluluk parasının üyeler arasında pay edilmesine izin verilmiştir"* denilmiştir (Bkz. Küçük, **a.g.e.**, s.114-115). Bu, bir suç örgütü olarak kurulmayan ancak şekli ya da içeriksel nedenlerle kapatılan örgütlere ilişkindir. Oysa D.47.22.2'de bir "*illicita collegia*"ya dahil olmak başlı başına ağır bir suç olarak görülmüştür ve hatta cezası idamdır. Bu yönüyle bir taraftan örgüte dahil olanların öldürülmesi diğer yandan örgütün mallarının yine de bunların aralarında paylaştırılmasının tutarlı olmadığı şüphesizdir. Öyleyse *collegia illicita* kurulmasına izin verilmeyen örgütü değil, doğrudan yasadışı amaçlarla kurulmuş örgütü niteliyor gözükmektedir. Dolayısıyla da D.47.22.2 ve D.47.22.3'deki kavramlar içeriksel olarak aynı değildir. Bkz. Long, "Collegia", s.255. Krş. Küçük, **a.g.e.**, s.114-116.

[169] Burada zikredilen ikinci düzenleme ise D.47.22.1.1 olup buna göre *"Dini amaçlarla bir araya gelmek, yasadışı bir örgüt kurulmasını yasaklayan Senato kararlarına karşı herhangi bir eylemde bulunmamak şartıyla serbesttir"*. Genel olarak bu düzenlemenin, Hristiyan cemaatlerin henüz yasak olduğu dönemlerin bir emaneti olduğu ve İustinianus döneminde bu sefer pagan cemaatlerin hedef haline geldiği ifade edilmektedir. Hüküm genel olarak dini amaçlarla bir araya gelme serbestisini düzenlese de bu amaçlarla yasadışı bir örgüt kurulmasının da önünü almayı amaçlamaktadır. Bu

aldığı D.47.22.2'ye göre *"Bir illicita collegia'ya katılan kimse, silahlı kişiler marifetiyle kamusal alanlara ya da tapınaklara el koymaktan mahkum edilen kimselerle aynı ceza ile sorumlu tutulur"*[170]. Bu pasajın iki önemli özelliği bulunmaktadır: *Birincisi,* Roma Hukukunda, yasadışı bir örgüte üye olunmasının doğrudan yaptırıma bağlandığı tek hüküm budur. Bu yönüyle yalnızca bir örgütün bünyesine girilmesinin suç sayıldığı ve yaptırıma bağlandığı ilk düzenleme hüviyeti de kazanmaktadır. *İkincisi,* yasadışı örgütlenmelere verilecek ceza açısından "*silahlı kişiler marifetiyle kamusal alanlara ya da tapınaklara el koyma"* fiilini işleyen kimselerin sorumluluğuna atıf yapılarak ciddi bir yaptırım öngörülmüştür. Zira atıf yapılan bu suç bir *crimen maiestatis (majestelerine karşı suç)* olarak kabul edildiğinden cezası da idamdır[171]. Bu haliyle yasadışı örgütlere katılmanın da bir *crimen maiestatis* niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle Roma Hukukunda tam olarak bilemediğimiz bir tarihten beri yasadışı örgüt kavramının kabul edildiğini ve bunun "bağımsız bir suç tipi" olarak yaptırıma bağlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Roma Hukukunda bir tehlike suç tipi olarak yasadışı örgütlenmelerin düzenlendiğini ve bunun eşdeğer olarak kabul edildiği suç tipine bakarak da kamu düzenini ciddi anlamda tehdit eden bir eylem tipi olarak görüldüğünü ve hatta devlete karşı suç şeklinde sınıflandırıldığını ifade etmek hatalı olmayacaktır.

Bu düzenleme, hem süreklileşmiş ceza mahkemeleri kurulmadan evvel yağmacı köle çetelerinin teşkilini bağımsız bir dava tipi olarak gören *De Hominibus Coactis Edictum*'u hem de siyasi tedhiş amacıyla kurulan örgütlere atıf yapan *Lex Iulia De Vi Publica* ile başlayan "suç örgütlerinin hukuki metinlerin konusu olması" çizgisinde Roma Hukuku'nun ulaşabildiği tepe noktasını göstermektedir. Öyle ki bu düzenleme ile doğrudan, "bir örgüte üye olunması" ceza yaptırımına bağlanmıştır. Her üç yasa metnindeki gelişim tarzı ve kavramlar, çıkar ya da siyasi amaçlı suçlar işleyen yasadışı örgütlerin bir hukuki mesele olarak ele alınmasını ve hukuk

---

hüküm sistematik olarak Digesta'da *illicita collegia* ifadesinin yer aldığı ilk düzenlemedir. Düzenlemenin Latince orijinal metninden farklı bir çevirisi için bkz Küçük, **a.g.e.**, s.49-50.

[170] Latince orijinal metninden, farklı bir çeviri için bkz. Küçük, **a.g.e.**, s.116. Yazar metni çevirirken "izin verilmeyen bir derneği *kuran* kişi" ifadesini kullanmışken yararlandığımız İngilizce çeviride *"üye olma/katılma"* tabiri kullanılmıştır. Yazar söz konusu metni incelerken ise bu sefer *"kuruluşuna izin verilmeyen bir derneğe (collegium illicitum) girmek"* ifadesini kullanmayı tercih emiştir. Bkz. Küçük, **a.g.e.**, s.116.

[171] Bkz. Hunter, **a.g.e.**, s.1061; Ayiter, **a.g.e.**, s. 351; Küçük, **a.g.e.**, s.114.

metinlerde yer almasını sağlamıştır. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde uzun bir süre bu anlayış devam ettirilmiş, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin düzenlemeler yakınçağla birlikte yeniden ve daha esaslı olarak ele alınmıştır.

B- Ortaçağ Avrupa'sında Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Roma İmparatorluğunun fiilen ikiye ayrılması sonrasında Batı Roma topraklarına giren ve giderek bağımsızlaşan Germen toplulukların, kendilerine has bir hukuk sistemleri var olmakla birlikte yazılı kanunları bulunmadığından[172], tebaalarının Germen olmayan kısmı için ilk etapta Roma Hukuku anlayışı varlığını uzun süre devam ettirmiş, Germen kanun koyucular ve hukukçular da bu kişiler arasındaki hukuki uyuşmazlıklarda bu esaslara göre hareket etmişler[173], hatta bu uyuşmazlıklara uygulanmak üzere Roma hukuku külliyatları oluşturmuşlardır[174]. Bu külliyatlarda klasik Roma Hukuku esasları kabul edildiğinden *illicita collegila*ra ilişkin (sonradan *Corpus Iuris Civilis*'te de yer alacak olan ve yukarıda incelediğimiz) klasik dönem hukukçularının pasajları bu külliyatlarda da kendisine yer bulabilmiştir. Örneğin *Lex Romana Visigothorum (M.S. 506)*'un[175] 16.10.20 numaralı pasajında "amaçları kamu düzenine aykırı olan örgütlere ilişkin yaptırımların" öngörülmüş olduğu belirtilmektedir[176].

Buna karşılık yine Roma hukuku temel alınmasına rağmen[177] Lombard Kralı Rothari tarafından 643 yılında ilan edilen *Edictum Rothari* ve yaklaşık yüz yıl sonra

---

[172] Bkz. Michael Frassetto, **Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation**, California, ABC-CLIO Inc., 2003, s.231.

[173] Lombardların İtalya'yı, Frankların Fransa'yı ve Saksonların İngiltere'yi işgali sonrasında hazırlanan ilk kanunlaştırma denemelerinde de bunun etkisini görmek mümkündür. Roma dünyasının kapısından içeri giren pek çok farklı halk açısından olduğu gibi bu Germen halklar açısından da Roma'nın pek çok kurumu yanında hukuk kurumları da cezbedici gelmiş olmalıdır. Bkz. Katherine Fischer Drew, **The Lombard Laws**, 5th paperback printing, The University of Pennsylvania Press, Cinnaminson, 1996, s.1-3; Frassetto, **a.g.e.**, s.231.

[174] Bkz. Paul Vinogradoff, **Ortaçağ Avrupası'nda Roma Hukuku**, Yayına Hazırlayan: Mehmet Tevfik Özcan, Çev: Ferhat Düzgören, Sevtap Metin, Ahmet Ulvi Türkbağ, Erol Öz, Taner Ayanoğlu, Göçebe Yayınları, İstanbul 1997, s. 21 vd.

[175] Vizigot İspanyası ve Güney Fransasında uzun süre uygulanan bu kanun, Doğrudan *Codex Theodosianus*'un esas alınması çerçevesinde *Corpus Iuris Civilis*'le son derece benzerlik taşır. Bkz. Vinogradoff, **a.g.e.**, s.24; Frassetto, **a.g.e.**, s.232; Umur, **a.g.e.**, s.108.

[176] Küçük, **a.g.e.**, s.149, dpnt.429.

[177] Bkz. Frassetto, **a.g.e.**, s.233.

yine bir Lombard Kralı olan Liutprand tarafından çıkarılan *Codex Liutprand* hem şekli hem de içeriksel olarak diğerlerinden çok ciddi anlamda ayrılmaktadır[178]. Bu fermanlar tüm Lombard tebaası için uygulanmak üzere hazırlandığından pek çok Germen adetini de ihtiva etmiş, haliyle iki hukuk anlayışının kaynaşmasının yasa metinlerine sirayetleri şeklinde tezahür etmişlerdir[179]. Her iki hukuk metninde de "silahlı çete oluşturma" *(Rothari p.19/279, Liutprand, p.140)* suç olarak düzenlenmiştir[180] ki bu, Roma Hukukunun etkisinin halen devam ettiğini göstermektedir. Bu çerçevede Edictum Rothari'nin 19. maddesine göre *"bir başkasına, bazı yaralamaların intikamını almak amacıyla silahlı olarak saldıran, ya da köye yönelmiş azami dört kişiyi havi silahlı bir çeteye önderlik eden kişi bu hukuksuz küstahlığı için öldürülür ya da uzlaşmak için yarısı krala yarısı mağdurlarına ait olmak üzere 900 solidi öder. Onunla beraber olanlardan, özgür olanlar affedilmek için yarısı krala yarısı mağdurlara ait olmak üzere 80 solidi öder. Bundan başka, eğer bu kişiler bu köyde evler yakar yahut herhangi bir kişiyi öldürürse ödettirilecek bedel evleri yanan, akrabaları yahut köleleri öldürülen kimselerin uğradıkları zararı da kapsayacaktır"*[181]. Bu düzenleme "özgür kişilerin" kurduğu, yönettiği ve üye olduğu silahlı birliklere ilişkin özgün bir düzenlemedir. Maddenin cezalandırdığı fiil esas itibariyle "örgüt yöneticiliği ve üyeliğidir". Bu yönüyle bu düzenlemede suç örgütlerini hukuki düzenleme konusu yapan Roma Hukuku geleneğinin devam ettirildiğini görmek mümkündür. Ancak örgütün "hukuk sisteminin dikkatini cezbetmesi" köye girmek üzere teşkili ve devam eden cümleden de anladığımız kadarıyla bunu fiilen gerçekleştirmesine bağlıdır. Bu da zarar neticesine ehemmiyet veren klasik Germen hukukunun[182] yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Maddedeki en dikkat çekici özellik hiç şüphesiz "örgüt yöneticisi" ve "üyesi" arasındaki ayrımdır. Buna göre örgütü idare eden kişinin cezası son derece

---

[178] Drew, **a.g.e.**, s.17 vd.

[179] "388 bölümlük Rothari Fermanı'nın tamamı Latince yazılmıştı ama yasalar Lombarddı; Roma Bedeninde bir Germen ruhu. Bir adamın sakalını çekmek Germen savaşçılar arasında hakaret addedildiğinden, ciddi bir para cezasına tabiydi" Susan Wise Bauer, **Ortaçağ Dünyası**, çev: Mehmet Moralı, İstanbul, Alfa, 2014, s.351-352.

[180] Vinogradoff, **a.g.e.**, s.39.

[181] Çalışmamızda yasanın *Drew* tarafından yapılan İngilizce çevirisinden yararlandık. Söz konusu yasanın tam bir çevirisi için bkz. Drew, **a.g.e.**, s.39 vd. İncelenen 19. madde için bkz. **A.e.** s.56.

[182] Bkz. Orhan Münir Çağıl, "Garp Hukuk Tarihinde Cermen Devri", **İHFM**, C:23, S.1-2, İstanbul, 1958, s.57; Coşkun Üçok, "Alman Hukukunun Tarihî Gelişmesine Bir Bakış", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1-2, Ankara, 1950, s.298; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.6.

ağırken (idam ya da 900 solidi) örgüt üyesinin cezası buna nispetle oldukça hafiftir (80 solidi). Bu düzenleme, örgütün yönetilmesi fiilinin meydana getirdiği tehlike ile örgüte yalnızca üye olunması fiilinin meydana getirdiği tehlikenin niceliksel farklılığının *düşünsel bazda* kabulü açısından oldukça önemlidir. Özgür kişiler için silahlı çeteyi 19. maddede düzenleyen kanun, köle çetesini 279. maddede düzenlenmiştir.[183] Bu maddeye göre *"eğer bir köle çetesi bir köye silahlı olarak bir takım kötü fiilleri işlemek amacıyla girerse ve bizim tebaamızdan olan bir özgür kişi kendisini bu çetenin başına yerleştirmiş ise bu kişi ya öldürülür ya da affedilmek için yarısı krala yarısı yaralama suçunun mağdurlarına ait olmak üzere 900 solidi öder. Çetede yer alan kölelerin her biri ise yarısı krala yarısı da yukarıda bahsedilen kimseye ait olmak üzere 40 solidi öder"*[184]**.** Bu düzenlemede 19. maddeden farklı olarak "özgür kişi" bir köle çetesini yönetmektedir ki bu da akla Roma Hukukundaki "*hominibus armatis coactisve"* kavramını getirmektedir. Buradaki köle çetesine yönelik tanımlama, özgür kişilerin çetesini düzenleyen 19. madde ile aynıdır. Hatta köle çetesini yöneten kimse için öngörülen ceza da özgür kişileri yöneten kimse için öngörülen ceza ile ayniyet taşımaktadır. Ancak örgüte üye olan köleler açısından ceza, özgür örgüt üyeleri için öngörülenin yarısı kadar (40 solidi) olacak şekilde kabul edilmiştir. Bu noktada dikkat edilirse bir "kölenin", köle çetesini yönetmesi neredeyse tamamen ihtimal dışı bırakılmıştır.

Her iki düzenleme ve bunları kısmen tekrar eden *Codex Liutprand*[185], az çok farklılaşmış biçimiyle Roma Hukukunun ortaya çıkardığı "suç örgütü teşkilinin ayrı bir suç tipi olarak tanınıp cezalandırılması" esasını devam ettirdiğini göstermektedir. Ancak zarar neticesini esas alan Germen hukuk anlayışının bu fermanlara tesir ettiği de açıkça görülebilmektedir.

Şarlman'ın kurduğu Frank İmparatorluğunun genişlemesi, buna paralel olarak Frankların Roma İmparatorluğu unvanına talip olması ve Batı Avrupa'yı birleştirmeleri ile birlikte Germen adetlerinin hukuk sistemi içindeki etkinliği de

[183] Bu itibarla, failin özgür kişi yahut köle olmasına göre yapılan bu ayrımı dikkate almayıp 19. maddedeki düzenlemeyi "silahlı çete oluşturma", 279. maddedeki düzenlemeyi ise "halkın gayrimeşru bir organizasyon teşkil etmesi" olarak niteleyen Vinogradoff'un bu ayrımı isabetli değildir. Bkz. Vinogradoff, **a.g.e.**, s.39.
[184] Drew, **a.g.e.**, s.108-109.
[185] Bkz. Drew, **a.g.e.**, s.137-215.

oldukça artmıştır[186]. Zaten 8. yy sonrasında kralların kanun koyma faaliyeti de Germen adetlerinin sistematikleştirilmesinin ve Roma Hukuku'ndan bazı alıntıların güncelleştirilmesinin ötesine geçemediğinden, bu kanunlar da gelenek içinde erimiştir[187]. Roma Hukuku'na ilişkin özgün metinlerin Avrupa'da –en doğudaki gerçek Roma İmparatorluğu hariç- hemen tamamen kaybolması, Germen adetlerini temel alan ceza hukuku anlayışının yaygınlaşması sonucunu doğurmuştur[188]. Zarar veren neticeye ve kişisel öce dayalı Germen Hukuku'nda tehlike suç tiplerine çokça yer verilmemesine[189] koşut olarak, örgüt suçlarına ilişkin özgün hukuki metinlere de bu dönem açısından rastlanmamaktadır. Öyle ki Germen Hukuku'nda tarihsel süreç içinde bir tepe noktası olarak görülen *Constitutio Criminalis Carolina*'da her ne kadar *"ihanet"* (m.124), *"haydutluk"* (m.126) *"isyan"* (m.127) *"halkı hukuka ve adalete uymamaya teşvik ve bunun için ortaklaşma"* (m.128) gibi kolektif suçlara yer verilmiş ise de[190] yasadışı örgüt üyeliği ya da benzeri bir suç tipine yer verilmiş değildir. Çete teşkili fiillerini cezalandırmayı amaçlayan ve Roma dönemindeki "*hominibus armatis coactisve damno dato"*yu andıran *haydutluk* fiiline ilişkin olarak açık bir tanımlama yapılmamış haydutluk yapanların nasıl cezalandırılacağı genel ifadelerle düzenlenmiştir[191].

Roma Hukukuna ilişkin kavramların yeniden keşfiyle birlikte geç ortaçağda çoğunlukla kilise kaynaklı "kanun harici hukuk" ise, yasadışı olarak kabul edilen ve bilinen amaçlar için komplo *(conventicula)*, kişiler arasındaki organize ilişki *(conventio prava)* ve silahlı adamların bir araya toplanmalarını *(congregare)* "yasadışı birlik" olarak kabul etmekte ve *crimen maiestatis (majestelerine karşı suç)* şeklinde nitelenmekteydi[192].

---

[186] Krş. Frassetto, **a.g.e.**, s.232. Söz konusu Germen gelenek hukukunun "politik gelişmelerin sonucunda devlet gücünün azalması nedeniyle" yazılı hukuk yerine yeniden geliştiği yönünde bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.7.

[187] M. Cemil Ozansü, **Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması ve Rasyonelleşmesi**, İstanbul, On iki Levha, 2014, s. 83.

[188] Vinogradoff, **a.g.e.**, s.35.

[189] Bkz. Çağıl, **a.g.e.**, s.57-58.

[190] Ozansü, **Erken Modernlikte**, s.356-357.

[191] **A.e.**, s.357.

[192] Aleo, **Sistema Penale**, s.78-79.

C- Aydınlanma Çağı Kodifikasyon Hareketlerinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler

1- 1810 Fransız Ceza Kanunu

Fransız Devrimi'nden sonra ulusallaşmış bir hukuk anlayışı fikrine paralel olarak gelişen kodifikasyon hareketleri çerçevesinde cumhuriyet ve imparatorluk Fransasında kabul edilen ceza kanunlarında özellikle tehlike suç tiplerine yer verilmesi, bu suç tiplerinin modern versiyonlarına evrilmeleri açısından son derece önemli bir etki meydana getirmiştir. Esasen, erken ve geç ortaçağda Fransa'da yaygın çete faaliyetleri olduğuna dair bir kayıt yer almamaktadır[193]. Bunda yukarıda izah edildiği şekilde feodal yapı ve kilisenin toplumu bir bütün olarak kuşatmasının ciddi anlamda payı vardır. Yeniçağla birlikte devletin merkezileşmesine paralel olarak taşrada feodal yapı çözülmeye başlanmış ise de merkezi yapı ile bağımlı aristokrasinin etkisi azalarak da olsa sürmüş, feodal yapının boşaltmak zorunda kaldığı alanı da merkezi yapının asker ve kolluk gücü doldurmuştur. Ancak Fransız Devrimi'ne giden süreçte toplumsal bunalımlara bağlı olarak ekonomik çıkar amaçlı çeteler yaygınlaşmış, ayrıca siyasal amaçlı örgütlenmeler de filizlenmeye başlamıştır[194]. Fransız Devrimi öncesinde tedhiş hareketlerine başvuran örgütlere ilişkin bir veri söz konusu değilse ve her ne kadar bir ayaklanma şeklinde başlamış ve hızla gelişmiş ise de bu devrimin öncüsü olarak belirli belirsiz bir örgütlenme

---

[193] Bu, çete faaliyetlerine ilişkin bilgilerin kayıtlara hiç girmediği şeklinde de anlaşılmamalıdır. Örneğin 1384 yılı Temmuz ayına tarihlenen bir olaya ilişkin olarak Berry Dükünden, Saint Flour halkına gönderilen mektupta pek çok cinayet, hırsızlık, gasp ve diğer suçları işlediğinden söz edilen Guillaume Gracia ve çetesinin yakalanması anlatılmaktadır. Bkz. Samuel Kline Cohn, **Popular Protest in Late-Medieval Europe: Italy, France and Flanders**, Manchester, Manchester University Press, 2004, s.104-105. Ancak *Cohn*'un veba vakasının Avrupa'yı en çok vurduğu 1347-1351 döneminin yaklaşık yüz yıl evvelinden yüz yıl sonrasına yani yaklaşık iki yüz yıllık dönemdeki ayaklanma gibi toplumsal eylemlere ilişkin yazınları derlediği çalışmasında Fransa için bir çeteye ilişkin verinin olduğu tek örnek de budur. Bkz. **A.e.**, s.19-42, s.93-109. Bu da çete vakalarının kayıtlara çokça girecek kadar yaygın olmadığını göstermektedir. Ancak kayıtların yetersizliği ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

[194] Örneğin 1720'li yıllarda *Parisli Cartouche*'nin yaklaşık iki yüz üyesi bulunan büyük bir çetesinin olduğu ve zenginlerin evlerini yağmaladığı, 1740'lı yıllarda *Rafiath*'ın çetesinin sokak ortasında insanları vahşice öldürdüğü, 1780'ler boyunca bu tarz figürlerin varlığını sürdürdüğü belirtilmiştir. Bkz. David Andress, **The French Revolution and the People**, London, A&C Black, 2006, s.68-69.

olgusunun var olduğu da genel olarak kabul edilmektedir[195]. Yine devrim ve sonrasındaki geçiş dönemindeki otorite boşluğu, karada çetelerin ve denizde korsanların faaliyet alanlarını daha da genişletmiştir[196]. Fransız Devrimini takiben kabul edilen ilk ceza kanunu ve sonrasında Napolyon Kanunu'nda da bu olgu etkili olmuş bu kanunun 212 vd. maddelerinde silahlı toplantı ve birleşmeler[197] ile 265 vd. maddelerinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları düzenlenmiştir[198].

Kanunun, suç ve cezaların gösterildiği üçüncü kitabının, "*Kamu Barışına Karşı Cürüm ve Cünhalar"* başlıklı üçüncü bölümünün *"Suç Örgütleri, Serserilik ve Dilencilik"* başlıklı beşinci kısmı altında yer alan 265. maddede *"kişilere ve mallara karşı tüm suçlu organizasyonları kamu barışına karşı bir suçtur"*[199] hükmüne yer verilmiştir. Kanun, bu maddede açıkça ifadesini bulan organizasyonları, diğer herhangi bir organizasyondan ayırmak amacıyla "*suçlu organizasyonları"* ifadesini kullanmıştır ki bu, modern anlamda "suç örgütlerine" karşılık gelmektedir. Suç örgütleri tanımlanırken de işlenmesi amaçlanan suçlar yönünden genel bir ifade ile "*Kişilere ve mallara karşı"* işlenen tüm suçlar esas alınmıştır[200]. Düzenleme

---

[195] *Jocobenler Kulübü* ve *Cordelier Kulübü* gibi. Bkz. Paul R. Hanson, **Historical Dictionary of the French Revolution**, Maryland, Scarecrow Press, 2004, s.90-91, 160.

[196] Bu dönemde örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçların ciddi anlamda arttığı belirtilmiştir. Örneğin *Chauffage* olarak ifade edilen çetelerin çiftçilere işkence yaparak ürünlerini aldığı, yine bu dönemde *Bande de Salamblieer* ve *Bande d'Orgeres* gibi güçlü çetelerin geniş bir faaliyet sahalarının olduğu ve güçlerinin çok uzun süre kırılamadığı ifade edilmiştir. Bkz. Andress, **a.g.e.**, s.249-250. Ayrıca bkz. Aleo, **Rassegna**, s.8.

[197] Kanunun 212. vd. maddelerinde silahlı birleşmelerden bahsedilmekte ise de genel olarak madde metinlerinde kullanılan ifadelerden, bunun kısa süreli birleşmeleri nitelediği ve bir organizasyon teşkiline atıf yapmadığı görülmektedir. Daha ziyade Fransız Devrimi sürecinde önemli sonuçları olan ve geniş kitlelere yayılan devrim yanlısı ya da devrim karşıtı halk ayaklanmalarının vuku bulmasına paralel olarak, buna dönüşebilecek nitelikte özellikle silahlı toplantıların cezalandırılmalarının hedeflendiği anlaşılmaktadır (örneğin bkz. *Vendée Rébellion* in: Hanson, **a.g.e.**, s.323-324). Buna karşılık 265-268. maddelerde özgün olarak "suç işlemek amaçlı organizasyonlar" düzenlenmiştir. Bkz. Insolera, **L'associazione**, s.4; Catherine Elliott, **French Criminal Law**, Cornwall, Willan Publishing, 2001, s.101; Juliet R. Amenge Okoth, **The Crime of Conspiracy in International Criminal Law**, The Hague, Asser Press, 2014, s.66; Henry Shelton Sanford; **The Different Systems of Penal Codes in Europe: Also, a Report on the Administrative Changes in France, Since the Revolution of 1848**, Senate Printer, 1854, s.28.

[198] Elliott, **a.g.e.**, s.101; Tona, **a.g.e.**, s.1069.

[199] Insolera, **L'associazione**, s.5; Aleo, **Rassegna**, s.8. Kanun, 1819 tarihinde İngilizce'ye de çevrilmiş ve yayınlanmıştır. Bu tez çalışmasında, kanunun bu İngilizce çevirisinden de yararlanılmıştır. Bkz. **The Penal Code Of France: Trans. İnto English With A Prel. Dissertation And Notes** Yayınlayan: Butterworth, 1819, s.55 *(Google books tarafından New York Halk Kütüphanesi'ndeki orijinal kaynağından 8 Kasım 2006 tarihinde dijital ortama aktarılmıştır).* Bkz. http://books.google.com/books?id=4hgeAAAAMAAJ&printsec=titlepage&hl=tr,(çevrimiçi),14.08.2014. Farklı bir çeviri için bkz. Okoth, **a.g.e.**, s.66, dpnt.306; Tona, **a.g.e.**, s.1069.

[200] Okoth, **a.g.e.**, s.67; Tona, **a.g.e.**, s.1069.

açısından en önemli nokta; bu suçun "kamu barışına karşı bir suç" olduğunun bizzat kanun maddesinde ifade edilmesidir[201]. Bu haliyle suç işlemek amacıyla örgüt kurulmasının, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak bizzat kamu barışını tehdit ettiği hususu ilk kez bir kanun maddesinde ifadesini bulmuştur ki bu durum, bu suç tipinin cezalandırılmasının bizzat kanun tarafından gerekçelendirilmesi anlamına gelmektedir.

Bu tanımlama ve gerekçelendirmeyi takiben 266. maddede bu suçun nasıl işlenebileceği hususuna yer verilmiştir. Maddeye göre; "*bu suç, çete organizasyonlarının unsuru olarak, bu gibi çetelerin ya da onların şefleri veya liderlerinin, birlikte hareket edilmesi veya hesap verilmesi ya da suç gelirlerinin bölüştürülmesi ya da paylaşılması üzerine anlaşma yapmaları yoluyla işlenir"* [202]**.** Buna göre suç örgütlerinde failler, bir çete organizasyonunun[203] unsuru haline gelmekte ve çetelerin liderleri, birlikte hareket edilmesi veya hesap verilmesi ya da suç gelirlerinin bölüştürülmesi ya da paylaşılması üzerine anlaşma yapmaktadırlar[204]. Burada suç gelirlerine özellikle atıf yapılması, çetelerin çoğu zaman çıkar amaçlı örgütlenmeler olarak kabul edilmelerinin doğal sonucudur.

Kanunda, tanımlama maddelerini takiben, fiil tiplerinin her biri için hangi cezaların tatbik edileceği düzenlenmiştir. 267. maddeye göre *"bu suçların bir diğeri tarafından eşlik ya da takip edilmemesi için fail, yani örgüt lideri veya başkomutanı ya da astkomutanı süreli kürek cezası ile cezalandırılmalıdır"*[205] . Maddede hem örgüt yöneticilerinin, örgütün amaç suçları işleyebilmesi için kilit konumda oldukları hususuna vurgu yapılmış hem de örgüt hiyerarşisi "yönetici-üye" ayrımına tabi tutulmuştur[206]. Öyle ki bu maddede belirtilen ceza yalnızca örgütün yöneticileri,

---

[201] Sanford, **a.g.e.**, s.28; Okoth, **a.g.e.**, s.67.

[202] **The Penal Code Of France**, s.55-56; Okoth, **a.g.e.**, s.66, dpnt.306; Insolera, **L'associazione**, s.5; Aleo, **Rassegna**, s.8.

[203] Tona, **a.g.e.**, s.1069. Dikkat edilirse bu madde ile, 212 vd. maddelerindeki birleşmeden yalnızca süreklilik açısından değil örgütlenme açısından da bir farklılığın ortaya konulduğu görülmektedir. Zira siyasi amaçlı birleşmelere ilişkin kanun maddesinde herhangi bir örgütlenmeye işaret edilmezken burada "örgüt liderlerinden", "birlikte hareket edilmesinden" ve "hesap verilmesinden" bahsedilmektedir ki bunun bir hiyerarşiye, haliyle de bir örgütlenmeye işaret ettiği açıktır. Bkz. Okoth, **a.g.e.**, s.67.

[204] Sanford, **a.g.e.**, s.28; Tona, **a.g.e.**, s.1069.

[205] **The Penal Code Of France**, s.56; Okoth, **a.g.e.**, s.66, dpnt.306; Insolera, **L'associazione**, s.5; Aleo, **Rassegna**, s.8.

[206] K. Evren Yaşar, "Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C:3, S.1, ss.192-237, İstanbul, 2015, s.200.

komutanları ve ast komutanları için geçerlidir ve Kanun, bu kişiler için "süreli kürek cezasını" kabul etmiştir[207]. Buna karşılık 268. maddede örgüt üyeleri ve örgüte yardım eden diğer kimseler cezalandırılmaktadır. Maddeye göre *"bu örgütlerde herhangi bir görev almış bulunan diğer tüm kimseler ile bu suç örgütlerine ya da onların üyelerine bilerek ve isteyerek silah, cephane, suç eşyası veya barınacak, saklanacak ya da toplanacak yer temin eden kişiler hücre cezası ile cezalandırılır"*[208]**.** Buna göre 267. maddede tanımlanan yönetici sınıf hariç, örgütte herhangi bir görev alan kimseler bu maddeye göre cezalandırılacaktır. Böylelikle kanun, suç örgütünün yönetilmesinin meydana getirdiği tehlike ile bu örgüte yalnızca üye olunmasının meydana getirdiği tehlikeyi farklı yaptırımlarla karşılamıştır. Bunun yanında, bu suç örgütlerine ya da onların üyelerine bilerek ve isteyerek silah, cephane, suç eşyası veya barınacak, saklanacak ya da toplanacak yer temin eden kişilerin de aynı esasa tabi olması kabul edilmiştir[209]. Böylelikle örgüte üye olmamakla birlikte örgüt ya da üyelerine yardım eden kimselerin de örgüt üyeliği ile eşdeğer bir tehlike yarattığı kabul edilmiş ve aynı ceza ile cezalandırılmaları esası benimsenmiştir.

Örgüt suçlarının, modern anlamı ile sistematik bir şekilde ilk kez Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenmesinin[210] yanı sıra, kanuni düzenlemenin modern kanunlardaki örgüt suçlarına ilişkin neredeyse tüm temel kurumları ihtiva etmesi bu kanuni düzenlemeyi oldukça önemli kılmaktadır. Özellikle örgüt suçunun bizatihi bu haliyle "kamu barışını" tehdit ettiğinin vurgulanması, takip eden pek çok ülke kanununu, hem hükmün düzenleniş mantığı hem de kanun sistematiği açısından derinden etkilemiştir. Keza, örgüt mensupları arasında her bir tipik fiile verilecek ceza açısından "yönetici/ast yönetici", "üye" ve "örgüte yardım eden" olarak yapılan ayrım, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları yönünden faillere yönelik klasik ayrım şeklinde günümüze kadar varlığını muhafaza edecektir[211].

---

[207] Süreli kürek cezası, süresi hakim tarafından belirlenen ve gemilerde kürek çekmek suretiyle infaz edilen ceza türüdür. Bkz. Sanford, **a.g.e.,** s.16 vd.

[208] **The Penal Code Of France**, s.56; Okoth, **a.g.e.,** s.66, dpnt.306; Aleo, **Rassegna**, s.8.

[209] Sanford, **a.g.e.,** s.28.

[210] Insolera, **L'associazione**, s.3; Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.199.

[211] Kanuni düzenlemede dikkat çeken bir husus da örgüt suçlarında verilmesi öngörülen cezalardır. Bu cezalar yöneticiler ve ast yöneticiler için süreli kürek cezası, üye ve yardım edenler için ise süreli hücre cezasıdır. Sistematik olarak 1810 Fransız Ceza Kanunu'nda cezalar "*acı veren ve yüz kızartıcı"* ve *"yalnızca yüz kızartıcı"* olarak sistematize edilmiş (m.6) olup "*acı veren ve yüz kızartıcı"* cezalar

2- 1857 Prusya ve 1871 Alman İmparatorluk Ceza Kanunları

Almanya'da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin modern anlamda ilk kodifikasyon girişimi Prusya Kralı Friedrich Wilhelm tarafından 20 Ekim 1798 yılında çıkarılan bir kanunla (fermanla) söz konusu olmuştur[212]. *"Genel Güvenlik Açısından Zararlı Olabilecek Nitelikte Gizli Birleşmelerin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Kanun"* başlıklı bu kanunun Fransız İhtilali'nin etkisi ile çıkarıldığı ve bu ihtilale ilişkin düşüncelerin Prusya'da da yayılmasının önlenmesinin hedeflendiği belirtilmiştir[213]. Kanunda genel olarak, devletin anayasal düzenini değiştirmeyi hedefleyen örgütlerin yasaklanması düzenlenmiş, bu tür örgütlerin kurulması ve faaliyetleri çerçevesinde kurucuları, liderleri ve yöneticilerinin cezalandırılmasına yönelik hükümler öngörülmüştü. Bu düzenlemeleri içeren kanunun 6. paragrafında örgütün amaçlarının devlete ne derece zarar vereceğine bağlı olarak örgüte dahil olan kimseler açısından bir yıldan ömür boyu hapis cezasına kadar çeşitli hapis cezaları veya ölüm cezası verilmesi öngörülmüştü[214].

Prusya Krallığının oldukça genişleyip bir Alman İmparatorluğuna evrilmeye başladığı dönemde, bu kanunun da etkisiyle, oldukça esaslı bir çalışma neticesinde 14 Nisan 1851 yılında kabul edilen Prusya Ceza Kanunu'nda da suç için örgütlenme suçlarına yer verilmiş ve bunlar Kanunun, *"Kamu Düzenine Karşı Suçlar"* başlıklı 6. kısımda 97, 98 ve 99. maddelerde düzenlenmişti. Sırasıyla bu maddelerden 97. maddede *"silahlı örgütlenme*", 98. maddede *"gizli örgütlenme"* ve 99. maddede ise *"hukukun uygulanmasını engellemek üzere örgüt kurma"* fiilleri düzenlenmişti[215]. Bunlardan, 97. maddede herhangi bir izin almaksızın silahlı gruplar oluşturan ya da

---

kısmında *"ölüm", "ömür boyu kürek", "sürgün", "süreli kürek"* ve *"hücre"* cezaları (m.7) bulunmaktadır (Bkz. Sanford, **a.g.e.**, s.16 vd.). Bu yönüyle örgütlenme suçlarının cezalarının, kanun sistematiğinde nispeten daha ağır cezaları içeren kısımda yer aldığı ve bu yönüyle ciddi bir suç olarak kabul edildiği görülmektedir. Bununla birlikte belirtilen cezaların bu kısımda yer alan diğer suçlar için öngörülen cezalara nispetle daha hafif olanlardan seçildiği, bunun bahsi geçen suçların birer tehlike suçu olması nedeniyle tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu tercih, sonradan kabul edilen İtalyan ve Türk ceza kanunlarında da görülecektir.

[212] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.26, dpnt.3., 27.

[213] Maljević, **a.g.e.**, s.27.

[214] Bu yasanın uygulanması çerçevesinde Berlin Bölge Mahkemesince 4 Ağustos 1836 tarihinde, Hambaher Ulusal Festivalinde monarşi karşıtı bir gösteriye katılan bir öğrenci derneğinin 204 üyesi hakkında verilen hükümle bu öğrencilerden 39'unun idam, 165'inin de ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği ifade edilmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.28.

[215] Sanford, **a.g.e.**, s.67.

bu grupları yöneten veya bu gruplara silah veya malzeme temin eden kimselerin iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştü. Maddede bu grupların doğrudan suç işleme amacına matuf olması aranmamış, izinsiz bir silahlı grup kurulması başlı başına kamu düzeni için tehlike oluşturmaya yeterli addedilmişti. 98. maddede ise silahlı olmayan izinsiz örgütlenme teşkili suç olarak düzenlenmişti. Buna göre her kim amaç ve faaliyetleri devletten gizli tutulan bir örgüte üye olursa altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacak, bu kişi kamu görevlisi ise görevden ihraç edilecekti. 99. maddede ise daha genel anlamıyla suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu ele alınmıştı. Buna göre devletin idari düzenlemeleri veya hukuk kurallarının uygulanmasını yasa dışı yollarla engellemeyi kendisine amaç edinmiş bir örgüte üye olanlara iki aydan bir yıla, bu örgütte yönetici olan, ast yönetici olan veya bu amaçlara yönelik kışkırtmada bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilecekti[216].

Prusya Ceza Kanunu'ndaki düzenlemenin birçok nokta açısından, 1810 Fransız Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeden etkilendiği görülmektedir. Örgütle ilgili kişilerin "yönetici" – "üye" – "yardım eden" olarak ayrılması ve 99. madde açısından bunlara farklı cezaların öngörülmesi bunun tipik örneklerindendir. Ancak iki kanun arasındaki anlayış farklılığı da açık bir şekilde görülebilmektedir: Bir kere örgüt kavramının kapsamına "suç işleme amacı" ya da "örgüt üyelerinin suçlulardan oluşması" gibi "suç" kavramına atıf yapan ifadeler eklenmemiş, 99. maddede görüldüğü üzere daha farklı bir kavramlaştırma girişimi tercih edilmiştir. İkinci olarak, Fransız Ceza Kanunu'ndan farklı olarak siyasal suçlar işlemek üzere örgütlenme fikri de kabul edilmiş, bu husus yalnızca "isyan" başlığı altında düzenlenmemiş, ancak siyasal amaçlara doğrudan atıf yapmak yerine "gizli örgüt" ya da "silahlı örgüt" ifadeleri kullanılmıştır. Son olarak, Prusya Ceza Kanunu'ndaki cezalar hemen tamamıyla hapis cezalarına evrilmiştir ki bu, iki ülke ceza siyasetindeki esaslı farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Prusya Ceza Kanunu'nun benimsediği sistem ana hatlarıyla 1971 Alman İmparatorluk Ceza Kanunu'nda da korunmuştur[217]. Kanunun ilk halinde suç işlemek

[216] Maljević, **a.g.e.**, s.28-29.
[217] Prusya'nın Alman birliğini sağlamasını takiben pek çok farklı alanda kanunlaştırma hareketlerine girilirken ceza hukuku alanında da 1871 tarihli İmparatorluk Ceza Kanunu oluşturulmuştur. Temel

amacıyla örgütlenme suçları 127-129. maddelerde düzenlenmişti. Bunlardan 127. madde, Prusya Ceza Kanunu'nun 97. maddesi esas alınarak hazırlanmıştı ve temelde silahlı örgütleri düzenlemekteydi. Bu maddeye göre *"her kim, yasal bir yetkisi olmaksızın, teşkil edildiğini bildiği bir birliği yönetir yahut bu şekil bir birliğe silah veya başkaca savaş malzemesi temin ederse iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Her kim bu şekil bir askeri birliğe katılırsa bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"*[218]. Bu haliyle maddede amacı açıkça belirtilmeksizin silahlı örgüt oluşturulması ile ilgili fiiller ceza yaptırımı ile karşılanmıştı. 128. maddede ise silahlı olmayan ancak yasadışı olarak kurulan tüm örgüt tipleri için ceza hükmü öngörmekteydi. Buna göre *"mevcudiyeti, kuruluşu veya amaçları hükümetten gizli tutulan ve gizli bir kumandana itaat sözü verilmiş bir birliğe mensubiyet, üyeler için altı aya kadar hapis, kurucular ve yöneticiler için bir aydan bir yıla kadar hapis ile cezalandırılır"*[219]. Hükümde esas itibariyle suç işlemek amacı açıkça zikredilmeyen, herhangi bir örgütün üye, kurucu ve yöneticilerinin, gizli bir kumandana itaat sözü verilmesi ve örgütün mevcudiyeti, kuruluşu veya amaçlarının gizli olması halinde cezalandırılacağı belirtilmiştir. Burada Fransız Ceza Kanunu ile kabul edilen "yönetici-üye" ayrımı esas alınmış ancak buna bir de "kuruculuk" eklenmiş, üyeler için farklı, kurucu ve yöneticiler için farklı cezalar öngörülmüştür. Modern anlamı ile suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun asıl düzenlendiği madde ise 129. maddedir[220]. Bu maddeye göre *"amaç ve eylemleri, idarenin önlemlerini veya yasaların uygulanmasını yasadışı olarak engellemek veya zayıflatmak olan bir birliğe mensubiyet, üyeler için bir yıla kadar hapis, kurucular ve yöneticiler için üç aydan iki yıla kadar hapis ile cezalandırılır. Bu ceza, devlet memurları için kamu hizmetine girmekten bir yıldan beş yıla kadar yasaklanma yaptırımını da içerebilir"*[221]. Madde iki farklılık hariç olmak üzere Prusya Ceza Kanunu'nun sistemini muhafaza etmiştir[222]. Dikkat edilirse bu madde için de açıkça "suç işlemek

---

olarak Prusya Ceza Kanunu'nu esas almakta ise de bu kanunun daha farklı ve özgün bir sistematik ve dönemin ceza hukuku doktrinindeki gelişmelere paralel olarak az çok farklı bir esasa sahip olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Bkz. Geoffrey Drage, **The Criminal Code of The German Empire**, New Jersey, The Lawbook Exchange Ltd., 2005, s.19-20.

[218] Drage, **a.g.e.**, s.220-221.

[219] Drage, **a.g.e.**, s.221.

[220] Maljević, **a.g.e.**, s.29.

[221] Drage, **a.g.e.**, s.221.

[222] Maljević, **a.g.e.**, s.29.

amacından" bahsedilmemiş, çok daha geniş bir kavramlaştırma yapılarak "*amaç ve eylemleri, idarenin önlemlerini veya yasaların uygulanmasını yasadışı olarak engellemek veya zayıflatmak"* olan bir birlikten bahsedilmiş ve bu birliğin amacının veya eylemlerinin doğrudan idareyi ya da yasaların uygulanmasını hedef alması aranmıştır[223]. Bu da, örgütün amaçlarının kapsamının yalnızca suç işlemekle sınırlı kalmaması ve idari düzenleyici işlemlerin ihlaline dair fiillerin hedef alınması halinde dahi bu maddeye göre ceza verilebilmesine imkan sağlamıştır. Kanun, yine Prusya sisteminin devamı olarak "kurucu ve yöneticiler" için farklı, "üyeler" için farklı cezalar öngörmüştür[224].

3- 1889 İtalyan Ceza Kanunu

Erken ortaçağda Germen kralların, geç ortaçağ ve yeniçağ boyunca da şehir devletlerinin idaresi altında kalan, zaman zaman da diğer devletlerin işgaline uğrayan İtalya'da, feodal yapı 18. yüzyılın son yarısına kadar varlığını devam ettirmiştir[225]. Bu dönemde, hukuken meşru bir zemin üzerinde yükselen feodal beylerin ve kilise organizasyonunun sıkı kontrolü altında piramitleşen toplumsal yapı, başkaca organize yapıların ve özellikle çıkar amaçlı başkaca birliklerin (çetelerin) oluşması veya yaygınlaşmasına müsait olmamıştır[226]. Anakaradan kopuk, kendine has adetleri ve toplumsal bir yapısı olan Sicilya'da ise az çok farklı bir durum olarak sonradan *"mafioso"* şeklinde ifade edilecek olan cesaret, dik başlılık, kendine sığınan insanları koruma esaslarına dayalı bir davranış biçimi yüzyıllardır varlığını gösterse de feodal yapı içinde henüz bu davranış biçimine sahip kişilerin oluşturdukları birliklerin ve

---

[223] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.30-31.

[224] Bu noktada modern kanunlarla mukayese açısından bakıldığında dikkat edilirse madde metninde *"yardım etmeye"* yer verilmediği gibi herhangi bir etkin pişmanlık düzenlemesine de yer verilmemiştir. Kanunda sonradan yapılan değişikliler çerçevesinde 128. madde yürürlükten kaldırılmış, 129. madde ise "suç işlemek amacıyla örgüt kurulması" esas alınarak yeniden formüle edilmiş ve hangi hallerde, amacı suç işlemek olsa bile bir örgütlenme açısından ceza verilmeyeceği belirtilmiştir (bkz.Maljević, **a.g.e.**, s.31-33). 1871 Tarihli bu kanun pek çok değişiklik geçirmekle birlikte halen yürürlüktedir. Kanunun mevcut hali açısından suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının nasıl düzenlendiğine ilişkin bkz. Aşağıda **§ 1**, II, E, 1, b.

[225] Bkz. Coriddi, **a.g.e.**, s.13.

[226] Geç ortaçağa ilişkin olarak yukarıda anılan *Cohn*'un çalışmasında İtalya'ya ilişkin çete tandemli olaylar Fransa'ya nispeten daha fazladır. Ancak yine de söz konusu çalışmada çetelere ilişkin yazınların göreli seyrekliği, bu tarz olayların İtalya açısından da fazlaca yaygın olmadığına işaret etmektedir. Bkz. Cohn, **a.g.e.**, s.109-143. Ancak bu değerlendirmenin isabetliliği noktasında, döneme ilişkin suç kayıtlarının yetersizliği olgusu yine de göz ardı edilmemelidir.

güçlü çetelerin oluşması imkanı söz konusu olmamıştır. Ancak feodal yapının kimi yerlerde yavaş, (Sicilya'da 1812 tarihli Anayasanın kabulü sonrasında görüldüğü gibi) kimi yerlerde birdenbire çökmesi, yasadışı organizasyonların oluşması için uygun bir zemin sağlamıştır[227]. Bu dönemde feodal toprakların bir kısmının, topraksız köylülere dağıtılması esası kabul edilmiş ise de bu dağıtım adil bir şekilde yapılmamış ve eski büyük mülk sahipleri ile fakir köylüler arasında yeni bir orta sınıf doğmuştur[228]. Yeni yasal yapı feodal gelişime imkan tanımadığından, bunun arkasından dolanan bu orta sınıfın en zengin mülk sahipleri, kendilerine ait yerleri ve taşrayı terk eden eski mülk sahiplerinden kiraladıkları geniş alanları topraksız köylülere tekrar kiralamaya başlamış böylece üretici köylülerin sırtından geçinen ancak bu durumları esasen yasadışı olan yeni bir grup oluşmuştur[229]. *Gabellotti* denen orta sınıfın en varlıklı kimseleri tarafından zamanla silahlı adamlar da tutulmuş ve yasal kurumların bu çarktan uzak tutulması esasına dayalı, kendi kural ve kurumları olan, gizliliğe önem veren organize yapılar teşkil edilmiştir[230]. Bunlar devletin egemenlik alanı içinde yer alan ancak kendi organizasyonlarını yasal kılıflarla saklayan ve hakim oldukları alanda kendi kurallarını uygulayan, kendi silahlı adamları olan, kendi adet ve geleneklerine göre hareket eden birlikler haline gelmişlerdir[231]. Napoli Krallığı topraklarında filizlenen bu yasadışı organizasyonlar İtalyan birliğine doğru, giderek İtalya'nın tamamına yayılacak ve günümüzdeki büyük mafia organizasyonlarının temellerini atacaklardır[232].

Toplumsal olarak suç işlemek amaçlı organizasyonların filizlenmesi ve güç kazanması, İtalyan şehir devletlerinin yeni yeni gelişen modern kodifikasyon hareketlerinin de gözünden kaçmamış ve Napolyon istilasından sonra İtalyan devletlerinin kabul ettiği ceza kanunlarında suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir[233]. Örneğin, Toscana Ceza Kanunu hırsızlık, dolandırıcılık, korsanlık ve sahtekarlık fiillerini işlemek amacıyla örgüt

[227] Sabetti, **a.g.e.**, s.5; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.27.
[228] Sabetti, **a.g.e.**, s.4-6; Albini, McIllwain, **a.g.e.**, s.31.
[229] Albini, McIllwain, **a.g.e.**, s.31-32.
[230] Coriddi, **a.g.e.**, s.14-17; Albini, McIllwain, **a.g.e.**, s.32-36; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.27-28; Kavlak, **a.g.e.**, s.139.
[231] Coriddi, **a.g.e.**, s.17.
[232] Sabetti, **a.g.e.**, s.9-12.
[233] Tona, **a.g.e.**, s.1069; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.152-153.

kurulmasını cezalandırırken, Sardunya Ceza Kanunu, Fransız Ceza Kanunu'nun da etkisi ile bunu biraz daha geliştirerek mal ve şahıs aleyhine suç işlemek amacıyla beş veya daha fazla kişinin örgüt kurmasını suç olarak kabul etmiştir[234]. Bu şekliyle İtalyan birliği öncesi devlet kanunlarında kendine yer bulan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, birliğin kurulmasından sonra kabul edilen 1881 İtalyan Ceza Kanunu'nda 248 vd. maddelerinde düzenlenmişti[235]. Genel itibariyle suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme fiillerini düzenleyen 248. maddeye göre *"beş veya daha fazla kimse, adliye kuvveti veya ammenin emniyet veya selameti veya adabı ve aile intizamı veya mal ve şahıs aleyhine cürüm işlemek amacıyla cemiyet teşkil ederlerse bunlardan her biri yalnız cemiyet teşkilinden dolayı bir senden beş seneye kadar ağır hapse mahkum olur. Eğer bu cemiyet fertleri dağlarda ve kırlarda veya umumi yollarda dolaşır yahut içlerinden iki veya daha fazlası silah taşır yahut emin bir yerde silah saklarsa ceza üç seneden on seneye kadar hapistir. Eğer cemiyetin muharrik (kışkırtıcı) veya reisleri var ise bunlar için ceza bu maddenin birinci fıkrasındaki hal için üç seneden sekiz seneye, ikinci fıkrasındaki hal için beş seneden on iki seneye kadar hapistir. İş bu maddede tayin edilen cezalara emniyeti umumiye nezareti altında kalmak cezası da ilave edilir"*[236] . Maddede, hangi suç gruplarının işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasının cezalandırıldığı belirtilmiştir[237]. Bu haliyle esasen maddede sayılmayan suç tiplerini işlemek amacıyla örgüt kurulmasının bu madde çerçevesinde cezalandırılması mümkün değildir. Bu tarz örgütlenmeler eğer kanunun diğer bir maddesinde düzenlenmiş ise o maddeye göre cezalandırılacaklardır[238].

Maddenin son fıkrasındaki "kışkırtıcısı veya yöneticisi var ise" ifadesinden ilk bakışta yöneticisi olmayan örgütlerin kabul edildiğini anlamı çıkmaktadır. Bu haliyle hiyerarşik bir yapılanmayı zorunlu olarak kabul eden dar anlamda örgüt kavramının

---

[234] Luigi Majno, **Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları**, C:III, Ankara Yargıtay Yayınları, 1981, no:1239, 1241; Insolera, **L'associazione**, s.10, 13; Aleo, **Rassegna**, s.9-10; Tona, **a.g.e.**, s.1069.

[235] Aleo, **Rassegna**, s.12; Tona, **a.g.e.**, s.1069. Ayrıca bkz. Insolera, **L'associazione**, s.36 vd.

[236] Majno, **a.g.e.**, s.9.

[237] Tona, **a.g.e.**, s.1069; Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.201.

[238] Örneğin 252. maddede, kanunun 247. maddesinde düzenlenen suçları işlemek amacıyla örgüt kuranlara yönelik ayrı bir suç ihdas edilmiştir. 247. madde, suçu alenen övme, halkı kanunlara uymamaya tahrik veya toplumsal sınıfları genel emniyet açısından tehlikeli olacak tarzda kin ve düşmanlığa teşvik suçu düzenlenmiş olup bu suçu işlemek amacıyla örgüt kurulması 252. maddede bağımsız olarak cezalandırılmaktaydı. Bkz. Majno,**a.g.e.**, k.no:1248-1249.

dikkate alınmadığı belirtilmelidir[239] ki bu gelenek, daha sonraki kanun değişikliklerinde de muhafaza edilecektir[240]. Maddede kurulmuş bir örgüte üye olunması ayrıca zikredilmemiş ve "teşkil eden" ifadesinin kuruculuğun yanı sıra örgüte sonradan üye olunmayı da kapsadığı kabul edilmiştir. Yine maddenin ikinci fıkrasında örgütün, kolluk kuvvetlerinin hakimiyetinin seyrekleştiği yerler olarak "*dağlarda ve kırlarda veya umumi yollarda"* faaliyet göstermesi ya da ikiden fazla üyesinin silahlı olması yani üzerinde silah taşıması ya da üzerinde taşımamakla birlikte emin bir yerde silah muhafaza etmesi bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir[241]. Kanunun sistematiği içinde örgüt teşkilinin, işlenen suçlardan bağımsız olarak cezalandırıldığı kolayca anlaşılabilmektedir[242]. Nitekim 248. maddede örgütü teşkil edenlerin "*yalnız cemiyet teşkilinden dolayı"* cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu suç açısından öngörülen ceza miktarlarının ise diğer tehlike suçlarına nispeten ağır olduğu görülmektedir. Hatta 250. maddeye göre örgüt üyelerinin örgütün devamı sırasında ya da örgüt dolayısıyla işledikleri suçlardan dolayı haklarında hükmedilecek cezanın da belirli oranlarda arttırılması kabul edilmiştir[243].

Kanunun 249. maddesinde iştirak hükümleri hariç olmak üzere örgüt üyelerine ya da onlardan bazılarına barınacak yer gösterilmesi ya da sair suretle yardım edilmesi ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Ancak failin yakın akrabasına erzak vermesi ya da barınacak yer sağlaması bir cezasızlık sebebi olarak kabul edilmiştir[244].

---

[239] Krş. Majno, **a.g.e.**, k.no:1242.
[240] Yönetici ile birlikte kullanılan *"Kışkırtıcı"* kelimesi, 1810 Fransız Ceza Kanunu ile 1851 Prusya ve 1871 Alman İmparatorluk Ceza Kanunlarında yer almamaktadır. Bu ifade ile örgüte dahil olmayan ancak örgütü belirli fiil ya da fiilleri işlemeye yönelten kimselerin kastedildiği belirtilmiştir. Bu haliyle *furtum* suçuna ilişkin Roma Hukukundaki düzenlemelerde kendine yer bulan "silahlı adamları kışkırtan kimse" ifadesinin, Fransız ve Alman ceza kanunlarından farklı olarak, burada da kendine yer bulduğunu görmekteyiz.
[241] Majno, **a.g.e.**, k.no:1243.
[242] Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.202.
[243] Bkz. Majno, **a.g.e.**, k.no:1247.
[244] Bkz. Majno, **a.g.e.**, k.no:1246.

D- Türk Hukuk Tarihinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme

1- Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda "*Hırabe*" (Yol Kesme) ve "*Bağy*" (İsyan) Suçları

Klasik dönem Osmanlı hukuk kaynaklarında[245] doğrudan suç işlemek amaçlı örgütlenmeleri cezalandıran bir suç tipi söz konusu değildir. Bu durum büyük oranda, kaynaklarda tehlike suç tiplerine çok az yer verilmesi ile ilgili görünmektedir. Bu noktada, henüz fiilen suçu işlemeyen ancak suç işlemek amacıyla bir araya geldikleri kabul edilen kişilerin de cezalandırılmalarına dair İslam tarihinden örnekler verilmekte ise de bunlar daha ziyade askeri nitelikte fiiller olup suç işlemek amaçlı örgütlenmelerin cezalandırılmalarına dair bir düşünce biçimine delalet etmemektedirler[246]. Bu çerçevede kaynaklarda suç işlemek amaçlı ve belirli niteliklere sahip örgütlenmeleri teşkil edenlerin ya da bunlara katılanların cezalandırılacağına dair açık bir hüküm söz konusu değildir.

Bununla birlikte, çoğu zaman örgütlü olarak işlenen bazı zarar ya da tehlike suçlarının özel olarak cezalandırılması, bu suç tiplerine bireysel olarak işlenen diğer bazı suç tiplerinden daha farklı yaklaşıldığını da göstermektedir. Bunlardan özellikle *hırabe* yani "yol kesme" ve *bağy* yani "isyan" suçları çoğu zaman bir örgüt faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirildiğinden örgütlü suç düşüncesinin gelişmesi açısından

---

[245] Türklerin İslam Dini'ni kabul etmelerinden sonra toplumsal hayatın tüm yönlerinde olduğu gibi hukuk kural ve kurumları yönünden de hızlı bir değişim ve yeni dahil olunan bu dinin kurallarına entegrasyon söz konusu olmuştur. İslam Dini açısından bütün kurallar aynı bütünün parçası sayıldığı için yalnızca dini uygulamalar değil toplumsal hayatı düzenleyen tüm kurallar tek bir bütün *(=Şeriat)* olarak kabul edilmiştir (Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu, Gülnihal Bozkurt, **Türk Hukuk Tarihi**, Yeniden Düzenlenip, Gözden Geçirilmiş Ekli Onuncu Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2002, s.48). İslam alimleri tarafından bu kuralların bir sistem çerçevesinde ifade edilmesi olarak *fıkıh,* İslam Devletleri açısından temel hukuk kaynağı haline gelmiştir (Üçok, Mumcu, Bozkurt, **a.g.e.,** s.48-49). Fıkıh, temel anlayış ve buna bağlı sistematik yönünden bir bütünlük arz etse de hukuk kaynağı olarak hükümdara da bir saha ayırdığı ve kabul edilen mezhebe göre içeriği ciddi anlamda değiştiği için her İslam Devleti açısından farklı bir "hukuk" sisteminden söz etmek daha doğru olacaktır. Osmanlı Devletinin kuruluşundan Tanzimat Dönemi olarak ifade edilen 19. yüzyılın ilk yarısına kadar geçen dönemde gelişen hukuk sistemi de esas itibariyle fıkıh sistematiğine dayanmış ve uygulama da bu yönde gelişmiştir (Bkz. Üçok, Mumcu, Bozkurt, **a.g.e.,** s.138-139; M. Akif Aydın, **Türk Hukuk Tarihi**, 7. Baskı, İstanbul, Beta, 2009, s.65; Mustafa Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda Suçlar ve Cezalar**, İstanbul, Gökkubbe, 2004, s.17 vd.; Said Nuri Akgündüz, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.15).

[246] Krş. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda,** s.300.

önemli bir yer tutmaktadır[247]. Her iki suç tipine ilişkin temel kaynaklarda da doğrudan birden fazla kişiye atıf yapılmasa da bunların çoğu zaman birden fazla kişi ile işlenmeleri gerçeği göz ardı edilmemiş ve fıkıh kitapları ve fetvalarda çoğu zaman biden fazla kişiye ve sürekli bir örgütlenmeye atıf yapan kavramlara (eşkıya, harami gibi) yer verilmiştir[248].

Klasik dönem Osmanlı hukukunun uygulanmasına dair şer'i sicillerdeki kayıtlar eşkıyalık açısından da amaca göre, yukarıda belirtilen bu suç tipleri çerçevesinde cezalandırmanın kabul edildiğini göstermektedir. Bu da eşkıyanın fiilen neyi amaçladığı ve ne yönde faaliyette bulunduğuna bakılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eşkıyalık çoğu zaman çıkar amaçlı bir birlikteliği ifade ettiğinden, yapısal olarak belirli bir örgütlenmeyi gerekli kıldığından ve hemen her zaman sürekliliği ifade ettiğinden çıkar amaçlı suç örgütlerini işaret eden bir kavram olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Eşkıya kavramının şer'i sicillerdeki kayıtlara girmesi, çoğu zaman işledikleri fiiller münasebetiyle olduğundan yakalanabilen eşkıyaların da işledikleri somut zarar suçları çerçevesinde cezalandırılmış oldukları görülmektedir[249]. Bu suretle cana kıymadan tecavüze kadar pek çok farklı suç çerçevesinde uygulama yapıldığı kayda geçmiştir[250]. Ancak bunların arasında en çok zikredilen suç tipi *hırabe*dir. Hırabe, birden fazla suça ilişkin unsurları bünyesinde barındıran bileşik bir suç tipidir[251] ve esas itibariyle *hadd* cezasını gerektiren hırabenin bir zarar suçu olduğu kabul edilmektedir[252]. Çeşitli hukukçulara göre farklı şekillerde tanımlanan hırabenin pek çok unsuru, onu

[247] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.301.
[248] Bkz. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.310-315, 320-322 ve 340-342'deki alıntılar. Ayrıca bkz. Burcu Gelir, "1680-1700 Tarihleri Arasında Ayntab (Gaziantep) Şehrinde Asayiş Problemleri ve İslam - Osmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı**, **Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006, s.155-167'deki örnekler.
[249] Bkz. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.310-315'deki alıntılar; Gelir, **a.g.e.**, s.35 ve 155 vd.'daki örnekler.
[250] Bkz. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.310-315'deki ve 340-342'deki alıntılar; Gelir, **a.g.e.**, s.35 ve 157'deki örnekler.
[251] *Ebu Zehra,* hırabenin bünyesinde aslında üç farklı suç tipi olduğunu belirtmektedir. Yazar, bunları "otoriteye karşı gelmek", "suç işlemek için bir araya gelmek" ve "kişileri öldürmek ya da mallarını almak" şeklinde ifade etmiştir. Bkz. Muhammed Ebu Zehra, **İslam Hukukunda Suç ve Ceza**, c:I, çev:İbrahim Tüfekçi, İstanbul, Kitabevi, 1994, k.no:95.
[252] Bkz. ve krş. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.305 vd.

inceleyen hukukçunun tanım şekline göre değişmektedir[253]. Esas itibariyle "tek veya toplu halde yol kesip, silahlı veya silahsız olarak, fakat cebren ve alenen yolcuların hayatlarına kastetmek, mallarını ellerinden almak ve halkı korkuya düşürmek" şeklinde tanımlanan[254] hırabe açısından yol kesilmesi ve bunun kişilerin malı, ırzı yahut canına kastedilmesi amacıyla yapılması gereklidir[255]. Bu itibarla hırabede yol kesilmek suretiyle kişilerin mallarının zorla alınması söz konusudur[256]. Bu yönüyle kural olarak suçun toplu olarak işlenmesi aranmamıştır: yalnızca bir tek kişi dahi insanların mallarına ya da malları ile birlikte ırzlarına ve canlarına kastetmek için yol kesebilir ve bu ihtimalde de hırabe suçunu işlemiş olacaktır[257]. Bununla birlikte, eylemin ancak bir topluluk eliyle işlenmesi halinde *hadd* cezasını gerektiren, tek bir kişi tarafından eylemin gerçekleştirilmesi halinde ise *tazir* cezasını gerektiren hırabeden söz edileceğini belirten hukukçular da mevcuttur[258]. Bu son gruptaki hukukçular, birinci ihtimalin kapsamına giren hırabenin söz konusu olabilmesi için topluluğu oluşturanların asgari sayısının üç veya daha fazla kişi olması gerektiğini belirtmişlerdir[259]. Klasik dönem Osmanlı hukuku uygulamasında da görüşleri kabul edilen hukukçulara göre farklı uygulamalar gidildiği görülmektedir[260].

---

[253] Bkz. Betül Badiğinli-Okan, "İslam Ceza Hukuku'nda Hırabe (Eşkıyalık) Suçunun Mahiyeti ve Hukuki Sonuçları", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.9.

[254] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.305, Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.85. Farklı bir tanım için bkz. Aydın, **a.g.e.**, s.187. Diğer tanımlar için bkz. Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.9 vd.

[255] Aydın, **a.g.e.**, s.187; Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.9 vd.

[256] Kişilerin hırabe amacıyla toplanması halinde nasıl bir uygulama yapılacağı tartışmalıdır. Çoğunlukla, somut bir hırabe fiili işlemek üzere bir araya gelip yürüyüşe geçen kimselerin bu aşamada yakalanması halinde de hırabeden dolayı cezalandırılacakları ancak bu halde cezanın *hadd* değil, *tazir* olacağı genellikle kabul edilmiştir (Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.317). Bu noktada tazir olarak genellikle hapis ya da kürek cezalarının uygulandığını belirtmek gerekir (**A.e.** s.318). Dikkat edilirse burada da hırabe için bir araya gelmek yeterli görülmemiş, bilfiil bir hırabe fiili için yürüyüşe geçilmesi aranmıştır. Bu da bu fiil açısından bir tehlikelilik halinin cezalandırıldığını göstermektedir. Ancak buradaki tehlikelilik hali, suça teşebbüsten kaynaklanan tehlike durumudur. Nitekim anlaşıldığı kadarıyla, müçtehitler bu halde suçun icrasına başlandığını düşünmektedir. Her halde burada somut bir hırabe fiilinin işlenmesi için yürüyüş söz konusudur. Yoksa, sayısı belirsiz ve somutlaşmamış çok sayıda hırabe için toplanılmasının ayrıca suç sayıldığına dair bir kayıt söz konusu değildir.

[257] Bkz. Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.9 vd.

[258] Bkz. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.304, 310. Hırabe suçunun birden fazla faille işlenebileceğine dair görüşlerin bulunduğu yönünde bkz. Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.32.

[259] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.308.

[260] Bu fiile ilişkin öngörülen hadd cezası fiilin ağırlığına göre konumlandırılmıştır (Ebu Zehra, **a.g.e.**, c:II, k.no:63; Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.332; Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.55; Akgündüz, **a.g.e.**, s.158-159). Burada fiilin ağırlığına göre nasıl bir ceza verileceğinin hakimin takdirine bağlı olduğunu belirtenler olmakla birlikte hangi hallerde hangi cezanın tatbik edilmesi gerektiğinin hadd ile dolaylı olarak tespit edildiğini belirtenler de vardır (Ebu Zehra, **a.g.e.**, C:II, k.no:107 vd.; Aydın, **a.g.e.**, s.188; Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.338; Badiğinli-Okan, **a.g.e.**, s.55-59). Osmanlı hukuku

Hırabe'de olduğu gibi *Bağy* suçu açısından da unsurlar yönünden uyuşmazlık söz konusudur[261]. Ana hatları itibariyle bağy, bir topluluğun meşru devlet başkanına karşı gayri meşru olarak ayaklanması olarak tarif edilmiştir[262]. Buradaki topluluğun nasıl bir topluluk olması gerektiği hususu oldukça tartışmalı olmakla birlikte, genellikle "teşkilatlanmış" bir topluluğa atıf yapıldığı görülmektedir. Özellikle Şafi kaynaklarda bağyin söz konusu olabilmesi için isyan edenlerin bir lideri olan ve sürekli bir şekilde hareket etmek için bir araya gelen teşkilatlanmış bir yapı niteliğinde olması gerektiği aranmıştır[263]. Keza Hanbeli hukukçularca da kişiler bir araya gelse ve iyi savaşmayı bilseler bile bir liderleri olmadıkça bağy suçunun oluşmayacağına işaret edilmiştir[264]. Bu haliyle bağy suçunda, hırabeden farklı olarak "örgütlenme", suçun bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Bağy suçunda fiilen isyana başlanması suçun bir unsuru olarak kabul edildiğinden ceza gerektirebilmesi için örgütün fiilen isyana girişmesi gereklidir[265]. Bununla birlikte, henüz isyana girişmeden evvel isyana girişmek amaçlı örgütlenmelerin tespiti halinde bunların da tazir cezası ile cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir[266].

Hem hırabe hem de bağy suçlarına ilişkin kaynaklar ve uygulama, bunların çoğu zaman bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirildiğini ve hatta bağy suçu için bazı mezheplerce örgütün suçun bir unsuru olarak kabul edildiğini göstermekteyse de her iki suç da esasında suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları kapsamında sayılması mümkün olmayan özgün birer suç tipidir. Bunların dışında suç işlemek amaçlı örgütlenme fiillerinin hadd ya da tazir cezası ile cezalandırılmalarına dair kaynaklarda herhangi bir hüküm söz konusu değildir. Klasik dönem Osmanlı

---

uygulamasında da genellikle başvurulan içtihatlara göre bu cezalar ağırlıklarına göre ölüm, el ve ayak kesme, kürek ve sürgün olarak gösterilmiştir. Pek çok fetvada da kişilerin mallarını zorla alan eşkıyanın el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesine hükmedildiği görülmektedir (bkz. Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.366-337'deki alıntılar).

[261] Bkz. Sevinç Okka, "İslam Hukuku ve Osmanlı Uygulaması'nda Devlete İsyan (Bağy) Suçu", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Türk Hukuk Tarihi Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1997, s.23.

[262] Ebu Zehra, **a.g.e.**, C:I, k.no:175; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.86; Aydın, **a.g.e.**, s.193; Okka, **a.g.e.**, s.12-14.

[263] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.344; Okka, **a.g.e.**, s.37.

[264] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.346; Okka, **a.g.e.**, s.37.

[265] Okka, **a.g.e.**, s.38; Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.348-349. Bu isyanın bastırılması için kişilerin öldürülmesi caiz görülmüştür (Aydın, **a.g.e.**, s.194; Okka, **a.g.e.**, s.38). Hatta bu örgütten olup da esir alınan kişilerin, eğer örgütün varlığı devam ediyorsa öldürülmeleri aksi halde diğer başka cezalarla yetinilmesi gerektiğini ileri süren görüşler de mevcuttur (Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.360-361).

[266] Aydın, **a.g.e.**, s.195. Krş. Okka, **a.g.e.**, s.41-43.

Hukukunda suç işlemek amaçlı örgütlenmelerin bu iki suç tipi ya da başkaca suç tiplerini geçekleştirmeye en azından teşebbüs etmeden evvel cezalandırılması esası kabul edilmediği gibi bir örgütün hırabe ya da bağy fiiline girişmesi halinde örgüt üyelerinin bu suçların cezaları dışında ayrıca örgüt teşkilinden dolayı tazir cezası ile cezalandırılmalarından da söz edilmemiştir. Bu yönüyle çıkar amaçlı ya da siyasi saikli örgütlerin varlığı yadsınmamış ve hukuk sistemi çerçevesinde dikkate alınmış ise de bunlar bağımsız suç tiplerinin konusu olmamış, ancak kaynaklardaki diğer suç tiplerinin işlenmesi açısından dikkate alınmışlardır. Bu durum, bir taraftan örgütlü olarak işlenen bazı fiillerin kamu düzeni ve kamu barışı açısından gösterdiği tehlikenin, işlenen suçlardan bağımsız olarak dikkate alınması esasının kabulünü sağlamışken, diğer taraftan eşkıya, harami, haydut gibi ifadelerin hukuk literatürüne yerleşmesi bakımından bilahare çıkarılacak kanunlarda örgüt kavramının tanımlanmasında ya da uygulamada nitelendirilmesinde yararlı olmuştur.

2- Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunnameleri

Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılın ikinci yarısında hız kazanan yenileşme hareketleri çerçevesinde 1839 yılında kabul edilen Tanzimat Fermanı sonrasında hukukun pek çok sahasında kodifikasyon hareketlerine girişilmiş olup bu çerçevede çıkarılan ilk kanun da 1840 tarihli Ceza Kanunu olmuştur[267]. Daha ziyade Klasik Dönem Osmanlı Hukuku'nun kabul ettiği kaynaklardaki düzenlemeleri sistematikleştiren ve tüm Osmanlı tebaasına uygulanacağı ifade edilen bu kanunda da hırabe ve bağy suçlarına ilişkin hükümlere yer verilmiş ise de bağımsız olarak örgüt suçuna ilişkin bir hüküm söz konusu olmamış, bu esas 1851 tarihli Ceza Kanunu'nda da devam ettirilmiştir. 1858 yılında çıkarılan ve kısmen 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu hükümlerinden iktibas edilen Ceza Kanunnamesi'nde ise mehaz kanuna paralel olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bazı değişikliklerle 1926 yılına kadar uygulanan bu kanunda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları Birinci Babın "*Devlet-i Aliyye'nin Emniyet-i*

[267] Üçok, Mumcu, Bozkurt, **a.g.e.**, s.281; Aydın, **a.g.e.,** s.429-430; Ahmet Gökcen, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, İstanbul, y.y., 1989, s.18.

Dahiliyesini İhlal Eden Cinayet ve Cünhalar" başlıklı İkinci Faslında 62-65. maddeler düzenlenmiştir.[268].

Bu maddelerden ilki olan 62. maddeye göre "*her kim Osmanlı Devletinin mülkü ve mallarını ve paralarını veya ahaliden bir cemaatin malını zapt ve yağma etmek ve bu şekilde suç işleyenlerin aleyhinde hareket eden kolluk birimlerine karşı durmak şeklinde teşekkül etmiş olan silahlı eşkıya cemiyetine lider olur veya bu cemiyet içinde bir kumanda sahibi olur ise idam olunur. Ve bu çeşit eşkıya cemiyetlerine dahil bulunanlardan cemiyette söz ve kumanda sahibi olmayanlar fesat mahallinde tutuldukları takdirde süreli küreğe konulur"*[269]. Bu hükümde esas itibariyle "eşkıya cemiyeti" ifadesine yer verilmiş ise de bu cemiyet tam olarak tanımlanmamıştır[270]. Bununla birlikte bunun, devlet mülkü veya tebaasından bir cemaatin malını zapt veya yağma etmek ya da bu şekilde suç işleyen kimselere yönelik harekete geçen kolluk mensuplarına karşı durmak amacıyla teşekkül eden bir cemiyet olduğu madde metninden anlaşılabilmektedir. Kanun, mehaz kanuna uygun şekilde, bu tür cemiyetlerin yöneticileri ve üyeleri arasında kavramsal olarak bir ayrım yapmış ve bu ayrımı uygulanacak cezalar noktasında da sürdürmüştür[271].

---

[268] Krş. Zeybek, **a.g.e.**, s.63. Yazar, bu kanunun 58. maddesindeki "suç için anlaşma" hükmünü "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun ilkel şekli" olarak nitelemektedir. Oysa bu kanunun, 62-65. maddelerinde suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinin pek çok açıdan günümüz düzenlemeleri ile oldukça paralel şekilde düzenlendiği görüldüğü gibi yazarın zikrettiği 58. maddenin de suç örgütleri ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Aksine bu madde, devletin dış güvenliğine karşı suçların düzenlendiği birinci babın birinci faslında tanımlanan suçlar ile sırasıyla "padişaha suikast" ve "halkı silahlı isyana teşvik" suçlarının düzenlendiği ikinci faslın 55 ve 56. maddelerinde öngörülen suçları işlemek için iki veya daha fazla kişinin aralarında anlaşmalarını (ittifak-ı hafi) cezalandırmaktadır ki bu haliyle 58. maddede düzenlenen bu suç, 5237 S. TCK m.316'da düzenlenen "suç için anlaşma suçuna" karşılık gelmektedir.

[269] Maddenin orijinal metni için bkz. Gökcen, **Osmanlı Ceza Kanunları,** s.137.

[270] Bu madde çerçevesinde (henüz ek yapılmadan evvel) silahlı bir eşkıya çetesine katılan ve adam öldürmek, zorla para ve eşyaya el koymak suçlarını irtikap eden Çolak Duncu'nun idamına karar verildiği yönünde bkz. Akgündüz, **a.g.e.,** s.160.

[271] Hükümde sonradan yapılan değişiklikle önceki hırabe suçuna benzer bir zarar suçuna da yer verilmiştir (Bu ekin 3 Cemaziyelahire 1277/16.12.1860 tarihinde yapıldığı yönünde bkz., Akgündüz, **a.g.e.,** s.160). Buna göre "*Dağlarda ve kırlarda silahlı oldukları halde gezerek rast geldikleri yolcukları tutup soymak fenalığını yapan şahıslar –ki yol kesici olarak isimlendirilirler- fiillerine göre süreli veya müebbet kürek cezası ile cezalandırılırlar. Fakat içlerinde bu suçtan sabıkalı veya devamlı eşkıya olanlar veya tuttukları şahsa işkence ve gaddarane suretle eziyet edenler ve yol kesme yolunda adam öldürmüş bulunanların idamına hükmolunur"* (maddenin orijinal metni için bkz. Gökcen, **Osmanlı Ceza Kanunları**, s.137). Bu haliyle örgütlenme suçlarının arasına, eski hırabe suçunun unsurlarından müteşekkil bir zarar suçu da ilave edilmiştir (Akgündüz, **a.g.e.,** s.160). Bu şekil bir düzenleme, yukarıda incelenen mehaz 1810 Fransız Ceza Kanunu'nda mevcut değildir. Bu durum bir bakıma hırabe suçunun, klasik dönem Osmanlı Hukuku kaynaklarında yer verilen özgün bir suç tipi olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu hükme bu kısımda yer verilmesi, bu özgün suç tipinin, modern anlamda örgüt suçlarına yakın bir düşünce yapısına ait olduğu hususunu da teyit etmektedir.

62. madde esasen "eşkıya cemiyeti"ne üye olunması ve bu cemiyetin idaresi suçu düzenlenmiş ise de 63. maddede bu sefer bu cemiyetlerin "bir şirket suretinde bulunacağı" hususu özel olarak vurgulanmış ve bu "şirketin" teşkili, uzaktan ve yakından idare edilmesi, şirkete maddi ve manevi yardım edilmesi fiilleri ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre "*Yukarıdaki maddelerde belirtilen eşkıya ve haydut cemiyeti bir şirket şeklinde bulunacağından bu fesat şirketinin emirlerini uzaktan ve yakından idare eden ve bu şekilde eşkıya cemiyeti tertip ve teşkil eden veyahut bilerek ve isteyerek silahlar ve cephane ve başkaca fesatlık aracı veren ve tedarik eden veyahutsa gıda maddesi gönderen veya her ne suretle olursa olsun eşkıya cemiyetlerinin müdür ve kumandanları ile gizlice fesat iletişimi olan ve bu kötü cemiyetlerin amaç ve niyetleri ile durum ve sıfatlarını bildiği halde mecburiyeti olmayarak onlara yatacak ve gizlenecek ve toplanacak yer sağlayan kimseler süreli kürekle cezalandırılır"*[272], [273] . Burada şirketin emirlerini uzaktan ve yakından idare edenler, şirkete dahil olmayan ancak şirketi yönlendiren kimseler olarak Fransız Ceza Kanunu'nda olmayan ancak İtalyan Ceza Kanunu'nda yer alan "kışkırtıcılara" karşılık gelmektedir.

64. ve 65. maddelerde ise etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. Bunlardan 64. maddeye göre *"Böyle suç örgütlerinde bir kumanda ve hizmet sahibi olmayan kimselerden mülkiye memurları ve askeriye tarafından ilk defa söz konusu olan tembih ve teklife uyarak savuşup giderek veya sonra dahi fesadın olmadığı mahallerde silahsız olarak karşı koymaksızın yakalanan şahıslar haklarında örgüt*

Yine de dikkat edilirse bu madde örgütlü olmayan "*dağlarda ve kırlarda silahlı oldukları halde gezerek rast geldikleri yolcukları tutup soymak fenalığını yapma"* fiillerini düzenlemektedir ki bu haliyle örgütlü olmayan hırabe fiillerini cezalandırmak amacıyla kanuna eklendiği açıktır. Nitekim, Köprülü kazasında eşkıyalık yaptıkları kendi itirafları ile sabit olan bazı kişiler hakkında, herhangi bir öldürme, soygun gibi bir suça karıştıkları fiilen sâbit olmaması nedeniyle bu kanuna göre üç sene kürek cezası verildiği belirtilmiştir. Buna karşılık İstanbul'da 1304/1887 tarihli bir hâdisede ise, çeşitli soygunlara katıldıkları belirlenen kişilerden Sava'nın, kanunda belirtildiği gibi eşkıyalıkta devamlı olma ve yakaladığı kişilere işkence ve eziyette bulunma şeklindeki "suçu ağırlaştırıcı fiillerde" bulunması sebebiyle idama mahkûm edilmesine karar verilmiş olduğu, diğerlerine ise on ile on beş sene arasında değişen kürek cezaları verildiği belirtilmiştir.Bkz.Akgündüz, **a.g.e.,** s.161,dpnt 483-484.

[272] Maddenin orijinal metni için bkz. Gökcen, **Osmanlı Ceza Kanunları**, s.138.

[273] Bu maddenin uygulanması çerçevesinde Bulgar eşkıyasına yardım eden bir sığır çobanına üç sene kalebentlik cezası verilmiş olduğu, gene eşkıyaya yol göstermek ve kılavuzluk etmek suretiyle yardımcı olan bir çobanın üç sene kürek cezasına mahkûm edilmiş olduğu, bir başka hâdisede eşkıyaya yardım edenlerin üç ile on beş sene arasında değişen cezalara çarptırıldığı yönünde bkz. Akgündüz, **a.g.e.**, s.162. Bu maddede bir örgütün kastedildiği yönünde bkz. Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.354, dpnt. 55.

üyeliği cezası hükmolunmayıp şahsen işlemiş oldukları özel suçları var ise onlara dayalı olarak cezalandırılır ve o çeşit kişiler zaptıye nezareti altında tutulur"[274]. Buna göre örgütte yönetici pozisyonunda olmayan ve bir görev de yüklenmemiş kişiler ilk kez yetkililer tarafından yapılan uyarıya uyarak örgütten ayrılır veya sonrasında örgütten ayrılarak silahsız olarak karşı koymaksızın yakalanırsa bu kişiler hakkında örgüt üyeliği suçundan dolayı ceza uygulanmayacak yalnızca bu kişiler zaptiye nezareti altında tutulma şeklindeki güvenlik tedbiri ile karşılaşacaklardır[275]. Bu kişiler eğer başkaca suçlar işlemiş iseler yalnızca bu suçlar münasebetiyle cezalandırılacaklardır. Bu etkin pişmanlık halinden yararlanabilecek durumda olmayan örgüt üyeleri ve hatta yöneticileri açısından ise 65. maddede diğer bir etkin pişmanlık haline yer verilmiştir. Hükme göre *"asi ve eşkıya takımından olup da isyan icrasına ve eşkıyalığa başlamaktan veya aranmaya başlamadan önce yönetici ithamı altında olanları devlet memurlarına haber verenler veya aranmaya başladıktan sonra yönetici ithamı altında olanların yakalanmasını sağlayanlar, diğerleri hakkında uygulanacak cezalardan muaf tutulur ve fakat iki seneyi geçmemek üzere zaptiye nezareti altında tutulurlar"*[276]. Bu etkin pişmanlık hali için yönetici-üye ayrımı yapılmadığından, örgüt bünyesinde yer alan herkesin bu hükümden yararlanması mümkündür. Ancak kanun, etkin pişmanlık halinin söz konusu olabilmesi için bir önceki maddeden farklı olarak örgüt mensubundan "etkin bir fiil" beklemektedir. Bunun için iki aşama belirleyen kanun bu aşamaları "aranmaya başlama" kıstasına göre ayırmıştır. Buna göre, örgüt mensubunun etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için birinci aşamada "*yönetici ithamı altında olanları devlet memurlarına haber vermesi"* gerekmekte iken ikinci aşamada artık "*yönetici ithamı altında olanların yakalanmasını sağlaması"* gerekecektir.

Görüleceği üzere 1858 tarihli ceza kanunu, modern bir sistematik dahilinde örgütlenme suçlarını ele almış, aradaki hırabe suçuna ilişkin düzenleme bir tarafa bırakılırsa 1810 Fransız Ceza Kanununu ile birlikte ilk kez kanun metinlerine giren *"yöneten- üye olan- yardım eden"* ayrımını tam olarak yapmış, buna "kurma ve kışkırtma" fiilerini de eklemiş hatta söz konusu filler için etkin pişmanlık hallerini de

[274] Maddenin orijinal metni için bkz. Gökcen, **Osmanlı Ceza Kanunları**, s.140.
[275] Avcı, **Osmanlı Hukuku'nda**, s.318.
[276] Maddenin orijinal metni için bkz. Gökcen, **Osmanlı Ceza Kanunları**, s.140.

ele almıştır. Bu kanuna ilişkin uygulama, 1926 tarihli 765 s. TCK'nın hem kabulü hem de yorumlanması açısından da etkili olmuştur. Örneğin bu kanuna mehaz 1889 İtalyan Ceza Kanunu'nda "örgüt üyeliği" ayrıca tanımlanmamışken, 765 s. TCK'da bu suç tipi için özel bir fıkraya yer verilmiş olması 1858 tarihli kanunda örgüt üyeliğinin ayrıca düzenlenmiş olması ile bağlantılıdır.

3- Cumhuriyet Dönemi Türk Hukuku

a- 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İlk Hali

Cumhuriyetin ilanından sonra mevzuatta yapılan geniş çaplı yenileştirme hareketi çerçevesinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları 13.03.1926 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ve büyük oranda 1889 İtalyan Ceza Kanunu iktibas edilerek hazırlanan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 313-316. maddeleri arasında düzenlenmiş, yine mehaz kanuna uygun olarak devlet aleyhine bazı suçları işlemek amacıyla örgüt kurulması 168 ve 170. maddelerde ayrı birer suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu son gruptaki maddeler bir tarafa bırakılırsa, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun düzenlendiği ana madde 313. maddedir. Anılan bu maddeye göre;

> " Beş kişi ve daha ziyade kimse adliye kuvveti veya ammenin emniyet veya selameti veya adabı ve aile intizamı yahut mal ve şahıs aleyhine cürüm işlemek için bir cemiyet teşkil ettiği halde bunlardan her birisi yalnız cemiyet teşkilinden dolayı üç seneye kadar hapse mahkum olur.
>
> Bu cemiyete dahil olanlar on sekiz aya kadar hapse ve yüz elli liraya kadar ağır cezayi nakdiye mahkum olurlar.
>
> Eğer bu cemiyet efradı dağlarda ve kırlarda ve umumi yollarda dolaşır, yahut içlerinden iki veya daha ziyadesi silah taşır yahut emin bir mahalde silah saklarsa altı aydan beş seneye kadar hapse mahkum olur.
>
> Eğer cemiyetin muharrik ve reisleri var ise onlar bu maddenin birinci fıkrasında altı aydan eksik olmamak üzere üç seneye ve ikinci fıkrasında bir seneden eksik olmamak üzere beş seneye kadar hapse mahkum olur."

Esas olarak bu düzenlemenin, ana hatları itibariyle yukarıda incelenen mehaz 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 248. maddesi metnine uygun olduğu ve ikinci ve son fıkra hariç metnin bütünüyle çevrildiği görülmektedir. Esasen, 765 sayılı TCK'nın 313. maddesinin ilk halinde de "örgütlenme suçları" yalnızca bazı suç tiplerini

işlemek amacıyla örgüt kurulması haline münhasır olarak öngörülmüştü[277]. Buna göre "*adliye kuvveti veya ammenin emniyet veya selameti veya adabı ve aile intizamı veya mal ve şahıs aleyhine"* işlenmesi amaçlanan suçlar için örgüt kurulması anılan madde kapsamında suç olarak düzenlenmişti[278]. Dolayısıyla bu kapsama girmeyen suçlar ve kanunda açıkça "cürüm" ifadesi geçtiğinden kabahat işlemek amacıyla örgüt kurulması anılan madde kapsamında değerlendirilmemişti. Yine kanun, örgüt kavramı için bir tanımlamaya gitmemiş "cemiyet" ifadesini yeterli görmüştü[279]. Esasen gerek bu kanunda gerekse de aynı dönem kabul edilen diğer kanunlarda tüzel kişiler için de cemiyet ifadesinin kullanılması "hiyerarşik yapılanma" ihtiva eden "sürekli" bir birliğe atıf yapıldığını göstermektedir[280]. Ancak kanun, yine mehaz kanun metninde olduğu gibi suç örgütünün varlığı için en az beş kişinin bir araya gelmesini aramaktadır[281]. Haliyle dört kişinin, hiyerarşik bir yapılanma çerçevesinde kanunda belirtilen suçları işlemek amacıyla bir araya gelmesinin bu madde kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Kanunun, yine mehaz kanunda olduğu gibi örgüt kurucularından "*her birisi(nin) yalnız cemiyet teşkilinden dolayı"* cezalandırılacağını öngörmesi, örgütlenme suçlarının, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak cezalandırılması esasının kabul edildiğini göstermektedir.

Bu noktalarda mehaz kanuna sadık kalan 765 sayılı TCK, ikinci fıkrası ile mehaz kanundan ayrılmış ve mehaz kanunun ilk fıkrasında örgüt kuruculuğu, üyeliği de içine alacak şekilde bir ifade taşımakta olmasına rağmen TCK m.313'de örgütün kurulması ile örgüte sonradan üye olunması fiilleri birbirinden ayrılıp ayrıca tanımlanarak farklı yaptırım miktarları ile karşılanmıştır. Buna karşılık üçüncü fıkra,

---

[277] Faruk Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C:12, S.3-4, ss.50-58, Ankara, 1955, s.52-53.

[278] Uğur Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s.31.

[279] 765 s. TCK döneminde burada geçen *cemiyet* tabiriyle 168. maddede geçen *silahlı çete* tabirine farklı anlamlar verilmekteydi. Buna göre 168. madde anlamındaki *çete,* cemiyete göre daha sistemli, daha organize ve hiyerarşik bir yapıdır. *Çete*de aranan bu disiplin cemiyette mevcut değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özek, **İHFM**, s.480 vd.

[280] Bununla birlikte bu kanunun uygulandığı dönemde, (1955 yılında) yayınladığı makalesinde *Erem,* buradaki cemiyetin "muayyen bir gaye için beş veya daha fazla kimsenin birleşmiş olması" anlamına geldiğini, fert iradelerinin bu gayede birleşmiş olmasiyle cemiyetin kurulmuş olacağını, cemiyet üyelerinin bir "toplantı" yapmış olmaları, hattâ birbirlerini tanımaları, teşkilatta bir meratip silsilesine sahip bulunmalarının zarurî olmadığını ve cemiyetin şeklinin bir önemi bulunmadığını belirtmiştir. Bkz. Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD,** s.51.

[281] Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.50; Özek, **İHFM**, s.459.

mehaz kanunun tam bir çevirisi niteliğinde olmuştur. Esas itibariyle bir nitelikli hal olan üçüncü fıkraya göre *eğer bu cemiyet efradı dağlarda ve kırlarda ve umumi yollarda dolaşır, yahut içlerinden iki veya daha ziyadesi silah taşır yahut emin bir mahalde silah saklarsa* cezanın üst sınırı beş yıla çıkmaktadır[282]. Örgütün kışkırtıcıları ve yöneticileri için farklı ceza miktarı öngörülmesine ilişkin son fıkra da ceza miktarları hariç mehaz kanunun çevirisi niteliğindedir[283]. Bu fıkradaki "*muharrik ve reisleri var ise*" ifadesinden ilk bakışta, yöneticisi olmayan örgütlerin de var olabileceğinin kabul edildiğini anlamı çıkmaktadır[284]. Yine belirtmek gerekir ki mehaz kanunda yer alan "*emniyeti umumiye nezareti altında kalmak cezası"* TCK'nın 313. maddesi metninde yer almamıştır[285].

Bu kanunda örgüte yardım etme fiilleri ise ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Anılan bu 314. maddeye göre;

> "Bir kimse yukardaki madde veçhile teşekkül eden cemiyetler efradına veya onlardan bazısına bilerek ve bilihtiyar barınacak yer gösterir veya erzak veya esliha ve cephane tedarik veya sair suretle yardım eylerse bir seneye kadar hapse mahkum olur.
>
> Bu suretle usul ve füruundan olan akrabasından ve karı ve koca ve kardeş ve kız kardeşinden birine barınacak yer gösteren veya erzak tedarik eden şahıs hakkında bu cezanın yarısından üçte ikisine kadarı azaltılır".

Maddede esas itibariyle suç örgütleri efradı yani mensuplarına bilerek ve isteyerek yardım edilmesi suçu düzenlenmiş ve bazı yardım fiili tipleri özel olarak

---

[282] Ancak bu halde hem birinci fıkradaki örgüt kuruculuğu hem de ikinci fıkradaki örgüte üyelik açısından müşterek bir nitelikli halin öngörüldüğü ve her iki fiil tipi açısından, eğer örgütün vasfı bu nitelikli hal kapsamına giriyor ise aynı ceza miktarının tatbik edileceği görülmektedir. Bu da örgüt üyeliği kavramının madde metnine eklenmesine rağmen mehaz kanundaki sisteme tam bir entegrasyonun yapılamadığını göstermektedir.

[283] Ancak bu "tam çeviri", maddeye eklenen ikinci fıkra göz önüne alınarak revize edilmediğinden yapılan atıf hatalı olmuştur. Zira mehaz kanunda örgüt kışkırtıcılığı ve yöneticiliği için atıf yapılan ikinci fıkranın, 765 S. TCK'da örgüt üyeliği için ayrı bir ikinci fıkra ihdas edildiğinden nu kanunda üçüncü fıkra halini almasına rağmen, hatalı bir şekilde üçüncü fıkra yerine yine ikinci fıkraya atıf yapılmıştır.

[284] Bu yönde bkz. Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51.

[285] 765 Sayılı TCK m.313 bu haliyle on yıla yakın bir süre uygulanmıştır. Ancak bu dönemde çıkarılan başka bazı kanunlarla, belirli bazı suç tiplerini işlemek amacıyla örgüt kurulması ayrıca cezalandırılmıştır. Bu çerçevede örneğin 7.1.1932 tarih ve 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun 26. maddesinde *"Kaçakçılık maksadiyle bir teşekkül vücude getirenlerle idare edenler 6 aydan 2 seneye kadar hapis ve 200 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına mahkum olurlar. Öyle bir teşekküle intisap edenler mücerret bundan dolayı üç aydan bir seneye kadar hapis ve yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasiyle cezalandırılırlar. Kaçakçılıkla iştigal etmek maksadiyle iki veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır"* hükmüne yer verilmiş, böylelikle 1918 Sayılı Kanun kapsamındaki kaçakçılık fiillerini işlemek amacıyla örgüt kurulması TCK m.313'ün uygulanma kapsamından çıkarılmıştır.

zikredilmiştir. Burada TCK m.313'den bağımsız bir suç tipinin düzenlendiği ve yine bu bağımsız suç tipi için, ikinci fıkrada özel bir cezayı azaltan nitelikli hale yer verilmiş olduğu görülmektedir. Buna göre "*usul ve füruundan olan akrabasından ve karı ve koca ve kardeş ve kız kardeşinden birine barınacak yer gösteren veya erzak tedarik eden"* fail hakkında verilecek ceza azaltılacaktır. Madde, 1979 yılına kadar herhangi bir değişiklik geçirmeden bu şekliyle uygulanmıştır.

315. maddede ise özel bir cezaların içtimaı hükmüne yer verilmiştir. Buna göre;

> "Cemiyet efradının veya bazısının cemiyet devam ettiği sırada veya cemiyetin icabatından olarak yapmış oldukları cürümden dolayı 78 inci maddenin tatbikından hasıl olacak ceza altıda birden üçte bire kadar fazlalaştırılır".

Bu düzenlemeye göre örgüt mensuplarının örgütün devamı sırasında veya örgütün amaçları çerçevesinde işlemiş oldukları suçlardan dolayı, kanunun cezaların içtimaını düzenleyen 78. maddesi gereğince verilen sonuç ceza üzerinden yeniden bir artırım yapılacaktır[286]. Bu maddenin bu haliyle uygulanma süresi önceki iki maddeden daha uzun olmuş ve bu madde 1979 yılına kadar hiç değiştirilmemiş, bu tarihteki değişiklik de ifadelerin daha belirgin hale getirilmesi ile sınırlı kalmış ve haliyle bu madde 1991 yılındaki ilgasına kadar aralıksız uygulanmıştır.

b- 11.06.1936 Tarih ve 3038 Sayılı ve 03.02.1937 tarih ve 3112 Sayılı Kanun Değişiklikleri

765 Sayılı TCK m.313'de yapılan ilk değişiklik, kanunun yürürlüğe girmesinden yaklaşık on yıl sonra, 1936 yılında olmuştur. Esasen TCK'nın pek çok maddesinde değişiklik öngören Hükümet Tasarısında yer almayan bu değişiklik, ilgili Adliye Encümeninin mazbatasına bakılırsa[287] "*bu maddenin son fıkrasındaki (ikinci fıkrasındaki) kaydı (üçüncü fıkrasında) olmak lazım gelirken yanlış olarak bu şekilde yazılmış"* bulunduğundan "*bu yanlışlığı düzeltmek için"* söz konusu

[286] Bkz. Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.56.

[287] Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 1/495 ve Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkımdaki Kanun'un 28'nci Maddesinin Değiştirilmesine Dair 1/204 Sayılı Kanun Layihaları ve Adliye Encümeni Mazbatası, TBMM Adliye Encümeni, Karar No. 51, Ems No. 1/204, 1/495 (8.6.1936), s.39, **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre :V, Cilt 12, İçtima:1, 78. İnikat, 11.6.1936, s.sayı:250.

olmuştur. Nitekim 11.06.1936 Tarih ve 3038 sayılı Kanunla yapılan bu değişiklik ile esas itibariyle yukarıda belirttiğimiz son fıkrada yer alan "*ikinci fıkrasında"* şeklindeki hatalı atıf *"üçüncü fıkrasında"* şeklinde düzeltilmiştir. Bunun yanında ikinci fıkradaki örgüt üyeliği suçu için öngörülen hapis cezasına ek olarak öngörülmüş bulunan para cezası *"yüz elli liraya kadar ağır cezayi nakdi*"den "*yüz liraya kadar ağır para cezasına"* çevrilmiştir[288]. Ancak Adliye Encümeninde kanun tasarısının son halinin verilmesi aşamasında on yıllık bir "hata" düzeltilirken çok daha büyük bir "hata" yapılmış ve bu hata da her nasılsa TBMM görüşmeleri sırasında da gözden kaçmıştır: Değişiklik ile ikinci fıkradaki örgüt üyeliği suçu için yaptırım "onsekiz aya kadar hapis cezası" iken bir yazım hatası neticesinde bu, *"on sekiz seneye kadar hapis"* cezası olarak değiştirilmiştir. Böylece, Kanunda örgüt kuruculuğu için üç seneye, örgüt yöneticiliği için beş seneye kadar hapis cezası öngörülmesine rağmen örgüt üyeliği için on sekiz seneye kadar hapis cezası kabul edilmiş, bu suretle de suç tiplerine uygulanan ceza miktarları açısından kanuni sistem tamamen anlamsız bir hale dönüştürülmüştür. Nitekim bunun bir "hata" sonucu husule geldiği "kısa sürede" anlaşılmış ve beş ay sonra bu hatanın düzeltilmesi için yeni bir Hükümet Tasarısı hazırlanmıştır[289]. Ancak hükümet tasarısında da benzeri başka hatalar yapılmış ve bu sefer de ilk fıkradaki *"üç sene"* ifadesi yerine *"üç gün"* yazılmış, bunun üzerine TBMM Adliye Encümeni tarafından bu maddenin tamamen mehaz kanun metni esas alınarak yeniden düzenlenmesi esası kabul olunmuştur[290].

---

[288] Bkz. **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre :V, Cilt 12, İçtima:1, 78. İnikat, 11.6.1936, s.203-228.

[289] Hükümet tasarısının gerekçesinde bu durum "*Türk ceza kanununda ahiren yapılan ve 3038 sayı ile kanuniyet kesbeden tadilat sırasında bazı maddelerde yanlışlıklar vukua getirilmiş olduğu görülmüştür. Kanunun hükümleri arasındaki intizam ve insicama müessir bulunan ve tatbikatta tereddüt ve ihtilaflara yol açabilecek olan bu yanlışlıkların düzeltilmesi için bazı maddelerin yeniden değiştirilmesine lüzum hasıl olmuştur (...) İkinci kitabın besinci babının ikinci faslına dahil 313'ncü maddenin birinci fıkrasında cürüm ikai için cemiyet teşkil edenler hakkında üç seneye kadar hapis cezası tayin edildiği halde ikinci fikrasile cemiyete dahil olanlar için on sekiz seneye kadar hapis cezası konmuştur. Suç, ile ceza arasında adil bir nispet mevcut bulunmadığından ve esasen maddenin tadilden evvelki metninde de cemiyete dahil olanlar için mevzu ceza on sekiz aydan ibaret olduğundan ikinci fıkradaki (18 sene) yerine (18 ay) yazılarak madde düzeltilmiştir"* şeklinde ifade edilmiştir. Bkz. Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Layihası ve Adliye Encümeni Mazbatası (1/640), T.C. Başvekalet Kararlar Müdürlüğü, sayı 6/3503, (10.11.1936). **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: V, Cilt:16, İçtima: 2, Otuz İkinci İnikat, 3.2.1937, sıra sayı:78.

[290] Adliye Encümeni Mazbatası'nda bu durum *"bu madde hakkındaki Hükümet teklifi esas itibarile şayanı kabul görülmüştür. Ancak bu maddede mevzubahis edilen fiil ile tayin edilen ceza arasında bir nispet olmadığını ve cürüm ikai için cemiyet teşkil eden kimselere üç günden başlayan hapis cezası verilmesi doğru görülmemiş ve madde bu mülahazaya göre yeni baştan ve mehazine uygun bir şekilde tanzim edilmiştir"* şeklinde ifade edilmiştir. Bkz. Bkz. Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin

Bu durum çerçevesinde yapılan düzenleme ise oldukça esaslı bir değişikliğe sebebiyet vermiştir. Yapılan değişiklikle, ilginç bir şekilde, kanunun mehaz kanundan farklı olan tüm özgün yönleri ortadan kaldırılmış ve 313. madde, mehaz kanunun "birebir çevirisine" döndürülmüştür[291]. Bu değişiklik sonrası madde metni şu şekilde olmuştur:

> "Beş kişi veya daha ziyade kimse adliye veya ammenin itimadı veya selameti veya adabı umumiye ve nizamı aile veya şahıs veya mal aleyhinde cürüm işlemek için bir cemiyet teşkil ettikleri takdirde bunlardan her birisi yalnız cemiyet teşkilinden dolayı beş seneye kadar ağır hapis cezasiyle cezalandırılır.
>
> Eğer bu cemiyet efradı dağlarda ve kırlarda veya umumi yollarda dolaşır, yahut içlerinden iki veya daha ziyadesi silah taşır veya emin bir mahalde silah saklarsa ceza üç seneden on seneye kadar ağır hapistir.
>
> Eğer cemiyetin muharrik veya reisleri varsa bunlar hakkında birinci fıkrada gösterilen halde üç seneden sekiz seneye ve ikinci fıkrada gösterilen halde beş seneden on iki seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur. Bu maddede tayin olunan cezalara herhalde emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezası da ilave edilir."

Bu haliyle örgüt üyeliği, örgüt kuruculuğuna eşdeğer sayılarak ikinci fıkra kaldırılmış, ceza miktarları mehaz kanuna uygun şekilde oldukça ağırlaştırılmış ve son fıkraya "*bu maddede tayin olunan cezalara herhalde emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezası da ilave edilir"* cümlesi eklenmiştir. Bu haliyle kanunda, mehaz kanundan farklı olarak kabul edilmiş suç tipi ve özgün ceza miktarları farklılığı tamamen ortadan kaldırılmıştır[292]. Madde, bu haliyle hiçbir değişiklik geçirmeden kırk iki yıl boyunca uygulanmıştır.

c- 07.06.1979 Tarih ve 2245 Sayılı Kanun Değişikliği

3112 S. Kanunla yapılan değişiklik sonrası uzun bir süre hiçbir değişiklik geçirmeksizin uygulanan TCK m.313, en esaslı değişikliği 07.06.1979 Tarih ve 2245 S. Kanunla geçirmiştir. Bu değişiklik fikri, esas itibariyle siyasi amaçlı şiddet fiilleri işlemeyi hedefleyen ancak nitelikleri gereği TCK'nın (devlete karşı bazı suçların

---

Değiştirilmesine Dair Kanun Layihası ve Adliye Encümeni Mazbatası (1/640), TBMM Adliye Encümeni, Karar No: 8, Esas No: 1/640, (29.1.1937), **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: V, Cild: 16, İçtima: 2, Otuz İkinci İnikad, 3.2.1937, sıra sayı:78.

[291] Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.204; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.157.

[292] **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: V, Cild: 16, İçtima: 2, Otuz İkinci İnikat, 3.2.1937, s.49.

işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasını düzenleyen) 168. maddesi kapsamında değerlendirilemeyen bir takım suç örgütleri hakkında TCK m.313 hükmünün tatbik edilmesinin, örgütlü şiddet olaylarının önlenmesi noktasında yetersiz bulunarak eleştirilmeye başlanması ile gündeme gelmiştir[293]. 1978 sonunda yeni hükümetin kurulmasını takiben maddenin değiştirilmesi gündeme alınmış ve 4.1.1979 tarihli hükümet tasarısı ile maddenin değiştirilmesi teklif edilmiştir[294]. Yine aynı dönemde doktrinde de söz konusu madde metninde örgüt teşkili için asgari sayının beş kişi olması ve örgütün ancak belirli suç tiplerini işlemek için kurulmasının öngörülmesi eleştirilmiştir[295]. Millet Meclisi ve Senato'daki görüşmeler çerçevesinde hükümet tasarısı bazı revizyonlarla birlikte kabul edilmiştir. Yapılan değişiklik sonrasında madde hükmü şu şekilde olmuştur:

> "Her ne surette olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül meydana getirenlerden her biri yalnız teşekkülü meydana getirmekten dolayı iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

---

[293] Dönemin ceza hukuku değişim süreci ve buna öncel sosyo-politik nedenlere dair bkz. Feridun Yenisey, "Türk Ceza Hukuku'nun 24 Yılı: 1960-1984", **İHFM**, C.50, S.1-4, ss.-291-317, İstanbul, 1984, s.298.

[294] Tasarının genel gerekçesi şu şekildedir: *"Toplum içinde yaşamak insanlar için doğal bir olgu ve kaçınılmaz bir zorunluluktur. Toplumsal huzuru ve bireylerin güven içinde yaşamalarını sağlamak da, Devletin en başta gelen ödevlerinden birisidir. Devlet bu ödevini yerine getirmek üzere çeşitli kurallar koyma yetkisine sahiptir. Konulan statik kurallar, geçen zaman süresi içinde, niteliği gereği dinamik bir yapıya sahip olan toplumun, duyduğu gereksinmeleri karşılayamaz hale gelmektedir. Bu nedenledir ki, Devletin zaman zaman daha önce koymuş olduğu kuralları gözden geçirmesi ve yeni düzenlemeler yapması gerekmektedir. Çeşitli toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da görülen sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmelerle, hızlı nüfus artışı ve kentleşme süreci, suç ve suçluların artmasının başlıca etmenlerindendir. Doğal olan toplumsal yapı değişikliği ve gelişmeyi önleyecek ya da geriletecek şiddet eylemlerine karşı zamanında ve etkili biçimde önlemler almak, bugün için kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Duyulan bu zorunluluk gereği, toplumun içinde huzur, barış ve güvenliği sağlamak üzere şimdiye kadar alınan ve alınmakta olan önlemlerle birlikte, Türk Ceza Kanununun özellikle şiddet eylemlerine ilişkin yaptırımları öngören maddeleri, bilimsel bir komisyonca yeniden gözden geçirilerek, söz konusu maddeler gerek ceza süreleri, gerekse suç öğeleri yönünden günümüz koşullarına uygun biçimde yeniden düzenlenmiştir. Tasarının içeriğinden de anlaşılacağı üzere, sadece cezaların artırılması ile yetinilmemiş, fakat bundan daha önemlisi bugüne kadar uygulamada görülen birçok 'boşluklar doldurulduğu gibi, suç öğeleri de açık ve seçik bir biçimde belirtilmiştir. Tasarının asıl amacı, cezaların etkinliğini ve caydırıcılığını sağlamak yanında, suç işleyen herkesin cezaya çarptırılacağı ve bundan kurtulamayacağı inancının toplumda yaratılmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır"* bkz. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, (1/246), TC Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı, Sayı:101 - 394/10814, (4.1.1979), **TBMM Zabıt Ceridesi**, Millet Meclisi, Dönem:5, Toplantı:2, Sıra Sayısı:330, s.1 vd.

[295] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.145, dpnt.82. Bu eleştirilerin bir kısmı için bkz. Köksal Bayraktar, "Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine Cürümler", **Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu (22-26 Mart 1976)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü Yay., 1977, s.600. Ayrıca bkz. Köroğlu, **a.g.e.**, s.98.

> Bu teşekkül halk arasında korku, endişe veya panik yaratmak ya da siyasi veya sosyal bir görüşten kaynaklanan amaçla ya da ammenin selameti aleyhine cürümlerle kasten adam öldürmek veya yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak cürümlerini işlemek için meydana getirilmişse verilecek ceza beş yıldan sekiz yıla kadar ağır hapistir.
>
> Teşekkül mensupları dağlarda ve kırlarda veya genel yollarda veya meskun yerlerde içlerinden iki veya daha ziyadesi silahlı olarak dolaşır veya buluşma yerlerinde ya da emin bir yerde silah saklarsa birinci fıkradaki halde üç yıldan altı yıla ikinci fıkradaki halde yedi yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası verilir.
>
> Teşekkülün yöneticileri hakkında yukarıdaki fıkralar uyarınca hükmedilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.
>
> Bu maddeye göre tayin olunan ceza sürelerine eşit bir süre ile genel güvenlik gözetimi altında bulundurmaya da karar verilir[296].
>
> Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesiyle oluşur.
>
> Bu kanun ve diğer kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır".

Bu haliyle Kanun metninde özellikle iki esaslı değişiklik göze çarpmaktadır. Öncelikle yalnızca belirli bazı suç tipleri yönünden örgüt kurulmasının suç sayılması esası terk edilmiş ve "*her ne surette olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül meydana getirmek",* suçun oluşması için yeterli kabul edilmiştir. Böylece cürüm işlemek amaçlı olmak kaydıyla, işlenmesi amaçlanan suçların nevine bakılmaksızın her türlü örgüt teşkili TCK m.313 kapsamında kabul edilmiştir[297]. İkinci olarak örgüt teşkilinin cezalandırılabilmesi için beş olan asgari üye sayısı ikiye indirilmiştir. Böylece yalnızca iki kişinin dahi suç işlemek amacıyla örgüt kurması cezalandırılabilir hale gelmiştir[298]. Kanunda yapılan bir diğer değişiklik "cemiyet" yerine "teşekkül" tabirinin kullanılmasıdır. Gerekçede değişikliğin yapılma nedeni "cemiyet deyiminin yanlış yorumlara neden olması" şeklinde gösterilmiş[299] ve teşekkül ifadesi için kanunda "*bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesiyle oluşur"* ifadesine yer

---

[296] 1979 tarih ve 2245 S. Kanun değişikliğinden sonra maddede yapılan bir değişiklik, genel bir kanun değişikliği mahiyetinde olan 15.4.1987 tarih ve 3352 S. Kanun'la olmuş ve bu kanunun 1. maddesi ile "kanunlarda yer alan, emniyeti umumiye idaresinin nezareti altında bulundurulma cezası ve tedbiri ile ilgili hükümler" yürürlükten kaldırıldığından bu fıkra da yürürlükten kaldırılmıştır. Bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.56.

[297] Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.204; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.31; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.157; Köroğlu, **a.g.e.**, s.98; Tozman, **a.g.e.**, s.45; Ünlü, **a.g.e.**, s.55.

[298] Tozman, **a.g.e.**, s.45; Köroğlu, **a.g.e.**, s.98; Ünlü, **a.g.e.**, s.56.

[299] 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu(1/246),TC Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı Sayı: 101 - 394/10814, (4.1.1979), **TBMM**, Millet Meclisi, Dönem:5, Toplantı:2, S.:330, s.4.

verilmiş ancak başkaca bir tanımlama yapılmamıştır. Bu ifade madde gerekçesinde "açık bir tanım" olarak gösterilmiş ise de bu haliyle, teşekkülü her yönüyle ortaya koymaktan uzak olduğu görülmektedir. Nitekim teşekküle ilişkin dönemin yargısal tanımlamalarının da önceki kanunda geçen "cemiyet" ibaresine ilişkin yerleşmiş kabulden çok da farklı olmadığı görülmüştür[300].

Her ne kadar kanunda cürüm işlemek amaçlı olmak kaydıyla, işlenmesi amaçlanan suçların nev'ine bakılmaksızın her türlü örgüt teşkili birinci fıkrada suç olarak düzenlenmiş ise de ikinci fıkrada belirli amaçlarla *(halk arasında korku, endişe veya panik yaratmak ya da siyasi veya sosyal bir görüşten kaynaklanan amaçla ya da ammenin selameti aleyhine cürümlerle kasten adam öldürmek veya yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak cürümlerini işlemek)* örgüt teşkili birinci fıkraya nazaran müstakil bir suç tipi olarak ele alınmıştır[301]. Bunu takiben, değişiklik öncesi mevcut nitelikli hal hükmü, her iki fıkradaki farklı suç tipleri için farklı ceza aralıkları öngörülecek şekilde yeniden düzenlenmiş ve *"teşekkül mensuplarının dağlarda ve kırlarda veya genel yollarda"* dolaşmasına ek olarak "*meskun yerlerde"* dolaşması da nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Ancak bu nitelikli halin uygulanabilmesi için önceki düzenlemeden farklı olarak *içlerinden iki veya daha ziyadesinin silahlı olarak* dolaşması gereklidir. Böylelikle iki alternatif nitelikli hal (dolaşma ve silahlı olma) tek bir nitelikli halin unsurları haline getirilmiştir. Üçüncü

---

[300] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.48-50. Ayrıca bkz. Y.8.CD. 03.07.1986 Tarih ve 1986/2763 E., 1986/4070 K. sayılı kararı: "(...)TCK.nun 313 üncü maddesinde düzenlenen suç, tehlike suçu olup ceza hukukunda genel ilkeye bir istisna ettirmek suretiyle, toplum yararına hazırlamak hareketlerinin cezalandırılmasını öngörmüştür. Amaç, müstakbel suçları önlemektir.Bu madde de gösterilen suçlardan birinin yalnız bir defa işlenmesi için teşekkül oluşturulması yasa koyucunun korumak istediği hukuki yararla bağdaşmaz. Yasanın amacı, basit birleşme (iştirak) dışında kamu için tehlikeli olacak bir durumu cezalandırmaktır. Böyle bir durum ise, birden çok ve hatta belirsiz suçların işlenmesi yönündeki maksatla birleşmeleridir.Suçu, adi iştirakten ayıran, temadi (devamlılık), taaddüt (birden fazla olmak) istimrar (süreklilik, planlı ortaklık ve eylemli paylaşma unsurlarına ek olarak, işlenen cürüm ve cürümlerin, teşekkülün gereğinden olması icap eder. Belirli bir cürüm için birkaç kişinin bir araya gelmesi genelde ne ayrı bir cürüm olur, ne de şiddet sebebi olur. Birçok kimseler şu ya da bu cürümü değil de, bir çok cürümleri işlemek için teşkilatlanırsa o zaman bağımsız olan bu cürüm meydana gelir. Dairemizin 21/10/1981 gün, 4608/5410; 21/05/1982 gün, 2378/2862; 02/05/1984 gün, 2130/2461 sayılı kararlarıyla yüksek Ceza Genel Kurulunun 03/02/1986 gün, 1985/509 esas, 1986/42 sayılı kararları da bu doğrultudadır. Şu hale göre, sanıkların, düşünce ve eylemlerinde süreklilik bulunmadığı, cürüm işlemek için düzenle ve planla ortaklık, yönetim, dayanışma ve disiplin gibi öğelerle bir araya gelmedikleri, böyle bir çalışma içerisinde olmadıkları da, dosya içeriğinden anlaşılmasına göre suçun yasal öğelerinin de oluşmadığından tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 15.09.2015.

[301] Tozman, **a.g.e.**, s.48; Ünlü, **a.g.e.**, s.56. Bu fıkrayı cezayı arttıran bir neden olarak niteleyen bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146.

alternatif nitelikli hal ise "*buluşma yerlerinde ya da emin bir yerde silah saklama"* şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Son olarak "yöneten" ve "yönetilen" ayrımının doğal sonucu olarak örgütün bir ya da birden fazla yöneticisinin "var olması" gerçeği kabul edilmiş ve önceki düzenlemede yer alan *"eğer cemiyetin muharrik veya reisleri varsa"* ifadesi terk edilerek yerine *"teşekkülün yöneticileri hakkında"* ifadesi kabul edilmiş ancak teşekkülün yöneticisi olma fiili ayrı bir suç tipi olarak kabul edilmeyerek birinci ve ikinci fıkralardaki suç tipleri için "nitelikli hal" olarak düzenlenmiştir.

2245 Sayılı Kanunla yalnızca TCK m.313'de değil, 314 ve 315'de de değişiklikler yapılmıştır. 314. maddede yapılan değişiklik sonrasında madde hükmü,

> "Yukarıdaki madde uyarınca meydana getirilen teşekküllerin mensuplarına bilerek ve isteyerek barınacak yer gösteren veya erzak yahut silah ve cephane tedarik veya başka yollardan yardım edenlere, başka bir suçu oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası hükmolunur. Bu yardım dernek, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde ya da öğrenim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde yapılırsa yukarıdaki cezanın iki katı hükmedilir.
>
> Bu suretle usul ve fürundan olan hısımlarından veya karı veya koca veya kardeşinden birine barınacak yer gösteren veya yiyecek veya içecek sağlayan kişi hakkında bu cezalar yarısından üçte ikisine kadar azaltılır.

şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu haliyle hem yardım fiillerin açısından "başka yollardan yardım" ifadesine yer verilerek önceki kanundaki *numerus clausus* formülasyon terk edilmiş, hem de bu yardımın başka bir suçu oluşturması halinde dahi "ayrıca" ceza verileceği düzenlenmiştir. Buna ek olarak suçun basit halinin cezası arttırıldığı gibi kanunun gerekçesine uygun bir nitelikli hal de madde metnine eklenmiştir. 315. maddede ise düzenlemenin daha açık ve belirgin hale gelmesine ilişkin değişiklikler yapılmış ve ceza miktarı arttırılmıştır. Düzenleme sonrası 315. madde,

> 313 üncü maddede sözü edilen teşekkül mensuplarının teşekkülün devamı süresince veya meydana geliş amaçları gereği olarak işledikleri cürümlerden dolayı 78 inci maddenin uygulanmasından hasıl olacak ceza üçte birinden yarıya kadar artırılır.

şeklini almıştır.

2245 S. Kanunla, yukarıda özetlediğimiz toplumsal olgulara karşılık madde metninde son derece önemli değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Özellikle işlenmesi amaçlanan suçlar açısından bir sınırlamanın olması esası terk edilerek maddenin uygulanma alanı oldukça genişletilmiş, bu esas yeni TCK'da da kabul edilmiştir.

d- 06.06.1991 Tarih ve 3756 Sayılı Kanun Değişikliği

765 S. TCK metninde yapılan son değişiklik 06.06.1991 tarih ve 3756 sayılı Kanunla olmuştur. Bu dönemde, 1980 Darbesi sonrası genel mahkemelerin görev alanında olmalarına rağmen askeri mahkemelerde yapılan yargılamalarda pek çok kişi hakkında suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları kapsamında yüksek oranlı cezalar verilmesi, darbe süreci sonrasındaki demokratik restorasyon döneminde ciddi anlamda eleştirilere uğramaya başlamış, sorunun bir kanun değişikliği ile giderilmesi hedeflenmiştir[302]. Buna uygun olarak 1991 yılında yapılan değişiklik sonrasında TCK m.313 hükmü şu şekilde düzenlenmişti:

> "Her ne suretle olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlara veya bu teşekküllere katılanlara bir yıldan iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.
>
> Bu teşekkül halk arasında korku, endişe veya panik yaratmak veya siyasi veya sosyal bir görüşten kaynaklanan amaçla veya ammenin selameti aleyhine cürümlerle kasten adam öldürmek veya yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak cürümlerini işlemek için meydana getirilmişse, verilecek ceza bir yıldan üç yıla kadar ağır hapistir.
>
> Teşekkül mensupları dağlarda ve kırlarda veya genel yollarda veya meskun yerlerde içlerinden iki veya daha fazlası silahlı olarak dolaşır veya buluşma yerlerinde veya emin bir yerde silah saklarsa; birinci fıkradaki halde bir yıldan üç yıla, ikinci fıkradaki halde iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir.
>
> Teşekkülün yöneticileri hakkında yukarıdaki fıkralar uyarınca hükmedilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

---

[302] Bkz. Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ile Rize Milletvekili Mustafa Nazikoğlu ve 7 Arkadaşının Türk Ceza Kanununun 313,314 ve 315 inci Maddeleri Gereğince Verilmiş Cezaların Affi Hakkında Kanun Teklifi, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Topçuoğlu ve 12 Arkadaşının 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Ek 2 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Ahmet Ersin'in 765 Saydı Türk Ceza Kanununun 478 inci Maddesinin 2 nci Fıkrası ile 3 üncü merasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ile 765 Saydı Türk Ceza Kanununun 453 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi, Ankara Milletvekili Alpaslan Pehlivanlı'nm 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/757, 2/276, 2/322, 2/345, 2/420, 2/442), **TBMM**, Dönem:18, yasama yılı:4, s.sayısı:513. Yasa değişiminin siyasal eğilimlerden kaynaklandığı yönünde bkz. Özek, **Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan**, s.204.

> Teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemeleri halinde, verilecek cezaların toplamı en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemez.
>
> Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesi ile oluşur.
>
> Bu kanun ve diğer kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır".

3756 Sayılı kanunla yapılan değişikliklerin, ifade sadeleştirmeleri bir tarafa bırakılırsa, genel olarak üç grupta toplanması mümkündür. Bunlardan ilki cezaların ciddi anlamda azaltılmasıdır. Gerçekten, yapılan değişikliklerle hem temel ceza hem de nitelikli hallerin cezalarında yarı yarıyadan daha fazlaya varan oranlarda indirim öngörülmüştür. İkinci olarak esasen kanunun ilk halinde var olan ancak 1937'de mehaz kanuna irca edilmesi nedeniyle kanun sistematiğinden çıkarılan "örgüte sonradan üye olma" fiili, ilk fıkranın seçimlik hareketi olarak kanun metnine yeniden dahil edilmiştir. Buna göre değişiklik öncesi düzenlemede, hem örgütün kurulması hem de sonradan üye olunmasını birlikte ifade eden "teşekkülü meydana getiren" şeklindeki tek fiil, "*teşekkül oluşturma"* veya *"bu teşekküllere katılma"* şeklinde iki seçimlik harekete bölünmüştür. Ancak bunun doğal sonucu olarak ceza miktarları arasında herhangi bir ayrım yapılmış değildir ki bu da pratik olarak önceki uygulamanın devam etmesine neden olmuştur. Düzenleme ile birlikte kanun metninde yapılan asıl önemli değişiklik ise metne yeni eklenen beşinci fıkrada karşımıza çıkmaktadır. Bu fıkraya göre "*teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemeleri halinde, verilecek cezaların toplamı en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemez"*. Buna göre örgüt mensuplarının örgütün amaç suçlarını işlemesi halinde, hem örgüt kuruculuğu/üyeliği/yöneticiliği hem de işlenen amaç suçtan verilecek somut cezalar içtima ettirilecek ancak bu suretle verilecek toplam ceza, en ağır cezayı gerektiren fiil için kanunda öngörülen ceza aralığının soyut üst sınırı geçemeyecektir. Bu soyut üst sınır, içtima ettirilecek cezanın somut üst sınırını da belirleyecektir. Bu da örgüt mensuplarına verilecek toplam ceza miktarının sınırlanması anlamını taşımaktadır. Bu yönüyle kanun koyucunun, esasen örgütlenme suçlarının ve işlenen amaç suçların ayrı ayrı cezalandırılmaları ilkesinden ayrılmakta olduğu açıktır[303]. Nitekim, bu ilkeden ayrılırken cezaların yine ayrı verilmesi esas alınmış, ancak toplam ceza miktarı

[303] Ünlü, **a.g.e.**, s.57.

açısından suçlardan birinin ceza miktarının diğerlerini doğrudan etkilemesi kabul edilmiştir. Bu haliyle düzenleme suç teorisi kısmında değil, ceza teorisi kısmında sonuç doğurmuş, bu da değişikliğin pratik gerekçelerinin sonucu olarak tezahür etmiştir. Bununla bağlantılı olarak yine özel bir içtima hükmüne yer veren ancak sonuç cezanın arttırılmasını öngören TCK m.315 hükmü de bu kanunla ilga edilmiştir.

3756 Sayılı Kanunla, 314. madde hükmü de değiştirilmiştir. Bu değişiklik, bir taraftan örgüt üyelerine yardım suçu için öngörülen ceza miktarlarının azaltılmasını diğer taraftan ise bu yardımın "dernek, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde ya da öğrenim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde yapılması" şeklindeki nitelikli halin madde metninden çıkarılmasını ihtiva etmiştir.

e- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

765 sayılı TCK'nın 313.-315. maddelerinde yukarıda anılan son değişiklikten sonra başkaca bir değişiklik söz konusu olmamış ve madde hükmü bu haliyle 1 Haziran 2005 tarihine kadar uygulanmıştır. Ancak aynı dönemde ceza normu içeren bazı özel kanunlar da ihdas edilmiş olup bu kanunlardan konumuz açısından ilk incelenmesi gereken 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'dur[304]. 1980'li yılların son döneminde artan terör olayları ile etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi amacıyla çıkarıldığı belirtilen kanunda, temel olarak terör ve terör örgütleri tanımlanmış, bu örgütlere yönelik örgütlenme fiillerine ilişkin uygulanacak yaptırımlar ve diğer tedbirler düzenlenmiş, yargılama ve infaza dair hükümlere yer verilmiştir[305]. Yasanın birinci maddesinde terör *"baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk*

[304] **Resmi Gazete**, 12.04.1991, s.:20843 mük., s.1-8.

[305] Esasen bu Kanunun yürürlüğe girmesinden evvel terör örgütleri açısından 765 s. TCK m.313 değil, m. 141, 142, 163 ve bunların uygulanmadığı hallerde de şimdiki kanunda TCK m.314'e karşılık gelen 168. madde uygulanmaktaydı. Bunlardan özellikle 141,142 ve 163. maddeler TMK m.23 ile açık olarak ilga edilmişlerdir. Bu maddelere ilişkin inceleme için bkz. Turinay, **a.g.e.,** s.57 vd.

Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre kanun terör kavramını tamamen örgütü baz alarak tanımlamış ve terör eyleminden söz edilebilmesi için failin mutlak suretle bir örgüte mensup olmasını kabul etmiştir[306]. Haliyle yalnızca bu düzenlemeye bakıldığında, bir suç örgütü söz konusu olmadıkça bir terör eyleminden söz edilebilmesi de mümkün görülmemektedir[307]. Ancak kanun devam eden maddelerde bu ilkeden sapmıştır. Esasen, temelde bir eylemin terör eylemi şeklinde tanımlanması, ona uygulanacak yaptırım sistemi yönünden önem göstermektedir. Kanun bu açıdan ikili bir ayrıma giderek ceza kanunlarında tanımlanan bazı suç tiplerini yukarıda belirttiğimiz terör kavramı kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın terör suçları olarak nitelemiştir[308]. Gerçekten kanunun ikinci maddesinin ilk haline göre *"Türk Ceza Kanununun 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar, terör suçlarıdır"*. Bu suçlardan ilk yedisi devlet aleyhine işlenen söz gelimi anayasal düzeni cebren değiştirme gibi suçları düzenlerken, 168. madde, 148. madde hariç sayılan ilk altı suç tipini işlemek amacıyla silahlı örgüt kurulmasını, yönetilmesini veya böyle bir örgüte üye olunmasını, 171. madde yine bu suçların işlenmesi için anlaşma yapılmasını, 172. madde ise bu suçların işlenmesine tahrik fiilini düzenlemekteydi. Dolayısıyla bu suç tipleri TMK m.7/f.1 ile mutlak terör suçu

---

[306] Turinay, **a.g.e.**, s.67.

[307] Kanunun ilk halinde burada ifadesini bulan örgüt, takip eden fıkralarda *"bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır"* ve *"örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar"* şeklinde tarif edilmişti. Maddenin bu ilk hali ile kanun, birinci fıkranın uygulama alanını oldukça genişletecek şekilde örgüt kavramını yukarıda belirttiğimiz "geniş anlamda örgüt" modelini esas alarak tanımlamış ve hiyerarşi-süreklilik unsurlarını dışlayabilecek şekilde *"iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesini"* yeterli görmüştü (bkz. bkz. Turinay, **a.g.e.**, s.63 vd.; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.285) Bu itibarla zaten oldukça geniş bir anlamsal çerçeveyi karşılamasına rağmen her nasılsa yine aynı maddede, örgüt teriminin, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsadığının belirtilmesi gereği duyulmuştur.

[308] Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.124; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.287. *Özgenç,* terör örgütü ve terör suçu kavramlarının suç teorisine uygun kavramlar olmadıkları görüşündedir. Yazara göre hangi amaçla olursa olsun hukuksal değerleri ihlale yönelmiş ve kanunda tanımlanmış fiiller suçtur. Bunların işlenme amaçlarına göre kanuni düzenlemelerde tasnife tabi tutulması isabetli değildir. Bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.280-281.

olarak kabul edilmiştir. Oysa bu suçların bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi zorunlu değildir. Dolayısıyla kanun 1.maddesinde terörü tanımlarken örgüt unsuruna yer vermişken, bilahare tek bir kişi tarafından da işlenebilen suçları da kapsayacak şekilde mutlak terör suçları tanımına yer vererek terör suçu için bunun bir örgüt faaliyetinde işlenmesi zorunluluğunu aramamıştır[309]. Nispi terör suçları olarak tanımlanabilecek kanunun dördüncü maddesinde sayılan bazı suç tiplerinin ise kanunun 1. maddesinde tanımlanan terör amacı ile işlenmesi halinde terör suçu sayılacağı hükme bağlanmıştır[310]. Örneğin burada sayılan kasten adam öldürme suçunun kanunun 1. maddesinde tanımlanan amaçlarla işlenmesi halinde bu fiil de terör suçu olarak tanımlanacaktır[311]. Kanunun 5. maddesinde, mutlak ve nispi terör suçlarını işleyenler hakkında bu suçlar için kanunda öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalar veya para cezalarının yarı oranında artırılarak hükmolunacağı belirtilmiştir. Yine bu maddeye göre *"bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur"*.

Kanunun ilk halinde devlet aleyhine kimi suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt teşkili dışında ayrıca "terör amaçlı örgütlenme" fiillerini düzenleyen ayrı bir madde de ihdas edilmişti. Anılan yedinci maddenin ilk fıkrasına göre;

> "3 ve 4 üncü maddelerle Türk Ceza Kanununun 168, 169, 171, 313, 314 ve 315 inci maddeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu Kanunun 1 inci maddesinin kapsamına giren örgütleri her ne nam altında olursa olsun kuranlar veya bunların faaliyetlerini düzenleyenler veya yönetenler beş yıldan on yıla kadar hapis ve ikiyüzmilyon liradan beşyüzmilyon liraya kadar adli para cezası,

---

[309] Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.124-125.

[310] Y.16. CD., 15.07.2015 Tarih ve 2015/3515 E., 2015/2323 K. sayılı kararı: "Türk Ceza Hukuku bakımından terörün tanımı ve hangi suçların terör suçu sayılacağı 3713 s. kanunda gösterilmiştir. Kanunun 1 inci maddesinde gösterilen terör tanımına göre bir eylemin terör eylemi sayılabilmesi için; a- Eylem, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerini içermelidir, b- Eylemle, Anayasada belirtilen, - Cumhuriyetin niteliklerini, - Siyasî, hukukî, sosyal, laik ve ekonomik düzenini değiştirmek, - Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, - Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, - Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, - Temel hak ve hürriyetleri yok etmek, - Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlanmalıdır. c- Eylemi gerçekleştiren failler bir örgüte mensup olmalıdır, d- Eylem suç teşkil etmelidir. Bu genel terör tanımı dışında, 3713 s. Kanunun 3 üncü maddesinde doğrudan terör suçları ve 4 üncü maddesinde de, işlenme bağlamına göre; dolayısıyla terör suçları gösterilmiştir" www.corpus.com.tr (çevrimiçi), 11.07.2016.

[311] Maddenin eleştirisi için bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.287.

> bu örgütlere girenler üç yıldan beş yıla kadar hapis ve yüzmilyon liradan üçyüzmilyon liraya kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Buna göre kanunun 1. maddesi kapsamına giren örgütleri yani terör örgütlerini her ne nam altında olursa olsun "kurma" veya "bunların faaliyetlerini düzenleme" veya "bunları yönetme" fiilleri, seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlenmişti[312]. Yine aynı maddede terör örgütlerine üye olma fiili daha az cezayı gerektiren müstakil bir suç tipi şeklinde ihdas edilmişti. Keza takip eden fıkrada örgüt mensuplarına yardım etme ve örgütle ilgili propaganda yapma fiilleri de seçimlik hareketli ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmişti[313]. Bu fiillerin aynı zamanda başka bir suçu oluşturması halinde ise kanun koyucu, madde metnine vazettiği *"...ayrıca..."* ifadesi ile gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasını kabul etmiş ve bu halde hem terör örgütüne yardım suçuna hem de işlenen diğer suç tipine ilişkin cezaların birlikte uygulanmasını öngörmüştür. İlk fıkrada 765 sayılı TCK'nın 313. maddesi de dahil olmak üzere suç için örgütlenme yahut anlaşma fiillerini düzenleyen hükümlerin "saklı tutulması" ise terör için örgütlenme suçları kapsamına girmeyen fiillerin anılan bu maddeler kapsamında değerlendirilmesine imkan tanınmasına yöneliktir.

Söz konusu kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte mevzuatımızdaki örgütlenme fiilleri ana hatları itibariyle üçlü bir sisteme oturtulmakta ve TCK'daki örgütlenme suçlarının uygulanma alanı ilk kez önemli ölçüde sınırlanmaktaydı. Buna göre suç örgütlerine ilişkin düzenlemeler terör örgütleri için TMK, anayasal düzene karşı silahlı örgütler için 765 S. K. m.168 ve diğer suç örgütleri için aynı kanunun 313. maddesinde düzenlenmekteydi. Bir örgütün TCK m.313 kapsamına girebilmesi için bu iki özel suç tipi kapsamına girmemesi gerektiğinden, bu maddenin uygulama alanı da sınırlandırılmıştı.

TMK'da yürürlüğe girmesinden sonra pek çok değişikliğe gidilmiştir. Yukarıda incelenen maddeler açısından en son ve en önemli değişiklik 5237 S. TCK'nın yürürlüğe girmesinden hemen sonra bu kanunun getirdiği yeni sisteme intibak amacıyla hazırlanan 5532 S. Kanun ile olmuştur[314]. Bu kanunla TMK'nın 1. maddesinin yukarıda incelenen 2. ve 3. fıkraları ilga edilmiş, mutlak ve nispi terör

---

[312] Ayrıntılı bilgi için bkz. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.140 vd.; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.287-288.
[313] Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s.144; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.289.
[314] Bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.290 vd.; Turinay, **a.g.e.**, s.64 vd.

suçlarına ilişkin 3. ve 4. maddeler değiştirilmiş ve 7. maddede düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin özerk düzenleme revize edilmiştir. Anılan değişiklik sonrası 7. maddenin ilk fıkrası,

> "Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır"

şekline getirilmiştir. Buna göre artık cebir ve şiddet kullanılarak, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu'nun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılacaktır[315]. Yine bu maddeye göre "örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılacaktır". Burada özel düzenlemeler hariç TCK m.220'ye atıf yapıldığından 5532 S. Kanun ile birlikte terör örgütlerine ilişkin örgütlenme fiillerinin cezalandırılması açısından da TCK m.220'de düzenlenen esaslara başvurulacaktır[316]. Bu çerçevede TCK m.220'de düzenlenen "suç örgütüne" ilişkin esaslar, terör örgütleri için de aranacaktır[317]. Bu nedenle terör amacıyla teşkil edilse bile mesela en az üç kişiden oluşmayan yahut yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmayan bir örgütün "terör örgütü" olarak tanımlanabilmesi mümkün değildir[318].

---

[315] *Hafızoğulları/Özen*'e göre bu haliyle norm bir "gönderme normu"dur. Ancak söz konusu hüküm hem tipik hareketi hem de müeyyideyi benimsediğinden yine de bağımsız bir ceza normudur. Bununla birlikte müeyyide normun kendisinde değil, gönderme yaptığı normda gösterilmiştir. Dolayısıyla bu madde yalnızca tatbik edilecek ceza açısından TCK 314. maddeye atıf yapan bağımsız bir ceza normudur. Bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.292-293.

[316] Anılan değişiklikle de yeni Türk Ceza Kanununun 220 ve 314. maddelerine işlerlik kazandırılmasının amaçlandığı yönünde bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.47.

[317] 3713 s. TMK'da değişiklik yapan 5532 s. Kanunun 6. maddesi gerekçesi: *"5237 sayılı Türk Ceza Kanununun silahlı örgüt ve suç işlemek için örgüt kurma suçlarına ilişkin hükümleri göz önünde bulundurularak, 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesi değiştirilmiştir. Değiştirilen birinci fıkraya göre, söz konusu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesine göre cezalandırılacaktır. Dikkat edilmelidir ki, burada Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesine yapılan yollama, sadece ceza yaptırımları ile sınırlı değildir. Söz konusu suçun unsurları terör örgütü bakımından da göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca, 314 üncü maddede yapılan atıf dolayısıyla terör örgütüyle ilgili olarak da bu maddede yer almayan hususlarda Türk Ceza Kanununun suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin hükümleri uygulanacaktır"*.

[318] Aksi görüşte bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.274.

f- 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu

TCK m.313'de 1991 yılından sonra yeni bir değişiklik yapılmadıysa da yine bu dönemde başka bazı kanunların ihdası ile de bu maddenin uygulama alanına etki yapılmıştır. Bunların içinde şüphesiz en önemlisi 30.07.1999 tarih ve 4422 Sayılı *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu*'dur. Türkiye'de doksanlı yıllar boyunca en çok dile getirilen ifadelerden biri olan "mafya"; siyaset, medya ve iş dünyasını da saran derin bir suç örgütleri ağını ifade etmek için sıklıkla kullanılmış[319] ve pek çok siyasetçi ülkenin bu yapılanmalardan arındırılmasına dair demeçler vermiştir. Bu suç örgütleri ile mücadele, önce bir "suç önleme faaliyeti" olarak görülerek buna uygun düzenlemeler yapılmış ancak giderek tartışma TCK m.313'ün etkinliği noktasına da gelmiştir. Doksanlı yılların sonu itibariyle, teknik anlamda çıkar amaçlı suç örgütleri şeklinde ifade edilen bu örgütlerle mücadele için çok yönlü bir kanun çıkarılması düşüncesi doğmuş ve buna uygun olarak da hükümet tarafından bir kanun tasarısı hazırlanarak Meclise sunulmuştur[320]. TBMM'de son hali verilen bu tasarıda suç tipinden özel koruma tedbirlerine, yargılama usulünden infaz şekline kadar pek çok farklı alanda düzenleme yapılmıştır.

Kanunun, esas itibariyle yeni İtalyan Ceza Kanununa eklenen 416bis maddesi nazara alınarak kodifike edilen 1. maddesinde "çıkar amaçlı suç örgütü"ne ilişkin tipik fiil ve nitelikli hallerin düzenlendiği görülmektedir[321]. Anılan maddeye göre;

> "Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için

---

[319] Bu kullanımın teknik olarak hatalı olduğu, çünkü "mafya" ifadesinin İtalya'nın sosyal ve tarihsel süreçlerinin bir ürünü olduğu, ülkemizde ise suç örgütlerinin İtalyan mafyasına benzer şekilde devlet düzenine alternatif bir düzen oluşturacak ölçüde siyasal, sosyal ve ekonomik kurumlar üzerinde bir hakimiyet sağlayıp sağlamadığı konusunda somut veriler bulunmadığı yönünde bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.39-49, 67-69. Bu itibarla İtalya'ya özgü bir kavram olan mafia ile çıkar amaçlı örgüt kavramı arasındaki uyumsuzluk çerçevesinde, ülkemizin öznel koşulları ile uyum göstermeyen bir düzenleme yapılması nedeniyle bu suç tipinin uygulama alanının son derece sınırlı olacağı yönünde bkz. Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.95.

[320] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.157; Kavlak, **a.g.e.**, s.285; Zeybek, **a.g.e.**, s.50 vd.

[321] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.54; Alacakaptan, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü", s.47-48.

örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

Örgüt silahlı ise, yukarıda yazılı hallerde verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır. Henüz hiç bir silahlı eyleme teşebbüs edilmemiş olsa bile, silahlar veya patlayıcı maddeler örgütün amaçları doğrultusunda hazırlanmış veya elde bulundurulmuş ise, örgüt silahlı sayılır.

Suç faili, memur veya kamu hizmetiyle görevli kimse ise yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarıdan bir katına kadar artırılır.

Suçun işlenmesine ayrılan veya suçun işlenmesinde kullanılan veya suçtan doğan değer veya ürünlerin veya bunlar yerine geçen şeylerin ve müsaderesi gereken her türlü eşyanın gelirlerinin veya suçtan doğan her türlü yararın Devlete intikaline hükmolunur.

Bu madde hükümleri, nasıl adlandırılırsa adlandırılsın, amaçları yukarıda tanımlanan örgütle aynı olan ve yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanan açık veya gizli örgütlere de uygulanır.

Örgüt mensuplarınca veya örgüt adına örgüt üyesi olmayanlar tarafından birinci fıkrada gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere işlenen suçların ve 01/03/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 296 ncı maddesinde öngörülen cürmün cezaları üçte birden yarıya kadar artırılır.

Kanuni düzenleme, esasen suç işlemenin ötesinde özel bir amaçla kurulan ve kendine has özel yöntemleri olan belirli bir suç örgütüne ilişkin fiilleri düzenlemekte ve bu haliyle de TCK m.313'e göre özel bir düzenleme halini almaktadır[322]. Buradaki suçun maddi unsuru açısından kanunda belirlenen fiil tipleri çeşitli yenilikler ihtiva etse de esas itibariyle TCK m.313'e yakındır. Nitekim maddede esas itibariyle çıkar amaçlı suç örgütünün kurulması, yönetilmesi, adına faaliyette bulunulması, bilerek hizmet yüklenilmesi ve üye olunması fiilleri yaptırıma bağlanmıştır[323]. Bu fiil tiplerinden ilk dördü seçimlik hareketli tek bir suç tipini teşkil ederken, sonuncusu ayrı bir suç tipini oluşturmaktadır[324]. Bununla birlikte kanun, bu fiillerin ancak iki dereceli amaçlar çerçevesinde işlenmesi halinde bu maddeye göre cezalandırılacağını belirtmiştir ki bu sistem TCK m.313'e tamamen yabancıdır. Gerçekten, TCK m.313'de "cürüm işlemek için teşekkül" şeklinde genel bir ifade kullanılmakta ise de bu özel hükümde, kurulan teşekkülün evvela belirli amaçlarla kurulması

[322] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.288. Bu hususta farklı görüşler için bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.201-205.

[323] Bu fiil tiplerinin anlamına dair tartışmalar için bkz. Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.107; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.253.

[324] Bkz. Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.105; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.290. Bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.243.

aranmıştır[325]. Bu amaçlar kanunda "*doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek"* şeklinde ifade edilmiştir[326]. Buradaki çeşitli amaçlar arasındaki "veya" bağlacı, bunların seçimlik olarak ortaya konulduğunu[327] ve esas itibariyle sınırlı olarak sayıldıklarını gösterse de bunların arasında sayılan "*kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak"* şeklindeki amaç, TCK m.313 kapsamında kurulabilecek suç örgütlerinin çok büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Ancak dikkat edilmesi gerekir ki buradaki "çıkar amaçlı suç örgütü" yalnızca bu amaçla belirlenen bir yapıyı ifade etmemektedir. Buradaki örgüt, TCK m.313'den farklı olarak "*tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek"* için kurulmuş olmalıdır ki bu da ikincil nitelikte bir amaca işaret etmektedir[328]. Buna göre kanunda belirtilen kurmak, yönetmek, üye olmak gibi fiillerin 4422 sayılı Kanun kapsamında telakki edilebilmesi için her iki amacı da taşıyacak şekilde işlenmeleri gerekmektedir[329]. Haliyle buradaki örgüt, esas itibariyle, TCK m.313'ün öngördüğü "cürüm işlemek için teşekkül"ün niteliksel olarak çok daha büyük çaplı bir "türünü/biçimini" ifade etmektedir[330]. Kanun, bu niteliklere haiz suç örgütlerini özel bir suç tipi kapsamında yeniden ele almıştır. Bu yönüyle düzenlemenin özel bir suç tipi ihdas ederek TCK m.313'ün uygulanma alanını sınırlandırdığı görülmektedir[331].

---

[325] Tozman, **a.g.e.**, s.53.

[326] Kanunda ifade edilen bu "amaçlar", doktrinde suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden "belirsiz" olmaları nedeniyle ciddi şekilde eleştirilmiştir. Bkz. Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.112-113; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.63; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.292.

[327] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.266.

[328] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.291 vd.

[329] Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.114; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12; Özgenç, **İHFM**, s.52; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Kavlak, **a.g.e.**, s.287. Bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.217 vd.

[330] Doktrinde "bu kanunda tanımlanan örgüt" ile TCK 313'de öngörülen "teşekkül" arasında bir "nitelik" farkı olduğu da ileri sürülmüştür. Bkz. Alacakaptan, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü", s.48.

[331] Krş. Alacakaptan, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü", s.48-49; Kavlak, **a.g.e.**, s.289.

Düzenleme çerçevesinde ayrıca iki nitelikli hale de yer verilmiştir. Bunlardan ilki *örgütün silahlı olması* noktasındadır. TCK m.313'de silahlı örgüt deyimi kullanılmamış ve örgüt mensuplarının, dağlarda ve kırlarda veya genel yollarda veya meskun yerlerde içlerinden iki veya daha fazlası silahlı olarak dolaşması veya buluşma yerlerinde veya emin bir yerde silah saklaması nitelikli hal olarak tanımlanmışken, 4422 S.K. m.1 doğrudan "silahlı örgüt" deyimini kullanmış ve henüz hiçbir silahlı eyleme teşebbüs edilmemiş olsa bile, silahlar veya patlayıcı maddeler örgütün amaçları doğrultusunda hazırlanmış veya elde bulundurulmuş ise, örgütün silahlı sayılacağı hususu ayrıca belirtilmiştir[332]. Yine bu kanunda "*suç failinin, memur veya kamu hizmetiyle görevli kimse"* olması hali bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir[333]. Buna ek olarak örgüt mensuplarının amaç suçları işlemesi durumunda hem örgüt üyeliği hem de işlenen amaç suçtan ayrı ayrı ceza verilmesinin de ötesine geçilerek "*örgüt mensuplarınca veya örgüt adına örgüt üyesi olmayanlar tarafından birinci fıkrada gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere işlenen suçların"* cezalarının *"arttırılacağı"* da hükme bağlanmıştır[334].

4422 Sayılı Kanun yaklaşık 6 yıl boyunca yürürlükte kalmış ancak yeni TCK'da özel bazı suç tiplerini işleme amaçlı örgütlenme fiillerini düzenleyen TCK m.78 ve m.314 hariç olmak üzere, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları 220. maddede bir bütün olarak düzenlendiğinden, anılan bu kanun da Yeni TCK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte tamamen ilga edilmiştir.

E- Modern Ceza Kanunlarında ve Ulusalüstü Hukuk Metinlerinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları

1- Modern Ceza Kanunları'nda Yer Alan Düzenlemeler

a- İtalyan Ceza Kanunu

İtalyan Ceza Kanunu'nda, genel norm niteliğinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları kanunun özel hükümleri ihtiva eden 2. kitabının "Kamu Düzenine

[332] İki düzenleme şekli arasında esaslı bir farklılığın olmadığı yönünde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.289-290.
[333] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.292.
[334] Bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.295-296.

Karşı Suçlar" başlıklı 5. kısmında 416. maddede, suç örgütlerine yardım fiilleri ise 418. maddede düzenlenmiştir[335]. Bunun yanında kanunun ilk halinde yer almayan *mafia tipi suç örgütlenmeleri*ne ilişkin suçlar da sonradan eklenen *416bis* ve *416ter* maddelerinde yer almıştır[336]. Yine bizdeki 314. maddeye benzer olarak, belirli suçları işlemek üzere silahlı örgüt kurma, buna üye olma veya yardım etme suçları da 305-308. maddelerde ayrıca düzenlenmiştir[337]. Keza, 416. maddeye sonradan eklenen altıncı ve yedinci fıkra, bizdeki TCK m.78'e benzer şekilde, İt.CK. m.600 vd.'da düzenlenen insanlığa karşı suçları (örneğin insan ticareti – *m.601*) işlemek amacıyla örgütlenme fillerini özel olarak düzenlemiştir. Hakeza, İtalyan Ceza Kanunu dışında, belirli suç tiplerini gerçekleştirmek için örgüt kurma fiillerinin özel olarak düzenlendiği özel kanunlar (örneğin uyuşturucu madde ticaretinin önlenmesine ilişkin 309/90 sayılı kanunun 74. maddesi) da bulunmaktadır[338].

"Cürüm için örgütlenme" başlıklı 416. maddenin bizdeki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına dair TCK m.220 hükmüne karşılık gelen ilk beş fıkrasına göre;

> **İt.CK. m.416-** Üç veya daha fazla kişinin çok sayıda suç işlemek amacıyla örgütlenmeleri halinde, öncülük edenler veya kuranlar ya da organize edenler, yalnız bunun için üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
>
> Yalnızca örgüte üye olma eylemi için ceza, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır.
>
> Liderler, öncülük edenlerle aynı cezaya tabidir.
>
> Örgüt mensupları kırlarda veya kamusal yollarda silahlı olarak dolaşırlarsa, ceza beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasıdır.
>
> Üye sayısı on veya daha fazla ise verilecek ceza arttırılır.

---

[335] Bu suç tipinin "genel norm" niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Buna göre örgütlenme fiillerinin özel olarak düzenlendiği örneğin mafia tipi örgütlenmeler açısından artık genel hüküm niteliğindeki İt.CK. m.416 uygulanmayacaktır. Bkz. Simone Marani, **I Delitti contro L'ordine e L'incoluminità Pubblica**, yy., Giufre, 2008, s.34; Domenico Carcano, **Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale**, Milano, Giuffre, 2010, s.399; Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.52.

[336] Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.231 vd.; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.227 vd.; Tona, **a.g.e.**, s.1071; Giorgo Lattanzi, Ernesto Lupo, **Codice Penale, Rassegna di Giurisprudenza e di Dottrina, Volume IX, I delitti Contro L'ordine Pubblico e I delitti Contro L'incolumita Pubblica, Libro II, Artt.414-452**, a cura di Gustavo Barbalinardo, Stefano Benini, Giuseppe Borrelli, Cecilia Del Re, coordinamento di Marco Gambardella, Milano, Giuffré, 2010, s.140 vd. Bu kanunlaştırma sürecine için bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.23-36.

[337] Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.603 vd.

[338] Bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.225 vd.; Carcano, **a.g.e.**, s.406-407.

Kanun, temel olarak "suç işlemek amacıyla örgütlenme" (*associano allo scopo di commettere delitti)* tabirini kullanmış ve örgütlenmeye ilişkin fiillerin ancak bu tip bir örgüt söz konusu olduğu zaman cezalandırılabilir olduğunu kabul etmiştir[339]. Bu anlamda, suç teşkil eden örgütlenme fiillerinin hangileri olduğu[340] üç ayrı fıkrada, sırasıyla beş ayrı hareket tipi olarak gösterilmiş ve bunlar için iki farklı ceza miktarı belirlenmiştir[341]. Gerçekten, maddenin birinci fıkrasında suç işlemek amacıyla örgüt teşkil edenler *(costitutori)*, örgüt kurulmasına öncülük edenler *(promotori)* ve örgütü organize edenler *(organizzatori)* için belirli bir ceza miktarı öngörülmüş, üçüncü fıkrada liderlerin *(capi)* de öncülük edenlerle aynı ceza ile cezalandırılacağı belirtilmiştir[342]. Buna göre örgütün ilk teşkiline ilişkin hareket tipleri ile örgütün kurulmasından sonra örgütü yönetme hareketleri aynı suçun seçimlik hareketleri olarak öngörülmüştür. Bu anlamı ile öncülük edenler *(promotori)* suç amacıyla örgütlenmeyi başlatanların hepsini ifade etmektedir[343]. Bunlar fiilen örgüt kurma hareketi icra edilmesini başlatan kimselerdir[344]. Buna karşılık teşkil edenler (*costitutori*) örgütü oluşturmak ve faaliyetlerini belirlemek için bir araya gelenler[345] yahut bizatihi kendi fiilleri ile örgütün kuruluşunu belirleyen ya da bunun belirlenmesine katkıda bulunan kişileri ifade etmektedir[346]. Organize edenler *(organizzatori)* ise örgütün varlığının devamını, verimliliğini ve gelişimini sağlamak için bireysel üyelerin faaliyetlerini organize eden kişiler olarak kabul

---

339 Esasen İtalyan Ceza Kanunu m.115, yalnızca suç için anlaşmanın başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olmadığını açıkça belirtse de suç örgütü, ileride işlenecek çok sayıda suç için anlaşma temeline dayandığından suç işlemek amacıyla örgütlenme bu genel kurala bir istisna olarak kabul edilir. Patalano, **a.g.e.**, s.36-37; Insolera, **L'associazione**, s.83-84; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.53; Romano, **a.g.e.**, s.1017 vd.

340 Kanunda kullanılan örgütlenme (=*L'associazione)* teriminin suç tipindeki seçimlik hareketlerin bir çatı terimi olduğu belirtilmektedir. Bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.82.

341 Carcano, **a.g.e.**, s.400-401; Laura Simeone, **I Reati Associativi**, Rimini, Maggioli Editore, 2015, s.22.

342 Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.224; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Simeone, **a.g.e.**, s.22-23.

343 Carcano, **a.g.e.**, s.401; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Simeone, **a.g.e.**, s.22. Bu tönüyle öncülük edenler halihazırda oluşan grubun tehlikeli potansiyelini suç işleme amacına kanalize ederek hem suç örgütünün oluşumuna yön verir hem de buna diğer kimselerin katılımını sağlarlar. Cass. Sez. I., 22.4.1985, Arslan, *Cass. Pen*., 1986, 822. Öncülük edenin örgüt teşkilindeki rolü oldukça önemlidir zira bu kimse topluluğa örgütlenme anlamında yön verici pozisyondadır. Cass. Sez. I., 14.01.1953, Lelli, *Riv. Pen.*, 1954, 160. (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.85).

344 Tona, **a.g.e.**, s.1095.

345 Antolisei, **Parte Speciale**, s.228.

346 Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Carcano, **a.g.e.**, s.401. Ayrıca bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1095; Simeone, **a.g.e.**, s.23.

edilmektedir[347]. Buna karşılık liderler *(capi)* örgütün bir kısmını ya da tamamını, aktif ve kolektif bir şekilde, diğerleri üzerindeki organize hakimiyetleri çerçevesinde idare eden kimseleri ifade etmektedir[348]. Bu suretle kanun, örgütün kuruluşuna ve yönetilmesine ilişkin dört farklı hareket tipini aynı ceza aralığı ile karşılamıştır[349].

Örgüte üye olma fiili ise maddenin ikinci fıkrasında ayrı bir ceza aralığı ile karşılanmıştır. Buna göre örgüte katılanlar *(partecipanti)* diğerlerine nispeten daha az bir ceza ile cezalandırılacaklardır. Bu çerçevede örgütsel hiyerarşi içinde yer alan ve birinci ya da üçüncü fıkranın kapsamına girmeyen herkes, örgüt üyeliği nedeniyle ikinci fıkraya göre sorumlu tutulacaktır[350]. Bu düzenleme biçimi çerçevesinde kanunun, uygulanacak cezayı "failin örgüt içinde oynadığı role göre belirlendiği" genel olarak kabul edilmektedir[351].

Kanun, suç tipi kapsamına girebilmesi için örgütün üç veya daha fazla kişiden oluşmasını aramakta[352] ve bu haliyle doğrudan örgütün varlığı için aranan asgari sayıyı da tespit etmiş olmaktadır[353]. İtalyan doktrininde de "her biri böyle bir ortaklığın parçası olduğunu bilen en az üç kişinin varlığının" suç işlemek amacıyla

---

[347] Antolisei, **Parte Speciale**, s.228; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Tona, **a.g.e.**, s.1097; Simeone, **a.g.e.**, s.23. İtalyan Yüksek Mahkemesi'ne göre organize eden, lider tarafından verilen direktifler çerçevesinde de olsa, diğer üyelerin koordinasyonunu belli bir fonksiyonel özerklik çerçevesinde yerine getirme işlevini ifade eder. Bkz. Cass. Sez. VI., 3.6.1993, De Tommasi, *Riv. Pen.*, 1995, 649 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.85). Bu çerçevede örgütün her bir suç planlamasına yönelik eylem organizasyon modunu tesis etme görevini de yürütür. Yine Mahkeme'ye göre örneğin örgüte yeni üyeleri seçme ya da örgüt liderinin emanet ettiği kasadan üyelere ödeme yapma gibi faaliyetler de bu kapsamdadır. Bkz. Cass. Sez. I., 24.01.1991, Arturi e altri, *ivi* 1991, 697 (**A.e.**).

[348] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Antolisei, **Parte Speciale**, s 228; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Tona, **a.g.e.**, s.1097; Cass. Sez. III, 22.05.1987, Saccà, *Cass. Pen.* 1988, 1846 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.84-85).

[349] Yüksek mahkemenin bazı kararlarında kabul edildiği üzere bir örgütün varlığı için yalnızca üyelerin varlığı da kâfidir. Öncülük eden, teşkil eden, organize eden ve liderlerin varlığı yalnızca daha ağır cezalandırmaya yol açan fiili pozisyonel bir olasılıktır. Bkz. Cass. Sez. I, 14.11.1980, Ferrari, *Giust. Pen.* 1981, II, 483; Cass. Sez. V. 8.2.1984, Dorio, *Cass. pen*. 1986, 38 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.84). Öncülük edenlerin fonksiyonu ile ilgili ayrıca bkz. Cass. Sez. VI, 21.9.1995, Cassuto, *Cass. Pen.* 1997, 698 (**A.e.**).

[350] *Antolisei*'ye göre kanun üç veya daha fazla kişinin suç işlemek amacıyla örgütlenmesini "yalnız bunun için" cezalandırmaktadır. Örgütün teşkili, teşviki ve organize edilmesi veya liderlik edilmesi "daha ciddi bir ceza ile karşılanmıştır". Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.225.

[351] Santoro **a.g.e.**, k.no:1655; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221.

[352] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Patalano, **a.g.e.**, s.53; Tona, **a.g.e.**, s.1081.

[353] Bu asgari sayının hesaplanmasında kusur yeteneği olmayan kimselerin dahil edilip edilmeyeceği İtalyan doktrini açısından oldukça tartışmalı bir konudur. Bu konudaki ağırlıklı görüş kusur yeteneği olmayan kimselerin de bu sayının hesabına dahil edilmesi yönündedir Bkz. Santoro **a.g.e.**, k.no:1655; Antolisei, **Parte Speciale**, s.227-228; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.400. Aksi yönde bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Marani, **a.g.e.**, s.41-42; Cass. 31.03.1952, *Giust. Pen*., 1952, II, 814; Cass. 26.03.1952, *Riv. Pen.*, 1952, II, 662. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.55 vd. Tona, **a.g.e.**, s.1080-1081.

örgütlenme suçları açısından zorunlu olduğu kabul edilmektedir[354]. Bu yönüyle suç, bir *çok failli suç (reato plurisoggetivo)* olarak nitelendirilmektedir[355]. Örgütün üye sayısı açısından kanuni standardizasyon yalnızca asgari üye sayısı ile de sınırlı tutulmamış ve daha nitelikli bir sayıya ulaşılması, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olarak kabul edilmiştir[356]. Nitekim maddenin beşinci fıkrasına göre *"üye sayısı on veya daha fazla ise verilecek ceza arttırılacaktır"*.

Kanun, suç işlemek amacıyla örgütlenmeden bahsedilebilmesi için çok sayıda suçun işlenmesi amacını *("scopo di commettere più delitti")* açık bir şekilde aramıştır[357]. İtalyan doktrininde de örgütün iştiraki aşan bir yapı olduğu, zira "suç örgütlerinde, bir suç programı çerçevesinde bir seri suçu işlemek amacıyla bir araya gelinmesi gerektiği"[358] belirtilmektedir. Ancak yine doktrinde, kanunda örgütün varlığı için spesifik bir görev dağılımının olduğu bir organizasyonun aranmadığı, bu anlamda örgütün, hedeflenen fiilleri işlemeye yetecek seviyede bir organizasyon teşkil etmesinin yeterli olduğu, hatta bir yöneticisinin olmasının da şart olmadığı belirtilmektedir[359]. Keza doktrinde belirtildiği üzere suç, örgütün tamamlanması ile başlayıp dağılmasına kadar devam eden mütemadi nitelikte bir suçtur[360].

Suçun işlenmesi açısından gerek ilk ve üçüncü fıkradaki hareketler gerekse de örgüte üye olma hareketi yönünden özel kastın aranacağı genel olarak kabul

---

[354] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.400; Tona, **a.g.e.**, s.1078.
[355] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.103; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Romano, **a.g.e.**, s.1014.
[356] Antolisei, **Parte Speciale**, s.230; Tona, **a.g.e.**, s.1081.
[357] Insolera, **L'associazione**, s.100; Patalano, **a.g.e.**, s.82; Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Carcano, **a.g.e.**, s.399. Dikkat edilirse 1889 Zanardelli Kanunu'ndan farklı olarak 1930 tarihli mer'i İtalyan Ceza Kanunu "örgüt mensuplarının belirli tip suçları işlemeyi hedeflemelerini" şart koşmamıştır. Bu nedenle herhangi bir suç tipini belirsiz sayıda gerçekleştirmek için de suç örgütü kurulabilir. Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s. 226.
[358] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221. Aynı mahiyette bkz. Marani, **a.g.e.**, s.35,41.
[359] Antolisei, **Parte Speciale**, s.225-226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1656-1657; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.400.
[360] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1932; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Antolisei, **Parte Speciale**, s. 226, 228-229; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.70; Carcano, **a.g.e.**, s.399-400; Marani, **a.g.e.**, s.56.

edilmektedir[361]. Bu anlamı ile özel kast, en az üç kişiden oluşan bir örgüte suç işleme amacı çerçevesinde dahil olma şeklinde tanımlanmaktadır[362].

Örgüte üye olma fiili açısından failin bir suç işlemesi şart olmadığı gibi herhangi bir şekli şartı yerine getirip getirmediğinin de bir önemi yoktur[363]. Ancak örgüt üyesi, örgüt faaliyetleri çerçevesinde bir suç işlerse hem örgüte üye olma suçundan hem de işlediği somut suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Nitekim kanundaki "yalnız bunun için" (*per ciò solo*) ifadesi ile de bu husus açıkça vurgulanmıştır[364]. Ancak bu suç tipi genel nitelikte olduğundan, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinin özel olarak düzenlendiği hallerde (örneğin İt.CK.m.306) artık m.416 uygulanmayacaktır[365].

Kanunda suçun iki nitelikli haline de yer verilmiştir. Bunlardan ilki yukarıda belirttiğimiz örgütün üye sayısının ondan fazla olması halidir ve Kanun bu halde cezanın arttırılacağını hükme bağlamıştır[366]. İkinci hal ise dördüncü fıkrada düzenlenmiş ve burada ilkinden farklı olarak bağımsız bir ceza aralığı belirlenmiştir. Buna göre "örgüt mensupları kırlarda veya kamusal yollarda silahlı olarak dolaşırlarsa, ceza beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezası" olacaktır[367] ki bunun örgütün meydana getirdiği sosyal tehlikeyi ağırlaştırdığı kabul edilmektedir[368]. Örgüt mensupları (*associati*) doktrinde "örgüte bağlı olan kimselerin hepsi"[369] şeklinde tarif edilmektedir. Kanun bu kimselerin örgüt üyesi ya da yöneticisi olması arasında bir ayrım yapmamıştır.

---

[361] Antolisei, **a.g.e.**, s.229; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Simeone, **a.g.e.**, s.26. Cass. Sez. I., 11.12.1992, Beni, *Riv. Pen.*, 1993, 1148 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.115).

[362] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65. Bu konuda bkz. Cass. Sez. I., 22.4.1985, Arslan, *Cass. Pen.*, 1986, 822 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.115 vd.)

[363] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221.

[364] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.53.

[365] Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Carcano, **a.g.e.**, s.399. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.52-53.

[366] Antolisei, **Parte Speciale**, s.230; Manzini, **a.g.e.**, k.no: 1935; Carcano, **a.g.e.**, s.406; Tona, **a.g.e.**, s.1144; Marani, **a.g.e.**, s.61; Simeone, **a.g.e.**, s.37. Bu hükmün ancak bunun bilincinde olan örgüt mensupları açısından uygulanabileceği hususunda hiçbir tereddüt söz konusu değildir. Bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1660.

[367] Bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1660; Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1935; Carcano, **a.g.e.**, s.406; Marani, **a.g.e.**, s.60; Tona, **a.g.e.**, s.1143.

[368] Cass. Sez. V., 3.3.2001, Madonna, *Cass. Pen.*, 2002, 2344; Cass. Sez. I., 20.03.1979, Vassallo, *CED. Cass.* 142949 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.118-119).

[369] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Cass. Sez. I, 18.3.1992, Schiavone ed altri, *CED Cass.*, n.185991. (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.80).

Örgüte yardım fiilleri kanunun 418. maddesinde ayrıca düzenlenmiştir. Hükme göre;

> **İt.CK. m.418-** Suç ortaklığı veya suça yardım ve yataklık halleri hariç olmak üzere, örgüt mensubuna barınacak yer veya erzak temin eden, misafirperverlik gösteren veya ulaşım araçları ya da iletişim aletleri sağlayan kimseler iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
> Yardım sürekli olarak özgülenmişse verilecek ceza arttırılır.
> Yakın akraba lehine işlenen eylemlerde ceza verilmez.

Kanun, örgüte yardım açısından temelde "örgüt üyesine yardımı" esas alan 1889 İtalyan Ceza Kanunu'nun çizgisini devam ettirmiştir[370]. Buna göre, suç örgütüne yardım etme suçunun oluşabilmesi için yardım edilen kimsenin bir örgüt mensubu olması şarttır[371]. Buna ek olarak kanun, hangi tip yardım fiillerinin cezalandırılacağını da saymak suretiyle göstermiştir[372]. Buna göre örgüte yardımdan söz edilebilmesi için failin, örgüt mensubuna barınacak yer veya erzak temin etmesi, misafirperverlik göstermesi veya ulaşım araçları ya da iletişim aletleri sağlaması şarttır[373]. Bunun için failin örgüt üyesi olduğunu bildiği bir kişiye yardım etmesi gereklidir[374]. Bu yönüyle suçun manevi unsurunun genel kast olduğu kabul edilmektedir[375].

Ancak eğer bu yardım örgüt mensubunun işlediği bir suça iştirak niteliğinde ya da buna yardım ve yataklık mahiyetinde ise kanun artık suç örgütüne yardım suçuna ilişkin hükmün uygulanmaması esasını kabul etmiştir. Bu halde faile yalnızca iştirak ettiği suça ilişkin olarak genel hükümlere göre ya da suçluya yardım ve yataklık suçuna ilişkin hükme göre ceza verilecektir[376]. Ayrıca failin yardım ettiği örgüt mensubu eğer yakın akrabası ise bu halde de bu kimseye ceza verilmeyecektir. Bu haliyle kanun yakın akraba olan örgüt mensuplarına yardım açısından bir şahsi cezasızlık sebebi kabul etmiştir[377].

---

[370] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1156-1157.
[371] Antolisei, **Parte Speciale**, s. 230; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235.
[372] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1661; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.232-233.
[373] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.232-233.
[374] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1661; Tona, **a.g.e.**, s.1158; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.233.
[375] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235; Tona, **a.g.e.**, s.1158.
[376] Antolisei, **Parte Speciale**, s.230; Tona, **a.g.e.**, s.1157, 1160; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.236.
[377] Antolisei, **Parte Speciale**, s.230; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235.

b- Alman Ceza Kanunu

Halen yürürlükteki 1871 tarihli Alman Ceza Kanunu'nda 1951 yılında yapılan değişikliklerle bugünkü halini alan[378] suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, esas itibariyle 129. maddede düzenlenmiş[379], 127. maddede ise müstakil bir suç tipi olarak silahlı grup teşkili fiili yer almıştır. Her iki maddede de önemli değişiklikler yapılmış bunun yanında mevcudiyeti, kuruluşu veya amaçları hükümetten gizli tutulan nitelikte örgütlenme fiillerini düzenleyen 128. madde yürürlükten kaldırılmış, bilahare eklenen 129a maddesi ile de terör amaçlı örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir. Bu haliyle Alman Ceza Kanunu'nda suç işlemek amaçlı örgütlenme fiillerini düzenleyen esas norm tipi 129. madde olup son iki fıkrası hariç anılan madde;

> **"Al.CK. p. 129:** (1) Her kim amacı veya faaliyetleri suç işlemeye yönelik olan bir örgüt kurar veya böyle bir örgüte üye olarak katılır, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapar veya bu örgüte yardım ederse, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır.
>
> (2) Aşağıdaki hallerde 1'nci fıkra uygulanmaz;
>
> 1. Eğer, örgüt Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına dair karar verilen bir siyasi parti ise,
> 2. Suç işleme, örgütün önem arz etmeyen ikincil nitelikte bir amacı veya faaliyeti niteliğinde ise,
> 3. Örgütün amacı veya faaliyetleri 84 ila 87'nci maddelerde tanımlanan suçlarla ilgili ise,
>
> (3) Fıkra 1'de tanımlanan bir örgütü kurmaya teşebbüs etme, cezalandırılır.

---

[378] Ceza Kanununun Değiştirilmesine Dair 30 Ağustos 1951 tarihli Kanun Alman Ceza Kanunu'nun 129. paragrafında esaslı değişiklikler meydana getirmiştir. Bu çerçevede, Kanunun ilk halinde "*amaç ve eylemleri, idarinin önlemlerini veya yasaların uygulanmasını yasadışı olarak engellemek veya zayıflatmak"* olan bir örgütün kurulması suçun işlenmesi için yeterli iken yapılan değişiklikle örgütlenme fiillerinin ancak "amacı veya faaliyetleri cezalandırılabilir fiilleri işlemeye yönelik olan bir örgüt" açısından cari olabileceği kabul edilmiştir. Yine kanunun ilk halinde örgüte yardım fiili, örgütlenme fiilleri kapsamında yaptırıma bağlanmamış iken yapılan değişiklikle örgüte yardım edilmesi de suç kapsamında tanımlanmıştır. Örgütlere Dair 15 Ağustos 1964 tarihli yasa ile paragrafta ikinci grup değişikliler yapılmıştır. Bu kapsamda evvela yeni bir seçimlik hareket olarak "örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapılması" ve ayrıca birinci fıkranın uygulanmayacağı halleri düzenleyen 2. fıkra eklenmiştir. Bunun yanında suçun teşebbüs halinde kalması durumunun da cezalandırılmasını öngören 3. fıkra da ihdas edilmiştir. 25 Haziran 1969 tarihli kanunla örgüt yöneticileri için asgari ceza sınırının altı ay olmasını öngören 4. fıkra eklenmiş, 9 Mart 1974 tarihli yasa ile örgütün amacı açısından kullanılan "cezalandırılabilir fiilleri işleme" ibaresi yerine "suç işleme" ifadesi getirilmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.,** s.30-33. Ayrıca bkz. Tozman, **a.g.e.,** s.73, dpnt.202.

[379] Hans-Heinrich Jescheck, **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, Çev: Feridun Yenisey, İstanbul, Beta, 2007, s.121.

> (4) Fail örgütü fiilen yöneten veya arka plandan örgüt üzerinde etkili olan kişilerden biri ise veya sair 'çok ağır bir hal' mevcut bulunursa, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasına hükmedilir; suç işlemek üzere oluşturulan örgütün amacı veya faaliyetleri Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100c maddesinin 2'nci fıkrasının 1 numaralı bendinin a, c, d, e, ve 239a ve 239b maddelerinde düzenlenen suçlar istisna olmak üzere, g harfli bendinde, h ila m, 2 ile 5 ve 7 numaralı bentlerinde anılan suçları işlemeye yönelik ise, altı aydan on yıla kadar hapis cezasına hükmedilir."[380]

şeklindedir. Doktrinde kabul edildiği üzere anılan maddenin ilk fıkrasında suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri, seçimlik hareketli tek bir suç tipi olarak düzenlenmiştir[381]. Buna göre, amacı veya faaliyetleri suç işlemeye yönelik olan bir örgütün kurulması, böyle bir örgüte üye olunması, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapılması veya bu örgüte yardım edilmesi suç tipinin temel halinin seçimlik hareketlerini teşkil etmektedir[382]. Bu fiillerin cezası beş yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır[383]. Burada ele alınmayan "örgüt yönetme" ise suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali[384] olarak 3. fıkrada ele alınmış ve "fail örgütü fiilen yöneten veya arka planda örgüt üzerinde etkili olan kişilerden biri ise veya sair 'çok ağır bir hal'[385] mevcut bulunursa" hapis cezasının alt sınırının altı ay

---

[380] Feridun Yenisey, Gottfried Plagemann, **15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu**, İstanbul, Beta, 2009, s.196-197.

[381] Kanunun 127. paragrafında farklı bir suç tipi "silahlı grup teşkili" başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre *"her kim yetkisi olmaksızın silah veya sair tehlikeli aletlere sahip olan bir grup oluşturur veya buna komuta eder veya böyle bir gruba katılır, böyle bir gruba silah veya para sağlar veya başka bir şekilde yardım ederse, iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır"* (Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.196-197). Bu suç tipinde p.128'den farklı olarak silah veya tehlikeli aletlere sahip bir gruba ilişkin örgütlenme fiilleri, grubun amacı suç işlemek olmasa bile bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Buna göre amacı suç işlemek olmasa bile silah veya sair tehlikeli aletlere sahip bir grup teşkili, buna komuta edilmesi, bu şekilde bir gruba katılma, böyle bir gruba silah veya para sağlama veya başka bir şekilde yardım edilmesi p.127 kapsamında cezalandırılacaktır. Eğer bu şekilde bir grup amacı suç teşkil eden bir örgüt vasfında ise artık p.127 değil p.129 uygulanacaktır.

[382] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.49 vd.; Bernhard Kretschmer, "Classification and Fundamental Principles of the German Section 129a StGB", in: **German Law Journal**, vol.13 no.9, ss.1016-1036, Charlottesville, 2012, ss.1021.

[383] Alman CK.p.38/2 gereğince ilgili suç tipi için belirlenen yaptırım açısından ayrıca bir alt sınır öngörülmemiş ise cezanın alt sınırı bir ay hapis cezası olduğundan (Jescheck, **a.g.e.**, s.64) bunu "bir aydan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası" olarak okumak gerekmektedir. Alman CK p.40 gereğince adli para cezası da bu iki sınır arasında gün olarak belirlenecek ve failin sosyal ve ekonomik durumuna göre bir gün karşılığı belirlenecek bir miktarla çarpılarak adli para cezası belirlenecektir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.53.

[384] Jescheck, **a.g.e.**, s.121; Maljević, **a.g.e.**, s.53.

[385] Bu "çok tehlikeli hal" kavramı Alman doktrininde *"amaçların çok tehlikeli olması"* örneğin Alman anayasal düzenini değiştirme, *"işlenmesi hedeflenen suçların biçimsel olarak çok tehlikeli olması"* örneğin işlenmesi hedeflenen suçların göçmen kaçakçılığı kapsamında olması ve *"çok ağır*

olacağı belirtilmiştir[386]. Yine bu fıkrada suç işlemek üzere oluşturulan örgütün amacı veya faaliyetlerinin, sayılan bazı suç tiplerini işlemeye yönelik olması halinde cezanın üst sınırının da on yıla kadar hapis olacağı hükme bağlanmıştır[387].

Kanun, ilk fıkrada suçun temel halini ve üçüncü fıkrada nitelikli hallerini düzenlerken ikinci fıkrada saydığı bazı durumlarda ilk fıkranın (ve haliyle üçüncü fıkranın da) uygulanmayacağını öngörmüştür. Buna göre eğer, örgüt Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına dair karar verilen bir siyasi parti ise veya suç işleme, örgütün önem arz etmeyen ikincil nitelikte bir amacı veya faaliyeti niteliğinde ise ya da örgütün amacı veya faaliyetleri 84 ila 87'nci maddelerde tanımlanan suçlarla ilgili ise bu tip bir örgüte yönelik örgütlenme fiilleri 1. fıkra kapsamında cezalandırılmayacaktır[388].

Maddenin 4. fıkrasında, Alman Ceza Kanunu sisteminde alt sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlar açısından, yalnızca kanunda bu yönde açık düzenleme varsa (p.12 ve p.23/1) suça teşebbüs nedeniyle cezalandırma mümkün olabileceğinden[389], bu suça teşebbüsün de cezalandırılabileceğine dair açık hüküm sevkedilmiş, 5. fıkrasında ise bir takdire bağlı şahsi cezasızlık sebebine yer verilmiştir. Buna göre; *"mahkeme kusuru az ve katkıları ikinci derecede olan suç*

---

bir şekilde işlenmesinin hedeflenmesi" örneğin çok sayıda kişinin yağmalanması şeklinde ifade edilmektedir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.55 ve dpnt.188'deki yazarlar.

[386] Kretschmer, **a.g.e.**, s.1021.

[387] Kretschmer, **a.g.e.**, s.1022-1023.

[388] Burada sayılan durumlardan ilki tipik fiillere konu örgütün Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına dair karar verilen bir siyasi parti olması hali olup bu halde kanunun, siyasal hakların kullanılmasının kısıtlanmaması amacıyla (Jescheck, **a.g.e.**, s.121; Maljević, **a.g.e.**, s.40), söz konusu örgütün suç işleme amacına matuf olarak faaliyette bulunup bulunmadığı tartışmasına girilmesini ve böyle bir siyasi partinin üye ya da yöneticilerinin her nasıl olursa olsun bu madde gereğince cezalandırılmasını önlemek istediği anlaşılmaktadır (Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.40; Kretschmer, **a.g.e.**, s.1021-1022). Esasen siyasi parti Federal Anayasa Mahkemesi tarafından yasaklanmış ise bu tarz bir siyasi partinin devam ettirilmesine matuf fiiller zaten Alman Ceza Kanunu'nun 84 ila 87. maddeleri arasında "demokratik hukuk devletini tehlikeye düşürme" başlığı altında düzenlendiğinden, esasen bu şekilde bir örgüt için de 129. madde uygulanmayacaktır. Nitekim bu husus p.129/f.2, b.2'de ayrıca ve açıkça düzenlenmiş olup (Kretschmer, **a.g.e.**, s.1022) burada atıf yapılan suçlar sırasıyla Anayasaya aykırı olduğuna hükmedilmiş bulunan bir partinin devam ettirilmesi (p.84), siyasi partiler kanununa göre yasaklanan bir örgütün devam ettirilmesi (p.85), Anayasaya aykırı organizasyonların propaganda araçlarının dağıtılması (p.86), Anayasaya aykırı organizasyonların tanıtım işaretlerinin kullanılması (p.86a) ve sabotaj yapmak amacıyla ajanlık (p.87) suçlarıdır. (Bkz. Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.140-148).Yine kanunda bunlardan ayrık olarak suç işleme, örgütün önem arz etmeyen ikincil nitelikte bir amacı veya faaliyeti niteliğinde ise ("duvarlara yazı veya afiş yapıştırılması örneğinde olduğu gibi" Jescheck, **a.g.e.**, s.121) örgütlenme fiillerinin bu madde kapsamında ele alınamayacağı belirtilmiştir Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.39; Kretschmer, **a.g.e.**, s.1022.

[389] Bkz. Jescheck, **a.g.e.**, s.42.

ortaklarını, 1'nci ve 3'üncü fıkralara göre cezalandırmaktan vazgeçebilir" [390]. Bu hüküm çerçevesinde, birinci fıkrada tanımlanan fiillerin işlenişine iştirak etmekle birlikte kusuru az ve katkıları ikinci derecede olduğu tespit edilen failler yönünden hakim takdiren ceza vermeyebilecektir[391].

Maddenin son fıkrasında ise takdire bağlı olarak bir şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olabilecek şekilde etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir[392]. Hükme göre;

> "Mahkeme aşağıdaki hallerde cezayı takdiren indirebilir veya bu hükümler uyarınca cezalandırmaktan vazgeçebilir; eğer fail
> 1. gönüllü ve ciddi bir şekilde örgütün mevcudiyetinin devamını veya amaçları kapsamındaki bir suçun işlenmesini önlemek için gayret gösterir veya 2. planlandığını bildiği bir suç hakkındaki bilgisini, önlenmesi mümkün olabilecek bir süre önceden resmi mercie gönüllü olarak açıklarsa" [393]

Yine bu hükmün son fıkrasında bu sefer takdire bağlı olmayan bir şahsi cezasızlık sebebi niteliğinde etkin pişmanlık düzenlemesine yer vermiştir[394]. Buna göre *"eğer fail, örgütün mevcudiyetinin devamını önleme yönündeki amacına ulaşırsa veya bu amaç onun gayreti olmadan oluşursa, fail cezalandırılmaz"* [395]

Kanunda son olarak, (bilahare 1979 tarihli Terörle Mücadele Kanunu ile eklenen) 129a maddesi ile terör amaçlı örgütlenme fiilleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir[396]. Doktrinde, esas itibariyle bu hükmün 129. maddedeki suçun ağırlaştırılmış hali olduğu belirtilmektedir[397].

c- Fransız Ceza Kanunu

Fransız Ceza Kanunu'ndaki örgütlenme suçları bugün uygulanan formlarını, bilahare çeşitli değişiklikler geçirse de esas itibariyle 1994 tarihli yeni ceza kanunu ile almıştır[398]. Modern Fransız Ceza Kanunu'nda çeşitli suç tiplerini gerçekleştirmek

---

[390] Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.197.
[391] Maljević, **a.g.e.**, s.56.
[392] **A.e.**
[393] Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.197.
[394] Jescheck, **a.g.e.**, s.122.
[395] Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.197-198.
[396] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.32-33.
[397] Jescheck, **a.g.e.**, s.122; Tozman, **a.g.e.**, s.75.
[398] Fransız Ceza Kanunu'ndaki örgütlenme suçlarının incelenmesi için bkz. Yaşar, **a.g.e.**,s.199 vd.

amaçlı örgütlenmeler esas itibariyle farklı maddeler çerçevesinde düzenlenmiştir. Örneğin silahlı suç örgütü (Fr.CK. m.431-13), insanlığa karşı suç işlemek amacıyla örgüt kurma (Fr.CK m.212-3) gibi[399]. Ancak bu kanunda, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri için bizdeki 220. maddeye karşılık gelecek şekilde genel nitelikteki norm Fr.CK m.450-1 hükmüdür. Kanunda "*Ulusa, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Cürüm ve Cünhalar"* başlıklı 4. Kitabın *"Bir Suç Örgütüne Üyelik"* başlıklı 5. Kısmında yer alan anılan 450-1 maddesine göre:

> **Fr. CK. m.450-1:** Bir suç örgütü, beş yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir veya daha fazla cürüm veya cünhayı, bir veya daha fazla maddi fiille belirlenmiş olarak işlemek için oluşturulmuş bulunan herhangi bir grup veya teşekkülden oluşur. Tasarlanan cürüm veya cünhaların on yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi halinde örgüt üyeliği on yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Tasarlanan cürüm veya cünhaların beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi halinde örgüt üyeliği beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır[400].

Kanunda evvela suç örgütü tanımlanmış ve suç örgütünün beş yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir veya daha fazla cürüm veya cünhayı işlemek amacıyla kurulabileceği kabul edilmiştir. Buna göre örgüt yalnızca tek bir suç tipini gerçekleştirmek için de kurulabilecektir[401]. Ancak işlenmesi hedeflenen suç tiplerinin en az beş yıl hapis cezasını gerektiren ve kanunun cürüm-cünha-kabahat şeklindeki ayrımında cürüm veya cünha tipinde suçlar olması gerekmektedir, aksi halde bir suç örgütünün varlığından söz edilemeyecektir[402]. Ayrıca kanundaki ifadeden, örgütlenmenin "geniş" anlamda kabul edildiğini ve her türlü grup ya da teşekkülün bu kapsamda sayıldığını da anlıyoruz[403]. Bu şekilde bir grup veya teşekküle üyelik

---

[399] Bkz. Yaşar, **a.g.e.**, s.208-210.

[400] Fransızca orijinal metinden yapılan farklı çeviriler için bkz. Yaşar, **a.g.e.**, s.199, dpnt.27; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.170. Biz, madde metninin bu çevirisi için kanunun, Fransız Adalet Bakanlığınca hazırlanan İngilizce çevirisinden yararlandık. Söz konusu çevirinin tam metni için bkz. https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1957/13715/version/4/file/Code_33.pdf. (çevrimiçi), 14.06.2014.

[401] Elliott, **a.g.e.**, s.101-102; Tona, **a.g.e.**, s.1072.

[402] Kanunun ilk halinde en az on yıl hapis cezasını gerektiren suçların işlenmesi için örgüt kurulması yaptırıma bağlanmakta iken, 2001 yılında yapılan değişiklikle, suçun basit hali için işlenmesi amaçlanan suçların beş, nitelikli hali için on yıl hapis cezasını gerektirmesi esasının getirilmiş olduğu yönünde bkz. Yaşar, **a.g.e.**, s.202.

[403] *Elliott* bu nedenle buradaki "grup" kavramını "conspiracy" olarak nitelemektedir. Elliott, **a.g.e.**, s.100-102. Gerçekten, yalnızca tek bir suçun işlenmesi için bir araya gelinmesinin yeterli görülmesi ve hiyerarşik yapıya atıf yapılmaması, bu maddedeki suç grubunu Anglo-Sakson hukukundaki *conspiracy* kavramına ciddi anlamda yaklaştırmaktadır. Ancak bu kavramın belirtilen hukuk anlayışına özgü olduğunu ve kavramsal olarak farklı detaylara işaret ettiğini belirtmek gerekmektedir.

beş yıl hapis ve 75.000 Euro hapis cezasını gerektirmektedir. Kanun bu noktada örgütteki çeşitli kademeler yönünden bir ayrım yapmamış ve genel olarak örgüt üyeliği ifadesini kullanmıştır. Buna göre failin örgütün kurucusu, yöneticisi veya üyesi olması arasında bir fark yoktur. Bu haliyle Fransız Kanun koyucusunun 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu ile ilk kez kanuni düzenlemelerde ifadesini bulan yönetici-üye ayrımını terk ettiğini görüyoruz[404]. Bu suç tipi açısından yine aynı maddede bir de nitelikli hale yer verilmiş ve eğer işlenmesi hedeflenen cürüm veya cünha on yıldan fazla hapis cezasını gerektirmekte ise verilecek cezanın on yıl ve 150.000 Euro hapis cezası olacağı hükme bağlanmıştır.

Fr.CK'da suç örgütüne ilişkin tek tanım, anılan bu 450-1. maddesinde yer almış değildir. Gerçekten kanunun "genel hükümler" kısmında "cezaların ağırlaştırılmasına ilişkin belirli koşullara yönelik tanımlar" başlığı altında 132-71. maddede *"Kanun kapsamında bir organize çete, maddi fiillerin hazırlanması ile belirlenmiş şekilde bir veya daha fazla suçu hazırlamak amacıyla kurulan her türlü grubu veya teşekkülü ifade eder"*[405] tanımına yer verilmiştir. Kanunda bu tanıma yer verilmesinin nedeni ise özel hükümlerdeki pek çok suç tipi için suçun bir organize çete faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ilgili suç tipine göre verilen cezaların ağırlaştırılmasına ilişkin hükümlerin sevk edilmesidir. Bu haliyle kanun, hangi hallerde bu nitelikli hallerin uygulanacağına dair tereddütleri ortadan kaldırabilmek amacıyla anılan bu tanıma genel hükümler kısmında yer vermek gerekliliği hissetmiştir[406]. Nitekim kanunun özel hükümler kısmında pek çok suç tipi için, suçun bir organize çetenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir[407]. Örneğin Fr. C.K. 'nun 221-4 maddesinde kasten insan öldürme suçunun "birden fazla kişi tarafından bir organize çete şeklinde" işlenmesi cezayı

Bkz. Elliott, **a.g.e.**, s.103-104. *Yaşar* da bu suçun bir grup, topluluk veya ittifak tarafından işlenebileceğini ancak bu ittifakın veya grubun uzun bir sureden beri kurulmuş olması ve kuvvetli bir hiyerarşi içerisinde olmasının aranmadığını belirtmektedir. Yazarın verdiği örneğe göre "karı koca olan iki kişinin uyuşturucu ticareti yapmaktan dolayı yargılandıkları davada mahkeme suçun örgüt çerçevesinde işlendiğine hükmetmiş ve kararı yüksek mahkeme de onaylamıştır" Yaşar, **a.g.e.**, s.218.

[404] Elliott, **a.g.e.**, s.101.

[405] Farklı bir çeviri: "Bir ya da birden çok maddi fiil ile belirginleşen, bir ya da birden çok suçun hazırlanması amacıyla oluşturulan her türlü ittifak veya her türlü anlaşma kanun anlamında organize örgüt teşkil eder" Yaşar, **a.g.e.**, s.211, dpnt.58.

[406] Elliott, **a.g.e.**, s.101; Yaşar, **a.g.e.**, s.211.

[407] Bkz. Yaşar, **a.g.e.**, s.211.

ağırlaştırılan bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. İşte buradaki organize çeteden ne anlaşılması gerektiği Fr. CK. m.132-71 hükmüne bakılarak belirlenecektir.

Kanunun 450-1. maddesinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu düzenlendikten sonra 450-2 maddesinde bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre;

> **Fr. CK. m.450-2:** Madde 450-1'de tanımlanan grup veya teşekküle üye olanlardan birisi herhangi bir kovuşturma başlatılmadan evvel grup veya teşekkülün varlığını yetkili makamlara bildirir ve diğer üyelerin bulunmasına imkan sağlar ise cezalandırılmaz.

Kanun, bu etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi için örgüt üyesinin teşekkülün varlığını yetkili makamlara bildirmesini ve bu şekilde diğer üyelerin bulunmasına imkan sağlamasını aramıştır[408]. Eğer fail, kovuşturmaya başlanmadan evvel bu şartları yerine getirirse hakkında ceza verilmeyecektir. Bu haliyle etkin pişmanlık bir şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlenmiştir. Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra gösterilmesi hali ise herhangi bir suretle bir cezasızlık veya cezayı azaltan sebep olarak kabul edilmemiştir.

d- Common Law

Kıta Avrupası hukuk sistemlerinden farklı olarak Common Law sisteminin uygulandığı İngiltere ve ABD'de bu sistemin genel karakteri itibariyle, klasik anlamda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını öngören genel bir kanuni düzenleme zaten söz konusu değildir. *Case law* yoluyla gelişen hukuk uygulaması açısından ise Kıta Avrupa'sından farklı olarak somut bir suç tipinden bağımsız bir "örgütlenme suç tipi" söz konusu olmamıştır. Gerçekten örneğin İngiltere'de, terörle mücadele amacıyla son yarım yüzyılda kabul edilen kanunlar bir tarafa bırakılırsa, kişilerin suç işlemek amacıyla örgütlenmesini, işlenmesi hedeflenen suçlardan bağımsız olarak cezalandıran herhangi bir *case law* uygulaması mevzu bahis olmamıştır. Henüz suç işlenmeden evvelki hazırlık hareketleri niteliğindeki bazı fiillerin bağımsız suç tipleri olarak öngörülmesi bu hukuk sistemlerinde de söz konusu olmuş ise de bu durum tamamen farklı bir mecrada gelişmiş ve kendine özgü

[408] Elliott, **a.g.e.**, s.103.

bir hukuk kurum geliştirilmiştir[409]. *Conspiracy* olarak ifade edilen bu hukuki kurum, iki ya da daha fazla kişinin herhangi bir suçu işlemek amacıyla aralarında anlaşmalarını ifade etmekte olup failler sırf bu anlaşma nedeniyle, amaçlanan suç işlenmemiş olsa bile cezalandırılmaktadır[410]. Ancak bu anlamıyla *conspiracy*, kıta Avrupası hukuk sistemlerindeki biçimiyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının *common-law* sistemindeki bir karşılığı olmaktan ziyade, tamamen kendine özgü bir hukuki kuruma işaret etmektedir.

Esasen özü itibariyle *conspiracy* iki ya da daha fazla kişinin hukuka aykırı bir amacı gerçekleştirmek üzere anlaşmasını ifade etmektedir[411]. Eğer amaçlanan bu hukuka aykırı fiil bir suç işlemeye yönelmekte ise artık suç teşkil eden *conspiracy'*den bahsedilecektir[412]. Anglo-sakson hukukunda kişilerin bir suç işlemek amacıyla anlaşmalarının, bu haliyle kamusal iradeye yönelik fiili bir eylemlilik olduğu ve genel bir tehlike yarattığı kabul edilmiştir[413]. Bu nedenle case law uygulaması çerçevesinde çok uzun bir tarihsel süreç içinde cezalandırılan *conspiracy*, İngiltere'de Criminal Law Act 1970 ve bunu revize eden Criminal Attempts Act 1981 ile belirli bir normatif düzenlemeye tabi tutulmuştur[414]. Bu yasal düzenlemeler çerçevesinde *conspiracy* suç ya da suçların işlenmesi konusunda anlaşma anlamına gelmektedir[415]. Nitekim anılan kanunun (*1.1.)* maddesine göre eğer bir kişi, başkaca kişi ya da kişilerle, amaca uygun şekilde icra edilmesi halinde anlaşmanın bir veya birden fazla tarafınca mutlaka bir suçun işlenmesi anlamına

---

[409] *Conspiracy* kavramının tarihsel süreç içinde gelişimi için bkz. Peter Gillies, **The Law of Criminal Conspiracy**, Second edition, Sydney, The Federation Press, 1990, s.76 vd.; Maljević, **a.g.e.**, s.72-74; Sayre, a.g.e., s.

[410] Claire de Than, Russell Heaton, **Criminal Law**, 4th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2013, s.511-512; Lisa M. Storm, **Criminal Law by Storm**, y.y., Lulu Publishling, 2015, s.269; Nicola Monaghan, **Criminal Law**, 4th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2016, s.416; Gillies, **a.g.e.**, s.1; Tona, **a.g.e.**, s.1071.

[411] Matthew Lippman, **Esential Criminal Law**, Second Edition, California, SAGE, 2017, s.102; Nicola Padfield, **Criminal Law**, 10th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2016, s.192; Maljević, **a.g.e.**, s.74; Monaghan, **a.g.e.**, s.416-417; De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514; Storm, **a.g.e.**, s.269.

[412] Bkz. Gillies, **a.g.e.**, s.4-5. Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nde eyaletlere göre farklı uygulamalara gidilebilmektedir. Bazı eyaletlerde işlenmesi amaçlanan yasadışı fiilin niteliği belirlenmemişken diğer bazılarında fiilin belirli bir ağırlığı haiz suç vasfında olması aranır. Model Ceza Kanunu ise birinci ya da ikinci dereceden suçların işlenmesi için anlaşmayı bu kapsamda saymıştır. Bkz. Storm, **a.g.e.**, s.269.

[413] C.M.V. Clarkson, **Understanding Criminal Law,** Fourth Edition, London, Sweet-Maxwell, 2005, s.26; Maljević, **a.g.e.**, s.75-76; Lippman, **a.g.e.**, s.102

[414] Normatif gelişim süreci için bkz. Gillies, **a.g.e.**, s.89 vd.

[415] Lippman, **a.g.e.**, s.102; Clarkson, **a.g.e.**, s.25; Padfield, **a.g.e.**, s.191; Monaghan, **a.g.e.**, s.417.

gelecek ya da bunu ihtiva edecek fiillerin takip edilmesi hususunda anlaşırsa, bu kişi söz konusu suç veya suçların işlenmesi için *conspiracy* dolayısıyla sorumlu olacaktır[416]. Burada zikredilen anlaşmanın *(agreement)* ne suretle tamamlanacağı ne kanunda ne de mahkeme kararlarında tanımlanmış değilse de doktrinde genel olarak buradaki anlaşmanın, en az iki tarafça, işlenecek fiilin ana unsurları ile belirlendiği bir mutabakat olduğu belirtilmiştir[417]. Bu yönüyle *conspiracy* açısından failler arasındaki anlaşmanın icra edilecek fiil tipi başta olmak üzere[418] ana unsurları itibariyle belirlenmesi şarttır ancak detay olan hususlar daha sonra da belirlenebilir[419]. Bununla birlikte anılan suç anlaşma ile birlikte tamamlanacak[420] ve bu aşamaya katılanların hepsi fail olarak sorumlu tutulacak olup detay hususların henüz belirlenmemiş olması bu açıdan önemli değildir[421]. Bu anlaşmanın ana unsurlarıyla teşkili ile suç tamamlanmakta ise de sona ermemekte olup bu nedenle amaçlanan suçun icrasına ya da anlaşmanın sona erdirilmesine kadar suça iştirak mümkündür[422]. Söz konusu anlaşmanın teşkili ile birlikte suç tamamlanacağından, bununla ortaya çıkan cezai sorumluluk daha sonra bu anlaşmanın feshi halinde ortadan kalkmayacaktır[423]. Bu yönüyle amaçlanan suçun işlenmesi suç tipinin tamamlanabilmesi için bir unsur olmadığı gibi[424] aksine *conspiracy*, amaçlanan suçun işlenmesi ile birlikte sona erecektir[425]. Görüleceği üzere *conspiracy* kavramı, birden fazla kişinin somut bir suç işlemek amacıyla aralarında anlaşmasının cezalandırıldığı kendine özgü bir hukuki kurumdur. Söz konusu bu kurumun arkasındaki ana mantık çok geneldir ve en az iki kişinin cezai bir anlaşmaya bağlı olarak icra edeceği müstakbel tüm suçları önlemek hedefi güdülür[426]. Bu nedenle

[416] Bkz. Padfield, **a.g.e.**, s.191-192.
[417] De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514; Maljević, **a.g.e.**, s.78.
[418] Monaghan, **a.g.e.**, s.417.
[419] Gillies, **a.g.e.**, s.17; De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514; Maljević, **a.g.e.**, s.79.
[420] Clarkson, **a.g.e.**, s.25; Gillies, **a.g.e.**, s.16; Monaghan, **a.g.e.**, s.417; *Commonwealth v. Azim* (Lippman, **a.g.e.**, s.102). Ancak ABD'de yalnızca anlaşmanın yeterli olmadığını kabul eden ve planlanan fiilin icrası için açık bir harekete *(overt act)* girişilmesini arayan Eyaletler de vardır. Bkz. Lippman, **a.g.e.**, s.103; Clarkson, **a.g.e.**, s.26.
[421] De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514; Maljević, **a.g.e.**, s.79; Gillies, **a.g.e.**, s.17.
[422] Gillies, **a.g.e.**, s.17.
[423] Maljević, **a.g.e.**, s.79-80. Krş. De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514.
[424] De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514; Monaghan, **a.g.e.**, s.416-417.
[425] Gillies, **a.g.e.**, s.16; De Than, Heaton, **a.g.e.**, s.514.
[426] Bkz. Lippman, **a.g.e.**, s.102; Maljević, **a.g.e.**, s.101.

yalnızca tek bir suç tipinin işlenmesi için anlaşma halinde de bu suç oluşabilir[427]. Zaten *conspiracy*'de faillerin amacı, somut bir vey birden fazla suçun işlenmesidir[428]. Bunun yanında, anlaşma ile bir organizasyon teşkili şart değildir ve haliyle bir hiyerarşik ilişkinin ihdasına de gerek yoktur. Bunun sonucu olarak suça katılan tüm failler aynı statüdedir; örgütte olduğu gibi kurucu, yönetici, üye gibi ayrımlar yoktur[429]. Ayrıca örgüte yardım etme ayrı bir suç iken *Conspiracy*'de yardım genel iştirak kurallarına tabidir[430]. Hakeza, *Conspiracy'*da bir araya gelen kişilerin bir süreklilik arz etmesi gibi kıta Avrupası hukuk sistemlerince suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları için aranan özel unsurların varlığı şart değildir. Zaten bu nedenle *conspiracy* işlenmesi amaçlanan suçtan bağımsız olarak cezalandırılabilen bir fiil ise de verilecek ceza açısından, işlenmesi amaçlanan suçların cezası ile korelasyon kurulması esastır[431].

2- Ulusalüstü Hukuk Metinleri

a- Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Suç örgütlerinin faaliyet alanlarını incelediğimiz başlıkta ifade ettiğimiz üzere, bu alanlar günümüzde artık devletlerarası sahaya yayılmıştır[432]. Haliyle, suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde organize bir şekilde gerçekleştirilen suçların tek bir ülke tarafından kovuşturulması çoğu zaman yeterli olamamaktadır[433]. Esasen ülkeler arasında, bir kısmına yukarıda da işaret ettiğimiz mevzuat farklılıkları bu

---

[427] *Conspiracy'*ın bağımsız bir suç tipi olmasının tabii sonucu olarak anlaşma konusu suçun icrası halinde failler hem icra ettikleri suçtan hem de buna dair anlaşmadan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Nitekim mevcut *case law* uygulaması da bu yöndedir. Bununla birlikte bu husus doktrin tarafından eleştirilmektedir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.94-95; Storm, **a.g.e.**, s.273. Yine bu suç tipinin bağımsız karakteri gereği, tek bir anlaşma birden fazla suç işlenmesini kapsasa bile faillere tek bir *conspiracy* cezası verilir. Bkz. Storm, **a.g.e.**, s.270.

[428] Lippman, **a.g.e.**, s.103-104.

[429] Maljević, **a.g.e.**, s.85.

[430] **A.e.**, s.78.

[431] Nitekim Birleşik Devletlerde bazı eyaletlerde anlaşma kapsamında işlenecek suçun ağırlığına göre *conspiracy* için verilecek ceza da derecelendirilmektedir. Yine bazı eyaletlerde bunun da ötesinde spesifik bazı suçlar için yapılan *conspiracy*'lere yönelik özel ceza miktarları öngörülmüştür. Bkz. Storm, **a.g.e.**, s.273.

[432] Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.129; Maljević, **a.g.e.**, s.12; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.31.

[433] Christopher D. Ram, "The 2000 United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention)", **Organized Crime, From Trafficking to Terrorism,** Vol.I, Ed: Frank G. Shanty, ss.398-402, California, ABC-Clio, 2008, s.398.

yetersizliği daha da arttırmaktadır. İşte bu nedenlerle belirli bir ülkenin sınırlarını aşıp birden fazla ülkenin ve haliyle uluslararası toplumun sorunu haline gelen suç örgütleri ile mücadelede belirli bir normatif standardizasyon sağlanması amacıyla Türkiye'nin de aralarında bulunduğu imzacı devletlerce İtalya'nın Palermo şehrinde 13-15 Aralık 2000' de *Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi* imzalanmıştır[434]. Sözleşme bilahare TBMM tarafından 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla da uygun bulunmuştur.

Toplamda 41 maddeden oluşan sözleşmede genel ilkeler, taraf devletlerce ceza hukuku alanında yapılması gereken düzenlemeler, taraf devletlerce ceza muhakemesi alanında yapılması gereken düzenlemeler ve suç örgütleri ile mücadelede sair tedbirler gibi farklı nitelikte hususları düzenleyen hükümlere yer verilmiştir[435]. İnceleme konumuz açısından önemli olan hükümler, *"Örgütlü bir suç grubuna katılmanın suç haline getirilmesi"*nin düzenlendiği 5.madde ile burada ve diğer maddelerde zikredilen bazı kavramların yer aldığı "tanımlar" başlıklı 2. maddede bulunmaktadır. Sözleşmenin 5. maddesinin 1. fıkrasında suç işlemek amaçlı örgütlenme fiillerinin suç haline getirilmesi konusunda devletlerarası eşgüdümün sağlanabilmesi için taraf devletlere, yaparak örgütlü bir suç grubuna katılımın suç olarak düzenlenmesi yükümlülüğü getirilmiştir[436]. Anılan bu fıkra ;

> **Madde 5-** 1. Her Taraf Devlet, kasıtlı olarak işlenmeleri halinde aşağıdaki eylemlerin suç sayılmalarını sağlayacak yasal ve gerekli diğer önlemleri alacaktır:
>
> (a) Aşağıdakilerden biri veya her ikisinin, teşebbüs halinde kalmış veya tamamlanmış bir suçtan bağımsız olarak başlı başına suç haline getirilmesi:
>
> (i) Doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla bir veya birden fazla kişinin ağır bir suç işlemek için anlaşması ve iç hukukun gerektirdiği durumlarda bu anlaşmanın

---

[434] Neil Boister, "The UN Convention against Transnational Organized Crime 2000", **International Law and Transnational Organised Crime**, Edited by. Pierre Hauck, Sven Peterke, Oxford, Oxford University Press, 2016, s.126-127; Ram, **a.g.e.**, s.398; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.66; Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.129.

[435] Ayrıntılı bilgi için bkz. Boister, **a.g.e.**, s.126 vd.; Joseph Wheatly, "Transnational Organized Crime: A Survey of Laws, Policies and İnternational Conventions", **Routledge Handbook of Transnational Organized Crime**, Edited by. Felia Allum, Stan Gilmour, ss.65-80, Abingdon/Newyork, Rotledge, 2012, s.66 vd.; Ram, **a.g.e.**, s.398 vd.; Calderoni, **a.g.e.**, s.32 vd; Maljević, **a.g.e.**, s.124 vd.; Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.129 vd.

[436] Wheatly, **a.g.e.**, s.67-68; Boister, **a.g.e.**, s.137.

gerçekleşmesine yönelik olarak anlaşmanın taraflarından birinin bir eylemde bulunması veya bir örgütlü suç grubuna katılması;

(ii) Örgütlü suç grubunun amacını ve bu grubun genel suç faaliyetlerini söz konusu suçların işlenmesine yönelik niyetini bilerek;

a. Örgütlü suç grubunun suç faaliyetlerine;

b.İştirakinin yukarıda tanımlanan suçların gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağını bilerek, örgütlü suç grubunun diğer faaliyetlerine;

fiilen katılan kişinin eylemleri.

(b) Örgütlü bir suç grubunun karıştığı ağır bir suçun işlenmesini örgütlemek, yönetmek, yardım etmek, teşvik etmek, kolaylaştırmak veya yol göstermek.

şeklindedir[437]. Sözleşmede esasen taraf devletlere kendi hukuk sistemleri çerçevesinde evvela iki eylem tipini suç olarak düzenleme yükümü yüklenmiştir[438]. Bunlardan 5. maddenin (b) bendi, suç örgütlerinin işlediği somut bir fiile katkıyı ele almakta iken (a) bendinde ise bizatihi örgütlenme fiilleri ele alınmaktadır[439]. Ancak bu bentte de yalnızca suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri düzenlenmiş değildir. Evvela (a) bendinin (i) kısmında taraf devletlere, burada gösterilen iki eylem tipinden en az birini suç olarak düzenlemeleri yükümü yüklenmektedir[440]. Buna göre taraf devletler ya *"Doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla bir veya birden fazla kişinin ağır bir suç işlemek için anlaşması ve iç hukukun gerektirdiği durumlarda bu anlaşmanın gerçekleşmesine yönelik olarak anlaşmanın taraflarından birinin bir eylemde bulunması"* filini ya da *"Doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla bir veya birden fazla kişinin bir örgütlü suç grubuna katılması"* fiilini suç olarak düzenleyeceklerdir[441]. Hemen görüleceği üzere bunlardan ilki yukarıda incelediğimiz Common Law sistemindeki *conspiracy* kavramını akla getirmektedir ve esas itibariyle bir suç işlemek amaçlı örgütlenme fiili değildir[442]. Buna karşılık ikinci kısmında düzenlenen "örgütlü suç grubuna katılma" tam olarak suç işlemek amacıyla

[437] **Resmi Gazete**, 4.2.2003 tarih ve 25015 sayı.
[438] Boister, **a.g.e.**, s.138; Wheatly, **a.g.e.**, s.69.
[439] Bkz. Boister, **a.g.e.**, s.138-140.
[440] Bkz. Wheatly, **a.g.e.**, s.69; Boister, **a.g.e.**, s.138-139; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.66-67; Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.131.
[441] Boister, **a.g.e.**, s.138.
[442] Maljević, **a.g.e.**, s.139-140; Wheatly, **a.g.e.**, s.69; Boister, **a.g.e.**, s.138-139.

örgütlenme suçlarına atıf yapmaktadır[443]. Burada sözleşme, taraf devletlere yüklediği kodifikasyon yükümlülüğünü sınırlandırmış ve yalnızca "doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla" kurulan ya da bilahare bu amaçla iştirak edilebilecek suç örgütlerini kapsama almıştır[444]. Bu çerçevede sözleşme, örneğin terör amaçlı örgütlenmeler konusunda taraf devletlere bir yükümlülük yüklememektedir[445]. Buna karşılık çıkar amaçlı örgütlenme fiilleri için kapsam geniş tutulmuş ve "bir veya birden fazla kişinin bir örgütlü suç grubuna katılması" fiilinin suç haline getirilmesi istenmiştir. Bu, hem ilk aşamada birden fazla kişinin örgüt kurmasını hem de ikinci aşamada bunlara bir ya da birden fazla kişinin katılmasını kapsamaktadır[446]. Sözleşmenin, katılımın suç olarak düzenlenmesini esas aldığı "örgütlü suç grubu" ise tanımlar başlıklı 2. maddede düzenlenmiştir. Buna göre;

> "Örgütlü suç grubu doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri varolan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir".

Tanımda ilk göze çarpan nokta örgütlü suç grubunu tamamen maddi çıkar ekseninde ele almasıdır ki bu da yukarıda belirttiğimiz üzere suç haline getirilmesi istenen fiiller belirlenirken 5. maddede bir kez daha tekrarlanmıştır. İkinci olarak yapılan tanımda kural olarak "dar anlamda örgüt" kavramının esas alındığı ve bu kavrama ilişkin "aynı amaç çerçevesinde çok sayıda kişinin bir araya gelmesi" *(…gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan…),* "süreklilik" *(…belli bir süreden beri varolan…*[447]*)* ve "organizasyon"

---

[443] Boister, **a.g.e.**, s.140.
[444] Maljević, **a.g.e.**, s.139, s.148; Wheatly, **a.g.e.**, s.69-70; Ram, **a.g.e.**, s.401.
[445] Ancak şüphesiz pek çok terör örgütünün mali çıkar amacı ile hareket etmesi de söz konusu olduğundan Sözleşmede öngörülen düzenlemeler soyut düzlemde bunlar açısından da sonuç doğuracaktır. Bkz. Ram, **a.g.e.**, s.401; Boister, **a.g.e.**, s.132.
[446] Bkz. Boister, **a.g.e.**, s.140.
[447] Aşağıda belirteceğimiz üzere aslında süreklilik belirli bir süreden beri var olma ile karakterize olmayıp aksine "belirsiz bir süre devam edecek olmayı" ifade etmektedir. Bkz. Aşa. **§2**, II, A, 2, b, (1), (c). Ancak sözleşmenin *conspiracy* sistemini de gözardı etmeyen kendine has terminolojisi ve asgari bir standartı belirleme amacı çerçevesinde, süreklilik unsuru da en azından belirli bir süredir devam ediyor olma biçiminde formüle edilmiştir. Bu sürenin ne kadar olacağının sözleşme ile belirtilmediği ancak 2. madde ile dolaylı olarak, en azından tek bir suç işlenmesine yönelik anlaşmanın tüketilmesi için gereken azami süreden uzun olması gerektiğinin belirtilmiş olduğu, bu

(…yapılanmış bir grup…) unsurlarına dolaylı da olsa yer verildiği görülmektedir[448]. Ancak Sözleşme, organizasyonun hiyerarşik şekilde yapılanmasının gerekmemesi kabulü ile dar anlamda örgüt kavramından ayrılmıştır[449]. Nitekim burada zikredilen yapılanmış grup sözleşmede ayrıca tanımlanmış ve bunun, *"belirli bir suçu derhal işlemek için tesadüfi olarak oluşturulmamış ve üyelerinin rollerinin şeklen belirlenmesi şartı olmayan, üyeliğinin devamlılığı veya gelişmiş bir yapısı olması gerekmeyen bir grup anlamına geleceği"* belirtilmiştir. Böylelikle Sözleşme, organizasyon için "tek bir suç işlemek amacıyla tesadüfi olarak oluşturulmamış" olmayı yeterli kabul etmiş, ancak hiyerarşik ilişkiye atıf yapmamış, hatta üyelerin rollerinin şeklen belirlenmesinin şart olmadığını ve üyeliğin devamlılığı veya organizasyonun gelişmiş bir yapısı olması gerekmediğini de ayrıca zikretmiştir[450].

Sözleşme, suç örgütünün varlığı için üye sayısı noktasında bir sınırlamaya gitmiş ve bir örgütlü suç grubundan bahsedilebilmesi için *üç veya daha fazla kişiden* oluşması gerekliliğini aramıştır[451]. Buna göre, taraf devletlerin suç haline getirme yükümlülüğü yalnızca üç veya daha fazla kişiden müteşekkil örgütler içindir. Buna ilaveten Sözleşme, örgütlü suç grubunu tanımlarken "*bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirme"* amacını aramıştır[452]. Burada belirtilen "ağır suç" da sözleşmede müstakilen "üst sının dört yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir suçu oluşturan davranış" şeklinde tanımlanmıştır[453]. Buna göre Sözleşmenin taraf devletlere suç haline getirme yükümlülüğü yüklediği suç örgütü, her türlü suçu işlemek amacıyla kurulan örgüt değil, üst sının dört yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir suçu işlemeyi hedefleyen örgüttür[454].

---

suretle yalnızca tek bir suçu işlemek amacıyla bir araya gelen kimselerin cezalandırılmasına dair düzenlemelerin bu Sözleşme kapsamında olmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Boister, **a.g.e.**, s.132.

[448] Bkz. ve krş. Maljević, **a.g.e.**, s.148-149; Boister, **a.g.e.**, s.131.

[449] Bkz. Boister, **a.g.e.**, s.131-132; Wheatly, **a.g.e.**, s.68.

[450] Boister, **a.g.e.**, s.131; Maljević, **a.g.e.**, s.149; Wheatly, **a.g.e.**, s.68.

[451] Ram, **a.g.e.**, s.401; Boister, **a.g.e.**, s.131.

[452] Boister, **a.g.e.**, s.134.

[453] Wheatly, **a.g.e.**, s.68; Boister, **a.g.e.**, s.134-135.

[454] Burada belirtmemiz gerekir ki sözleşme, taraf devletlere yüklediği yükümlülükler yönünden asgari bir sınır getirmekte olup taraf devletlerin bu koşulları genişletmesine bir engel yoktur. Bu nedenle bir taraf devletin örneğin yalnızca iki kişiden müteşekkil bir suç örgütünün varlığını kabul etmesi ve bunu yaptırıma bağlaması ya da suç örgütünün varlığı için amaç suçlar yönünden herhangi bir sınırlandırma getirmemesi de sözleşmeye aykırı olmayacaktır. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.150.

Yukarıda aktardığımız hükümleri nazara alındığında Sözleşmenin, müşterek asgari standartları benimseme açısından çeşitli hukuk sistemleri ile entegrasyon sorunu yaşamayacak bir sistem belirlemeyi tercih etmesi nedeniyle, kıta Avrupası kanun sistemleri ile tam olarak uyumlu olmadığı açıktır. Ancak zaten sözleşmenin amacı, uluslararası organize suçluluğu önlemek için normatif anlamda asgari standartların oluşturulması olduğundan, taraf devletlerin kendi hukuk sistemlerinin temel ilkeleri çerçevesinde aynı amacı hasıl etmek üzere farklı normatif standarlar benimsemesi de mümkündür. Yine de taraf devletlerin yaptıkları düzenlemelerde Sözleşme hükümlerine intibakın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Nitekim eski kanundan farklı olarak yeni TCK'da suç örgütünün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerektiğinin kabulü de bu etkinin bir ürünüdür.

b- Avrupa Konseyi Tavsiye Kararları

Uluslararası sahaya yayılan organize suçlarla mücadele Birleşmiş Milletler açısından olduğu gibi uzun yıllar Avrupa Birliği açısından da önemli gündem maddelerinden birini teşkil etmiştir. Bu çerçevede birliğin mali ve güvenlik temelli çıkarlarını ciddi anlamda tehdit eden bu suçlarla mücadele açısından Avrupa Konseyince üye devletler açısından tavsiye niteliğinde çeşitli kararların alındığı görülmektedir[455]. Bu konuda pek çok tavsiye kararı olmakla birlikte özellikle ikisi, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin üye devletlerin ceza kanunlarında asgari bir standardizasyonun sağlanması amacına matuf olarak hazırlanmıştır[456]. Bunlardan ilki 21 Aralık 1998 Tarihli ve 98/733/JHA sayılı *Bir suç Örgütüne Üyeliğin Cezalandırılabilirliği Hakkında Ortak Önlem*dir. Konsey tarafından Birlik Anlaşmasının eski K. 3 maddesine dayanılarak kabul edilen bu ortak önlemin organize suçlulukla mücadelede en önemli belge niteliğinde olduğu belirtilmektedir[457]. Belge[458], içeriği farklı alanlara dair pek çok hususa ilişkin

[455] Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.26 vd.
[456] 2010 tarihi itibariyle AB üyesi ülkelerin mevzuatlarının, Belge ve benzeri kararlar ile belirlenen normatif standartlara uygunluğu açısından ayrıntılı bir analiz için bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.127 vd.
[457] Ümit Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul, Vedat, 2004, s.210.
[458] **Official Journal**, 29.12.1998, L 351, s.1 vd. Belgenin Türkçe çevirisi için bakınız; Kayıhan İçel, Füsun-Sokullu Akıncı, Yener Ünver, R. Barış Erman, Hasan Sınar; **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku**, İstanbul, Beta, 1999, s.42 vd.

olmakla birlikte özellikle suç örgütleri yönünden yaptığı tanım açısından önemlidir. Hemen belgenin 1. maddesinde yer alan bu tanıma göre;

> "*suç örgütü, ikiden fazla kişi tarafından belirli bir zaman önce en az dört yıl veya daha ağır bir hürriyeti bağlayıcı cezayı yahut güvenlik tedbirini gerektiren, bizzat kendi içinde amaç oluşturan yahut maddi kazanç elde etmenin ve gerektiğinde hukuka aykırı olarak kamu makamlarının işleyişini etkilemenin aracı olan suçları işlemek amacıyla oluşturulmuş ve bu anlaşma doğrultusunda hareket eden örgütlü yapıdır."*[459]

Tanım incelendiğinde, ilk göze çarpan husus, BM sözleşmesinde olduğu gibi ondan daha önce hazırlanan bu belgede de suç örgütünün varlığı için en az üç kişinin bir araya gelmesinin aranmasıdır[460]. Ancak bu bir araya gelmenin, genel geçer ve tesadüfi olmaması gerekliliği, tanıma konu yapının "örgütlü bir yapı" olmasının öngörülmesi ile ortaya konulmuştur[461]**.** Bunu takiben ifadesini bulan örgütün "*belirli bir zaman önce"* kurulması ve "*suçları işlemek amacıyla oluşturulmuş"* olması gereklilikleri ise birden fazla soyut ve belirsiz suçu işleme hedefine ve dolayısıyla sürekliliğe atıf yapmaktadır. Bu çerçevede Ortak Önlemin dar anlamda örgüt kavramını esas aldığı anlaşılmaktadır. Buradaki "suçlar" açısından ise her türlü suç tipinin değil ancak belirli bir ağırlıktaki suçların esas alındığını belirtmemiz gerekmektedir[462]. Buna göre Ortak Önlemin kapsamına giren suç örgütleri "*en az dört yıl veya daha ağır bir hürriyeti bağlayıcı cezayı yahut güvenlik tedbirini gerektiren"* suçları işlemek amacıyla kurulan örgütlerdir[463]. Ortak önlem bu suçların bizzat kendi içinde amaç oluşturması yani örgütün bizzat bu suçları işleme amacı ile kurulmasının suç örgütünün varlığı için gerekli olduğunu ortaya koyduğu gibi bunun yanında "bu suçların maddi kazanç elde etmenin ve gerektiğinde hukuka aykırı olarak kamu makamlarının işleyişini etkilemenin aracı niteliğinde olması" ihtimalinde de suç örgütünden bahsedileceğini kabul ederek tanımı genişletmiştir.

---

[459] İçel, Sokullu-Akıncı, Ünver, Erman, Sınar; **a.g.e.**, s.42.
[460] Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.26 vd.
[461] Maljević, **a.g.e.**, s.171.
[462] **A.e.**, s.172-173.
[463] Mustafa Ruhan Erdem, **Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri**, Ankara, Seçkin, 2004, s.219-220; Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, s.211; Calderoni, **a.g.e.**, s.28.

Konseyin aynı esaslar çerçevesinde kabul ettiği ikinci önemli tavsiye kararı ise 24.10.2008 tarih ve 2008/841/JHA sayılı karardır[464]. Bu kararın da hemen 1.maddesinde suç örgütü, yukarıda incelediğimiz bir önceki karara paralel şekilde düzenlenmiştir. Buna göre ;

> *"(1) Suç örgütü, ikiden fazla kişinin, doğrudan veya dolaylı olarak maddi veya diğer mali bir yararı elde etmek amacıyla, dört yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı ceza veya güvenlik tedbiri ile karşılanan suçları işlemek üzere bir araya geldiği ve belirli bir süredir devam eden yapılandırılmış grup anlamına gelmektedir.*
>
> *(2) Yapılandırılmış grup, üyelerinin belirlenmiş rollerinin ya da üyeğin devamlılığının veya gelişmiş bir yapısının olması gerekmeyen, bir suçun işlenmesi için hemen ve rastgele teşkil edilmiş olmayan örgüt anlamına gelir".*

Görüleceği üzere bu tanımlamanın ilk kısmı 21 Aralık 1998 Tarihli ve 98/733/JHA sayılı Konsey kararının neredeyse aynısıdır. Buna ek olarak Konsey ikinci fıkrada, BM Sözleşmesine paralel olarak suç örgütünün *üyelerinin belirlenmiş rollerinin ya da üyeğin devamlılığının veya gelişmiş bir yapısının olmasının* aranmayacağını, buna karşılık *yalnızca tek bir suç tipinin işlenmesi için hemen ve rastgele oluşturulan* birliklerin bu kapsamda sayılmayacağını da hükme bağlamıştır[465].

Bu yönüyle temelde Konsey de BM Sözleşmesine dair yukarıda belirttiğimiz aynı anlayış içinde örgüt kavramını tanımlamıştır. Bu tanımlamada örgüte dair asgari unsurlar olarak birden fazla suç işleme amacı ve organizasyon kavramlarına yer verilse de süreklilik ve hiyerarşi zorunlu görülmemiştir. Bu yönüyle Konsey, geniş anlamda örgüt kavramını esas almış ve bunu kısmen sınırlandırmıştır[466].

---

[464] **Official Journal**, 11.11.2008, L 300, s.42 vd.

[465] Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.37.

[466] Tavsiye kararının 2. maddesinde hangi fiillerin suç haline getirilmesi gerektiği de düzenlenmiştir. Burada iki farklı fiil grubu tanımlanmış ve üye devletlerin bunlardan birini veya her ikisini suç haline getireceği belirtilmiştir. Bunlardan ilki, suç örgütünün amacı veya genel faaliyeti ya da belirli suçları işleme planından haberdar olan bir kimsenin, bilgi ya da maddi imkanlar sağlama da dahil olmak üzere örgütün faaliyetlerine aktif olarak katılması, yeni üye kazandırması veya finanse etmesi iken, ikincisi ise bir kişinin bilahare icrasına katılmasa bile, bir veya daha fazla kişiyle, icra edilmesi halinde 1.maddede belirtilen suçların işlenmesi sonucunu doğuracak bir anlaşma yapması fiilidir. Görüleceği üzere Konsey, birinci ihtimalde bir suç örgütüne üyeliği veya bu örgüte yardım etmeyi ele alırken, ikincisinde *conspiracy* kurumunu düzenlemekte ve üye devletlere bunlardan birini ya da her ikisini suç olarak düzenleme yükümü yüklemektedir. Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.38-39.

III- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ PRE-NORMATİF TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİ İLE SINIRLANDIRILAN ve KORUNAN HUKUKSAL DEĞERLER ve MAĞDUR

A- Suç Tiplerinin İhdası Açısından *Düşünceyi İfade* ve *Örgütlenme* Özgürlükleri

1- Düşünceyi İfade Özgürlüğü

İnceleme konumuz açısından, suç tipleri ile sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı tartışmasının konusu olabilecek ilk husus, çoğulcu demokratik sistemlerde hem kişisel gelişimin sağlanması hem de toplumsal çoğulculuk ilkesi çerçevesinde düşüncelerin serbestçe ifade edilebilmesi için kabul edilmiş en önemli özgürlük tiplerinden biri olan düşünceyi ifade özgürlüğüdür[467]. İnsanların kendi iç dünyalarına uygun olarak istediği şekilde düşünmeleri, belirli bir düşünceyi kabul veya reddetme konusundaki özgürlükleri, bu düşünce dışa özgür biçimde yansıtılamadığı sürece içsel bir alana hapsolmak durumunda kalacaktır[468]. Oysa insan belirli bir sosyal çevrede yaşamakla, zorunlu olarak düşüncelerini başkaları ile paylaşma arzusu duyacaktır[469]. Bu şekildeki düşüncenin özgürlüğünden tam anlamıyla bahsedilebilmesi için onun dış dünyaya yansıtılması yani "ifade edilmesi" aşamasına ilişkin bir özgürlük alanından da bahsetmek gerekmektedir[470]. Bu özgürlük alanı ise yalnızca sözlü ifadeleri değil, eylemsel ifadeleri de kapsamaktadır[471].

---

[467] **AİHM**, *Handyside v. Birleşik Krallık* (7.12.1976); Robin C.A. White, Clare Ovey, **The European Convention on Human Rights**, 5th Edition, New York, Oxford University Press, 2010, s.425; Gilles Dutertre, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler**, Ankara, Avrupa Konseyi Yayınları, 2007, s.362; Şeref Gözübüyük, Feyyaz Gölcüklü, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, 11. Ek Protokole Göre Hazırlanıp Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, Turhan, 2003, s.358; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancaktar, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu**, Gözden geçirilmiş 2. baskı, Ankara, Seçkin, 2004, s.425; Kemal Şahin, **İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü**, İstanbul, Oniki Levha, 2009, s.392-393.

[468] Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.**, s.426.

[469] K.Şahin, **a.g.e.**, s.4 vd.

[470] Bkz. Özgenç, **İHFM**, s.59; Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.**, s.425.

[471] White, Ovey, **a.g.e.**, s.426; Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.**, s.426, Kalabalık, **a.g.e.**, s.241.

Düşünceyi ifade özgürlüğü Anayasa'nın 26. maddesinde "Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü" başlığı altında *"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak yada vermek serbestliğini de kapsar"* şeklinde düzenlenmiştir. Usulüne uygun olarak kabul edilerek yürürlüğe konulan uluslararası sözleşmelerde de ifade özgürlüğü paralel şekilde düzenlenmiştir[472].

Düşünce özgürlüğünün toplumsal etkileşim sonucunda meydana getirdiği etkiler çerçevesinde, bu özgürlüğün kullanılmasının, diğer kişilerin özgürlük alanlarına müdahale edilmesi sonucunu doğurması da mümkündür. Bu haliyle başkalarının özgürlük alanına müdahale eden ifadelerin, düşüncenin ifadesinin sınırlandırılması çerçevesinde bu sınırların dışında kaldığı yahut bu nitelikteki fiilin hiçbir suretle "ifade" kapsamı içinde sayılmaması nedeniyle normun koruma alanı kapsamında olmadığı söylenebilecektir. Bu noktada evvela suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarındaki tipik hareketlerin birer düşüncenin ifade biçimi olup olmadığını değerlendirmek gerekmektedir. Zira eğer söz konusu ifade biçimi, ifade özgürlüğünün koruma alanı kapsamında sayılmazsa, bu ifade biçiminin yasaklanması ile birlikte ifade özgürlüğünün sınırlandırılmış olmasından da söz edilemeyecektir.

Doktrinde düşüncenin dışavurumuna ilişkin suç tiplerinin bir kısmı *"yeni statü meydana getiren ifade suçları"* olarak konumlandırılmakta ve bunların ifade özgürlüğünün dışında kaldığı savunulmaktadır[473]. Bu görüşe göre tehdidin karşı tarafa yöneltilmesi, memurun vatandaştan rüşvet istemesi ya da tanığın mahkemede yalan söylemesi birer düşüncenin izharı biçimi ise de bunlar icrai birer söz edimi olarak, sebebiyet verdikleri yeni olgular nedeniyle suç kapsamında telakki

[472] Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (BM-MSHS) haklar ve özgürlüklerin tek tek düzenlendiği üçüncü bölümünün 19. maddesinde düşünceyi ifade özgürlüğü *"Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir"* şeklinde yer bulmuştur. Aynı şekilde İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin (İHAS) yayınlanan resmi çevirisinde ifade özgürlüğü, 10. maddede *"Her fert ifade ve izhar hakkına maliktir. Bu hak içtihat hürriyetini ve resmî makamların müdahalesi ve memleket sınırları mevzuubahis olmaksızın, haber veya fikir almak veya vermek serbestisini ihtiva eder"* şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kevin Boyle, "Thought, Expression, Association and Assembly" **İnternational Human Rights Law**, Ed: Daniel Moeckli, Sangeeta Shah, Sandesh Sivakumaran, New York, Oxford University Press, 2010, s.266 vd.

[473] K. Şahin, **a.g.e.**, s.341-342. Ayrıca bkz. Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasası'na Göre Türk Anayasa Hukuku**, 12.bası, İstanbul, Beta, 2012, s.173.

edilirler[474]. Bunlar, klasik anlamda *ifade* mahiyetinde olmadıklarından, norm alanının da dışında kabul edilmektedirler[475]. Ancak bazı ifade biçimleri açısından yeni bir statü meydana getirilmesinden bahsedilemeyecektir. Örneğin hakaret, suç işlemeye tahrik ya da örgüt propagandası fiilleri doğrudan kendileri bir anlamsal içeriğe sahip olup kendilerinden bağımsız, yeni bir eylemsel statü meydana getirmezler. Bunların sınırlandırılması ile doğrudan eylem de sınırlanmış olur[476]. İnceleme konumuzu oluşturan örgüt kurmak veya örgüt yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına ifadeye dayalı bir suç işlemek veya örgüte bilgi vermek suretiyle yardım etmek fiilleri ise bir düşüncenin dışa vurumu biçiminde cereyan etse de bunlar aynı rüşvet anlaşması yapılması yahut birinin tehdit edilmesi gibi *yeni bir statü meydana getiren fiiller*dir. Bu yeni statü ile ya örgüt meydana getirilmekte ya buna katılmakta veya yönetimi üstlenilmekte ya da bu örgütün meydana getirdiği tehlikeye örgüte dahil olmaksızın "doğrudan" iştirak edilmektedir. Dolayısıyla bu fiillerin hiçbiri klasik anlamda "ifade" kavramı kapsamına girmediğinden suç örgütünün kurulması, yönetilmesi yahut buna üye olunması veya örgüt adına suç işlenmesi ya da örgüte yardım edilmesi fiilleri açısından, bunların ifade özgürlüğünün norm alanı içerisinde kaldığından söz edilemeyecektir[477]. Öyleyse kural olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin hareket tipleri "ifade" kavramı içinde telakki edilmediklerinden bu suç tiplerine ilişkin kanuni düzenlemelerle düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlandırıldığından söz edilebilmesi de mümkün değildir[478].

---

[474] Bkz. K. Şahin, **a.g.e.**, s.240.

[475] *Kent Greenawalt, "Cleant and Present Danger and Criminal Speech", Eternally Vigilant,: Free Speech in The Modern Era, Edited by: Lee C. Bollinger, Georffrey R.Stone, The University of Chicago Press, USA 2002, s.110*'dan nkl. K. Şahin, **a.g.e.**, s.341-342.

[476] Bkz. K. Şahin, **a.g.e.**, s.342.

[477] Düşüncenin ifadesi biçimlerini başvurduğumuz şekilde "yeni statü meydana getiren" veya "getirmeyen" şeklinde ya da benzeri bir ayrıma tabi tutmayan ancak burada düşüncenin değil de bir araya gelme şeklinde bir dış hareketlerin cezalandırıldığı ve bu nedenle bu fiillerin birer düşünce açıklaması olarak kabul edilemeyeceği yönünde görüş için bkz. Hakeri, **a.g.e.**, s.152. Bu ayrımı tamamen yadsıyan ve suç işlemek amacıyla örgütlenme hallerinde "henüz eyleme dönüşmeyen ve düşünce aşamasında olan birlikteliklere müdahale etme" halinin söz konusu olduğu yönünde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.18.

[478] Belirtilen fiillerin yine de örgütlenmeye dönük birer "düşüncenin ifadesi" mahiyetinde olduğunun kabulü halinde ise bu sefer de bunların ifade özgürlüğünün meşru sınırları içinde değerlendirilmesi mümkün olamayacaktır. Esasen, herhangi bir ifade biçiminin suç olarak düzenlenmesi ve bu suretle yasaklanmış olmasının, düşünceyi ifade özgürlüğünün sınırlanması anlamına geleceği açıktır. Nitekim ifade özgürlüğü ihlali gerekçesi ile yapılan başvurularda AİHM evvela bu özgürlüğe yönelik bir müdahalenin var olup olmadığını denetlerken "suç sayılan bir beyan nedeniyle mahkumiyeti" bir müdahale türü olarak kabul etmekte ve bu müdahalenin İHAS'taki koşulları sağlayıp sağlamadığını

2- Örgütlenme Özgürlüğü

Kişilerin, belirledikleri bir amaç doğrultusunda kolektif şekilde bir araya gelme serbestisi olarak *örgütlenme özgürlüğü,* kişilerin düşüncelerinin gereği olarak hareket etmelerinin doğal sonucu olarak karşımıza çıkar[479]. Burada düşüncenin bireysel olarak ifadesinin ötesinde, tekil olarak gerçekleştirilmesi mümkün ya da en azından yararlı gözükmeyen toplumsal faaliyetlerin kolektif olarak icrası söz konusudur[480]. Bu haliyle örgütlenmiş bir kişi topluluğunun düşünce ve eylemlerini daha etkili olarak ifade ve icra etmeleri sağlanmış olmaktadır[481]. Bu yönüyle, örgütlenme özgürlüğü ile toplumsal anlamda atomize edilmesi çok kolay olan ve bu yönüyle hak ve özgürlükleri çiğnenmesi mümkün her bir bireyin "yalnızlığın korunmasızlığından" kurtulmasının[482], hak ve taleplerini etkili bir şekilde dile

---

denetlemektedir (bkz. **AİHM** *İncal v. Türkiye*/9.6.1998, *Ahmet Sadık v.Yunanistan*/15.1.1996, *Jersild v. Danimarka*/23.9.1994, *Handyside v. İngiltere*/7.12.1996; Gözübüyük, Gölcüklü, **a.g.e.**, s.365). Anayasa açısından da bu sınırlamanın "meşru bir amaca yönelik olması", "amaçla ölçülü olması", "özgürlüğün özüne dokunmaması" ve "demokratik toplumlarda zaruri olması" da gerekmektedir (bkz. Gözübüyük, Gölcüklü, **a.g.e.**, s.377 vd.). Suç işlemek amaçlı örgütlenmelerin, soyut bir şekilde birden fazla suç tipini gerçekleştirme amacına matuf olarak teşkili, başlı başına kamu düzeni ve güvenliğini tehdit edecektir (Özgenç, **İHFM**, s.52; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.181). Bu suretle örgütlerin ilk ihdası ile birlikte aşağıda ifade edileceği üzere, toplumu oluşturan her bireyin toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı ihlal edilecektir. Bunun yanında, örgütlerin faaliyetlerinin, bireylerin pek çok sair hak ve özgürlüğünün ihlaline sebebiyet vermesi de kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle örgütlerin ihdasına ve yönetilmesine yahut bunların bünyesine dahil olunmasına veya örgüt adına suç işlenmesine veyahut örgüte yardımda bulunulmasına yönelik ifade açıklamalarının örgütlenmeye katkısı, belirtilen tehdit biçimlerine dahil olacaktır. Bu da demokratik bir toplumda suç örgütlerinin meydana getireceği tehlikenin önlenmesi için, suç işlemek amacıyla örgütlenme kapsamında telakki edilebilecek düşünce açıklamalarının yasaklanmasını ve bu suretle ifade özgürlüğünün sınırlanmasını "zaruri" kılmaktadır (Özgenç, **İHFM**, s.59). Dolayısıyla belirli bir suç örgütü kurma, yönetme, üye olma, örgüt adına suç işleme veya örgüte yardım etmeye yönelmiş düşünce açıklamalarının ve bilahare bunların eyleme dökülmesinin suç olarak öngörülmelerine ilişkin normatif düzenlemelerin, soyut olarak ifade özgürlüğünün sınırlandırma amaçları ile çelişmeyeceği hususunda bir tereddüt yoktur. Bkz. Özgenç, **İHFM**, s.59.

[479] Osman Doğru, "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Uygulamasında Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)**, S.:64, 2006, s.51. AİHM de 11. maddede düzenlenen toplantı ve örgütlenme özgürlüklerini düşünceyi ifade özgürlüğünün tezahür şekilleri olarak görmektedir. Bkz. **AİHM**, *Young, James ve Webster v. İngiltere*/13.08.1981, *Ezelin v. Fransa*/26.4.1991, *Sigurdur A. Sigurjouson v. İzlanda*/30.6.1993.

[480] Boyle, **a.g.e.**, s.272; **AİHM**, *Rassemblement jurassien v. İsviçre*/10.10.1979, White, Ovey, **a.g.e.**, s.451; Dutertre, **a.g.e.** s.390; Kalabalık, **a.g.e.**, s.246; Tanör, Yüzbaşıoğlu, **a.g.e.**, s.178-179; Tijen Dündar Sezer, "Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 10, Sayı:1, 2008, s.7.

[481] White, Ovey, **a.g.e.**, s.451; Doğru, **a.g.e.**, s.51; Şen, **a.g.e.**, s.17-18.

[482] Doğru, **a.g.e.**, s.51.

getirebilmesinin, tekil bir şekilde mümkün olmayan amaçlarını sağlamasının ve bütün bunlara bağlı olarak kişisel varlığını geliştirilebilmesinin temini hedeflenir[483].

Örgütlenme özgürlüğüne ilişkin temel norm[484] 1982 Anayasasının 33.maddesinde yer almıştır. "Dernek Kurma Hürriyeti" başlıklı anılan maddenin, özgürlüğün ana esaslarını düzenleyen ilk üç fıkrasına göre; *"(1)Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. (2)Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. (3)Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir".* Madde başlığında "dernek" kurulmasından bahsedilmesine ve yukarıdaki pasaja almadığımız dördüncü fıkrada dernek kurma hürriyetinin uygulanmasına ilişkin şekil ve koşulların kanunla düzenleneceğinin öngörülmesine rağmen aşağıda inceleyeceğimiz üzere madde esasında, dernek kurma özgürlüğünden daha geniş olarak "örgütlenme özgürlüğünü" ele almaktadır. Bu şekliyle bakıldığında, Anayasa'da temel bir ilke olarak herkesin örgütlenme özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiş, "sınırlandırma" ise istisnai olarak kabul edilmiştir. Keza çok taraflı pek çok uluslararası sözleşmede de örgütlenme özgürlüğüne ilişkin benzer bir sistem kabul edilmiştir[485].

---

[483] White, Ovey, **a.g.e.**, s.451.

[484] Örgütlenme özgürlüğünde, kişilerin amaçlarının çok çeşitli olmasına paralel olarak farklı tarz örgütler kurabilmelerine imkan tanınmaktadır. Bu örgütler siyasal, ekonomik, sosyal, sportif, sendikal vb. amaçlarla kurulabilir (Kalabalık, **a.g.e.**, s.245). Bu yönüyle örgütlenme özgürlüğü açısından yalnızca siyasal ya da sendikal amaçlarla kurulan örgütler değil, gönüllülük esasına dayalı bütün örgütlenme biçimleri kapsam dahilindedir (Doğru, **a.g.e.**, s.52; Sezer, **a.g.e.**, s.2). Örgütlenme özgürlüğüne ilişkin temel normatif düzenlemelerde genel olarak "dernek" kavramı esas alınsa da şirketlerin, sendikaların, siyasi partilerin vs. de bu kapsamda olduğu açıktır (Boyle, **a.g.e.**, s.272; White, Ovey, **a.g.e.**, s.461).

[485] Nitekim örgütlenme özgürlüğü Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m.22'de "*Herkesin, kendi çıkarlarını korumak için sendikalar kurmak ya da bunlara girmek hakkı da dahil olmak üzere, başkalarıyla bir araya gelip dernek kurma hakkı vardır"* şeklinde ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi m.11'de *"Her şahıs asayişi ihlâl etmeyen toplantılara katılmak, ve başkalariyle birlikte sendikalar tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere sendikalara girmek hakkı dâhil olmak üzere dernek kurmak hakkını haizdir"* şeklinde düzenlenmiştir. Her iki düzenlemede de özel olarak sendika kurma ve bunlara üye olma hakkına da vurgu yapılarak bütün bir örgütlenme özgürlüğünün düzenlendiği görülmektedir (Bkz. Boyle, **a.g.e.**, s.271 vd.). Her ne kadar kanunlaşan resmi çevirilerde "dernek" ifadesine yer verilmiş ise de sözleşmelerin her ikisinin İngilizce orijinal metninde de çok daha kapsayıcı bir şekilde *"freedom of association" (=örgütlenme özgürlüğü)* ifadesine yer verilmesi karşısında bunun dernek ve sendikalar da dahil olmak üzere bütün örgütlenmeleri kapsadığını kabul etmek gerekmektedir. Bu nedenle sözleşme hükümleri, iç hukukta yapılan dernek tanımından daha geniş bir anlamsal çerçeveye sahiptir (Bkz. **AİHM** *Sigurdur A. Sigurjonsson v. İzlanda/30.6.1993*; Gözübüyük, Gölcüklü, **a.g.e.**, s.369). Buna göre BM Medeni ve

Örgütlenme özgürlüğünün biri pozitif diğeri negatif olmak üzere iki temel yönü bulunmaktadır. Bunlardan negatif olanı, hiç kimsenin bir örgütü kurmaya veya kurulmuş bir örgüte üye olmaya zorlanamaması olarak karşımıza çıkmaktadır[486]. Bu yönüyle herhangi bir kişinin herhangi bir amaç ve gerekçe ile bir örgüte üye olmaya zorlanamaması örgütlenme özgürlüğünün zorunlu bir sonucudur[487]. Örgütlenme özgürlüğünün pozitif yönü ise evvela örgüt kurma özgürlüğünü içerir. Burada belirtilen örgütün, yukarıda belirtildiği üzere "tüzel kişilik" niteliği taşıması zorunlu değildir. Tüzel kişiliği haiz olmayan veya böyle bir amacı olmayan örgütlerin kurulması da söz konusu özgürlük kapsamındadır[488]. Ancak herhangi bir örgütlenmenin amacı tüzel kişilik kazanmak ise bunun engellenmesi de örgütlenme özgürlüğünün ihlali niteliğinde olacaktır[489].

Örgütlenme özgürlüğü yalnızca örgüt kuruculuğu için değil, aynı zamanda örgüte üye olma açısından da geçerlidir[490]. Herhangi bir suretle, geçerli hiçbir neden yokken hukuka aykırı amaçları bulunmayan bir örgüte üye olunmasının engellenmesi örgütlenme özgürlüğünün ihlali niteliğinde olacaktır. Örgüte katılma özgürlüğü, örgütün faaliyetlerine fiilen iştirak etme ve örgüt çerçevesinde faaliyette bulunma hakkını da içermektedir. Bu nedenle yalnızca örgüte üye olunmasının sınırlanması değil, bizatihi örgütün faaliyetlerinin sınırlanması da örgütlenme özgürlüğüne bir müdahale niteliğindedir. Aynı zamanda örgüte katılma özgürlüğü, kişinin bir örgütün üyesi olup olmadığını açıklamama özgürlüğünü de kapsamaktadır.

Siyasi Haklar Sözleşmesine paralel şekilde İHAS'ta da genel olarak, dernek ve sendika da dahil olmak üzere, bütün bir "örgütlenme özgürlüğü" güvence altına alınmıştır (Bkz. **AİHM**, *Belçika Ulusal Polis Sendikası v. Belçika*/27.10.1975, *Sigurdur A. Sigurjonsson v. İzlanda*/30.06.1993, White, Ovey, **a.g.e.**, s.462; Dutertre, **a.g.e.**, s.393; Doğru, **a.g.e.**, s.52). Her iki sözleşmede de bu hakkın kısıtlanması açısından birbirine paralel ifadelere yer verilmiştir. Gerçekten, BM-MSHS m.22'ye göre "*bu hakkın kullanılmasına, yasalara uygun olarak konulmuş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu güvenliği, kamu düzeni bakımından ve kamu sağlığının, genel ahlakın korunması ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka sınırlama getirilemez".* Keza İHAS m.11'e göre de "*bu hakların kullanılması, demokratik bir toplulukta, zaruri tedbirler mahiyetinde olarak millî güvenliğin, âmme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin, sağlığın veya ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için ve ancak kanunla tahdide tabi tutulabilir".* Burada*, milli güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı, genel ahlak* ve özellikle *başkalarının hak ve özgürlüklerinin* müşterek *sınırlandırma araçları* olarak kabul edildiğine dikkat etmek gerekmektedir. BM-MSHS yönünden bkz. Bkz. Boyle, **a.g.e.**, s. 273-274; İHAS yönünden bkz. Gözübüyük, Gölcüklü, **a.g.e.**, s.372 vd.

[486] Kalabalık, **a.g.e.**, s.247; Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.**, s.475; Dutertre, **a.g.e.**, s.398-400.

[487] Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.**, s.475; Dutertre, **a.g.e.**, s.398-400.

[488] Doğru, **a.g.e.**, s.53.

[489] **AİHM**, *Sidiropoulos v. Yunanistan/10.07.1998*, Doğru, **a.g.e.**, s.59 vd.

[490] **AİHM**, *Cheall v. Birleşik Krallık/13.05.1985*, Dutertre, **a.g.e.**, s.400-401.

Bu noktada konumuz açısından önemli olan husus, suç işlemek amacıyla örgütlenmelerin yasaklanmasının ve buna ilişkin örgütlenme fiillerinin ceza yaptırımı ile karşılanmasının, örgütlenme özgürlüğünün sınırlandırılması niteliğinde olup olmadığının tespitidir. Burada temel mesele, suç işlemek amacıyla kurulduğu yönünde tereddüt olmayan bir örgütün yine de "örgütlenme özgürlüğü" kapsamında telakki edilip edilemeyeceği noktasındadır. Bu hususta özellikle örgütlenme özgürlüğünün, demokratik çoğulcu sistemlerde temel bir hak ve özgürlük tipi olarak kabulünün ana amacının, her bir bireyin hak ve özgürlüklerinin sağlanabilmesinin, bireysel ya da kolektif taleplerini etkili bir şekilde dile getirebilmesinin, tekil bir şekilde mümkün olmayan amaçlarını sağlayabilmesinin ve bütün bunlara bağlı olarak kişisel varlığını geliştirilebilmesinin temini olduğunu ifade etmek gerekmektedir[491]. Bu ana amaç çerçevesinde demokratik toplumsal yapıda, kamu düzeni açısından tehlike teşkil edecek şekilde, sistematik olarak, bizatihi birer hukuksal değer olan hak ve özgürlükleri ihlale yönelmiş örgütlenmelerin bu amaçla çelişeceği, hatta bizatihi bu amacın antitezini teşkil edeceği şüphesizdir. Temel hak ve özgürlüklerin kolektif olarak icrası ve savunulması nasıl ki bireysel olarak savunulmasına oranla daha etkiliyse, bunların kolektif olarak ihlali de bireysel ihlaline göre daha kolay ve etkili olacaktır. Suç işlemek amaçlı örgütlenmelerde, birden fazla soyut ve belirsiz suçun işlenmesi örgütün teşkilindeki esas hedef olmakla, aslında örgütün bizatihi kişilere ait hukuksal değerleri ihlale yöneldiği ve örgütü teşkil eden kişilerin de bu amaçla örgütü bir araç olarak kullandığı da görülebilmektedir[492]. Dolayısıyla, esasen temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini hedefleyen örgütlenme özgürlüğü ile kişilerin hak ve özgürlüklerini ihlal hedefine yönelmiş suç işlemek amaçlı örgütlenmeleri bir madalyonun birbirine zıt iki yüzü şeklinde nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Öyleyse suç amaçlı örgütlenmelerin temelde örgütlenme özgürlüğünün kapsamına girmediğini kabul etmek gerekmektedir[493]. Öyle ki bu tip örgütler, örgütlenme özgürlüğünün ihdası amacıyla hiçbir suretle bağdaşmadığından bunları

[491] Bkz. White, Ovey, **a.g.e.**, s.451; Doğru, **a.g.e.**, s.51; Sezer, **a.g.e.**, s.7.
[492] Maljević, **a.g.e.**, s.18; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12; Özgenç, **İHFM**, s.52; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Erel, **a.g.e.**, s.380.
[493] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1930; Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.181; Tozman, **a.g.e.**, s.7; Kaan Karcılıoğlu, "Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Suç İşlemek Amacıyla Kurulan Örgütün Unsurları", **Suç ve Ceza - Ceza Hukuku Dergisi**, S.1, Ocak-Şubat-Mart 2011, ss.85-132, Türk Ceza Hukuku Derneği, Temmuz, 2011, s.86; Çakın, **a.g.e.**, s.6.

klasik anlamda örgütlenme özgürlüğünün süjesi olarak görmeye de olanak yoktur[494]. Bu nedenle bir örgütün, suç örgütü olarak vasıflandırılması halinde, doğrudan örgüte ve mensuplarına yönelik yaptırımların örgütlenme özgürlüğünün sınırlanması kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.

Ancak kabul etmemiz gerekir ki bu bakış açısı, beraberinde bir riski de barındırmaktadır: Gerçekten "suç işlenmesinin önlenmesi" amacıyla "suç için örgütlenmelerin" yasaklanmasının, her iki ifadenin içeriğinde yer alan "suç" kavramının şekli yönü çerçevesinde bir totolojiye dönüşmesi de muhtemeldir. Örneğin herhangi bir sistem açısından, hiçbir hukuksal değeri korumayan ve demokratik toplumlarda yasaklanması makul olmayacak bir fiilin "suç" haline getirilmesi ve bilahare bu "suç tipini" gerçekleştirmeyi amaçladıkları için örgütlenmelerin yasaklanması halinde, örgütlenme özgürlüğünün özüne dokunulmadığından da söz edilemeyecektir. Dolayısıyla, bir örgütün suç örgütü olarak vasıflandırılıp vasıflandırılamayacağı noktasında yapılacak değerlendirmede, buna dair iç hukuktaki düzenlemenin ulusalüstü insan hakları metinlerindeki genel ilkelerle uyumlu olup olmadığının denetlenmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, yakın tarihte Fransa'da karşılaştığımız üzere bir topluluğa yönelik soykırım iddialarını tarihsel olarak eleştirmenin suç haline getirilmesi örneğinde olduğu gibi, demokratik bir toplumda suç olarak vasıflandırılması kabul edilemeyecek bir fiilin her nasılsa suç olarak nitelendirilmesi ve haliyle bu tip fiilleri icra amacını güden örgütlerin suç örgütü olarak vasıflandırılmasının örgütlenme özgürlüğüne de bir müdahale olarak nitelendirilebilmesi mümkündür.

Bu olgu, suç işlemek amacıyla teşkil edilen örgütlenmeler ile aslında yasal olan örgütlenmelerin birbirinden ayrılmaları noktasında da önem taşımaktadır. Gerçekten, bir örgütlenme yasal bir statü taşımasına, örneğin bir dernek niteliğinde olmasına rağmen, bu derneğin bünyesinde bir suç örgütünün gizlenmiş olduğu iddiasının dile getirilmesi halinde, yasal statü taşıyan örgütlenmenin dolaylı olarak sınırlandırılması ve bu örneklerde suç örgütleri ile mücadelenin, örgütlenme özgürlüğünün sınırlanması sonucunu doğurması da söz konusu olabilmektedir. Bu ihtimalde, örgütlenme özgürlüğünün gerçek anlamda süjesi olan bir tüzel kişilik,

[494] Bkz. Hafızoğulları,Kurşun, **a.g.e.**, s.35; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.218; Tozman, **a.g.e.,** s.35; Çakın, **a.g.e.,** s.6.

örgütlenme özgürlüğünün süjesi olmayan bir suç örgütüne şemsiye vazifesi gördüğü gerekçesi ile yaptırıma tabi tutulmaktadır. Bu halde ortada örgütlenme özgürlüğünün süjesi olabilecek nitelikte yasal bir örgüt bulunduğundan, örgütlenme özgürlüğünün sınırlandırılmasına dair ilkeler burada uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla, yasal bir örgütün bünyesinde gizli bir yasadışı örgütün bulunduğu gerekçesi ile yasal örgüte ve üyelerine yönelik tedbirler alınması halinde, gizli olduğu belirtilen örgüt yönünden değil, fakat yasal örgüt yönünden örgütlenme özgürlüğüne yine de bir müdahale söz konusudur ve bu müdahalenin hukuka uygun olabilmesi için, söz konusu özgürlüğe ilişkin ulusalüstü ve ulusal sınırlayıcı koşulları karşılaması gerekmektedir[495]. Şüphesiz bu durum, gizli örgütü örgütlenme özgürlüğünün süjesi haline getirmeyeceği gibi haliyle gizli örgüt mensupları açısından bu özgürlüğe bir müdahaleden de söz edilemeyecektir.

B- Suç Tipleri ile Korunan Hukuksal Değer: *Toplumsal Düzen, Barış ve Güvenlik İçinde Yaşama Hakkı*

1- Suç Tipleri ile Korunan Hukuksal Değere İlişkin Doktrinde Kabul Edilen Görüşler

a- Korunan Hukuksal Değerin Kamu Düzeni, Kamu Güvenliği ve/veya Kamu Barışı Olduğu Görüşü

Doktrinde ağırlıklı olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile korunan hukuksal değer tanımlanırken "kamu düzeni", "kamu güvenliği" ya da

[495] Bu noktada AİHM evvela, örgütün görülen amaçlarının ihlal ettiği iddia edilen sınırlayıcı hükümlerin İHAS'ın ve iç hukukun kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlanmasına dair genel esaslarına uygun olup olmadığını denetlemektedir. İkinci olarak AİHM, somut olaydaki örgütün görülen amaçlarının sınırlayıcı hükümleri somut olarak ihlal edip etmediğine de bakmaktadır (Bkz.White, Ovey, **a.g.e.**, s.463 vd.). Son olarak örgütün var olduğu iddia edilen gizli amaçlarının somut olay sathında ispat edilip edilmediğine bakılmaktadır. Özellikle herhangi bir örgütün varlığının tartışma dışı olduğu ancak örgütün suç işlemek amacına sahip olup olmadığının tartışıldığı olaylarda, bu tartışma örgütün bizatihi kendisine yönelik işlemler veya üyelerine yönelik işlemler açısından yoğun olarak yapılmaktadır. Örgütün tüzel kişiliğe haiz ya da bu amaçla hareket eden bir örgüt olması halinde ise bu örgütün şemsiyesi altına gizlenmiş ve onunla tam ya da kısmi ayniyet gösteren gizli örgütlerin var olup olmadığı tartışmasında AİHM, bu gizli örgütün varlığının ispatlanmasını aramaktadır Bkz. **AİHM**, *TBKP v. Türkiye* (30.01.1998); White, Ovey, **a.g.e.**, s.463-464; Tezcan, Erdem, Sancaktar, **a.g.e.** s.481 vd.; Dutertre, **a.g.e.**, s.396-398.

"kamu barışı" ifadeleri kullanılmaktadır. Genel olarak, suç tiplerinin TCK'nın *"Özel Hükümler"* isimli ikinci kitabın, *"Topluma Karşı Suçlar"* başlıklı üçüncü kısmının beşinci bölümü olan *"Kamu Barışına Karşı Suçlar"* kapsamı içinde düzenlenmesinden yola çıkan yazarlar, bu suç tipleriyle korunan hukuksal değerin de "kamu barışı" ve /veya bununla eş anlamlı yahut daha geniş anlamlı olarak "kamu düzeni" veya "kamu güvenliği" olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede söz konusu görüşteki yazarlar, esas itibariyle "kamu düzeni", "kamu güvenliği" ya da "kamu barışı" kavramlarını *bizatihi birer hukuksal değer* olarak kabuk etmektedir[496]. Nitekim doktrinde esas olarak, suç işlemek amacıyla örgüt kurmanın doğrudan bireyin haklarına somut olarak zarar vermediği ancak *kamu düzeni* ve *kamu güvenliği*

[496] Benzer şekilde İtalyan Ceza Kanunu'nda da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının düzenlendiği 416. Madd, kanunun "Kamu Düzenine Karşı Suçlar" (*Reati Contro L'ordine Pubblico*) kısmında yer aldığı için doktrinde, bu suçla *kamu düzeninin* korunduğu genel olarak kabul edilmektedir. Örneğin *Antolisei*'ye göre bir suç örgütünün yalnızca var olması bile kamu açısından ciddi bir korku ve panik oluşmasına neden olduğu gibi kişilerin işlenmesi hedeflenen suçlardan bağımsız olarak suç işlemek amacıyla bir araya gelmesi kamusal düzeni de bozacaktır. Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.225. Benzer şekilde *Manzini*'ye göre suçla korunan özel konu Devletin kamu düzenine ilişkin garanti yetkisi olup suç işlemek amacıyla örgütlenme yalnızca bu haliyle dahi toplum açısından ciddi bir tehlike meydana getirdiği gibi bizatihi toplumsal barış ve sosyal hayatın düzgün işleyişini de engelleyebilir. Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1930. *Carcano* da aynı görüştedir. Bkz. Carcano, **a.g.e.**, s.399. Yine *Santoro*'ya göre suç işlemek amaçlı birleşmeler toplumsal düzen ve huzur için tehlikeli olduğu için bağımsız olarak cezalandırılmaktadır. Bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653. Keza *Marani'*ye göre suç tipiyle korunan hukuksal değer kamu düzenidir. Kamu güvenliğinin özel bir şekli olarak kamu düzeni suç işlemek amaçlı stabil nitelikteki birleşmelerden son derece ciddi bir şekilde etkilendiğinden, kanun koyucu amaç suçların işlenmelerine yönelik hazırlık hareketlerini bağımsız suç tipleri olarak düzenlemiştir. Bkz. Marani, **a.g.e.**, s.34-35. Yine *Tona*'ya göre örgütlenme suç tiplerinde suç programını sıkı bir şekilde takip edecek kalıcı bir birlik teşkili hedeflenir. Bu nedenle bu suç tipleri yasadışı programın gerçekleştirilmesinden toplumun korunması amacıyla ihdas edilir ve örgüt mensupları amaç suçları işlemeden evvel cezalandırılır. Bu açıdan temelde, kamu düzeninin korunabilmesi için örgütlerin varlığı ve sürekliliği bir tehdit olarak kabul edilmektedir. Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1065. İtalyan Yüksek Mahkemesi de aynı kanaattedir. Nitekim Mahkemeye göre normun ihdas amacı, kamu düzeninin sağlanması ve üç veya daha fazla kişinin birleşik bir suç programı çerçevesinde bir araya gelmesinin kamu düzeni açısından meydana getirdiği tehlikeyi önlemektir. Bkz. Cass., sez.II, 26 Novembre 1984, Mantegna, *Cass. Pen*. 1986,1064; Cass., sez. I, 12 Novembre 1990, Giardina, *Riv. Pen.* 1991, 371 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.56). *Alman Ceza Kanunu*'nda da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının düzenlendiği 129. paragraf "Kamu Düzenine Karşı Suçlar" kısmında düzenlendiğinden bu suç tipi ile de genel olarak "kamu düzeninin" korunduğu kabul edilmiştir. Yine bu çerçevede Alman içtihatlarında da bu suç tipi ile korunan hukuksal değer olarak *"kamu düzeni"* (BHG v.12.10.1965, NJW 1966, 310 [312]), *"iç güvenlik"* (BHG v.12.2.1975, NJW 1975, 985), *"iç güvenlik ve düzen"* (BHG v.5.1.1982, NJW 1982, 530), *"kamu barışı ve iç kamu güvenliği"* (OLG Düsseldorf v. 18.10.1993, NJW 1994, 398 [399]) ve *"kamu güvenliği"* (BHG v. 22.2.1995, NJW 1995, 2117 [2118]; BHG v.10.3.2005, NJW 1968, [1669]), kavramlarının kullanılmakta olduğu belirtilmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.34, dpnt.51-55. 765 S. TCK m.313'de tanımlanan suç tipini inceleyen *Sözüer* de kanunun "Ammenin Nizamı Aleyhine İşlenen Cürümler" başlığını taşıyan Beşinci Babı'nda yer alan bu suç tipinin koruduğu hukuki değerin kamu düzeni olduğunu ifade etmiştir. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50.

açısından zarar meydana getirme tehlikesini ihtiva ettiği[497]; suç işlemek amacıyla kişilerin örgütsel bir yapılanma içerisine girmeleri işlenmesi amaçlanan suçların bir hazırlığı niteliğinde ise de kişilerin bu tarz birlikteliklerinin, henüz amaçlanan suçlar işlenmemiş bile olsa *toplumsal barışı* tehlikeye atacağı, suç işlenmesinin önlenmesine matuf kamu otoritesini de zedeleyeceği[498]; toplumsal hayatın düzenli gidişinin, vatandaşlar arasındaki uyumla ve barışçı ilişkilerle yani toplumda barış ve huzurun var olması ile sağlanmakta olduğu, bunun da kamu barışını ve dar anlamı ile kamu düzenini meydana getirdiği, suç işlemek üzere sürekli bir örgütün varlığı halinde ise bu dar anlamda *kamu düzeninin* tehdit altına gireceği ve sonuç olarak toplumda meydana gelen huzursuzluk durumu ile kamusal yaşamın düzenli, düzgün, huzurlu, kısacası barış içinde seyretmesinin engellenmekte olduğu[499] belirtilmiştir[500].

b- Suç Tiplerinin Kamu Düzeni, Kamu Güvenliği ve/veya Kamu Barışı ile Birlikte "Bireylerin Hak ve Özgürlüklerini" de Koruduğu Görüşü

Doktrinde bazı yazarlara göre her ne kadar söz konusu suç tipleri ile esas itibariyle kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışı korunmakta ise de bunlar suç

---

[497] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.875; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.25; Elif Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları Bağlamında Türk Ceza Kanununda Yer Alan Suçlar", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2016, s.254.

[498] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.799.

[499] Evik, **MÜHF-HAD**, s.670-671.

[500] *Şen*'e göre örgütlenme suçları ile korunan hukuksal değer toplum düzeni, kamu barışı ve güvenliği olup toplum düzeni, kamu barışı ve güvenliği bozulduğunda ise kişi hak ve hürriyetleri tehlikeye düşecektir (Şen, **a.g.e.,** s.23-24). Kamu barışına karşı suçlar başlığı altında düzenlenen suç tiplerinin hukuki konusunu genel bir şekilde "kamu barışı" olarak niteleyen *Toroslu*, bu kavramı "sosyal düzen yani sosyal hayat ilişkilerinde yine bu ilişkileri düzenleyen hukuk normları (özellikle ceza hukuku normları) tarafından oluşturulan ve bu itibarla sosyal huzur, barış ve güveni içeren düzen" şeklinde tarif etmiştir (Toroslu, **a.g.e.,** s.249). *Hafızoğulları/Kurşun* söz konusu suç tipleri ile korunan hukuksal değeri, dolayısıyla da mağdurunu belirlemek açısından suç tiplerini "ammenin nizamı" aleyhine suçlar kategorisinde düzenleyen 765 Sayılı Kanun'un daha doğru olduğunu çünkü "*ammenin nizamı*" bozulduğunda doğal olarak "*kamunun barışının*" da bozulduğunu, böyle olunca suç tipleri her ne kadar "*Topluma Karşı Suçlar*" genel başlığı altında yer alsa da, zaten bütün suçlar topluma karşı işlendiğinden, suçun mahsus mağdurunun kamunun düzenini sağlamakla görevli kamu idaresi, yani genel kolluk olduğunu belirtmişlerdir (Hafızoğulları/Kurşun, **a.g.e.,** s.35-36). *Maljević*, Alman doktrinindeki bazı yazarların da bu suç tipi ile *"kamu güvenliği ve kamu düzeninin"* (*Klaus Miebac, Jürgen Schäfer, In: Bernd von Heinrschel-Heinegg [Hrsg.], Mümchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, München, 2005, Rn:2.* ve *Herbert Tröndle, Thomas Ficher, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 53th ed., München, 2006, Rn.2*) yahut *"kamusal iç güvenliğin" (Eckhart von Bubnoff, In: Hans-Heinrich Jescheck/ Wolfgang Ruß/Günther Willms, Strafgesetzbuch: Leipziger Kommentar, 11th. Ed. Berlin/New York 2005, Rn.1)* korunduğunu kabul ettiklerini belirtmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.,** s.34 ve aynı sayfa dpnt. 56-57.

tipleri ile korunan yegane hukuksal değerler değildir. Nitekim bahsi geçen suç tipleri ile bireyin güvenli ve barış içinde yaşama hakkı ya da benzeri şekilde nitelenen hak ve özgürlükler de birer hukuksal değer olarak korunmaktadır. Bu görüş, evvela madde gerekçesinde ifadesini bulmuştur. Gerçekten, TCK m.220'nin madde gerekçesinde *"bu suç tanımı ile korunan hukukî değer, kamu güvenliği ve barışıdır. Kamu güvenliği ve barışının bozulması ise, bireyin güvenli, barış içinde yaşamak hakkını da zedeleyecektir. Bu nedenle söz konusu düzenlemeyle aynı zamanda bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunması amaçlanmaktadır"* ifadelerine yer verilmiş olup bu suretle suç tipleri ile korunan hukuksal değer "kamu güvenliği ve kamu barışı" olarak nitelenmiş, ancak bunun yanında söz konusu düzenlemeyle aynı zamanda bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı korunmasının da amaçlandığı ayrıca belirtilmiştir[501]. Nitekim bu yöndeki bir görüşe göre "suç işlemek amacıyla örgüt kurmayı, kurulmuş örgütü yönetmeyi, bu örgüte üye olmayı suç olarak tanımlamakla korunan hukuki değer esas itibariyle kamu güvenliği ve barışıdır. Kamu güvenliği ve barışının bozulması ise, bireyin güvenli, barış içinde yaşama hakkını da zedeyecektir. Söz konusu fiilleri suç olarak tanımlamak suretiyle, bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik eylemlere karşı da korunması amaçlanmaktadır"[502],[503].

---

[501] İtalyan Ceza Hukuku açısından *Manzini* de neticede yine kamu düzeni yönünden değerlendirme yapsa da işlenmesi amaçlanan suçlarla korunan özel çıkarların ihlali tehlikesine de atıf yapmaktadır. Yazara göre "suç örgütünün kurulması ile bu örgütün işlemeye hazırlandığı suçlarla ihlal edilecek özel çıkarlar yoluyla da kamu düzeni açısından bir tehlike doğacaktır" Manzini, **a.g.e.**, k.no:1930. Keza, İtalyan Yüksek Mahkemesinin de bu yönde kararları vardır. Örneğin Mahkemeye göre söz konusu suç kamu düzeni açısından ciddi bir tehlike meydana getirdiği gibi aynı zamanda örgütün suç programı çok sayıda hukuksal değer için de tehlike meydana getirir Cass., sez.I, 11 Dicembre 1992, Beni, *Cass. Pen*. 1994, 573 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.56).

[502] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.272.

[503] Gerekçeyi tekrarlayan *Gökcen*'e göre de suçla korunan hukuki yarar kamu güvenliği ve barışı olup kamu güvenliğinin ve barışının bozulması durumunda kişilerin barış içinde ve güvenli bir biçimde yaşama hakkı ihlal edilmiş olacaktır (Gökcen, "Kamu Barışına Karşı Suçlar", s.14). Aynı hususa vurgu yapan *Ersan* buna ek olarak, suç işlemek amacıyla örgüt kurulması sonucunda toplumda hakim olan hukuk düzeni ile birlikte barışçıl ve adil toplum düzeninin de önemli bir tehlikeye maruz bırakılmakta ve bu şekilde de kamu düzeninin ihlal edilmekte olduğunu belirtmektedir (Ersan, **a.g.e.**, s.383). *İ.Dursun*'a göre suç tipi ile kamu güvenliği ve kamu barışı korunmaktadır. Ancak yazara göre kamu güvenliğinin ve barışının bozulması durumunda kişilerin barış içinde ve güvenli bir biçimde yaşama hakkı da ihlal edilmiş olacaktır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.102-108). *Zeybek* ve *İ. E. Yıldız* da aynı görüştedir (Zeybek, **a.g.e.**, s.75; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.40). *Akkaya*'ya göre suçla korunan hukuksal değer kamu güvenliği ve barışı olup anılan fiillerle kamu barışı yönünden bir tehlikelilik durumu oluşmaktadır. Ancak yine yazara göre "suç işlemek amacıyla örgüt kurmak toplum düzenini tehlikeye

Dikkat edilirse madde gerekçesinde ve doktrinde ileri sürülen bu görüşlerde de esas itibariyle "kamu düzeni", "kamu güvenliği" ve "kamu barışı" kavramları *bizatihi birer hukuksal değer* olarak kabul edilmiştir. Ancak buna ek olarak bireysel hak ve menfaatlere de atıf yapılmış ve bunun yanında söz konusu düzenlemeyle aynı zamanda bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunmasının amaçlandığı belirtilerek bunlar da "hukuksal değer" nitelemesine dahil edilmiştir.

c- Söz Konusu Suç Tipleri ile Esasen Bağımsız Bir Hukuksal Değerin Değil Amaç Suçların Koruduğu Hukuksal Değerlerin Korunduğu Görüşü

Özellikle Alman Doktrinindeki bazı yazarlarca savunulan bu görüşe göre suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile spesifik bir hukuksal değer korunmaz[504]. Bu yazarlara göre anılan bu suç tipleri, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından birer hazırlık hareketi mahiyetinde olup kanun, gösterdiği tehlikeyi nazara alarak bu amaç suçların korunma alanını öne çekmek istemiş ve suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını ihdas etmiştir. Bu nedenle amaç suçlarla hangi hukuksal değerler ihlal edilmekte ise bu suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının işlenmesi ile de o hukuksal değerler ihlal edilecektir. Diğer taraftan, bu yöndeki görüşlere göre, çoğunlukla bu suç tipleri açısından zikredilen "kamu düzeni" kavramı kolluk hukukunun, ceza hukukunun, politikanın vs. bakış açısına göre farklı anlamları olan bir kavramdır. Haliyle bu derece değişken bir kavramın suç işlemek amacıyla

---

soktuğu ve araç niteliğindeki suç örgütü amaçlanan suçları işlemede bir kolaylık sağladığı için bu suç nedeniyle kamu güvenliği(nin) ve barışın bozulma(sı) bireyin güvenli ve barış içinde yaşama hakkını da" zedeleyecektir (Akkaya, **a.g.e**., s.8-9). *Parlar/Hatipoğlu, Yaşar/Gökcan/Artuç* ve *Erel* de aynı yönde görüş belirtmişlerdir (Yaşar,Gökcan,Artuç, **a.g.e.**, s.6626; Parlar,Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488; Erel, **a.g.e.**, s.385-386). *Kavlak*'a göre suç tipinin kanundaki sistematik yerinden hareketle bu suçla korunan hukuksal yararın kamu güvenliği ve kamu barışı olduğu sonucuna varılmalıdır. Bu noktada madde gerekçesine de atıf yapan yazara göre belirtilen bu durumda bireyin barış içinde güvenli bir biçimde yaşama hakkı da zedeleneceği için her zaman "tam olmasa bile" kişinin temel hak ve özgürlüklerine yönelebilecek eylemlere karşı korunması da suçla korunan hukuksal değerler arasında kabul edilmelidir (Kavlak, **a.g.e.**, s.310, 312).

[504] Alman Hukuku'nda *Rudolphi, Langer-Stein* ve *Ostendorf*'un bu yöndeki görüşleri için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.34-35.

örgütlenme suçları açısından spesifik bir "korunan hukuksal değer" olarak kabulü de bu nedenle olanaksızdır[505].

d- Söz Konusu Görüşler Çerçevesinde *Kamu Düzeni, Kamu Barışı* ve *Kamu Güvenliği* Kavramlarının Anlam ve İçeriği

Doktrindeki ağırlıklı olarak savunan ilk iki görüşte (ve son ikisi madde gerekçesinde de) yer alan "*kamu düzeni", "kamu barışı"* ve *"kamu güvenliği"* kavramlarının anlamlarının -bunlar ister bizatihi hukuksal değer, isterse de başka bir surette konumlandırılsın- suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının ihdası ve analizi noktasında mutlaka doğru bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Genel olarak bu üç kavram ya doğrudan birbirleri yerine kullanılabilen "eş anlamlı" ya da "aynı bütünün iç içe geçmiş parçaları" olarak kabul edilmektedir[506]. Ancak her durumda temelde *toplumsal düzen* kavramından türedikleri açıktır[507].

Toplumsal yapıların, varlıklarının devamının belirli bir denge haline müstenit olduğu varsayılır[508]. Her bir bireyin topluma hakim davranış kurallarıyla biçimlenen fiilleri karşılıklı sonsuz ilişkiler ağını meydana getirmekte, bu ilişkiler ağı, insanların istek ve buna yönelik davranışlarında varolagelen karşılıklı ödünlerle şekillenmektedir. Bu haliyle karşılıklı ilişkiler, davranış kuralları çerçevesinde az-çok öngörülebilir bir denge durumu oluşturmaktadır. Kişiler, bu denge durumunda istek ve fiillerinin nasıl bir karşılık alabileceğini az çok öngörebilmekte ve buna göre hareket etmektedir[509]. Bu haliyle denge durumundaki toplumsal yapılar belirli bir *düzen* halini ortaya koymaktadır. Bu düzen kabaca topluma hakim olan genel düzen ya da kısaca *toplumsal düzen* olarak ifade edilebilir.

Toplumsal düzenin örgütlenmiş biçimi olarak devlete öncel kurumlar, bizatihi devletler ve devlet benzerleri ya da devletler üstü organize yapılar, bu dengeye

---

[505] *Rose Langer-Stein, Legitimation und Interpretation der strafrechtlichen Verbote krimineller und terroristischer Vereinigungen, München, 1997, s.110*'dan nkl. Maljević, **a.g.e.,** s.34.
[506] Kamu düzeni kavramına ilişkin çeşitli görüşler için bkz. Köksal Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, Doçentlik Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s.91 vd.; Aras Türay, **Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, Ankara, Seçkin, 2016, s.217 vd.
[507] Bkz. ve krş. Patalano, **a.g.e.,** s.122-123.
[508] Bkz. Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.88.
[509] Bkz. Sarıtaş, **İHFM**, s.1092.

kaçınılmaz olarak hukuk kural ve kurumları yoluyla belirli bir format vermektedir. Bu format neticesinde toplumsal düzen, "kamusal düzene" ya da kısaca *kamu düzenine* dönüşmekte, artık düzenin harcını hukuki kural ve kurumlar oluşturmaktadır[510]. Modern demokratik toplumlarda kamusal düzen; kişilerin huzur, dirlik ve sağlık içinde yaşamaları, hukuksal menfaatlerinin korunması ve önceden belirlenmiş karşılıklı ilişkilerin sosyal norm ve değerler yoluyla düzenlenmesini ifade etmektedir[511]. Bu şekilde kamusal düzen, bütün bir toplumsal kurumlar ağı yoluyla toplumu bir bütün olarak sarar[512]. Bu kurumlar, devlet organizasyonunun vaaz ettiği pozitif hukuk normlarının ve topluma hakim olan genel değer ve sosyal normların belirlediği genel davranış düzenlemesinin somut veya soyut katalizörleri olarak görev yapar ve toplumdaki yaşayış genel olarak öngörülebilir bir düzen skalasında cereyan eder. Bu sayede insanların genel olarak temel ihtiyaçlarını karşılama yolları sağlanırken, bu temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik geliştirilen ilişkiler ağında hangi davranışlarının hangi sonuçları doğuracağı da önceden öngörülebilir. Kişiler, genel olarak toplumsal yaşayışta hukuk kurallarının öngördüğü şekilde yaşamlarını sürdürürken, karşılıklı ilişkiler ağı da bu kurallara göre belirlenir. Bu kurallar yoluyla insanların yerleşmiş ve olağan denge içinde normal yaşam seyirlerini olumsuz

---

[510] *F.H. Erdem*'e göre kamu düzeni, esas itibariyle değişkenlik ve görecelilik gibi özellikleriyle dikkat çeken toplumsal-siyasal nitelikli kavramlardan biri olduğundan, hukuki olarak tanımlanması zor bir kavramdır. Bkz. Fazıl Hüsnü Erdem, "TCK'nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni ve Demokratik Kamu Düzeni", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C:52, S:1, Ankara, 2003, s.38.

[511] Bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.187. Kamu düzeni kavramı, içeriğindeki müphemlik nedeniyle dönemsel olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu çerçevede kamu düzeni kavramı "klasik anlamda kamu düzeni" ve "modern anlamda kamu düzeni" şeklinde ayrılmaktadır. Klasik anlamda kamu düzeni, kamu güvenliği, kamu sağlığı ve kamu huzuru unsurlarından oluşan toplumun dışa yansıyan maddi düzeni olarak ifade edilmiştir. Buna karşılık modern kamu düzeni anlayışı, bu geleneksel unsurlara "genel ahlak", "kamusal estetik" ve "insan onuru" kavramlarını da dahil etmektedir. Bkz. Metin Günday, **İdare Hukuku**, 9. baskı, Ankara, İmaj, 2004, s.258-259.

[512] Doktrinde kamu düzeni "dar anlamda" ve "geniş anlamda" olmak üzere iki farklı anlamda kullanılmıştır. Dar anlamı ile kamu düzeni toplumdaki düzeni, huzur ve güvenliği ifade etmekteyken, geniş anlamda kamu düzeni dar anlamda kamu düzeni kavramının anlamsal içeriğini de kapsayacak şekilde toplumu oluşturan norm, değer ve ilişkilerin bütününden müteşekkil genel toplumsal yapının düzenini ifade etmektedir. Bkz. Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.96; Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.96 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.670-671, Kavlak, **a.g.e.**, s.311; Ünlü, **a.g.e.**, s.67; Türay, **a.g.e.**, s.217-218. Yine doktrinde kamu düzeni maddi kamu düzeni ve ideal kamu düzeni olarak da ayrıma tabi tutulmuştur. Bu ayrıma göre maddi kamu düzeni, toplumsal barış ile eş anlamlı iken, ideal kamu düzeni toplumsal düzeni oluşturan kural ve kurumların bütün olarak tarif edilebilir. Bu ayrım çerçevesinde ağırlıklı olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile tehlikeye düşürülen kamu düzeninin maddi kamu düzeni olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.59-60; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.187-189.

şekilde etkileyen her türlü düzensizlik ve karışıklığa engel olunarak toplumsal yaşayış bir düzen ve denge halinde olur[513]. İşte bu genel düzen, *kamu düzenini* ifade eder[514] ve bu haliyle, somut bireylerden ve soyut kurumlardan oluşan toplumun "belirli bir denge biçiminde" olmasını ifade eden, betimleyici ve soyut bir kavramdır[515].

Kamu düzeninin sağlanması, toplumsal yapı içinde bir barış durumu da yaratacaktır[516]. Barış, genel tabiriyle bir çatışmasızlık halini ifade eder[517]. İnsanların birbirleri ile olan ilişkilerinde eylem ve taleplerin karşılanması genel hukuk normlarıyla sınırlandırılmış olup herhangi bir eylemin şiddet yoluyla karşılanması yahut ilk eylemin doğrudan şiddet şeklinde gelişmesi, karşılıklı güç kullanımı ve bu anlamıyla karşılıklı çatışmayı doğuracaktır. Oysa toplumsal sistemde karşılıklı ilişkilerin belirli hukuksal kural ve kurumlar yoluyla düzenlenmesiyle, ilk elden kişilerin hayat, vücut bütünlüğü, malvarlığı hakları, şeref ve benzeri temel haklarına ya da kişi özgürlüğü veya sair özgürlük alanlarına yönelik saldırı fiilleri yasaklandığı gibi norma aykırı eylemlerin yaptırımları belirlenirken devletin, hangi hallerde ve hangi oranda şiddete başvuracağı da düzenlenmektedir[518]. Bu düzenlemelerin dışında, kişilerin hak ve menfaatlerine tecavüze yönelmiş eylemlerin toplumsal olarak soğurulamayacağı oranlarda meydana gelmesi, toplumsal barış kavramını tehlikeye düşürecektir. Bu haliyle toplumsal barış, toplumun geneline hakim olan çatışmasızlık durumunu da ifade etmektedir[519].

Kamu güvenliği kavramı ise düzen ve barış içinde yaşayan bir toplumda kişilerin genel güvenliğinin sağlanmasını, insanların ya da toplulukların yaşayışlarına zarar verebilecek tehlikelere karşı korunmalarını ifade eder[520]. Bu anlamıyla kamu güvenliği, kişilerin ve ilgili oldukları objelerin zarar veya tehlikeye uğramasına yol

---

[513] Patalano, **a.g.e.**, s.123.
[514] Krş. F.H.Erdem, **a.g.e.**, s.38; Ünlü, **a.g.e.**, s.67.
[515] Bkz. Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.89-91.
[516] Bkz. F.H.Erdem, **a.g.e.**, s.39; Kavlak, **a.g.e.**, s.312.
[517] Bu konudaki çeşitli görüşler için bkz. Türay, **a.g.e.**, s.226.
[518] Bkz. Türay, **a.g.e.**, s.219.
[519] *Özbek vd.,* toplumsal düzenin kendiliğinden ortaya çıktığını, ancak toplumsal barışın var olması için hukuk düzeni ile bütünlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazarlara göre "görüldüğü üzere sosyal düzen kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Ancak sosyal düzen tek başına sosyal barışı sağlamaya yetmez; hukuk düzeni ile tamamlanması gerekir. O halde *toplum tarafından yaratılan sosyal düzenin devlet tarafından yaratılan ve sahibi devlet olan hukuk düzeni ile bütünlenmesi gerekir*." Bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.46.
[520] Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.92; Türay, **a.g.e.**, s.227.

açabilecek genel nitelikte tehdit unsurlarının yokluğu anlamına gelmektedir[521]. Bu çerçevede kişilerin hak ve menfaatlerinin korunması, kendilerinin ve menfaatlerine konu objelerin saldırıya uğramalarının engellenmesi, herhangi bir tehdit unsuru bulunmadan ve herhangi bir endişe duymadan ekonomik ve toplumsal etkileşime girişmelerinin sağlanması genel olarak kamu güvenliğinin tesisi olarak ifade edilir[522].

2- Değerlendirme

Yukarıda, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının, birden fazla failin sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmeleri ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmeleri nedeniyle, bizatihi "toplumsal düzeni" ve "toplumsal barışı" tehlikeye maruz bırakmakta olduğunu[523] ve bu yönleriyle işlenmesi hedeflenen suçlarla korunan hukuksal değerlerden daha farklı bir hukuksal değer ihlaline sebebiyet verdiğini belirtmiştik[524]. Bu haliyle söz konusu suç tiplerinin toplumsal düzen ve toplumsal barış ya da kamu düzeni/barışı/güvenliği kavramları ile doğrudan ilgili bulunduğu bizim açımızdan da şüphesizdir. Nitekim yukarıda suçla korunan hukuksal değer kavramına ilişkin görüşler açısından yaptığımız sınıflandırma çerçevesinde de söz konusu kavramları temel aldığımız görülecektir. Ancak dikkat edilirse, bu görüşlerin ortak noktası olarak kamu düzeni/barışı/güvenliği kavramları "bizatihi birer hukuksal değer olarak" alınıp, suç tipleri ile bu "hukuksal değerlerin" korunduğu ifade edilmiştir. Belirtilen bu kavramların suçla korunan hukuksal değer açısından doğru bir şekilde konumlandırılabilmesi için evvela suçla korunan hukuksal değer kavramına ilişkin olarak çalışma konumuzu ilgilendirdiği hacimde bir modelleme yapmamız ve buradan çıkaracağımız sonuçlara göre de suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından "suçun koruma objesi" ve "suçla korunan hukuksal değer" kavramlarını tanımlamamız yararlı olacaktır. Bu şekilde, bu suçla

---

[521] Krş. Günday, **a.g.e**., s.260.
[522] Bkz. Türay, **a.g.e.**, s.227.
[523] Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.97; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873-874; Şen, **a.g.e.**, s.24; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488-3489; Akkaya, **a.g.e.**, s.8-9; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Kavlak, **a.g.e.**, s.339; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.86; Erel, **a.g.e.**, s.380.
[524] Bkz. Yuk. **§1**, I, A.

korunan hukuksal değerin ne olduğunu ve bunun suçun ve hareketin konusu kavramlarından nasıl ayrılacağını da doğru bir şekilde tespit etmiş olacağız.

a- Genel Olarak Suçla Korunan Hukuksal Değer Modellemesi ve Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında *Suçun Konusu* ve *Hukuksal Değer* Ayrımı

Bugün için en genel ifadesi ile ceza hukukunun toplum açısından en önemli menfaatleri özel olarak korumak görevinde olduğu kabul edilmektedir[525]. Öyleyse ceza hukukunun asli görevi belirli hukuksal menfaatleri/değerleri korumaktır[526]. Genel olarak modern ceza hukuku öğretisi çerçevesinde *hukuksal değer*, hukuk tarafından tanınan ve koruma altına alınan *bireysel menfaatleri* ifade etmektedir[527]. Bunun sonucu olarak hukuksal değerler, hukuk tarafından kendisine bir değer atfedilerek hukuki sonuç bağlanan ve hukuki koruma altına alınan bireysel menfaatler yani hukuksal formları ile *haklar, özgürlükler ve benzeri hukuki kurumları* ifade etmektedir[528]. Dolayısıyla hukuksal değer kavramının temelinde

---

[525] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.142; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:1,8; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.28; Koca,Üzülmez, **a.g.e.**, s.32; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.446; Hakeri, **a.g.e.**, s.2; Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.135.

[526] Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.38; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.117; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.32, 113; Zafer, **Genel Hükümler**, s.5; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.41; Türay, **a.g.e.**, s.222.

[527] Zafer, **Genel Hükümler**, s.5; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.113; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.117 vd., Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.47; M. Cemil Ozansü, **Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk**, Ankara, Seçkin, 2007, s.72. Krş. Antolisei, **Parte Generale**, s.177; Mantovani, **a.g.e.**, s.194 vd.; Ranieri, **a.g.e.**, s.35; Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara, Sevinç, 1970, s.257-258;

[528] Toplumsal yapı içinde yaşayan insanlar, kaçınılmaz olarak çevrelerindeki belirli somut ya da soyut objeler ile tekil menfaat ilişkisi içerisine girmek durumundadır. Bu menfaat ilişkisi söz konusu objenin kişi açısından yararlı, değerli, olumlu vs. görülmesinden kaynaklı ve temelde salt sübjektif bir değer yargısından ibarettir. Bu yargının sonucu olarak insan, söz konusu yararın devamını arzulayacak ve buna uygun bir koruma içgüdüsüne sahip olacaktır. Bu durumda, tekil olarak her bir insanın ilişki içinde bulunduğu pek çok somut ve soyut obje ve bunlarla sınırsız tür menfaat ilişkisi söz konusu olacaktır. Bunun sonucunda toplumu oluşturan fertler, her birine değerli gelen tekil menfaatleri "karşılıklı" olarak tanıyacaklar, haliyle bir önceki aşamada salt sübjektif olan yarar kavramı, aynı ya da başka tür objelerle benzeri yarar ilişkilerine giren birden çok insanın olduğu toplumsal yapıda zorunlu olarak objektifleşecektir. Bu aşamada her bir menfaat, ilgili olduğu objeden ve sahibinden bağımsızlaşmış, soyut, ideal ve toplumsal bir menfaat halinde gelmiştir. Her bir insanın kendi sübjektif menfaatine verdiği bireysel değer de bu aşamada artık *toplumsal değer* haline gelmiş olmaktadır. Hukuk sistemi de bu toplumsal değerler üzerine kurulur ve tüm hukuk normları bu toplumsal değerleri koruma görevini ifa etmekte, böylece bu toplumsal değerler *hukuksal değer* biçimi almaktadır. Öyleyse hukuksal değerlerin temelinde toplumsal değerler, bunların temelinde de bireysel

zorunlu olarak kişiler ile fiziksel veya toplumsal objeler arasında var olan menfaat ilişkileri yer almaktadır. Bu menfaat ilişkilerine hukuk sisteminin atfettiği değer, hukuksal değer olarak karşımıza çıkmaktadır[529].

Hukuksal değerlerin, hukuk sistemi tarafından bireysel menfaatlere atfedilen değer olduğunu belirtmemiz, bu değerlerin soyut ve ideal kavramlar olarak karşımıza çıkmasına sebebiyet vermektedir[530]. Hukuksal değerlerin hiçbir durumda maddi karşılıkları söz konusu olmadığı gibi manevi-ideal kavramlar olarak bunların zarara ya da tehlikeye uğramaları da mümkün değildir[531]. Fail, fiilini nesnel ya da öznel, fiziksel ya da toplumsal koruma objeleri üzerinde gerçekleştirecek, bu nedenle söz konusu objeler zarara ya da tehlikeye uğratılacaktır. Yoksa "kişi" ile "obje" arasındaki soyut yarar/menfaat ilişkisinin zarara veya tehlikeye uğratılması zaten mümkün değildir[532].

Buradaki menfaat ilişkisi tanımlaması, hukuksal değeri menfaat ilişkisinin objesinden (=*suçun konusundan)*[533] ayırmaktadır. Buradaki obje kavramı kişilerin menfaat ilişkisinde bulundukları fiziksel veya beşeri/toplumsal gerçeklikleri ifade etmektedir[534]. Burada en temelde fiziksel varlığı olan objeler söz konusu olmaktadır.

---

menfaatler yatmaktadır. Sarıtaş, **İHFM**, s.1092-1093. Ayrıca bkz. ve krş. Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.134 vd.; Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.257-258.

[529] Krş. Antolisei, **Parte Generale**, s.177; Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.257-258; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.119-121; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.234-235; Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.135-136.

[530] Mantovani, **a.g.e.**, s.195; Adem Sözüer, "Tehdit Suçu", **İHFM**, C:LIV, S.1-4, ss.125-146, İstanbul, 1994, s.126, dpnt.3; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.87; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.32, 112; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.286; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.47.

[531] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158-159; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Sözüer, **İHFM**, s.126, dpnt.3; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.87; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.515 vd. (Ancak *Ünver*, çalışmasının bazı yerlerinde korunan hukuksal değerin zarara uğramasından yahut tehlikeye sokulmasından bahsetmektedir. Bkz. Ünver, **Hukuksal Değer**, s. 439, 464). Bu nedenle doktrinde hukuksal değerlerin "zarara" yahut "tehlikeye" uğratılmalarına ilişkin ifade biçimleri isabetli değildir (Krş. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.28; Toroslu, **Genel Kısım**, s.107; Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.161; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.232; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.223; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.255; Muharrem Özen, **Genel Tehlike Yaratan Suçlar**, Ankara, US-A, 2010, s.5; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.95; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.41; Koray Doğan, "Tehlike Suçu ile Zarar Suçu Arasındaki Suçların İçtimaı Sorunu", **TAAD**, Yıl: 5, Sayı: 16, ss.179-208, Ocak 2014, s.184). Oysa aşağıda belirteceğimiz üzere, zarara yahut tehlikeye uğratılan hukuksal değer değil, koruma objesi yani suçun konusudur.

[532] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158.

[533] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.111-112; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.198; Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.136.

[534] Belirtelim ki bazı yazarlar *değer* ve *menfaat* kavramlarına farklı anlamlar vermektedir. Örneğin *Ranieri*'ye göre *değer* bir insan ihtiyacının doğrudan ya da dolaylı olarak tatmininde yararlı olan her şeydir. Bunlar maddi ya da manevi, insan varlığına ya da malvarlığına ait olabilir. *Menfaat* ise

Örneğin mülkiyet hakkının ilgili olduğu eşya, fiziksel bir gerçekliği ifade etmektedir. Ancak toplumsal yaşamda kişilerin yalnızca fiziksel gerçekliklerle değil, toplumsal gerçekliklerle de menfaat ilişkisi içine girmekte olduğu kuşkusuzdur[535]. Örneğin toplumsal hayatta var olan evlilik, şeref, anayasal düzen gibi kavramların hiçbir fiziksel karşılıkları olmadıkları ancak bunların birer toplumsal gerçeklik olarak "var oldukları" açıktır. Kişilerin bu toplumsal gerçeklik tipleri ile menfaat ilişkileri de kaçınılmaz olarak hukuksal değerlere vücut verecektir. Bu çerçevede *şerefli bir şekilde anılma hakkı*, şeref kavramı üzerinde kişilerin sahip olduğu toplumsal bir menfaat ve hukuksal bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır, ancak bu hukuksal değeri koruyan hakaret suçunda suçun koruma objesi manevi bir kavram olan

---

değerin, süjenin menfaatlerinin tatmini için yararlı olmasını ve bu nedenle de değeri muhafaza etme istemini ifade eder. Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.35. Bizim hukukumuzda benzer yönde bkz. Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.236. *Mantovani* de *değer* ve *menfaat* kavramlarının farklı olduğunu ve değerin bir insanın ihtiyaçlarını karşılamaya yararlı her şey olduğunu oysa menfaatin bir insan ile değer arasındaki ilişki olduğunu ancak artık çoğunlukla bunların birbirleri yerine kullanıldığını belirtmektedir. Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.195.

[535] Doktrinde genel olarak koruma objesi yahut genel kabul gören ismi ile suçun konusu "maddi varlığı olan şey" manasında kullanılmaktadır. Öyle ki suçun konusu ile korunan hukuksal değer de maddi olma ve olmama nitelikleri üzerinden ayrıma tâbi tutulmaktadır. (Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.195). Buna göre suçun konusu "suçun cismini teşkil eden insan veya şey" veya "eşya veya şeyin fiziki, maddi yapısı" olarak ifade edilmektedir (Antolisei, **Parte Generale**, s.190; Sözüer, **İHFM**, s.126, dpnt.3; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.207; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.111-112; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.88; Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.185; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.284-285; Zafer, **Genel Hükümler**, s.152; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.221). Bu görüşü savunan yazarlardan bir kısmı, her suçun koruduğu bir hukuksal değerin olduğunu ancak her suçun bir konusunun olmadığını ifade etmiştir (Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.175; Zafer, **Genel Hükümler**, s.153; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.221). Oysa hukuksal değer kavramı zorunlu olarak koruma objesi yani suçun konusu ile ilişki içindedir. Zira hukuksal değerin temelindeki menfaat ilişkisi zaten koruma objesi üzerindeki menfaat ilişkisidir. Bu nedenle her suçun bir konusunun olması mantık gereği mecburidir (Özgenç, **Genel Hükümler**, s.33; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.111). İşte bu noktada suçun konusu kavramının mutlaka maddi niteliği olan bir hususa işaret etmesi gerektiği yönündeki görüşün olağan paradoksal sonuçları ile karşılaşılmaktadır. Zira eğer suçun konusu mutlaka maddi varlığı olan bir olgu ise "trafik güvenliğini tehlikeye sokma" suçu ve benzeri pek çok suç, "konusu olmayan" bir suç olarak vasıflandırılmak durumunda kalınacaktır (nitekim bu yönde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.175, Keza yalan yere yemin suçu örneği açısından yine aynı yönde bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.221). Bu durumda ise eğer suçun bir konusunun olmadığı kabul edilirse bu durumda hukuksal değerin *suçun konusu üzerindeki menfaat* olduğu kabulü temelsiz kalacaktır. Nitekim bu zorunluluk nedeniyle gene doktrinde bazı suç tipleri için suçun konusu nitelemesi yapılırken fiziki, maddi yapısı olmayan "şeref, itibar" gibi kavramlara atıf yapılmaktadır. Oysa bunların maddi bir bünyeleri olmadığı şüphesizdir. Bu da suçun konusunun mutlaka fiziksel bir içeriğe atıf yapmasının zorunlu olamayacağını göstermektedir; toplumsal kavramlar da pekala suçun konusu olabilir.

*şeref*tir[536]. Bu çerçevede koruma objesinin yani suçun konusunun hukuksal değerin ilişkili olduğu fiziki ya da toplumsal obje olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır[537].

Failin fiili üzerinde gerçekleştirdiği fiziki ya da beşeri/toplumsal obje, fiil ile zarara uğratılan ya da tehlikeye konulan objedir[538]. Fail bu objeyi zarara ya da tehlikeye uğratmak suretiyle kişilerin bu obje üzerindeki menfaatlerini tanımamakta, hukuk sisteminin bu menfaatlere atfettiği değerin geçerliliğini ihlal etmektedir[539]. Dolayısıyla fiilden zarar ya da tehlike şeklinde "etkilenen" fiziksel ya da toplumsal/düşünsel objeler hukuksal değerlerin ilgili oldukları[540] toplumsal gerçeklikler olarak *suçun konusunu*[541], bunlar üzerinde hukukun değer atfettiği ve fiille "ihlal edilen" menfaat tipleri ise *hukuksal değerleri* ifade etmektedir[542]. Bu çerçevede belirli bir zamanda, belirli kişi ya da kişilerle ilişkilendirilen, fiziksel ya da

---

[536] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.199.

[537] *Toroslu* ve *Artuk/Gökcen/Yenidünya* da suçun konusunu temelde maddi bir varlık olarak ele almakta ancak isabetli olarak "bir insanın manevi varlığının" da suçun konusunu teşkil edebileceğini belirtmektedirler. Yazarlara göre "insan cismi kadar, maddi olmayan varlığı ile de gerçektir. Kaldı ki pozitif hukuk kuralları da bunu kabul etmiştir" (Bkz. Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.186, Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.285). Bu çerçevede yazarlara göre kasten öldürme suçunda konu öldürülen kimsenin yaşamı, hakaret suçunda kişinin şerefidir. Ancak *Toroslu* insan dışındaki şeyler açısından maddi konuyu tabiatçı açıdan anlamak gerektiğini bu nedenle cisim olmayan ve sadece düşünsel olarak idrak edilebilen şeylerin maddi konu olamayacağını ancak hukuki konu olabileceğini belirtmektedir (Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.186). Konuyu bir bütün olarak ele alan *Ranieri* de bunun maddi ya da hayat, vücut bütünlüğü gibi manevi nitelikte olabileceğini ifade etmiştir. Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.35.

[538] Artuk, Gökcen,Yenidünya, **a.g.e.**, s.286.

[539] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149. Krş. Ozansü, **Kast**, s.73.

[540] Ünver, **Hukuksal Değer**, s.146.

[541] Bu anlamı ile *suçun konusu (koruma objesi)*, tipte hareketin icrası ile ilişkili olarak öngörülen fiziksel ya da beşeri/toplumsal objeleri ifade eden *hareketin objesinden (konusundan)* farklıdır. Hareketin objesi, hareketin icrası için varlığı tipte öngörülen ve hareketten önce var olan ve hareketin üzerinde gerçekleştiği (örneğin kaçakçılık konusu eşya) ya da hareketle birlikte doğan (örneğin imal edilen uyuşturucu madde) fiziksel veya toplumsal olguları ifade eder ve bu haliyle hareketin konusu, hareketle tehlikeye düşürülen veya zarara sokulan *suçun konusu*ndan farklıdır. Hatta hareketin konusu, çoğu zaman bizatihi suçun konusunun zarara ya da tehlikeye uğratılması için kullanılan araçları kapsadığından tamamen zıt bir kavramsal içeriğe sahiptir. Zira hareketin konusu tipik hareketle oluşturulan tehlikenin bir kaynağı iken suçun koruma objesi tehlikenin bizatihi yöneldiği şeydir. Örneğin uyuşturucu ticareti suçunda (TCK m.188) hareketin konusu kanuni tipte öngörülen *ticareti yapılan uyuşturucu madd*e iken suçun konusu tipik hareketlerle tehlikeye uğratılan *kamu sağlığı*, korunan hukuksal değer ise toplumu oluşturan her bireyin *sağlıklı bir sosyal çevrede yaşama hakkı (AY m.56)*dır. Bu tespitlerimizin doğal sonucu olarak her suçun, zarar veya tehlikeye uğrattığı bir konusu (koruma objesi) olmasına rağmen her suç tipinde tanımlanan hareketin icrası için mutlaka bir obje ile ilintili olmasına yani her tipik hareketin bir konusu (hareket objesi) olmasına gerek yoktur. Örneğin yalan yere yemin suçunda suçun bir konusu (adil bir yargılama sistemi) olmasına rağmen hareketin tipte öngörülen bir konusu yoktur. Suçun konusu kavramı yerine hareketin konusu ifadesini kullanan ve bu suretle bu kavramlar arasında ayrım yapmayan görüş için bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.111 vd.; Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.160 vd.; Ozansü, **Kast**, s.74-75.

[542] Bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.148-149; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.142. Krş. Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.257-259; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.236; Ozansü, **Kast**, s.72-73.

düşünsel olarak algılanabilen hayat, şeref, araba, evlilik vb. kavramlar suçun konusunu oluştururken, kişilerden ve zamandan mücerret, manevi ve ideal değerler olarak yaşam hakkı, şerefli bir şekilde anılma hakkı, mülkiyet hakkı veya sadakat talep hakkı ise hukuksal değerleri oluşturmaktadır.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında birden fazla fail, kendilerini bu şekilde hareket etmeye yönelten ekonomik, siyasal ya da başkaca istekleri doğrultusunda[543], sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmekte ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmektedirler[544]. Kişilerin hukuk kurumları tarafından korunan menfaatlerinin bu şekilde birden fazla, soyut ve sayısı belirsiz eylemlerle ihlal edilmesi hedefinin, kişilerin huzur ve sükun içinde yaşamaları, toplumsal yaşayışta hukuk kurallarının öngördüğü şekilde yaşamlarını sürdürmeleri, toplumsal olarak karşılaşabilecekleri talep ve eylemlerin az çok öngörülebilir olmasını ihtiva eden kamusal düzen kavramı ile bağdaşması elbette mümkün olmayacaktır. Hele bir de bunun; kendi alt kültürünü oluşturma potansiyeli yüksek, tüm mensuplarına örgütlü olma bilinci ve "biz olma" düşüncesi sağlayan, ön plana örgüt amaçlarını koyan ve bunu tüm grup üyelerine empoze eden, tüm üyeleri için ciddi bir kazanç kapısı oluşturan, kendine has bir kariyer tipi oluşturup bunu ulaşılması gerekli bir hedef olarak gösterebilen, tek başına işlenmesinden çekinilen fiilleri kolayca işleme azmi ve dayanışma[545] aşılayan bir mekanizma aracılığı ile gerçekleştirilmesinin kamu düzeni açısından çok ciddi bir tehdit olduğu kuşkusuzdur[546]. Öyleyse, kişilerin hak ve özgürlüklerini ihlale yönelmiş organize bir iradenin; bu hak ve özgürlüklerin korunmasını, kişilerin huzur, dirlik ve sağlık içinde yaşamalarını ve önceden belirlenmiş karşılıklı ilişkilerin sosyal norm ve değerler

---

[543] Patalano, **a.g.e.,** s.36-38.
[544] Maljević, **a.g.e.**, s.33-34; Antolisei, **Parte Speciale**, s.224-225; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.86-87; Erel, **a.g.e.**, s.380.
[545] "Suç teşekkülünün amaçlanan suçları işlemede sağladığı kolaylık, hem kemiyet, hem de keyfiyet itibarıyladır. Amaçlanan suçları işlemek için ihtiyaç duyulan eleman ve malzeme, teşekkül sayesinde kolaylıkla temin edilebilmektedir. Teşekkül içinde biraraya gelen kişiler, bir dayanışma içinde oldukları için, amaçlanan suçları işlemekte tereddütsüzce, korkusuzca hareket edebilirler. Bu suçları işlemekte başarı gösteren kişiler, teşekkül bünyesinde çeşitli suretlerde mükafatlandırılmaktadırlar. Teşekkül, mücerret birleşme olmayıp, bünyesinde hiyerarşik bir yapının, ast-üst ilişkisinin, emir-komuta zincirinin hakim olduğu yapılanmayı ifade eder. Böylece, teşekkül, mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı mahiyetini kazanmakladır" Özgenç, **İHFM**, s.51-52.
[546] Maljević, **a.g.e.,** s.16-18.

yoluyla düzenlenmesini, toplumun geneline hakim olması gereken çatışmasızlık durumunu ve toplumsal yapıdaki genel güvenliği yani kamu düzeni[547], kamu barışı ve kamu güvenliğini tehlikeye uğratacağı açıktır[548]. Dikkat edilirse kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği kavramları, somut bireylerden ve soyut kurumlardan oluşan toplumun "belirli bir denge biçiminde" olmasını ifade eden yani *belirli* ve *reel* bir toplumsal durumu betimleyen öznel/düşünsel kavramlardır. Daha basit bir ifade ile bir toplumun düzen içinde olup olmaması çeşitli kriterlere göre içeriği değişse de "betimleyici" bir ifade olacaktır. Ancak ne suretle tanımlanırlarsa tanımlansınlar her durumda, bu kavramların *ideal bir menfaat biçimini* ifade etmedikleri açıktır. Gerçekten, insanların "kamu güvenliği" ya da "kamu barışı" şeklinde ifade edebilecek bir menfaat biçimlerinden söz edilebilmesi mantık gereği mümkün değildir. Aksine bu kavramlar toplumsal bir gerçekliği betimlemekle, insanların üzerinde menfaat tesis edebilecekleri öznel/düşünsel objelere dönüşmektedirler.

Yukarıda belirttiğimiz üzere fiilden zarar ya da tehlike şeklinde "etkilenen" fiziksel ya da toplumsal objeler hukuksal değerlerin ilgili oldukları toplumsal gerçeklikler olarak koruma objelerini, bunlar üzerinde hukukun değer atfettiği ve fiille "ihlal edilen" menfaat tipleri ise hukuksal değerleri ifade etmekte olup haliyle suç örgütlerinin kurulması ile "tehlikeye uğratılan", bu tarz bir eylemden "etkilenen" ve bizatihi birer menfaat tipi olmayan "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği" kavramlarının birer hukuksal değer olarak addedilemeyecekleri açıkça görülmektedir. Nitekim doktrinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin yapılan ve yukarıda özetlenen değerlendirmelerde ağırlıklı olarak bu eylem tipleri ile "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği"nin *zedelendiğinden* yahut *tehlikeye uğratıldığından* söz edilmektedir[549]. Oysa, manevi, ideal değerler olarak hukuksal değerlerin "zedelenmesi" yahut "tehlikeye uğratılması" mümkün değildir[550]. Aksine, *koruma objelerinin zarara yahut tehlikeye uğratılması*

---

[547] Krş. Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.91 vd.

[548] Manzini, **a.g.e.**, k.no: 1930; Antolisei, **Parte Speciale**, s.225; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Tona, **a.g.e.**, s.1065; Maljević, **a.g.e.**, s.16; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum,** s.50; Özek, **İHFM**, s.459; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Evik, **MÜHF-HAD**, s.672; Tozman, **a.g.e.**, s.39; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.8-9; Yurtlu, **a.g.e.**, s.54; Zeybek, **a.g.e.**, s.76; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.41.

[549] Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.86.

[550] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.87; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.515 vd.

neticesinde *hukuksal değerlerin ihlal edildiğinden* söz etmek gerekir[551]. Bu çerçevede bir taraftan hukuksal değerlerin soyut ve manevi değerler olarak zarara veya tehlikeye uğratılamayacağından ve söz konusu suç tipleri ile "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği"nin zedelendiğinden yahut tehlikeye uğratıldığından bahsedilmesi diğer taraftan ise bu kavramların bizatihi suçla korunan hukuksal değer olarak nitelendirilmeleri çelişkili olacaktır[552].

Görüleceği üzere "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği" kavramları somut bireylerden ve soyut kurumlardan oluşan toplumun belirli bir denge biçiminde olmasını ifade eden yani belirli ve reel bir toplumsal durumu betimleyen öznel kavramlar olarak "suçun konusunu" *(=koruma objesini)* oluşturmaktadır[553]. Bu haliyle bunların "suçla korunan hukuksal değer" olarak nitelenmeleri mümkün değildir[554]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında ise kişilerin toplumun belirli bir düzen, barış ve güvenlik içinde olması ile ilgili temel menfaatleri ihlal edilmektedir. Öyleyse söz konusu suç tipleri ile korunan hukuksal değerin tespitinde de bu menfaatler göz önünde bulundurulmalıdır.

b- Suçla Korunan Hukuksal Değer Olarak Toplumsal Düzen, Barış ve Güvenlik İçinde Yaşama Hakkı

Toplumun belirli bir düzen hali içinde olması ile kişilerin güven ve huzur içinde toplumsal ilişki biçimlerine yöneleceğini ve bu suretle aslında toplumsal düzenin bizatihi kişilerin huzur, dirlik ve sağlık içinde yaşamaları, hukuksal

---

[551] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149.

[552] Nitekim bu çelişkiye bizzat kanun gerekçesinde düşülmüş ve aynı paragraf içerisinde *"bu suç tanımı ile korunan **hukukî değer**, kamu güvenliği ve barışıdır"* tanımlaması yapılırken diğer taraftan *"Kamu güvenliği ve barışının **bozulması**"* ifadesine yer verilmiştir. Oysa bir hukuksal değerin "bozulmasından" söz edilmesi mümkün değildir; hukuksal değer olsa olsa ihlal edilebilir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.158-159; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Sözüer, **İHFM**, s.126, dpnt.3; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.87; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.515 vd; Sarıtaş, **İHFM**, s.1093, dpnt.123.

[553] Bu itibarla suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda "örgütü" suçun konusu sayan görüşün (Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6631; Zeybek, **a.g.e.**, s.77) kabulü mümkün değildir. Aşağıda belirteceğimiz üzere belirli tipte bir örgüt yani suç örgütü, ilgili suç tipleri çerçevesinde "hareketin konusu" mahiyetindedir. İfade ettiğimiz üzere "hareketin konusu" ve "suçun konusu" ise birbirinden farklıdır.

[554] Doktrinde bazı yazarlar ise örneğin "kamu barışını" hem suçun konusu hem de hukuksal değer olarak nitelemektedir. Bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.66,72. Oysa, yukarıda yaptığımız açıklamalar çerçevesinde tipik hareketle zarara veya tehlikeye uğratılan suçun konusunun, zarar ve tehlikeye uğraması soyut niteliği gereği mümkün olamayan korunan hukuksal değerle ayniyet teşkil etmesi mümkün değildir.

menfaatlerinin korunması ve önceden belirlenmiş karşılıklı ilişkilerin sosyal norm ve değerler yoluyla düzenlenmesi olduğunu ifade etmiştik. Bu suretle kamu düzeni kavramı, istek, talep ve davranışlarını bu düzene göre biçimlendiren, buna göre yaşayışlarını idame ettiren kişiler için haliyle son derece önemlidir[555]. Kişinin yaşamını devam ettirebilmesi, özgür bir biçimde ekonomik mübadele ilişkilerine girebilmesi, aile kurabilmesi ve buna uygun şekilde yaşayabilmesi, dini ve düşünsel vecibelerini yerine getirebilmesi, özgür bir biçimde haber alıp verebilmesi ya da genel olarak düşüncelerini ifade edebilmesi, sahip olduğu eşyaları istediği gibi kullanabilmesi ya da elden çıkarabilmesi vs. hepsi ancak toplumun belirli bir düzen formunda olması halinde mümkün olabilecektir. Toplumsal düzenin denge biçimi, ekonomik, siyasal, sosyal vs pek çok olguya göre değişecek, bu da kişilerin hak ve özgürlüklerinin ne derece sınırlandırıldığını biçimlendirecektir. Kişilerin ne zaman, ne şekilde ve ne boyutta gerçekleşeceği belirsiz çok sayıda saldırı tehdidi ile karşı karşıya kalmaları ve bu suretle huzur, sükun ve sağlık içinde yaşamalarına karşı herhangi bir endişe duymaları, onların ekonomik ve toplumsal etkileşime girişmemeleri sonucunu da doğurmaktadır[556]. Öyleyse, kişilerin toplumun düzen, barış ve güvenlik içinde olması yani birer betimleyici soyut kavramlar olan "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği"nin toplumsal olarak var olması ile ekonomik ve sosyal yaşama güven ve huzur içinde dahil olabilmeleri, bu suretle hak ve menfaatlerinin ihlal edilmesi korkusu yaşamamaları, toplumsal normların çizdiği sınırlar içinde özgürce hayatlarını idame ettirmeleri, bir bütün olarak korunmasını talep ettikleri birer *menfaat* niteliği taşımaktadır. Birer betimleyici soyut kavramlar olarak "kamu düzeni", "kamu barışı" ve "kamu güvenliği"nin tehlikeye düşürülmesi ile bu menfaatlerin ihlal edileceği açıktır. Bu hususun, toplumu oluşturan tüm bireyler için cari olması çerçevesinde kişilerin belirttiğimiz menfaatleri, objektif toplumsal menfaatler olarak toplumsal normların içeriğinde kendine yer bulmuştur.

Söz konusu menfaat tipine, hukuksal kurum ve kurallar da elbette sessiz kalmamış, en temel hukuk metinlerinde bu menfaatler koruma altına alınmıştır. Nitekim, Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin, *"toplumun huzuru (...) anlayışı içinde (...) bir hukuk Devleti"* olduğu belirtilmiş, 5. maddesinde devletin

[555] Bkz. Bayraktar, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, s.96-98.
[556] Ünlü, **a.g.e.**, s.4.

temel amaç ve görevleri arasında *"kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak"* olduğu belirtilmiştir. Yine Anayasanın pek çok hükmünde dolaylı olarak kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışının tehlikeye düşürülmesinin önlenmesi amacıyla hukuk normu ihdas edilebilmesine olanak tanınmıştır[557]. Buna paralel olarak pek çok kanun hükmünde kişilerin düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkına ilişkin hükümler sevk edilmiş, örneğin TCK' nın 1. maddesinde kanunun amacı *"kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, (...) toplum barışını korumak,"* olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla kişilerin, toplumun düzen, barış ve güvenlik içinde olması suretiyle ekonomik ve sosyal yaşama güven ve huzur içinde dahil olma, bu suretle hak ve menfaatlerinin ihlal edilmesi korkusu yaşamama, toplumsal normların çizdiği sınırlar içinde özgürce hayatlarını idame ettirme taleplerinin hukuk tarafından korunduğunu ve bu menfaatlerin bizatihi birer hukuksal değer olarak kabul edildiğini belirtmek gerekmektedir.

Bu menfaat tiplerinin, birer hukuksal değer olarak sistemleştirilmeleri aşamasında kısaca *"toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı"* olarak ifade edilmeleri mümkündür. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelen ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştiren birden fazla kişinin bu eylemleriyle, kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehlikeye gireceğinden kişilerin bu kavramlar üzerindeki menfaatleri yani toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmiş olmaktadır[558]. Bu çerçevede suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile korunan hukuksal değerin de *"toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı"* olarak ifade edilmesi mümkündür. Suç işlemek amacıyla örgüt kurulması, yönetilmesi, bu örgütlere üye olunması, örgüt adına suç işlenmesi ya da örgüte yardım edilmesi yoluyla kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehlikeye uğratılmakta ve bu yolla kişilerin bu

[557] Örneğin bkz. Anayasa m.20, 21, 22, 26, 31, 33, 34, 51.

[558] Bu haliyle bizce, işlenmesi amaçlanan suç tipleri ile korunan hukuksal değerlerin bu suç tipleri ile halihazırda hazırlık aşamasında korunduğu ve bu suretle hukuksal değerlerin korunma alanının öne çekildiği görüşü (Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.36) isabetli değildir. Zira, bu suç tipleri ile bağımsız bir hukuksal değer olarak *toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı* korunmaktadır.

toplumsal olgulara bağlı menfaatleri yani toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmektedir[559].

C- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında Müşterek Kavram Olarak "Mağdur"

Suçun mağduru, suç tipi ile ihlal edilen hukuksal değerin süjesi olarak tanımlanmaktadır[560]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümü yönünden korunan hukuksal değerin, yukarıda ifade ettiğimiz üzere, *"toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı"* olarak ifade edilmesi mümkün olduğuna göre bu suç tiplerinin tümü yönünden mağdurun müşterek bir normatif özellik olduğunu da ifade etmemiz gerekmektedir. Suç tiplerinde mağdura yönelik ayrıca bir unsura yer vermemesini de nazara alarak her suç tipi yönünden tekrara düşmemek adına suç tiplerinin mağduru kavramını, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile korunan hukuksal değerleri incelediğimiz bu kısımda irdelememizin yararlı olacağını düşünüyoruz.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümü yönünden korunan hukuksal değer *toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı* olduğuna göre bu suç tiplerinin tümü yönünden mağdurun da bu hakkın süjesi olarak *toplumu oluşturan tüm bireyler* olduğunu ifade etmek gerekmektedir[561],[562]. Gerçekten, suç

---

[559] Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının neden bağımsız suç tipleri olarak düzenlendikleri hususunda temelde güvenlik paradigması temelli pek çok gerekçe bulmak mümkündür (bkz. Tozman, **a.g.e.,** s.26-40). Ancak temelde ceza hukuku açısından değerlendirildiğinde, bu suç tiplerinin ihdas nedeninin yegane gerekçesi, "bir suç örgütü ihdasıyla, işlenmesi amaçlanan suçlarla korunan hukuksal değerlerden bağımsız ve kendine özgü bir hukuksal değerin ihlal edildiği gerçeğidir". Bu yönüyle bu ihlali gerçekleştiren fiiller cezaya layıktır. Örgütlerin yaygınlığı, işledikleri fiiller ile oluşturdukları tehdit boyutu gibi hususlar ise "korunan hukuksal değeri ihlale yönelmiş fiillerin cezaya muhtaç olup olmadığı" değerlendirmesi açısından kanun koyucu tarafından dikkate alınabilecektir. Bazı ülkelerde bu fiillerin bağımsız olarak cezalandırılmaması, yalnızca cezaya muhtaç görülmemesi ile ilgilidir; yoksa bu durum, suç tiplerinin bağımsız bir hukuksal değeri koruma gerçeğini değiştirmez. Bu tespitlerimiz, aslında söz konusu fiillerin eyleme geçmemiş birer düşünce ve birer hazırlık hareketi mahiyetinde olması ve bunların temelde iştirak iradesinin bir tür görünümü olduğu gerekçesi ile cezalandırılabilir alanın dışında kalması gerektiği yönündeki görüşün de (Şen, **a.g.e.,** s.24-25) neden isabetli olmadığını göstermektedir. Cezaya muhtaçlık ve cezaya liyakat kavramları için bkz. Ünver, **Hukuksal Değer**, s.668 vd.

[560] Bkz. Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.176; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.110; Zafer, **Genel Hükümler**, s.151; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s. 288; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.232.

[561] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.71; Tozman, **a.g.e.,** s.171; Kavlak, **a.g.e.**, s.360; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.120; Yurtlu, **a.g.e.**, s.93; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.68.

işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelen ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştiren birden fazla kişinin bu eylemi ile kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehlikeye gireceğinden toplumu oluşturan tüm kişilerin bu kavramlar üzerindeki menfaatleri yani toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmiş olmaktadır[563]. Dolayısıyla toplumu oluşturan her birey, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının mağduru olarak kabul edilmelidir. Bu itibarla, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından yalnızca örgütün faaliyete geçtiği aşamada işlenen suçlardan etkilenen kimselerin nazara alınarak dar bir mağdur kavramlaştırması yapılması ya da bu kişilerin toplumu oluşturan tüm bireylerin yanında ayrıca ve özel bir mağdur sıfatı almalarından bahsedilmesi isabetli değildir[564].

Bu noktada doktrinde bazı yazarlar, bu suç tipi ile aynı zamanda ya da müstakilen kamu güvenliğini ve barışını sağlamakla yükümlü olan devletin veya genel kolluğun ya da kamunun da bu suçun mağduru olduğunu ifade etmekte[565] ise de bizce bu görüşe katılmaya olanak bulunmamaktadır[566]. Zira mağdur, suçla korunan hukuksal değerin süjesi olup devletin herhangi bir hukuksal değerin (hak veya özgürlüğün) süjesi olabilmesi mümkün değildir[567]. Diğer taraftan bu suçla

---

[562] *Tezcan/Erdem/Önok,* bu suçla korunan hukuksal değerin topluma ait olduğunu ve suçun belirli bir mağdurunun bulunmadığını iddia etmişlerse de (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,**s.876). Suçun hukuki konusunun taşıyıcısının toplum olduğu şeklinde benzeri bir yaklaşım için bkz. Çakın, **a.g.e.,** s.36) bizce her suç tipi ancak hukuksal değerlerin ihlali nazara alınarak formüle edilmiş olup hukuksal değerler de esasen hukuk tarafından himaye edilen menfaatler yani hak ve özgürlükler olduğundan bireylere ait olmayan bir hukuksal değerden söz etmek mümkün değildir. Aynı yönde bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.203-204; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.110-111; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.289; Tozman, **a.g.e.,** s.170-171.

[563] Bkz. Yukarıda **§ 1**, III, B, 3, b.

[564] Krş. Ersan, **a.g.e.**, s.388; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.120; Kavlak, **a.g.e.**, s.360-361; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.68.

[565] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.265; Ersan, **a.g.e.,** s.388; Erel, **a.g.e.,** s.387; Akkaya, **a.g.e.,** s.10; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.3488; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6628; Kavlak, **a.g.e.,** s.360; Zeybek, **a.g.e.,** s.62, 80; Çakın, **a.g.e.**, s.37; Ünlü, **a.g.e.**, s.70. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da yakın tarihli bir kararında bu suçun mağdurunun "öncelikle kamu güvenliği ve barışını sağlamakla yükümlü olan devlet ve toplumu oluşturan bireyler olduğu(nu)" içtihat etmiştir. Bkz. YCGK, 19.2.2013 Tarih ve 2012/6-1490 E., 2013/159 K. (Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.665-6671).

[566] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.,** s.171; Yurtlu, **a.g.e.,** s.93.

[567] Bugün için de doktrinde ağırlıklı olarak, devletin herhangi bir suç tipinin mağduru olamayacağı, her suç tipinin yegane mağdurunun bireyler olduğu görüşü kabul edilmektedir. Örneğin *Özgenç*'e göre tüm suçların pasif süjesi ancak bireyler olabilir. Zira devlet hak süjesi olmayıp, devletin hak süjesi olduğu yönündeki görüş eski bir anlayışın ürünüdür. Bu nedenle muayyen bir şahsa karşı işlenen suçlarda bu kişi mağdur olduğu gibi kamu güvenine karşı işlenen suçlar, adliyeye karşı işlenen suçlar vs. gibi suçlarda herkes mağdur edilmektedir. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.203-204. Aynı yönde bkz.

korunan hukuksal değer de toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı olup bu hakka toplumu oluşturan her birey, bizzat bu toplumun bir ferdi olması münasebeti ile maliktir. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelen ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştiren birden fazla kişinin bu eylemi ile kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehlikeye gireceğinden kişilerin bu kavramlar üzerindeki menfaatleri yani toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmiş olmaktadır[568]. Devlet ise sahip olduğu toplumsal güç enstrümanları ile bu hak ihlalini önlemekle yükümlüdür. Bizatihi bu hakkı yerine getirmekle yükümlü olan Devletin ise bu hakkın süjesi ile aynı şekilde mağdur sayılabilmesi mümkün değildir. Haliyle bu hakkın ihlali yönünden Devletin sırf kamu düzeni ve kamu barışını sağlamak yönünden bir yükümlülüğü bulunması nedeniyle bu suçun mağduru sayılabilmesi hukuken olanaklı değildir.

IV - SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARININ NORMATİF TEMELLERİ: SUÇ TİPLERİNİN TEMEL NORMATİF ÖZELLİKLERİ

A- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin Normatif Sistem

1- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Türk Ceza Kanunu Sistematiğindeki Yeri

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının norma öncel özelliklerini incelerken bu suç tiplerinin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit ettiğini ve toplumu oluşturan tüm bireylerin de bu suç tiplerinin mağduru olduğunu

---

Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.110; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.289. Aksi yönde bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.189; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.232-233.

[568] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71; Tozman, **a.g.e.**, s.171; Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.195.

ifade etmiştik. İşte suç tiplerinin korunan hukuksal değere göre sınıflandırıldığı günümüz ceza kanunlarında da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları genel olarak toplumu oluşturan tüm fertlerin haklarını ihlal eden diğer suçlarla birlikte *"topluma karşı suçlar"* başlığı altında ve "*kamu düzenine(=public order / ordine pubblico)*" ya da "*kamu barışına (=public peace / pace pubblica)"* karşı suçlar kapsamında düzenlenmektedir ki Türk Ceza Kanununda da aynı yöntem benimsenmiştir. Gerçekten suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da *"Özel Hükümler"* isimli ikinci kitabın, *"Topluma Karşı Suçlar"* başlıklı üçüncü kısmının beşinci bölümü olan *"Kamu Barışına Karşı Suçlar"* kapsamı içinde düzenlenmiştir.

Topluma Karşı Suçlar kısmının *"Kamu Barışına Karşı Suçlar"* başlıklı beşinci bölümünde sırasıyla *Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (TCK m. 213), Suç işlemeye tahrik (TCK m.214), Suçu ve suçluyu övme (TCK m.215), Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (TCK m.216), Kanunlara uymamaya tahrik (TCK m.217), Görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma (TCK m.219), Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m.220)* ve sonradan mülga olan *Şapka İktisası ile Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında kanunlara muhalefet (TCK m.222)* suçları düzenlenmiştir. Görüleceği üzere bu suçlarda çoğunlukla toplumsal koruma objeleri konu edilmiştir ve bunun paralel olarak tamamı tehlike suç tipi olarak düzenlenmiştir. Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri ile de kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehlikeye uğratıldığından kanun sistematiğindeki yeri olarak bu kısım belirlenmiştir.

TCK'da suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini düzenleyen tek madde TCK m.220 değildir. Bunun dışında kanunda TCK m.78, TCK m.314 ve m.315'te de suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerine yer verilmiştir[569]. TCK m.220'ye göre özel hüküm niteliğinde olan bu maddeler, amaç ve bazen de nitelik açısından farklı tipte örgütlenme fiillerini yaptırıma bağlamaktadır. Bu maddelerden bazılarında TCK m.220'ye açık atıf yapılmışken bazılarında bu yönteme başvurulmamıştır. Söz konusu maddelerle TCK m.220 arasında özel norm - genel norm ilişkisinin söz

[569] Ünlü, **a.g.e.**, s.19.

konusu olması çerçevesinde her bir suç tipi yönünden bu ilişkinin sonuçları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

2- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Düzenlendiği TCK m.220 Hükmünün Sistematiği

a- Genel Olarak

TCK m.220'de düzenlenen fiillerin suç genel teorisi çerçevesinde incelenebilmesi açısından öncelikle temel iki meselenin çözümlenmesi gerekmektedir: Evvela söz konusu kanuni tipte birbirinden farklı altı hareket tipi, beş farklı fıkrada ve hemen hepsi farklı ceza miktarlarını gerektirecek şekilde düzenlenmiş olduğundan, çözümlenmesi gereken ilk mesele, bunların aynı suçun seçimlik hareketleri olarak mı ele alınması gerektiği yoksa söz konusu madde metninde aslında birden fazla suç tipinin mi düzenlendiği hususudur. Buna verilecek cevabın madde metninde birden fazla suç tipinin düzenlendiği yönünde olması halinde ise bu suç tiplerinin hangileri olduğu sorusuyla karşılaşılması kaçınılmazdır. Örneğin 7. fıkradaki suç örgütüne yardım fiili bağımsız bir suç tipi midir? İşte bu başlık altında inceleyeceğimiz bu meseleler, hem suç genel teorisi çerçevesinde TCK m.220'nin incelenmesi noktasında metodolojik, hem de buna bağlı olarak inceleme konusunun isimlendirilmesibe dair tercihimizin temellendirilmesi noktasında terminolojik olarak belirleyici olacaktır[570]. Bu çerçevede birbiri ile bağlantılı olan bu iki meseleyi aşağıda sırasıyla inceleyeceğiz:

b- Kanuni Düzenlemede Tek Bir Suç Tipinin mi Yoksa Birden Fazla Suç Tipinin mi Yer Aldığı Meselesi

(1)- Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

Doktrinde, kanuni düzenlemede tek bir suç tipinin mi yoksa birden fazla suç tipinin mi yer aldığı meselesi ile ilgili oldukça farklı yaklaşımlar söz konusu olsa da

[570] Türk Hukukunda "örgütlenme" ifadesini tercih eden bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.1 vd.

bunları temelde iki grupta sistematikleştirmek mümkündür. Nitekim, hakim olan görüş çerçevesinde[571] TCK m.220'nin incelenmesi noktasında esas olarak tek bir suç tipine ilişkin sistematik çerçevesinde analiz yapılmakta bir tek son fıkrada müstakil bir suç tipinin düzenlendiği kabul edilmektedir. Bu yönde bir inceleme yöntemi benimseyen yazarlar, tartışma konusu açısından da suç tipinde, örgütte gerçekleştirilen görevlere göre farklı ceza öngörülen seçimlik hareketli bir suçun söz konusu olduğunu ve bu suçun, birden fazla seçimlik hareketten birinin icrasıyla işlenebileceğini belirtmektedirler[572]. Yine bazı yazarlar, TCK m.220'de düzenlenen fiil tiplerini "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu" başlığı altında incelemişler ve bu suçun seçimlik hareketli bir suç tipi olduğunu belirttikten sonra, bu seçimlik hareketler arasında örgüt kurmak, yönetmek ve örgüt üyesi olmak fillerini saymışlardır[573]. Diğer bazı yazarlar ise bu konuda açık bir görüş belirtmemekle birlikte genellikle müştereken *"Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu*" başlığını taşıyan çalışmalarında TCK'nın 220. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiğini belirtmişler ve birinci, ikinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarda düzenlenen fiil tiplerini suçun maddi unsurları başlığı altında birlikte

---

[571] İtalyan Doktrininde de genel olarak bu görüşün hakim olduğu kabul edilmektedir. Buna göre "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme" tek bir suç tipi olup kanunda öngörülen; örgüt teşkil edenler (*costitutori*), örgüt kurulmasına öncülük edenler *(promotori)*, örgütü organize edenler *(organizzatori)* ve liderler *(capi)* ile üye olanlar (*partecipanti)* örgütte aldıkları role göre cezalandırılmakta" yani "uygulanacak ceza, failin örgüt içinde oynadığı role göre değişmektedir" Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221. Aynı yönde bkz. Boscarelli, **Enciclopedia**, s.872; Insolera, **L'associazione**, s.90; Tona, **a.g.e.**, s.1094,1096. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.77 vd. İtalyan uygulamasında ise eski tarihli kararlarda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının düzenlendiği İt. CK. m.416'da iki farklı suç ipotezinin öngörüldüğü bunlardan ilkinin kurmak, organize etmek ve yönetmek diğerinin ise örgüte basit katılım olduğu ifade edilmiştir. Örn. bkz. Cass. Sez. III, 11.06.1984, Carbone, *CED. Cass.* n.166374; Cass. Sez. I, 22.04.1985, Arlsan, *Cass. Pen.* 1987, 1323 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.76). Yeni tarihli kararlarda ise failin örgüt içindeki pozisyonuna göre farklı cezaların öngörüldüğü ve aksinin kabulü halinde örgüt üyesinin örgüt yönetmeye başlaması halinde aynı fiil nedeniyle iki kere cezalandırılacağı ve bunun da *ne bis in idem* ilkesine aykırılık teşkil edeceği belirtilmiştir. Örn. bkz. Cass. Sez. VI., 17.01.2003, n.6262, *CED. Cass.*, n.227711 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.77).

[572] Evik, **MÜHF-HAD**, s.674. Yine *Evik*, yürürlükten kaldırılan ÇASÖMK m.1'de tanımlanan suç tipini incelediği monografisinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini de kapsar şekilde, suç işlemek amacıyla örgütün kurulması, yönetilmesi ya da üye olunmasının aynı hukuksal değeri ihlal ettiğini, suçun unsurları yönünden de değişen bir şey olmadığını, bunun dışında yalnızca örgüt üyeleri için örgütte gerçekleştirdikleri görevlere göre farklı cezaların öngörüldüğünü, ancak bunların farklı suç tiplerini oluşturmadıklarını, birer seçimlik hareket olan örgütün kurulması, yönetilmesi ve üye olunması hareket tiplerinden birinin, birkaçının ya da hepsinin gerçekleştirilmesi halinde tek bir suç tipinin oluşacağını belirtmiştir. Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.243-244.

[573] Tezcan,Erdem,Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.75. Buna ek olarak örgüt adına suç işlemek ve örgüte yardım etmek fiillerini de suç tipinin seçimlik hareketleri olarak vasıflandıran görüş için bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.5. Benzer mahiyette bkz. İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.60-61.

incelemişlerdir[574]. Bununla birlikte, bu kapsamdaki yazarların çoğunlukla TCK m.220/8'de düzenlenen örgütün veya amacının propagandasını yapma fiillerini bu incelemeye dahil etmemiş oldukları görülmektedir[575]. Bu nedenle bu gruptaki yazarların bu son fıkradaki düzenlemeyi "suç işlemek amacıyla örgütlenme" suçunun dışında tuttukları, diğer fıkralardaki suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini ise tek bir suç tipinin seçimlik hareketleri niteliğinde kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

İkinci grup yazarlar ise maddede birden fazla suç tipi olduğunu kabul etmekte ve buna göre bir inceleme yapmaktadırlar. Bu çerçevede değerlendirme yapan

---

[574] Örneğin *Yenidünya/İçer*, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu" başlıklı çalışmalarında TCK'nın 220. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiğini belirtmişler ve suçun maddi unsurları başlığı altında birinci, ikinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarda düzenlenen fiil tiplerini incelemişler, ancak "örgütün propagandası her ne kadar 220 nci maddede yaptırıma bağlanmış olsa da, bağımsız bir suç tipi" olduğunu belirtmişlerdir (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.7 vd.). Benzer şekilde *Ersan,* "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu" başlıklı çalışmasında suçun unsurları bahsinde TCK m.220'nin birinci, ikinci ve sekizinci fıkralarını sırasıyla incelemiş böylelikle söz konusu fiil tiplerini aynı seçimlik hareket kapsamında mütalaa etmiştir (Ersan, **a.g.e.,** s.383 vd.). Keza yüksek lisans tez çalışmasını *"Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu"* şeklinde isimlendiren *Kavlak*, çalışmasının ikinci bölümünün başlığını "5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (T.C.K. m.220)" olarak tespit etmiş, "örgüt kurma, örgüt yönetme, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme" fiillerini bu suçun maddi unsuru kapsamında incelemiş ve tüm bu fiil tiplerini, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun seçimlik hareketleri şeklinde nitelemiştir. Yazara göre TCK m.220/f.1-7'de örgütte çeşitli görevlere göre farklı ceza öngörülen seçimlik hareketli tek bir suç düzenlenmiştir. (Bkz. Kavlak, **a.g.e.,** s.303 vd, özellikle 355-356). Benzer şekilde *Çakın, Zeybek* ve *İ. E.Yıldız* da çalışmalarında TCK m.220'yi tek bir suç tipine ilişkin sistematik çerçevesinde incelemiş, örgüt kurma, yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiillerini ve hatta örgüt propagandasını da bu tek suç tipinin maddi unsurları kapsamında incelemiştir. Bkz. Çakın, **a.g.e.,** s.50 vd.; Zeybek, **a.g.e.,** s.75, 81 vd.; İ. E.Yıldız, **a.g.e.,** s.71 vd.

[575] Bu fıkrada ayrı bir suç tipi düzenlendiği yönünde açık ifadeler için bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.885; Tozman, **a.g.e.,** s.329-330; Kavlak, **a.g.e.,** s.356, 432; İ. E.Yıldız, **a.g.e.,** s.61. "Kişinin suç işlemek için örgüt kurması, böyle bir örgütü yönetmesi veya böyle bir örgüte üye olmasının yanında, aynı zamanda 8. fıkradaki şekilde örgütün veya amacının propagandasını yapması halinde, ayrıca bu fıkradaki düzenleme uyarınca da suçların içtimaı hükümleri çerçevesinde cezalandırılması gerektiğini" belirterek üstü kapalı olarak aynı yönde bkz. Ersan, **a.g.e.,** s.395. *Şen*'e göre ise TCK m.220 hükmünde yalnızca tek bir suç tipi düzenlenmiş olup bütün fıkralarda tanımlanan hareket tipleri bu suç tipinin seçimlik hareketi niteliğindedir. Yazar suç örgütlerine ilişkin "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu" şeklinde isimlendirdiği suç tipini tanımlayan TCK m.220'de "suç örgütü kurma, yönetme, örgüte üye olma, üyesi olmadan suç örgütüne yardım etme veya örgüt adına suç işleme ya da örgütün propagandasını yapma adları ile seçimlik hareketlere yer verilmiş" olduğunu belirtmiş ve buna göre bir sistematik takip etmiştir. Hatta yazar, son fıkradaki örgütün veya amacının propagandasının yapılması fiilini de bu seçimlik hareketler arasında sayarak bu alandaki en radikal görüşü öne sürmüş olmaktadır (Şen, **a.g.e.,** s.23). Ancak yazar çalışmasında bu kabulüyle çelişen ifadelere de yer vermiştir: *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ve TCK m.220'de sayılan diğer suç tipleri genel suç işleme kastı ile işlenebilir"* (**A.e.,** s.65); *"TCK m.220'de tanımlanan suçları, ilgili hükümlerinde gösterilen unsurları bilerek ve isteyerek işleyenler yönünden manevi unsurun tamam olduğu söylenmelidir"* (**A.e.,** s.65), *"Suç örgütünü belirli bir suça azmettirme ile TCK m.220/7'de düzenlenen örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu birbirinden farklıdır* (**A.e.,** s.104)" gibi.

yazarlar, kanunun ilk yedi fıkrası açısından *suç örgütü kurma veya yönetme* ve *suç örgütüne üye olma* şeklinde en az iki farklı suç tipinin düzenlendiğini belirtmektedirler[576]. Ancak söz konusu maddede daha fazla bağımsız suçun söz

[576] Bu grupta yer alan bir kısım yazarlar hem örgüte üye olmayı bağımsız bir suç tipi olduğunu açıkça ifade etmiş, hem de buna uygun bir inceleme yöntemi benimsemişlerdir. Örneğin, *Özgenç,* "Suç Örgütleri" isimli çalışmasının "Suç Örgütü" başlıklı birinci bölümünde terminoloji ve korunan hukuki değere yönelik müşterek açıklamalardan sonra "suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya kurulmuş örgütü yönetme suçu" başlığı altında hükmün birinci fıkrasını, "suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçu" başlığı altında ise hükmün ikinci fıkrasını incelemiş, örgüt adına suç işlenmesini ve örgüte yardım edilmesini yine ayrı başlıklar altında incelemiş, ancak bu son ikisi için ayrı bir suç tipi tanımlaması yapmamıştır (Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12 vd). Maddenin son fıkrası olan "suç örgütlerinin propagandasının yapılması" ise çalışmanın inceleme konusu itibariyle kapsama alınmadığından yazarın çalışmasında bu fıkraya yönelik bir değerlendirme yer almamaktadır. Yazar, ilk iki fıkra açısından farklı suç tiplerinin yer aldığını kabul ederek TCK'nın 220. maddesinin ikinci fıkrasında ayrı bir suç tanımı yapıldığını, bu fıkra hükmüne göre suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olmanın birinci fıkradaki suça nazaran müstakil bir suç oluşturduğunu ifade etmiştir (**A.e.,** s.22). *Erel* de bu görüştedir (Erel, **a.g.e.,** s.390). Keza bu grupta yer alan yazarlardan *Toroslu,* TCK m.220'de "suç işlemek amacıyla örgüt kurma", "suç örgütüne üye olma" ve "örgütün veya amacının propagandası" şeklinde üç farklı suç tipinin düzenlendiğini kabul etmektedir (Toroslu, **Özel Kısım**, s.260-268). Benzer şekilde *Gökcen* de TCK m.220'de birbirinden farklı suç tiplerinin tanımlandığını ifade etmektedir. Yazara göre "5237 sayılı Kanunun 220 inci maddesi ile kanun koyucunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemek için örgüt kurulması veya yönetilmesi, üye olunması veya propagandasının yapılması birbirinden bağımsız suçlar olarak kabul edilmiştir" (Gökcen, "Kamu Barışına Karşı Suçlar", s.13). *Yurtlu* kanunun suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmayı suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan ayrı, bağımsız bir suç tipi olarak düzenlediğini belirtmiş ve buna uygun bir inceleme yöntemi benimsemiştir. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.98. Bir kısım yazarlar ise örgüte üye olmanın bağımsız bir suç tipi olduğunu ifade etmiş ancak bununla uyumlu olmayan bir inceleme yöntemi benimsemişlerdir. Örneğin, *Hafızoğulları/Kurşun*, TCK m.220'yi önce tek bir suç tipine ilişkin sistematik dahilinde incelemiş, ancak kanunun, "*Suç işlemek için kurulmuş olan örgüte üye olmayı*" örgüt kurmak veya yönetmekten ayrı bir suç saydığını ve ayrı bir ceza ile cezalandırdığını belirtmişlerdir. (Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.** s.25 vd, s.40). Keza, *Parlar/Hatipoğlu* da m.220'yi tek bir suç tipini inceler gibi suçun unsurlarına ilişkin başlıklar dahilinde incelemişler ve "örgüte üye olmayı" bu suç tipinin maddi unsuru kapsamında değerlendirmişlerdir. Ancak yine yazarlara göre "220. maddenin ikinci fıkrasında, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olmak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır" (Parlar, Hatipoğlu**, a.g.e.**, s.3491). Yazarların her nasılsa aynı fiili tipi için kullandıkları "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun seçimlik hareketi" ve "ayrı bir suç" nitelemelerinin kavramsal olarak birbirinin zıttı olduğu şüphesizdir. *Tozman* da çalışmasını "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu" başlığı altında ve tek bir suç tipine ilişkin sistematik dahilinde incelemiş, hatta bu suç tipinin özellikleri bahsinde "seçimlik hareketli bir suçtur" başlığına yer vermiş, ancak TCK m.220/f.2'de ayrı bir suç tanımı yapıldığını, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüte üye olmanın birinci fıkradaki suça göre "müstakil" bir suç oluşturduğunu ifade etmiştir. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.153. Kendine has atipik bir inceleme metodu belirleyen ancak değerlendirme neticesine istinaden bu grupta sınıflandırdığımız *İ.Dursun* ise "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma" başlıklı doktora tez çalışmasında genel olarak "örgüt kurma suçu" terimini tercih etmiş, "örgüt kurma suçunun unsurları" başlığı altında ilk bakışta tek bir suç tipine yönelik olacak şekilde "suçun maddi unsurları, suçun manevi unsuru, suçun hukuka aykırılık unsuru" başlıklarına yer vermiş ve yine suçun özel görünüş biçimlerini de görünüşte tek bir suç tipini nazara alarak incelemiştir. Bununla birlikte yazar, "örgüt kurma suçunun unsurları" başlıklı bölümde ve "suçun maddi unsurları" başlığı altında fail, konu ve mağdur başlıklarını takiben "fiil" bahsinde sırasıyla "örgüt kurmak suçu, örgütü yönetmek suçu, örgüte üye olmak suçu, örgüt üyesi olmayan kişinin örgüt adına suç işlemesi suçu, örgüt hiyerarşisi içinde yer almayan kişinin örgüte yardım etmek suçu" başlıklarına yer vermiş ve böylelikle her bir hareket tipinin bağımsız bir suç tipi olduğunu kabul etmiştir (İ.Dursun, **a.g.e.**, s.102,56) Yazar, "örgüt kurma suçu"nun "özelliklerini" incelerken "suç işlemek için örgüt kurma seçimlik hareketli bir

konusu olduğunu belirten yazarlar da vardır[577]. Bu görüşlerin doğal sonucu olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri, aynı suçun seçimlik hareketi niteliğinde olmayıp en az iki ya da daha fazla farklı ve müstakil suç tipini oluşturmaktadırlar.

(2) - Yargıtay'ın Meseleye Yaklaşımı

Konuya ilişkin Yargıtay uygulaması da yeknesak değildir. Yargıtay kararlarında ağırlıklı olarak "örgüt kurma ve örgüte üye olma suçlarının" birbirinden farklı suç tipleri olarak değerlendirildiği ve TCK m.220'de birden fazla suç tipinin söz konusu olduğunun kabul edildiği görülmektedir[578]. Buna karşılık bazı Yargıtay kararlarında TCK'nın 220. maddesinde "örgüt kurma suçu"nun düzenlendiği belirtilmiş ve bu haliyle maddedeki düzenleme tek bir suç tipi referans alınarak izah edilmiştir. Ancak bu son gruptaki pek çok karar içeriğinde "suç işlemek amacıyla kuruluşmuş örgüte üye olma suçu" şeklindeki ifadelere yer verildiği de

---

suç niteliğindedir" başlığı altında –başlıkla uyuşmayacak şekilde- TCK m.220'de tanımlanan fiil tiplerinin seçimlik hareket niteliğinde olmadığını belirtmiş ve "5237 sayılı TCK'nun 220 inci maddesi ile kanun koyucunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemek için örgüt kurulması veya yönetilmesi, üye olunması veya propagandasının yapılması birbirinden bağımsız suçlar olarak kabul edilmiştir" ifadesine yer vermiştir (**A.e**., s.55). Ancak yine yazar çalışmasında bu sefer "Örneğin TCK'nun 220. maddesinde örgütü kurmak veya yönetmek ***seçimlik suç statüsünde ayrı bir suç***, örgüte üye olmak ve örgütün propagandasının yapılması da ayrı bir suç olarak görülmektedir" ifadesine de yer vermiştir (**A.e**., s.57). Yazar bunu takiben TCK m.220'de vaaz edilen suç tipi sayısının tespitine yönelik olarak "suç tekliği-suç çokluğu" ayrımına ilişkin kriterleri incelemektedir (**A.e.**, s.58 vd.). Bu şekliyle yazarın "seçimlik hareketli tek suç tipi- birden fazla farklı suç tipi" ayrımına ilişkin tam olarak nasıl bir kabulde bulunduğu anlaşılamamaktadır.

[577] Örneğin *Soyaslan,* TCK m.220'de "örgüt kurma", "örgüte üye olma", "örgüte yardım etme" ve "örgütün propagandasını yapma" şeklinde dört farklı suç tipinin düzenlendiğini belirtmektedir. Ancak yazar takip ettiği sistematikte "örgüte üye olma" ve "örgüte yardım etmeyi" aynı başlık altında incelemektedir (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529).

[578] YCGK: 2009/8-152 E., 2009/245 K.: "(...)*sanıklar arasında hiyerarşi temeline dayanan sürekli bir birleşmenin bulunduğuna dair her türlü kuşkuyu bertaraf edebilecek nitelik ve yeterlilikte deliller mevcut olmadığından,* ***gerek 4422, gerekse 5237 sayılı Yasalar açısından çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, yönetmek, bu örgüte üye olmak ve yardım etmek suçlarının*** *oluştuğundan bahsedilemeyeceği."*; Y.10.CD, 31.01.2013 Tarih ve 2013/22375 E., 2013/1077 K. sayılı kararı: "*Somut olayda, örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de; suç işleme iradelerinde devamlılık ve aralarında hiyerarşik ilişki bulunduğuna ilişkin delil olmadığından,* ***TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen "suç işlemek için örgüt kurma" ve dolayısıyla "suç işlemek için kurulan örgüte üye olma" suçlarının*** *unsurlarının oluşmadığı; hukuka aykırı delil niteliğindeki telefon konuşmalarının bu suçlar yönünden hükme esas alınamayacağı gözetilmeden, sanıkların bu suçlardan beraatleri yerine mahkûmiyetlerine karar verilmesi"*; Y.8.CD., 2009/13120 E. ve 2009/12722 K.: *"****Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan*** *(Ankara Onbirinci Ağır Ceza Mahkemesi)'nin 03.10.2007 tarihli ve 2006/136 esas 2007/239 sayılı kararıyla verilen (...)".* Benzer mahiyette bkz. K. Y.9.CD. 01.10.2012 Tarih ve 2012/7559 E., 2012/10174 K.; Y.10.CD, 31.01.2013 Tarih ve 2013/22375 E., 2013/1077 K.; Y.5.CD. 12.11.2009 Tarih ve 2008/11358 E., 2009/17651 K. (Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3498-3499).

görülmektedir[579]. Bu haliyle Yargıtay'ın çoğunlukla TCK m.220'deki fiil tiplerini bağımsız suçlar olarak nitelediği ancak buradaki terminolojik ve metodolojik farklılığa dikkat etmediği ve birbiriyle uyumsuz olan her iki kabule de aynı kararlarda yer verebildiği[580] görülmektedir. Ancak karar içeriklerinden, somut olaya yapılacak uygulama açısından, TCK m.220'de birbirinden farklı suçların düzenlendiği kabulü ile aynı sonuçlara ulaşıldığı anlaşılmaktadır.

(3)- Değerlendirme

Yukarıda özetlenen inceleme yöntemlerinde TCK m.220'nin 8. fıkrasında yer alan ve bağımsız bir suç tipi olduğu hususunda hemen tamamen bir uzlaşma bulunan *suç örgütünün propagandasının yapılması* fiili bir tarafa bırakılırsa, çözümlenmesi gereken ilk temel sorunun hükmün ilk yedi fıkrasında yalnızca bir suç tipinin mi yoksa birden fazla suç tipinin mi düzenlendiği noktasında olduğu görülmektedir. Bu soruna TCK m.220'de tek bir suç tipinin düzenlendiği yönünde cevap verilmesi,

---

[579] Y.9.CD., 22.11.2011 Tarih ve 2011/9668 E., 2011/28897 K. S. Kararı: *"01.06.2005 tarihinden önce kesinleşen hükmün anılan tarihte yürürlüğe giren 5237, 5252 ve 5271 s. Kanunların lehe hükümlerinin değerlendirilmesi ve olaya uygulanması niteliğindeki başvuru üzerine, 5320 s. Kanunun 18 inci maddesiyle 4422 s. Kanunun yürürlükten kaldırıldığı gözetilerek, 5237 sayılı* ***TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun*** *4422 s. Kanunun 1 inci maddesinde öngörülen suça göre suç unsurlarında değişiklikler içermesi nedeniyle, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile, araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olup olmadığının duruşma açılıp gerekleri yerine getirilmek suretiyle değerlendirilmesi ve bundan sonra bir hüküm kurulması gerektiği, olay ve uygulama itibariyle burada 5252 s. Kanunun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasındaki "lehe olan hükümlerin derhal uygulanabileceği" hükmüne dayanılamayacağı gözetilmeden",* www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 28.03.2015.

[580] Y.5.CD. 17.01.2014 Tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. S. Kararı: *"****Suç örgütü kurmak****, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından sadece bir araç niteliğinde olup, bu suçun toplum düzenini tehlikeye soktuğu, (...) burada cezalandırılanın kamu güvenliği ve barışına karşı oluşturulan tehlike hali olmasına göre* ***örgüt suçunun somut tehlike suçu olduğu,*** *örgütün faaliyeti kapsamında bir suç işlenmesinin* ***örgüt suçunun*** *unsuru olmayıp, ancak örgütün varlığının tespitinde bir ispat aracı olacağı, (...)* ***Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve üye olma suçlarının*** *temadi eden suçlardan olduğu, (...)****örgüt suçunun*** *amaç suç açısından bir araç suç olması ve* ***bu suçların*** *hazırlık hareketi oluşu ile bu hareketlerin oluşturduğu toplumsal düzen ve barışa yönelik somut tehlike hali cezalandırıldığından,* ***temadi eden örgüt suçunun*** *14/04/2011 öncesinde işlenmeye başlandığı hususunun kabulünde bir tereddüt bulunmadığı,(...)* ***yine TCK'nın 220/2. madde ve fıkrasında düzenlenen örgüt üyeliği suçunun*** *katalog suç kapsamında bulunmadığı sanık savunmanları tarafından ileri sürülmüş ise de; yukarıda ifade edildiği üzere koruma tedbirlerinin ön koşullarının somut olayda mevcut olduğu,* ***örgüt kurmak suçundan*** *hakkında dinleme ya da gizli izleme kararı alınan şüpheli/lerin örgüt faaliyetindeki rolünün/rollerinin ancak yargılama sonunda anlaşılabileceği, (...)* ***Suç işlemek için örgüt kurma suçu*** *ile bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların birlikte soruşturulup kovuşturulduğu, esasen* ***suç işlemek için örgüt kurma suçunu*** *bu örgütlerin işlediği suçlardan bağımsız düşünmenin doğru ve sağlıklı bir yaklaşım olmadığı, (...)"* (Kazancı Elektronik ve Yayıncılık A.Ş. – İçtihat Bilgi Bankası,15.04.2014).

kanuni tipte tanımlanan tüm hareketlerin birer "seçimlik hareket" olarak nitelemesi sonucunu doğuracaktır[581]. Bu görüşün kabulü halinde, failin bir örgütü kurması, yönetmesi, üye olması, örgüt adına suç işlemesi ya da örgüte yardım etmesi şeklindeki seçimlik hareketlerden yalnızca birinin gerçekleştirilmesi dahi suç tipinin oluşması için yeterli addedilecektir[582]. Yine bu görüşün doğal sonucu olarak failin, önce yardım ettiği bir örgüte daha sonra üye olması ve sonra üyelik basamaklarını tırmanarak örgüt yöneticisi olması fiillerinin hepsi zorunlu olarak aynı suçu sonuçlayacaktır; bu hareket tiplerinin kanunda zorunlu olarak seçimlik şekilde öngörülmesi, gerçekleştirilen tüm tipik hareketlerin aynı suçu oluşturmasına sebebiyet verecektir[583].

Herhangi iki fiil tipi arasında bu şekilde bir seçimlik hareket ilişkisi olup olmadığının tespitinde akla gelebilecek ilk ihtimal *fiil tiplerinin konu aldıkları koruma objesinin* ya da *fiillerin ihlalini hedef aldıkları hukuksal değerlerin* esas alınmasıdır[584]. Bu noktada, üzerinde gerçekleştirildikleri soyut ya da somut konuların ya da ihlal ettikleri hukuksal değerlerin farklı olması, farklı suç tiplerinin söz konusu olduğunu düşündürebilirse de aynı konu üzerinde çok farklı suç tiplerinin icra edilebilmesi veya aynı hukuksal değeri koruyan farklı suç tiplerinin mümkün olabilmesi[585] ne koruma objesinin ne de hukuksal değerin seçimlik hareket – bağımsız suç tipi ayrımında "esas kriter" olma vasıflarının olamayacağını göstermektedir. Örneğin her ikisi de yaşam hakkını koruyan "kasten öldürme" ile "intihara yönlendirme" fiillerinin farklı suç tiplerini oluşturduğu konusunda bir tereddüt yoktur[586].

---

[581] Kavram için bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.240; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.168 vd.; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, s.373-374; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.197 vd; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.233-234, Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.117-118; Zafer, **Genel Hükümler**, s.185; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.222; Neslihan Göktürk, **Fikri İçtima (Suçların İçtimaı)**, Ankara, Adalet, 2013, s.130; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.65.

[582] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.243-244; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.56-57; Ersan, **a.g.e.**, s.399.

[583] Seçimlik hareketlerin bir kaçının ya da hepsinin icrası aynı suça sebebiyet verir. Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.240; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.169; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.65; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, s.374; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.192.

[584] Bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s.134. Bu iki kriteri (Mülga) ÇASÖMK m.1'de tanımlanan suç tipi yönünden esas alan görüş için bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.243-244. Krş. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.56 ve 59.

[585] Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi**, s.222.

[586] Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.126 ve 190.

Bu nedenle bizce, kanun koyucunun, gerçekleştirilen birden fazla hareketi "aynı suçun farklı işleniş biçimi" ya da "iki farklı suç" sayması ve buna göre bir yaptırım biçimi takdir etmesi, önceden belirlediği ve buna ilişkin ana hatlarını çizdiği normatif yapının temel karakteristik özelliklerine göre belirlenmelidir. Esasen, ceza hukukunda, kanunun belirliliği ilkesi gereğince herhangi bir fiil kalıbı benzeri fiil kalıplarından kesin çizgilerle ayrılmak durumundadır[587]. Burada suç tipini oluşturan fiil kalıbının, kendisinden kesin çizgilerle ayrıldığı diğer fiil kalıpları, evvela *hiç suç teşkil etmeyen* fiil kalıplarıdır. Ceza normunda belirli bir şekilde yasaklanan fiil, bu yönüyle, yasak normunun formülasyonu kapsamına girmeyen diğer fiillerin yasaklanmadığının da göstergesidir[588]. Ancak bir fiilin yaptırıma bağlanıp bağlanmadığının yanında, belirlilik ilkesi çerçevesinde hangi fiil kalıbının ne şekilde yaptırıma bağlandığı da önemlidir. Bu haliyle her fiil kalıbı, suç teşkil eden yekdiğerinden de ayrılacaktır. Dikkat edilirse burada fiil kalıpları arasındaki ilk ayrım nasıl ki *fiilin yaptırıma bağlanıp bağlanmadığı* noktasında ise ikincisi de benzer şekilde *fiillerin ne şekilde yaptırıma bağlandığı* noktasındadır. Buna paralel olarak birincisi nasıl ki "suç olanla suç olmayan iki fiil tipinin birbirinden ayrılması" hususunu belirlemektedir; ikincisi de pekâlâ "suç teşkil eden iki fiil kalıbının birbirinden ayrılması" hususunu belirleyebilecektir.

Esasen bu durum, kanun koyucunun farklı fiil tiplerini farklı yaptırım miktarları ile karşılamasının nedeninin, bunları farklı "fiil kalıpları" olarak görmesi olduğu gerçeğinin de basit bir sonucudur[589]. Bunun sonucu olarak aynı kanun maddesi içinde düzenlenmiş olsalar dahi farklı yaptırım miktarları ile karşılanan fiil tiplerinin kural olarak farklı suç tiplerini oluşturacaklarını kabul etmek gerekir[590].

---

[587] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.116.

[588] Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.219.

[589] Belirtilen bu hususların açıklığına karşılık Yargıtay'ın bazı suç tipleri açısından tamamen aksi yönde bir kabulde bulunduğunu ve iki farklı kanun hükmünde farklı yaptırım miktarları ile karşılanan "resmi belgede sahtecilik" (TCK m.204) ve "özel belgede sahtecilik" (TCK m.207) suçlarını "benzer şekilde düzenlendikleri" gerekçesi ile zincirleme suç hükümlerinin uygulanması yönünden "aynı suç" olarak kabul ettiğini (YCGK, 05.06.2012 tarih, 2011/15-491 E. ve 2012/219 K. sayılı kararı bkz. http://www.corpus.com.tr, çevrimiçi, 04.03.2014) ve bu kabulün doktrinde son derece haklı olarak eleştirildiğini (Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.572-573, dpnt:1093) belirtmek gerekir.

[590] "Seçimlik hareketli suçlar tipinin kabulü sebepsiz değildir. Kanun koyucu bu hareketlerin hepsini yapanı dahi bir tek suç işlemiş kabul etmek istediğini bu suretle belirtmek istemektedir. Her hareketin ayrı bir suç teşkil etmesini isteseydi ayrı ayrı göstermesi ve her biri için müstakilen ceza vazetmesi icap ederdi" Nurullah Kunter, **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1954, s.16. TCK m.220'de de bağımsız suç tipleri olarak tanımladığımız her bir eylem kalıbı

Bunun en önemli istisnası fiil tipleri arasında bir suçun temel hali - nitelikli hali olma ilişkisinin bulunmasıdır[591]. Bu istisnai hal dışında iki fiil tipinin farklı yaptırım miktarları ile karşılanmasının temel sonucu, bunların birbirinin seçimlik hareketi olarak değil ayrı suç tipleri olarak kabul edilmeleridir[592].

TCK m.220'de düzenlenen fiil tiplerinden birinci fıkrada düzenlenen fiil tipi ile ikinci ya da altıncı veya yedinci fıkralardaki fiil tipilerinin yaptırım miktarlarının birbirinden tamamen farklı olduğu görülmektedir. Nitekim birinci fıkra çerçevesinde örgüt kuran kişinin alacağı ceza *iki yıldan altı yıla* kadar hapis iken örgüt üyesi için bu ceza *bir yıldan üç yıla* kadar hapis cezasıdır. Örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kişi açısından ise örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek cezada kanunda öngörülen oranlarda indirim yapılması mümkündür. Haliyle TCK m.220'de tanımlanan hareketlerden herhangi birini gerçekleştiren failin, evvela örgüte yardım etmesi, sonrasında örgüte üye olması ve en sonunda örgüte yönetici olması durumunda bunların arasında seçimlik hareket ile açıklanamayacak bir ilişkinin söz konusu olması kaçınılmazdır. Kanun koyucunun, bu fiil tiplerine farklı yaptırımlar öngörmesinin nedeni de bunları birbirinden farklı suç kalıpları olarak görmesidir. Diğer taraftan, ne örgütün kurulmasına ne de örgüte üye olunmasına ilişkin fıkralar, birinin diğerinin nitelikli hali sayılmasına elverişli olacak şekilde "özel norm – genel norm" ilişkisi içinde de bulunmamaktadırlar[593]. Haliyle TCK m.220'de birbirinden

---

birbirinden ayrı olarak, farklı fıkralarda tanımlandığı gibi doğrudan ya da dolaylı olarak yaptırımları da birbirinden farklı olarak öngörülmüştür. *Tozman* da seçimlik hareketli suç tiplerini tanımlarken isabetli olarak "bu suç tiplerinde, korunan hukuki yararı ihlal eden birden fazla hareket aynı madde içinde birbirine alternatif olacak şekilde gösterilmiş ve karşılığında da aynı ceza öngörülmüştür" (Tozman, **a.g.e.**, s.148-149) ifadelerini kullanmasına ve buna paralel olarak örgüte üye olma fiilinin örgüt kurma ve yönetmeye göre müstakil bir suç tipi olduğunu kabul etmesine rağmen (**A.e.**, s.153) yine de TCK m.220'deki tüm fiil tiplerini aynı suç tipine ilişkin sistematik içinde ve "seçimlik hareketli bir suçtur" nitelemesi çerçevesinde incelemiştir (Bkz. **A.e.** s.95 vd.).

[591] Buradaki nitelikli hal ilişkisindeki fiil tiplerinin aynı suçu sonuçlaması da aslında yaptırım biçimine ilişkin genel sistemin farklı bir yansımasından başka bir şey değildir. Burada fail gerçekleştireceği aynı tip fiilin ya daha basit halini ya da nitelikli halini gerçekleştirmektedir; ancak ilk etapta vasıflandırma, fiilin basit hali nazara alınarak yapılacaktır (Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.205).

[592] Ancak bu noktada belirtmemiz gerekir ki aynı yaptırım miktarlarının öngörülmesi fiillere zorunlu olarak aynı suçun seçimlik hareketleri olma vasfını da vermeyecektir. Tamamen farklı fiil tiplerinden birinin tanımlanmasından sonra yaptırım miktarı olarak bir başka fiil tipine atıf yapılması halinde dahi eğer suç tipinde tanımlanan fiillerin vasıfları birbirlerinin seçimlik hareketi olarak kabul edilmelerine olanak tanımayacak kadar farklı ise yine seçimlik hareketli suçtan bahsedilemeyecektir.

[593] *Kavlak*, söz konusu madde hükmünde tek bir suç tipinin mi yoksa birden fazla suç tipinin mi düzenlendiği hususunda evvela, örgüte üye olmanın cezasının, örgütü kuran veya yönetenlere verilecek cezadan daha düşük tutulduğunu, ikinci fıkranın birinci fıkradan daha "farklı bir hareketi"

farklı yaptırım miktarları olan farklı fiil tiplerinin olması, bu kanun maddesinde birden fazla suç tipinin düzenlendiğini göstermektedir[594].

Esasen kanun koyucu, bizzat madde metninde de söz gelimi örgüte üye olunmasını bağımsız bir suç tipi olarak kabul ettiğini ortaya koyan ifadelere yer vermiştir. Nitekim, madde hükmünün altıncı fıkrasında *"Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir"* ifadesine yer verilmiş ve "*örgüte üye olmak suçu"* şeklindeki bir isimlendirme tercih edilmiştir ki bu da örgüte üye olmanın bağımsız bir suç tipi olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, madde gerekçesinde de TCK m.220'de birden fazla suç tipinin tanımlandığını açık bir şekilde belirtilmektedir. Nitekim, madde gerekçesinin "*kanunlarda suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek ile bu amaçla kurulmuş örgüte üye olmak, işlenmesi amaçlananlardan ayrı suçlar olarak tanımlanmıştır"* şeklindeki ilk paragrafında "ayrı suçlar" ifadesine yer verilmesi, dördüncü paragrafta maddenin ilk fıkrasının gerekçelendirilmesi açısından *"maddenin birinci fıkrasında, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçu tanımlanmıştır. Bu bakımdan, söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketler, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmektir"* ifadesine yer verilerek madde kapsamındaki tüm hareket tiplerinin değil, yalnızca ilk fıkradaki iki hareket tipinin birbirinin seçimlik hareketi olarak vasıflandırılmaları ve nihayet gerekçenin onuncu paragrafında *"İkinci fıkrada, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olmak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır"* ifadesine yer verilmesi[595] hususlarının tümü, TCK m.220 düzenlemesinin tek bir suç tipini değil, birden fazla suç tipini ihtiva ettiğinin madde gerekçesinde de yansıyacak şekilde kanun koyucu tarafından kabul edildiğini göstermektedir[596].

---

yaptırıma bağladığını ve ikinci fıkranın diğer fiillerle ilişkisi değerlendirildiğinde, örgüte üye olmayı, suçun nitelikli hali saymanın da mümkün olmadığını belirtmiş olmasına rağmen neticede yine de madde hükmünde "örgütte gerçekleştirilen görevlere göre farklı ceza öngören seçimlik hareketli bir suçun" söz konusu olduğu sonucuna varmıştır. Bkz. Kavlak **a.g.e.**, s.355.

[594] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.57.

[595] TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayı:664, s.614-615.

[596] Nitekim doktrin ve uygulamada yapısal olarak TCK m.220 hükmüne oldukça benzeyen ve yine aynı konu üzerinde işlenerek, aynı hukuksal değerin ihlali sonucu doğuran fiillerin birlikte

Doktrinde, burada tek bir suç tipinin düzenlendiği ve tüm hareket tiplerinin aynı suçun seçimlik hareketi olarak kabul edilmesi gerektiği iddiasına dayanak olarak ileri sürülen "aksinin kabulü halinde bir örgüte üye olan kimsenin bilahare örgüt yöneticisi olması durumunda birden fazla kez cezalandırılacağı" iddiasının da isabetli olmadığını belirtmek gerekmektedir[597]. Zira madde kapsamındaki suç tipleri ve özelde örgüt yöneticiliği ve örgüt üyeliği açısından, birden fazla suçun birbirini takiben işlenmesi halinde nasıl bir uygulamanın yapılması gerektiği meselesinin *görünüşte içtima kuralları* çerçevesinde, ceza hukukunun genel ilkelerine uygun bir şekilde çözümlenmesi mümkündür[598]. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu iddianın aksine aslında, birbirinden farklı suç tiplerinin her nasılsa "aynı suçun seçimlik hareketi olduğunun kabul edilmesi durumunda" çözümlenmesi mümkün olmayan problemler ortaya çıkabilmektedir ki bunları ileride pek çok kez örneklendireceğiz.

Tüm bu açıklamalar bizi, TCK'nın 220. maddesinde birden fazla suç tipinin düzenlendiği kabulüne götürmektedir. Bu kabulün doğal sonucu olarak TCK m.220'nin incelenmesi metodolojik olarak tek bir suç tipine yönelik değil, birden fazla suç tipine yönelik olacak; her bir suç tipinin unsurları yekdiğerinden bağımsız olarak ayrı ayrı gösterilecektir. Yine bunun doğal sonucu olarak terminolojik olarak *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu"* yerine birden fazla suç tipini kapsayacak şekilde *"suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları"* terimi kullanılmıştır. Ancak bu tespit, tartışmanın sonlandırılması için kâfi değildir. Aksine söz konusu maddede birden fazla suç tipinin var olduğu kabulü, bunların hangileri olduğunun tespitini

---

düzenlendiği TCK m.188 hükmü açısından da birden fazla suç tipinin söz konusu olduğu belirtilmektedir. Gerçekten doktrinde failin önce uyuşturucu madde ithal ettiği (TCK m.188/f.1), daha sonra bunu ülke içinde satışa arz ettiği olayda (TCK m.188, f.3) iki ayrı fiil ve iki ayrı suç bulunup, her iki suç arasında gerçek içtima kuralının uygulanması gerektiği belirtilmekte (Göktürk, **a.g.e.,** s.163), Yargıtay da aynı şekilde uygulama yapmaktadır. Örneğin, Y.10.CD., 03.04.2001 Tarih, 2000/19555 E., 2001/10927 K. sayılı kararı: "1- sanığın, suç konusu uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu madde içeren çok sayıda Extacy haplarını, farklı tarihlerde yurt dışından yurda izinsiz olarak ithal ettikten sonra, ithal amacının dışında yenilenen kastla satışa arz ettiği ve satarken yakalandığı sabit olmasına nazaran gerçekleşen iki ayrı fiilin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi satışa arz etmek suçlarını oluşturduğu, bu nedenle sözü edilen suçlardan ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği gözetilmeden..." (Göktürk, **a.g.e.,** s.163). TCK m.188 açısından da 1. ve 3. fıkralardaki fiil tipleri için farklı yaptırım miktarlarının öngörülmesi ve yapısal olarak farklı özelliklerin bulunması bu şekilde bir kabul ve uygulamayı zorunlu kılmaktadır.

[597] Krş. Tona, **a.g.e.,** s.1095; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.261, 337-338; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.58.

[598] Bkz. Aşağıda **§ 2**, V, C, 1, b.

zorunlu kılmakta, bu da özellikle 6. ve 7. fıkraladaki fiillerin nasıl vasıflandırılacağı tartışmasını doğurmaktadır.

c- Suç Örgütü Adına Suç İşleme (TCK m.220/f.6) ve Suç Örgütüne Yardım Etme (TCK m.220/f.7) Fiillerinin Normatif Sistematikteki Yeri Meselesi

TCK'nın 220. maddenin altıncı ve yedinci fıkralarında sırasıyla suç örgütü adına suç işleme ve suç örgütüne yardım etme fiilleri düzenlenmiş olup anılan her iki fıkra da 05.07.2012 yürürlük tarihli 6352 S. Kanunla değişikliğe uğramış[599], takiben altıncı fıkraya 30.04.2013 yürürlük tarihli 6459 S. Kanunla bir cümle eklenmiştir[600]. TCK m.220/6 hükmü, kanunun ilk halinde "*Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır"* şeklindeydi. Bu fıkraya ilişkin olarak madde gerekçesinde "*Altıncı fıkraya göre, örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber, örgüt adına suç işleyen kimsenin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de sorumlu tutulması gerekir"* ifadesine yer verilmişti. Bu haliyle herhangi bir suç tipini örgüt adına işleyen ancak adına suç işlediği örgütün hiyerarşik bünyesinde yer almayan bir kimsenin, işlediği bu suçun cezasının yanında, örgüte üye olmak suçundan cezalandırılması da kabul edilmişti. Dikkat edilirse burada gerçekte "örgüt üyesi" olmayan bir kişi, belirli bir fiili işleyiş şekli karşısında "örgüt üyeliği" suçundan dolayı, örgütün bir üyesi gibi cezalandırılmaktaydı. Örgüt üyesi olmayan bir kimsenin, örgüt üyesi kabul edilerek cezalandırılması hususunun nasıl temellendirileceği doktrinde tartışılmış ve bazı yazarlar bu düzenlemeyi özel bir iştirak düzenlemesi olarak kabul ederek "suça iştirak" kurumu ile açıklamaya çalışmışlardır[601]. Diğer bazı yazarlar ise söz konusu düzenleme ile örgüt adına suç

---

[599] "Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun", Kanun no:6352, Kabul Tarihi:2.7.2012, **Resmi Gazete**, Tarih:5.7.2012, sayı:28344.

[600] "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", Kanun no:6459, Kabul Tarihi:11.04.2013, **Resmi Gazete**, Tarih:30.04.2013, sayı:28633.

[601] Örneğin *Soyaslan*, bu düzenleme ile örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin de örgüt üyesi olarak kabul edileceğini, bu haliyle kanunun suç işleyen faili tek taraflı olarak örgüte üye olmak suçuna iştirak etmiş saydığını belirtmiştir (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534). Haliyle bu görüşe göre, bu düzenleme, örgüt adına suç işleyen kişinin, işlediği suçun yanında aynı zamanda örgüt

işleyen kimsenin davranışlarının örgüt üyeliğinin tipik hareketlerine eşdeğer kabul edildiğinden, örgüt üyeliği kavramının alanının, örgüt adına suç işlemeyi de ihtiva edecek şekilde genişletilmiş olduğunu ifade etmişlerdir[602]. Buna mukabil bazı yazarlar ise örgüt adına suç işleyen kimsenin - bunu ister istesin, ister istemesin- adına suç işlediği örgüte katılmış olacağını yani örgütün üyesi haline geleceğini iddia etmişlerdir[603]. Yine söz konusu fiili örgüt üyeliği kapsamında kabul eden bazı yazarlar örgüt adına suç işleyen kimselerin "örgüt üyesi gibi" cezalandırıldığını kabul etmiş ve bunun, cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğunu ifade etmişlerdir[604].

Yargıtay da bu fıkranın uygulanmasına ilişkin içtihatlarında söz konusu fıkrayı örgüte üye olmak suçunun tipikliğine dahil etmiştir. Örneğin Yargıtay 6. Ceza Dairesi *"örgüt üyesi olmamakla birlikte örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişinin hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılacağını"* içtihat etmiştir[605]. Ancak yine Yargıtay'ın vermiş olduğu bazı kararlarda *"örgüt adına suç işlemek suçu"* ifadesine yer verildiği de görülmektedir.

üyesi olarak da cezalandırılmasını öngören, örgüt üyeliği suçuna ilişkin özel bir iştirak kuralını ihtiva etmektedir. Nitekim aynı yönde değerlendirme yapan *Ersan* da örgüte üye olmayan kişinin örgüt adına suç işlemesi fiilinin maddedeki bu özel düzenleme ile suç haline getirildiğini, bu şekilde örgüt üyeliği suçu açısından suça iştirak kapsamından çıkarıldığını belirtmiştir (Ersan, **a.g.e.**, s.395).

[602] Örneğin *Parlar/Hatipoğlu, Yaşar/Gökcan/Artuç* ve *Akkaya* söz konusu düzenleme ile örgüt adına suç işlenmesinin "örgüt üyeliği" kapsamında kabul edildiğini ve bu kişilerin davranışlarının örgüt üyeliğinin tipik hareketlerine eşdeğer kabul edildiğini ifade etmişlerdir (Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3493-3494, Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6642; Akkaya, **a.g.e.**, s.19). Keza *Toroslu* da söz konusu hükmü, suç örgütüne üye olma suçunun üç ipotezinden biri olarak kabul ederek, bu suçun tipikliğine dahil etmektedir (Toroslu, **Özel Kısım**, s.265). Hakeza, *İ. Dursun*'a göre söz konusu fiil bağımsız bir suç olarak düzenlenmemiş, kurulmuş örgüte üye olmak fiilinin gerçekleştiriliş türü olarak ele alınmıştır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.56).

[603] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.270; Hafızoğulları,Kurşun, **a.g.e.**, s.41.

[604] Örneğin *Evik*, söz konusu düzenleme ile aslında örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayan kişilerin "örgüt üyesi gibi" cezalandırıldığını belirtmiş, ancak örgüt üyesi olmayan bir kimseyi örgüt üyesi gibi cezalandırmanın suçların şahsiliği prensibine aykırı olduğunu ifade etmiştir (Evik, **MÜHF-HAD**, s.691). Benzer şekilde *Şen,* söz konusu kanun hükmü gereğince, aslında örgüte üye olmayan ancak örgüt adına suç işleyen kimselerin örgüte üye olmak suçundan dolayı "üye gibi" cezalandırıldığını ancak bunun "kusur sorumluluğunun şahsiliği" ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Yazara göre fail, üyesi olmadığı bir örgüt adına suç işlemiş ise ve bu durumu bilmekte ise, işlediği suçtan verilecek ceza arttırılabilir, fakat üyesi olmadığı örgütten dolayı örgüte üye olmak nedeniyle cezalandırılabilmesinin kabulü mümkün değildir (Şen, **a.g.e.** s.90-91).

[605] Y.6.CD. 30.04.2009 Tarih ve 2009/8377 E., 2009/7582 K. sayılı kararı (Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.29). Benzer şekilde Y.5.CD. 17.01.2014 Tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. S. Kararı: "Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte, niteliğini bildiği örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden ya da örgüt adına suç işleyen failin sorumluluğunun ise TCK'nın 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları kapsamında ve örgüt üyesi olarak değerlendirileceği" (Kazancı Elektronik ve Yayıncılık A.Ş. – İçtihat Bilgi Bankası,15.04.2014).

Örneğin Yargıtay 9. Ceza Dairesinin bir kararında "*şehirler arası otobüs firması çalışanı M.S.'ın kanıtlanan eyleminin örgüt adına suç işleme suçunu oluşturduğu"* ifadesine yer verilmiştir[606].

Bir kimsenin gerçekleştirdiği bir fiili örgüt adına gerçekleştirmesi, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışı için meydana getirdiği tehlikeye, işlenen suç bazında doğrudan katkı yapılması, bu tehlikenin görece az veya çok arttırılması demektir[607]. Nitekim bu durumda fail, gerçekleştirdiği söz gelimi kasten öldürme suçu ile ihlal ettiği yaşama hakkı hukuksal değerinin yanında, bu suçu örgüt adına gerçekleştirmek suretiyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile korunan hukuksal değerler olarak kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını da ihlal etmektedir. Bu nedenle söz konusu fiille, aynı anda iki farklı hukuksal değerin ihlal edilmesi, ceza hukuku açısından bu fiilin iki farklı pencereden değerlendirilmesi gereğini gündeme getirmektedir. Bu halde aynı fiille iki ayrı hukuksal değeri ihlal eden kimsenin bu eyleminin, bu hukuksal değerleri bağımsız olarak koruyan iki normun ihlali mahiyetinde olduğu açıktır. Kanunun, bir gerçek içtima hükmüne yer vererek failin iki norm ihlalinden de ayrı ayrı cezalandırılacağını öngörmesinin yegane makul izahı fiilin tam olarak iki norm tipindeki tipiklik unurlarını karşılamasıdır. Oysa, TCK m.220/f.6'nın bir an için ihdas edilmediği düşünülürse, hem örneğin işlediği mala zarar verme eylemi ile bu suçla korunan hukuksal değeri hem de bunu örgüt adına işleyerek kişilerin barış ve huzur içinde yaşama hakkını ihlal eden failin bu eylemi yalnızca mala zarar verme kanuni tipine girebilmekte olduğu; bu halde failin gerçekleştirdiği "fiilin" aynı anda "örgütün hiyerarşik bünyesine katılımı" zorunlu

[606] Y.9.CD. 26.04.2013 Tarih ve 2013/903 E., 2013/6607 K. sayılı kararı: "TCK'nın 220/7. maddesinde düzenlenen örgüte yardım bakımından yardımın konusunun suç teşkil etmeyen bir fiilden ibaret olması gerektiği, yardımı oluşturan fiilin suç teşkil etmesi halinde ise artık örgüte yardım suçundan söz edilmeyip aynı Kanunun 220/6. maddesi kapsamında örgüt adına suç işleme olarak değerlendirilmesi gerektiği nazara alındığında, sanık Y.O. liderliğindeki örgüt tarafından İstanbul'a gönderilmek istendiğini bildiği 4 göçmenin çalıştığı firmasına ait otobüse yolcu olarak binmelerini sağlayarak bildiği 4 göçmenin çalıştığı firmasına ait otobüse yolcu olarak binmelerini sağlayarak diğer sanıklarla eylem ve fikir birliği içinde göçmen kaçakçılığı suçunu işleyen ve bu suçtan dolayı hakkında mahkumiyet hükmü kurulan şehirler arası otobüs firması çalışanı M.S.'ın kanıtlanan eyleminin **örgüt adına suç işleme suçunu oluşturduğu**" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.53, dpnt.91). Benzer şekilde, Y.8.CD. 09.07.2009 tarih, 942/10655 E-K. sayılı kararı: "(...) açılan davanın sonucuna göre sanığın eyleminin **örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçunu** oluşturabileceği" (Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.3499-3503).

[607] Krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.808-809.

kılan TCK m.220/f.2 veya buna iştirak kapsamına girmediği, bu halde icra hareketlerinin hiçbir suretle örtüşmediği kabul edilmek durumunda kalınacaktır. Bu haliyle TCK m.220/f.6 hiç düzenlenmeseydi bu şekilde bir eylemin hiçbir suretle TCK m.220 kapsamında değerlendirilemeyeceği ve haliyle TCK m.220/f.6'nın bağımsız bir şekilde bir fiili tipik hale getirdiği açıkça görülmektedir. Diğer taraftan bu norm tipinde düzenlenen hareketlerin, her ihtimalde TCK m.220/f.2 hükmündeki fiil tipine iştirak niteliğinde kabul edilemeyeceği ve haliyle bu düzenlemenin özel bir iştirak düzenlemesi mahiyetinde bulunmadığı da açıktır. Zira örneğin, örgüt üyesi olmayıp da örgütün istemi ile kasten öldürme suçunu işleyen bir kimsenin eğer TCK m.220/f.6 olmasaydı yalnızca kasten insan öldürme suçundan dolayı cezalandırılacağı, bunun TCK m.220/f.1 veya f.2'deki fiil tiplerine iştirak mahiyeti taşımayacağı şüphesizdir. Her iki husus, bu hüküm hiç düzenlenmeseydi bu şekilde bir eylemin hiçbir suretle TCK m.220 kapsamında değerlendirilemeyeceği gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Belirtilen bu hususlar, TCK m.220/f.6'da başlı başına "bağımsız bir suç tipinin" düzenlendiğini ve yine aynı fıkrada geçen *"ayrıca"* ifadesi ile de özel bir (gerçek) içtima kuralına yer verildiğini göstermektedir. Bunun sonucu olarak, failin işlediği fiilin "örgüte üye olmak" suçunu değil, "örgüt adına suç işlemek suçunu" oluşturduğu kabul edilecektir. Ancak TCK m.220/f.6'da kanun koyucu, suç için ilk etapta bağımsız bir ceza aralığı belirlemek yerine örgüte üye olma suçuna (TCK m.220/f.2) atıf yapmıştır. Bu haliyle TCK m.220/f.6'da bağımsız bir suç tipinin düzenlenmiş, ancak yalnızca yaptırım açısından TCK m.220/f.2'ye atıf yapılmış olduğunun kabulü gerekmektedir.

Esasen kanuni düzenlemede bu şekilde bir yoruma engel olan herhangi bir husus yer almadığı gibi aksine hem TCK m.220/f.6 hükmünün lafzı, hem de kanunun genel sistematiği bu yorumu desteklemektedir. Nitekim TCK m.220/f.6'da *"Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir"* hükmüne yer verilmiş olup burada geçen "*ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır"* ifadesi, yalnızca yaptırım açısından örgüte üye olma suçuna atıf yapıldığını, yoksa failin bu fiili ile söz konusu örgütün bir üyesi olarak kabul edilmediğini göstermektedir.

Özellikle maddeye sonradan eklenen iki cümle de bu yöndeki kabul açısından iki yeni dayanak noktası sunmuştur. Bunlardan ilki, bu halde örgüt adına suç işleyen fail hakkında uygulanacak cezada indirim yapılabilmesine olanak tanınmasıdır ki bu, iki fiil tipinin aynı suçun seçimlik hareketleri kapsamında telakki edilmelerini zorlaştırmaktadır. İkincisi, failin gerçekleştirdiği fiilin suç teşkil edebilmesi için adına suç işlediği örgütün silahlı olmasının aranması da kabul edilmiştir ki bu da iki fiil tipinin yapısal olarak seçimlik hareket ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmesini olanaksızlaştırmıştır. Zira, altıncı fıkra açısından adına suç işlenen örgütün silahlı olması failin fiilinin tipik olması için zaruri olmasına rağmen[608] bu durum, ikinci fıkra açısından yalnızca bir nitelikli haldir; suçun basit halinin icrası için üye olunan örgütün silahlı olması zorunlu değildir. Haliyle, birinin cezalandırılabilirliğini belirleyen unsurun diğerinin nitelikli hali olması, iki hareketin aynı tipiklik kalıbı içinde değerlendirilmesine uygun olmamaktadır[609].

Esasen kanun koyucunun normatif kabulleri de tam olarak bu görüşü desteklemektedir. Nitekim örgüt suçlarına ilişkin etkin pişmanlık halinin düzenlendiği TCK m.221 hükmünde, "suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten ya da örgüte üye olan" kişiler açısından 4. fıkrada bir etkin pişmanlık hali düzenlenmiş iken 5377 S. Kanunun 26. maddesi ile yapılan değişiklikle *"suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten ya da örgüte üye olan"* ifadesini takiben *"ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden"* ifadesi eklenmiş buna ilişkin madde gerekçesinde ise *"suç işlemek için kurulmuş bir örgütün üyesi olmadığı halde, örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım*

---

608 Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.809.

609 Nitekim TCK m.220/f.6 hükmünde 6352 Sayılı kanunla yapılan değişikliğe ilişkin madde gerekçesinde "*Mevcut düzenlemeler göz önüne alındığında, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak, bu örgütün amaçları doğrultusunda diğer üyelerle birlikte veya tek başına aktif olarak suç işleyen örgüt üyelerine verilecek ceza ile söz konusu hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgütün çağrısı üzerine herhangi bir fiile katılana örgüt üyesi gibi ceza verilmesi, ceza adaleti yönünden uygun görülmemiştir. Bu itibarla maddede yapılan değişikliklerle bu adaletin sağlanması amaçlanmaktadır"* ifadesine yer verilmiştir. Burada kanun koyucunun örgüt adına suç işleyen kimseyi *"örgüt üyesi"* olarak değil de "*örgüt üyesi gibi cezalandırılan"* kimse olarak nitelendirmesi de TCK m.220/f.6'da yalnızca yaptırım noktasında TCK m.220/f.2'ye atıf yapılan bağımsız bir suç tipinin düzenlendiği görüşünü desteklemektedir. Bu çerçevede *Yenidünya/İçer,* örgüt üyesi olmayan bir kimsenin, aynı "örgüt üyesi gibi" cezalandırmanın ceza siyasetine uygun düşmeyebileceğini, bu sebeple, bu durumdaki kişilerin örgüt üyesine nazaran daha az bir yaptırımla cezalandırılmasının hem suç hem de ceza siyasetine daha uygun düşeceğini belirtmekle birlikte söz konusu fiili yine de "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu" olarak isimlendirdikleri tek suç tipinin "tipik fiillerinden biri" olarak incelemişlerdir. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.809.

eden kişiler örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı için, bunların da etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılabilmelerini sağlamak amacıyla, maddenin dördüncü fıkrasında değişiklik yapılması gereği hasıl olmuştur" ifadelerine yer verilmiştir. Bu değişiklik ve gerekçesinde geçen "*bunların da etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılabilmelerini sağlamak amacıyla"* ifadesi, örgüt adına suç işleyen kimselerin "örgüt üyesi" olarak kabul edilmediklerini, dolayısıyla bu fiilin bağımsız bir suç tipi olduğunu göstermektedir. Zira, eğer örgüt adına suç işleyen kimse de örgüt üyesi olarak kabul edilseydi, TCK m.221/f.4'de zaten "örgüt üye olan" ifadesine yer verildiğinden, ayrıca bu fıkraya "*üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen"* şeklinde bir ekleme yapılmasına da ihtiyaç duyulmazdı[610].

Örgüt adına suç işleme fiilinin, örgüte üye olma suçu kapsamında değerlendirilmesi, suç genel teorisi ve yaptırım teorisi açısından da ciddi sıkıntılar doğurmaya adaydır. Evvela, örgüt üyeliği mütemadi nitelik gösteren bir suçtur ve suçun özel görünüş biçimlerine ilişkin kurallar bu niteliğe göre uygulanır[611]. Oysa örgüt adına işlenen suç mütemadi olabileceği gibi, ani suç niteliğinde de olabilir. Örgüte üye olmayan bir kimse, örgüt adına ani suç niteliğinde bir suçu işleyip tamamladıktan sonra kural olarak artık örgütle hiçbir ilgisi kalmayacaktır. Oysa ani suç niteliğinde bir fiili örgüt adına işleyen kimsenin, "örgüt üyesi" olarak kabul edilmesi, örgütle bağının devam ettiğinin dolaylı olarak kabulü niteliğinde olacaktır. Bu durumda işlediği fiil, mütemadi nitelik taşımamasına rağmen, böyle olduğu "varsayılacak" ve suç genel teorisine ilişkin kural ve kurumlar buna göre uygulanmaya çalışılacaktır. Bu durumda, TCK m.220/f.6 hükmünde bağımsız bir suç tipinin düzenlenmediğinin kabulü halinde, önce örgüt adına suç işleyen ve fiili TCK m.220/f.2 kapsamında değerlendirilen failin, bilahare örgütün bünyesine dahil olması halinde yeniden cezalandırılıp cezalandırılmayacağı, buna olumlu cevap verilmesi

---

[610] Bu noktada Terörle Mücadele Kanunun 7. maddesinin son fıkrasındaki ifadeye de dikkat çekmek gerekmektedir. TMK m.7'ye, 11.04.2013 tarih ve 6459 S.K.'nun 8. maddesi ile eklenen bu fıkraya göre *"Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına; a) İkinci fıkrada tanımlanan suçu, b) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan suçu, c) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu, işleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmez."* Dikkat edilirse madde hükmünde "TCK m.220'nin 6. fıkrasında tanımlanan suç" ifadesine yer verilmiştir. Bu da kanun koyucunun genel olarak TCK m.220/f.6'da bağımsız bir suç tipini düzenlediğini göstermektedir.

[611] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23, Evik, **MÜHF- HAD**, s.674; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.22-27; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Kavlak, **a.g.e.**, s.344-346.

halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ve bu ihtimalde artırımın hangi maddedeki ceza miktarı üzerinden yapılacağı soruları yanıtsız kalmaktadır[612]. Esasen bu ihtimalde, zaten ilk işlediği fiille "örgüt üyesi sayılan" kimsenin, bilahare örgütün "hiyerarşik yapısına bifiil dahil olması halinde" nasıl bir niteleme yapılacağı da belirsizdir. Bu sorun, önce örgütün bünyesinde iken örgütten ayrılan, ancak bilahare örgüt adına bir suç işleyen kişi hakkında bu hükümlerin nasıl uygulanacağı açısından gündeme geldiğinde, büsbütün içinden çıkılmaz bir hale gelmektedir. Aynı durum hiç şüphesiz yaptırım teorisine ilişkin kural ve kurumlar için de geçerlidir. Örneğin, örgüt adına suç işleyen failin bu fiili nedeniyle "örgüt üyesi" olarak kabul edilmesi halinde, örgüt üyeliği suçuna ilişkin zamanaşımının hangi tarihten itibaren başlatılacağı belirli değildir. Bu ihtimalde, örneğin ani nitelikte bir suç işleyen failin "örgüt üyesi" olarak kabulü halinde zamanaşımı süresinin, üye olduğu örgüte ilişkin temadinin sona erdiği (örneğin örgütün tamamen ortadan kalktığı) tarihten itibaren mi yoksa kendi fiilinin işlenip tamamlandığı tarihten itibaren mi başlatılacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Burada dikkat edilirse birinci çözümün kabulü halinde, ani bir suç işleyip tamamlayan örneğin örgüt adına tek bir kez mala zarar verme fiili işleyen failin, fiili sonrasında artık o örgütle hiçbir ilgisinin kalmamasına rağmen, zamanaşımının fiil tarihinden değil örgütün temadisinin kesilmesinden itibaren başlamasının hukuken gerekçelendirilebilmesi mümkün olmadığı gibi ikinci çözümün kabulü halinde ise örgüt üyeliğinin bir gerçekleştiriliş biçiminin "ani" nitelikte olduğu kabul edilmiş olacaktır ki bunun ciddi bir paradoksa sebebiyet vereceği açıktır.

Son olarak örgüt adına suç işleyen kimsenin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi, suç politikasının "suçun önlenmesi" esaslarına da uygun değildir. Zira örgüt adına suç işleyen bir kimsenin bu fiilinin bağımsız bir suç değil de örgüt

[612] Esasen zincirleme suçu oluşturan her bir fiilin çeşitli nedenlerle farklı yaptırımları gerektirmesi mümkündür ve bu halde en ağır cezayı gerektiren fiil esas alınarak bunun üzerinden TCK m.43/f.1'deki artırım uygulanır. Ancak bu durum aynı suçu oluşturan her bir fiil için olası kast, iştirak, teşebbüs, nitelikli hal veya benzeri kurallarının uygulanması halinde söz konusu olabilecektir (Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.511; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.602-603). Zira bu haller aynı suç tipinin haksızlık yoğunluğunun arttığı ya da azaldığı veya fiilin tamamlanamadığı ya da neticenin gerçekleşemediği hallere ilişkin olduğundan cezanın arttırılması için somut olayda meydana getirilmiş en yoğun haksızlığın esas alınması tabiidir. Gerçekleştirilen fiil tiplerinin kanunen farklı yaptırımlarının söz konusu olması halinde ise bu kuralın uygulanmasına bu şekilde bir gerekçe bulunabilmesi mümkün değildir.

üyeliği suçu kapsamında değerlendirilmesi, failin bunu takiben örgütün bünyesine katılması halinde yeniden cezalandırılmaması anlamına da gelecektir. Zira fail zaten kanunen o örgütün bir üyesi kabul edilmiştir ve haliyle bir kimsenin zaten üyesi "sayıldığı" bir örgüte bilahare fiilen de "girdiği" için yeniden cezalandırılabilmesi mümkün olmamalıdır[613]. Oysa, örgüt üyeliği, örgüt adına suç işlenmesine nazaran koruma objesi açısından daha büyük bir tehlike teşkil etmektedir ve örgüt adına suç işleyen kimsenin örgüt üyesi sayılması halinde bu kimsenin, zaten üyesi sayıldığı bu örgütün hiyerarşik bünyesine de katılmaması için bir neden de kalmamakta ki elbette bunun kabulü, suç politikası açısından mümkün değildir.

Bütün bu nedenler çerçevesinde TCK m.220/f.6 hükmünde bağımsız bir suç tipi olarak *"suç örgütü adına suç işlemek suçu"*nun düzenlendiği ancak kanun koyucunun bu suçu işleyen kimseler açısından uygulanacak yaptırım ve bunun sonuçları noktasında suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçuna (TCK m.220/f.2) atıf yaptığı ve yine de bu suç için öngörülen ceza miktarının örgüt adına suç işleme fiili için uygulaması aşamasında indirim yapılması imkanı tanıdığı kabul edilmelidir.

Benzeri bir tartışmanın TCK m.220/f.7 için söz konusu olması da kaçınılmazdır. Maddenin bu fıkrasının ilk halinde *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır"* hükmüne yer verilmiş ve madde gerekçesinde de *"yedinci fıkrada, örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber, örgütün amacına bilerek ve isteyerek hizmet eden kişinin, örgüt üyesi kabul edilerek cezalandırılması öngörülmüştür. Bu nedenle, 'örgüte yardım ve yataklık' adıyla ayrı bir suç tanımlaması yapılmamıştır. Bu kavram altında söz konusu edilen fiiller, nitelik bakımından örgüte üye olmak dolayısıyla sorumluluğu gerektirmektedir"* ifadelerine yer verilmişti. Bu hüküm doktrinde, 765 S. TCK m.314'de bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenen örgüt üyelerine yardım ve yataklık fiilinin 5237 S. TCK'da örgüt üyeliği kapsamında değerlendirildiği şeklinde yorumlanmış ve örgüte

[613] Aynı zamanda bu, "seçimlik hareketli suç" kabulünün de doğal sonucudur. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.169; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.,** s.65; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.222; Göktürk, **a.g.e.,** s.133.

yardım eden failin "örgüt üyesi" olarak kabul edildiği belirtilmiştir[614]. Bazı yazarlar buna ek olarak, bu şekliyle olağan olarak suça iştirak kapsamında cezalandırılacak olan örgüte yardım eden kimselerin, bu düzenlemenin ihdası ile birlikte örgüt üyesi olarak cezalandırıldığını belirtmişlerdir[615].

---

[614] Örneğin *Özgenç*, yeni TCK'da örgüte yardım şeklinde bağımsız bir suç tanımına yer verilmediğini belirtmiştir. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.36. Yazara göre bu fiili işleyen kimseler örgüt üyesi olarak cezalandırılacaklardır. Ancak yeni kanunun normatif düzenlemesinden bağımsız olarak, yeni kanun öncesinde yayımlanan bir makalesinde yazar, suç örgütüne yardım etmenin bağımsız bir suç tipi olarak tanımlanması gerektiği fikrini dile getirmiştir. Yazara göre "suç teşekkülüne yardımda bulunma fiili ile suç teşekkülüne üye olma fiilini de birbirinden ayırmak gerekir. Suç teşekkülüne katılma, üye olma halinde, bir devamlılık söz konusudur. Üye olan kişi, teşekkül ile organik bağlantıya geçmektedir, teşekküle hakim olan hiyerarşik yapı içinde yer almaktadır. Buna karşılık, teşekküle yardımda bulunma halinde, yardımda bulunanın teşekkülle herhangi bir bağı yoktur. Bu yardım, arızidir, yani devamlılık arz etmez" (Özgenç, **İHFM**, s.54 ve 56). *Gökcen*'e göre ise "örgüte yardım etme, 765 sayılı TCK'nun 314 üncü maddesinde olduğu gibi ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. Yeni kanunda örgütün amacına bilerek ve isteyerek hizmet eden kişinin örgüt üyesi kabul edilerek cezalandırılması öngörülmüştür" (Gökcen, "Kamu Barışına Karşı Suçlar", s.15-16). *Toroslu* da söz konusu hükmü, örgüt adına suç işleme açısından olduğu gibi "suç örgütüne üye olma suçunun" üç ipotezinden biri olarak kabul ederek, bu suçun tipikliğine dahil etmiştir (Toroslu, **Özel Kısım**, s.265-266). Benzer şekilde *Soyaslan* bu durumda örgüte yardım eden kimsenin örgüt üyesi sayıldığını ve üyelikten dolayı cezalandırıldığını belirtmiştir (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534). *İ. Dursun*'a göre de söz konusu fiil bağımsız bir suç olarak düzenlenmemiş, kurulmuş örgüte üye olmak fiilinin gerçekleştiriliş türü olarak ele alınmıştır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.56).

[615] Örneğin *Ersan*, bu düzenleme olmasaydı örgüte yardım eden kimselerin suça iştirak kapsamında cezalandırılacağını, bu düzenlemenin ihdası ile birlikte bunların örgüt üyesi olarak cezalandırılmasının tercih edildiğini ifade etmiştir (Ersan, **a.g.e.** s.387). *Evik* de aynı şekilde, bu düzenlemenin olmaması halinde suça iştirak hükümlerinin uygulanması gerektiğini ve bu haliyle TCK m.220/f.7 nedeniyle esasen suça iştirak olarak nitelendirilebilecek hareketlerin (yardım etme), örgüt üyeliği olarak kabul edildiğini belirtmiş, ancak örgüte yalnızca bir defa yardım eden bir kimsenin örgüt üyesi olarak nitelendirilerek cezalandırılmasının doğru olmadığını ve örgüt üyeliğine nazaran korunan hukuksal değerin ihlali açısından nedensel değeri farklı olan örgüte yardım fiilinin farklı bir suç tipi olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Evik, **MÜHF-HAD**, s.687-688). Buna paralel *Yenidünya/İçer* de örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiilinin, 220. maddenin 7. fıkrasında bağımsız suç olarak düzenlendiğini, buna göre, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılacağını, bu ihtimalde genel iştirak kuralları uyarınca failin suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve örgüte üye olma suçuna yardım etmekten dolayı sorumluluğuna gidilmeyeceğini belirterek, söz konusu maddenin TCK m.220 yönünden genel iştirak kurallarının uygulanmasına engel bir düzenleme olduğunu ifade etmişlerdir (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.822). Keza *Hafızoğulları/Kurşun* "teşebbüs, iştirak, içtima" başlığı altında inceledikleri madde hükmü ile ilgili olarak "kanun *örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiyi* 'örgüt üyesi olarak' cezalandırmaktadır (m. 220/7). Bu demektir ki, kanun, bu suçta suça iştiraki mümkün görmekte, ancak fiili iştirak kurallarına göre değil, bu suça özgü bir biçimde cezalandırmaktadır" (Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.39) diyerek paralel bir değerlendirme yapmaktadır. *Kavlak* ise TCK'nın örgüte yardım etmeyi, örgüte üye olmanın düzenlendiği 220. maddenin içerisinde düzenlediğini ve bu suçu işleyenlerin örgüt üyesi olarak cezalandırılacağının öngörüldüğünü, kanunun bu düzenlemesi ile suça iştirake ilişkin hükümlerin değil bu maddenin uygulanmasının kabul edildiğini, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme şeklinde ayrı bir suç düzenlenmektense, örgüte dahil olmadan yapılacak yardımın örgüt üyeliği şeklinde değerlendirilerek cezalandırılmasının tercih edildiğini belirtmiş, ancak devamında, kanunun burada, örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıya dahil olmadan, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiye örgüt üyesi sıfatını yüklememekte, onun örgütün üyesi olmadığını vurgulamakta ancak gerçekleştirdiği yardım nedeniyle

Yargıtay'ın bu konudaki kararları ise çelişkilidir. Yargıtay bazı kararlarında ısrarla, bu maddede bağımsız bir suç tipinin tanımlanmadığını ifade etmekteyken[616], bazı kararlarında "örgüte yardım suçu" ifadesini kullanmakta ve bunu örgüt üyeliğinden ayırmaktadır[617]. Hatta Yargıtay'ın bazı kararlarında her iki ifade tarzına da aynı karar kapsamında yer verildiği görülmektedir[618],[619].

Esasen, dikkat edilmelidir ki "önceki kanunda örgüt üyelerine yardım ve yataklık bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenirken yeni kanunda bu fiillerin bağımsız bir suç tipi kapsamında düzenlenmediğine" dair maddenin ilk haline ilişkin gerekçe,

---

onu örgüt üyesi olmanın cezası ile cezalandırmakta olduğunu ifade etmiştir (Kavlak, **a.g.e.**, s.407-409, 335). *Yurtlu* ise bir kimsenin örgütün her yardım talebine olumlu yanıt vermesi ve örgütün her talebini gerçekleştirmesi halinde bu kimsenin örgüt üyesinden herhangi bir farkı kalmadığını ve bu nedenle kanun koyucunun örgüte yardım ede kimseyi örgüt üyesi olarak cezalandırdığını ileri sürmüştür. Ancak yazar bu fiil tipini incelerken "suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte yardım etme suçu" terimini tercih etmiştir. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.104.

[616] Y.5.CD. 17.01.2014 Tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. S. Kararı: *"Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte, **niteliğini bildiği örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden** ya da örgüt adına suç işleyen **failin sorumluluğunun** ise TCK'nın 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları kapsamında ve **örgüt üyesi olarak değerlendirileceği**"* (Kazancı Elektronik ve Yayıncılık A.Ş. – İçtihat Bilgi Bankası,15.04.2014.)

[617] YCGK: 2009/8-152 E., 2009/245 K.: *"(...)sanıklar arasında hiyerarşi temeline dayanan sürekli bir birleşmenin bulunduğuna dair her türlü kuşkuyu bertaraf edebilecek nitelik ve yeterlilikte deliller mevcut olmadığından, **gerek 4422, gerekse 5237 sayılı Yasalar açısından çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, yönetmek, bu örgüte üye olmak ve yardım etmek suçlarının** oluştuğundan bahsedilemeyeceği, buna karşılık vaki birleşmenin mağdur Hasan Ali Acar'ın yaralanması olayıyla ilgili olarak "suça iştirak" kurumu içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir"* www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 15.4.2014.

[618] Örneğin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2012/9-1234 E. ve 2012/1825 K. sayılı kararında *"765 sayılı Türk Ceza Yasası sistematiğinden tamamen farklı bir anlayışla düzenlenen maddede, örgütün faaliyetleri doğrultusunda işlenen suçlardan da ayrıca sorumluluk esası kabul edilmiş, yardım etme eylemleri de yaptırım açısından örgüt üyeliği kapsamında değerlendirilerek, bağımsız bir şekilde örgüte yardım suçuna yer verilmemiş, gösterdiği vahamet dikkate alınarak örgüte silah sağlama şeklindeki yardım fiilleri 5237 sayılı TCY'nın 315 inci maddesinde bağımsız olarak, diğer yardım fiilleri ise örgütün niteliğine göre anılan Yasanın 220 ile 314 üncü maddeleri kapsamında yaptırıma bağlanmıştır"* açıklamasına yer verilmiş ve böylelikle yasada bağımsız bir şekilde örgüte yardım suçuna yer verilmemiş olduğu kabul edilmişken devamında örgüte propaganda malzemesi hazırlayan sanıkla ilgili olarak suça teşebbüs tartışması yapılırken yine ısrarla pek çok kez *"silahlı terör örgütüne yardım etme suçu"* ifadesi kullanılmış ve bu suça teşebbüsün mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. www.corpus.com.tr. çevrimiçi (07.03.2014).

[619] Esasen Terörle Mücadele Kanunun 7. maddesinde 11.04.2013 tarih ve 6459 S.K.'la yapılan değişiklik öncesinde bağımsız olarak "terör örgütüne yardım suçu" düzenlenmişti. Ancak Yargıtay uygulamasında TCK m.314 atfıyla 220/f.7 "maddi nitelikte olan", TMK m.7/f.2 ise "maddi nitelikte olmayan" yardımlar için uygulama alanı bulmaktaydı (Bkz.Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.47-48 dpnt.84-85; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.811). Yargıtay'ın bir önceki dipnotta belirttiğimiz kararında ise sanığın aracında bir gün sonra yapılacak eylemde kullanılmak üzere hazırlandığı değerlendirilen poster, bayrak, pankart, plastik boru, raptiye kutusu, yapıştırıcı vs. ele geçirilmiş ve bu malzemenin sanık tarafından "örgütün propaganda malzemesi olarak kullanması" için hazırlandığı kabul edilerek "maddi yardım" kapsamında değerlendirilmiş ve bu fiilin TCK m.314 atfıyla 220/f.7 hükmü kapsamında olduğu belirtilerek bu suça teşebbüsün mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. Bu çerçevede kararda *"silahlı terör örgütüne yardım etme suçu"* ifadesinin de TCK m.314 atfıyla TCK m.220/f.7 açısından kullanıldığı açıktır.

doktrin görüşleri ve Yargıtay yorumu, tamamen yaptırım hususunu dikkate almakta ise de maddede yapılan değişikle aksi yönde bir sonuca ulaşmak daha makul bir hale gelmiştir. Madde metninde 6352 S. Kanunla yapılan değişiklikle birlikte TCK m.220/7 hükmü *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir"* şeklini almıştır. Dolayısıyla artık örgüt üyesi ile örgüte yardım eden kişilerin bu fiilleri, zorunlu olarak aynı yaptırım miktarı ile karşılanmayacaktır. Hakimin, örgüte yardım eden kişiyi örgüt üyeliği suçunun cezası ile cezalandırırken yardımın niteliğine göre kanunda belirtilen oranda indirim yaparak hüküm vermesi de mümkündür. Nitekim bu değişikliğe ilişkin madde gerekçesinde de *"örgüt üyesi olmaksızın, örgütün niteliğini bilerek örgütün yararına herhangi bir iş, göre veya hizmet yapılması örgüt üyeliği ile eşdeğer kabul edilmekte ve örgüt üyeliği ile benzer şekilde cezalandırılmaktadır. Mevcut düzenlemeler göz önüne alındığında, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak, bu örgütün amaçları doğrultusunda diğer üyelerle birlikte veya tek başına aktif olarak suç işleyen örgüt üyelerine verilecek ceza ile söz konusu hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgütün çağrısı üzerine herhangi bir fiile katılana örgüt üyesi gibi ceza verilmesi, ceza adaleti yönünden uygun görülmemiştir. Bu itibarla maddede yapılan değişikliklerle bu adaletin sağlanması amaçlanmaktadır"* ifadesine yer verilmiş olup burada örgüte yardım fiilinin "*örgüt üyeliği ile benzer şekilde cezalandırıldığı"* ve örgüte yardım eden kimselere "*örgüt üyesi gibi ceza verilmesi"* gerektiği ifadelerine yer verilmesi ve hatta bu sonuncunun ceza adaleti açsından uygun görülmemesi de örgüte yardım fiilinin örgüt üyeliği kapsamında değil, bağımsız bir suç tipi olma vasfını muhafaza edecek şekilde düzenlendiğini ve kanun koyucunun tipik hareketlerini belirlediği bu suç tipi açısından, münhasıran yaptırım noktasında örgüte üye olma suçuna atıf yaptığını açıkça göstermektedir.

Ayrıca, suç örgütü adına suç işlemeye ilişkin olarak yukarıda yaptığımız normatif tespitlerimiz (etkin pişmanlık düzenlemesine ilişkin olarak TCK m.221'deki kanuni düzenlemeye sonradan yapılan ekleme ve bunun gerekçesi gibi) ve örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kimsenin örgüt üyesi olarak kabulü halinde suç ve yaptırım teorisi açısından ortaya çıkabilecek giderilmesi imkansız

paradokslara ve suç politikası açısından doğacak sorunlara dair izahlarımız, tamamen bu tartışma konusu açısından da caridir.

Nitekim belirttiğimiz tüm bu hususları teyit eder şekilde suç örgütüne yardım etme suçunun "bağımsız bir suç tipi olduğu" hususu Anayasa Mahkemesince verilen 04.07.2012 tarih ve 2012/100 E., 2013/84 K. kararda da ifade edilmiştir:

> *"Dava konusu kuralda, örgütlü suçlarla etkin mücadele edilmesinin sağlanması amacıyla örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmasa bile örgütün amacına ulaşmasını sağlamak üzere örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenler yönünden* ***bağımsız bir suç tipi oluşturulmakta*** *ve bu fiil örgüte üye olmakla ortaya çıkan tehlikeye eşdeğer görülerek,* ***örgüt üyeliği suçuyla aynı şekilde cezalandırılmaktadır****. Dolayısıyla kuralda aynı eyleme ilişkin mükerrer bir yargılama ve cezalandırmanın söz konusu olmadığı açıktır. Bu yönüyle kanun koyucunun izlediği ceza politikası uyarınca yaptığı değerlendirme sonucunda* ***örgüte yardım etme eylemini bağımsız bir suç olarak nitelemesi*** *ve* ***bu eylemi suç olarak tanımladığı başka bir eylemle aynı tehlikede görerek aynı şekilde cezalandırmasında*** *Anayasaya ve ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır"*[620]

Bütün bu tespitler çerçevesinde TCK m.220/f.7 hükmünde de bağımsız bir suç tipi olarak "suç örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçunun" düzenlendiği ancak kanun koyucunun bu suçu işleyen kimseler açısından uygulanacak yaptırım noktasında suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçuna atıf yaptığı ve yine de bu suç için öngörülen ceza miktarının örgüte yardım fiili için uygulaması aşamasında indirim yapılmasına imkan tanıdığı kabul edilmelidir[621]. Bu madde ile kanun koyucu, örgüt üyesi olmayan ancak örgüte yardım niteliğinde fiilleri gerçekleştiren kimseleri bağımsız olarak ceza yaptırımıyla karşılamakta ancak yaptırım miktarını kendisi göstermeyerek (biraz da dolambaçlı bir şekilde) suç örgütüne üye olma suçuna (TCK m.220/f.2) atıf yapmaktadır.

Bu tespit ve değerlendirmelerimiz çerçevesinde görüleceği üzere TCK m.220/f.6 ve 7'de iki bağımsız suç tipine yer verilmiştir. *Suç örgütü adına suç işleme* ve *suç örgütüne yardım etme* şeklinde isimlendirdiğimiz bu suç tipleri, bu nedenle aşağıda ayrı bir sistematik çerçevesinde incelenmiştir.

---

[620] **Resmi Gazete**, 02.08.20113 Tarih ve 28726 sayı.

[621] Örgüte yardım eden kişinin "örgüt üyesi gibi" cezalandırıldığı yönünde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.96. Ayrıca bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.407-409.

B-Suç Tiplerinin Normatif Ortak Özellikleri

1- Suç Tiplerinin *İşlenmesi Amaçlanan Suçlar Açısından Hazırlık Hareketi* Niteliğinde Olmaları

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının diğer normatif özelliklerinin incelenebilmesi için temel karakteristik bir özelliğinin ve bunun anlamının öncelikle ortaya konulması gerekmektedir. Bu özellik, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile işlenmesi amaçlanan suçlar arasındaki pre-normatif ilişki ve bunun korunan hukuksal değer açısından gösterdiği önem noktasında ortaya çıkmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz üzere suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında temelde, birden fazla kişinin bir araya gelip, birden fazla soyut ve belirsiz suç işlemeyi hedeflemeleri ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmeleri söz konusu olup bu örgütlenme hali, esas itibariyle işlenmesi amaçlanan suçlar için de bir hazırlığı ifade etmektedir[622]. Bu haliyle örgütü kuranlar, bu fiilleri ile işlemeyi amaçladıkları suçlar yönünden bir araç geliştirmekte ve böylece amaç suçları işlemeye hazırlanmaktadırlar. Bu çerçevede suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının, işlenmesi amaçlanan suçlar yönünden birer *hazırlık hareketi* niteliğinde olduğu açıktır[623, 624].

---

[622] Bkz. Yukarıda **§ 1**, I, A.

[623] Antolisei, **Parte Generale**, s.484-485; Patalano, **a.g.e.**, s.35-36; Maljević, **a.g.e.**, s.33-34; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12-13; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.464-465; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Özek, **İHFM**, s. 461; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s. 148; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.822; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.4; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Kavlak, **a.g.e.**, s.338-339; Evik, **MÜHF-HAD**, s.672-673; Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.356; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.87; Erel, **a.g.e.**, s.380; Ünlü, **a.g.e.**, s.4; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.48.

[624] Bunun dar anlamda yegane istisnasını *örgüt adına suç işleme suçu* oluşturmaktadır. Bu suç tipinde fail esasen herhangi bir suç tipinin kapsamına giren fiili gerçekleştirmekte, ancak bunu örgüt adına işlemektedir. Bu haliyle örgüt adına suç işleme suçunda, örgütün işlemeyi hedeflediği suçlardan biri fiiliyata geçirilmekte, bu nedenle de işlenen bu fiil artık "işlenmesi hedeflenen suçların hazırlık hareketi" nitelemesi kapsamında sayılamamaktadır. Ancak dikkat edilirse, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının işlenmesinin, amaçlanan suçlar yönünden hazırlık hareketi olarak nitelenmesinin temel nedeni "soyut olarak birden fazla" suç tipini gerçekleştirmek üzere bir araç olarak örgüt mekanizmasının geliştirilmesi ve devam ettirilmesidir. Örgüt adına suç işleme suçunda, fiilin örgüt adına işlenmesinin, işlenen bu fiilden bağımsız olarak cezalandırılmasının nedeni örgüt mekanizmasına ve bu yolla kamu düzeni için meydana getirilen tehlikeye yapılan katkı olduğundan, esasen bu fiille, henüz gerçekleştirilmemiş soyut ve belirsiz suçlara hazırlık amacıyla teşkil edilen mekanizmaya da katkıda bulunulmaktadır (bkz. Aşa. § **3**, II, A). Bu haliyle bu suç tipi açısından da geniş anlamda, henüz işlenmemiş suçlar yönünden bir hazırlık hareketi olma vasfı vardır.

Herhangi bir suç tipi açısından hazırlık hareketleri, söz konusu suç tipi ile korunan hukuksal değeri ihlale yönelmiş, ancak tipte tanımlanan hareketler *(=icra hareketleri)* vasfına ulaşamamış, bunlara öncel ve bunları hazırlayan hareket tipleridir[625]. Bunlar, korunan hukuksal değer yönünden ihlal boyutuna varan bir tehlike meydana getirmemeleri nedeniyle[626] kanun koyucu tarafından kural olarak bağımsız şekilde cezalandırılmazlar[627],[628]. Nitekim kanuni tipteki hareketlerin tamamlanamadığı yahut neticenin gerçekleşmediği hallerde, belirli koşullarla failin cezalandırılmasını öngören teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi açısından objektif koşullardan ilki failin, elverişli hareketlerle suçun doğrudan doğruya icrasına başlamasıdır[629]. Bu aşamaya varmamış hareket tipleri cezalandırılmadığından icra hareketleri-hazırlık hareketleri ayrımı, cezalandırılabilir alanın sınırlanması açısından son derece önemlidir[630]. Ancak kanun koyucu bazı suç tipleri için, korunan hukuksal değeri ihlale yönelmiş ancak bu suç tiplerinin icra hareketleri kapsamına girmeyen öncel hareketleri bağımsız suç tipleri olarak düzenlemiştir[631].

Bunlardan biri olan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında, kanunda öngörülen sayıda kişi amaçladıkları soyut tip fiilleri gerçekleştirmek amacıyla belirli bir organizasyon teşkil etmektedirler[632]. Burada teşkil edilen bu organizasyon,

---

[625] Bkz ve krş. Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 461; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, s.421; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.589; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.332.

[626] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404. Bu niteleme esas itibariyle doktrinde "tehlikesizlik teorisi" olarak isimlendirilmiştir. Bu teori ve genel olarak hazırlık hareketlerinin cezalandırılmama nedenleri için bkz. Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.389-390; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.597-599; Hakeri, **a.g.e.**, s.490-491.

[627] Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 461; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.296; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, s.421; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.589; Ünver, **Hukuksal Değer**, s.1008; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.332; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.485; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.446; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.66-67.

[628] Birden fazla kişinin yalnızca suç işlemek için anlaşmalarının cezalandırılmayacağı İtalyan Ceza Kanunu m.115/f.1'de öngörülmüştür ancak kanunun özel hükümlerinde bu kurala çeşitli istisnalar getirilmiştir. Doktrinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında da "kamu düzenini korumak amacıyla" bu genel kurala istisna getirildiği belirtilmektedir. Marani, **a.g.e.**, s.34; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.53; Patalano, **a.g.e.**, s.36-37.

[629] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, 194 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 464 vd.; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.424 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.597; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.272 vd; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, 340 vd.; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.489; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.449 vd.

[630] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.466; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.597-598; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404 vd.

[631] Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.390; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.593; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.404; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.446; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.67-68.

[632] Patalano, **a.g.e.**, s.35-36.

amaçlanan suç tiplerinin gerçekleştirilmesi için bir araç oluşturduğundan, bu suç tipleri için bir hazırlık hareketi olduğundan şüphe yoktur[633]. Ancak burada belirtilen hazırlık hareketi, "gerçekleştirilmesi amaçlanan suç tipleri için *olağan olarak geçilmesi gereken*" ve *"belirli bir suç tipine özel"* mahiyette değildir[634] ve bu yönüyle salt suç işlemek amacıyla örgüt kurulması, işlenmesi hedeflenen ancak henüz somutlaşmamış suçların koruma objeleri için bir zarar veya tehlike meydana getirmez. Zira somutlaşmamış bir suç tipinin işlenmesinin soyut olarak hedeflenmesinin, o suç tipinin koruma objesini etkileyebilmesi elbette mümkün değildir. Bu nedenle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında, işlenmesi hedeflenen suç tipleri için cezalandırılabilir alanın öne alınmasından söz edebilmek mümkün olmayıp soyut olarak suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin bir örgütsel yapı oluşturmaları[635] halinde, işlenmesi hedeflenen her bir suç tipi ile korunan hukuksal değerden bağımsız ve toplumsal düzenin devamı ile ilintili olan toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkının ihlali söz konusudur[636]. İşte bu yönüyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, diğer suç tiplerinden bağımsız suç tipleri olarak ele alınmış ve düzenlenmiştir[637].

2- Suç Tiplerinin *Tehlike Suçu* Niteliğinde Olmaları

Suç genel teorisinde suç tipleri, hareketin suçun koruma objesi üzerinde meydana getirdiği etkiye göre zarar suçları ve tehlike suçları olarak ayrılmaktadır[638].

---

633 Maljević, **a.g.e.,** s.33-34; Patalano, **a.g.e.**, s.36; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.874; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; Ersan, **a.g.e.,** s.384; Ünlü, **a.g.e.,** s.4, 26; Zeybek, **a.g.e.,** s.66.

634 Örneğin anayasal düzene karşı belirli bazı suçları işlemek için anlaşma suçu (TCK m.316) bu mahiyettedir. Zira "belirli" ve "somut" bir fiilin icrası için yapılan anlaşma cezalandırılmaktadır. Bu suç tipi ile anlaşma konusu fiilin ihlal edeceği hukuksal değerin koruma alanı öne alınmakta, suç için anlaşma fiili ayrıca bir hukuksal değer ihlaline sebebiyet vermemektedir. Oysa suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında hedef, soyut tip olarak belirlenmiş ancak örgütlü olarak icrası da zorunlu olmayan "çok sayıda" suçu işlemek olup bu şekilde, çok sayıda suç işleme amacı doğrudan kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit etmektedir.

635 Patalano, **a.g.e.**, s.36.

636 Bkz. yukarıda **§ 1**, III, B, 2, b.

637 Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Özgenç, **İHFM**, s.51 vd. Bkz. ve krş. Zeybek, **a.g.e.,** s.67.

638 Antolisei, **Parte Generale**, s.264; Ranieri, **a.g.e.,** s.249; Mantovani, **a.g.e.,** s.207; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.,** s.257; Boscarelli, **Compendio**, k.no:31; Bohlander, **a.g.e.,** s.34-35; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 200; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.286; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.113-115; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.,** s.68-69; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.244-245; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.238;

Bu ayrıma göre zarar suçlarında tipe uygun hareketle koruma objesinin zarara uğratılması gerekirken, tehlike suçlarında suçun oluşabilmesi için koruma objesinin tehlikeye uğratılması yeterlidir[639]. Tehlike suçları da doktrinde *somut tehlike suçları* ve *soyut tehlike suçları* olarak ikiye ayrılmaktadır[640]. Genel olarak kabul edilen ayrıma göre; soyut tehlike suçlarında suçun kanuni tanımında yer alan hareketin icrası o suç bakımından yeterli görülmekte, buna karşılık somut tehlike suçlarında tipik hareketin koruma objesini tehlikeye düşürüp düşürmediği somut olayda araştırılmakta ve somut olarak bu tehlikenin meydana geldiğinin tespiti ile fail cezalandırılabilmektedir[641], [642]

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında, birden fazla kişinin bir araya gelip, birden fazla soyut ve belirsiz suç işlemeyi hedeflemeleri[643] ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek[644] bir örgütsel yapı geliştirmeleri, toplumsal düzen, barış ve güvenliği *tehlikeye düşürmekte*[645] ve bu haliyle kişilerin hukuki düzen, toplumsal barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını ihlal etmektedir. Bu haliyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının birer tehlike suç tipi olduğu

---

Hakeri, **a.g.e.** s.176-177; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.237; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.31 vd.; Özen, **a.g.e.**, s.6-7.

639 Antolisei, **Parte Generale**, s.264-265; Ranieri, **a.g.e.**, s.249; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.257; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 200; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.113, Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Hakeri, **a.g.e.**, s.176-177; Özen, **a.g.e.**, s.7.

640 Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.266; Mantovani, **a.g.e.**, s.210; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.257-258; Bohlander, **a.g.e.**, s.34; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 200 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.190 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.286; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.114-115; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.68-69; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196-197; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.238-239; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.256-258; Hakeri, **a.g.e.**, s.162; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.238-239; Özen, **a.g.e.**, s.10-14; Doğan, **a.g.e.**, s.182 vd.

641 Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.257; Bohlander, **a.g.e.**, s.34; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 201; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.287; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.257-258; Zafer, **Genel Hükümler**, s.191-192; Hakeri, **a.g.e.**, s.177; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.238-239; Özen, **a.g.e.**, s.11; Doğan, **a.g.e.**, s.182 vd. ; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.47 vd.

642 Esasen tehlike suçları açısından yapılan bu klasik ayrımın özellikle soyut tehlike suçlarına ilişkin kısmı ciddi anlamda problemlidir ve bu nedenle soyut tehlike suçlarını farklı ayrımlara tabi tutan yazarlar da olmuştur. Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.266; Mantovani, **a.g.e.**, s.210-212. Tüm tehlike suçları yönünden "somut", "soyut" ve "öngörülen" tehlike suçları şeklinde üçlü bir ayrım için bkz. Daragenli, "Tehlike Suçları", s.59-62.

643 Romano, **a.g.e.**, s.1014; Marani, **a.g.e.**, s.35.

644 Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12; Özgenç, **İHFM**, s.52; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Ünlü, **a.g.e.**, s.62; Erel, **a.g.e.**, s.380.

645 Romano, **a.g.e.**, s.1014; Tona, **a.g.e.**, s.1106.

açıktır[646]. Öte yandan, TCK m.220'nin birinci fıkrasında *"Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, (...) cezalandırılır"* şeklindeki suç tanımından, fiilin amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde cezalandırılabileceği anlaşılmaktadır[647]. Bu haliyle hâkim somut olayda kurulan yahut yönetilen örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olup olmadığını

---

[646] Marani, **a.g.e.**, s.35,70; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Tona, **a.g.e.**, s.1065; Özgenç, **İHFM**, s.52, Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.148; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.12; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.256; Parlar,Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489-3490; Kavlak, **a.g.e.**, s.338; Zeybek, **a.g.e.**, s.68. Belirtelim ki İtalyan Doktrinde bu suçların *zarar suçu* olduğunu kabul eden yazarlar da bulunmaktadır. Örneğin *Patalano'*ya göre suç işlemek amacıyla örgütlenme kamu düzeni ve kamu barışı gibi kendine has değerler açısından bir zarar meydana getirmektedir. Esasen çoğunlukla bu suçların bir tehlike suçu olduğu kabul edilmiş ise de bu kabuldeki temel etken, işlenmesi amaçlanan suçların hukuki konularına odaklanılmasıdır. Buna göre, amaç suçların hukuki konuları bunların işlenmesi ile zarar veya tehlikeye uğradığından yalnızca örgüt kurulması bir tehlike olarak görülmüştür. Oysa, bu suç tipleri ile bağımsız bir değer olarak kamu düzeni zedelenmektedir. Dolayısıyla bu suç tipleri tehlike suçu değil zarar suçudur. Bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.112 vd., 187-211. *Aleo*'ya göre de örgüt esasen kamu düzeni açısından bir tehlike ya da tehlike potansiyeli değil, başlıbaşına bir zararı ifade eder. Zira yazara göre suçluluğun organize ve kalıcı bir tipini teşkil eden örgüt bu temel varlığı ile zaten kamu düzenini bozar. Aleo, **Sistema Penale**, s.4. Yazarlar esasen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının bağımsız bir hukuksal değeri koruduğunu doğru bir şekilde vurgulamaktadırlar. Ancak zarar ve tehlike ile ihlal kavramlarına verdikleri anlam bu hukuksal değerin ihlalini bizatihi zarar olarak kabul etmelerini sonuçlamaktadır.

[647] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.531; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117; Kavlak, **a.g.e.**, s.383; Çakın, **a.g.e.**, s.63. Bu konuda doktrinde aksi görüş savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bu çerçevede, *Zeybek'e* göre soyut tehlike suçları tehlikenin suç tipinde açıkça belirtilmediği ancak "hareketin genel olarak tehlikeliliği değerlendirmesini yaptıracak ifadelerle suç tipini tanımladığı" suçlardır. TCK m.220'nin lafzında ise "açık bir tehlikeden" söz edilmemiştir. Bununla birlikte kanun "suç işlemek amacıyla örgüt kuranlar ve yönetenler" ifadesine yer vererek eylemin "genel tehlikeliliğine" vurgu yapmıştır. Zira kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmek hali "bir tehlikelilik arz etmektedir". Bu nedenle bu suç tipi bir soyut tehlike suçudur (Zeybek, **a.g.e.**, s.68). Bu görüş soyut-somut tehlike suçu ayrımı noktasında yalnızca "tehlikeye dair ifadenin tipte açıkça zikredilmesini" referans almaktadır; oysa kanun koyucu kanuni tipte tehlikeyi doğrudan zikredebileceği gibi buna ilişkin bir kıstası vererek dolaylı olarak da tarif edebilir ve bu halde de tehlike tipte yer almış olur. Nitekim suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında, "birden fazla kişinin bir araya gelip, birden fazla soyut ve belirsiz suç işlemeyi hedeflemeleri ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmeleri" ile toplumsal düzen ve toplumsal barışı tehlikeye sokmaları söz konusudur. Dolayısıyla eğer bir örgüt amaç suçları işleyebilecek nitelikte ise suçun konusu açısından tehlike doğuracağı tabiidir. Bu nedenle kanun koyucu *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması"* ifadesine yer vererek dolaylı yoldan somut tehlikeyi tanımlamıştır. Bu izahımız suç tipinin "neden bir *soyut-somut tehlike suçu* olmadığını" da ortaya koymaktadır. Soyut tehlike suçlarının bir türü olan bu suç tiplerinde kanun, hareketin somut bir tehlike doğurmasını değil ancak "tehlike doğurmaya elverişliliğini" suç tipinde aramaktadır (bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.193; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.53-54). Dikkat edilirse suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanunda geçen "elverişlilik" ifadesi, "tehlike doğurmaya elverişlilik" değildir. Aksine kanun koyucu "suç işlemeye elverişliliği" aramıştır ki belirttiğimiz üzere bir örgüt suç işlemeye elverişli ise zaten suçun konucu açısından "tehlike doğurmuş" demektir. Bu yönüyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının somut tehlike suçu olduğundan şüphe yoktur.

inceleyecektir[648]. Bu elverişlilik hem örgütün kurulma anına hem de varlığını devam ettirmesine yönelik kabul edildiğinden örgüte üye olunması, örgüt adına suç işlenmesi ve örgüte yardım edilmesi suçları açısından da bu kriterin aranacağı şüphesizdir. Bu haliyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının birer *somut tehlike* suçu olduğu görülmektedir[649]. Bu çerçevede örgüt kurulması ve yönetilmesi, örgüte üye olunması, örgüt adına suç işlenmesi ve örgüte yardım edilmesi fiilleri, "ancak somut olayda örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması ve bu suretle toplumsal düzen ve toplumsal barış olguları açısından tehlike meydana getirmesi halinde" cezalandırılabilecektir[650].

Tehlike suçları açısından suçun unsurlarının konumlandırılması ve özellikle tehlikenin gerçekleşmesinin nasıl bir fonksiyon icra edeceğinin belirlenmesi oldukça tartışmalı bir konudur. Aşağıda suç tipleri incelenirken suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından bu tartışmaya ayrıntılı olarak değineceğimizden[651], bu noktada suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının birer somut tehlike suçu olduğu tespitinde bulunmakla yetiniyoruz.

3- Suç Tiplerinin *Genel Norm Tipi* Niteliğinde Olmaları

Herhangi bir suç tipinin "genel" norm tipi olduğu yönündeki tanımlama, bu suç tipinin uygulanma alanının, aynı hukuksal değeri koruyan başkaca suç tiplerinin uygulanmadığı hallerle sınırlı olması anlamına gelmektedir[652]. Bu hallerde herhangi bir suç tipine ilişkin kanun normu, benzer nitelikte olan ancak belirli hususiyetleri bünyesinde barındıran başkaca suç tiplerinin söz konusu olduğu hallerde

---

[648] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.30; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.16, 165; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Kavlak, **a.g.e.**, s.343; Ünlü, **a.g.e.**, s.30. Aksi yönde görüş için bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.68.
[649] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.874; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Evik, **MÜHF-HAD**, s.672; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Kavlak, **a.g.e.**, s.339; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.15 vd.; Ünlü, **a.g.e.**, s.29; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.46; Erel, **a.g.e.**, s.389; Çakın, **a.g.e.**, s.63.
[650] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.531; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Kavlak, **a.g.e.**, s.383; Zeybek, **a.g.e.**, s.89.
[651] Bkz. Aşa. **§ 2**, II, 2, b, (4), (b), iii.
[652] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.183 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531.

uygulanmayacaktır[653]. Bu hallerde eylemin, gösterdiği özellikler açısından evvela diğerine göre "özel unsurlar" ihtiva eden suç tipinin kapsamına girip girmediğine bakılacak ve ancak bu inceleme neticesi menfi olursa genel nitelikteki normun unsurları açısından bir değerlendirme yapılması aşamasına geçilebilecektir[654]. Doktrinde özel norm-genel norm yönünden görünüşte içtima olarak isimlendirilen[655] bu halde genel unsurlar ihtiva eden norm, özel unsurlar ihtiva eden normun arkasına çekilmekte, özel normun uygulanacağı hallerde genel norm uygulama alanı bulamamaktadır.

Her ne kadar çalışmamızda yalnızca TCK m.220-221. maddeleri ele alınsa da suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları bunlarla sınırlı değildir. Yukarıda kısmen belirttiğimiz üzere insanlığa karşı suç işlemek amacıyla örgüt kurulmasının ve buna üye olunmasının düzenlendiği TCK m.78; devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı belirli suç tiplerini işlemek amacıyla örgüt kurulmasının ve bu örgütlere üye olunmasının düzenlendiği TCK m.314; Bu örgüte silah sağlama şeklindeki yardım fiilinin düzenlendiği TCK m.315; terör örgütü kurulması, yönetilmesi, bu örgütlere üye olunması ve terör örgütlerinin propagandasının yapılmasının düzenlendiği TMK m.7 ve terör örgütlerine fon toplama suretiyle yardım fiillerinin müstakil bir suç olarak düzenlendiği TFÖHK m.4 özel nitelikte örgütlenme fiillerinin düzenlendiği suç tipleridir[656]. Bu suç tiplerinin kapsamına giren örgütlenme fiilleri açısından TCK m.220 hükümleri değil, ilgili suç tiplerine ilişkin hükümler uygulanacaktır[657]. Bu çerçevede TCK m.220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının genel nitelikte bir suç tipi olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır[658]. Aşağıda, suç işlemek amacıyla örgütlenme kapsamındaki her bir suç

---

[653] İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.458; İçel, **Suçların İçtiması**, s.173, 184; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.519; Artuk, Gökcen,Yenidünya, **a.g.e.**, s.689.

[654] İçel, **Suçların İçtiması**, s.184.

[655] İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s. 462 vd; İçel, **Suçların İçtiması**, s.183 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.377-378; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.518; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.616.

[656] Bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.79-80; Ünlü, **a.g.e.**, s.19, 39; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.103-104.

[657] Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Kavlak, **a.g.e.**, s.338; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489.

[658] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.4, 29-44; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Şen, **a.g.e.**, s.39; Ersan, **a.g.e.**, s.382; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.202; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533-534; Kavlak, **a.g.e.**, s.352; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.52. İtalyan Ceza Kanunu m.414 yönünden aynı mahiyette bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Insolera,

tipine ilişkin olarak *görünüşte içtima* bahislerinde genel nitelikte olmaları ve diğer suçlardan farkları ayrı ayrı incelenecektir.

4- Doktrinde Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarına İlişkin "Ortak Özellik" Olarak Gösterilen Sair Hususların Değerlendirilmesi

Doktrinde, TCK m.220 kapsamında (son fıkra hükmü bir tarafa bırakılırsa) tek bir suç tipinin düzenlendiğini kabul eden yazarlar, bu suç tipinin "özellikleri" başlığı altında yukarıda belirttiğimiz hususlara ek olarak başkaca hususlara da yer vermişlerdir. Bu hususlar özetle *"mütemadi olma", "seçimlik hareketli olma" ve "çok failli olma"* şeklinde belirtilmektedir[659]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının temel normatif özelliklerinin ortaya konulması açısından söz konusu hususların yukarıda belirttiğimiz anlamda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları için müşterek özellik niteliği taşıyıp taşımadığına değinmek yararlı olacaktır.

Herhangi bir suç tipi açısından mütemadilik, suç tipinde tanımlanan hareketin icrasının süreklilik arz etmesi anlamına gelmektedir[660]. Eğer suç tipinde tanımlanan hareket bir anda işlenip sona ermekte ise ani suç, süreklilik göstermekte ise mütemadi suçtan söz edilir[661]. Herhangi bir suç tipinin mütemadi olması ise pek çok

---

Criminalità Organizzata, s.52; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Marani, **a.g.e.**, s.34; Carcano, **a.g.e.**, s.399, 405.

659 Nitekim bu yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.22 vd., 44 vd., 52 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.109 vd., 122 vd., 148 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.313 vd., 344 vd., 354 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.69 vd., 71, 74. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43 vd., 50 vd., 59 vd.

660 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.172; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.119; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.816. Doktrindeki bazı yazarlar ise mütemadi suçlarda süreklilik gösterenin hareket değil netice olduğunu kabul etmektedir. Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.253-254; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:519; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.195; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.239; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.258. Yine bazı yazarlar mütemadi suçlarda hareket ve neticenin veya genel olarak bu ikisinden müteşekkil fiilin devam ettiği kanaatindedir. Bkz. Boscarelli, **Compendio**, k.no:124; Mantovani, **a.g.e.**, s.432; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.243. Bazı yazarlar ise mütemadilik açısından hukuksal değer ihlalini esas almaktadır, buna göre ani suçlarda hukuksal değer ihlali gerçekleşip tükenmesine rağmen mütemadi suçlarda hukuksal değer belirli bir süre ihlal edilmeye devam edilir. Bkz. Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.255-256. Son olarak bazı yazarlar hareketle ortaya çıkan zarar veya tehlikenin devamını esas almaktadırlar, buna göre mütemadi suçlarda tipik hareket nedeniyle ortaya çıkan zarar veya tehlike belirli bir müddet devam eder. Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.267.

661 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.172; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.119. Bkz. ve krş. Antolisei, **Parte Generale**, s.267; Boscarelli, **Compendio**, k.no:124.

hukuki kurumun uygulanması açısından özellik arz eder[662]. Örneğin mütemadi suçta süreklilik teşkil eden hareket bu niteliğini koruduğu sürece suça iştirak mümkündür[663]. Doktrinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları kapsamında yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek (TCK m.220/f.1) ve suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olmak suçlarının (TCK m.220/f.2) mütemadi nitelikte olduğu genel olarak kabul edilmektedir[664]. Esasen, bu suçlarda tanımlanan örgüt yönetmek ve örgüte üye olmak fiillerinin icrası, belirtilen niteliklerin herhangi bir suretle kaybına kadar devam etmektedir ve dolayısıyla bunların münhasıran mütemadi olarak icra edilebileceğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Buna mukabil, zaruri mahiyette olmasa da somut olayın özelliklerine göre, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçlarının da mütemadi olarak işlenmesi mümkündür. Örneğin örgüt adına kişi hürriyetinden yoksun kılma fiilinin işlenmesi halinde örgüt adına suç işleme suçu, bir yolculuk boyunca örgüt üyelerinin araçla taşınması halinde örgüte yardım etme suçunun mütemadi şekilde işlenmesi söz konusu olacaktır. Ancak aşağıda belirteceğimiz üzere örgüt kurmak her durumda ani hareketli olup bu hseçimlik hareketin mütemadi surette icrası olanaklı değildir[665]. Bunun yanında örgüt yönetmek ve örgüte üye olmaktan farklı olarak yukarıda mütemadi olarak da işlenebileceği belirtilen son iki suç tipinin "ani" nitelikte işlenmesi de mümkündür[666]. Nitekim örgüt adına bir kimseyi öldürmek, örgüt adına suç işleme suçunun ve örgüt üyesine bir silah vermek de örgüte yardım etme suçunun ani şekilde işlendiği hallere örnektir. Bu haliyle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümü için, mütemadiliğin bir ortak özellik olduğundan söz etmek mümkün değildir.

---

[662] Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:522; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.240; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.260-261.

[663] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.172; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.240; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.261.

[664] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226, 228-229; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931-1932; Carcano, **a.g.e.**, s.399,404; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.256; Tona, **a.g.e.**, s.1114; Marani, **a.g.e.**, s.56; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.70; Erem, Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak, **AÜHFD**, s.52; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.18; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.141-142,152; Tozman, **a.g.e.**, s.126; Vesile Sonay Evik, "Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, ss.365-396, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s.389; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.193; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.51; Yurtlu, **a.g.e.**, s.61; Ünlü, **a.g.e.**, s.33; Zeybek, **a.g.e.**, s.69; Çakın, **a.g.e.**, s.60.

[665] Örgüte üye olma hareketinin mütemadi buna karşılık, örgüt kurma, örgüte üye kazandırma ve örgüte yardım etme hareketlerinin ani suç niteliğinde olduğu yönünde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.50.

[666] Maljević, **a.g.e.**, s.50; Ünlü, **a.g.e.**, s.37.

Keza, bunun gibi yine doktrinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının çok failli suçlar olduğu belirtilmiştir[667]. Çok failli suçların, işlenebilmeleri için zaruri olarak birden fazla failin katılımının gerekli olduğu suç tipleri olarak tanımlanması mümkündür[668]. Bu suç tiplerinde kanunda açık veya zımni olarak öngörülen birden fazla failin var olması suçun oluşabilmesi için zorunludur[669]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ile suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçları yönünden birden fazla failin bulunması kanunda açık olarak öngörülmüştür[670]. Gerçekten, TCK m.220/f.1 hükmüne göre *"örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir"*. Kanunda açık bir düzenleme olmasaydı bile bir örgütün varlığından söz edebilmek için birden fazla kişinin bir araya gelmesinin aramak mantık gereği zorunluluktur[671]. Dolayısıyla örgütün hiyerarşik bünyesi içinde yer alan kimselerin işleyebileceği suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında birden fazla failin bulunması zorunlu olup bu nedenle bu suç tipleri çok failli suçlardır[672]. Ancak aynı zorunluluğunun örgütün hiyerarşik bünyesi dışında olan kimselerce işlenebilecek suç tipleri açısından cari olması mümkün değildir. Nitekim örgüte

---

667 Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Mantovani, **a.g.e.**, s.557-558; Boscarelli, **Enciclopedia**, s.868; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Marani, **a.g.e.**, s.41; Patalano, **a.g.e.**, s.55 vd.; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Tona, **a.g.e.**, s.1065, 1078; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.255; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25, 87; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.9; Canak, **a.g.e.**, s.81; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6627; Ünlü, **a.g.e.**, s.179.
Tezcan, Erdem, Önok; **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e**.,s.331; Ünlü, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.71.

668 Bkz. Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Ranieri, **a.g.e.**, s.414-415; Antolisei, **Parte Generale**, s.590; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.494; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.88; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381, Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.551; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.473.

669 Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Mantovani, **a.g.e.**, s.553; Ranieri, **a.g.e.**, s.415; Antolisei, **Parte Generale**, s.591; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.27, 53-54, 86-88; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.551.

670 Evik, **MÜHF-HAD**, s.667; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.59

671 Hicks, **a.g.e.**, s.31; Schein, **a.g.e.**, s.6. Kanun hükmünde bu şekilde bir açıklığın bulunmadığı 4422 S.K. m.1 açısından bu yönde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199.

672 Nitekim bu yönde; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Mantovani, **a.g.e.**, s.557-558; Marani, **a.g.e.**, s.34; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25, 87.

yardım edilmesi veya örgüt adına suç işlenmesi fiilleri çok failli suç mahiyetinde değildir[673]. Dolayısıyla suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları için "çok failli suç" nitelemesi, tüm suç tipleri açısından müşterek normatif bir özellik değildir.

Son olarak doktrinde, TCK m.220 hükmünde tek bir suç tipi düzenlendiğini ve beş ayrı fiilin aynı suçun seçimlik hareketleri olarak nitelenmesi gereğini öngören görüşlere paralel olarak, bu maddede *seçimlik hareketli tek bir suçun* öngörüldüğü belirtilmektedir[674]. Oysa, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi maddenin gerek amacı, gerek gerekçesi, gerek kanundaki sistematik yeri, gerekse de temel özellikleri dikkate alındığında bu görüşün kabulünün mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Haliyle örgüt kurma veya yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiillerinin her biri ayrı bir suç teşkil etmektedir[675]. Bu görüşümüzün doğal sonucu olarak "tek hareketli suç-seçimlik hareketli suç" tartışması ancak burada tanımlanan her bir suç tipi kapsamında yapılabilecektir. Bu açıdan TCK m.220'de tanımlanan suç tiplerinden örgüt kurma veya yönetme suçu yönünden, seçimlik olarak birden fazla hareketin gösterilmesi ve suçun işlenebilmesi için bunlardan yalnızca birinin gerçekleştirilmesinin yeterli olması karşısında seçimlik hareketli suçtan söz edilebilecekken, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları açısından kanunda seçimlik olarak birden fazla hareket tanımlanmış olmadığından seçimlik hareketli suç nitelemesinin yapılabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle "seçimlik hareketli suç olma" niteliği de TCK m.220'de düzenlenen tüm suç tipleri için müşterek bir normatif özellik değildir.

---

[673] Bu iki suç tipinde suçun bir örgütle bağlantılı olarak işlenmesi (örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme) suç tiplerine çok failli suç vasfı vermeyecektir. Zira burada birden fazla failin birlikte hareket etmesi mümkün ise de bu durum suç tipinde bir kurucu unsur olarak öngörülmemiştir. Zaten bu nedenle bu iki suç tipinin müşterek faillik ya da yanyana birlikte faillik şeklinde işlenmesi de olanaklıdır. Oysa çok failli suçlarda bu durum mümkün değildir. Bkz. ve krş. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.230 ve ayrıca bkz. s.85.

[674] Kavlak, **a.g.e**., s.354 vd.; Ünlü, **a.g.e.**, s.5,44; Zeybek, **a.g.e.**, s.75.

[675] Bkz. yukarıda **§ 1**, III, B, 3.

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜT KURMA VEYA YÖNETME SUÇU

I- GENEL OLARAK

Birinci bölümde "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" başlıklı TCK'nın 220. maddesinde birden fazla suç tipinin düzenlendiğini belirtmiştik[1]. Bu suç tiplerinden ilki, bir suç örgütünün ilk kez oluşturulmasını ve oluşturulan bu suç örgütünün organizasyonel yapısında bilahare yöneticisi sıfatıyla yer alınmasını düzenleyen *suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu* olarak karşımıza çıkmakta ve maddenin ilk fıkrasında düzenlenmektedir[2]. Bu fıkrada kanun koyucu, belirli özelliklere sahip bir örgütlenmenin kurulmasını veya yönetilmesini seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlemiştir[3].

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu, TCK'nın 220. maddesinin birinci fıkrasında "*kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir"* şeklinde düzenlenmiştir. Kanuni düzenleme çerçevesinde bu suç tipinin; kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak surette örgüt kurmak veya yönetmek şeklinde tanımlanması mümkündür[4]. Bu tanıma göre kanun, bu suç tipi açısından iki hareketten birinin

---

[1] Bkz Yuk. **§ 1**, III, B-C.

[2] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Yurtlu, **a.g.e.**, s.52. *Toroslu* bu suç tipi için "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" (Toroslu, **Özel Kısım**, s.260), *Soyaslan* ise "suç işlemek için gerçek ve tam örgütlenme" (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 529) ifadesini tercih etmektedir.

[3] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Tozman, **a.g.e.**, s.153, 175; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.775, 880; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.33; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529-530; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Tozman, **a.g.e.**, s.175; Ersan, **a.g.e.**, s.383; Canak, **a.g.e.**, s.91; Yurtlu, **a.g.e.**, s.52; Ünlü, **a.g.e.**, s.101; Çakın, **a.g.e.**, s.64.

[4] Bkz. ve krş. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529.

gerçekleştirilmesini yeterli görmüş, failin ya bir örgütün kuruluş aşamasında yer almasını ya da kurulmuş bir örgütü yönetmesini aramıştır[5].

Kanun, her ne kadar temel olarak "örgüt" kavramını kullanmış ise de hem bu kavramın ait olduğu sosyal bilimlerdeki hem de kısmen hukuk sahasındaki tanımlamalar dikkate alındığında, esasen TCK m.220'de *kendine has bir örgütün* düzenlenmiş olduğu görülmektedir[6]. Nitekim aşağıda görüleceği üzere kanuni düzenlemede yer alan "*örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir"* şeklindeki ifade de diğer sosyal bilimlerdeki "örgüt" kavramı ile uyumlu olmayıp tamamen normatif yapıya özel bir kabule işaret etmektedir[7]. Bu özel kavram doktrinde *"suç örgütü"* olarak ifade edilmektedir; kanunda çeşitli kriterler yoluyla normun kapsamına alınan örgüt, herhangi bir örgüt değil, bir *suç örgütü*dür[8]. Kanun ancak bir suç örgütünün kurulmasını ve yönetilmesini yaptırıma bağlamıştır.

II- SUÇUN UNSURLARI

A- Suçun Maddi Unsurları

1- Fail

Herhangi bir suç tipi açısından fail, kanuni tanımdaki fiili doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştiren kişiyi ifade eder[9]. Bu çerçevede, yukarıda belirttiğimiz kanuni tanımdan yola çıkarak suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da faili, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde bir örgüt kuran veya yöneten kişi* şeklinde tanımlamamız mümkündür. Görüleceği üzere kanuni düzenlemede bu suç tipi

[5] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.875; Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Ersan, **a.g.e.**, s.383.
[6] Krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876-877.
[7] Bkz. Aşağıda **§ 2**, II, B, 2, b.
[8] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Canak, **a.g.e.**, s.91; Tozman, **a.g.e.**, s.176. Krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.6 vd.; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.875; Kavlak, **a.g.e.**, s.364 vd.
[9] Mantovani, **a.g.e.**, s.109; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.108; Hakeri, **a.g.e**, s.133.

açısından fail yönünden herhangi bir sınırlandırma öngörülmemiştir[10]. Suç örgütü kurmak ya da yönetmek için özel bir sıfata sahip olmanın bir önemi bulunmadığı gibi suç tipi herhangi bir suretle *özgü faillik* özelliği de barındırmaz[11]. Buna göre herkes bu suçun faili olabilir[12]. Suçun, özel faillik niteliği arayan herhangi bir nitelikli hali de söz konusu değildir[13].

Kanunda *"kuranlar"* ve *"yönetenler"* ifadelerine yer verilmesi, örgüt kavramının topluluk ismi niteliği taşımasının doğal bir sonucu olarak, faillerin *birden fazla olmasına* işaret etmektedir. Esasen örgütün kurulması için çok sayıda kişinin bir araya gelmesi işin doğası gereği bir zorunluluk olduğu gibi[14] kanun da "suç örgütünün" varlığı için en az üç kişinin bir araya gelmesini aradığı için suç tipi niteliği gereği bir *"çok failli suç"* özelliği göstermektedir[15]. Bunun yanında, örgütün kurulması aşamasında herhangi bir ayrım yapmadan "kurucu" olan kişilerin örgütün kurulmasından sonra, daha önceden anlaşma konusu edilen ya da yeni kararlaştırılan duruma göre, pozisyonel anlamda "yönetici" ya da "üye" olarak ayrılmaları durumunda da karşılıklı olarak suç tiplerinin oluşabilmesi için farklı fonksiyonlarda

---

[10] Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Tozman, **a.g.e.**, s.167; Kavlak, **a.g.e.**, s.357; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Zeybek, **a.g.e.**, s.78.

[11] Tozman, **a.g.e.**, s.167; Kavlak, **a.g.e.**, s.357; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.93; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.63; Ünlü, **a.g.e.**, s.68.

[12] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Marani, **a.g.e.**, s.34; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Tona, **a.g.e.**, s.1094; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; Tozman, **a.g.e.**, s.167; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488; Kavlak, **a.g.e.**, s.357; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.108; Ünlü, **a.g.e.**, s.68; Çakın, **a.g.e.**, s.33; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6627; Yurtlu, **a.g.e.**, s.93; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.63.

[13] Ünlü, **a.g.e.**, s.68; Çakın, **a.g.e.**, s.33. Bu yönüyle kanun, mülga ÇASÖMK'nun kabul ettiği sistemden ayrılmıştır. Nitekim ÇASÖMK m.1/f.3'te "*Suç faili, memur veya kamu hizmetiyle görevli kimse ise yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarıdan bir katına kadar artır*ılır" hükmüne yer verilerek bu nitelikli hal özelinde bir "özgü faillik" hali ihdas edilmişti. Buna göre çıkar amaçlı örgütlenme suçunun faili memur veya kamu hizmetiyle görevli bir kimse ise suçun basit haline oranla verilecek ceza bir katına kadar artırılabilecekti. Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.292-293; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.63-64.

[14] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929.

[15] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Patalano, **a.g.e.**, s.55; Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Mantovani, **a.g.e.**, s.557-558; Boscarelli, **Enciclopedia**, s.868; Marani, **a.g.e.**, s.41; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Erel, **a.g.e.**, s.386; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25, 87; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.9; Çakın, **a.g.e.**, s.34; Canak, **a.g.e.**, s.81; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488; Yaşar,Gökcan,Artuç, **a.g.e.**, s.6627; Ünlü, **a.g.e.**, s.179.

birden fazla kişinin bir araya gelmesi zorunluluğu söz konusu olduğundan, çok failli suç niteliği (örgütün tek bir yöneticisi olsa dahi) suç örgütünü yönetmek seçimlik hareketi açısından da caridir. Çok failli suçlarda birden fazla failin söz konusu olması kanuni tip açısından kurucu bir unsur olarak öngörülmekte[16], bu suçların işlenebilmeleri için zaruri olarak birden fazla failin katılımı şart olarak kabul edilmektedir[17]. İşte suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da birden fazla failin bir araya gelmesi suçun oluşabilmesi için zaruri olduğundan, bu suç tipi de *çok failli suç* özelliği göstermektedir[18].

Doktrinde yapılan tasniflerde çok failli suçlar genel olarak "yapıları açısından" *tek taraflı çok failli suçlar[19] (birleşme suçları[20] - yakınsama suçları[21])* ve *iki taraflı çok failli suçlar[22] (karşılaşma suçları[23])* olarak ayrılmaktadır[24]. Bizatihi

---

[16] Antolisei, **Parte Generale**, s.590; Ranieri, **a.g.e.**, s.415; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.27; Zafer, **Genel Hükümler**, s.413; Toroslu, **Genel Kısım**, s.312.

[17] Mantovani, **a.g.e.**, s.553; Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Ranieri, **a.g.e.**, s.415; Antolisei, **Parte Generale**, s.591; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1375; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.494; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.367; Toroslu, **Genel Kısım**, s.312; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149, 413; Hakeri, **a.g.e.**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.88; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.685; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.502; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.551; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.473; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.31; Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.350; Yurtlu, **a.g.e.**, s.20.

[18] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Carcano, **a.g.e.**, s.400; Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Mantovani, **a.g.e.**, s.556-557; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Marani, **a.g.e.**, s.41; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.494; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd.; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.502; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44.

[19] Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.168; Toroslu, **Genel Kısım**, s.312; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt.398.

[20] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381; Hakeri, **a.g.e.**, s.529; Tozman, **a.g.e.**, s.111.

[21] Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.685; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.368; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.552; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Yurtlu, **a.g.e.**, s.21. *Avcı* ise yakınsama suçlarını aynı zamanda anlaşma, birleşme suçlarını da aynı zamanda karşılaşma suçları olarak ifade ederek genel terminolojiden ayrılmaktadır. Bununla birlikte yazarın çalışmasında terminolojik bir karışıklığın söz konusu olduğu da görülmektedir. Zira yazar çalışmasının bir yerinde "birleşme (karşılaşma) suçları ise mütemadidir" diyerek birleşme ve karşılaşma suçlarını eşanlamlı terimler olarak ele alırken, az sonra "birleşme suçlarında faillerin hepsi aynı ceza ile cezalandırılır, ancak karşılaşma suçlarında (örneğin m.252) her bir fail farklı biçimde cezalandırılabilir" diyerek bu sefer zıt anlamlı terimler olarak kabul etmiştir. Aynı şekilde yazar, bu terminolojik tercihine rağmen, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu hem yakınsama hem de birleşme suçlarına aynı anda örnek olarak göstermektedir. Bkz. Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.351-352.

[22] Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.120; Toroslu, **Genel Kısım**, s.312; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt.398.

[23] Ranieri, **a.g.e.**, s.418; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.496; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.368; Zafer, **Genel Hükümler**, s.413; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381;

kendisi tartışmalı olan[25] bu ayrıma göre; tek taraflı çok failli suçlarda zorunlu olarak bir araya gelmeleri gereken faillerin hareketleri kolektif bir şekilde aynı yönde iken iki taraflı çok failli suçlarda birden fazla hareket "karşılıklı" olarak gerçekleştirilir[26]. Bu ikincisinde kanun, birden fazla kişinin o kanuni tip yönünden tek başına bir anlam ifade etmeyen birden fazla karşılıklı hareketini cezalandırmaktadır[27]. Doktrinde, ayrımın muğlaklığına paralel olarak, pek çok suç tipi açısından olduğu gibi suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının da ayrımın hangi tarafında yer aldığı yönünde bir mutabakat bulunmamaktadır. Burada faillerin aynı amaca matuf olarak bir araya gelmeleri nedeniyle yazarların çoğunluğu bu suç tiplerini *"yakınsama suçları"* kapsamında değerlendirmektedir[28]. Buna göre yakınsama suçlarında zorunlu olarak suçun işlenişine katılan faillerden her biri aynı yönde hareket etmekte ve aynı amacı gerçekleştirmektedir[29]. Örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da tüm faillerin aynı amaca yönelik olarak, aynı yönde hareket etmeleri nedeniyle bir yakınsama suçu söz konusudur[30]. Buna karşılık diğer bazı yazarlar, burada birden fazla iradenin karşılıklı olarak uyuşması söz konusu olduğundan, bunun iki taraflı çok failli suç (karşılaşma suçu) olduğunu belirtmektedir[31]. Örneğin bu guruptaki bazı

Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.552; Hakeri, **a.g.e.**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.138.

[24] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495-496; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.368; Canak, **a.g.e.**, s.81.

[25] Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.119-120; Toroslu, **Genel Kısım**, s.312-313.

[26] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.417-418; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.168-169 ve 119-120; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495-496; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.368; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.552; Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.351; Tozman, **a.g.e.**, s.111; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44-45; Kavlak, **a.g.e.**, s.328; Yurtlu, **a.g.e.**, s.21-24.

[27] Ayrım ve ayrım kriterleri için bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.119 vd.

[28] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.468-469; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.552; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.478; Hakeri, **a.g.e.**, s.529; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71; Tozman, **a.g.e.**, s.112; Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.351; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25; Canak, **a.g.e.**, s.81; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.45; Zeybek, **a.g.e.**, s.72; Ünlü, **a.g.e.**, s.179; Çakın, **a.g.e.**, s.34.

[29] Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.685; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71.

[30] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Tozman, **a.g.e.**, s.112; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25. Anayasal düzene karşı suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurma suçunu düzenleyen TCK m.314'ü tek taraflı çok failli suçlara örnek olarak gösteren bkz. Toroslu, **Genel Kısım**, s.312.

[31] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43. Ancak belirtmemiz gerekir ki *İ. E. Yıldız,* aynı çalışmada bu suç tipini bir karşılaşma suçu olarak nitelediği paragrafı takip eden bir sonraki paragrafta bu sefer örgüt suçlarının yakınsama suçu olduğunu ifade etmektedir.

yazarlar, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını tek taraflı çok failli suçlar kategorisinde kabul eden diğer yazarları eleştirirken, hareketin yapısını esas alan bir tasnifte hareketin yöneldiği amacın belirleyici olmaktan çıkacağını, oysa örgüt suçlarını tek taraflı suç niteliğinde gören yazarların, hareketin yapısını değil amacını kendi ayrımlarının temeline yerleştirdikleri için farklı bir sonuca vardıklarını belirtmektedir[32].

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiillerinin söz konusu ayrımın neresinde yer alacağı meselesinde yazarların ayrım kriterleri kadar, hareketin yapısı kavramına verdikleri anlam da belirleyici olmaktadır. Bu noktada bizce, hareketin yapısının da failin amacından soyut olarak ele alınması mümkün olmadığından, çok failli herhangi bir suç tipi açısından hareketin yapısı nazara alınarak yapılacak bir ayrımda, hareketin şekli olarak ayniyeti ve faillerin amacı birlikte nazara alınmalıdır[33]. Bu nedenle örgütün kurulması aşamasında birden fazla kişinin karşılıklı olarak irade beyanlarında bulunmaları, ancak bu irade beyanlarının örgütün yapısı, amaçları, organizasyonel dağılımı, üstlenilecek roller vb. hususlar üzerinde aynı yönde mutabakata yönelmesi çerçevesinde suç örgütünün kurulması hareketinin yukarıda belirtilen ayrıma göre bir *"yakınsama suçuna"* sebebiyet verdiğini belirtmek gerekmektedir. Diğer taraftan aynı durum örgütün yönetilmesi seçimlik hareketi açısından da caridir. Nitekim örgütün yönetilmesi seçimlik hareketine "çok failli suç" niteliği kazandıran husus, "yönetilenin bir suç örgütü olmasının doğal sonucu olarak" suçun, diğerleri "üye" olan toplamda "en az üç kişiyle" işlenebilmesinin zaruri olmasıdır. Bu noktada, örgütün ilk kurulması aşamasından sonra üye olan kişilerin fiilleri "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma" şeklinde başka bir suça vücut vermekte ise de burada da suçun işlenişine katılımda bulunan kişiler farklı hareket tipleriyle ancak aynı yönde hareket ettiklerinden ve aynı amacın gerçekleşmesini hedeflediklerinden bir yakınsama

[32] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.138.

[33] *Kavlak* oldukça isabetli olarak, özellikle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında faillerin gerçekleştirdikleri hareketlerin temelinde onların müşterek amaçları olduğunu, bu nedenle de yapılacak ayrımda amacın nazara alınması gerektiğini belirtmektedir (Kavlak, **a.g.e.**, s.332). Biz, hareketin bir unsuru olarak gailik özelliğini kabul ettiğimizden, hareketin yapısı açısından yapılacak bir ayrımda, suç tipi önemli olmaksızın, amacın göz ardı edilemeyeceği kanaatindeyiz. Nitekim *Sancar* da hareketin amacı yönünden yapılacak bir ayrımda amacın belirleyici olmaktan çıkacağını belirtmekle birlikte homojen hareketli karşılaşma suçlarını tasnif ederken "müşterek amaçlı" ve "zıt hareketli" karşılaşma suçları ibarelerini tercih etmiştir. Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.122 vd.

durumunun söz konusu olduğu açıktır. Her ne kadar yukarıda görüşlerine yer verdiğimiz bazı yazarlar, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında faillerin karşılıklı olarak irade beyanında bulunarak bir anlaşmaya varmaları esasından hareket ederek, burada iradelerin karşılaştığını kabul etmekte ise de örneğin rüşvet suçundan farklı olarak suç örgütünü kurmak fiilini gerçekleştiren tüm failler açısından, hem tipik fiile konu irade beyanlarının muhteviyatının aynı olması hem de bu iradelerin karşılıklı olarak aynı amaca uygun surette ve aynı şekilde beyan edilmesi çerçevesinde örgüt kurma fiilini gerçekleştiren tüm faillerin bu fiillerinin "aynı yapıda" oldukları görülmektedir. Burada karşılaşma suçlarından farklı olarak faillerin farklı yönlerden hareket etmesi söz konusu değildir; aksine failler aynı yönde hareket etmekte, fiilin gerçekleştirilişi üzerinde müşterek hakimiyet kurmaktadırlar. Bu yönüyle hareketlerin soyut yapısı açısından ayniyet olduğu şüphesizdir. Dolayısıyla hareketin yapısı açısından yapılacak bir ayrımda örgüt kurma ve yönetme fiillerinin *yakınsama suçları* içerisinde değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir[34],[35].

[34] Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495; Tozman, **a.g.e.**, s.112; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Kavlak, **a.g.e.**, s.332; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.45.

[35] Yakınsama suçları da gerçekleştirilen tipik hareketlerin *homojen* veya *heterojen* olmasına göre kendi içinde ikiye ayrılmaktadır (Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.168 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt.398; Kavlak, **a.g.e.**, s.329-330). Homojen yakınsama suçlarında (kolektif suçlar) birden fazla failin suç oluşturan hareketlerinde ve hareketin yönünde ayniyet söz konusudur (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.169). Buna karşılık heterojen hareketli yakınsama suçlarında, hareketlerde ayniyetin olması aranmaz ve bu suçlarda hareketlerden biri diğerine nazaran yardımcı, diğerinin hareketini kolaylaştırıcı veya tahrik edici nitelikte olabilir (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.180 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt.398; Kavlak, **a.g.e.**, s.330). Örgüt kurma veya yönetme suçundaki her bir hareketin bir yakınsama suçuna sebebiyet vereceği konusunda bir tereddüt söz konusu değilse de kanaatimizce burada ikili bir ayrım yapılması gerekmektedir: Suç tipinin "örgüt kurulması" şeklindeki ilk seçimlik hareketinde farklı faillerin, farklı hareketlerinin niteliksel homojenliği ve tipik olarak aynı suça vücut vermeleri noktasında bir sorun söz konusu olmadığından bu hareketin bir homojen hareketli yakınsama suçuna vücut vereceği şüphesizdir. Oysa aynı durum "örgütün yönetilmesi" şeklindeki ikinci seçimlik hareket açısından cari değildir. Nitekim örgütün yönetilmesi tipik olarak tek bir fail tarafından da gerçekleştirilebilmektedir; bu seçimlik harekete "çok failli suç" niteliği kazandıran "yönetilenin bir suç örgütü olmasının doğal sonucu olarak" suçun diğerleri "üye" olan, toplamda "en az üç kişiyle" işlenebilmesinin zaruri olmasıdır. Ancak örgütün ilk kurulması aşamasından sonra üye olan kişilerin fiilleri "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma" şeklinde başka bir suça vücut vereceğinden, bu aşamadan sonra gerçekleştirilecek örgütün yönetilmesi seçimlik hareketi yönünden bir *heterojen hareketli yakınsama suçu*ndan bahsetmek gerekmektedir. Dolayısıyla hareketin homojenliği/heterojenliği yönünden yapılan bu ayrımda suç işlemek amacıyla örgüt kurma/yönetme suçunun her bir seçimlik hareketinin, ayrımın farklı kısmında yer almasıyla karşılaşılması kaçınılmaz olmaktadır.

2- Fiil

a- Genel Olarak

Yukarıda suç tipine yönelik gerçekleştirdiğimiz tanım çerçevesinde TCK m.220/f.1'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçunun fiil unsurunun, *"kanuni düzenlemede nitelikleri belirlenmiş bir örgütün kurulması veya yönetilmesi"* şeklinde olduğu görülmektedir[36]. Bu şekilde bir tanımlama, bünyesinde iki ayrı kavram grubunu barındırmaktadır: Bunların birincisi objektif bir gerçekliğin normatif yansıması olarak *"belirli tip bir örgüt"* iken, ikincisi *"bu örgütün teşkiline ya da idaresine yönelik belirli tip hareketlerin icrası"* şeklindedir. Bu çerçevede kanun, hem hareket tiplerini göstermiş, hem de kurulması veya yönetilmesi suç teşkil eden örgütün hangi vasıflara sahip olması gerektiğini düzenlemiştir[37]. TCK m.220/f.1'de düzenlenen ve kurulması ya da yönetilmesi yaptırıma bağlanan bu örgüt ise doktrinde *suç örgütü* olarak ifade edilen "özel" bir örgüttür[38]. Gerçekten, norma bakıldığında, herhangi bir örgütün değil, *kanunun suç olarak düzenlediği fiilleri işlemek amacında olan, en az üç kişiden oluşan* ve *yapısı, sahip olduğu araç-gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olan* bir örgütün düzenlendiği ve bu örgütün kurulmasının ya da yönetilmesinin yaptırıma bağlandığı görülmektedir. Haliyle bu suç tipinin fiil unsurunun iki ana parçası bulunmaktadır: Bunlardan birincisi faillerin kurdukları veya yönettikleri *suç örgütü*, ikincisi ise bu suç örgütüne yönelik gerçekleştirilen ve kanunun yaptırıma bağladığı *kurmak ve yönetmek* hareket tipleridir. Öyleyse suçun maddi unsurlarından fiil unsurunun analitik bir şekilde incelenebilmesi açısından, suç örgütünün ve kanundaki tipik seçimlik hareketlerin ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir[39]. Bu

[36] Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266. Krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684 vd; Tozman, **a.g.e.**, s.150; Kavlak, **a.g.e.**, s.364.
[37] Krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Tozman, **a.g.e.**, s.181-182; Kavlak, **a.g.e.**, s.364 vd.
[38] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Yurtlu, **a.g.e.**, s.2. Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.181-182.
[39] Doktrinde de genel olarak aynı yönde bir inceleme yöntemi benimsenmektedir. Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931 vd.; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.5 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.175 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Kavlak, **a.g.e.**, s.364 vd. Krş. Antlosei, **a.g.e.**, s.224 vd.; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653 vd.; Marani, **a.g.e.**, s.36 vd.; Carcano, **a.g.e.**, s.401 vd.; Delpino,

şekilde bir incelemede hareketin konusu niteliğindeki suç örgütü ile hareketin bizatihi kendisi birbirinden ayrılmakta ve ayrı ayrı incelenen bu iki parça suç tipinin fiil unsurunu oluşturmaktadır[40]. Belirttiğimiz bu analiz metoduna uygun olarak fiil unsurunu aşağıda *"hareketin konusu olarak suç örgütü"* ve *"tipte tanımlanan seçimlik hareketler olarak suç örgütünün kurulması veya yönetilmesi"* şeklinde iki başlık altında inceleyeceğiz. Bu çerçevede öncelikle kurulması veya yönetilmesi suç olarak tanımlanan "suç örgütü" kavramı ile neyin anlatıldığı ve hangi özelliklere sahip bir örgütün suç örgütü olarak nitelenebileceği, akabinde bir suç örgütünün ne zaman ve nasıl "kurulmuş" ya da "yönetilmiş" sayılacağını ele alacağız.

b- Hareketin Konusu Olarak *Suç Örgütü*

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun maddi unsurları yönünden temel belirleyici kavram hiç şüphesiz "örgüt" kavramıdır[41]. TCK m.220/f.1'de yalnızca örgüt kavramının kullanılmasına paralel olarak doktrinde de çoğunlukla yalnızca "örgüt" kavramı kullanılmakta[42] ve bu kavramın TCK m.220/f.1'de "hukuki bir formda tanımlandığı" kabul edilmektedir. Bu kabulün doğal sonucu olarak TCK m.220/f.1'de kurulması veya yönetilmesi yaptırıma bağlanan yapının bir örgüt olduğu, örgütün ise "kanunun suç saydığı fiilleri işlemek

---

Pezzano, **a.g.e.**, s.220 vd.; Tona, **a.g.e.**, s.1063 vd.; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260 vd.; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.** s.266 vd.; Ersan, **a.g.e.**, s.383 vd.; Yurtlu, **a.g.e.**, s.55 vd.

[40] Tekrarla ve ısrarla belirtmek isteriz ki kabul ettiğimiz tipiklik kavramı dahilinde, *suçun konusu (=koruma objesi)* ve *hareketin konusu (=hareket objesi)* kavramları birbirinden farklıdır. Suçun konusu hareketin icrası ile zarar veya tehlikeye uğratılan fiziksel veya toplumsal objeyi ifade eder ve "*suçla korunan hukuksal değeri* teşkil eden bireysel menfaatin konusuna" karşılık gelir. Bu nedenle hareketin konusu ile kesişmedikleri müddetçe suç tipinde ayrıca zikredilmelerine gerek yoktur. Hareketin konusu ise suç tipinde hareketle ilişkili olarak zikredilen, böylece suçun maddi unsurları arasında yer alan ve tipik hareketin ilintili olduğu objelerdir. Bunlar ya hareketin üzerinde gerçekleştirildiği (yönetilen suç örgütü) ya da hareketle birlikte ortaya çıkan (kurulan suç örgütü) düşünsel veya fiziksel objeleri ifade eder ve ancak suç tipinde öngörülen hususların hareketin objesi/konusu olma vasfı olabilir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda da hareketin konusu *suç örgütü* iken suçun konusu *kamu barışı, kamu düzeni ve kamu güvenliği*, suçla korunan hukuksal değer ise *toplumsal barış, düzen ve güvenlik içinde yaşama hakkı*dır.

[41] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.20; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876; Tozman, **a.g.e.**, s.176.

[42] Bkz. Soyaslan, **a.g.e.**, s.529 vd.; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.5; Tozman, **a.g.e.**, s.175; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Ersan, **a.g.e.**, s.381 vd.; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489 vd. *Suç örgütü* kavramını tercih eden bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14 vd., Şen, **a.g.e.**, s.10 vd.; Yurtlu, **a.g.e.**, s.2 vd. Her iki kavrama da yer veren bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.265 vd.; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.89 vd.; Zeybek, **a.g.e.**, s.64 vd.; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.46 vd.; Ünlü, **a.g.e.**, s.30 vd.

amacıyla bir araya gelme", "en az üç kişinin varlığı", "hiyerarşik bir yapının bulunması", "süreklilik", "amaçlanan suçları işlemeye elverişlilik" gibi unsurlardan oluştuğu kabul edilmekte ve buna uygun bir sistematik takip edilmektedir[43]. Haliyle *örgüt* bütünüyle normatif bir kavram olarak ele alınmakta, ceza kanununun örgütü suç tipine özel olarak yeniden tanımladığı kabul edilmektedir. Buna göre ceza hukuku açısından örgüt zaten münhasıran, TCK m.220'de tanımlanmış birlikteliktir.

Oysa bizce bu şekilde bir kabul, hem kanunun ifade tarzıyla uyumlu değildir hem de bu kabulün esas alınması kavramsal anlamda kargaşaya sebebiyet verecek, suç tipinin analitik analizini zorlaştıracak ve suç tipindeki seçimlik hareketlerin anlam ve niteliklerini anlamamızı güçleştirecektir. Zira örgüt, yukarıda da incelediğimiz gibi salt normatif bir kavram olmayıp aksine deskriptif yani toplumsan anlamda yaşayan/reel bir kavramdır[44]. Gerçekten örgütler insan topluluklarının var olduğu her mekan ve dönemde var olmuş sosyal birer birim olarak hukukun kendisinden bile kadim bir gerçekliktir[45]. Kanun koyucu da bu gerçekten hareket etmiş ve normatif nitelikteki suç örgütünü tanımlarken deskriptif örgüt kavramını temel almış[46], ancak bu kavram, bizatihi özel bir suç tipi açısından, normun konusu olması aşamasında 220.maddede açıkça zikredilmeyen ve unsurlarının belirtilmesi yoluyla dolaylı olarak ortaya konulan *suç örgütü* kavramına kaynaklık teşkil

---

[43] Örnek olarak bkz. Önder, **Özel Hükümler**, s.426 vd.; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.5 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.175 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.364 vd.

[44] Aleo, **Rassegna**, s.29.

[45] Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.6-9.

[46] Nitekim doktrinde de örgüt kavramına ait bazı unsurların kanunda açıkça belirtilmemiş olduğu, ancak bunların örgüt kavramının kullanılması nedeniyle varlığı aranması gereken unsurlar olduğu belirtilmiştir. Örneğin *Evik*, cürüm işlemek amaçlı örgütün varlığı için kanunda organize bir yapının bulunması açıkça öngörülmemiş ise de örgütün varlığı açısından bunun zorunlu olduğunu, esasen organize bir yapı örgüt kavramının içinde var olduğundan kanunda açıkça öngörülmesine gerek de olmadığını belirmiştir (Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.377, benzer şekilde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.212; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677). Keza *İ. Dursun*, kanun metninde her ne kadar organizasyondan bahsetmese de örgüt teriminin içinde içkin olan hiyerarşi-organizasyon terimine yer verildiğini ifade etmiştir (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.125). Nitekim *Toroslu* ve *Tozman* da örgüt kurmadan söz edilebilmesi için birden fazla kişinin yalnızca bu yönde anlaşmalarının yeterli olmadığını, ayrıca sabit nitellikte asgari bir organizasyonun olması gerektiğini belirtmişler, (Toroslu, **a.g.e.**, s.261; Tozman, **a.g.e.**, s.177) buna ilaveten *Tozman* "bu husus kanunda açıkça öngörülmemiş ise de örgütün varlığı açısından zorunludur" ifadesine yer vermiştir (Tozman, **a.g.e.**, s.178). Yine yazara göre "örgütün doğasında var olan devamlılığa, TCK'nın 220. maddesinde yer verilmemiş, madde gerekçesinde değinilmiştir" (**A.e.**, s.215). Tüm bu tespitler de örgüt kavramının deskriptif bir kavram olmasının doğal sonucudur.

etmiştir[47]. TCK m.220'de düzenlenen bu özel örgüt, çeşitli deskriptif unsurlara normatif unsurlar ilave edilerek oluşturulmuş ve neticede tüm bu unsurlar bize *bu özel örgüt* ile diğer tip örgütleri ayırabilmemiz için gerekli kriterleri vermiştir. İşte bu kriterler de bir suç örgütünün temel yapıtaşlarını ortaya koymakta ve bu yapı taşlarının, yani unsurların bir araya gelmesi bize kanunda tanımlanan *suç örgütünü* vermektedir[48]. Gerçekten, TCK m.220'de yer verilen "*(...) kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt(...)"*, "*(...) örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde(...)", "(...) örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir(...)"* şeklindeki ifadeler normda düzenlenen suç örgütünü tarif etmekte ve bir suç örgütünün normatif anlamda hangi unsurların bir araya gelmesi ile oluştuğunu ortaya koymaktadır[49]. Bu yönüyle örgüt kavramının reel/deskriptif bir kavram olduğu kanun koyucu tarafından da kabul edilmiş ancak normun esas olarak ilgilendiği suç örgütünün varlığı için bu kavramın belirli nitelikler taşıması gerektiği belirtilmiş ve bu nitelikler normun içinde dağınık olarak yer almıştır. İşte bu nitelikler normatif suç örgütü kavramını

---

[47] Burada, *örgüt* kavramının deskriptif, buna karşılık *suç örgütü*nün, bu ilkine normatif bazı unsurlar eklenerek oluşturulan (220. maddede açıkça zikredilmemekle birlikte kanunun m.6, m.149 gibi diğer maddelerinde, burada düzenlenen örgütü işaret etmek için tercih de edilen) normatif bir kavram olduğu şeklindeki tespitimiz, suç tipinin analitik olarak incelenebilmesi yönünden son derece önemlidir. Esasen elbette, suç örgütleri de temelde birer örgüttür ve bu örgütleri diğer örgütlerden ayıran temel özellik örgütün amacı noktasındadır (Aleo, **Rassegna**, s.33; Yenidünya,İçer, **a.g.e.** s.7). Dikkat edilirse suç örgütünün varlığı için kanunun aradığı "örgütün en az üç kişiden oluşması", "amacının kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olması" ve "yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması" gibi kriterlerin tamamı, tüm örgüt tipleri içinden, ancak bunları sağlayanların tanım sahası içinde kalması için getirilen normatif kriterlerdir. Yoksa pekâlâ iki kişiden oluşan ve amacı kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olan bir örgütün var olması da mümkündür. Nitekim 765 S. TCK'nın normatif yapısı da buna uygundu. İşte zamansal olarak yeni TCK dönemine kadar iki kişiden oluşan bir örgüt dahi suç örgütü olarak tanımlıyorken yeni TCK ile buna imkan bulunamaması da *suç örgütü*nün normatif bir kavram olmasının doğal sonucudur. Dolayısıyla *suç örgütü* kavramının, TCK'nın düzenlemesi noktasında deskriptif örgüt kavramı üzerine normatif bazı unsurlar eklenerek oluşturulmuş ve doğrudan zikredilmeyip, unsurları belirtmek yoluyla dolaylı olarak ortaya konulmuş normatif bir kavram olduğu açıktır. Krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.5-6.

[48] Esasen bizzat kanun koyucu da aynı sistem ve ifade tarzını benimsediğini TCK'daki çeşitli hükümlerle ortaya koymuştur. Nitekim örgüt mensubu suçlu kavramının tanımlandığı TCK m.6/f.1-j *"bir **suç örgütünü** kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi"* ifadesine yer verildiği gibi yine pek çok özel hükümde örneğin yağma suçunun nitelikli hallerinin düzenlendiği TCK m.149'da yağma suçunun *"var olan veya var sayılan **suç örgütlerinin** oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak"* (TCK m.149/f.1-f) veya *"**suç örgütüne** yarar sağlamak maksadıyla"* (TCK m.149/f.1-g) işlenmesi halinde suçun basit haline oranla daha ağır ceza aralığının cari olacağo kabul edilmiştir. Dikkat edilirse bu hükümlerde kanun koyucu da TCK m.220/f.1'deki örgütü işaret ederken *"suç örgütü"* ifadesini kullanmaktadır.

[49] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.7.

teşkil edecek şekilde düzenlenmiş, bir başka ifade ile suç örgütü doğrudan değil[50] unsurların belirtilmesi yoluyla dolaylı olarak tanımlanmıştır[51]. Haliyle burada "ceza hukuku anlamında örgütten" değil[52], "ceza hukukunun standartlarını normatif olarak belirlediği özel tip bir örgütten" bahsetmek daha doğru olacaktır[53].

---

[50] Mukayeseli hukukta da örgüt kavramına kanuni bir tanım getirilmediği görülmektedir. Örneğin ne İtalyan, ne Alman ne de Fransız Ceza Kanunu'nda örgüt tanımlanmış değildir. Bkz. Carcano, **a.g.e.**, s.399-400; Maljević, **a.g.e.**, s.33; Elliot, **a.g.e.**, s.101. Uluslararası hukuk metinlerinde ise suç örgütü çoğu zaman bu formuyla ve doğrudan tanımlanmaktadır. Örneğin, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde *"Örgütlü suç grubu doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri varolan ve bu sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir"* şeklinde tanımlanmış, benzer şekilde Avrupa Konseyi'nin 21 Aralık 1998 Tarihli ve 98/733/JAI sayılı Bir Suç Örgütüne Üyeliğin Cezalandırılabilirliği Hakkında Ortak Önlem'in 1. maddesinde *"suç örgütü, ikiden fazla kişi tarafından belirli bir zaman önce en az dört yıl veya daha ağır bir hürriyeti bağlayıcı cezayı yahut güvenlik tedbirini gerektiren, bizzat kendi içinde amaç oluşturan yahut maddi kazanç elde etmenin ve gerektiğinde hukuka aykırı olarak kamu makamlarının işleyişini etkilemenin aracı olan suçları işlemek amacıyla oluşturulmuş ve bu anlaşma doğrultusunda hareket eden örgütlü yapıdır"* tanımına yer verilmiştir İçel, Sokullu-Akıncı, Ünver, Erman, Sınar; **a.g.e.**, s.42. Ayrıca bkz. Sarıtaş, **Avrupa Birliği'ne Uyum**, s.130, 136; Calderoni, **a.g.e.**, s.26-28.

[51] Esasen, aksi yöndeki bir kabulün yani örgüt ve suç örgütü kavramlarının birbirinden ayrılmamasının, suç tipinin maddi unsurlarının incelenmesi noktasında ciddi problemler doğurmaya aday olduğunu da kabul etmek gerekmektedir. Örneğin bu tarz bir yaklaşımın kabulü halinde, yasal amaçlara ulaşmak için tesis edilen bir örgütün sonradan suç örgütüne dönüşmesi durumunda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun hangi andan itibaren işlenmeye başlandığının tespiti konusunda ciddi sıkıntılar ortaya çıkması kaçınılmazdır. Nitekim (kullandığı "sosyolojik anlamda örgüt – ceza kanunu anlamında örgüt" terminolojisini isabetli bulmamakla birlikte) neticede *İ. Dursun* da aynı hususa değinerek "sosyolojik anlamda bir örgütün var olması ceza hukuku anlamında bir örgütün de var olduğu anlamına gelmez. Kuruluşu geçmişe uzanan organize yapıya sahip sosyolojik anlamdaki bir örgütün, amaç suçları işlemeye de elverişli olmaları şartıyla belirsiz sayıda suç işlemeye karar vermeleri anında ceza kanunu anlamında bir örgüt kurulmuş sayılacaktır. Söz konusu bu suç örgütünün kuruluş tarihi sosyolojik anlamdaki kuruluş tarihi olmayıp, ceza kanunu anlamındaki kuruluş tarihidir" ifadesini kullanmıştır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122). Keza *Canak* da aynı hususa vurgu yaparak yasal bir örgütün, zaman içinde amacını saptırmışsa yasa dışı amacın belirlenmesi ve bu amaç doğrultusunda iradelerin birleşmesi anından itibaren "220. mad anlamında bir örgüt halini" alacağını ifade etmiştir (Bkz. Canak, **a.g.e.**, s.80). Nitekim eski kanunda geçen "suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturma" ifadesine yönelik olarak, bu ifade tarzının yerinde olmadığı, zira bir legal teşekkülün esasen mevcut fakat zaman içinde amacını saptırmış ise teşekkül meydana gelmese dahi, illegal amacın belirlenmesi ve bu amaç çerçevesinde anlaşma anından itibaren de kanunda belirtilen teşekkül kavramının varlığının kabul edileceği yönünde eleştiriler getirilmiştir (Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150-151) Oysa kanunda *örgüt* ve *suç örgütü* kavramları, birine doğrudan yer verilerek ve buna çeşitli normatif unsurlar eklenerek diğerinin dolaylı olarak tanımlanması yoluyla birbirinden ayrılmış olup kanunda da bir suç örgütünün veya yönetilmesi kurulması yaptırıma bağlanmıştır. Dolayısıyla eleştiri konusu husus kanundan değil, teşekkül kavramına verilen anlamdan kaynaklanmaktadır ki benzeri anlamın yeni kanundaki örgüt kavramına yüklenmesi yine benzeri tartışmaları gündeme getirecektir. Bu nedenle biz, suç örgütüne ilişkin analitik bir incelemenin tam anlamıyla yapılabilmesi ve bir suç örgütünün tespitinde, karmaşık olaylarda da uygulanabilecek prensiplerin ortaya konulabilmesi için örgüt kavramını suç örgütünün bağımsız bir unsuru olarak ele alacağız.

[52] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.6; Tozman, **a.g.e.**, s.176.

[53] Deskriptif ve normatif tipiklik unsurları ayrımı için bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.104-105; Heinrich, **a.g.e.**, k.no:125-127; Ozansü, **Kast**, s.65-68. Benzeri bir ayrım için bkz. Boscarelli,

Bu çerçevede biz, aşağıda her bir unsuru tek tek incelerken detayları ile ortaya koyacak olmakla birlikte, suçun maddi unsurunun fiil alt unsurunun bir parçasını teşkil eden *suç örgütünün,* temel dört unsurun bir araya gelmesi ile oluştuğunu kabul etmekteyiz. Aşağıda *"bir örgüt teşkili", "örgütün, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ya da bu amacı sonradan taşımaya başlaması", "örgütün en az üç kişiden oluşması"* ve *"örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması"* şeklinde sıralanacak bu unsurlar, bir suç örgütünün var olması için gerekli olan temel unsurlardır ve bu unsurlardan herhangi birinin söz konusu olmaması halinde suç örgütünden bahsedilebilmesi ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun oluşabilmesi mümkün değildir[54].

(1)- Örgüt Teşkili

Birinci bölümde örgüt kavramının sosyal bilimlerde sosyal bir gerçeklik olarak tanımlandığını ve genel olarak dar ve geniş anlamda olmak üzere iki farklı örgüt kavramına yer verildiğini ifade etmiştik[55]. Dar anlamda örgüt kavramı, hiyerarşik yapılanma ve süreklilik unsurlarını araması açısından yekdiğerinden farklılaşmakta olup sosyal bilimlerde çoğunlukla örgüt kavramı da bu anlamıyla ele alınmaktadır. Buna göre birden fazla kişinin bir araya geldiği her kişi topluluğu değil, ancak belirli ve müşterek bir amacı gerçekleştirmek için, sürekli bir biçimde ve bir organizasyon yapısı dahilinde bir araya gelmiş kişi birlikleri *örgüt* olarak tanımlanabilecektir[56]. Birinci bölümde de ifade ettiğimiz üzere örgütün, sosyal bilimler açısından temel alınan bu tanımının doğal sonucu olarak temelde üç unsuru olduğu genel olarak kabul edilmektedir[57]. Bunlar; belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen kişiler, bu kişilerin belirli bir iş için değil sınırı belirsiz birden

---

Compendio, k.no:41. Kastın kapsamı çerçevesinde ayrıma yönelik eleştiri için bkz. Ozansü, **Kast**, s.65 vd. Suçun maddi unsurlarına ilişkin bilmenin kapsamı yönünden bu eleştiriler bizce de isabetli olmakla birlikte, kavramların analitik incelenmesi açısından açıklayıcı olmaları nedeniyle kullanmayı uygun bulduk.

[54] "Örgütü", suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün bir unsuru olarak alan ve buna ek olarak *suç işleme amacı* ve *suç programı* unsurlarını arayan benzeri bir inceleme yöntemi için bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931 vd.

[55] Bkz. Yukarıda **§1**, I, B, 2.

[56] Bkz. Schein, **a.g.e.**, s.11.

[57] Bkz. Yukarıda **§1**, I, B, 3.

fazla iş için bir araya gelmesi ve nihayet bir araya gelen kişilerin belirli bir organizasyon yapısı teşkil etmeleri olarak ifade edilebilir[58].

Sosyal bilimler sathında kabul edilen bu *dar anlamda örgüt* kavramı, hukuki sahada da esas itibariyle kabul görmüştür ve normatif düzenlemelerde şu ya da bu şekilde yer alan tüm örgüt tipleri için bu üç unsur aranmaktadır. Gerçekten, özellikle örgütlerin hukuki birer süje haline geldiği düzenlemeler açısından, bu süjelik vasfının kazanılabilmesi için aranan koşulların bu üç unsur nazara alınarak saptandığı kolaylıkla görülebilmektedir. Örneğin hukuki bir süje olarak bir derneğin kuruluşu açısından *asgari sayıda kişinin belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmesi (Dernekler K. m. 2/a), bu bir araya gelişin sürekli bir durum arz etmesi (Dernekler K. m. 2/a)* ve *derneğin bir yönetim organizasyonu teşkil etmesinin (Dernekler K. m. 4/d,e,f)* hukuki bir zorunluluk olarak kabul edilmesi bu belirttiğimiz durumu ortaya koymaktadır.

Türk Hukukunda bu şekilde normatif olarak dernek, sendika, şirket, siyasi parti gibi çeşitli örgütlere ilişkin kanuni tanımlara ve bu tanımlarda da esas itibariyle örgüt kavramına ilişkin temel unsurlara yer verilmiş ise de konumuz açısından uygulanabilir ve genel bir örgüt tanımına yer verilmiş değildir. Ceza hukukuna ilişkin normatif kaynaklarda da örgüt ifadesine yer verilmekte ise de bir tanım yapılması yolu benimsenmemiştir[59]. Gerçekten, TCK m.220'de kanun koyucu pek çok kez örgüt terimine yer vermiş ise de ne bu maddede ne tanımların düzenlendiği 6. maddede ne de örgüt ifadesine yer verilen diğer maddelerde doğrudan herhangi bir

---

[58] Bkz. Yukarıda **§1**, I, B, 3.

[59] Belirtmemiz gerekir ki 5237 s. TCK'ya ilişkin 2003 tarihli Hükümet Tasarısının, tanımlar başlıklı 4. maddesinde *örgüt* kavramı *"örgüt deyiminden önceden belirlenmemiş suçları işlemek üzere anlaşmış ve birleşmiş birden çok kişinin yapılanmaları ve birleşmenin dıştan gözlemi yapılabilecek biçimde oluşturulmuş bulunması anlaşılır"* şeklinde açıkça tanımlanmıştı. Tasarıdaki bu maddeye ilişkin gerekçede de *"örgüt kavramı Tasarının değişik maddelerinde bazen müstakil suç, bazen suçun kurucu unsur veya ağırlaştırıcı nedeni olarak yer almaktadır. Örgüt, aslında birden fazla kişiler arasında bir anlaşmadır. Ceza hukukunda eylemsiz anlaşma bazı hallerde bir tehlike suçu olarak yer almaktadır; aslında sadece anlaşma suç oluşturmaz bu nedenle örgüte müstakil suç veya ağırlaştırıcı neden olarak kanunda yer verildiğinde anlaşmanın saptanması gereklidir. Ayrıca iştirak hali ile örgütün de birbirine karıştırılmaması gereklidir. Bu nedenle tanımda 'yapılanma' ve 'birleşmenin dıştan gözlemi yapılabilecek biçimde oluşturulması' gereklerine yer verilmiştir"* ifadelerine yer verilmişti. Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.245. Tasarının, Adalet Alt Komisyonundaki görüşmelerinde tanımlar başlıklı 6. maddeye bu tanım alınmamış, çeşitli hükümlerde kendisine yer verilmiş normatif bir kavram olan "örgüt mensubu suçlu" kavramı bu maddede tanımlanmış iken "örgüt" kavramı tanımlanmamıştır.

örgüt tanımına yer vermiş değildir[60]. Bu yönüyle kanun koyucunun örgüt kavramının tanımlanması ve yorumlanmasını, deskriptif özelliğini nazara alarak doktrin ve uygulamaya bıraktığını ifade etmek hatalı olmayacaktır[61].

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, ceza hukuku doktrininde *örgüt*, çoğu zaman *suç örgütü* kavramını karşılayacak şekilde kullanılmış, bu iki kavram birbirinden bağımsız olarak tanımlanmamıştır[62]. Bununla birlikte suç örgütünün diğer unsurlarını dahil etmeden ilk etapta yalnızca örgütü tanımlayan, bilahare bunu suç örgütünün diğer unsurları ile bir araya getiren yazarlar da bulunmaktadır[63]. Ancak örgüte yönelik tüm bu tanımlamalarda sosyal bilimlerin "dar anlamda örgüt" kavramına yönelik anlayış etkili olmuş, bu kavramın temel unsurları olarak kabul gören *"amaçsal birliktelik – süreklilik - organizasyon"* sistematiği hukuki tanımlamalarda da temel olarak alınmıştır. Bu kapsamda doktrinde yapılan "örgüt genel olarak, belirli amaçların gerçekleştirilmesi açısından belirli bir faaliyetin icrası için hareketlerin koordinasyonu olarak tanımlanabilir"[64], "örgüt kavramı, ortak bir hedefe ulaşmak amacıyla kolektif bir irade ve hareket için kalıcı ve zorunlu birliği ifade eder"[65], "örgüt, soyut bir birleşme olmayıp, bünyesinde hiyerarşik bir yapının, ast-üst ilişkisinin, emir-komuta zincirinin hakim olduğu yapılanmayı ifade eder"[66] veya "örgütten anlaşılması gereken, üç veya daha fazla kişiden oluşan, üyeler arasında emir-komuta ilişkisi ve hiyerarşi olan, organize ve disiplinli birliktir"[67] ya da "üç veya daha fazla kişiden oluşan, üyeler arası emir komuta ilişkisi ve hiyerarşi olan, bireysel iradeden üstün bir irade üzerine kurulan, organize ve disiplinli birliktelik"[68]

---

[60] Bu durum İtalyan ve Alman Ceza Kanunları için de geçerlidir. Bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.21 vd. Maljević, **a.g.e.**, s.35. Bununla birlikte söz konusu suç tiplerinin normatif olarak yorumlanması ve uygulanma alanının makul bir şekilde sınırlandırılabilmesi için bu kavramın anlamının doğru bir şekilde tespit edilmesi gerektiği şüphesizdir. Patalano, **a.g.e.**, s.28.

[61] Bkz. Canak, **a.g.e.**, s.90; Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.181-182. Alman Hukuku açısından aynı yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.35.

[62] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.5; Tozman, **a.g.e.**, s.175-177; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876 vd.; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677; Zeybek, **a.g.e.**, s.81-82; Ersan, **a.g.e.**, s.383; Ünlü, **a.g.e.**, s.76.

[63] Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no: 1931; Aleo, **Rassegna**, s.20 vd.; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.377.

[64] Aleo, **Rassegna**, s.29.

[65] Carcano, **a.g.e.**, s.400.

[66] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15. Yazara göre "böylece örgüt, mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı mahiyeti kazanmaktadır" (**A.e.**), ancak örgüt yalnızca hiyerarşik bir birleşmeden ibaret olmayıp bu birleşme "belli bir amaç, maksat" etrafında söz konusu olmalı ve devamlılık arz etmelidir (**A.e.**, s.16, 21).

[67] Evik, **MÜHF-HAD**, s.677. Ayrıca bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.244.

[68] Tozman, **a.g.e.**, s.176-177.

şeklindeki tanımlamaların tamamında *"amaçsal birliktelik – süreklilik - organizasyon"* sistematiğinin temel alındığı görülmektedir[69].

Yargıtay da pek çok kararında suç örgütünü tanımlarken örgüt kavramına dair temel unsurlar olarak bu üç unsuru saymaktadır. Nitekim Yargıtay'a göre *"suç işlemek için örgüt kurmak suçundan söz edilebilmesi için, üye sayısının en az üç veya daha fazla kişi olması, üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağın bulunması, henüz suç işlenmiş olmasa dahi suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin gerçekleşmesi, devamlılık yönünden bir iradenin belirlenebilmesi ve amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye araç ve gerece sahip olunması gerekir"*[70]. Dolayısıyla Yargıtay'ın da suç işlemek amacına matuf olarak kurulan veya yönetilen

[69] *Maljević*'e göre örgüt, belirli bir süre için üç ya da daha fazla kişinin müşterek amaçları gerçekleştirmek için davranışlarını bir liderin emri altına koymak ve kendilerini bir parçası olarak görmek suretiyle meydana getirdikleri birliktir (Maljević, **a.g.e.,** s.36). *Manzini*'ye göre örgüt gönüllü ve sürekli olarak belirli bir amacı elde edebilmek için bir araya gelen kişilerin oluşturduğu birliktir. Bu çerçevede örgütten bahsedebilmek için "yapı", "istikrar" ve "belirli bir formun" var olması gerekir (Manzini, **a.g.e.,** k.no:1931). *Antolisei*'ye göre "örgüt bir anlaşmadan fazlasını gerektirmektedir. Bunun için kuruluşta en azından istikrarlı karakterde bir organizasyonun varlığı gereklidir" (Antolisei, **Parte Speciale**, s.225*).* Ancak yazara göre "benimsenen örgütlenme biçimi önemli değildir, özellikle, yasadışı bir faaliyet olduğundan doğaldır ki kurucular tipik bir örgütlenme biçimi de kullanmazlar" (**A.e.**, s.226) *Toroslu*, örgütün varlığı için kişilerin bir araya gelmek hususunda yalnızca anlaşmış olmalarının yeterli olmadığını, "sabit nitelikte asgari bir organizasyonun" (Toroslu, **Özel Hükümler**, s.261) varlığının da gerektiğini belirtmiş, bu organizasyonun biçiminin ise önemli olmadığını, "esasen gayri meşru bir örgüt söz konusu olduğundan bunların tipik örgüt biçimlerinden birine uygun olmaması"nın doğal olduğunu ifade etmiş, buna ek olarak örgütün "devamlılık karakteri taşıması" gerektiğini de belirtmiştir (**A.e.**). *Sancar*, birden çok kişinin bir araya gelmesinin örgütün varlığı için yeterli olmayacağını, örgütün belli bir amaç etrafında organize olmuş süjelerin kolektif faaliyetine ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.142). Yazara göre "birden çok kişinin müşterek bir amaca ulaşmak için bir anlaşma yapmaları olayına sıkça rastlanır; fakat bu anlaşma çerçevesinde oluşan birleşmenin örgüt sayılabilmesi için '*sosyal bir bünye'* (corpo sociale) olarak ortaya çıkması gerekir. 'Sosyal bünye' somut bir birliktir ve bireyler bu bünye içerisinde yer alırlar. Sosyal bünyeyi oluşturmanın yapısal şartı ise, bir *"organizasyon"*un varlığıdır" (**A.e.**, s.142-143). Yazar, bu organizasyon açısından "birden fazla kişinin işbölümüne dayalı sürekli bir işbirliğini ve belirli bir disiplini" aramak gerektiğini belirtmektedir (**A.e.**, s.144). *Yenidünya/İçer,* doğrudan örgütü değil ancak TCK m.220 anlamında suç örgütünü "belirli bir organizasyon dahilinde, bireysel iradeden üstün ortak bir irade (örgüt iradesi) üzerine kurulan, kanunun suç saydığı fiilleri işleme ülküsü altında bir araya gelen, hiyerarşik bir yapı dahilinde en az üç kişi tarafından oluşturulan suç birlikteliği" şeklinde tanımlanmışlardır (Yenidünya,İçer, **a.g.e.,** s.6-7). Buradan yazarların, "örgüt" kavramının belirli bir organizasyonu, hiyerarşik yapılanmayı, örgütsel iradeyi ve ortak amacı kapsadığını kabul ettikleri ve buna göre suç örgütünü tanımladıkları anlaşılmaktadır. Yazarlar çalışmalarının başka bir yerinde örgütü "süreklilik arz eden, kendisini oluşturanlar arasında planlı ortaklık, iş bölümü bulunan, başında bir lider olan ve en az üç kişiden oluşan suç işlemek için kurulmuş bir yapılanmadır" şeklinde tanımlamışlardır (**A.e.**, s.14).

[70] YCGK, 3.4.2007 Tarih ve 10-253/80 sayılı kararı. www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 14.06.2015.

örgütü "kişilerin belirli bir amaçla bir araya geldiği, hiyerarşik olarak yapılanan ve süreklilik gösteren" bir birleşme şeklinde kabul ettiği görülmektedir[71].

Bu çerçevede, örgüte ilişkin sosyolojik ve sistembilimsel tanımlamaların, çeşitli hukuki düzenlemelerdeki dolaylı tanımlamaların, doktrinde ve Yargıtay kararlarında yer alan doğrudan ya da dolaylı tanımların tümündeki bu ortak unsurların uygun şekilde bir arada değerlendirilmesi halinde örgüt kavramı için *"çok sayıda kişinin belirli bir amaç çerçevesinde bir araya gelerek, çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrık olacak ve süreklilik teşkil edecek bir şekilde meydana getirdikleri organizasyonel yapı*" şeklinde bir tanım verilmesinin hatalı olmayacağı, hatta bu tanımın, belirtilen kavramları detaylandırmamızın da yolunu açacağı görülecektir. Yapmış olduğumuz bu tanımda, yukarıda belirttiğimiz üç temel unsuru *"çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrık bir şekilde belirli bir amaç çerçevesinde bir araya gelme","organizasyonel (hiyerarşik) yapılanma"* ve *"süreklilik"* şeklinde formüle ettiğimiz ilk etapta göze çarpacaktır. Bu unsurlar, örgüt kavramının unsurları olmak münasebetiyle, suç örgütü kavramının da birer alt unsurunu oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla bu unsurların herhangi birinin var olmadığı durumlarda örgütün ve dolayısıyla suç örgütünün varlığından ve haliyle kurulmasından veya yönetilmesinden söz edilebilmesi mümkün değildir. Daha basit bir ifadeyle, bir suç örgütünün kurulduğundan söz edilebilmesi için bir araya gelen kişilerin oluşturdukları yapının evvela bu belirtilen unsurları taşıması gerekmektedir.

---

[71] YCGK. 01.04.2014 Tarih ve 2012/7-1399 E., 2014/165 K. sayılı kararı: "Örgüt, soyut bir birleşme olmayıp, bünyesinde hiyerarşik bir ilişki barındırmaktadır. Bu hiyerarşik ilişki, bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir. Oluşturulan bu ilişki sayesinde örgüt, mensupları üzerinde hâkimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır. Bu nedenle niteliği itibarıyla devamlılık arz eden örgütün varlığı için suç işlemek amacı etrafındaki fiilî birleşme yeterlidir. Buna karşın, kişilerin belirli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi hâlinde ise örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur. Buna göre TCK'nun 220. maddesi anlamında bir örgütten bahsedilebilmesi için; a)Üye sayısı en az üç veya daha fazla kişi olmalıdır. b)Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır. c)Suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme yeterli olup, örgütün varlığının kabulü için suç işlenmesine gerek bulunmadığı gibi, işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması bazen mümkün olmakla birlikte, zorunluluk arz etmemektedir. Örgütün faaliyetleri çerçevesinde suç işlenmesi halinde, fail, örgütteki konumuna göre, üye veya yönetici sıfatıyla cezalandırılmasının yanında, ayrıca işlenen suç veya suçlardan da cezalandırılacaktır. d)Örgüt niteliği itibarıyla devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belirli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil ancak iştirak iradesinden söz edilebilecektir. e)Amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması gerekmektedir" www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 11.12.2015.

(a)- Çok Sayıda Kişinin, Çevresel Kişi ve Örgütlenmelerden Ayrık Bir Şekilde, Belirli Bir Amaç Çerçevesinde Bir Araya Gelmesi

Bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için *çok sayıda kişinin bir araya gelmesi* ilk ve en temel koşuldur[72]. Bu, örgütlerin, insanların bir araya gelmekle teşkil ettikleri sosyal yapılar olmasının doğal sonucudur. Öyle ki herhangi bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için -örgütün amacı ve fonksiyonuna göre belirlenecek- asgari sayıda kişinin bir araya gelmesi gerektiği açıktır[73]. Bu nedenle peşinen belirtmemiz gerekir ki tek bir kişiden müteşekkil bir örgütün varlığı ne madden ne de hukuken tahayyül edilebilecek bir durum değildir[74].

Çok sayıda kişinin "bir araya" gelmesi ile temelde örgütün organizasyonel yapısını oluşturmak üzere fiziksel anlamda buluşmak anlaşılmakta ise de bu zorunlu değildir[75]. Çoğu zaman örgütü kuranlar, kuruluş aşamasında fiziksel olarak yan yana gelerek örgüt kurma iradelerini ortaya koyar ve bu iradelerin içeriğini karşılıklı olarak beyan ederler. Ancak günümüz koşullarında iletişim teknolojisindeki baş döndürücü değişim karşısında, birbirleri ile fiziksel olarak bir araya hiç gelmeyen kimselerin de örgütsel yapılanmalara gidebildikleri görülmektedir. Özellikle siber korsanlık faaliyetleri kapsamında bilişim suçları işlemek üzere teşkil edilen *hacker çeteleri*nin üyeleri, çok çeşitli ülkelerde ya da aynı ülkede çok farklı yerlerde olmalarına rağmen internet sistemi üzerinden bir araya gelerek örgüt kurabilmekte ve organize eylemler gerçekleştirebilmektedir. Hatta bu örgütlerde çoğu zaman kişiler, örgüt liderini ya da diğer örgüt üyelerini hiç görmemekte, yalnızca onu sembolize eden bir kod adı *(=nickname)* ya da şekil *(resim, sembol vs.)* ile karşılaşmakta, ismini, yaşını, nerede yaşadığını ve hatta cinsiyetini dahi bilememektedirler. Bu çerçevede örgütün amacı ve yapısal tipi dikkate alınarak bir araya gelmenin, fiziksel olarak buluşmaktan daha geniş kapsamlı olarak ele alınması kaçınılmazdır[76]. Ancak

[72] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Simeone, **a.g.e.**, s.18; Maljević, **a.g.e.**, s.36; Hicks, **a.g.e.**, s.31; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379.
[73] Hicks, **a.g.e.**, s.31.
[74] Tozman, **a.g.e.**, s.249.
[75] "Örgütün varlığı için mensuplarının (...) fiziksel olarak bir araya gelmeleri (...) zorunlu değildir" Carcano, **a.g.e.**, s. "Bir araya gelmek fiziksel olarak toplanmaktan farklıdır" Santoro **a.g.e.**, k.no:1656. Ayrıca bkz. Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.132; Zeybek, **a.g.e.**, s.85; Ünlü, **a.g.e.**, s.79.
[76] Tozman, **a.g.e.**, s.206.

birden fazla kişinin bir araya gelmesinin örgütün var olması için en temel unsur olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır. Bu nedenle hiçbir suretle bir araya gelmemiş, hatta tanışıklığı dahi olmayan kimselerin, salt aynı amaç çerçevesinde hareket ettikleri gerekçesi ile örgüt kavramı dahilinde değerlendirilebilmesi de mümkün değildir[77]. Bu çerçevede yukarıda verdiğimiz örnek üzerinden devam edersek, birden fazla bilgisayar korsanının, aynı ideolojik perspektife sahip olmaları nedeniyle buna aykırı bir içeriği yayınlayan İnternet sitelerine yönelik olarak aynı anda, ancak aralarında yukarıda belirttiğimiz şekilde herhangi bir bağlantı söz konusu olmaksızın siber saldırıda bulunması durumunda ortada "bir araya gelmiş çok sayıda kişinin" dolayısıyla da "bir örgütün" varlığından bahsedilemeyecektir. Haliyle bu fiilin defalarca kez işlenmesi de neticeyi değiştirmeyecektir. Burada, *bir araya gelme* unsuru oluşmadığından örgütün diğer unsurlarının araştırılmasına da gerek kalmayacaktır.

Kanunun aradığı asgari sayıda kişinin bir araya gelmesi örgütün var sayılması için yeterli değildir[78]; bu bir araya gelmenin genel-geçer nitelikte olmaması, kişilerin *çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrık bir şekilde belirli bir amaç çerçevesinde* bir araya gelmeleri gereklidir[79]. Bu kavramın sistematikleştirilmesi açısından, örgütün oluşabilmesi için kişilerin bir araya gelmesinin belirli nitelikler taşıması şarttır. Bu kişilerin bir organizasyon oluşturmak amacıyla bir araya gelmelerinin bir örgüte sebebiyet verebilmesi için bu bir araya gelmenin bir *bütünlük* arz etmesi

---

[77] Maljević, **a.g.e.**, s.35. Bu açıdan doktrinde ifade edilen "örgütün varlığı için üyelerinin birbirini tanımalarının şart olmadığı" şeklindeki görüşün (bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655; Carcano, **a.g.e.**, s.400; Marani, **a.g.e.**, s.54; Simeone, **a.g.e.**, s.26; Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379; Tozman, **a.g.e.**, s.206; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.132; Canak, **a.g.e.**, s.91; Zeybek, **a.g.e.**, s.82-83,85; Ünlü, **a.g.e.**, s.97), yalnızca, "bu tarz bir tanışıklığın tüm üyeler açısından karşılıklı olmasının aranmaması" anlamında kabulü mümkün olup bu çerçevede elbette (A) terör örgütünün yüzlerce üyesinden ikisi olan (B) ve (C)' nin birbirini tanımaması, bu yapılanmanın örgüt olarak nitelenmesine engel olmayacaktır. Bununla birlikte, her biri, diğerlerini doğrudan ya da iletişimsel semboller, kod isimler ya da sair işaretleri bilme şeklinde dolaylı olarak dahi hiç tanımayan kişilerin, aralarında herhangi bir irtibat da olmadan, örneğin sırf bir veya birden fazla suçun icrasında yan yana birlikte fail olarak bulunduklarından yola çıkarak bir örgüt teşkil ettiklerini ifade etmek mümkün değildir.

[78] Krş. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

[79] Kişilerin ortak bir amaca ulaşmak için anlaşmalarının pek çok örneği olabildiği ancak bu anlaşmanın bir örgütü doğurabilmesi için bu birden çok kişinin bir sosyal vücut *(corpo sociale)* meydana getirecek şekilde bir araya gelmesinin gerekli olduğu yönünde bkz. Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865. Aynı yönde bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.142.

gerekmektedir[80]. Ancak bu bütünlük yeterli olmayıp ayrıca bu bütünlüğün -bir hücrenin çevresindeki organik yapılardan hücre duvarıyla ayrılması gibi- çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrılmasına olanak verebilecek bir *hususiyetinin* de olması gerekmektedir. Bu *bütünlük* örgüte bir sosyal yapı hüviyeti kazandıracak, *hususiyet* ise onun, çevresindeki diğer kişi ya da örgütlerden ayrılmasına, müşahhas hale gelmesine olanak verecektir. Bu bütünlük ve hususiyet ise *amaçsal* ve *yapısal* olmak üzere iki boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Bu açıdan bir araya gelen kişilerin hem amaçsal hem de yapısal olarak bir bütünlük ve hususiyet teşkil etmeleri örgütün varlığı için şarttır[81].

Buradaki anlamıyla amaç, örgütün gerçekleştirmek üzere kurulduğu hedeflere ulaşma niyetidir. Örgüt, belirli tip faaliyetleri gerçekleştirmek hedefiyle kurulur[82]. Buradaki hedefler çoğu zaman biri *ara hedefler* diğeri *nihai hedefler* şeklinde kademelenir[83]. Ara hedefler, nihai hedefe ulaşmak için gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerdir. Örgüt, örneğin yaşlı ve zengin vatandaşlara zorla senet imzalatmak, bu senetleri kredi kuruluşlarına devrederek paraya çevirmek, soruşturmaları engelleyebilmek için kamu görevlilerine rüşvet vermek, elde edilen parayı yurt dışına çıkarmak ve yurt içine dolaylı yollardan farklı kaynaklardan elde edilmiş gibi yeniden sokmak şeklinde sıralanabilecek faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş olabilir[84]. Burada belirtilen tüm faaliyetler birer *hedef*, haliyle de bu

---

[80] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865. *Kavlak,* organize yapı içerisinde örgütsel bütünlük gibi unsurların söz konusu olduğunu belirtmiş ise de bu örgütsel bütünlük kavramını ayrıca incelememiştir. Bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.365.

[81] Örgütlerde çok sayıda kişi ve bu kişiler arasında karşılıklı davranışsal ilişki olması temel koşuldur. Ancak bu yeterli olmayıp *Hicks*'in ifadesi ile "bu karşılıklı davranışlar her zaman bir tür yapı içinde düzenlenebilir veya tanımlanabilir" Hicks, **a.g.e.**, s.31.

[82] Hicks, **a.g.e.**, s.10 vd.

[83] "...Cezalandırılabilir hareketlerin işlenmesinin bir ana amaç, son amaç veya örgütün münhasır faaliyeti olmasına gerek yoktur. Bu nedenle, suçların işlenmesinin başka bir amaca ulaşmak için bir araç olarak planlanmış olması yeterlidir" Tozman, **a.g.e.**, s.186.

[84] Y.8.CD'nin 22.6.2009 Tarih ve 2008/11964 E., 2009/9543 K. sayılı kararı: "Oluşa, müştekiler .. ile tanıklar ..'in anlatımları, sanıklar ..'nun oluşa uygun savunmaları ile tüm dosya içeriğine göre; sanıklar .. ile örgüte üye olma suçundan mahkum olup temyize gelmeyen diğer sanıklar ..'ın, sanık .. liderliğinde bir araya gelerek Kahramanmaraş ve ilçelerinde yapılacak olan *kamu kurumu ihalelerinden haksız çıkar sağlamak için, tehdit, baskı, cebir ve şiddet uygulamak suretiyle kendilerine rakip olarak ihaleye girecek olanları yıldırmaya ve sindirmeye çalışmak amacıyla* işbirliği ve eylemli paylaşım anlayışı içinde disiplinli biçimde silahlı olarak örgütlendikleri ve amaçları doğrultusunda faaliyette bulundukları…" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28-29, dpnt.41).

hedeflere ulaşma niyeti de amaç niteliğindedir[85]. Ancak bu hedefler nihai hedefe ulaşmak için gerçekleştirilmesi gereken ara hedeflerdir. Örgütün buradaki nihai hedefi ise yasal görünüm verilmiş yüksek miktarlı gelir elde etmek ve bunu örgüt üyeleri arasında pay etmektir. Görüldüğü üzere burada hedefler kademelenmektedir. Örgütün amaçları da bu şekilde kademelenmiş hedeflere ulaşma niyeti şeklinde tezahür etmektedir.

Amaçsal bütünlük ve hususiyet, örgütün "kendine ait" ve "örgütsel nitelik taşıyan" *amacının/amaçlarının* söz konusu olmasıdır. Bu çerçevede evvela örgütün *amaçsal hususiyet (=amaçsal olarak kendine özel olma durumu)* göstermesi yani kendine has bir amacının söz konusu olması gerekmektedir. Eğer bu şekilde bir amaçsal hususiyet söz konusu değilse, örgütün varlığından bahsedilemeyecektir. Burada amaç, birden fazla kişiyi bir araya getiren deyim yerindeyse görünmeyen bir tutkal vazifesi görecektir. Nitekim, birden fazla kişi örgütsel amacı gerçekleştirmek gayesi ile bir araya gelmektedir[86]. Örgütü oluşturan her bir bireyin kendi amaçları da vardır ve örgütsel amaçlar ile örgütü oluşturan herhangi bir tekil bireyin bireysel amaçları zamanla farklı alanlara yönelebilir, hatta çatışabilir[87]. Bunun yanında, örgütteki tüm şahıslar zamanla değişse bile örgütün amacı aynı kalabilir ya da tüm şahıslar aynı kalmasına rağmen örgütün amacı değişebilir. Bu nedenle örgütün amacı, bir kez belirlendikten sonra artık onu oluşturan kişilerin amaçlarının ortalaması niteliğinde olmaktan çıkıp *kendine has bir amaç* haline gelir. Bu aşamadan sonra *bireysel amaçlar* ve *örgütsel amaçlar* birbiriyle ilintili, ancak niteliksel olarak birbirinden farklı iki özgül alanı teşkil eder[88]. Bu yönüyle örgütsel amaç evvela kendini oluşturan bireylerin amaçlarından bağımsızlaşmaktadır[89]. Bu, örgütün süreklilik vasfı taşıması ve kurumsal olmasının da yapıtaşını teşkil

---

[85] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865-866; Amaç kavramını yalnızca örgütün suç işlemek yoluyla ulaşmayı hedeflediği nihai neticeler (ör: haksız kazanç elde etme) olarak kabul eden, buna ulaşmak için gerçekleştirilen fiilleri ise araç olarak niteleyen görüş için bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.369.

[86] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66.

[87] Hicks, **a.g.e.**, s.31, 35. Hatta *Hicks*'e göre "birey, eğer bireysel amaçlarına örgüt aracılığı ile ulaşabileceğine inanırsa, örgütü destekler, inanmazsa örgütle olan ilişkisini kaybeder" (**A.e**., s.35). Bu açıdan çeşitli ihtimaller için bkz. **A.e.** s.68 vd.

[88] Hicks, **a.g.e.**, s.31-32, 35-37, 40 vd., 67-68.

[89] Hicks, **a.g.e.**, s.79. *Maljević*'e göre üyeler, örgütsel amacı takip etmeleri şartıyla, kendi iradelerini örgütsel iradeye tabi kıldıkları sürece örgütün varlığı açısından bunların, örgütün bazı veya tüm faaliyetleri hakkındaki bireysel görüş ve tutumları önemsizdir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.38-39.

etmektedir[90]. Bunun yanında örgütsel amaç, başka kişi ve örgütlerin amaçlarından bağımsız bir amacı da ifade etmektedir[91]. Eğer bir örgüt tamamıyla kendi dışındaki bir başka örgütün amaçlarına ve iradesine bağlı ise bağımsız bir örgütten bahsetme olanağı söz konusu değildir; burada en fazla bir örgütün alt-örgütü ya da uzantısından söz etmek gerekecektir.

Amaçsal bütünlük ise örgütün, belirlenen amaçları çerçevesinde bir bütün olarak hareket etmesi, örgütsel amacın örgütün tüm bünyesine yayılması ve tüm faaliyetlerini şekillendirmesidir. Burada birden fazla kişi, belirlenen amaçlara ulaşmak düşüncesi ile bir araya gelmekte, bu amaçlar örgütün her kademesine hakim olmakta ve örgüt bu amaçları gerçekleştirmeye matuf olarak hareket etmektedir[92]. Gerçekten örgüt, örgütsel amacı gerçekleştirmek için hareket eder; örgütün varlık nedeni bu amaçları gerçekleştirmektir. Bunun doğal sonucu olarak örgüt, tüm kurucuların iradelerinin aynı yönde birleşmesi ile karakterize olur[93] ve örgütün tüm kurucuları bu suretle şekillenen örgütsel amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelir[94]. Dolayısıyla *amaçsal bütünlük*, davranışsal sahada, "örgütsel olanla", "örgütsel olmayan" arasındaki ayrımı belirlemede ilk ve en önemli kriteri sağlamaktadır[95]. Bu haliyle amaçsal bütünlük, örgütsel davranışı, hem kendi mensuplarının bireysel davranışlarından hem de çevresel kişi ya da şahısların davranışlarından ayırmaktadır[96]. Eğer gerçekleştirilen herhangi bir davranış *örgütsel*

---

[90] Bkz. ve krş. Tona, **a.g.e.**, s.1078.
[91] Hicks, **a.g.e.**, s.67.
[92] Bkz. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66; Tozman, **a.g.e.,** s.186. Ancak belirtelim ki bu, tüm örgüt mensuplarının aynı amacı taşıması anlamına gelmemekte, örgüt mensuplarının örgütsel amaca uygun hareket etmeyi benimsedikleri anlamına gelmektedir. Çünkü bir örgüt üyesi, örgütün suç teşkil eden fiilleri işleme amacına ulaşması için istihbarat, koordinasyon vs. gibi bizatihi suç teşkil etmeyen faaliyetlerde bulunmayı hedefleyebilir ancak kendisi bizzat suç teşkil eden fiilleri işleme amacı taşımayabilir. Aşağıda belirteceğimiz üzere, bu ikisi birbirinden farklı şeylerdir.
[93] Akkaya, **a.g.e**, s.9; Tozman, **a.g.e.**, s.177.
[94] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66.
[95] İtalyan doktrin ve uygulamasında da suç örgütü ve adi iştirak açısından yapılacak ayrımda birden çok suç işleme kararı ayırdedici bir nitelik taşısa da daha ziyade "süreklileşmiş mahiyette" ve "tüm üyeleri birleştirici bir nitelikte" örgütsel yapının bulunmasının temel ayrım kriteri olabileceği, örgütte, bu kalıcı yapı içinde her bir üyenin çok sayıda suç işleme şeklinde karakterize olmuş müşterek amacı gerçekleştirmek üzere "aynı bütünün bir parçası olarak" hareket ettiği ifade edilmiştir. Bkz. Cass. Sez. VI, 5.12.2003, n.7957, *CED. Cass.*, n.228482 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.64).
[96] Buradaki örgütsel amacı "örgüt menfaati" şeklinde niteleyen *Tozman*, suç organizasyonlarının üyelerinden bağımsız olarak kendine özgü bir örgüt menfaatleri olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.217.

amaç kapsamında değilse bu, birkaç örgüt mensubunca gerçekleştirilmiş olsa bile örgütsel bir davranış olarak nitelenemeyecektir[97].

Yapısal bütünlük ve hususiyet ise örgütün yapısal olarak diğer kişilerden ve organizasyonlardan farklı, kendine has bir sosyal yapı oluşturmasıdır. Bu noktada evvela örgütün kendine has bir *yapısal bütünlük* niteliği gösterdiğini ifade etmek gerekmektedir. Örgütler, bütün bir sosyal yapının içinde çoğu zaman farklı roller alabilen bireylerin oluşturdukları ancak çevrelerinden "sosyal olarak ayrılması mümkün", kendine has bünyeleri olan yapılardır[98]. Bu yönüyle örgüt, üyeleri ile birlikte kendine has bir bütün teşkil eder; üyeler örgütün faaliyeti çerçevesinde hareket eden o bütünün birer parçası niteliğindedir[99]. Bu bütün, sosyal olarak algılanabilen ve çevresinden ayrılabilen bir yapıdır[100]. Bu çerçevede bir örgütün, nerede başladığı ve nerede bittiği net bir şekilde belirlenebilir niteliktedir. Bu nedenle bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için, kimin üye olduğu kimin olmadığı veya neyin örgütsel faaliyet olup neyin olmadığı belirlenebilir nitelikte olmalıdır[101]. Eğer kimin örgütlenmeye dahil olduğu kimin olmadığı belirlenebilir nitelikte değilse ya da kişilerin sürekli değiştiği kararsız bir yapı mevcutsa bir örgütten bahsetmeye olanak yoktur[102]. Bunun yanında, örgütün yapısal bütünlüğü, birden fazla kişinin, bir yapının parçaları olarak bir araya gelmesini, örgütün yöneticileri tarafından örgütsel amaç çerçevesinde şekillendirilen örgütsel iradeye boyun eğmelerini, kendilerini bu yapının parçaları olarak değerlendirmelerini ve örgütün belirlenen amaçları dahilinde, tüm unsurları ile birlikte hareket etmelerini de gerektirir[103]. Örgütün belirlenen örgütsel amacı çerçevesinde bir örgütsel iradesi olmalı ve örgütün bütün parçaları bu irade çerçevesinde bir bütünün parçaları

---

[97] Bkz. Aytaç, **a.g.e.**s.197. Bu ayrım, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanuni tipteki pek çok meselenin çözümü açısından da son derece önemlidir. Aşağıda görüleceği üzere *"örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suç", "örgüt adına suç işleme"* ya da *"örgüte yardım etme*" kavramları, bu ayrıma göre şekillendirilmesi zaruri kavramlardır. Bkz. Aşağıda **§ 3**, IV, C, 2.

[98] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865.

[99] "Ortak bir amaç izleyen, birbirleriyle bağlantı içerisinde bulunan ve kendilerini ortak bir çatı altında hisseden kişilerin, bireysel iradelerinin *ortak iradenin* altında olduğu yapı örgüttür". Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878. Benzer bir ifade için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.36.

[100] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865.

[101] Bunun, örgütün gizlenmesi nedeniyle belirlenmesinin zor olması ile bir ilgisi yoktur; bunlardan ilki yapısal bir durum iken ikincisi bir ispat problemidir. Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.179-181.

[102] Tozman, **a.g.e.**, s.192.

[103] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.58.

şeklinde hareket etmelidir[104]. Bu çerçevede, birden fazla kişinin bir araya geldiği grup müşterek bir amaç teşkil etse bile eğer yapısal anlamda bir bütünlük söz konusu değilse bir örgütün varlığından söz edilebilmesi mümkün değildir[105].

Yapısal hususiyet ise örgütün, niteliği itibariyle çevresel diğer örgüt ve topluluklardan somut olarak ayrılması anlamındadır. Burada yapısal bütünlük gereği çevresel topluluklardan ayrılabilir nitelikte olması gereken kişi topluluğu somut olarak da diğer kişi topluluklarından ayrılmıştır. Bu nedenle, bir başka örgütün parçası olan ve kendi başına örgüt vasfı taşımayan organizasyonel yapıların suç örgütüne temel teşkil edebilmeleri de mümkün değildir. Buna mukabil, bir başka örgüt içinde oluşmuş olsa bile amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet gösteren organize yapıların, içinde yer aldıkları örgütsel yapıdan bağımsız bir örgütsel yapı oluşturabilmeleri mümkündür[106]. Burada çeper örgütteki hiyerarşik yapılanma ile uyumsuz bir örgütün söz konusu olması mümkün olduğu gibi gizli örgütün çeper örgütle aynı hiyerarşik yapıyı asalak olarak kullanması da mümkündür. Bu ikinci ihtimalde iki örgütün ayrılması daha zor ise de burada ayrım kriteri hiyerarşik yapılanma değil *amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet*tir.

Amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet, örgütün kurumsal karakterinin teşkilini sağlayacaktır. Öyle ki örgütler kendilerini oluşturan üyelerden dahi bağımsız bir kurumsal kimlik taşırlar. Bu nedenle örgütlerde zamansal olarak tüm üyeler değişse bile örgüt kurumsal varlığını devam ettirebilecek mahiyettedir[107].

Amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet, birden çok kişinin bir araya geldiği pek çok durum açısından, örgüt olan ile örgüt olmayan yapılar arasındaki temel ayrım kriteri olarak dikkate alınmalıdır. Somut olayda bir suç örgütünün var olup olmadığının tartışıldığı pek çok durumda, hiyerarşik yapılanma ve süreklilik de söz konusu değilse de bu unsurlardan evvel, birden fazla kişinin *amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet gösterecek şekilde bir araya gelmesi* unsuruna göre sonuca gidilmesi mümkündür. Örneğin Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 22.05.2000 tarih ve 10828/9312 sayılı kararına yansıyan bir olayda belde düzeyindeki bir yerleşim

[104] "Bireysel iradeden üstün ortak bir irade (örgüt iradesi)" Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.6-7. "...her halde işlenen veya işlenmesi amaçlanan suçların *bir örgüt iradesine* dayanması şarttır" Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877.
[105] Farklı ifade biçimi ile aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.177.
[106] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.27.
[107] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63.

biriminde bir kişinin öldürülmesi nedeniyle belde halkı arasında oluşan toplu heyecan ve tepki üzerine büyük bir kalabalık tarafından kimi kişilerin işyeri, ev ve otosunu taşlama, patlayıcı madde atma biçiminde olaylar zinciri gelişmiş, özellikle patlayıcı madde atma fiilini gerçekleştiren kişiler yargılanmış ve haklarında 765 S. TCK'nın 313/f.1 maddesi uyarınca ceza verilmiştir. Yargıtay *"gelişen olaylar zincirinde sanıkların önceden tasarlama ve organize olma ve fikir birliğine vararak, suç işlemek için teşekkül oluşturduklarından söz edilemeyeceği, gerçekleştirdikleri eylemleri nedeniyle cezalandırılabilecekleri"* gerekçesi ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşmadığını vurgulayarak hükmü bozmuştur. Olayda birden fazla kişinin aynı amaç çerçevesinde bir araya gelmesi olası ise de, bu kişilerin oluşturduğu kalabalığın nerede başlayıp nerede bittiğinin, kimlerin bu kalabalığa dahil olup kimlerin olmadığının, bu çerçevede neyin örgütsel faaliyet olup neyin olmadığının belirlenmesinin olanaksız olduğu, bu haliyle bu kalabalığı oluşturan kişilerin çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrılmaya olanak verebilecek bir yapısal bütünlük taşımadığı görülmektedir. Dolayısıyla esasen somut olayda hiyerarşi ve süreklilik unsurları da söz konusu değil ise de bundan evvel *yapısal bütünlük* unsurunun bulunmaması dolayısıyla örgütün varlığından bahsetmek olanaklı değildir[108].

Bunun gibi sosyal medya üzerinden iletişime geçerek topluca ilgili mevzuata aykırı protesto gösterileri düzenleyen kişilerin, bunu sürekli şekilde yapmayı amaçlamaları halinde de ortada yapısal bütünlük ve hususiyet gösteren bir örgütün varlığından söz etmek mümkün değildir. Zira bu halde de söz konusu topluluğun nerede başladığı, nerede sona erdiği, kimlerin süreklileşmiş biçimde bu topluluğa dahil olduğu, kimlerin olmadığı belirli değildir[109]. Dolayısıyla burada bir örgüt ilişkisinin varlığından söz etmek de mümkün değildir[110].

Bu örneklerden farklı olarak, belirlenebilir sayıda kişinin bir araya geldiği bazı durumlarda da yapısal bütünlükten söz etme imkanının olmaması mümkündür. Örneğin geçimlerini hırsızlık yaparak sağlamakta olan (A), (B), (C), (D) ve (E) bazı

[108] Farklı bir ifade biçimi ile aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.6; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.128; Tozman, **a.g.e.**, s.177.
[109] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.192.
[110] Dikkat edilirse bu durum, zaten var olan bir örgütün, sosyal medyayı bir iletişim biçimi olarak kullanıp örgütsel talimatları buradan vermesi halinden farklıdır.

çok önemli işlerde bir araya gelmekte ve fiili birlikte işlemektedirler. Bu şekilde büyük işlerde diğerleri tarafından çağrılabileceklerini, bunun ileride sayısız pek çok işte karşılaşılabilecek bir durum olduğunu her biri bilmektedir. Bununla birlikte her biri tek başına da hırsızlık fiillerini işleyebilmekte, hatta çoğu zaman bu durum hasıl olmakta, yalnızca belirli işler için bir araya gelmekte, bazı durumlarda ise ortak fiil çağrısına içlerinden biri ya da birkaçı katılmamaktadır. Burada, bir araya gelinen işlerde failler arasında değişmeyen bir hiyerarşinin söz konusu olması ihtimalinde dahi ortada "yapısal bir bütünlük" olmaması nedeniyle bir örgütün söz konusu olmadığının kabulü gerekmektedir. Zira failler, bir bütünün parçası olarak hareket etmemekte, kimi zaman içlerinden birinin çağrısı üzerine somut bir fiil için bir araya gelmektedir[111]. Bunun yanında içlerinden biri ya da birkaçının kimi durumlarda ortak çağrıya uymamaları da yapısal bütünlüğün söz konusu olmadığını göstermektedir. Burada planlı bir şekilde gerçekleştirilen dönemsel iştirak ilişkisi söz konusu olup bir örgütün varlığından bahsetmeye olanak bulunmamaktadır[112].

Herhangi bir birlikteliğin örgüt olabilmesi için aradığımız bu yapısal ve amaçsal bütünlük ve hususiyet, ezcümle, örgütün çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrılması noktasında önem taşımaktadır. Çoğu zaman meşru bir örgütün *(=çeper örgütün)* bünyesinde bir suç örgütünün *(=gizli örgütün)* var olup olmadığının tartışıldığı durumlar açısından yapısal ve amaçsal bütünlük ve hususiyet kriterine göre neticeye varmak mümkündür. Bu örneklerde, yukarıdakilerden farklı olarak bir örgüt teşkil edip etmedikleri tartışılan kişiler arasında bir hiyerarşik yapılanma[113] ve süreklilik iradesi söz konusudur ve bu nedenle bunlar bir ayrım kriteri olmaktan tamamen çıkmaktadır. Örneğin, (A)'nın iki oğlu (B) ve (C) ile torunları (D), (E), (F) ve (G) birlikte yaşamakta ve ailenin geçimini sağlamaktadırlar. Bu geçim için

---

[111] Benzer bir değerlendirme için bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.115. Ancak yazar, bunu gerekçelendirirken farklı bir noktadan hareket etmektedir. Nitekim yazara göre burada "işlenen suçların dışında belirsiz sayıda suç işleme düşüncesi" olmaması nedeniyle bir suç örgütünün var olmadığı söylenmelidir. Bu gerekçelendirme ile yazar süreklilik unsurunun oluşmadığını kabul etmektedir. Benzer yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.177.

[112] "Pratiklikleri nedeniyle olaydan olaya eylemlerini birleştiren ve sonra ayrılan faillerde de organizasyonun koşulu yerine gelmemektedir" bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.204.

[113] Doktrinde genellikle bu gibi durumlar hiyerarşi kapsamında incelenmekte ve söz gelimi akrabalık ilişkilerinin "hiyerarşik yapılanma olarak kabul edilemeyeceği" belirtilmektedir. Oysa burada söz konusu olan husus çoğu zaman hiyerarşik ilişkinin olup olmaması değil, akrabalık ilişkileri çerçevesinde örneğin bir ailenin üyeleri arasında var olması olağan hiyerarşik ilişkiden ayrılması mümkün, bir suç örgütüne ilişkin hiyerarşik ilişkinin bulunup bulunmadığıdır ki bu da *yapısal hususiyet*le ilgilidir. Krş. Şen, **a.g.e.**, s.49-50; Tozman, **a.g.e.**, s.207-208; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26.

kullanılan kaynakların arasında tarım ve hayvancılığın dışından bazı dönemlerde yapılan kaçakçılık da vardır. Bu farazi örnekte de bir *yapısal ve amaçsal hususiyet* durumu söz konusu değildir. Gerçekten, bu örnekte olağan olarak geçimini sağlama amacını taşıyan ve buna uygun olarak hareket eden bir organizasyon olarak ailenin[114] çeşitli geçim kaynakları arasına, dönem dönem gerçekleştirilen ve suç teşkil eden bir fiilin de dahil olması söz konusu olup ailenin erkek bireylerinin, bu fiil için aile organizasyondan ayrılabilen farklı bir organizasyon oluşturduğunu söylemek mümkün görülmemektedir[115]. Bu nedenle verilen örnekte yapısal ve amaçsal özellik gösteren bir organizasyon, haliyle de aile yapılanmasından ayrık bir örgüt söz konusu değildir. Zira burada failler, olağan aile örgütlenmesi dışında suç işleme amacına ayrı bir örgütlenme geliştirmiş değillerdir[116].

Buna karşılık aile üyelerinden müteşekkil ancak aileden bağımsız bir örgütlenmenin söz konusu olduğu örnekler de mümkündür[117]. Örneğin, (A), yağma amacıyla hareket eden bir suç örgütüne üye olduktan sonra kardeşleri (B) ve (C)'yi örgüte dahil etmiş ve bu son iki kişi (A)'ya bağlı olarak ve onun talimatlarına göre çalışmaya başlamışlardır. Her üçü de zamanla yükselerek örgütün liderliğini ele geçirmiş sonra da örgütün üyelerini tamamen kendi akrabaları arasından seçmeye başlamışlardır. Görüleceği üzere burada akrabalık ilişkileri suç örgütünün hiyerarşisine de zemin hazırlamış ise de burada suç örgütü tamamen aileden bağımsız bir amaçsal ve yapısal özellik göstermektedir. Burada suç örgütü ile aile ilişkilerini yapısal olarak birbirinden ayırmak mümkündür. Bu nedenle burada akrabalık ilişkilerinden ayrılabilen örgütsel bir yapılanmanın söz konusu olduğu

---

[114] "Aileler herkes için birinci derecedeki örgütlerdir" Hicks, **a.g.e.**, s.7.

[115] İtalyan Yargıtayı'na göre "suç işlemek amacıyla örgütlenmenin adi iştirake nazaran ayırd edici özellikleri açısından fiillerin çoğunluğunun aynı aile üyeleri tarafından işlenmiş olması tek başına örgütlü suçluluğun kurucu unsuru olarak bir *pactum sceleris (=suç anlaşması)* olduğunu ve genel bir suç programının varlığını göstermez" (Cass. Sez. 6, 5.2.1998, n.7162). Mahkemeye göre bu durum kendi aralarında iştirak halinde hareket eden aile üyelerine veya gerçekten bir suç örgütüne işaret edebilir ve buna dair bir ayrım yapabimek için aile organizasyonunun varlığının çeşitli suçların işlenmesi açısından bir avantaj oluşturup oluşturmadığı ve aynı aile yapısı içinde veya buna çevrili biçimde tanıtılan ve icra edilen bir öz ve bağımsız varlığa sahip bir suçlu organizasyonunun olup olmadığına bakılmalıdır. Simeone, **a.g.e.**, s.19; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63-64.

[116] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.208. Ayrıca bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Şen, **a.g.e.**, s.49.

[117] Şen, **a.g.e.**, s.49-50; Tozman, **a.g.e.**, s.208; Çakın, **a.g.e.**, s.59.

konusunda bir tereddüt yoktur. Doğal olarak üyelerin hepsinin akraba olması, örgütün var olmadığı anlamına gelmeyecektir[118].

Bazı durumlarda meşru bir çeper örgütün içinde yer alan gizli örgütün tamamen çeper örgütün hiyerarşik yapısını kendisine temel almakta olmasına[119] rağmen, amaçsal ve yapısal özelliği, onu çeper örgütten ayırmamıza olanak vermektedir. Örneğin kolluk görevlisi baş komiser (A) rüşvet karşılığında uyuşturucu ticaretine göz yummakta, komiser (B) ve polis memurları (C) ve (D) de baş komiserlerinin emrine göre bu faaliyet çerçevesinde hareket etmekte ve elde edilen rüşvet bu kişiler arasında pay edilmektedir. Burada belirtilen kişilerin kolluk birimlerinin yasal hiyerarşisini kendilerine temel aldıkları açık ise de gerek yapısal gerekse de amaçsal olarak kolluk teşkilatından özelleştikleri, kendilerine has ve kolluk teşkilatının amacına açıkça ters bir amaç edindikleri ve diğer kolluk personelinden açıkça ayrılabilen[120] bir örgütsel yapı geliştirdikleri konusunda bir tereddüt yoktur[121]. Dolayısıyla burada yapısal ve amaçsal özellik gösteren bir suç

---

[118] Tozman, **a.g.e.**, s.208.

[119] Y.9.CD., 11.3.2014 tarih ve 2011/10473 E., 2014/2696 K. S. kararı: "(…) hiyerarşik ilişkinin merkezi, gevşek veya sıkı, menfaate, güce, korkuya veya başka bir sebebe dayalı, müstakil veya başka bir hiyerarşiye paralel olabileceği, bunun örgütün oluşumunu ve sürekliliği ile gizliliğinin sağlanmasını kolaylaştıracağı gözetilerek, davaya konu her örgüt bakımından açıklanan esaslar üzerinden ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 11.02.2016.

[120] "Mevzuatla belirlenenin dışında bir hiyerarşik yapılanma" Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276.

[121] Y.8. CD. 25.12.2001 tarih ve 2001/16176 E., 2001/125 K. S. Kararı: "Emniyet teşkilatında görevli olup haklarında kamu davası açılan sanıkların terörle mücadele adı altında yola çıkıp bir süre sonra yasaların kendilerine verdiği yetkileri tam bir sorumsuzluk içinde ve kendi çıkarlarını gözeterek her türlü yasa dışılığı meşru sayıp amaçlarına ulaşmak için her yöntemi uygun yöntem olarak benimseyerek yanlarına kamu görevlisi olmayan kumarhane işleticisi, uyuşturucu kaçakçısı, ile katliam sanığı ve hükümlüsünü de alarak tam bir dayanışma ve işbirliği içinde hareket edip çeteleşme sürecine girmeleriyle eylemlerinin suç tarihi itibariyle TCK.nun 313. maddesindeki suçu oluşturmasının ötesinde Anayasanın 6. maddesindeki 'Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz' hükmüne karşın bir örgütlenme ve yetki kullanımı yoluna gittiklerinin görüldüğü, bunun ise hukuk devleti kuralları içinde savunulur yerinin olamayacağı, terörle mücadele adı altında da olsa açıklandığı gibi hukuk dışı bir örgütlenme ile devletin meşru güçleri gibi güç kullanarak yürürlükteki yasalar yerine kendi güç ve kuralları ile sözde yasalar oluşturmanın, devleti, hukuk devleti olmaktan çıkaracağı, bu koşullarda da güçlünün sözünün geçtiği, nerede başlayıp nerede sona ereceği belli olmayan her türlü yasadışılığın egemen olduğu bir sistem oluşacağı, sonuçta yurttaş-devlet ilişkisinde hukuk kuralları yerine korku ve kaygının geçerli olacağı, bunun da bir Anayasa ve Yasa ihlalinin ötesinde tanı bir hukuk ihlali niteliği taşıyacağı ve hukuk devletinin bütünü ile ortadan kalkması sonucunu doğuracağı göz önüne alındığında mahkemenin sanıkların eylemlerini TCK.nun 313. maddesine uyar nitelikte görüp karar yerinde gösterdiği gerektirici nedenlerde de bu nedenle bir isabetsizlik bulunmamış..." (**Yargıtay Kararları Dergisi**, S. Nisan-2003, s.628).

örgütünden söz etmek gerekmektedir[122]. Bunun doğal sonuç olarak denilebilir ki kamusal hiyerarşiye asalak olarak yerleşmiş suç örgütlerinin oluşması pek tabi mümkündür[123]. Haliyle, bir kamu kurumunun yasal hiyerarşisini kısmen veya tamamen kullanan bir suç örgütünün var olmasına ve kamu görevlilerinin bu suç örgütünün bünyesinde yer almalarına bir engel yoktur[124].

Çeper örgüt ile gizli örgüt arasında bazı durumlarda, nihai amaçların ortak olması gibi ihtimaller de söz konusu olabilmektedir. Ancak amaçsal anlamda kısmi çakışma olması da gizli örgütün ayrı bir örgüt olarak var olması gerçeğini değiştirmeyecektir. Zira, örgütsel amacın nihai amaç olarak başka örgütlerle çakışması, amaçsal hususiyetin söz konusu olmasına engel değildir. Örneğin (AŞ) şirketinin amacı kamu ihalelerini alarak kâr sağlamak olup şirketin yedi kişilik yönetim kurulunun başkanı (A) ve iki üyesi (B) ve (C), bunu gerçekleştirebilmek için diğer üyelerin bilgisi dışında kamu görevlilerine rüşvet vermek amacıyla ayrı bir örgütlenme teşkil etmişlerdir. Burada suç örgütü ile çeper örgüt niteliğindeki şirketin nihai amacı olan kâr sağlama çakışmakta ise de iki örgütün ara hedefleri (ihalelere usulüne uygun olarak girme ve kamu görevlilerine rüşvet verme) arasında bir farklılığın söz konusu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla her iki örgütün kısmen amaçsal olarak çakışması, çeper örgüt olan şirketin bünyesinde görev alan (A), (B) ve (C)'den müteşekkil gizli bir suç örgütünün kurulmadığı anlamına gelmeyecektir. Burada (A), (B) ve (C)'den müteşekkil yapının, çevresindeki çeper örgütten ve bu çeper örgütün diğer üyelerinden (ön planda yönetim kurulu üyelerinden) ayrılması açık bir şekilde mümkün olduğundan, hiyerarşik yapılanma ve süreklilik öğelerini de taşımaları kaydıyla, amaçsal ve yapısal hususiyet gösteren bir suç örgütünü teşkil ettikleri söylenebilecektir.

Amaçsal ve yapısal hususiyet, bir örgütün gerek amaçsal gerekse de yapısal olarak diğer kişi ya da örgütlerden ayrılmasını ifade etmekte olup herhangi bir

---

[122] Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.210.

[123] Bkz. Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s. 3488; Şen, **a.g.e.**, s.53; Canak, **a.g.e.**, s.89; Tozman, **a.g.e.**, s.208; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.109.

[124] Şen, **a.g.e.**, s.54. "Kanun veya sair mevzuattan kaynaklanan hiyerarşik yapılanmadan yararlanan üç kişinin birlikte suç işlemesi durumunda suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütten bahsedilemez. Bu tip durumlarda suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan bahsedebilmek için; kanun veya sair mevzuattan kaynaklanan hiyerarşik yapılanmadan ayrı, yalnızca suç işlemeyi kolaylaştırmak ve sistematikleştirmek için oluşturulmuş farklı bir hiyerarşik yapılanmanın tespit edilmesi gerekir" Yurtlu, **a.g.e.**, s.84.

örgütlenmenin doğrudan bir başka örgütlenmenin şemsiyesi altına saklanması yapısal ve amaçsal hususiyetin söz konusu olmasını engellemeyecektir[125]. Bu gibi örneklerde bir araya gelen birden fazla kişinin belirli bir amacı olmasına rağmen bu amaç bir başka ve göstermelik amacın arkasına saklanmaktadır. Örneğin (A), (B) ve (C) göçmen kaçakçılığı yapmak amacıyla (D)'nin liderliğinde bir araya gelmiş ancak buna yasal kılıf uydurabilmek için yine dördünün ortak olduğu bir turizm şirketi kurmuşlardır[126]. Burada göçmen kaçakçılığına matuf olarak kurulan örgütün, şekli olarak turizm amacıyla kurulan bir başka örgütün yasal tüzel kişiliğinin şemsiyesi arkasına gizlenmesi, ancak iki örgütlenmenin yapısal olarak tamamen kesişmesi söz konusudur[127]. Bununla birlikte, yapısal olarak kesişen örgütlerden yasal olarak teşkil

---

[125] Farklı ifadelerle aynı yönde bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.20; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, 277-278; Özgenç, **İHFM**, s.52-53; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3490; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638; Canak, **a.g.e.**, s.82; Yurtlu, **a.g.e.**, s.86; Zeybek, **a.g.e.**, s.87.

[126] Y.8. CD. 25.12.2001 Tarih ve 2000/26180 E. 2001/17460 K: "(…) sanıklar Engin ve Atlıhan'ın tam bir işbirliği ve organizasyon anlayışı içerisinde sanık Engin'in diğer sanık Nursel ile birlikte sahip ve yöneticisi olduğu turizm şirketi aracılığıyla, sanık Atlıhan'ın temin ettiği çok sayıda sahte tapu senetleri, resmi dairelere ait mühürler, kaşeler ve boş belge örneklerini kullanarak gerçeğe aykırı şekilde doldurup yasaya aykırı olarak aldıkları vizeler ile birçok kişiyi yüksek ücretler karşılığı kaçak olarak çalışmak üzere Avrupa ülkelerine göndermek üzere önceden anlaşıp birleştiklerinin kanıtlanması ve bu nedenle sanıklar Engin ve Atlıhan'ın eylemlerinin TCK.'nun 313/l. madde ve fıkrası kapsamında değerlendirilip bu iki sanığın yazılı biçimde mahkumiyetlerine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiş olmasına göre, sanıklar Engin ve Atlıhan vekillerinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle", (**Yargıtay Kararları Dergisi**, S. Haziran-2002, s.964); Y.8. CD. 11.10.2001 Tarih ve 2001/11439 E. 2001/14558 K.: "B... Petrol Şirketi sahibi sanık Ferhat liderliğinde örgütlenen sanıkların, tam bir işbölümü ve organizasyon içerisinde planlı biçimde hareket ederek, Birecik'teki Madeni Yağ Üretim tesisleri için aldıkları kapasite uygunluk belgesine dayalı olarak temin ettikleri baz yağ ve solvent maddelerini Kemalpaşa'da buna uygun gizli depolar yapıp bu depolara koyarak bir kısmını yasadışı yollardan temin ettikleri katkı maddeleri ile karıştırıp yapay renklendiricilerle uygun renk verdikten sonra toptan ve perakende olarak kısmen faturasız, kısmen de sahte faturalar düzenleyerek pazarladıkları, ayrıca komisyon karşılığı sahte fatura düzenleyip sattıkları, dört yıl gibi uzun bir süre bu eylemlerine devam ederek amaçları doğrultusunda ihtiyaç duydukları iki ayrı şirket daha kurup faaliyete geçirdikleri, bu oluş karşısında eylemlerinin TCK.nun 313. maddesinde düzenlenen suç tipine uyduğu yönündeki mahkemenin kabul ve uygulamasında isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmakla", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 14.10.2015.

[127] Y.8.CD., 25.01.2007 tarih ve 2004/11065 E., 2007/517 K. sayılı kararı: "03.01.1997 tarihinde kurulan E. Holdingin Yönetim Kurulu Başkanı olduğu ve olmadığı evrede, kuruluşundan temadinin bittiği 2001 yılına değin sanık Mustafa E.'nin yönetiminde sanıklar M. U., O., A. ve M. Ç.'nin biraraya gelerek, işbölümü içinde, Holding'in 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Hakkındaki Kanun'un 3. ve 4 üncü maddelerine göre Sermaye Piyasası Kurulu'ndan halka arz etmek için izin alınması gerektiği halde, izinsiz olarak çıkardıkları nama yazılı hisse senetlerini, belirledikleri çok sayıdaki temsilci vasıtasıyla yurtdışında çalışan yurttaşlarımızın dinsel inançlarından da yararlanıp hisse senetlerinin yasal olduğu izlenimini vererek sattırdıkları ve elde edilen dövizleri de 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun'un uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu'nun 32 sayılı kararı uyarınca beyan yükümlülüğünden kurtulmak için değişik kuryelerle yurt içine soktukları ve bu şekilde getirilen paraları Holding ticari kayıtlarında göstermedikleri tüm dosya içeriğinden anlaşıldığından, adları geçen sanıkların eylemleri yurtdışında çalışan bir kısım yurttaşları dolandırmak, Sermaye

edileni, tam anlamıyla diğerini gizlemek için oluşturulduğundan ortada biri tamamen şekli olmak üzere, iki ayrı örgütün var olduğu, buna mukabil gizlenmiş örgütün yapısal ve amaçsal hususiyet gösterdiği şüphesizdir[128]. Söz konusu yasal örgütün, gizli örgüte ek bazı nitelikler gösterdiği durumlarda bu ayrım daha kolay yapılabilmektedir. Örneğin söz konusu turizm şirketinde (A), (B), (C) ve (D) dışında, gizli örgütten habersiz bazı çalışanların olması gibi. Buna karşılık şekli bir meşru örgütün tamamen belirli bir organizasyonu gizlemek için oluşturulduğu durumlarda örneğin bir şirketin, bir derneğin ya da benzeri bir organizasyonun maddi ve şekli yapıları birbirinden ayrı olup şekli yapı yalnızca hukuken yapılan bir nitelemeden ibaret olacaktır. Haliyle bir şirketin "bütün organizasyonunun", kanunun suç saydığı fiilleri işlemeye yönelmesi halinde artık maddi anlamda bir suç örgütünün söz konusu olduğunda bir şüphe yoktur[129]. Ancak bu durum, bu organizasyonun hukuk sistemi tarafından yasal olarak bir şirket olarak tanımlanmaya devam edilmesine de engel değildir. Bu halde çeper örgüt, tamamen şekli bir niteleme haline gelerek gizli örgütü örtmektedir.

Gizli örgüt bazen çok sayıda yasal örgütü kendi amaçları için perde olarak da kullanabilir. Bu halde ortada iki örgüt değil, biri gizli diğerleri de bunun teşkil ettiği açık örgütler olmak üzere çok sayıda başkaca örgüt söz konusudur. Örneğin bir terör örgütünün kazanç elde etmek için çok sayıda yasal şirket kurması, üye kazanmak için yardım dernekleri teşkil etmesi ya da propaganda amacıyla çok sayıda medya kuruluşu oluşturması gibi. Bu ihtimalde, her bir yasal kuruluş ayrı birer tüzel kişilik ve haliyle ayrı birer örgüt niteliğinde olmasına rağmen, bunların tamamı aynı gizli örgütün mensupları tarafından teşkil edilmektedir. Bu halde, yasal örgütlerin biçimsel bütünlüğü ve görünüşte amaçsal hususiyeti mevcutsa da bu, gizli örgütün amaç ve yapısının birer gizli uzantısını teşkil etmekte, adeta içinde su bulunan ana kap, çok sayıda küçük kabı kendi suyuyla doldurmaktadır. Bu halde yasal örgütlerin

---

Piyasası Kanunuyla Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'na aykırı davranmak için suç örgütü kurarak sanıklardan M. E.'nin yönetici, diğerlerinin örgüt üyesi olarak görev aldıkları anlaşılıp kanıtlandığı halde, sanık M. E.'nin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 313/1-4, diğer sanıklar M. U., O, A. ve M. Ç.'nin de 313/1 inci madde fıkraları uyarınca mahkumiyetleri yerine dosya içeriğine uymayan gerekçeyle beraatlerine karar verilmesi", (**Yargıtay Kararları Dergisi**, Haziran, 2007, s.1205-1206).

[128] Yurtlu, **a.g.e.**, s.86; Ünlü, **a.g.e.**, s.74-75.

[129] Maljević, **a.g.e.**, s.40; Tozman, **a.g.e.**, s.252.

her biri ayrı bir suç örgütünün yasal çeperini değil, tamamı aynı suç örgütünün uzantılarının çeperlerini teşkil edecektir. Bu durumda da çeper örgütler altına gizlenmiş çok sayıda gizli örgüt değil, tek bir gizli örgütün kollarının çeşitli çeper örgütler altına gizlenmesi, hatta bu gizli örgütün çok sayıda çeper örgütü, uzantılarını gizlemek için araç olarak kullanması söz konusu olacaktır.

Birden fazla örgütün birleşerek yeni bir örgüt oluşturması halinde, artık önceki örgütlerin varlığı ortadan kalkacak ve tüm mensupları yeni örgütün hiyerarşik yapısında yer alacaklardır. Bu durumda ortada, çeper örgüt – gizli örgüt ayrımına konu olabilecek iki veya daha fazla örgüt değil tek bir örgüt söz konusu olacaktır. Ancak birden fazla örgütün belirli bir dönem için, bağımsızlıklarını ve *amaçsal-yapısal bütünlüklerini ve hususiyetlerini* kaybetmeden eşgüdümü sağlayacak bir çatı yapılanması oluşturup birlikte hareket etmesi halinde, ne bu çatı yapılanması bir örgüt olarak nitelenecek ne de oluşturan her bir örgütün sona erdiği söylenebilecektir.

Önemle belirtmek gerekir ki yasal örgütlemeler çerçevesinde münferit bazı suçların işlenmesi burada mutlaka gizli bir örgütün söz konusu olduğu anlamına gelmeyecektir[130]. Aksinin kabulü için, yukarıda da belirttiğimiz gibi amaçsal ve yapısal bütünlük ve yasal örgüte göre hususiyet gösteren bir yapılanmanın söz konusu olması gerekmektedir[131]. Bu şekilde bir yapılanmadan söz edilemediği durumlarda, sırf yasal örgüt bünyesindeki hiyerarşik ilişki çerçevesinde bazı suçların işlenmesi, ne bu yasal örgütü suç örgütü haline getirecek[132], ne de bu yasal örgüt bünyesinde gizli bir örgütün söz konusu olduğunun söylenmesine imkân tanıyacaktır[133]. Bu nedenle yasal örgütlerde işin doğası gereği bir hiyerarşik ilişki ve süreklilik olması ve bazı suçların bu hiyerarşi çerçevesinde işlenmesi bir gizli örgüt

---

[130] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17, 20-21; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s. 278; Özgenç, **İHFM**, s.52-53; Maljević, **a.g.e.,** s.39-40; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.20; Şen, **a.g.e.,** s.53; Canak, **a.g.e.,** s.90; Kavlak, **a.g.e.,** s.388; Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.109; Zeybek, **a.g.e.**, s.87; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6638; Ünlü, **a.g.e.,** s.93.

[131] Aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.27.

[132] Maljević, **a.g.e.,** s.40.

[133] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17, 20-21; Özgenç, **İHFM**, s.52; Canak, **a.g.e.,** s.82; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.27. *Çakın* ise bir devlet kurumu hiyerarşisindeki üst ve astların aynı hiyerarşik düzen çerçevesinde suç işlemesi halinde bir suç örgütünün varlığından söz edileceğini ifade ederek bu ayrımı yadsımaktadır. Bkz. Çakın, **a.g.e.,** s.59.

olduğu anlamına gelmeyecektir[134]. Örneğin gözaltına alınan üç şüpheliye, komiser (A)'nın talimatı ile komiser yardımcısı (B) ve polis memurları (C) ve (D)'nin işkence yapması halinde yasal hiyerarşi çerçevesinde dahi olsa iştirak ilişkisi içerisinde işlenmiş bir suç söz konusu olup burada ayrıca bir örgütlenmeden söz etmeye olanak bulunmamaktadır. Bunun münferiden pek çok kez tekrarlanması da bu durumu değiştirmeyecektir. Zira burada suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelen ve amaçsal ve yapısal bütünlük ve özellik gösteren gizli bir örgütlenme söz konusu olmayıp, yasal örgütlenme içinde, fakat münferit nitelikte suç teşkil eden fiillerin işlenmesi söz konusudur. Haliyle burada, kamu görevlilerinin hiyerarşik yapılanmadan kaynaklanan nüfuzlarını kötüye kullanmak suretiyle söz konusu suçları işledikleri kabul edilecektir[135]. Bu durum örneğin şirket, denek, vakıf veya siyasi partiler şeklindeki yasal örgütlenmeler için de geçerlidir. Buna karşılık yukarıda da belirttiğimiz üzere, yasal örgüt hiyerarşisini kendisine temel alan kişiler, sürekli bir şekilde kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmişlerse artık burada, yasal (çeper) örgüt içine gizlenmiş bir suç örgütünün varlığından bahsedilmesi kaçınılmazdır.

(b)- Organizasyonel (Hiyerarşik) Yapılanma

Bir araya gelen birden fazla kişinin amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet göstermesi bir örgütün varlığı için gerekli ise de yeterli değildir. Buna ek olarak örgütün içsel anlamda belirli bir formda olması da gerekmektedir. Doktrinde *hiyerarşik yapılanma* olarak ifade edilen[136] bu form, örgütün, amaçları doğrultusunda hareket eden bir mekanizma olmasını sağlayan temel unsuru niteliğindedir[137]. Dışsal bir bütünlük ve hususiyet niteliği taşıyan kişi topluluğunun bir organizasyonel yapısı

---

[134] Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.21; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.27; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Özgenç, **İHFM**, s.52-53; Akkaya, **a.g.e.**, s.17-18; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3490.

[135] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.27; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s. 3488.

[136] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.274; Maljević, **a.g.e.**, s.38; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.25; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.25; Şen, **a.g.e.**, s.50; Tozman, **a.g.e.**, s.195 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; Canak, **a.g.e.**, s.80; Erel, **a.g.e.**, s.387; Akkaya, **a.g.e**, s.12; Evik, **MÜHF-HAD**, s.678; Yurtlu, **a.g.e.**, s.82; Zeybek, **a.g.e.**, s.83; Ünlü, **a.g.e.**, s.93. *Hafızoğulları/Özen* ise "örgünleşme" tabirini kullanmaktadırlar. Yazarlara göre "örgünleşme, failler arasında, bir astlık-üstlük ilişkisinin, yani emir-komuta ilişkisinin kurulmasıdır" (Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266).

[137] Schein, **a.g.e.**, s.10.

bulunmadıkça bir örgüt teşkil ettiğinden söz edilemeyecektir[138]. Denilebilir ki hiyerarşik yapılanma örgütün plan üretmesini sağlayan beyni, tepki vermesini sağlayan sinir sistemi, hareket etmesini sağlayan omurgasıdır.

Hiyerarşik yapılanmanın bir örgütün doğal bir unsuru olduğunu belirtmemizle birlikte, birinci bölümde ayrıntılı incelemesine yer verdiğimiz suç tiplerinin tarihsel gelişim seyrine baktığımızda, uzun süre "yöneticisi olmayan örgütlerin" de var olabileceği hem normatif düzenlemelerde yer almış hem de doktrinde bu görüş savunulmuştur[139]. Mehaz 1889 İtalyan Ceza Kanunu'nun büyük oranda çevirisi niteliğinde olan 765 S. TCK'nın 313. Maddesinim ilk halinde yer alan *"eğer cemiyetin muharrik ve reisleri var ise..."* ifadesi örgütün yöneticilerinin bulunmamasının da olağan olduğu anlamını vermektedir. Buna uygun olarak doktrinde de örgüt suçlarının oluşması için hiyerarşik yapılanmanın aramadığını ifade eden yazarlar olmuştur[140]. Bu görüşteki yazarlara göre suç örgütü herhangi bir şekilde suç için anlaşmadan daha fazlasını ifade etmektedir; bunun için kuruluşta en azından basit ve ancak istikrarlı bir organizasyonun varlığı gereklidir[141]. Bununla birlikte, fonksiyonların hiyerarşik dağılımı gerekmediği gibi esasen bir hiyerarşik yapılanma da gerekli değildir; çünkü örgütün liderinin bulunması yalnızca bir ihtimaldir[142]. Haliyle bu görüşe göre örgütün amaçlanan fiilleri işlemesine yetecek

---

[138] Tozman, **a.g.e.**, s.197; Kavlak, **a.g.e.**, s.373.

[139] Bkz. yukarıda **§ 1**, II, C-D.

[140] Bu yazarların ciddi bir kısmının İtalyan Doktrininden etkilendikleri görülmektedir ve bir kısmı çalışmalarını eski kanun döneminde kaleme almıştır. 1889 sayılı İtalyan Ceza Kanunu'nda *"reisleri var ise.."* ifadesi geçmesi karşısında dönemin İtalyan Doktrininde de örgüt yöneticisinin varlığının zorunlu olmadığı kabul edilmiştir (bkz. Majno; **a.g.e.**, k.no:1242). Bu normatif gerekçe, maddeyi iktibas eden 765 sayılı TCK için de geçerli olduğundan ve 1979 yılına kadar da anılan madde bu şekilde uygulandığından anılan görüşün Türk Doktrininde de yerleştiğini belirtmek gerekmektedir.

[141] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Carcano, **a.g.e.**, s.400; Patalano, **a.g.e.**, s.94. Ancak *Patalano'*ya göre, buradaki "basit/ilkel *(rudimentale)* organizasyon" açısından işlenmesi hedeflenen suçlar noktasında somut olaya özel bir değerlendirme yapılması gerektiği de eklenmelidir. Yazar, burada organizasyon açısından suç programının karmaşıklık derecesinin önemli olduğunu belirtmekte ve söz konusu suç programının icrası açısından bu organizasyonun yeterli örgünlükte olmasının aranması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. **A.e.**, s.94-95.

[142] Antolisei, **Parte Speciale**, s.225-226. Keza *Manzini'ye* göre de bir suç örgütüne dair temel bir organizasyonun varlığı yeterli olup bu nedenle yönetici ve liderlerin varlığı tamamen bir olasılıktır; bir örgüt yalnızca üyelerden de oluşabilir (Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931) *Carcano* ve *Lattanzi/Lupo* da bu görüştedir (Carcano, **a.g.e.**, s.400; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.84). Türk doktrini açısından 765 s. TCK döneminde eserini kaleme alan *Sancar* da aynı fikirdedir (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.144, 149). *Santoro* ve *Carcano* da örgütün varlığı için fonksiyonların hiyerarşik olarak dağıtılmasına gerek olmadığı fikrindedir (Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Carcano, **a.g.e.**, s.400). İtalyan uygulamasında da bu yönde kararlar bulunduğu belirtilmektedir. Ör: Cass. Sez. I., 25.03.2003, n.17027, *CED. cass.*, n.224808 (nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.67). *Toroslu*'ya göre örgüt kurmadan bahsedilebilmesi için

düzeyde bir organizasyona sahip olması gerekmekle birlikte örgütün bir liderinin olması ya da hiyerarşik görev dağılımı şart değildir[143].

Bugün için herhangi bir suretle hiyerarşik yapılanmaya sahip olmayan kişi topluluklarının dar anlamda örgüt kavramının kapsamında mütalaa edilemeyeceği,

---

faillerin yalnızca bu yönde anlaşmaları yeterli değildir. Buna ek olarak sabit nitelikte asgari bir organizasyonun varlığı da gereklidir. Bununla birlikte yazara göre "örgütün mensupları arasında hiyerarşik bir görev dağılımı şart değildir" (Toroslu, **Özel Kısım**, s.261). Benzer şekilde *Soyaslan*'a göre de bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için örgütlenme olgusu ve bu olgunun belirli bir süre devam etmesi gerekli ise de bu örgütlenmenin şekli önemli olmayıp failler arasında bi hiyerarşinin varlığı da zorunlu değildir (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529). *Evik*'e göre de örgütün bir liderinin, başkanının olması zorunlu değildir; bununla birlikte örgütün kurulma amacını gerçekleştirmesi için üyeler arasında uygun bir bağın varlığı zorunludur, ancak görevlerin hiyerarşik olarak dağıtılması şart değildir (Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.246). Yine *Önder*'e göre örgütü teşkil edenler arasında yönetici bulunması şartı söz konusu değildir (Önder, **Özel Hükümler**, s.427). Keza *Canak*'a göre örgütün bünyesinde yönetim ve yönetici bulunmakla birlikte bu zorunlu bir özellik değildir (Canak, **a.g.e.**, s.87). Ancak yazar çalışmasının başka bir yerinde bu görüşü ile çelişecek şekilde "örgüt soyut bir birleşme olmayıp bünyesinde gevşek ve katı bir hiyerarşik yapılanma ile mensupları arasında dayanışmanın hakim olduğu bir oluşumu ifade eder" ifadelerine de yer vermiştir (**A.e.**, s.89). *İ. Dursun* ise bir örgütün oluşabilmesi için üç kişinin bulunmasının yeterli olduğunu, var olan bu üç kişinin sırf kuruculardan da oluşabileceğini, örgüt yöneticiliğinin örgütün olmazsa olmaz koşulu sayılması halinde örgütün asgari dört kişi ile işlenebileceği sonucuna varmayı gerektireceğini, bu nedenle de yöneticisi olmayan örgütün de olabileceğini, yöneticinin örgütün olmazsa olmaz şartlarından birisini oluşturmadığını ifade etmiştir (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.194-195).

[143] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220. Bu görüş açısından dikkat çekici nokta, görüşü savunan kimi yazarların bir örgütlenmenin varlığını aramalarına rağmen hiyerarşiyi gerekli görmemeleridir. Örneğin *Delpino/Pezzano* bir suç örgütünden bahsedebilmek için "örgütün amaçlanan fiillerini icra edebilmesine yetecek derecede az-çok bir organizasyonunun olması gerektiğini" belirtmekle birlikte "örgütün bir liderinin ve yöneticisinin olmasının şart olmadığını" ifade etmektedir (Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220). Bu da akla, hiyerarşi olmadan nasıl bir örgütlenmenin söz konusu olabileceği sorusunu getirmektedir. Kişilerin sürekli bir biçimde iştirak halinde ancak herhangi bir hiyerarşik özellik göstermeden suç işlemlerinin söz konusu olduğu durumlarda yalnızca bir suç işlemek için bir araya gelen kişilerden farklı olarak bir sürekliliğin olduğu şüphesiz ise de bunun tek başına bir örgütlenmeye sebebiyet verebilmesi mümkün değildir. Örneğin (A), (B), (C), (D) ve (E) sayısı belirsiz şekilde hırsızlık yapmak amacıyla bir araya gelmiş kişilerdir. Bu kişiler birlikte çalışarak daha büyük çaplı hırsızlıkları, yakalanma olasılığı daha düşük olacak şekilde yapmayı hedeflemektedirler. Ancak bu kişilerden hiç birinin yekdiğerleri üzerinde bir iktidarı söz konusu değildir. Bu kişiler her eylem öncesi bir araya gelerek topluca plan yapmakta, herkesin üzerinde mutabık olduğu plan yine tamamınca icra edilmekte, her biri bu plan çerçevesinde üzerlerine aldıkları iş bölümüne göre gerekli işleri yapmaktadır. İşte, doktrinde "*planlı bir şekilde gerçekleştirilen ortaklık", "organize iş bölümü", "eylemli paylaşma"* gibi isimlerle ifade edilen bu gibi durumlarda da bir örgütün varlığının söz konusu olacağı ileri sürülmüştür (örneğin bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1097; Çakın, **a.g.e.**, s.57). Yargıtay da özellikle eski kanun dönemindeki pek çok kararında hiyerarşi unsuruna atıf yapmadan genellikle "planlı bir ortaklık ve eylemli paylaşım" şeklinde tarif ettiği unsuru içeren yapıları suç örgütleri olarak kabul etmiştir. Esasen yukarıda "geniş anlamda örgüt" kavramlaştırması çerçevesinde ifade ettiğimiz üzere, örgüt biliminde de bu gibi bir yapılanmanın örgüt olarak nitelenmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir (bkz. Rusell, **a.g.e.**, s.150; Schein, **a.g.e.**, s.10). Hatta *Schein*, "tahterevallide oynayan iki çocuk" örneğini vermekte ve bu halde çocukların isteyerek örgütsel yapı boyunca kendilerini sınırladıkları için bir tür otoritenin söz konusu olduğunu belirtmektedir (Schein, **a.g.e.**, s.10). Ancak bizim kanunumuzun esas aldığı "dar anlamda örgüt" kavramı bünyesinde zorunlu olarak *hiyerarşi* kavramını barındırmaktadır ve bu, kendi kendini sınırlamaya dayalı soyut otoriteden oldukça farklıdır. Dolayısıyla hiyerarşinin söz konusu olmadığı bir örgütlenme modeli, suç örgütünün yapısal unsurlarını karşılamayacaktır.

her örgütün mutlaka bir hiyerarşik yapılanmayı gerektirdiği genel olarak kabul edilmektedir[144]. Haliyle normatif yapının da suç örgütünü tanımlarken aksine bir ifadeye yer vermemiş olması karşısında, özel bir örgüt türü olan suç örgütlerinin, genel olarak bir örgütün niteliği gereği içermesi gereken hiyerarşik yapı unsurunu ihtiva etmesinin zorunlu olmadığını ifade edebilmek mümkün değildir[145]. Hatta, TCK m.220/f.7'de *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte..."* denilmesi karşısında, suç örgütü kavramının betimlenmesi noktasında bir hiyerarşik ilişkinin ayrıca vurgulandığını kabul etmek zorunludur[146]. Nitekim TCK m.220'nin gerekçesinde de örgüt tarif edilirken *"örgüt, soyut bir birleşme değildir, bünyesinde hiyerarşik bir ilişki hâkimdir. Bu hiyerarşik ilişki, bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir. Bu ilişki dolayısıyla örgüt, mensupları üzerinde hâkimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır"* ifadelerine yer verilmiştir. Buna göre kanun koyucunun örgüt kavramını, genel olarak kabul edilen dar anlamında ele alması dolayısıyla hiyerarşik yapılanmayı da zorunlu bir unsur olarak kabul ettiği görülmektedir[147]. Esasen bir suç örgütü açısından hiyerarşik yapılanma örgütün tümleşik bir suç aracı olmasını sağlayan temel unsur olup birden fazla kişinin herhangi bir organizasyon temelinde bir araya gelmesiyle, amaçlanan suç tiplerinin belirli bir nitelikte işlenmesi oldukça kolaylaşmaktadır[148]. Organizasyon çerçevesinde yöneticilerin belirlediği rasyonel eylem planı, organizasyonu oluşturan kişilerce belirli bir düzen çerçevesinde icra edilir[149]. Bu da

---

[144] Schein, **a.g.e.**, s.10.

[145] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.274; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Şen, **a.g.e.**, s.50; Tozman, **a.g.e.**, s.197; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; Akkaya, **a.g.e**, s.12; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.105; Yurtlu, **a.g.e.**, s.83; Zeybek, **a.g.e.**, s.83; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6635.

[146] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.25-26; Şen, **a.g.e.**, s.50; Tozman, **a.g.e.**, s.197; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.105; Ünlü, **a.g.e.**, s.76.

[147] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Şen, **a.g.e.**, s.50; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.105.

[148] Tozman, **a.g.e.**, s.178.

[149] *Çakın,* mensuplarının herhangi bir yönetici tespiti yapmadan amaç suçları işbölümü esasına göre organize şekilde işleyen bir çetenin de bir suç örgütü olduğunu iddia etmiş ise de (Çakın, **a.g.e.**, s.57) *Tozman*'ın da isabetli olarak belirttiği üzere "görev dağılımı ve işbölümü yapılabilmesi için de hiyerarşik bir yapı gereklidir. Aksi takdirde dağıtılan görevlerin ve işbölümü gereği yapılması gerekenlerin yapılmasını sağlamak çok gerçekçi değildir. Herkesin eşit statüde olduğu bir yapıyı sürdürmek mümkün değildir" (Tozman, **a.g.e.**, s.199). Bu nedenle süreklilik ve hiyerarşik ilişki arasında ciddi bir bağlantı vardır. Suç örgütlerinin süreklileşmiş bir yapı teşkil etmelerinin, bunlara yönelik cezalandırmada temel fikri teşkil ettiği dikkate alındığında, bu sürekliliği sağlamayacak şekilde, bir hiyerarşik yapı barındırmayan kişi topluluğunun, bir suç örgütünü teşkil edebileceği kabul edilebilir değildir. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878-879.

belirli bir eylem planının birden fazla kişi tarafından daha etkili, hedefe ulaşma olasılığı daha kuvvetli ve daha geniş çaplı etkiler doğuracak şekilde icrasını sağlayacaktır[150]. Bunun doğal sonucu olarak bugün için doktrin ve uygulamada ağırlıklı görüş, bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için bir hiyerarşik yapılanmanın söz konusu olması gerektiği yönündedir[151]. Bu hiyerarşik ilişki, niteliği itibariyle katı ya da gevşek olabilir[152]. Ancak üyeleri arasında hiçbir hiyerarşik ilişkinin bulunmadığı, tüm üyelerin eşit statüde olduğu bir suç örgütünden bahsetmek mümkün değildir[153]. Bu durumda olsa olsa birden fazla suç işlemek için bir araya gelmiş bir topluluktan ve buna bağlı bir iştirak ilişkisinden bahsetmek gerekmektedir

[150] Tona, **a.g.e.**, s. 1066. "Suç örgütünün amaçlanan suçları işlemede sağladığı kolaylık, hem kemiyet, hem de keyfiyet itibarıyladır. Amaçlanan suçları işlemek için ihtiyaç duyulan eleman ve malzeme, teşekkül sayesinde kolaylıkla temin edilebilmektedir. Örgüt içinde bir araya gelen kişiler, bir dayanışma içinde oldukları için, amaçlanan suçlan işlemekte tereddütsüzce, korkusuzca hareket edebilirler. Bu suçları işlemekte başarı gösteren kişiler, teşekkül bünyesinde çeşitli suretlerde mükafatlandırılmaktadırlar. Örgüt, soyut bir birleşme olmayıp, bünyesinde hiyerarşik bir yapının, ast-üst ilişkisinin, emir-komuta zincirinin hakim olduğu yapılanmayı ifade eder. Böylece, örgüt, mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı mahiyetini kazanmakladır" Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14-15. Aynı mahiyette bkz. Özgenç, **İHFM**, s.51-52.

[151] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Tozman, **a.g.e.**, s.197 vd.; Şen, **a.g.e.**, s.50; Akkaya, **a.g.e**, s.14; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Yurtlu, **a.g.e.**, s.83; Erel, **a.g.e.**, s.387; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6635; Ünlü, **a.g.e.**, s.75-76**.** Yargıtay ve benzer şekilde Alman Federal Yüksek Mahkemesi uygulaması da bu yöndedir. Nitekim Alman Federal Yüksek Mahkemesinin pek çok kararında hiyerarşik ilişkinin olmadığı yapılanmaların suç örgütü olarak kabul edilemeyeceğinin belirtilmiş olduğu yönünde Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.38. Yazarın burada atıf yaptığı kararlar: BGH, 1.10.1991, NJW 1992, 1518; BGH, 2.2.1983, NJW 1983, 1686; BGH, 11.10.1978, NJW 1979,172; BGH, 12.2.1975, NJW 1975, 985 (Bkz. **A.e.**, s.38, dpnt. 77). Yargıtay'ın bu yönde pek çok kararından örnek olarak Y.9.CD. 03.11.2011 tarih ve 2011/9625 E., 2011/28349 K. S. kararı: "5237 sayılı TCK.nun 220. maddesinde tanımlanan 'örgütün' varlığının kabul edilebilmesi için hiyerarşik ilişki içinde olan en az üç kişiden teşekkül etmesi, örgütün yapısının sahip bulunduğu üye sayısıyla araç ve gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması, suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmeyle işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı içinde hareket edip amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunulup, niteliği itibariyle de 'devamlılık' göstermesi gerekir. Somut olayda ise sanık M. Ş.ile müştekiler arasındaki borç ilişkisi nedeniyle müştekileri alacaklarından vazgeçirmek amacıyla sanık M. Ş. vekili olan hazırlıkta evrakı tefrik edilen Avukat İ A.'ın bir miktar para teklif ederek haklarındaki mahkumiyet kararını temyiz etmeyen sanıklar B.Y. ve M. C. ile anlaştığı bu sanıkların müştekileri kaçırıp, tehdit ve darp etmeleri şeklinde gerçekleşen eylemlerinde 'hiyerarşik ilişki ve suç işleme iradesinde devamlılık' saptanamamış olması karşısında yüklenen suçun unsurları itibariyle oluşmadığı nazara alınarak beraat kararı verilmesi gerekirken, suça iştirak ilişkisine yanlış anlam verilerek yazılı şekilde sanığın 'suç işlemek için örgüt kurma ve yönetmek' suçundan mahkumiyetine hükmolunması, Kanuna aykırı..." www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 15.03.2016.

[152] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.879; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Tozman, **a.g.e.**, s.205; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Kavlak, **a.g.e.**, s.375; Akkaya, **a.g.e**, s.14; Erel, **a.g.e.**, s.387; Yurtlu, **a.g.e.**, s.83; Zeybek, **a.g.e.**, s.83; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.104; Ünlü, **a.g.e.**, s.75-76.

[153] Kavlak, **a.g.e.**, s.373; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6635.

ancak bu halde ortada bir hiyerarşik ilişki söz konusu olmadığından bir örgütten ve haliyle bir suç örgütünden bahsedilemeyecektir[154].

Kanunda hiyerarşik ilişkiye atıf yapılmış ve gerekçede de örgütün varlığı için hiyerarşik ilişkinin aranacağı ifade edilmiş ise de bununla tam olarak neyin kastedildiği açık değildir. Buna paralel olarak doktrinde hiyerarşik yapılanma, örgüt üyelerinin bireysel iradesini örgüt liderinin iradesinin emri altına koyması[155]; "ast-üst ilişkisinin, emir-komuta zincirinin hakim olduğu, örgüt içinde en yukarıda planları yapan, emirleri veren ve örgütü en üst düzeyde yöneten bir şefin bulunduğu bir yapılanma"[156] veya "ast üst ilişkisinin emir komuta zincirinin hâkim olduğu bir yapı"[157] şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Kanaatimizce, hiyerarşik yapılanmanın esas itibariyle anlamı, örgütü oluşturan bireylerin "yöneten-yönetilen" olarak ayılması, örgütün tüm üyelerinin buna göre farklılaşmış rolleri taşıması[158] ve bu rollere uygun hareket tarzını icra etmeleridir. Dikkat edilirse örgütte, birden fazla kişi, "belirli bir amaç dahilinde" bir araya gelmektedir. Burada bir araya gelme ile hedeflenen, örgütsel amacı gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunmaktır[159]. Nasıl ki insana ait birden fazla organın bir amaç dahilinde eşgüdümlü hareketi ancak bir üst pozisyon olarak beyin tarafından kontrolü gerektirir, işte örgüte dahil birden fazla kişinin birlikte faaliyette bulunması da ancak örgütsel davranışı planlayıp yönlendirecek bir üst pozisyonunun varlığını gerektirecektir[160]. Zira, örgütsel davranış birden fazla kişinin müşterek

---

[154] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Tozman, **a.g.e.**, s.197 vd; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; Zeybek, **a.g.e.**, s.83. "Suç örgütü asgari düzeyde belirli bir örgütlenmeyi gerektirir" Maljević, **a.g.e.**, s.36.

[155] Maljević, **a.g.e.**, s.38.

[156] Tozman, **a.g.e.**, s.200-201. Yazar buna ilaveten, hiyerarşik yapıda, örgüt üyelerinin konumlarına göre değişen sorumluluk öngörülerek bir örgütlenmenin ve alt görevlerde olanların da üst yönetime bağlılığının söz konusu olduğunu belirtmektedir (**A.e.**, s.201).

[157] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.125. Aynı mahiyette bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266.

[158] Maljević, **a.g.e.**, s.36.

[159] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865; Schein, **a.g.e.**, s.9; Hicks, **a.g.e.**, s.32 vd.

[160] Y.9.CD., 11.3.2014 tarih ve 2011/10473 E., 2014/2696 K. S. kararı: "Belirli bir amacı gerçekleştirmeye yönelmiş ve bu amaca uygun belirli bir büyüklüğe ulaşmış örgütlerin idaresini kolaylaştıran ve bu örgütleri ayakta tutup iş bölümü, süreklilik, disiplin gibi olguların sağlayıcısı olan hiyerarşik ilişkinin; suç örgütlerinin büyüklükleri ile işlemeyi amaçladıkları suçlara ve bu suçların niteliklerine, kurucu ve yöneticileri ile üyelerinin ait oldukları gelir grupları, eğitim düzeyleri ve mesleki durumları gibi hallerinden kaynaklanan niteliklerine ve sayılarına, bunların birbirleriyle olan örgütsel ilişki dışındaki hemşehrilik, akrabalık ve mesleki beraberlik gibi diğer ilişkilerinin biçim ve niteliklerine, faaliyetlerinin gizlilik içerisinde ve örtülü bir biçimde yürütülmesindeki zorunluluğa uygun olarak kurulup yürütüleceği ve örgüt adına suç işleyenler ve örgüte yardım edenler ile

hareketini gerektirdiğinden bir planlamayı zorunlu kılmakta olup bu planlama da ancak örgüt üyelerince tanınan bir üst irade tarafından icra edilebilecektir[161]. Bu üst irade ise hiyerarşik bir kademelenmeyi ve haliyle ast ve üst pozisyonları zorunlu kılmaktadır[162]. Bu üst pozisyondaki kişi ya da kişiler, örgütün amaçlarına göre planlama yapan, hatta amaçları revize edebilen, mahiyetlerindeki örgüt üyeleri için müşterek olacak şekilde örgütsel davranış için talimat veren, bu talimatların icrasını gözeten ve buna göre sorumluluk yükleyebilen bir konumdadır[163]. Bu şekilde örgüt, hedeflerine ulaşmak için organize olmakta, üyeleri üzerinde bir hakimiyet tesis etmekte[164], koordineli şekilde bir bütün olarak hareket edebilmekte, çevresel etkilere karşı müşterek tepkiler verebilmektedir[165]. Örgüt üyeleri sürekli bir biçimde değişse bile örgütü ayakta tutan, ona yeni üyeler kazandıran ve yeniden organize ederek eyleme geçiren bu yönetim mekanizmasıdır[166].

Bu yönüyle hiyerarşik yapılanma, planlamayı ve yönlendirmeyi gerçekleştirmek üzere örgüt üyelerinden birinin veya birkaçının yönetici pozisyonda olması, bu şekilde bir örgüt içi iktidar ilişkisinin bulunması anlamına gelmektedir[167]. Herhangi bir sosyal yapıda hiyerarşik yapılamanın olduğundan bahsedilebilmesi için bir iktidar ilişkisinin olması, *çift yönlü bir sosyal bağlantının* varlığını gerektirmektedir. Bu noktada, iktidar ilişkisi gereği evvela, örgütün bir veya birden fazla mensubu, diğerlerine emir ya da talimat verme yetkisine sahip olmalıdır[168]. Burada "emir ve talimat verme" ile kastedilen, planlanan örgütsel davranışın geliştirilebilmesi için etken ya da edilgen bir bireysel davranışta bulunulmasının istenmesidir. Bu suretle hiyerarşik yapılanmada, yönetici pozisyonunda olan ve örgüt iradesini şekillendiren kişiler, diğerlerine örgütsel davranış içerisinde bireysel olarak

---

ilişkilerin de aynı esaslar üzerinde gerçekleştirileceği (…)" www.kazanci.com.tr; (çevrimiçi), 11.02.2016.

[161] Bireysel iradelerin altında olduğu "ortak irade". Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.878. Benzer yönde bkz. Tozman, **a.g.e.,** s.197-198.

[162] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.266; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.126.

[163] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.26.

[164] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **İHFM**, s.51; Maljević, **a.g.e.,** s.36; Tozman, **a.g.e.,** s.116-117; Zeybek, **a.g.e.**, s.83; Ünlü, **a.g.e.,** s.78.

[165] Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.879; Zeybek, **a.g.e.,** s.83.

[166] Schein, **a.g.e.,** s.11-12; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.,** s.63Tozman, **a.g.e.**, s.200; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.126.

[167] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.879.

[168] Schein, **a.g.e.,** s.15; Hicks, **a.g.e.**, s. 339; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.879; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.266.

neyi yapacaklarını ya da neyi yapmayacaklarını, bunu ne zaman ve nasıl icra edeceklerini emir, talimat veya istem biçiminde söyleme yetisine sahiptir[169]. Buna mukabil, bir iktidar ilişkisinden söz edilebilmesi için diğer tarafın da buna göre hareket etmeyi örgütün varlığı gereği bir davranış biçimi olarak kabul etmesi gereklidir[170]. Buna göre, emir/talimat veren taraf, karşı tarafa emir/talimat verme konusunda yetkisinin bulunduğunu, emir/talimat alan taraf ise karşı tarafın kendisine emir/talimat verme yetkisine sahip olduğunu temelde kabul etmiş olmalıdır[171]. Bu, yalnızca düşünsel bir kabul seviyesinde kalmamalı, emir alan bu emri yerine getirme konusunda fiilen de harekete geçmeye hazır olmalıdır. Bu kabulün altında yatan saik ya da öznel durumların bir önemi bulunmamaktadır. Bu nedenle bir kimsenin hiyerarşik üst olarak kabulü, üyeler açısından güce, menfaate, korkuya, karizmaya ya da başka hususlara hatta tamamen irrasyonel hususlara dayalı olabilir[172]. Örneğin istekleri yerine getirilen kişinin olağanüstü özellikleri olan bir dini önder olarak kabul edilmesi veya insanüstü niteliklere sahip bir kimse olduğunun düşünülmesi ve bu kişinin sırf dini etkisi nedeniyle emirlerinin yerine getirilmesi halinde de bir hiyerarşik ilişkiden, dolayısıyla bir örgütten söz edilmesi mümkündür. Önemli olan, hangi nedene dayalı olursa olsun, hiyerarşinin beraberinde az ya da çok bir kurumsallığı da getirmesidir[173]. Eğer bir araya gelen birden fazla kişi, yalnızca bir araya gelmelerini gerekli ya da zorunlu kılan durum nedeniyle ve yalnızca o an için içlerinden birinin talimatlarına göre hareket etmekte, ancak onun hiyerarşik olarak bir üst olduğunu kabul etmemekte ise ortada tesadüfi bir emir-talimat ilişkisinden bahsedilecek ancak kurumsallaşmış bir hiyerarşik yapılanmadan ve haliyle de bir örgütlenmeden söz edilemeyecektir[174]. Bunun doğal sonucu olarak örgütsel anlamda

[169] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.58.
[170] Maljević, **a.g.e.**, s.36.
[171] Schein, **a.g.e.**, s.15.
[172] Y.9.CD., 11.3.2014 tarih ve 2011/10473 E., 2014/2696 K. S. kararı: "(…)hiyerarşik ilişkinin merkezi, gevşek veya sıkı, menfaate, güce, korkuya veya başka bir sebebe dayalı, müstakil veya başka bir hiyerarşiye paralel olabileceği, bunun örgütün oluşumunu ve sürekliliği ile gizliliğinin sağlanmasını kolaylaştıracağı gözetilerek, davaya konu her örgüt bakımından açıklanan esaslar üzerinden ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 11.02.2016.
[173] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.685; "Bir örgütün karar ve icra yapılarının istikrarı ve organize açıdan bağımsızlığı kural olarak ancak bir araya gelmenin belirli bir süre devam etmesi halinde tespit edilebilir" Tozman, **a.g.e.**, s.199.
[174] YCGK. 20.10.2009 ve 2009/8-152 E., 2009/245 K. S. kararı: "İş ortağı olan H.A.A. ile arasındaki ticari sorunlardan kaynaklanan nedenlerle sanık A. Y.'ın, H. A. A.'ya gözdağı vermek amacıyla emekli polis olan ve ticaretle uğraşan akrabası Hüseyin İnceyle temas kurduğu, H.İ.'nin de polislik

bir hiyerarşiden bahsedilebilmesi için kurumsallaşmış bir ast-üst yapısının söz konusu olması yani üyelerin, örgüt çerçevesinde "bir yöneticilerinin olduğu" ve "örgütsel davranışın icrası yönünden ona bağlı olarak hareket ettikleri" yönünde bir kabullerinin söz konusu olması gerekmektedir[175]. Eğer bu şekilde müşterek bir kabul söz konusu değil ise süreklilik unsurunu aramaya gerek olmaksızın "kurumsallaşmış bir hiyerarşik yapılanmanın söz konusu olmaması nedeniyle" ortada bir örgütün var olmadığı kabul edilecektir.

Burada hiyerarşik rollerin kabulü ile ilgili kural, alt pozisyonlardaki kişilerin yöneticilerin tüm kararlarını itirazsız kabul etmeleri ve bir çarkın dişlisi gibi buna uygun hareket etmeleri anlamına gelmemektedir[176]. Burada önemli olan üyelerin, örgütsel davranışlar yönünden karar alma mekanizmasını ve buna ilişkin rolleri kabul etmeleridir[177]. Demek ki bir örgütte hiyerarşik ilişkinin varlığından söz edebilmek için bir iktidar ilişkisinin yani bir emir verebilme ve bunun uygulanabilmesi anlamında karşılıklı bir ilişkinin söz konusu olması gerekmektedir. Burada verilen emrin karşı tarafa iletilme şeklinin bir önemi yoktur. Önemli olan, oldukça sert bir tarzda ya da görece basit bir istem şeklinde iletilmesi değil, diğer tarafın bunu uygulanması gerekli bir emir olarak kabul edip etmemesidir.

---

günlerinden tanıdığı ve bu işleri yapabileceğini düşündüğü A. K.'la irtibata geçip mağduru ayağından vurmasını istediği, A. K.'ın bu konuda M. A. ve F. A. ile anlaştığı, birlikte Ankara'ya geldikleri, olay günü de yapılan plana uygun olarak F. A'un mağduru bacağından tabancayla vurduğu, A. Y. dışındaki sanıkların dolaylı ikrarlarıyla, mağdur beyanı, teşhis tutanağı, otel kayıtları ve telefon kayıtlarından açıkça anlaşılan somut olayda; A.Y. ile iş ortağı H.A.A. arasındaki ticari sorunların çözümüne katkıda bulunmak için sanıklar H. E., M. A., A. K. ve F. A.'un birlikte hareket etmek ve tasarlamak suretiyle H. A. A.'ı olay tarihinde tabancayla vurarak yaraladıkları ve sayılarının örgüt oluşturmak için yeterli olduğu hususlarında bir duraksama yaşanmamakta ise de; sanıklar arasında hiyerarşi temeline dayanan sürekli bir birleşmenin bulunduğuna dair her türlü kuşkuyu bertaraf edebilecek nitelik ve yeterlilikte deliller mevcut olmadığından, gerek 4422, gerekse 5237 sayılı Yasalar açısından çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, yönetmek, bu örgüte üye olmak ve yardım etmek suçlarının oluştuğundan bahsedilemeyeceği, buna karşılık vaki birleşmenin mağdur H. A. A.'ın yaralanması olayıyla ilgili olarak 'suça iştirak' kurumu içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir" Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6679-6681.

[175] Schein, **a.g.e.**, s.15. Alman Yüksek Mahkemesi, örgütteki organizasyonel yapının varlığı için, kural olarak, mensuplarının yalnızca örgütü yöneten bir kimseye şahsi olarak bağlı olmasını ve onun iradesine boyun eğmesinin yeterli olmayacağını kabul etmiştir. Mahkemeye göre bunun nedeni, bu halde üyelerin çıkarlarının örgütün iradesine değil, yalnızca bir kişinin iradesine tabi olması ve örgüt üyelerin "birleşik bir varlığa" ait olma hissinin kaybolacak olmasıdır. Ancak üyelerin çoğunluğunun "bir kişiye" karar verme yetkisi vermesi halinde bu kural tatbik edilmeyecektir. Zira bu halde üyeler, diğer üyelerin kendi iradelerine tabi olacakları örgüt iradesini belirleyip tanımlamış olmaktadır Bkz. BGH v.1.10.1991, NJW 1992, 1518; BGH v. 2.2.1983, NJW 1983, 1686; BGH v.11.10.1978, NJW 1979, 172; BGH v. 12.2.1975, NJW 1975, 985 (Maljević, **a.g.e.**, s.38).

[176] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126. Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.202; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638.

[177] Maljević, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.203.

Örgütsel hiyerarşinin karşı yönü ise sorumluluk ilişkisidir[178]. Buna göre bir hiyerarşik ilişkiden söz edilebilmesi için emir alan taraf emir veren tarafa karşı sorumlu olmalı, iki kişi arasında yalnızca bir emir ilişkisi değil aynı zamanda bir sorumluluk ilişkisi de var olmalıdır[179]. Bu sorumluluk ilişkisinin gereği olarak emir veren, yapılan işin gereği gibi yapılıp yapılmadığını denetleyebilmeli, işin gereği gibi yapılamaması durumunda bundan dolayı hesap sorabilmelidir. Buna bağlı olarak her bir örgüt üyesi, yöneticisine karşı verilen emrin yerine getirilmesi dolayısıyla sorumlu pozisyondadır[180]. Bu sorumluluğun doğal sonucu olarak da emir veren kişi bu emrin yerine getirilmesi, getirilmemesi ya da gereği gibi yerine getirilememesinden dolayı ast pozisyondaki kişiye yaptırım uygulama yetisine sahip olmalıdır[181]. Buradaki yaptırım uygulama yetisi, en geniş anlamı ile anlaşılmalıdır. Buna göre, burada kastettiğimiz, normatif olarak önceden belirlenmiş[182] bir tür ödül ya da ceza değil, yapılan doğru davranışa ya da tam tersi hataya mukabil gösterilen ve karşı tarafı maddi ya da manevi olarak olumlu ya da olumsuz duruma uğratan her tür tepkidir. Örneğin verilen görevi başarılı şekilde yerine getiren örgüt üyesine elde edilen kazançtan yüksek oranda pay verilmesi ya da verilen emri hiç ya da gereği gibi yerine getirmeyen kişiye hiç pay verilmemesi de olumlu ya da olumsuz bir yaptırımdır[183]. Hatta bu yaptırımın mutlaka astı maddi anlamda etkilemesi de şart değildir; örgütün sosyal yapısına göre manevi anlamda etkilediğinin örgüt mensuplarınca düşünsel anlamda kabul edilmesi de yeterlidir. Örneğin verilen emrin yerine getirilmemesi durumunda astın üst tarafından doğaüstü veya dini bir yaptırımla karşılanması (örneğin büyü yapılması veya beddua edilmesi gibi) ya da yerine getirilmesi durumunda benzeri bir ödül vaad edilmesi (örneğin cennetle müjdelenmesi) dahi bu şekilde bir yaptırım ilişkisinin varlığını ortaya koyacaktır. Eğer bir kişinin bu şekilde bir yaptırım gücü kabul edilmekte ise, bir iktidar ilişkisinden, dolayısıyla da bir hiyerarşik ilişkiden söz edilebilecektir.

Bu emir-talimat ve sorumluluk ilişkisi, verilen her emrin her zaman ve her koşulda yerine getirildiği, emir alanın bunu reddedemediği ve mutlak suretle

[178] Hicks, **a.g.e.**, s.345, 347.
[179] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.201.
[180] Hicks, **a.g.e.**, s.347.
[181] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Ünlü, **a.g.e.**, s.78.
[182] Bkz. ve krş. Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865.
[183] Ünlü, **a.g.e.**, s.78.

uygulaması gerektiği şeklinde katı olarak anlaşılmamalı, bu şekilde bir ilişkinin var olmadığı yapıların örgüt olamayacağı şeklinde bir neticeye varılmamalıdır[184]. Geniş çaplı terör örgütleri ya da mafia tipi büyük çaplı çıkar amaçlı suç örgütlerinde bu belirttiğimiz şekilde bir ilişkinin olması olağan ise de suç örgütlerinin ezici bir çoğunluğunu teşkil eden küçük çaplı suç örgütleri için hiyerarşik disiplin oldukça gevşek olabilmektedir. Burada verilen emrin her zaman yerine getirilmesi mümkün olamayabilmekte, sorumluluk ilişkileri çerçevesinde yaptırım biçimleri çok zayıf kalabilmekte ya da fiilen çok düşük bir dozajda uygulanabilmektedir. Doktrinde ve uygulamada *hiyerarşik ilişkinin gevşek olması* şeklinde açıklanan[185] bu durumda da aslında hiyerarşik ilişki için aranan unsurlar bulunmakta ancak bunlar nispeten daha düşük bir düzeyde disipline edilmiş olmaktadır[186]. Bu açıdan bir örgütün varlığı için hiyerarşinin mutlaka çok katı bir disiplin içinde söz konusu olması, organizasyonun çok gelişmiş ve kompleks olması ya da örgütün gelişmiş araç veya yeteneklere sahip olması zorunlu değildir[187]. Ancak bu durumda da yukarıda belirttiğimiz "emrin ifasının gerekliliği yönündeki düşünsel kabulün" aranması gerektiği göz ardı edilmemelidir. İletilen istemin her durumda bir *icap* boyutunda kaldığı, yerine getirilmesinin kabule bağlı olduğu ve bir yaptırım ilişkisinden söz edilemeyeceği hallerde artık gevşek de olsa bir hiyerarşik ilişkiden de söz edilemeyecektir. Bu nedenle hiyerarşik ilişkiden söz edilebilmesi için emrin yerine getirilmesi yönündeki faaliyete girişilmesi *kural*, aksi durum ise *istisna* mahiyetinde olmalıdır. Bu nedenle, böyle bir emir-sorumluluk ilişkisi olmamakla birlikte, iki kişiden birinin diğerinin isteklerini "genellikle" yerine getiriyor olması bir örgütsel ilişkinin varlığını göstermeyecektir.

---

[184] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Tozman, **a.g.e.**, s.203. Krş. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638. *Şen'*e göre "bir suç örgütlenmesinin varlığı için, örgüt mensupları arasında çok sıkı birliktelik, örgüte belli şekil kuralları ile girilmesi, örüte girildikten sonra çıkılamaması, sıkı hiyerarşik yapılanma ve devamlılık aranmalıdır." (Şen, **a.g.e.**, s.47-48). Yazar bu şekilde bir değerlendirme yaparken, uygulamada pek çok örnek açısından hatalı olarak yapılan örgüt tespitlerinden yola çıkmakta ise de örgüt kavramının deskriptif anlamı buna uygun olmadığı gibi kanunda bu şekilde sınırlı bir anlamlandırmayı haklı kılacak normatif bir temel de söz konusu değildir.

[185] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Tozman, **a.g.e.**, s.205; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.127; Kavlak, **a.g.e.**, s.376; Erel, **a.g.e.**, s.387; Ünlü, **a.g.e.**, s.79; Zeybek, **a.g.e.**, s.83.

[186] Buna benzer olarak örgüt biliminde "formel" ve "informel" örgütlerden söz edilmekte ve bunlar arasında ayrıma gidilmektedir. Buna göre formel örgüt, hiyerarşik yapılanmanın, onun yetki ve hesap verme sisteminin, sorumluluk ilişkilerinin katı bir şekilde belirlendiği, dayanıklı ve planlı bir yapıya sahip örgütlerken, informel örgütlerde söz konusu ilişki ağı bu şekilde katı bir şekilde belirlenmiş değildir. Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.20.

[187] Tozman, **a.g.e.**, s.206.

Hiyerarşik ilişkinin varlığı örgütsel yapılanma için yeterlidir, onun belirli bir formda olması şart değildir[188]. Gerçekten örgütler çok çeşitli organizasyon yapıları sergileyebilmekte, bazı durumlarda bunlar oldukça kompleks olabilmektedir[189]. Burada örgütlenmenin en basit ve çok karşılaşılan hali, bir tek yöneticinin tüm üyeleri idare ettiği basit yönetim modeli şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda örgütün kaç üyesi olursa olsun yalnızca tek bir yöneticisi olmakta, tüm örgütsel faaliyeti bu yönetici idare etmektedir. Bu yöneticinin aynı statüde birden fazla kişiden oluşması da mümkündür[190]. Bu gibi örgütlerde örneğin her biri aynı şekilde emir verme yetisine sahip iki ya da daha fazla yöneticinin olması ve bunların bir kurul halinde çalışmaları da mümkündür.

Örgüt içindeki iktidar ilişkilerinin bu şekilde tek düze olması şart değildir. Özellikle karmaşık bir yapı geliştiren örgütlerde hiyerarşik ilişki kademelenmiş şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi örgütlerde üst yöneticilere bağlı olarak hareket eden ast-yöneticiler de söz konusu olmakta örneğin bölge amirleri, onların altında şube amirleri, onların altında takım amirleri gibi hiyerarşik bir kademelenme oluşturulabilmektedir[191]. Özellikle askeri bir yapılanmayı temel alan terör örgütlerinde bu şekilde bir hiyerarşik kademelenme olduğu görülmektedir. Yine bu tarz örgütlerde örgüt içi hiyerarşinin oldukça karışık bir şekilde belirlendiği görülebilmektedir. Örneğin örgütün yöneticilerini teşkil eden merkez komite, yürütme konseyi gibi kurulların tüm örgüt üyelerinden oluşan bir genel kurul

---

[188] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66; Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380; Evik, **MÜHF-HAD**, s.677. Alman doktrininde bazı yazarlar ise bir suç örgütünden söz edebilmek için örgütün belirli organizasyonel özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin *Rudolphi/Stein*'e göre bir örgütün söz konusu olabilmesi için organizasyonel bir yapı içinde belirli karar verme prosedürlerinin de söz konusu olması şarttır. Bu yapı, liderlik sistemi, belirlenmiş iletişim ve altyapı kurum ve kurallarını (belirli araçları kullanma ve belirli bir iletişimsel ağ gibi) ve örgütün üyelerinin bu yapıları kullanmaya hazır bir durumda olmasını gerektirmektedir. Yazarlara göre bu yapılar örgütü, iştirak halinde işlenen suçlardan ve basit çetelerden ayıracaktır. *Hans-Joachim Rudolphi, Ulrich Stein; İn: Hans-Joachim Rudolphi/Eckhard Horn/ Hans-Ludwig Günther/ Ercih Samson, Systematischer Kommentar zum Strafgesetzbuch, 7th/8th ed. München/Unterschleißheim, 2005, kn.6d'*den nakleden Maljević, **a.g.e.**, s.36-37.

[189] Suç örgütlerinde yasadışı bir faaliyetin icra edilmekte olduğu nazara alındığında bunların belirli bir tip örgütlenme biçimi kullanmalarını beklemek de doğal olmayacaktır. Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

[190] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.879,882; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638.

[191] Tozman, **a.g.e.**, s.201.

tarafından seçilmesi, bu konseylerin de politik, askeri, sosyal, kültürel yöneticiler atamaları çokça görülen örneklerdir[192].

Hiyerarşik ilişki, zorunlu olmamakla birlikte bünyesinde çoğu zaman bir işbölümünü de getirmektedir[193]. Gerçekten, örgütlerde birden fazla kişinin bir hiyerarşik yapılanma çerçevesinde bir araya geldiği durumlarda, genel anlamda ya da planlanan her bir eylem bazında bir işbölümünün olması örgütün aktif bir şekilde eyleme geçebilmesi için önemlidir[194]. Bu nedenle pek çok suç örgütünde, her bir eylem için örgüt yöneticisinin planlamasına göre, örgüt üyelerinin farklı rolleri yerine getirmesi yaygın bir durumdur[195]. Buna göre, örneğin yağma fiillerini işlemek için teşkil edilen bir örgütün, bir üyesinin eylem bölgesinde keşif yapması, bir diğerinin eylem için gerekli silahları depolaması ve temini, bir başkasının gözcülük yapması ve araçla beklemesi, diğer üçünün mağduru etkisiz hale getirmesi ve sonuncunun kasadaki paraları alması şeklinde bir işbölümüne gitmeleri mümkündür. İşbölümü daha geniş çaplı örgütlerde fonksiyonel ya da coğrafi alan bazlı sorumluluk durumunu da doğurabilecektir[196]. Örneğin bir örgütün askeri kanat – siyasi kanat şeklinde iki ya da daha fazla bölüme ayrılması ve her bir örgüt üyesinin bu bölümlerde görevlendirilmesi ya da bölge, şehir, ilçe, mahalle teşkilatlarının olması mümkündür ve bu da bir tür işbölümüne işaret etmektedir.

---

[192] Gazeteci-yazar *Saygı Öztürk*'ün, 1973 yılında Genelkurmay Başkanlığı tarafından Bakanlar Kuruluna verilen devlet brifingine ilişkin belgeden yola çıkarak hazırladığı *Örgüt Pazarı* isimli kitabında yer verdiği, o dönem Türkiye'de faaliyet gösteren yasadışı sağ ve sol örgütlere ilişkin örgüt yapılanmalarına dair tablolar, oldukça karmaşık yönetim birimlerinin tercih edilebildiğini göstermektedir. Örneğin bu örgütlerden birinin 4 kişilik bir merkez komitesi, bunun belirlediği genel stratejiyi uygulayan 12 kişilik bir genel yönetim kurulu ve beş ayrı bölgeye ilişkin yönetim birimlerinden oluştuğu, buna karşılık bir diğerinin merkez komiteye bağlı bölge komiteleri ile İstanbul ve Ankara'ya özel iki il komitesinin ve yurt dışı komitelerinin olduğu belirtilmektedir. Bkz. Saygı Öztürk, **Örgüt Pazarı**, 2. bası, Ankara, Bilgi, 2013, s.48, 57, 59, 108.

[193] Cass. Pen. 6.4.2005, n.12845, *Cass. Pen.*, 2006, 1459 (Tona, **a.g.e.**, s.1081); Maljević, **a.g.e.**, s.36; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Tozman, **a.g.e.**, s.202; Kavlak, **a.g.e.**, s.376. Ancak belirtelim ki bu işbölümünün mutlaka aranıp aranmayacağı meselesi tartışmalıdır. Bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.83. Bununla birlikte bizim hukukumuzda ağırlıklı olarak kabul edildiği üzere bu işbölümü zorunlu değildir. Bkz. Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.107. Ancak örgütün varlığı için belirli bir iş bölümünün aranmasının mutlak bir kıstas olduğunu iddia eden yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.59.

[194] Tozman, **a.g.e.**, s.199.

[195] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.879; Tozman, **a.g.e.**, s.202; Kavlak, **a.g.e.**, s.376.

[196] Tozman, **a.g.e.**, s.202.

(c)- Süreklilik

Genel olarak bir örgütün varlığından söz edebilmek için gerekli olan son unsur "süreklilik"tir[197]. Süreklilik, örgütü oluşturan her bir şahsın sadece bir ya da birkaç fiilin gerçekleştirilmesi için önceden belirlenmiş bir zaman ile sınırlı ve geçici olarak bir araya gelmeyi değil[198] aksine, amaçsal çerçeve içinde birden fazla[199] ve sınırlandırılmamış/belirsiz sayıda[200] fiili gerçekleştirmek ve önceden belirlenmemiş bir zaman dilimi için[201] bir araya gelmeyi amaçlamalarıdır[202]. Bir kişi topluluğunun örgüt olduğundan söz edilebilmesi için geçici ve tesadüfi olarak bir araya gelmemeleri[203], bir araya geliş niyetlerinin süreklilik gösterecek bir şekilde bir sosyal yapı oluşturmak şeklinde tezahür etmesi gerekmektedir[204]. Yalnızca tek bir fiili ya da

---

[197] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.274; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.216; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.13-14; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.378-379; Evik, **MÜHF-HAD**, s.680; Vesile Sonay Evik, "Örgütlenme Suçları ve İştirak", **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku**, Cilt III, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın No 18, İstanbul, 2010, s.157; Tozman, **a.g.e.**, s.214; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.136; Kavlak, **a.g.e.**, s.365; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489; Zeybek, **a.g.e.**, s.84; Ünlü, **a.g.e.**, s.81; Çakın, **a.g.e.**, s.60.

[198] Cass. Sez.1, 9.4.1980, n.9692 (Simeone, **a.g.e.**, s.18); Cass. Sez. I, 16.01.1978, Ammaturo, *Giust. Pen.* 1978, II, 579; Cass. Sez. VI, 27.11.1985, Liguori e altro, *Riv. Pen.*, 1986, 955, Cass. Sez. I., 23.06.1988, Olivieri, *Giust. Pen.*, 1989, 291 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66); Özgenç, **İHFM**, s.52; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.26.

[199] Antolisei, **Parte Speciale**, s.224-225; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3490; Canak, **a.g.e.**, s.79.

[200] Antolisei, **Parte Speciale**, s.224-225; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60, 63; Marani, **a.g.e.**, s.35; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Simeone, **a.g.e.**, s.19; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.15; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.143; Evik, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku**, s.156-157; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110; Yurtlu, **a.g.e.**, s.61; Ünlü, **a.g.e.**, s.83.

[201] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Maljević, **a.g.e.**, s.37.

[202] Maljević, **a.g.e.**, s.35; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.15; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.216; Kavlak, **a.g.e.**, s.377. YCGK., 13.4.1987 Tarih ve 1987/8-42 E., 1987/211 K.: "Madde gösterilen suçlardan birinin yalnız bir defa işlenmesi için bir araya gelme, cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçunu oluşturmaz. Yasanın amacı basit birleşme olmayıp kamu için tehlike oluşturacak durumları cezalandırmaktadır. Böyle bir durum ise birden çok ve hatta bilirsiz sayıda suçların veya suçun işlenmesi yönündeki birleşmedir. Suçu basit birleşmeden ayıran devamlılık ve birden fazla suç için olma sürekliliktir." www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 26.04.2016.

[203] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63. Örgütün "istikrarlı bir karakteri" olduğu yönünde bkz. Santoro **a.g.e.**, k.no:1656.

[204] Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865-866; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.26; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.378; Tozman, **a.g.e.**, s.115, 215; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.137. Y.8.CD., 27.12.2006 tarih ve 2005/2843 E., 2006/9610 K. sayılı kararı: "Sanıklar H. E., C. G., G. A., Ö. Ö. ve İ. G.'ın sanık

sayısı sınırlı birkaç fiili gerçekleştirmek ve sonrasında dağılmak için bir araya gelen kişiler, çevrelerinden ayrılabilse ve bir hiyerarşik özellik taşısa bile bir örgüt niteliği göstermeyeceklerdir[205]. Nitekim TCK m.220 gerekçesinde de "*...örgüt, niteliği itibarıyla, devamlılık arz eder. Bu itibarla, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi hâlinde, örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur...*" denilerek aynı hususa vurgu yapılmıştır.

Doktrinde de genel olarak örgütlenme suçlarını adi iştirakten ayıran en önemli niteliğin süreklilik[206] olduğu vurgulanmıştır[207]. Gerçekten, adi iştirakte yalnızca bir ya da somut olarak tespit edilmiş birkaç suç işlemek amacıyla bir araya gelinmesi söz konusu iken örgüt teşkilinde birden fazla ve sayısı belirsiz suçların işlenmesi amacı ile organizasyon teşkili söz konusudur[208]. Buna göre suça iştirakte bir araya gelen kişiler bir hiyerarşi oluştursalar bile aralarında sürekli olarak bir araya

---

H. E. liderliğinde, süreklilik gösterecek şekilde, planlı bir ortaklık, işbölümü ve paylaşım anlayışıyla bir araya gelerek, İstanbul ve Ankara'daki çeşitli mahkemeler ile Danıştay ve Yargıtay'daki bir kısım davaları takip edip, buralarda görev yapan hakimleri etkilemek suretiyle kendilerine başvuran şahıslar lehine kararlar çıkartma vaadiyle haksız çıkar sağlamaktan ibaret eylemlerinin 765 sayılı TCK. nun 313. maddesinde (5237 sayılı TCK. nun 220 md.) yazılı suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu oluşturduğu ve haklarında 765 sayılı TCK. nun 314. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istemiyle dava açılan diğer sanıkların hukuki durumlarının da buna göre tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden yazılı gerekçeyle beraat kararı verilmesi" www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 24.02.2016.

[205] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.274; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150,154; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.26; Tozman, **a.g.e.**, s.215-216; Kavlak, **a.g.e.**, s.369; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110; Erel, **a.g.e.**, s.388; Canak, **a.g.e.**, s.78-79; Ünlü, **a.g.e.**, s.81, 83.

[206] *Manzini* bu unsuru "istikrar" olarak ifade etmektedir. Yazara göre örgüt özellikle nispi kalıcılığı ile basit bir birleşmeden ayrılır. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Benzeri bir ifade biçimi için bkz. Santoro **a.g.e.**, k.no:1656.

[207] Bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.58; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Simeone, **a.g.e.**, s.19; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.154; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.26; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.248; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.381; Evik, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku**, s.158; Tozman, **a.g.e.**, s.119, 218 vd; Kavlak, **a.g.e.**, s.369.

[208] Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Simeone, **a.g.e.**, s.19; Cass. Sez. V., 4.10.2004, n.42635, *CED., Cass.* n.229906 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63); Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.16; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877-878; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.15; Evik, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku**, s.158; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380; Evik, **MÜHF-HAD**, s.683; Tozman, **a.g.e.**, s.218; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.135; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3490; Canak, **a.g.e.**, s.79.

gelme iradesi mevcut değildir[209]. Bu kişileri bir araya getiren odak noktası işlenmesi amaçlanan belirlenmiş suçtur[210] ve haliyle bu kişiler somut bir ya da birkaç eylem için bir araya gelip bilahare dağılmayı planlamaktadır[211]; bu kimselerin kalıcı bir birlik teşkil etme amaçları yoktur[212]. Bu birkaç eylem ise somut ve belirli eylemlerdir[213]. Bununla birlikte yalnızca bir tek fiili gerçekleştirmek üzere bir araya gelen kişilerin bu fiili işlemede kolaylık sağlamak üzere bir organizasyon oluşturmaları, sadece o fiili yaptırıma bağlayan suçla korunan hukuksal değer için bir tehlike doğuracaktır[214]. Bu kişilerin süreklileşmiş bir şekilde kanunun suç saydığı fiilleri işleme amaçları olmadığından bu birliktelikleri, ayrıca kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden bir tehlike doğurmaz[215]. Oysa sayısı belirlenmemiş, mağdurları ve niteliği belirli olmayan birden çok fiilin gerçekleştirilmesi amacıyla bir araya gelen kişilerin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit etmesi söz konusudur[216]. Bu yönüyle, mahiyeti itibariyle hazırlık hareketleri niteliğindeki fiillerin cezalandırılmasına neden olan nitelik işte bu

---

[209] Tona, **a.g.e.**, s.1078; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.65; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.27; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.18; Kavlak, **a.g.e.**, s.369.

[210] Carcano, **a.g.e.**, s.401; Tona, **a.g.e.**, s.1078.

[211] Cass. Pen. 23.3.1995, n.3161, *Cass. pen.* 1996, 77 (Tona, **a.g.e.**, s.1078); Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878-879; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.248; Tozman, **a.g.e.**, s.115; Kavlak, **a.g.e.**, s.369; Ünlü, **a.g.e.**, s.81; Çakın, **a.g.e.**, s.61.

[212] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.63; Tona, **a.g.e.**, s.1080. Yine suça iştirakin doğal sonucu olarak şerikin işlenen suça nedensel bir katkısının olması şarttır. Oysa örgüt kurucularının her birinin, bir araya gelme nedenlerini teşkil etse bile, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen her bir suça somut bir katkısının olması şart değildir. Carcano, **a.g.e.**, s.402.

[213] Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.65; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.16.

[214] İştirak halinde işlenen suçun icrası ile birlikte failler arasında suç ilişkisinin bitmesine paralel olarak toplum için artık tehlike kalmadığını ifade ederek aynı hususa vurgu yapan bkz. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530-531.

[215] Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Cass. Pen. 23.3.1995, n.3161, *Cass. pen.* 1996, 77 (Tona, **a.g.e.**, s.1078); Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530-531; Toroslu, **Özel Kısım**, s.216; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.25-27; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.248; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380; Evik, **MÜHF-HAD**, s.683; Tozman, **a.g.e.**, s.115; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.136; Yurtlu, **a.g.e.**, s.58.

[216] Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Marani, **a.g.e.**, s.34-35; Carcano, **a.g.e.**, s.402; Cass. Sez. I., 15.1.1997, Ciampà, *Riv. Pen.* 1997, 393 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.62)*;* Cass. pen., 30.1.1997, *Cass. pen.*, 1998, 803 (Tona, **a.g.e.**, s.1084); Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.531; Evik, **Özek Armağanı**, s.381; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.248; Evik, **MÜHF-HAD**, s.683; Tozman, **a.g.e.**, s.115, 218; Yurtlu, **a.g.e.**, s.58.

sürekliliktir[217]. Haliyle süreklilik, adi iştirak ile örgütlenme suçları arasındaki temel farkı belirleyen unsur mahiyeti kazanmaktadır.

Süreklilik temelde bir irade izharıdır[218]; örgütün ne kadar süre için devam ettiği ve yapısına göre ne kadar süre devam edebileceği hususu kural olarak bu açıdan önemli değildir[219]. Örgüt kurucularının, sürekli bir biçimde bir araya gelmeleri yönündeki iradelerini dışa vurmaları süreklilik unsuru için yeterlidir[220]. Bu yönüyle önemli olan husus, örgütsel yapının sürekli bir şekilde bir araya gelmek üzere ihdasıdır[221]. Örgüt üyeleri sürekli bir birliktelik için bir araya gelmiş ancak bilahare aralarındaki anlaşmazlık nedeniyle kısa süre sonra dağılmış[222] ya da kolluk

---

[217] Örgütlerde bir suç programının tatbiki çerçevesinde çok sayıda suç işleme amacının olmasının kamu düzeni açısından bir tehlike doğmasına neden olduğu ve "suç tipini karakterize edenin de bu özellik olduğu" yönünde bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.227. Aynı mahiyette bkz. Romano, **a.g.e.**, s.1014. Ayrıca bkz. Marani, **a.g.e.**, s.34-35; Carcano, **a.g.e.**, s.402; Tozman, **a.g.e.**, s.215.

[218] "Suç örgütünün yapısal unsurları, üç veya daha fazla kişi arasında sürekli bir ilişkinin doğması ve bunun kalıcılığı ile karakterizedir" Carcano, **a.g.e.**, s.401. Benzer mahiyette bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1079.

[219] "Suç işlemek amacının gerçekleştirilebilmesi için kalıcı bir birliğin olması esastır. Süresi belirsiz olmakla birlikte bunun bir suç programını icra için yeterli bir zaman teşkil etmesi gerekir" Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. "Örgütlenme için sürekli birleşme şarttır. Ancak bu sürenin belirli veya belirsiz olmasının önemi yoktur. Önemli olan örgüt programının gerçekleştirilmesi için yeterli olmasıdır" Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379-380.

[220] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Y.9.CD., 11.3.2014 tarih ve 2011/10473 E., 2014/2696 K. sayılı kararı: "Örgüt niteliği itibarıyla devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil iştirak iradesinden söz edilebilecektir. Ancak, amaçlanan suçları işlemede kolaylık sağladığı için işlenmesi amaçlanan suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan örgütün varlığı için, amaç suçları işleme zorunluluğu olmadığı da dikkate alındığında, devamlılığın belirlenmesi noktasında yalnız amaç suçların sürekli bir şekilde işlenmesi değil, öncelikli olarak, amaç suçları sürekli biçimde işleme kararlılığının mevcut olup olmadığının araştırılması zorunludur" www.kazanci.com.tr; (çevrimiçi), 11.02.2016.

[221] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.62-63, 66; Tozman, **a.g.e.**, s.216; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.216; Evik, **MÜHF-HAD**, s.680; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110-111; Zeybek, **a.g.e.**, s.84; Ünlü, **a.g.e.**, s.34. Y.10. CD. 30.3.2006 Tarih ve 2006/1054 E., 2006/4780 K. S. kararı: "5237 sayılı TCK'nın 220.maddesinde düzenlenen 'suç işlemek için örgüt kurmak' suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibariyle devamlılık amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibariyle devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişi veya daha fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir. Örgütün üyesi olmakla birlikte örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişi, hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılır. Somut olaya bakıldığında; sanıkların örgüt oluşturmak için sayısal yeterlilikte olduğu anlaşılmakta ise de, suç işleme iradelerinde devamlılık saptanmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan durum karşısında olayda 5237 sayılı TCK'nın 188/5. ve 220. maddelerinin uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilerek hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi" www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 14.03.2016.

[222] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Krş. Tona, **a.g.e.**, s.1079-1080.

birimlerince yakalanmış da olsa süreklilik unsurunun var olduğu kabul edilmelidir[223]. Bu nedenle bir araya gelen kişilerin henüz hiç suç işlememesi ya da yalnızca bir veya birkaç suç işledikten sonra yakalanmaları bir suç örgütü oluşturduklarının kabulüne engel değildir[224]. Bu açıdan örgütün mahiyeti ve yapısının ya da fiiliyatta ne kadar uzun süre var olduğunun süreklilik unsuru yönünden bir önemi yoktur[225]. Ancak örgütsel amacın objektif mahiyetinin zorunlu olarak süreklilik niteliğini ortadan kaldırması da mümkündür. Örneğin somut olarak hangi aşamalarda, kaç kişiye rüşvet

---

[223] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.216, 247; Evik, **MÜHF-HAD**, s.680; Tozman, **a.g.e.**, s.216; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.378-379; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.150; Kavlak, **a.g.e.**, s.371, Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111; Zeybek, **a.g.e.**, s.84; Ünlü, **a.g.e.**, s.83.

[224] Y.8.CD'nin 24.05.2001 Tarih ve 2001/2199 E., 2001/11097 K. S. kararı: "Sanıklardan Yüksel ve Erdoğan'ın yasadışı yollardan bankalardan para çekmek ve alışveriş yapmak amacıyla yurtdışında bağlantıları olan Aziz ve Ferhat'ın önderliğinde bir örgütleme disiplini ve dayanışması içinde bir araya gelip, bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere diğer sanıklarla da sürekli biçimde dayanışma içerisine girerek onlardan bir bölümünden sahte kredi kartı imali yönünde, bir bölümünden de araç-gereç temini ve saklanmasıyla ulaşım hizmetleri yönünden yardımlarından yararlandıkları, bu oluş karşısında tüm sanıkların oluştaki konumlarına göre eylemlerinin, TCK.nun 313 veya 314 üncü maddelerinde tanımı yapılan suçları oluşturduğu, gerek öğreti, gerekse Dairemizde süreklilik kazanan uygulama karşısında sözü edilen suçun oluşumu için sanıkların, cürüm işlemek üzere bir örgütlenme disiplini ve dayanışması içinde, planlı ve sürekli biçimde bir araya gelmiş olmalarının yeterli olacağı, gerçekleştirilen eylemin tek ve muayyen olmasının suçun oluşumuna engel bir olgu olarak kabul edilemeyeceği, kaldı ki olayda birden çok eylemin de söz konusu olduğu ve TCK.nun 64 ve 65 inci maddelerinde tanımı yapılan suç ortaklığının ancak örgütlenme olmadan işlenen suçlarda söz konusu olabileceği gözetilmeden, oluşa ve maddedeki suç tanımına uygun düşmeyen bir kabul ile tüm sanıkların mahkumiyetleri yerine, beraatlerine karar verilmesi". (**Yargıtay Kararları Dergisi**, S.Eylül-2001, s.1437). Y.8.CD. 7.2.2002 Tarih, 2001/14106 E., 2002/1323 K. S. kararı: "Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen kanıtlara, mahkemenin soruşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kabul ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre sanıklar V. Dağdeviren, M. Fadıl Tekin ve B. Bestami Can'ın yasadışı yollarla Uzak ve Ortadoğu Ülkelerinden Türkiye'ye gelen göçmenler ile bir kısım Türk vatandaşlarını yasa dışı yöntemlerle ve yüksek ücretler karşılığı kaçak işçi ya da sığınmacı olarak başta İtalya olmak üzere çeşitli Avrupa Ülkelerine gemilerle göndermek için tam bir organizasyon ve işbirliği içerisinde önceden anlaşıp bu amaç etrafında örgütlendikleri, sığınmacıların gemilere bindirilip taşınması aşamasında yakalanmaları olasılığını ortadan kaldırmak için kıyı bölgelerindeki kamu ve özel kuruluşlarda görevli kişilerle bağlantı kurup onlara maddi çıkar sağlayarak böylece önceden belirlenen bölgelerden sığınmacıları yurt dışına gönderilmek üzere bir çok kez girişimde bulundukları, bu amaçla aynı şekilde G.. A.Ş.ne ait fabrikada paketleme şefi olarak çalışan sanık H. Boso, güvenlik görevlileri M. Demirci ve V. Kiraz'a da maddi çıkar sağlayarak, olay günü gece deniz kıyısındaki fabrikaya ait özel bölgeye tır ve kamyonlarla getirip bıraktıkları 403 sığınmacının hava koşullarının bozuk olması nedeniyle gemilere binememesi üzerine olayın ortaya çıktığının anlaşılması karşısında mahkemenin bu sanıkların eylemlerinin TCK.nun 313. maddesinde düzenlenen suç tipine uyduğu yönündeki kabul ve uygulanmasında bir isabetsizlik görülmediğinden" www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 14.03.2016.

[225] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.65-66; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Evik, **MÜHF-HAD**, s.680; Kavlak, **a.g.e.**, s.37; Tozman, **a.g.e.**, s.199, 215; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111; Ünlü, **a.g.e.**, s.34. Alman Hukuku açısından *Maljević*, örgütteki süreklilik unsurunun "belirli bir süreden beri var olma" şeklinde değerlendirildiğini bunun da doktrinde "planlanmış ve icra edilmiş komplike bir örgütsel fiil için gereken zamandan daha uzun zaman" şeklinde anlaşıldığını belirtmektedir. Yani süre tek bir fiil için gereken zamandan daha uzun bir zaman olmalıdır. Bu süre önceden belirlenmez ancak bu sürenin, örgütün içsel yapısına ve üyeler arasındaki benzer ilişkilere bağlı olarak, örgütün içsel ilişkilerinin tesisi için yeterli bir süre olması gerekmektedir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.37.

vererek bunu sağlayabileceklerini bilmemekle birlikte, rüşvet vererek somut bir davayı kazanmak amacıyla bir araya gelen kişilerin birlikteliğinin süreklilik niteliği kazanması, amacın objektif olarak tükenebilir nitelikte olması nedeniyle mümkün değildir[226].

Doktrinde örgütün amaçları ile amaç suç kavramını birbirinden farklı kavramlar olarak ele alan bir görüşe göre örgütün varlığı ve devamlılığı işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak ele alınmalıdır[227]. Zira bu görüşe göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma, bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiş olup bu suç tipinin işlenmesi amaçlanan suçlarla birlikte değerlendirilmesi bağımsızlık niteliğine zarar verecektir[228]. Bu nedenle de süreklilik değerlendirmesi amaç suçlar yönünden değil, örgütün amaçları yönünden yapılmalıdır[229]. Esasen "örgütün amaçları" ve "amaç suç" şeklinde bizce hatalı bir hareket noktasından yola çıkmakla birlikte örgütün kurumsal anlamda sürekliliği, zorunlu olarak işlenmesi hedeflenen fiillerin niteliklerine bağlı olmadığından bu görüş vardığı netice açısından isabetlidir. Zaten bu nedenle bir örgütün kanunun suç saydığı fiilleri sayısı belirsiz şekilde işleme iradesinin var olmasına rağmen, örgütün uzun bir süre suç teşkil eden fiilleri işlemeye başlayamaması ya da bu fiilleri işlemeye başlamasına rağmen bilahare zorunluluk ya da taktiksel nedenlerle bir müddet ara vermesi de süreklilik unsurunun

---

[226] Aynı yönde bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.116. Bu nedenle bir spor kulübü yöneticilerinin yalnızca bir sezonda şampiyon olabilmek ya da ligde kalabilmek ya da benzeri bir sportif amaç için o sezondaki pek çok müsabakaya yönelik şike ya da teşvik primi verme fiilini (6222 S.K. m.11) işlemek amacıyla spor kulübünün resmi hiyerarşisi dışında bir hiyerarşi meydana getirdiklerinin kabul edildiği bir durumda, *amacın tükenebilir olması* nedeniyle örgütsel süreklilikten bahsedilmesi mümkün değildir. Bunun aksi, söz konusu birlikteliğin yalnızca somut bir sezon ve somut bir hedef için değil pek çok sezon ve sayısı belirsiz pek çok sportif hedef için bir araya gelmeyi kapsadığı durumlar için söylenebilecektir (aynı yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.61). Bu şekilde bir tespit olmadığı sürece bir örgütün varlığından da söz edilemeyecektir. Bu itibarla bu hususu hiç değerlendirmeden bir futbol takımının belirli bir sezondaki şampiyonluğu için bazı maçlarda şike ve teşvik primi vermek amacıyla başkanı ve bir kısım yöneticilerinin bir suç örgütü kurduklarına dair kabulde bulunan Y.5.CD'nin 17.01.2014 tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. sayılı kararı bizce isabetli değildir.

[227] Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.54; Simeone, **a.g.e.**, s.19; Kavlak, **a.g.e.**, s.369 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.218-221; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Çakın, **a.g.e.**, s.60; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16. Ancak bu son belirttiğimiz yazarlar örgütün varlığını, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak tayin etmenin hatalı sonuçlara da yol açabileceğine işaret emişlerdir. Bkz. Bkz. **A.e.**, s.17-18. İtalyan Yargıtayı da örgütün işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız bir karakteri olması gerektiğini kabul etmektedir. Örneğin mahkemeye göre "suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun oluştuğundan söz edebilmek için (...) işlenmesi amaçlanan ve programlanan suçlara göre otonom karakterde (...) ilişkisel bir bağlantının varlığı yeterlidir" Cass. Sez.1, 9.4.1980, n.9692 (Simeone, **a.g.e.**, s.18).

[228] Kavlak, **a.g.e.**, s.340, 369.

[229] Tozman, **a.g.e.**, s.218.

var olduğu gerçeğini etkilemeyecektir[230]. Ancak burada dahi işlenmesi hedeflenen fiillere yalnızca "ara verilmekte" yoksa bu fiillerin işlenmesi hedef olmaktan çıkarılmamaktadır. Haliyle aşağıda ayrıca değerlendireceğimiz üzere "örgütün amaçları" ile "işlenmesi amaçlanan suç" kavramı birbirlerinden tamamen ayrı düşünülebilecek kavramlar olmayıp aksine kanun açısından bir suç örgütünün dikkate alınabilir yegane amacı kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğundan, işlenmesi hedeflenen fiillerin niteliği örgütün kurumsal anlamda sürekliliğini de karakterize edecektir. Bunun doğal sonucu olarak "örgütün amaçları" yönünden yapılacak bir süreklilik değerlendirmesi zorunlu olarak "örgütün işlemeyi hedeflediği fiiller" yönünden yapılacaktır. Bu nedenle birden fazla kişinin tek bir ya da birden fazla eylemi gerçekleştirip sonradan dağılmak için değil de sayısı belirsiz birden fazla eylemi gerçekleştirmek için bir araya geldiği kabul edilmekte ise süreklilik niteliğinin de var olduğu söylenebilecektir[231]. Dolayısıyla süreklilik, "işlenmesi amaçlanan fiillerin sayısının belirsiz olması" ve "buna paralel olarak bu fiillerin ne zaman ve nasıl işleneceğine bağlı olmayacak surette kurumsal devamlılık" şeklinde iki hususun birlikteliği ile karakterize olacaktır.

Sürekli bir biçimde bir araya gelme iradesi temelde belirli bir süre sonra dağılma iradesinin bulunmamasını gerektirmektedir[232]. Suç örgütleri sınırlandırılmamış sayıda pek çok fiili işlemek amacıyla oluşturulur[233] ve pek çok durumda ortaya çıkan bu örgütün gücü, etkisi ve meydana getirdiği kazanç nedeniyle devamlılığı arzu edilen bir durumdur[234]. Eğer bir araya gelen kişiler söz gelimi bir ay

---

[230] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878; Tozman, **a.g.e.**, s.217; Çakın, **a.g.e.**, s.62.

[231] "Örgütlenme tipinde suç programını sıkı bir şekilde takip edecek kalıcı bir birlik teşkili hedeflenir" Tona, **a.g.e.**, s.1065. Ayrıca bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.215.

[232] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379-380.

[233] Carcano, **a.g.e.**, s.401; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.65.

[234] Y.8.CD., 25.1.1999 Tarih ve 1998/13416E., 1999/161K. sayılı kararı: "A.T. başkanlığında aynı amaç doğrultusunda örgütlenen sanıkların 1991 yılından 1997 yılı sonuna kadar Aydın-İzmir İlleri ve çevresinde önce kumarhane işletmeye başlayarak silahlandıkları, halk üzerinde baskı kurarak çek-senet tahsilatı yaparak haraç topladıkları, çok sayıda kişinin para, menkul mal ve araçlarını gasp ederek gayrimenkullerini tehditle devraldıkları, kendilerine engel gördüklerini öldürdükleri ve yaraladıkları, bu cümleden olarak M.. ailesinden de çok sayıda kişiyi öldürüp yaralayarak evlerini bombaladıkları, bu ailenin parasal kaynaklarını kesmek amacıyla onlar tarafından o sırada işletmekte olan A.. genelevini bombaladıkları, çete elemanlarından M. ve S.'nin öldürülmesi olayı sonrasında bu öldürme olayının soruşturmasını üslenip sonra da intikam amacı ile E. ve üç garson ile H. ve T. isimli şahısları döverek öldürüp kafalarını keserek cesetlerini sakladıkları, çetenin legal bir görünüm alabilmesi amacı ile T..B..A.Ş. adı altında kurdukları şirket vasıtası ile Tedaş AŞ'ye ait Aydın İlinde elektrik sayacı okuma ve açma kapama ihalelerini silahlı tehdit ve baskılar sonucu aldıkları, Aydın Belediyesi çöp toplama ihalesinde aynı şekilde silahlı tehdit ve baskı kurdukları, bu ihaleyi

için bir araya gelmişler ve süre sonunda dağılacaklarını kararlaştırmış iseler bir örgütün kurulduğundan söz edilebilmesi mümkün değildir[235],[236]. Ancak belirlenen süre, neticeleri öngörülmeyecek kadar uzun bir süre ise burada yine de bir örgütün varlığından bahsetmek gerekmektedir[237].

Eğer bir araya gelen kişiler, statik olarak yalnızca bir ya da birden fazla belirli iş için bir araya gelmekte ve iş bitiminde dağılacaklarını kararlaştırmakta iseler bir örgütün varlığından bahsedilemeyecektir[238]. Bu tek işin, uzun bir zamana yayılması da durumu değiştirmemektedir. Bununla birlikte işin mahiyeti itibariyle süresi belirli değilse ve gerçekleştirilebilmesi için sayısı belirsiz pek çok fiilin icrası gerekmekte ise yine de bir örgütün varlığından söz edebilmek mümkündür. Örneğin, "bir ülkenin silah zoruyla anayasal yapısını değiştirmek" mahiyeti itibariyle tek bir hedef gibi görünse de bu uzun bir süreci ve sayısı belirsiz pek çok fiilin icrasını gerektirmekte olduğundan ve zamansal olarak sürenin sonu belirsiz olduğundan, bu amaçla bir araya gelen kişilerin diğer koşulların varlığı halinde bir örgüt teşkil ettikleri kabul edilecektir. Buna karşılık, nihai hedef mahiyeti itibariyle tükenebilecek nitelikte ise

---

kazanamayacaklarını anladıklarında ise çete elemanları vasıtası ile olay çıkartarak ihalenin iptalini sağladıkları, bu amaçla Aydın Belediye Başkanının makam aracını kurşunlayarak o sırada araçta bulunan Belediye Başkanının oğlunu yaraladıklarını, bazı yerel kamu görevlilerine maaş bağlayıp onların desteği ile eylemlerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştırdıkları, bazı emekli emniyet mensubu ve askerlerin çeteye silah, malzeme temini ve istihbarat ve organizasyon konularında desteklerini aldıkları, satın aldıkları benzinlikler, bağevleri ve işlettikleri kumarhaneleri örgüt merkezleri olarak kullanarak sürekli uzun namlulu tüfeklerle nöbet tutarak buralarda silahlı eğitim ve örgütsel çalışma yaptıkları, çete reisi olan A.'nın sürekli çelik yelek giyerek yakın korumaları ile eskort aracı kullanarak dolaştığı, tetikçi ve yakın koruma grubunun doğrudan A.'dan aldığı talimatlarla istihbarat ve lojistik destek sağlayan çete elemanlarının da yardımı ile operasyonlar yaptıkları, çeteye dolaylı destek veren M., R. ve temyiz etmeyen diğer sanıkların yardımı ile eylemlerinden sonra barınıp saklandıkları, çete ile ilgili eylemleri nedeni ile cezaevine giren elemanları ve onların ailelerine parasal yardım yapılarak çete ile bağlarının sürekliliğinin sağlandığı, böylece tüm sanıkların bir örgüt disiplini ve emir komuta zinciri altında işbölümü yaparak suç işleme amacı ile bir araya geldikleri ve yukarıda sayılan eylemleri bazı kamu personeli ile yakın şahsi, siyasi ve parasal ilişkiler de kurmak suretiyle bu yapı içerisinde gerçekleştirdikleri yapılan operasyonlarda örgüte ait çok sayıda uzun namlulu, pompalı, dürbünlü tüfekler ile susturuculu ve otomatik de olmak üzere çok sayıda tabanca yakalandığı dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmış olmakla mahkemenin sanıkların eylemlerinin suç işlemek için teşekkül oluşturmak olarak kabulünde bir isabetsizlik görülmemiş" www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 14.04.2016.

[235] Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Kavlak, **a.g.e.**, s.351; Tozman, **a.g.e.**, s.215; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111.

[236] Ancak İtalyan Yargıtayı örgütsel sürekliliğin belirli bir süre ile de sınırlandırılabileceğini kabul etmektedir. Bkz. Cass., sez.V, 28.06.2000, Buscicchio, *Cass. pen.* 2001, 2685 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.61)

[237] Sürenin belirli ya da belirsiz olabileceği, belirlenen sürenin suç programının icrası için yeterli olup olmadığının önem teşkil ettiği yönünde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.247.

[238] Cass. Sez.1, 9.4.1980, n.9692 (Simeone, **a.g.e.**, s.18); Maljević, **a.g.e.**, s.37; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Tozman, **a.g.e.**, s.216; Kavlak, **a.g.e.**, s.351; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.116; Erel, **a.g.e.**, s.388.

ve tükenmesi için aşağı yukarı öngörülebilir bir süre varsa burada süreklilikten bahsetmeye olanak bulunmayacaktır[239]. Örneğin bir kasadaki beş kilo altının parça parça çalınması amacı süreklilik unsuruna vücut vermeyecektir.

Örgütün ana hedefine zamansal ve mekansal anlamda statikleşmesi mümkün olmayan bir sınır çekilmiş olması halinde, ara hedeflerin belirsiz sayıda olması şartıyla yine de süreklilik unsurunun var olduğu kabul edilmelidir. Örneğin yüklü bir para miktarını hedefe yerleştirip bu miktarı elde ettikten sonra dağılmak üzere yağma teşkil eden fiilleri icra etmek amacıyla bir araya gelen kişiler açısından bu miktara ulaşmak için gerçekleştirilecek fiil sayısı belirsiz olduğundan süreklilik unsurunun var olduğu kabul edilecektir[240]. Burada yukarıda belirttiğimiz "amacın objektif olarak tükenebilir" olması durumuna benzer bir hal söz konusu olsa da yine de zamansal veya mekansal anlamda statik olarak somutlaşması mümkün olmayan bir hedef söz konusu olduğundan, bu hedefe ulaşmak için gerçekleştirilmesi gereken fiillerin de sınırsız sayıda olduğu kabul edilmelidir. Buna karşılık hem ana hedeflerin hem de ara hedeflerin belirli sayıda fiili gerektirmesi halinde, süreklilik unsurundan bahsetmeye de olanak yoktur. Örneğin bankada var olduklarını düşündükleri on milyon lirayı bir ya da iki farklı eylemle çalmayı düşünen kişilerin hiyerarşik birlikteliği süreklilik unsurunu sağlamayacaktır.

Çok sayıda kişinin, yalnızca tek bir fili işleyip dağılmak için bir araya gelmiş ancak başkaca bazı fiilleri de işlemek zorunda kalmış olmaları süreklilik unsurunun bulunduğuna gösterge olamayacaktır. Örneğin bir kişiyi öldürmek amacıyla bir araya gelen üç kişinin, sonrasında olaya tanık olan üç kişiyi de çeşitli zaman aralıkları ile öldürmeyi kararlaştırmış olmaları halinde sürekli olarak bir araya gelme iradesi olmadığından süreklilik unsurundan söz edilemeyecektir. Böyle bir zorunluluk olmasa bile bir araya gelen kişiler, işledikleri fiili takiben örneğin fiilin işlenmesinden yüksek kâr elde ettikleri için sonrasında benzeri başka fiilleri de birlikte işleyebilirler ancak bu durum da tek başına sürekli olarak bir araya gelme iradesi sergiledikleri anlamına gelmeyecektir[241]. Ancak elbette failler, tek bir fiili gerçekleştirmek için bir araya geldikten sonra bu fiildeki birlikteliklerini sürekli bir

[239] Tona, **a.g.e.**, s.1078-1079.
[240] Aksi yönde Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.116.
[241] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.228.

hale getirmeye karar verebilirler[242]. Bu durumda hiç şüphesiz bir örgütün varlığından da bahsedilebilecektir[243].

Suç örgütünün bir unsuru olan "bir örgütün" varlığı için diğer iki unsurla birlikte süreklilik unsurunun varlığı da şarttır. Hatta bu unsur, belirttiğimiz üzere suç örgütünü iştirak ilişkisinden ayıran temel kriterdir. Bu yönüyle bir suç örgütünden bahsedebilmek için birden fazla kişinin yukarıda belirttiğimiz esaslar dahilinde tek bir fiil işlemek için değil, sayısı belirsiz birden fazla fiili işlemek için bir araya gelmeleri gereklidir[244]. Ancak, örgütün varlığı için gerekli olan bir unsur olarak süreklilik, işin içine suç örgütleri girince işlenmesi hedeflenen belirsiz sayıdaki fiilin "suç teşkil etmesi" şeklinde bir özellik göstermektedir. Suç ise normatif bir kavram olduğundan hangi durumda belirsiz sayıda suçun işlenmesi için bir araya gelindiği, zincirleme suç ya da mütemadi suç gibi özellik gösteren durumlarda nasıl bir değerlendirme yapılacağı tamamen normatif bir tartışma konusudur. Biz, örgütün amacının kanunda suç teşkil eden fiilleri işlemek olmasını suç örgütünün bağımsız bir unsuru olarak kabul ettiğimizden bu hususları aşağıda ayrıca inceleyeceğiz.

(2)- Örgütün "Kanunda Suç Olarak Tanımlanan Fiilleri" İşleme Amacında Olması

(a)- Örgütsel Amaç Kavramı ve Hukuki Niteliği

Yukarıda belirttiğimiz üzere her örgütün, kendisini oluşturan üyelerin amaçlarından bağımsız örgütsel amaçları söz konusudur[245]. *Örgütsel amaç,* örgütün kurulmasına ve birden fazla kişinin bir araya gelmesine neden olan, bu birliktelikle

---

[242] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657.

[243] Y.6.CD, 25.2.2009 Tarih ve 2008/15466 E., 2009/4055 K. S. kararı "…Sanıkların işlemiş oldukları yağma eyleminden sonra dağılmayıp, gerek yağma konusu biletlerin pazarlanması gerekse, başka suçları işlemek amacıyla birlikteliklerinin devam ettiği, birden fazla belirsiz suçları işlemek amacıyla bir araya geldiklerinin anlaşıldığı ve örgüt üyesi olmak için makûl bir sürenin geçmiş olduğunun anlaşılması karşısında…" (Akkaya, **a.g.e**., s.68; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110, dpnt.79); Y.6.CD.,7.10.2008 Tarih ve 2007/23786 E., 2008/16408 K. S. kararı: "Sanıkların birinci yağma suçundan sonra eylemlerine devam ederek suç işleme iradelerinde devamlılık göstermeleri ve etkin görev paylaşımı içerisinde, amaç suçları işlemeye elverişli araç ve gereçler ile suç işlemeleri karşısında; suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçunun sübut bulduğu anlaşılmakla,…" (Akkaya, **a.g.e**., s.66; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.110, dpnt.79)

[244] Antolisei, **Parte Speciale**, s.224-225; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s. 150; Tozman, **a.g.e.**, s.214; Erel, **a.g.e.**, s.388.

[245] Aynı yönde bkz. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Şen, **a.g.e.**, s.45.

gerçekleştirilmesi istenen hedeflerdir[246]. Bu hedeflerin arasında bir kademelenme olması mümkündür ve bu halde örgütün nihai hedefi ile buna ulaşmak için gerçekleştirilmesini istediği fiiller ayrılacaktır[247]. Bu şekliyle örgütün *nihai hedeflerinin* ya da *ara hedeflerinin,* ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan fiillere karşılık gelmesi mümkündür[248]. Bu durumda, örgütün nihai hedefi ile bu hedefe ulaşmak için gerçekleştirmeyi planladığı fiil tiplerinin ya da bu iki hedef grubundan yalnızca birisinin suç teşkil etmesi söz konusu olmaktadır.

Kanunda da bir örgütü kurmak veya yönetmenin suç olarak tanımlanabilmesi için bu örgütün "*kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla"* kurulmuş olması aranmıştır. Burada *"...amacıyla..."* ifadesi ile temelde dilbilgisel olarak örgütü kuranların veya yönetenlerin tipik fiili gerçekleştirme amacına atıf yapılmakta[249] ise de yukarıda da belirttiğimiz gibi örgütün, kurucularının amaçları ile şekillenen ancak örgütün kurulması ile birlikte artık örgüte has hale gelen bir amacının söz konusu olması karşısında, kanundaki bu ifadenin olağan sonucu olarak suç sayılan fiilleri işleme amacının *örgütsel bir amaç* teşkil etmesi bir suç örgütünün varlığı için şarttır. Bu itibarla, daha önce de belirttiğimiz gibi örgütsel amaç suç teşkil eden fiilleri işlemek değilken, örgüt faaliyeti çerçevesinde münferit suçların işlenmesi ya da örgüt üyelerinden biri ya da birkaçının örgütsel iradeden bağımsız olarak suç işlemleri hatta bunların suç işlemeyi itiyat haline getirmesi örgütü bir suç örgütü haline getirmez[250]**.** Bunun gibi, meşru amaçlarla kurulan bir örgütte, ileride bu birliktelik çerçevesinde bazı suçların işlenebileceği ihtimalinin öngörülmüş olması da örgütü bir suç örgütü haline getirmez[251]. Buna göre suç örgütünün varlığından söz edebilmek için, örgütü kuranların gizli ya da açık nitelikteki sair amaçları ne olursa olsun, kurulan örgütün örgütsel amacının ya da eğer birden fazla amacı varsa birincil

---

[246] Hicks, **a.g.e.,** s.79 vd.

[247] *Patalano* kanuni düzenlemede iki temel unsurun söz konusu olduğunu belirtmekte ve bunları "organizasyon" ve "amaç" şeklinde ifade etmektedir. Yazara göre bu iki unsur yakın bir ilişki içindedir ve birlikte suç örgütünün iki temel eksenini teşkil ederler. Diğer tüm unsurlar ise esasında bu iki temel eksenin "özelliklerine" dairdir. Bkz. Patalano, **a.g.e.,** s.147.

[248] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Krş. Kavlak, **a.g.e.,** s.369.

[249] Bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51.

[250] Manzini, **a.g.e.,** k.no:1931; Maljević, **a.g.e.**, s.39; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17,20-21; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s. 278; Özgenç, **İHFM**, s.52-53; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.20; Şen, **a.g.e.,** s.53; Canak, **a.g.e.,** s.90; Kavlak, **a.g.e.,** s.388; Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.109; Zeybek, **a.g.e.**, s.87; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638; Ünlü, **a.g.e.,** s.93.

[251] Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79.

derecedeki amaçlarından en az birisinin "*kanunun suç saydığı fiilleri işlemek"* niteliğinde olması gerekmektedir[252]. Bu amaç fiillerin bilahare gerçekleştirilmiş olup olmamasının da bu anlamda hiçbir önemi yoktur[253]. Bu itibarla, aşağıda inceleyeceğimiz üzere, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun manevi unsurunun oluşabilmesi için örgütü kuranların veya yönetenlerin bu kurma veya yönetme fiillerini *suç işlemek amacıyla* icra etmeleri gerekmekte[254] ise de örgütü kuran, yöneten ya da bu örgüte üye olanların, gizli ya da açık sair amaçlarından bağımsız olarak, ayrıca "örgütsel amaç" şeklinde ifade ettiğimiz örgütün kurumsal topluluk amacının da suç teşkil eden fiilleri işleme yönünde olması gerekmektedir. Buna göre, örgütü oluşturan kişilerin karşılıklı olarak ortaya koydukları iradelerin, örgütün suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla oluşturulduğu yönünde olması ve bunun yanında örgütün, bu şahıslardan ayrık şekilde kurumsallaşmış nitelikteki amacının da suç teşkil eden fiilleri işlemek yönünde olması şarttır[255]. Bu noktada dikkat edilmelidir ki örgütsel amacın bu bağımsız karakteri gereği, örgütü kuranların tipik fiili gerçekleştirirken amaçları suç işlemek olsa bile bu durum, kurulan örgütün bilahare suç işlemek amacını muhafaza etmesini statikleştirmeyecektir.

Bir suç örgütünün varlığı ve bu niteliğini devam ettirmesi için örgütün amacının suç teşkil eden fiilleri işlemek olması, suç tipinin manevi unsurundan farklı olarak *örgütsel amacın,* faillere ve onların tipik fiillerine göre bağımsız ve haliyle objektif bir karakter taşımasını sonuçlamaktadır. Gerçekten, örgütsel amacın kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olması, suç tipinin objektif (maddi) unsurlarından biri mahiyetindeki hareketin konusunu oluşturan *suç örgütünün* bir unsuru niteliğindedir. Dolayısıyla, "örgütün suç teşkil eden fiilleri işleme amacında olması", amaç kavramının niteliği itibariyle ilk bakışta sübjektif bir duruma atıf yapıyor gözükse de bu, örgütü oluşturanların amacından bağımsız olarak, *örgütün amacını* da belirlediğinden, bizce suç örgütünün bir niteliği olması münasebetiyle

[252] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Maljević, **a.g.e.**, s.38-39.
[253] Patalano, **a.g.e.**, s.91.
[254] Maljević, **a.g.e.**, s.38.
[255] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

suçun objektif yapısına dahildir[256]. Burada örgütsel amaç, örgütün süreklilik niteliğinin meydana getirdiği kurumsallık nedeniyle, her bir örgüt mensubunun kendilerine has amaçları ile birebir ayniyet teşkil etse bile, bu amaçlara "dışsal" bir duruma işaret etmektedir[257]. Bunun en önemli göstergesi, örgüt kurma hareketi açısından aranan suç işleme amacının, bu hareketin tamamlanması ile birlikte harekete özgü sübjektifliğinin tükenecek olmasına rağmen, örgütün kurumsal amacının varlığını örgütsel iradenin revizyonu ya da örgütün dağılmasına kadar muhafaza etmesidir[258]. Haliyle örgütü oluşturan bireylerin amaçlarından bağımsız olarak örgütün "suç teşkil eden fiilleri işlemek" şeklinde bir örgütsel amacının olması, suçun sübjektif değil objektif yapısına dahildir ve suçun sübjektif yapısına dahil olan, "örgüt kurucularının örgütü suç işlemek amacıyla kurmasından" farklı bir mahiyet taşımaktadır. Buna göre örgütü kuranların örgütü suç işlemek amacıyla kurmaları bireysel bir amaç olarak suçun manevi unsuru kapsamına girmekte iken[259], bireysel amaçlara dışsal bir mahiyet arz eden kolektif mahiyetteki "örgütsel amacın suç teşkil eden fiilleri işlemek olması" suçun objektif yapısına, dolayısıyla da maddi unsura dahildir[260].

---

[256] Bkz. ve krş. Patalano, **a.g.e.**, s.99. Dikkat edilmelidir ki suçun objektif/maddi unsurları "diğer (süjelerin) kişilerin dışsal özgürlüklerine en azından bir müdahale derecesine ulaşmış eylemliklerin tarifi" mahiyetindedir (Ozansü, **Kast**, s.63). Buna göre, kanuni tipte kurulması, yönetilmesi, üye olunması, yardım edilmesi veya adına suç işlenmesi yaptırıma bağlanan örgüt tipinin, "kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacında olan bir örgüt" olduğu hususu karşısında, kurma, yönetme ve üye olma gibi fiillerin de ancak kendilerine dışsal olan örgütün kurumsal amacı nazara alındığında hukuksal değerlere müdahale mahiyetinde ele alınabileceği görülecektir. Zira kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını ihlal eden bir *örgütün* kurulması veya yönetilmesi değil, bir *suç örgütünün* kurulması veya yönetilmesidir. Bu nedenle örgütün kurumsal amacı olarak suç teşkil eden fiilleri işleme, suçun objektif yapısına dahildir. Pek tabidir ki bu durum, örgüt kurucularının örgüt kurma tipik fiilini suç işlemek amacı ile icra etmelerinin, her biri açısından suçun sübjektif yapısına dahil olmasına engel değildir. Bkz. Aşa. **§ 2**, II, B.

[257] Hicks, **a.g.e.**, s.34 vd.

[258] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.38-39.

[259] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51.

[260] Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Örgütsel amaç, ancak örgütün oluşması ile birlikte hasıl olacağından örgütün kurucuları yönünden önem göstermese de örgüte sonradan dahil olan ya da yardım eden veya örgüt adına suç işleyen kişilerin fiillerinin manevi unsuru açısından bu durum önemlidir. Gerçekten, amacı suç işlemek olmasa bile, bir suç örgütüne dahil olan kişi açısından suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçunun manevi unsurunun oluştuğunun kabul edilebilmesi için "bu örgütün suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunu bilmesi" gerekmektedir. Dolayısıyla dikkat edilirse burada "örgütün suç teşkil eden fiilleri işleme amacında olması", örgüte sonradan dahil olan kişilerde aranacak "kast" unsurunun "konusunu" teşkil etmektedir. Bu da örgütsel amacın hukuken varlığını ve suçun objektif yapısına dahil bir tipiklik unsuru olduğu gerçeğini teyit etmektedir.

(b)- Örgütsel Amaç Olarak "Suç Teşkil Eden Fiilleri İşleme"

Yukarıda örgüt kavramının, suç örgütü kavramının bir unsuru olduğunu, bir örgütün ancak eşlik eden başka bazı unsurlarla birlikte kurulması ya da sonradan bu unsurların eklenmesi ile suç örgütü vasfı kazanabileceğini belirtmiştik. İşte, bir örgütün suç örgütü vasfı kazanabilmesi için varlığı aranan en önemli unsur örgütün *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla"* kurulmuş olmasıdır[261]. Eğer bu unsur söz konusu değilse, bir örgütün suç örgütü vasfı kazanabilmesi de mümkün değildir[262]. Dolayısıyla bir örgüt bu amaçla kurulmadıkça ya da daha sonradan örgütsel amacı suç işlemeye evrilmedikçe bir suç örgütünün kurulmasından ya da yönetilmesinden bahsedilemeyecektir[263].

Bu noktada ilk belirtilmesi gereken husus kanunun, örgütün amacı olarak soyut şekilde *"suç işlemeyi"* kabul etmemiş olduğudur. Gerçekten suç örgütleri, içerikten ari bir şekilde yalnızca şekli olarak "suç işlemek" amacıyla kurulmaz[264]. Bir başka ifade ile birden fazla kişinin, suç teşkil eden hangi fiil tiplerini icra edileceğini belirlemeksizin, yalnızca soyut olarak "suç işlemek" amacıyla bir araya gelmesi ve bunun bir suç örgütüne vücut verebilmesi mümkün değildir[265]. Aksine, birden fazla

---

[261] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Patalano, **a.g.e.**, s.79, 104; Marani, **a.g.e.**, s.46; Carcano, **a.g.e.**, s.404; Maljević, **a.g.e.**, s.38.

[262] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Patalano, **a.g.e.**, s.98; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Maljević, **a.g.e.**, s. 38. "Söz konusu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere bir örgütün, 'suç' işlemeyi amaç edinerek kurulmuş olması bu örgütü ceza kanunu anlamında bir 'örgüt' haline getirecektir". İ. Dursun, **a.g.e.**, s.175. Aynı mahiyette bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.95.

[263] Maljević, **a.g.e.**, s.40.

[264] Şen, **a.g.e.**, s.45; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.122; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489. Tipe uygun hareketten söz edilebilmesi için işlenen suç tiplerinin önceden belirlenmesinin şart olmadığı yönünde bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Tona, **a.g.e.**, s.1078-1079.

[265] Aynı yönde bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117. Bu çerçevede YCGK.'nın, bir araya gelen sanıkların somut olarak hangi suç tiplerini gerçekleştirmek için örgütlendikleri hususunu tespite gerek duymaksızın *"vakıf senedinde belirtilen faaliyetler dışında Anayasa ve Yasalara aykırı faaliyette bulunmak üzere örgütlendikleri*" ifadesini kullanarak "soyut olarak suç işlemek iradesi" ile örgüt kurduklarına dair kabulü içeren 1.2.2000 tarih ve 1999/8-299 E., 2000/1 K. sayılı kararı bizce isabetli değildir: "sanıkların, siyasal yaşamdaki yerini legal olarak alıp, sonradan yaygın ve etkin biçimde laiklik karşıtı eylemlerde bulunması nedeniyle Anayasa Mahkemesince kapatılan R.P. ile organik bağ içinde oldukları, bu siyasal kuruluşun istemleri ve amaçları doğrultusunda 1996 yılına kadar sanıklar Ö. K. ve M. H. Y.'ın parti kararıyla yurtdışına giden öğrencilerden birinci derecede sorumlu oldukları ve belirtilen faaliyetlerin bu sanıkların kontrolü altında yürütüldüğü, 1996 yılından sonra ise sanıklar Ö. K., B. A. ve E. S. Ö.'in kurdukları Yüksek Öğrenim Yurtdışı Mezunları Gençlik ve Dayanışma Vakfı (YUVA) bünyesinde Devletin yetkili kurumlarının bilgisi dışında ve onların izni olmadan illegal olarak 'Özel Suffe İnsani İlimler Akademisi' isimli bir Yüksek Öğretim kurumu oluşturdukları, temel amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri faaliyetler yanında, yurtdışındaki İslami eğitim veren üniversitelere öğrenci gönderdikleri, öğrencilerin oradaki faaliyetlerini izleyip yönlendirdikleri,

kişinin bir araya gelmesi neticesinde bir örgüt yapılanmasının oluşabilmesi için "belirli tür fiilleri" gerçekleştirme amacının söz konusu olması gerekmektedir[266]. Bu fiilleri, diğer herhangi bir fiilden ayıran ve örgütü suç örgütü olarak vasıflandıran husus ise kanunun bu amaç fiilleri "suç olarak" nitelemesidir[267]. Doğal olarak suç örgütünün amacı soyut olarak *suç işlemek* değil, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek*tir. Bu husus işin tabiatı gereği ortaya çıkan bir durum gibi gözükmekte ise de bu noktada, detayda kalan önemli bir ayrımın söz konusu olduğuna dikkat etmek gerekmektedir: Kanun, örgütün muhtemel tüm amaçları ile değil yalnızca eylem tipi itibariyle soyut olarak kanuni tip kapsamında var olduğu ya da olmadığı tartışılabilecek amaçları ile ilgilenmekte ve otomatik olarak bunların dışında kalan amaçlarla kural olarak ilgilenmemektedir. Yukarıda, örgütsel amaçları tanımlarken bunların soyut ya da somut olabileceğini, aynı anda birden fazla amacın söz konusu olabileceğini ve bunların "nihai hedefler" ve "ara hedefler" şeklinde kademelenebileceğini ifade etmiştik[268]. İşte kanun koyucu, bunlardan yalnızca kanundaki suç tipleri kapsamına girebilecek nitelikte olanları suç örgütünün belirlenmesi noktasında esas almakta, bu kapsama giremeyecek amaçları ise kural olarak dikkate almamaktadır[269]. Dolayısıyla bir örgütün hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma yoluyla haksız kazanç sağlamayı amaçlaması halinde kanunun tarifiyle

---

böylece Yuva Vakfı bünyesinde Vakıf senedinde belirtilen faaliyetler dışında Anayasa ve Yasalara aykırı faaliyette bulunmak üzere örgütlendikleri, vakfın ayrıca laik sistemi yıkmaya yönelik çalışmalar içinde bulunan kuruluş ve teşkilatlarla dayanışma içinde çalıştığı sanıklardan Ö. K.'ın, Ö. F. Y. ismini, E. S. Ö.'in ise E. soyadını kullandığı anlaşılmıştır. TCY.nın 313 üncü maddesinde düzenlenen, 'suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak', suçun maddi öğesidir, teşekkül ise 'iki veya daha çok kişinin birlikte cürüm işlemek amacıyla birleşmeleridir. Maddede öngörülen suç hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı bir tehlike suçu olup, düzenlemeyle müstakbel suçları önleme amacı güdülmüştür. Yasanın amacı basit bir birleşme olmayıp kamu için tehlike yaratacak birleşmeyi cezalandırmaktır, suçu basit birleşmeden ayıran devamlılık, birden fazla suç için biraraya gelme ve sürekliliktir. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, sanıkların eylemlerinin TCY.nın 313. maddesinde tanımı yapılan siyasal ve sosyal bir görüşten kaynaklanan bir amaçla cürüm işlemek için teşekkül meydana getirmek suçunu oluşturduğu, dosyadaki kanıtların bu suçtan mahkûmiyetlerine yeter nitelik ve derecede olduğu anlaşıldığından, Yerel Mahkeme direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir", www.kazanci.com.tr, (Çevrimiçi), 14.02.2016.

[266] Aynı yönde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.58-59; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117, 122; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.50. Aksi yönde bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Tona, **a.g.e.**, s.1078-1079.

[267] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530.

[268] Biz, bu şekilde ifade ettiğimiz dikey ayrımı *"amaçların kademelenmesi"* olarak da isimlendiriyoruz. Bu yönüyle bu ayrım, aşağıda ayrıca inceleyeceğimiz, birden fazla örgütsel amaçtan bazılarının, diğerlerine göre ana ya da tali amaç niteliğinde olmasını ifade eden "*amaçların derecelendirilmesinden"* farklıdır.

[269] Maljević, **a.g.e.**, s.39; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Tozman, **a.g.e.**, s.186. Bu itibarla "örgütün tek amacının suç işlemek olduğu" yönündeki kabul (bkz. Canak, **a.g.e.**, s.87) isabetli değildir.

örgütün amacı "hırsızlık", "dolandırıcılık" ve "yağma" fiilleri olup kanun, kural olarak bu fiiller yoluyla "neticede nereye varılmasının hedeflendiği" hususunu "amaç" kapsamında mütalaa etmemektedir[270]. Örneğin, örgüt üyeleri kazanılan parayı kendi aralarında pay ederek lüks içinde yaşamayı yahut elde edilen tüm paraları yoksullara dağıtmayı amaçlamış olabilir. Kanuni tip kapsamında önem göstermeyen bu nihai hedefler de örgütün amaçlar kümesinin birer parçası olmasına rağmen, örgütün vasıflandırılması noktasında bunların kanun nazarında bir önemi bulunmamaktadır[271]. Gerçekten bu örnekte örgütün, nihai hedefi ne olursa olsun hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma kapsamına giren fiillerin işlenmesinin planlanması ile birlikte "*kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla"* kurulmuş olduğu kabul edilecektir[272]. Bu nedenle, buradaki amaç ifadesinin örgütünün tüm amaçlarını kapsamadığını ve örgütün, ister ara hedefi ister nihai hedefi olsun, ancak kanuni tip kapsamında değerlendirilebilecek fiilleri gerçekleştirme amaçlarının kanun nazarında dikkate alınabileceğini ve değerlendirme konusu olabileceğini peşinen ifade etmek gerekmektedir[273]. Dolayısıyla TCK m.220'deki *amaç* kavramını da kural olarak yalnızca kanunda tipik olarak tanımlanan fiillerle sınırlı şekilde algılamak ve bunun ötesindeki ara ve ana hedefleri, kanundaki anlamıyla amaç kavramı kapsamında mütalaa etmemek gerekmektedir. Buna göre, örgütün ana ya da ara hedeflerinden biri veya birkaçının kanuni tip kapsamında suç olarak tanımlanmış olması, aşağıda belirteceğimiz istisnai durum hariç olmak üzere, örgütün *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla* kurulduğunun söylenebilmesi için yeterlidir[274].

---

[270] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Maljević, **a.g.e.**, s.39. Tam da bu nedenle *Kavlak'*ın yaptığı "örgüt amaçlarına suç işlemek yoluyla ulaşacaktır. Bu amaç haksız kazanç sağlamak vs. olabilir. Bu amaç etrafında sürekli bir birliktelik kuran örgüt mensupları için, işlenen suçlar amaca ulaşmanın bir parçası niteliğindedir" (Kavlak, **a.g.e.**, s.369) şeklindeki açıklamanın, kanunun belirlediği sistem dahilinde "amaç" kavramı ile uyumlu olmadığını düşünüyoruz.

[271] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934. Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.186.

[272] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.226.

[273] *Maljević,* örgütün suç örgütü olarak nitelenebilmesi için, suç teşkil eden faaliyetlerinin örgütün ana hedefini oluşturmasının ya da örgütün fiillerinin münhasıran suç teşkil etmesinin yahut suç teşkil eden fiillerin örgütün ana iştigalini oluşturmasının zorunlu olmadığını ve Alman doktrin ve yargı kararlarının da ittifakla bu görüşü kabul ettiğini belirtmektedir (yazarın atıf yaptığı kararlar: BGH v. 12.10.1965, NJW 1966, 310 [312]; BGH v. 21.12.1977, NJW 1978, 433; BGH v. 22.2.1995, NJW 1995, 2117 [2119]). Yazara göre örgütün ana hedefinin suç işlemek olması kadar işlenmesi amaçlanan suçların yalnızca başka amaçlara ulaşmak için bir araç olması da kâfidir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.39.

[274] Aynı yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.186.

Bir örgütün belirlenmiş bir nihai hedefe ulaşmak için her türlü fiili işlemek üzere oluşturulması ise mümkün değildir[275]. Bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için örgütsel amaçlarının önceden belirlenmiş olması şarttır[276]; zaten bir örgütü amaçsız bir kişi topluluğundan ayıran da budur[277]. Bu örgütsel amaçların zamanla değişmesi, genişlemesi veya daralması mümkündür[278]. Ancak her durumda bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için onu teşkil eden kişilerin, kendine belirlenebilir bir hedefler listesi çıkarmış olması şarttır[279]. Bu çerçevede bir örgütün yukarıda belirttiğimiz kanuni anlamı ile "amaçları" da belirlenebilir niteliktedir[280].

---

[275] Şen, **a.g.e.**, s.45, 59. "(…)Nasıl olursa olsun, ekonomik çıkar elde etmeyi planlayan bir grup kişinin bir lider etrafında bir araya gelmeleri, bu kişilerin suç işleme kararlılığını kazanmalarına kadar suç örgütü niteliğine bürünmez. Bunlar, ancak sayısı belirli olmayan suçları işleme niyetleri ortaya çıkınca örgüt niteliğini kazanırlar. Söz konusu niyetin ortaya çıkması ise hangi tür suçların işleneceğinin en azından fikren belirlenmesini de gerektirir. Aksi takdirde soyut bir suç işleme niyetinden öte bir durum söz konusu olamayacaktır" (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.122). Örgütte "işlenecek suçların nelerden ibaret olacağının önceden belirlenmemiş olduğu" iddiası ile tam aksi yönde görüş için bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.378.

[276] "Bir suç örgütünün hangi amaç için ve dolayısıyla, hangi suç veya suçları işlemek maksadı ile kurulduğunun tespit edilmesi zorunluluğu vardır" (Şen, **a.g.e.**, s. 59); "Örgütün varlığı için, işlenmesi öngörülen suçların konu bakımından somutlaşmasına gerek olmasa da, hangi türden suçların işleneceğine ilişkin bir öngörünün olması gerekir" (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117). Benzeri mahiyette bkz. İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.50. Krş. Tona, **a.g.e.**, s.1078-1079.

[277] Bu çerçevede *Kavlak*'ın "amaç suç - örgütün amaçları" ayrımını ve bundan yola çıkarak kanun sistematiğine getirdiği eleştiriyi (bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.340-344) doğru bulmuyoruz. Burada yazarın dile getirdiği "suç örgütlerinin her zaman belirli bir suç tipini gerçekleştirmeyi amaç edindikleri gibi bir genelleme yapılması mümkün değildir. Hareket noktası suç tipi değildir" ifadesi, örgüt kavramıyla ve kanunun, gerekçesinden de açıkça anlaşılabilen sistemi ile uyumlu değildir. Zira birden fazla kişi, ancak belirli tip fiilleri örneğin "yağma, hırsızlık" vs. fiillerini işlemek amacıyla bir araya gelerek bir suç örgütü kurabilir ve kanunun tanımladığı suç örgütü *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla…"* kurulan bir örgüt olduğundan, elbette suç örgütünün tespiti noktasında da işlenmesi hedeflenen "fiillerden" yola çıkılacaktır. Kanun da işlenmesi hedeflenen bu fiiller hangi yelpazede olursa olsun, içlerinden yalnızca "kanunların suç saydığı" fiillerle ilgilendiğinden, elbette bir kişi topluluğu belirli fiil tiplerini belirsiz sayıda gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş ise örgüt sayılacaktır (Antolisei**, Parte Speciale**, s.224-225). Burada haliyle bir somutlaştırma aranacaktır ancak elbette bu somutlaştırma, "yağma, cebir, uyuşturucu ticareti" gibi "fiil tiplerine" ilişkin olup bu fiil tiplerinin nerede, ne zaman, ne şekilde işleneceğine dair değildir. Örgütsel amacın genişletilerek bunlara bilahare başka fiil tiplerinin eklenmesi de durumu değiştirmeyecektir. Aksi halde örneğin yalnızca "soykırım ve insanlığa karşı suç niteliğindeki fiilleri işlemek" amacıyla kurulan örgütleri konu edinen TCK m.78'in suç teorisi çerçevesinde izahı ve TCK m.220'den ayrılması tamamen imkansız hale gelmektedir.

[278] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Tozman, **a.g.e.**, s.229; Kavlak, **a.g.e.**, s.378.

[279] Farklı gerekçelerle aynı görüşte bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.139-141.

[280] Bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.79. İşlenmesi hedeflenen fiillerin "tip itibariyle somutlaştırılması" ile "konu ve mağdur bakımından somutlaştırılması" farklı hususlardır. Suç örgütünün varlığı için işlenmesi hedeflenen fiillerin tip itibariyle belirlenmesi bizce şart ise de madde gerekçesinde de ifade edildiği gibi konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması şart değildir. Zaten sayıda belirsizlik olması gerektiğinden işlenmesi hedeflenen suç tiplerinin belirlenmesini takiben bir de bunların kime karşı, ne zaman, ne şekilde işleneceği belirlenmiş ve bu da somut olarak sayısal anlamda sınırlandırılmış ise örgütten değil iştirakten bahsedilecektir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.149.

Doktrinde "suç programı"[281] olarak ifade edilen husus da örgütün "belirli tipte fiilleri" işleme amacıdır[282]. Aksi görüşün kabulü, yani bir örgütün örneğin haksız kazanç sağlamak için her türlü fiili işlemek amacıyla kurulabildiğinin iddia edilmesi halinde ise hem özel amaçlı örgütlenme suçları (ör: TCK m.78, 314) ile ayrım yapılması imkansızlaşacak[283] hem de kanunda geçen *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde..."* ifadesi de tamamen anlamsız bir hale gelecektir ki hukuken bunun kabulü elbette mümkün değildir[284].

Bu noktada peşinen belirtmemiz gerekir ki eğer örgütsel amaç birden fazla sınırlandırılmamış sayıda suçu işlemek yönünde değilse ve örgüt bünyesinde yalnızca münferit anlamda suçlar işlenmekte ise bir suç örgütünden bahsetmeye olanak yoktur[285]. Bir örgütün suç örgütü olabilmesi için kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunun yani örgütün, örgütsel amacını teşkil eden ve sınırlandırılmamış sayıda gerçekleştirilmesi planlanan "fiil tiplerinin" kategorik olarak biri ya da birkaçının kanunda suç olarak tanımlanmış olduğunun tespiti gerekmektedir[286], [287]. Burada evvela, ne kadar kötü ve kınanabilir olsa da kanunda suç olarak tanımlanmayan bir fiil tipini gerçekleştirmek üzere bir araya gelinmesinin

---

[281] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Marani, **a.g.e.**, s.35, 46; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Carcano, **a.g.e.**, s.404.

[282] Bkz. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380. "Suç programı" kavramının, işlenecek suçların az çok belirli olduğu anlamına geleceği düşüncesi ile kullanılmasının doğru olmadığı yönünde bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.61.

[283] Patalano, **a.g.e.**, s.79.

[284] Aynı yönde görüş için bkz. Şen, **a.g.e.**, s.58; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.122.

[285] Maljević, **a.g.e.**, s.39.

[286] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Maljević, **a.g.e.**, s.39. *Maljević*, Alman Federal Yüksek Mahkemesinin, bir örgütlenmede örgütün tüm karar ve aktivitelerinin bir ya da birden fazla örgüt lideri tarafından belirlenmesi ve bu karar verme sürecinin örgüt içinde tartışmasız kabul edilmesinin, örgütün bir suç örgütü olarak vasıflandırılabilmesi için yeterli olmadığını içtihat ettiğini belirtmiştir. Zira suç örgütünün varlığı için birden fazla kişinin suç işlemek amacıyla çeşitli fiilleri işlemek için bir araya gelmesi gerekir (Maljević, **a.g.e.**, s.39). Yazarın atıf yaptığı karar; BGH, 13.1.1983, NJW 1983, 1334-1335. (**A.e.**, s.39, dpnt.84) *Tozman,* bu şekilde sistematik bir ayrım yapmamakla birlikte, suç işleme amacının örgütün bütününe ait olmasının bir gereği olarak, bir oluşumda yönetici konumunda olsa bile sadece bazı kişilerin sürekli suç işlemesinin bu yapıyı örgüt haline getirmeyeceğini belirterek aynı noktaya değinmiştir. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.186-187.

[287] Nitekim Fransız Ceza Kanunu m.450-1'de *"tasarlanan cürüm veya cünhaların on yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi halinde örgüt üyeliği on yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Tasarlanan cürüm veya cünhaların beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi halinde örgüt üyeliği beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır"* hükmüne yer verilerek işlenmesi hedeflenen suç tiplerinin önceden belirli olması esası dolaylı olarak normatif anlamda da öngörülmüştür. Bu konuda bkz. Elliott, **a.g.e.**, s.102.

suç örgütü kapsamında mütalaa edilemeyeceğini belirtmemiz gerekmektedir[288]. Buna göre örneğin TCK m.226 kapsamına girmeyecek şekilde pornografik film çekmek ve bunun ticaretini yapmak fiilinin ahlaken kınanabilir bir fiil olduğu iddia edilebilirse de böyle bir fiil suç teşkil etmediğinden, bu amaçla bir organizasyon teşkili suç örgütü olarak vasıflandırılamayacaktır. Bu çerçevede ahlâka ya da hukuka aykırı olsa dahi suç teşkil etmeyen bir fiil kümesinin icrası amacıyla örgütlenmenin, suç örgütüne sebebiyet verebilmesi mümkün değildir[289].

Kanun açık bir şekilde *"...kanunun suç saydığı fiilleri işlemek..."* ifadesine yer verdiğine göre kabahat teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla örgüt kurulması halinde de bir suç örgütünün varlığından bahsedilemeyecektir[290]. Kabahat teşkil eden fiiller, kanunlarda idari yaptırım gerektiren fiiller olarak tanımlanmış ve kesin bir şekilde suç teşkil eden fiillerden ayrılmıştır[291]. Bir örgütün, suç teşkil eden fiillerin yanında kabahat teşkil eden fiiller işlemek şeklinde bir örgütsel amacının söz konusu olması ve bu tarz bir kabahatin, bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, hatta buna hukuki bir sonuç bağlanması da mümkün[292] ise de bir suç

---

[288] Antolisei, **Parte Speciale**, s. 226-227; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; Canak, **a.g.e.**, s.80.

[289] Yargıtay 5. CD ise bir kararında "suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme" suçuna yönelik soruşturma sürecine dair bir telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi işlemine ilişkin olarak, hakkında bu tedbir uygulanan sanıkların teşkil ettikleri iddia edilen örgütün amacının "6222 S.K.'na aykırı fiilleri işlemek" olduğunu değerlendirmesine rağmen, bu kanunun yürürlüğe girdiği 14.04.2011 tarihinden evvel bu fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulmasının da mümkün olabileceğini kabul etmiş ve bu nedenle örgüt gerekçesi ile bu tedbire karar verilmesini hukuka aykırı saymamıştır. Nitekim bu kararında Daire,*"(...)esasen 14/04/2011 tarihi öncesinde mevcut olan yapı içerisinde yer alan kişilerin hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaç için bir araya gelmedikleri"* kabulüyle neticede *"temadi eden örgüt suçunun 14/04/2011 öncesinde işlenmeye başlandığı hususunun kabulünde bir tereddüt bulunmadığı"* neticesine varmak suretiyle, kanun koyucunun henüz suç olarak kabul etmediği fiilleri işlemek için bir araya gelen kişiler yönünden "bu fiillerin muteber de sayılamayacağı" gerekçesi ile bir suç örgütü nitelemesi yapmıştır. Bu karar bizce açıkça kanuna aykırıdır. Bkz. Y.5.CD'nin 17.01.2014 tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. sayılı kararı. www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 26.04.2016.

[290] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Patalano, **a.g.e.**, s.100; Marani, **a.g.e.**, s.46; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.387; Tozman, **a.g.e.**, s.183; İ. Dursun,**a.g.e.**,s.176; Yurtlu, **a.g.e.**, s.96; Ünlü, **a.g.e.**, s.95.

[291] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.103, 104; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.151-152; Zafer, **Genel Hükümler**, s.129 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.44-45.

[292] 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinin ilk fıkrasının, 6455 sayılı Kanunun 55. maddesiyle değiştirilmeden evvelki hali "*bu Kanunda tanımlanan suçların ve kabahatlerin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza iki kat artırılır"* hükmünü ihtiva etmekte idi. Hatta kanuna ilişkin Adalet Komisyonu Raporunda *"tasarıda tanımlanan kabahatlerin de bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza artırılacaktır. Ancak, dikkat edilmelidir ki, örgütün, Tasarıda tanımlanan kabahatler dışında suç işlemek için kurulmuş bir örgüt olduğunun sabit görülmesi halinde, ayrıca Türk Ceza Kanununun 220. maddesine göre cezaya hükmolunması gerekmektedir"* ifadesi yer almaktaydı. Doktrinde bu düzenleme karşısında "kabahat

örgütünün yalnızca kabahat teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulması, yani kabahat teşkil eden fiilleri işlemek amacının bir örgüte *suç örgütü* vasfı vermesi mümkün değildir[293].

Kanun, suç örgütünün varlığı için, işlenmesi hedeflenen fiillerin "kanunların suç olarak düzenlediği" fiiller olması gerektiğini kabul etmiş ise de bu nitelemeye uygun fiil tipleri arasında bir ayrım yapmış değildir[294]. Bu nedenle amaç fiillerin, Türk Ceza Kanunu ya da özel ceza kanunları veya ceza normu içeren özel kanunlar tarafından suç olarak vasıflandırılmış olması arasında bir fark olmadığı gibi[295] bu fiillerin hangi suç tipine uydukları ya da hangi ceza yaptırımı türleri ile

---

teşkil eden fiilleri" işlemek amacıyla örgüt kurulup kurulamayacağı tartışılmış ve her ne kadar gerekçeden aksi yönde bir anlam da çıkabilmekte ise de burada suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde ayrıca kabahat de teşkil eden fiillerin yaptırıma bağlandığı yoksa yalnızca kabahat niteliğinde fiilleri işlemek için örgüt kurulamayacağı ifade edilmiştir (bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.176). Bizce, bir örgütün suç örgütü niteliği taşıması ve bu münasebetle TCK m.220 kapsamında olabilmesi için kanunun açık ifadesi ile *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacı"* taşıması gerekmektedir. Eğer bu amacı taşımıyorsa bir suç örgütünden söz edilemeyecektir. Ancak kanun koyucunun, yalnızca kabahat niteliğindeki fiilleri işlemeyi amaç edinen bir örgütlenmeyi yaptırıma bağlaması ya da tartışma konusu örnekte olduğu gibi, suç örgütü niteliği taşısın-taşımasın, bir kabahatin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini nitelikli hal kabul eden bir düzenleme ihdas etmesi de pekala mümkündür. Şüphesiz bu ihtimalde, bu örgüt yalnızca bu nednele "bir suç örgütü" olarak nitelenemeyecek ve elbette hiçbir durumda TCK m.220 kapsamında değerlendirilemeyecektir.

[293] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.387; Tozman, **a.g.e.**, s.183; İ. Dursun,**a.g.e.**,s.176; Yurtlu, **a.g.e.**, s.96.

[294] Fransız Ceza Hukuku açısından aynı durumun cari olduğu, işlenmesi amaçlanan suç tiplerinin ise yalnızca örgüt kurma fiili için verilecek cezanın miktarı açısından fark yarattığı yönünde bkz. Elliot, **a.g.e.**, s.102, 103.

[295] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.32; Ünlü, **a.g.e.**, s.96; Zeybek, **a.g.e.**, s.89. Y.8.CD., 25.01.2007 tarih ve 2004/11065 E., 2007/517 K. S. kararı: "03.01.1997 tarihinde kurulan E. Holdingin Yönetim Kurulu Başkanı olduğu ve olmadığı evrede, kuruluşundan temadinin bittiği 2001 yılına değin sanık M. E.'nin yönetiminde sanıklar M. U., O., A. ve M. Ç.'nin biraraya gelerek, işbölümü içinde, Holding'in 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Hakkındaki Kanun'un 3. ve 4 üncü maddelerine göre Sermaye Piyasası Kurulu'ndan halka arz etmek için izin alınması gerektiği halde, izinsiz olarak çıkardıkları nama yazılı hisse senetlerini, belirledikleri çok sayıdaki temsilci vasıtasıyla yurtdışında çalışan yurttaşlarımızın dinsel inançlarından da yararlanıp hisse senetlerinin yasal olduğu izlenimini vererek sattırdıkları ve elde edilen dövizleri de 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun'un uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu'nun 32 sayılı kararı uyarınca beyan yükümlülüğünden kurtulmak için değişik kuryelerle yurt içine soktukları ve bu şekilde getirilen paraları Holding ticari kayıtlarında göstermedikleri tüm dosya içeriğinden anlaşıldığından, adları geçen sanıkların eylemleri yurtdışında çalışan bir kısım yurttaşları dolandırmak, Sermaye Piyasası Kanunuyla Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'na aykırı davranmak için suç örgütü kurarak sanıklardan M. E.'nin yönetici, diğerlerinin örgüt üyesi olarak görev aldıkları anlaşılıp kanıtlandığı halde, sanık M. E.'nin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 313/1-4, diğer sanıklar M. U., O, A. ve M. Ç.'nin de 313/1 inci madde fıkraları uyarınca mahkumiyetleri yerine dosya içeriğine uymayan gerekçeyle beraatlerine karar verilmesi", **Yargıtay Kararları Dergisi**, Haziran, 2007, s.1205-1206.

karşılandıklarının da bir önemi bulunmamaktadır[296]. Bu çerçevede belirtmemiz gerekir ki 765 S. TCK'nın ilk halinde kabul edilen "yalnızca belirli tip fiilleri işlemek amacıyla suç örgütü kurulabilmesi" şeklindeki normatif tercihin sonradan terk edilmiş olmasına[297] paralel olarak, bu tip bir tercihe 5237 S. TCK'da da yer verilmemiştir. Keza kanunda, yalnızca belirli bir ağırlıktaki fiillerin işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasının suç tipi kapsamında mütalaa edilmesi şeklinde bir kısıtlamaya da yer verilmiş değildir. Buna göre, kural olarak, kanunların suç saydığı her türlü fiili işlemek amacıyla örgüt kurulabilmesi mümkündür[298].

Kural bu olmakla birlikte, nitelikleri itibariyle, işlenmeleri amacıyla örgüt kurulmasının mümkün olamayacağı suç tiplerinin bu madde kapsamda değerlendirilmemesi de işin doğası icabıdır[299]. Bu çerçevede evvela, kanun, suç teşkil eden belirli fiilleri işleme "*amacından*" söz ettiğine göre taksirli suçların işlenebilmesi amacıyla örgüt kurulabilmesi niteliği itibariyle mümkün değildir[300]. Yine kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi amacından söz edilerek soyut bir şekilde kanuni tip kapsamında olup olmayacağı tartışılabilecek nitelikteki fiiller kastedildiğinden, işlenebilmesi için somut olaya özel bir yükümlülük durumunun ortaya çıkması gereken "gerçek olmayan ihmali suçların işlenmesi" amacıyla örgüt kurulabilmesi de bizce mümkün değildir[301]. Buna benzer şekilde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında, bireysel olarak da işlenebilen bazı suç tiplerinin daha etkili, daha yaygın, kovuşturulma riski daha düşük tutulabilecek şekilde, daha kolay ve daha yoğun bir biçimde işlenebilmesi amacıyla bir örgüt mekanizması geliştirilmesi söz konusu olduğundan, münhasıran, bu nitelikle bağdaşmayacak suç tiplerini işlemek amacıyla bir suç örgütünün kurulduğundan söz edilebilmesi de

---

[296]Tozman, **a.g.e.**, s.185; Zeybek, **a.g.e.**, s.89-90; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.178, 179; Yurtlu, **a.g.e.**, s.96-97.

[297] Yalnızca kanunda sayılan belirli tip suçları işlemek için kurulan örgütlerin bu kapsamda sayılması 1889 Zanardelli Ceza Kanunu'nda da benimsenmiş ve ancak 1930 tarihli yeni İtalyan Ceza Kanunu ile bu sistemden vazgeçilmiştir. Buna göre yeni kanunda "Zanardelli Kanunundan farklı olarak örgüt mensuplarının belirli suçları hedeflemeleri şart değildir" Antolisei, **Parte Speciale**, s.226. Ayrıca bkz. Patalano, **a.g.e.**, s.101 vd.; Marani, **a.g.e.**, s.46.

[298] Ünlü, **a.g.e.**, s.96-98.

[299] Patalano, **a.g.e.**, s.100; Tozman, **a.g.e.**, s.184; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.179.

[300] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Patalano, **a.g.e.**, s.100; Maljević, **a.g.e.**, s.40; Şen, **a.g.e.**, s.64; Tozman, **a.g.e.**, s.184.

[301] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Bu tip suçlar, örgüt kurucularının, işlemeyi amaç edindikleri suç tipleriyle bağlantılı olarak işlenebileceklerini öngördükleri suçlar şeklinde tasavvur edilebilir ve haliyle bir örgütün faaliyeti çerçevesinde bu tarz suçlar da işlenebilirse de münhasıran bu şekilde suçları işlemek amacıyla örgüt kurulabilmesi, bu suç tiplerinin doğaları gereği mümkün değildir.

mümkün değildir. Örneğin münhasıran "terk" ya da "yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali" (TCK m.97-98) gibi suçların işlenebilmesi amacıyla örgüt kurulabilmesi, bu suçların niteliği itibariyle mümkün değildir.

Tehlike suçu niteliğinde suçların işlenmesi amacıyla örgüt kurulup kurulamayacağı hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, tehlike suçlarının ihdas edilme nedeninin zararın meydana gelmesini baştan önlemek olduğu, haliyle tehlike suçlarının başka bir tehlike suçunun işlenmesine engel olmak amacıyla ihdas edilemeyeceklerini, bir tehlike suçunun ihdasıyla başka bir tehlike suçunun önlenmeye çalışılmasının "tehlike tehlikesinin" meydan gelmesini önlemeye çalışmak olacağı gerekçeleriyle bir suç örgütünün, bir tehlike suçunu işlemek amacıyla kurulamayacağını belirtmektedir[302]. Bizce bu görüş, hem kanunun açık lafzı hem de *ratio legis*'i ile uyumlu değildir. Zira, evvela Kanunda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları tanımlanırken, işlenmesi amaçlanan suçlar yönünden zarar suçu ya da tehlike suçu şeklinde kategorik bir suç grubu kapsam dışı tutulmamıştır. Bu nedenle, (nitelikleri itibariyle işlenmeleri için suç örgütü kurulamayacak olanlar hariç) ister zarar ister tehlike suçu olsun, kanunun suç saydığı tüm fiil tiplerini işlemek için örgüt kurulması bizce mümkündür. Diğer taraftan, birinci bölümde de ifade ettiğimiz üzere sayısı belirsiz çok sayıda suç teşkil eden fiili işlemek amacıyla bir araya gelen ve bu fiilleri gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştiren birden fazla kişi, bu eylemleriyle kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehlikeye uğratmakta, bu suretle işlenmesi amaçlanan suçlarla korunan hukuksal değerlerden bağımsız olarak insanların kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmektedirler. İşlenmesi hedeflenen suçların zarar suçları olması ile tehlike suçları olması arasında bu anlamda bir fark doğması mantık gereği mümkün değildir. Hatta bazı durumlarda tehlike suçlarının (örneğin uyuşturucu madde ticareti suçları gibi) işlenmesi için örgüt kurulması, zarar suçlarının işlenmesi için örgüt kurulmasına oranla kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği için daha ağır bir tehlike doğurabilecektir. Dolayısıyla suç tipinin ihdas mantığı çerçevesinde işlenmesi hedeflenen suçların zarar veya tehlike suçu olması açısından bir ayrım yapılmasına olanak yoktur.

[302] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.179

Haliyle bizce, zarar suçları kadar tehlike suçları niteliğindeki fiilleri işlemek amacıyla da suç örgütü kurulması mümkündür[303].

Örgütün amacını teşkil eden fiillerin kanuni tip kapsamına girmesi gerektiği kadar, bunların suç olarak nitelenebilmesi için hukuka aykırı olmaları da şarttır. İşlenmesi amaçlanan fiiller "soyut muhtevaları itibariyle", herhangi bir suç tipi kapsamına girmekle birlikte aynı şekilde bir hukuka uygunluk nedeninden de yararlanmakta iseler, bu fiiller *kanunun suç saydığı fiil* kapsamında sayılamayacağından, yine bir suç örgütünden söz edilemeyecektir. Örneğin bir başkasının taşınmaz malını yıkmak TCK m.151 anlamında mala zarar verme kanuni tipine girmekle birlikte, kişilerle yapacakları sözleşmeler çerçevesinde bu tip fiilleri icra etmeyi planlayan bir hafriyat şirketi mensuplarının işlemeyi hedeflediği tüm fiiller açısından mağdurun rızası bir şart olarak öngörüldüğünden, bunun bir suç örgütü olarak vasıflandırılması mümkün değildir. Bu şirketin bünyesinde münferit bazı suçların işlenmesi ise yukarıda da belirttiğimiz üzere örgütü, bir suç örgütü haline getirmeyecektir[304].

Suç örgütünün varlığı için işlenmesi amaçlanan fiil tiplerinin suç teşkil etmesi yeterli olup bunların herhangi bir nedenle cezalandırılabilir olmaları şart değildir[305]. Bu nedenle, örneğin faillerin kusur yeteneklerinin bulunmaması, belirsiz sayıda işlemeyi hedefledikleri tüm fiil tiplerinin soyut muhtevası açısından şahsi cezasızlık sebeplerinin bulunması yahut işlenmesi hedeflenen tüm fiil tiplerinin cezalandırılabilmesinin izne ya da karara tabi olması suç örgütü kurma veya yönetme suçunun oluşmasına engel değildir[306]. Bunun gibi, işlenmesi hedeflenen suç tiplerinin şikayete tabi olup olmamasının da bir önemi yoktur; re'sen kovuşturulabilen suç tiplerini işlemeyi hedefleyen bir suç örgütünün kurulabilmesi mümkün olduğu gibi

---

[303] Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

[304] Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79. Ancak bunun tersi olarak, bir örgütün işlemeyi hedeflediği fiil tiplerinin soyut muhtevaları açısından herhangi bir hukuka uygunluk nedeni söz konusu değilken, bilahare bunların bir ya da birkaçının icrası sırasında fiili hukuka uygun kılan bir hukuka uygunluk nedeninin söz konusu olması bu örgütün, bir suç örgütü olarak vasıflandırılmasına engel olmayacaktır. Örneğin çok sayıda yağma, kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit fiili işlemek amacıyla teşkil edilen (A) örgütünün iki üyesi (B) ve (C)'nin bilahare rakip bir suç örgütü ile girdikleri çatışmada meşru savunma halinde olmaları ve bu nedenle fiillerinin suç teşkil etmemesi, (A)'nın bir suç örgütü olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Oysa örgütün işlemeyi amaçladığı fiil tiplerinin, soyut muhteları itibariyle dahi "kanunun suç saydığı fiil" mahiyetinde olmamaları halinde, artık bir suç örgütünün kurulmasından da söz edilemeyecektir.

[305] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

[306] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51.

yalnızca şikayete bağlı suç tiplerini belirsiz sayıda işlemek üzere bir suç örgütünün kurulabilmesi de mümkündür[307].

Herhangi bir örgütlenmenin suç işlemek amacıyla kurulduğundan söz edilebilmesi için örgütsel amaçların mer'i mevzuat çerçevesinde suç teşkil etmesi gereklidir. Burada, örgütün bir suç örgütü olarak kurulması anı itibariyle hedeflenen fiillerin suç teşkil etmesi aranacaktır. Örgütün kurulması anı itibariyle amaç fiiller hukuka aykırı olsa bile bunların suç teşkil etmemesi, ancak sonradan çıkarılan bir kanunla bu fiillerin suç haline getirilmesi halinde, örgütün amaç fiillerin suç haline getirildiği an itibariyle bir suç örgütüne dönüştüğü kabul edilecek, bu tarihten önce bir örgüt söz konusu olsa da bunun bir suç örgütü olduğundan söz edilemeyecektir[308]. Bu çerçevede, bir örgütün önceden var olduğu kabul edilse bile, bu örgütün amaç fiillerinin sonradan suç haline getirilmesi halinde bu örgütün bir suç örgütüne en erken, amaç fiillerin suç haline getirildiği tarih itibariyle dönüştüğü ve haliyle suç örgütü kurma fiilinin de ancak bu tarihte işlendiği kabul edilmelidir[309]. Buna paralel

---

[307] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; Tozman, **a.g.e.**, s.229; Canak, **a.g.e.**, s.80; Kavlak, **a.g.e.**, s.378; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.141; Ünlü, **a.g.e.**, s.98.

[308] Maljević, **a.g.e.**, s.40.

[309] Ancak belirtmemiz gerekir ki her nasılsa bu konuda Yargıtay, yukarıda da temas ettiğimiz bir kararında tam aksi yönde görüş belirtmiştir. Gerçekten, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin temyiz incelemesine konu, kamuoyunda "şike" davası olarak bilinen davaya öncel soruşturmada, bir spor kulübünün başkan ve iki yöneticisinin şike ve teşvik fiilleri işlemek amacıyla bir araya geldikleri ve bu suretle suç örgüt oluşturdukları iddia edilmiş ve şüpheliler hakkında dinleme kararları verilmiştir. Ancak bu dinleme kararlarının verildiği tarih itibariyle şike ve teşvik fiillerini suç olarak düzenleyen 6222 S.K. henüz yürürlüğe girmemiştir. Bu kanun öncesinde anılan fiillerin başka bir suç kapsamına girmediği ise hem yerel Mahkeme hem de Yargıtay açısından sabittir. Yargıtay 6222 S.K.'nun yürürlüğe girdiği 14.04.2011 tarihinden evvel şüpheliler hakkında "örgüt kurmak veya yönetmek" isnadıyla verilen dinleme kararlarının hukuka uygun olup olmadığını tartışırken; "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve üye olma suçlarının temadi eden suçlardan olduğu, bu suçun oluşması bakımından amaçlanan suçların işlenmesinin gerekmediği, yani örgüt faaliyeti kapsamında amaçlanan herhangi bir suç işlenmese dahi bu suçun oluşabileceği, dolayısıyla şike ve teşvik primi suçlarının işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasına yasal bir engel bulunmadığı, bu fiillerin bu ad altında kanunda suç olarak tanımlanmadığı 14/04/2011 tarihi öncesinde, bu fiilleri gerçekleştirmek için örgüt kurulamayacağından (TCK'nın 220/1. maddesindeki "Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla..." ibaresi nedeniyle) bahsedilebilirse de, (....) esasen 14/04/2011 tarihi öncesinde mevcut olan yapı içerisinde yer alan kişilerin hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaç için bir araya gelmedikleri, 14/04/2011 öncesi ve sonrası eylemlerinin amaç ve işleniş biçimi itibariyle benzerlik ve birlik gösterdiği, faillerin eylemlerini bu tarih itibariyle sonlandırmak yerine aynı şekilde sürdürmelerinin de amaçlanan suçlara yönelik hareketler olduğu, örgüt suçunun amaç suç açısından bir araç suç olması ve bu suçların hazırlık hareketi oluşu ile bu hareketlerin oluşturduğu toplumsal düzen ve barışa yönelik somut tehlike hali cezalandırıldığından, temadi eden örgüt suçunun 14/04/2011 öncesinde işlenmeye başlandığı hususunun kabulünde bir tereddüt bulunmadığı"* değerlendirmesinde bulunmuştur (Bkz. Y.5.CD'nin 17.01.2014 tarih ve 2013/16791 E., 2014/516 K. sayılı kararı). Buna göre Yargıtay'ın, sanıkların "hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaç için bir

olarak bir örgütün kanunların suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ancak bilahare bu fiillerin suç olmaktan çıkarılması halinde, örgüt varlığını devam ettirse de suç örgütü olma vasfını bu tarihte kaybettiğini ve mütemadi nitelikte yönetme fiilinin de bu tarih itibariyle sona erdiğini kabul etmek gerekecektir[310].

Bir örgütün amacının suç teşkil eden fiilleri işlemek olup olmadığı somut olayın koşullarına göre mahkemece tespit edilecektir. Bu şekilde bir tespitte bulunulabilmesi için örgütün suç işlemeye başlaması veya örgütün işlediği fiillerden dolayı mensupları hakkında mahkumiyet kararı verilmiş olmasına gerek yoktur. Hakim, somut olayın koşullarına göre bir ortada örgütün var olup olmadığını ve bir örgüt varsa bunun, kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacında olup olmadığını tespit edecektir. Bu noktada, ulusal ya da ululsalüstü idari makamlarca bir örgütün suç örgütü olarak nitelenmiş olmasının ya da olmamasının veya istihbarat veya kolluk birimlerince böyle bir örgütün varlığına dair bir tespitte bulunulmuş olup

---

araya gelmemelerini" ve "faillerin, şike ve teşvik suçlarının ihdas edildiği tarihten sonraki döneme ilişkin fiilleri ile bu tarihten önceki dönemdeki fiillerinin benzerlik göstermesini" örgüt suçunun oluşabilmesi için yeterli kabul etmiş olduğu görülmektedir. Oysa kanun suç örgütünü tanımlarken açık bir şekilde suç işleme amacını aradığına göre bir örgütün amacı hukuka aykırı bile olsa henüz suç teşkil etmemekte ise o örgütün bir suç örgütü olduğundan söz edilebilmesi de mümkün değildir. Bu nedenle bir araya gelen kişilerin, hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaçlarının bulunmaması, bir suç örgütü teşkil ettikleri anlamına da gelmeyecektir. Diğer taraftan, bir örgütün amacı daha sonraki bir tarihte suç haline getirilmiş ise o örgütün, en erken o tarihte bir suç örgütüne dönüştüğünden söz edilebilecektir ve haliyle bundan önceki bir tarihte henüz bir suç örgütünden söz etmeye olanak bulunmayacaktır. Diğer taraftan, bir suç örgütünün "belirli bir tarihten evvel kurulup kurulmadığı" hususunda bir tespit yapılırken "o tarihten sonraki fiillerin" referans alınması hukuken kabul ediliebilir olmaktan uzaktır. Bu nedenle Yargıtay'ın anılan bu karrarı açıkça hukuka aykırıdır.

[310] Amaç fiilin suç olmaktan çıkarılması halinde faillerin örgütlenme suçlarından dolayı sorumlu tutulup tutulamayacağı oldukça tartışmalıdır. İtalyan Yüksek Mahkemesinin bir kararına göre örgütün amaçladığı fiillerin bazılarının suç olmaktan çıkarılması, suç teşkil eden fiilleri işleme amacıyla kurulmuş olması gerçeği karşısında, örgütün o ana kadar suç örgütü olarak vasıflandırılmasına engel değildir (Cass. Sez. VI., 27.11.2003, n.7187, *CED. Cass.,* n.228600). Buna karşılık başka bir karara göre, suç örgütüne bu özel karakterini veren temel husus "suç teşkil eden" fiilleri işlemek olduğuna göre, örgütün suç örgütü olarak nitelenmesi onun amaç fiillerine göre yapılabilecek bir değerlendirmedir. Haliyle, örgütün amacını teşkil eden fiilin suç olmaktan çıkarılması halinde, bu fiiller geriye etkili olarak suç vasfını kaybedeceğine göre, bu durum örgütü de geriye etkili olarak en başından itibaren suç örgütü olmaktan çıkaracaktır (Cass. Sez. I, 9.03.2005, n.13382, *Cass. Pen.,* 2006, 2070) nkl. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.69. Esasen örgütlenme suçları bağımsız bir karektere sahip olduğundan, amaç fiilin sonradan suç olmaktan çıkarılmasının, örgütlenme suçlarına ilişkin unsurların bu suçların icra edildikleri ana göre belirlenmesi gereği karşısında bir etki doğurmaması kabul edilmelidir. Zira suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulan suç örgütü bu an itibariyle kamu düzeni açısından bir tehlike doğurmaya başlamıştır ve amaç fiillerin sonradan suç olmaktan çıkarılması, önceden doğan bu tehlikeyi elbette geriye etkili olarak ortadan kaldırmayacaktır. Ancak, sonradan çıkan kanunun lehe hükümler içermesi halinde, bunun geriye etkili olarak uygulanması ilkesi (TCK m.7/f.2) karşısında, faillerin, işlemeyi amaçladıkları ve hatta bilahare fiilen de işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmamalarına rağmen, bu fiilleri işlemek için örgüt kurmalarından dolayı ceza almalarının, ceza adaleti açısından izahı da zordur.

olmamasının önemi olmadığı gibi daha önceden aynı kimselerle ilgili ve fakat farklı olaylar çerçevesinde suç işlemek amacıyla örgütlenme iddiası ile ilgili olarak beraat kararı verilmiş olmasının da bir önemi yoktur. Özellikle BM, AB gibi ulusalüstü makamlarca kabul edilen terör örgütleri listeleri[311] ya da bunlara benzer olarak yerel idari birimlerce kabul edilen benzeri listeler veya emniyet ya da istihbarat birimlerinin yayınladığı "ülkede faaliyette bulunan suç örgütlerine" dair listelerin, somut olayın değerlendirilmesi noktasında yararlı olacağı kabul edilebilecekse[312] de hukuki mahiyetleri itibariyle bunların yalnızca idari sonuçlarının olabileceği de göz önüne alındığında, tek başına bir suç örgütünün var olduğu ya da olmadığı noktasında hukuken bağlayıcı nitelikte bir belirteç olmalarından bahsedilemeyecektir[313]. Mahkeme, özellikle bir suç örgütünün var olup olmadığına dair ilk kez bir yargılama yapmakta ise eldeki mevcut delillere ve somut olayın koşullarına göre bu örgütü, bu sayılan listelerde var olmamasına rağmen suç örgütü olarak niteleyebileceği gibi pekalâ bunun tersi bir karar da verebilir.

Suç örgütlerinin karmaşık sosyal ilişkiler çerçevesinde amaç değiştirmeleri ve meşru amaçlar belirlemeleri de mümkündür. Bu durumda eğer kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı da varlığını muhafaza ediyor ve bu amaç, aşağıda belirteceğimiz şekilde kalıcı olarak örgütün tali (ikincil nitelikteki) amacı pozisyonuna

---

311 Bu kapsamda BM Güvenlik Konseyi'nin (TFÖHK m.5'de de atıf yapılan) 1267 (1999), 1988 (2011) ve 1989 (2011) sayılı kararları çerçevesinde hazırlanan ve güncellenen terör örgütleri ve ilişkili kişi ve kurumlara dair listeler bulunmaktadır. Bu listeler, BM Güvenlik Konseyince oluşturulan komiteler (örneğin 1267 Komitesi ya da 1373 sayılı kararla kurulan Terörle Mücadele Komitesi gibi) aracılığı ile güncellenmekte ve yeni Konsey kararlarına konu olabilmektedir (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. bası [2017], s.200 vd.; İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara, Usak, 2005, s.90 vd). TFÖHK m.5'e göre BM'nin bu sayılan listelerde yer alan *"...kişi, kuruluş ve organizasyonların tasarrufunda bulunan malvarlığının dondurulması kararları, Bakanlar Kurulu'nun Resmi Gazete'de yayınlanan kararıyla gecikmeksizin uygulanır"*. Bu madde çerçevesinde Bakanlar Kurulu'nca bazı kişi ve kuruluşların "malvarlıklarının dondurulmasına dair kararlar alındığı" görülmektedir. (Bu kapsamda alınan tüm kararların listesi için bkz. Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. bası [2017], s. 215, dpnt.39). Benzeri şekilde Avrupa Konseyi'nin terörün finansmanının önlenmesine dair aldığı kararlar ve bu kapsamda terör örgütlerine yardım ettiği değerlendirilen kişi ve kuruluşlara dair yayınladığı listeler de bulunmaktadır. Bkz. Özgenç, **Suç örgütleri**, 8.bası (2017), s.80; s.212, dpnt.34.

312 Örneğin BM Güvenlik Konseyinin 2170 (2014) sayılı kararında, karara konu terör örgütlerinin çeşitli ülkelerdeki faaliyetleri, işledikleri fiiller, tespit edilebilen amaçları gibi bilgilere yer verilmiş ve karar ekinde yer alan listedeki şahısların söz konusu örgütle ne şekilde ilişkiye girdiği ve hangi fiilleri işlediği somut olarak açıklanmıştır. Bu bilgi ve tespitler somut olayın değerlendirilmesi noktasında mahkemeye yardımcı olabilecek mahiyettedir. Örneğin Yargıtay'ın bir kararında da, karara konu suç örgütünün yapısı ve amaçları açısından BM Güvenlik Konseyi kararlarından yararlanıldığı ve anılan kararlara atıf yapıldığı görülmektedir. Bkz. Y.16. CD., 15.07.2015 tarih ve 2015/3515 E., 2015/2323 K. sayılı kararı. www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 11.12.2016.

313 Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.80-81.

düşürülmüyorsa, bu amaca ek olarak bazı meşru amaçların da belirlenmesi, örgütün bir suç örgütü olma niteliğini değiştirmeyecektir[314]. Bu nedenle örneğin (A) terör örgütünün, bir bölgedeki deprem felaketi nedeniyle geçici bir süre faaliyetlerine ara vermiş ve depremzedelere yardım faaliyetlerine girişmiş olması, bu örgütün bir suç örgütü olarak nitelenmeye devam etmesini engellemeyecektir. Keza, örgütün hangi amaçla olursa olsun geçici bir süre faaliyetlerine ara vermesi, örneğin bir terör örgütünün ateşkes ilan etmesi, bu örgütün bir suç örgütü olma niteliğini değiştirmeyecektir. Buna karşılık örgüt, suç işleme amacını tamamen yitirmekte ise artık bu örgütün, bir suç örgütü olduğundan da söz edilemeyecek ve mütemadi nitelikteki örgüt yönetme ve örgüte üye olma fiillerine dair kesintinin bu andan itibaren başladığı kabul edilecektir.

Özellikle çoklu örgütlenmelere dair bazı sınır problemleri açısından da bu genel ilkelerden hareketle değerlendirme yapmak gerekmektedir. Örneğin, bir suç örgütünün tamamının ya da bir kolunun, kendi amaç ve düşüncelerini terk etmeksizin, çeşitli amaçlarla ve dönemsel zorunluluklar ya da tercihler nedeniyle isim değiştirerek meşru fiilleri işlemeye yönelmesi ya da başka bir örgütün bünyesine dahil olması da söz konusu örgütün "suç örgütü" vasfı taşımasını etkilemeyecektir. Burada suç örgütünün isim değiştirmesi veya yalnızca bir kolunun başka bir isim alması ya da başka bir kolektif ismin altında diğer örgüt ya da şahıslarla birlikte hareket etmesi de netice itibariyle durumu değiştirmeyecektir. Suç örgütünün kendi hiyerarşik yapısını da muhafaza ederek, meşru amaçlarla kurulan başka bir örgütün bünyesine dahil olması da kendi amaçlarında yukarıda belirttiğimiz manada bir değişikliğe gitmediği sürece, örgütün suç örgütü teşkil etme vasfını etkilemeyecektir. Dolayısıyla kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacının birincil derecede amaç olarak muhafaza edildiği hallerde, ikincil amaçların değişmesi, birincil amaçlara suç teşkil etmeyen yeni amaçların eklenmesi, suç işleme amacının geçici olarak terki, meşru amaçları olan oluşumlara dahil olma gibi haller, suç örgütüne dair niteliksel bir değişikliğe sebebiyet vermeyecektir.

[314] Maljević, **a.g.e.**, s.39.

(c)- İşlenmesi Amaçlanan Suçların "Birden Fazla ve Sayısı Belirsiz Nitelikte" Olması

Yukarıda belirttiğimiz üzere bir suç örgütünün, kendisini adi bir iştirak ilişkisinden ayırmamıza yarayan en önemli niteliği, birden fazla suçu işlemek amacı etrafında fiili birleşme mahiyetinde olmasıdır[315]. Bu çerçevede, suç örgütlerinde işlenmesi hedeflenen fiiller belirsiz sayıda olup yalnızca tek bir suç ya da sayısı belirli birden fazla suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin, hiyerarşik bir yapılanma teşkil etseler dahi bir suç örgütüne vücut verdiğinden söz edilebilmesi mümkün değildir[316]. Yalnızca tek bir fiili işlemek üzere bir araya gelen kişilerin, sonrasında başka bazı fiilleri birlikte işlemiş olmaları da bu durumu değiştirmeyecektir[317]. Zira suç örgütleri "çok sayıda suç teşkil eden fiilleri işleme" niteliği ile karakterizedir[318].

Kanunda, işlenmesi hedeflenen suçların birden fazla olması "ayrıca ve açıkça" belirtilmiş değildir[319]. Ancak gerek kanunda kullanılan *"örgüt"*

---

[315] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Patalano, **a.g.e.**, s.98; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Tona, **a.g.e.**, s.1078; Simeone, **a.g.e.**, s.19; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.248; Kavlak, **a.g.e.**, s.377; Canak, **a.g.e.**, s.79.

[316] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Marani, **a.g.e.**, s.46; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.66; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.274; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.26; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530-531; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; Tozman, **a.g.e.**, s.117, 223, 225; Canak, **a.g.e.**, s.79; Kavlak, **a.g.e.**, s.377; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111. YCGK., 13.4.1987 tarih ve 1987/8-42 E., 1987/211 K. S. kararı: "Madde gösterilen suçlardan birinin yalnız bir defa işlenmesi için bir araya gelme, cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçunu oluşturmaz. Yasanın amacı basit birleşme olmayıp kamu için tehlike oluşturacak durumları cezalandırmaktadır. Böyle bir durum ise birden çok ve hatta bilirsiz sayıda suçların veya suçun işlenmesi yönündeki birleşmedir. Suçu basit birleşmeden ayıran devamlılık ve birden fazla suç için olma sürekliliktir." www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 26.04.2016; Y. 8. CD.'nin 21.10.2003 tarih ve 2003/3753 E. 2003/5202 K. S. kararı; "Sanık Cemal iddia ettiği alacağı konusunda sanık Osman ile konuşurken Osman'ın bu konuda yardımcı olacağını söylemesi üzerine aralarında bir işbirliği başlattıkları, sanıklar Hasan ve Hamdi'nin de bu konuyla ilgili olarak Konya'dan Ankara'ya çağrıldıkları anlaşılmış bulunmasına göre; bir olay için bir araya gelen sanıkların eylemlerinde birden fazla suç işleme ve süreklilik öğelerinin bulunmadığı gözetilmeyerek, sanıklar Cemal, Osman, Hasan ve Hamdi'nin 4422 sayılı Yasaya aykırılık suçundan beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.143-144, dpnt.432).

[317] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Tozman, **a.g.e.**, s.228, Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111-112; Zeybek, **a.g.e.**, s.90.

[318] Marani, **a.g.e.**, s.35; Patalano, **a.g.e.**, s.98.

[319] Buna karşılık mukayeseli hukukta çok sayıda suç işleme amacının ayrıca ve açıkça belirtildiği kanunlara rastlanmaktadır. Örneğin İtalyan Ceza Kanunu suç işlemek amacıyla örgütlenmeden bahsedilebilmesi için çok sayıda suçun işlenmesi amacını *("scopo di commettere più delitti")* açık bir şekilde aramıştır. Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Patalano, **a.g.e.**,

kavramındaki sürekliliğin, işlenmesi hedeflenen fiillerin birden fazla ve sayısı belirsiz olmasını gerektirmesi gerekse de kanundaki *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla"* şeklindeki çoğul ifade, işlenmesi hedeflenen suçların birden fazla ve belirsiz sayıda olmasının kabul edildiğini göstermektedir[320]. Nitekim madde gerekçesinde de *"örgüt, niteliği itibarıyla, devamlılık arz eder. Bu itibarla, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi hâlinde, örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur"* denilerek aynı hususa vurgu yapılmıştır. Bu çerçevede, bir suç örgütünün varlığından söz edilebilmesi için kişilerin "birden fazla ve belirsiz sayıda suç işlemek amacıyla" bir araya gelmiş olmaları gerekmektedir[321]. Eğer işlenmesi hedeflenen bir ya da birden fazla fiil; yer, konu, mağdur, zaman vs. gibi hususlar yönünden somutlaştırılmış olup bunların gerçekleştirilmesi ile birlikte, birliktelik de sona erdirilecek ise bir suç örgütünün varlığından da söz edilemeyecektir[322].

---

s.98 vd.; Carcano, **a.g.e.**, s.399. İtalyan doktrininde "suç örgütlerinde bir suç programı çerçevesinde bir seri suçu işlemek amacıyla bir araya gelinmesi gerektiği" belirtilmektedir. Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221. Aynı yönde bkz. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.64-65; Marani, **a.g.e.**, s.35; Carcano, **a.g.e.**, s.404.

[320] Nitekim eski kanunda geçen *"cürüm işlemek için..."* ifadesi, tereddütlere sebebiyet verebileceği belirtilerek eleştiri konusu yapılmıştır. Örneğin *Sözüer*'e göre "maddede '*cürüm işlemek için'* biçimindeki ifadeye yer verilmesi hatalı olmuştur. Çünkü, teşekkülde bir değil birden fazla cürmün işlenmesinin amaç edinilmesi zorunlu olduğundan belli bir suçu işlemek için bir araya gelme halinde bir suç teşekkülünün varlığından söz edilemez" (Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51). Keza *Önder*'e göre maddede cürüm işlemek için ifadesi yer almakta olup "halbuki teşekkülde bir suçun işlenmesi değil, birden çok cürmün işlenmesi amaçlanır" Önder, **Özel Hükümler**, s.427. *Evik, Sancar* ve *Canak* da aynı görüşü paylaşmaktadır. Bkz. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.386; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; Canak, **a.g.e.**, s.79. Ancak *Canak* aynı eleştiriyi her nasılsa yeni kanun için de getirmektedir. Yazara göre madde başlığında "suç işlemek amacıyla" biçimindeki ifadeye yer verilmesi hatalı olmuştur zira örgütte bir değil birden fazla suçun işlenmesinin amaç edinilmesi söz konusu olup yalnızca bir tek suç için bir araya gelinmesi halinde bir suç örgütünün varlığından söz edilemeyecektir (Canak, **a.g.e.**, s.85). Oysa madde başlığı *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* olsa da 220. maddenin metninde açık bir şekilde *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla"* ifadesine yer verilerek çoğul bir ifade tarzı kullanıldığından bu eleştiri bizce isabetli değildir.

[321] Cass. Sez.1, 9.4.1980, n.9692 (Simeone, **a.g.e.**, s.18); Antolisei, **Parte Speciale**, s.226-227; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Marani, **a.g.e.**, s.35; Patalano, **a.g.e.**, s.98-99; Önder, **Özel Hükümler**, s.427; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Yurtlu, **a.g.e.**, s.61.

[322] Askeri Y.D.K. 22.11.1984 tarih ve 185/233 sayılı kararı: "İki kişi A'yı öldürmek üzere evvelden anlaşarak öldürür veya fiilin icrasından beraberlik içinde olurlarsa 765 sayılı TCK'nun 64. maddesi söz konusudur. Ancak şu veya bu kişi söz konusu olmaksızın soyut olarak adam öldürmek üzere anlaşma yapmışlar ise, 765 sayılı TCK' nun 313. madde söz konusudur" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.135 dpnt.403). Belirtmemiz gerekir ki Fransız Ceza Kanunu'nun *"bir suç örgütü, beş yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir veya daha fazla cürüm veya cünhayı, bir veya daha fazla maddi fiille belirlenmiş olarak hazırlamak için oluşturulmuş bulunan herhangi bir grup veya teşekkülden oluşur"* şeklindeki 450-1 maddesindeki "bir veya birden fazla cürüm…" ifadesi çerçevesinde, bu hukuk sistemi açısından yalnızca bir tek somut suçu işlemek amacıyla örgüt kurulabileceği de kabul edilmektedir. Bkz. Elliott, **a.g.e.**, s.101.

Yukarıda belirttiğimiz üzere dar anlamıyla örgüt, niteliği itibariyle sürekliliği zorunlu kılan bir yapıdadır. Bu nedenle bir örgüt, ister suç örgütü olsun ister olmasın, birden fazla ve belirsiz sayıda eylemi işlemek amacıyla bir araya gelinmiş olmasını gerektirmektedir[323]. Ancak suç örgütünün amacının "suç teşkil eden fiilleri işlemek" olması çerçevesinde, genel olarak örgüt kavramının bir unsuru olan süreklilik, suç örgütleri için bazı noktalarda özellik gösterecektir:

Bir araya gelen kişilerin işlemeyi hedeflediği fiillerin, *hukuki* anlamda yalnızca tek bir fiili teşkil ettiği ve bunların yalnızca tek bir suç tipini oluşturduğu durumlarda[324] suç örgütünün varlığından söz etmeye olanak bulunmayacaktır[325]. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu durumda ancak adi iştirakten bahsedilebilecektir. Burada suçun bir planlamaya bağlı olarak ve organize bir şekilde işlenmesinin[326] ya da faillerden bir kısmının aynı fiili daha evvelden de işlemiş olmalarının[327] da bir önemi bulunmamaktadır[328]. Örneğin üç kişinin önceden yaptıkları plan çerçevesinde

---

[323] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Toroslu, **Özel Kısım**, s.22; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Önder, **Özel Hükümler**, s.427; Kavlak, **a.g.e.**, s.377; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.111.

[324] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, s.407 vd.; İçel, **Suçların İçtiması**, s.29 vd; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.415 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.463-464; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.490 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.712 vd.; Göktürk, **a.g.e.**, s.53 vd.

[325] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Majno; **a.g.e.**, k.no:1241; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Canak, **a.g.e.**, s.85; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.146.

[326] YCGK, 11.12.2001 tarih ve 2001/8-248 E., 2001/288 K. sayılı kararı: "Gerek öğretide, gerekse yerleşmiş yargısal kararlarda kabul edildiği gibi, TCY.nın 313. maddesinde düzenlenen cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçu, ceza hukukunun genel ilkelerinden ayrılarak hazırlık hareketlerinin yaptırım altına alındığı bir tehlike suçudur. Suçun maddi öğesi, suç işlemek amacıyla 'teşekkül oluşturmak' olup, yerleşmiş yargısal kararlarda da vurgulandığı üzere, maddede gösterilen suçlardan birinin yalnız bir kez işlenmesi için teşekkül oluşturulması ile bu suç oluşmaz. Bu suçu basit birleşmeden ayıran, devamlılık ve birden fazla suç için olma, diğer bir anlatımla sürekliliktir. Maddede öngörülen teşekkül, basit bir birleşmeyi değil, birden çok veya belirsiz sayıda suçların işlenmesi yönündeki birleşmeyi zorunlu kılar ve henüz bir suç işlenmemiş olduğu halde, bu amaçla teşekkül oluşturanlar cezalandırılırlar. Bu düzenlemeyle güdülen amaç müstakbel suçların önlenmesidir", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 26.04.2016.

[327] Y.8.CD., 16.2.2004 tarih ve 2003/1807 E., 2004/1015 K. sayılı kararı: "Sanıkların piyasaya sürmek amacıyla önceden anlaşarak temin ettikleri sahte paralarla birlikte yakalanmaları biçiminde gelişen olayda, sanıkların atılı suçu işlemek için teşekkül oluşturdukları kabul edilmiş ise de; teşekkülün varlığından söz edebilmek için birden fazla suçu işlemek amacı ile iki veya daha fazla kişinin önceden birleşip anlaşmaları ve süreklilik koşulu zorunlu olmakla beraber bu anlaşmanın örgütlenme ve iş bölümünü de içermesi gerekmektedir. Salt bir olaya özgü anlaşarak bir araya gelmenin ve bir kısım sanıklar hakkında aynı suçtan açılmış davaların bulunmasının teşekkülün varlığını kabule yeterli olamayacağı gözetilerek, sanıklar Metin, Hakan ve İzzettin hakkında sahte para bulundurmak suçundan K. Maraş ve sanık Metin hakkında piyasaya sahte para sürmek suçundan Konya Ağır Ceza Mahkemesinde derdest bulunan davaların birleştirilmesi, sonuçlanan dava var ise getirtilip dosya içerisine konulması ve bundan sonra tüm deliller birlikte değerlendirilerek sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken, eksik soruşturmayla yazılı biçimde karar verilmesi", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 16.05.2015.

[328] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16.

içlerinden birinin yönetimi altında bir bankayı soymak veya bir kişiyi geceleyin kıstırıp bayılana kadar dövmek üzere anlaşmaları halinde ortada fiili veya hukuki anlamda tek bir suç söz konusu olduğundan bir suç örgütünün varlığından söz edilemeyecektir[329]. Faillerin işlemeyi hedeflediği "tek bir fiilin" aynı anda birden fazla suçu sonuçlaması ihtimalinin bulunması ya da sayısı belirsiz birden fazla mağdurunun olmasının kuvvetle muhtemel olması da durumu değiştirmeyecektir. Buna göre üç kişinin, birinin liderliği altında planlama yaparak bir pazar yerine bomba koymak üzere bir araya gelmeleri ve fiili işledikten sonra dağılmayı hedeflemeleri halinde de bir suç örgütünden söz edilemeyecektir.

Bir araya gelen kişilerin mütemadi nitelik taşıyan tek bir fiili, belirsiz bir süre için işlemeyi hedeflemeleri de "birden fazla suç işleme" koşulunu sağlamayacaktır[330]. Örneğin bir petrol hattından kaçak petrol çekmek üzere bir araya gelen ve bu işi yapmak için içlerinden birinin liderliğinde bir planlama yapan kişilerin işlemeyi hedefledikleri fiil, mütemadi nitelikte tek bir suça sebebiyet vereceğinden bir suç örgütünden söz edilemeyecektir. Bu yönüyle mütemadi suçlarda suçun belirsiz bir süre için devam etmesi, suç örgütünün varlığı için yeterli değildir[331]. Zira bu ihtimalde de ortada tek bir suç vardır ve bu durumun, kanunun aradığı çok sayıda suç işleme şartını karşılamayacağı açıktır. Özellikle mütemadi nitelikte bazı suç tipleri çoğu zaman bir tüzel kişi teşkili suretiyle işlenebilecek nitelikte olup bu suç tiplerinin icrası için bir örgütlenmeye gidilmesi de bir suç örgütünün varlığı anlamında yorumlanamayacaktır. Örneğin Bankacılık Kanunu m.150 hükmüne göre izinsiz bankacılık faaliyetinde bulunulması suç olup bir anonim şirketin gerekli izni almadan bankacılık faaliyetine başlaması halinde, bu bir suç teşkil etse de sırf bu amaçla kurulmuş olması nedeniyle anonim şirket kurucu ve yöneticilerinin bir suç örgütünü teşkil ettiklerinden bahsedilemeyecektir.

İşlenmesi hedeflenen fiilin bir toplu/kolektif suç olması da durumu değiştirmeyecektir. Bu suçlar, birden çok kişinin karılımın zorunlu olduğu ve genellikle kanunun da bir asgari sayıyı belirttiği suçlar olup örneğin TCK m.260'da

[329] Kavlak, **a.g.e.**, s.370.
[330] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657. Krş. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.
[331] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657.

düzenlenen kamu görevinin terki suçu bu kapsamdadır[332]. Anılan maddeye göre *"hukuka aykırı olarak ve toplu biçimde, görevlerini terk eden, görevlerine gelmeyen, görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmayan veya yavaşlatan kamu görevlilerinin her biri hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Kamu görevlisi sayısının üçten fazla olmaması halinde cezaya hükmolunmaz".* Burada en az üç kişi tarafından işlenebilecek zorunlu bir çok failli suç söz konusu olup üç veya daha fazla kişi aralarında organizasyonel yapı geliştirmek suretiyle de olsa yalnızca bu suç tipini gerçekleştirmek üzere bir araya gelmişlerse suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütten söz edilemeyecektir[333].

Bir suç örgütünden söz edilebilmesi için işlenmesi hedeflenen fiillerin, farklı tümünün aynı suç tipi kapsamına girmesi ile farklı suç tipleri kapsamına girmeleri arasında suç örgütünün varlığı açısından bir farklılık bulunmamaktadır[334]. Gerçekten, örgütün işlemeyi hedeflediği fiillerin birden fazla farklı suç kalıbı kapsamına girmesi zorunlu değildir; faillerin bütünüyle aynı suç tipi kapsamına giren birden fazla fiili, belirsiz sayıda işlemek amacıyla bir araya gelmesi halinde de bir suç örgütünün varlığından bahsedilebilecektir[335]. Örneğin sayısı belirsiz bir şekilde, pek çok mağdura karşı dolandırıcılık kapsamına giren fiillerin işlenmesinin hedeflenmesi de "birden fazla suç işleme amacı" koşulunu sağlayacaktır[336].

---

[332] Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.169-170.

[333] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.249; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.151-152.

[334] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.16; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.141; Canak, **a.g.e.**, s.79-80; Kavlak, **a.g.e.**, s.378; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.113; Yurtlu, **a.g.e.**, s.61; Ünlü, **a.g.e.**, s.98.

[335] Tozman, **a.g.e.**, s.224. Y.8.CD.'nin 11.12.2000 tarih ve 2000/20551 E., 2000/20678 K. sayılı kararı: "Sanık Neşe' nin 'Eylül Gözler' adıyla danışmanlık bürosu kurduğu, diğer sanıklar Murat ve Mehmet Nuri'yle beraber çalıştıkları, Neşe' nin para karşılığında sanıklar Sümer'in hizmetçisinin, Duygu' nun eşinin ilişkide bulunduğu söylenen kadının Meliha' nın bu kişinin eşinin ilişkide bulunduğu iddia edilen kadının ve bunlar gibi bir çok kişinin adreslerini alıp onları izlemenin dışında telefon numaralarını da alarak sanık Mehmet Nuri tarafından binaların dışında bulunan telefon kutularına dinleme ve ses kayıt cihazı takılarak dinleme yaptıkları, sanıklarca birkaç gün sonra bu adreslere gelinerek cihazlardaki dolu kasetler alınıp boş kaset konularak eylemin sürdürüldüğü, ses kaydı bulunan kasetlerin sanık Murat tarafından Neşe' ye verildiği, Neşe' nin de bu kasetleri dinleme yapılmasını isteyen sanıklara verdiği, sanıklar Neşe, Murat ve Mehmet Nuri'nin bu şekilde yasal olmayan yollardan bazı kişilerin telefonlarını dinleyerek Anayasa' nın 20 ve 22nci maddelerinde yer alan özel hayatın gizliliği ve haberleşme özgürlüğünü ihlal etmenin ötesinde TCK nun 195 inci maddesinde tanımı yapılan suçu örgütlü biçimde işlemek amacıyla bir araya gelip bu yönde faaliyette bulundukları, böylece eylemlerinin Ceza Yasasının anılan 195/2nci madde ve fıkrası dışında aynı Yasanın 313/1 inci madde ve fıkrasında tanımı yapılan cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçunu oluşturduğu", **Yargıtay Kararları Dergisi**, S. Haziran-2001, s.946.

[336] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530.

Faillerin birden fazla fiili işlemek amacında olması yeterli olmayıp işlenmesi hedeflenen fiillerin belirsiz sayıda olması da gereklidir[337]. Eğer birden fazla kişi birden fazla fiili işlemek amacıyla bir araya gelmiş olsa bile, bu fiillerin sayısı belirliyse ve bu fiilleri işledikten sonra dağılma amaçlanmakta ise örgütsel bir süreklilikten bahsedilemeyeceğinden, haliyle bir suç örgütünün varlığından söz etmeye olanak da bulunamayacaktır[338]. Hatta, birden fazla kişi belirli bir organizasyon çerçevesinde hareket ederken, belirli bir dönem suç teşkil eden bir ya da birden fazla fiili de gerçekleştirmiş olabilirler. Ancak bu kişilerden müteşekkil organizasyonda birden çok suç işleme amacı söz konusu değilse, bir araya gelenlerden bir kısmı yalnızca münferit nitelikte bazı suçları işemişlerse yine bir suç örgütünden söz edilemeyecektir[339]. Zira bu halde ortada bir örgüt olmakla birlikte, bu örgütün *belirsiz sayıda suç işleme amacı* olmadığından, bir suç örgütünden söz etmeye olanak da bulunamayacaktır.

Belirsiz sayıda fiilin, aralarında zincirleme suç ilişkisi bulunacak şekilde işlenmesinin hedeflenmesi halinde nasıl bir kabulde bulunulacağı hususu tartışmaya açıktır. Hemen belirtelim ki bu belirttiğimiz hâl, suç örgütü kurulduktan sonra işlenmeye başlanan suçlardan bir kısmının zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek şekilde icrasından farklıdır[340]. Burada inceleme konusu

---

[337] Cass. Sez.1, 9.4.1980, no.9692 (Simeone, **a.g.e.**, s.18); Antolisei, **Parte Speciale**, s.224-225; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.15-16,18; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.141; Kavlak, **a.g.e.**, s.378; Ünlü, **a.g.e.**, s.98.

[338] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.246-248; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.18; Kavlak, **a.g.e.**, s.379. Dikkat edilmelidir ki işlenmesi hedeflenen suçların tüm örgüt açısından birden fazla olması şart ise de tüm suçların, uygulamada her zaman tüm örgüt mensuplarının iştiraki ile işlenmesi şart değildir. Hatta kurucuların, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenecek her suça iştirak etme gibi bir hedef taşımaları da şart değildir. Nitekim *Manzini'*nin de ifade ettiği üzere "mensuplarının, örgütün çok sayıda suç işleme amacına iştirakleri şartıyla farklı suçların işlenmesini ya da örgütün farklı parçalarında yer almayı hedeflemeleri mümkündür" Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

[339] Aynı yönde bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.116.

[340] Örgütün işlemeyi amaçladığı suç tiplerinin somut olayda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek şekilde işlenmiş olması mümkündür ve bu durum, örgütün varlığına halel getirmeyecektir. Örneğin bir suç örgütü hırsızlık amacıyla kurulduktan ve on farklı fiil işledikten sonra tüm mensupları yakalandığında, işlenen suçlardan sonuncusunun aynı mağdura karşı ve fakat tek seferde değil de beş ayrı günde parça parça işlenmiş olduğu ortaya çıkabilir. Bu durumda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, bizim tartışma konusu yaptığımız "örgütün zincirleme suç hükümlerinin konusu olabilecek şekilde birden fazla suç işlemek amacıyla kurulup kurulamayacağı" meselesi ile ilgili değildir. Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.151; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.336; Tozman, **a.g.e.**, s.391; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.310-311. Yargıtay da suç örgütünün varlığını kabul ettiği kimi olaylarda, somut olayda örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen birden fazla somut suç açısından, eğer koşulları varsa zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmiştir. Birçoğu yerine bkz. Y.10.CD., 20.12.2012 Tarih ve 2012/9838 E., 2012/18731 K. sayılı kararı.

olan ihtimalde birden fazla kişi, henüz suçların birlikte işlenmesi kararını alırken tüm suçları "bir suç işleme kararının icrası" şeklinde planlamaktadırlar. Örneğin üç çalışanın, belirli bir organizasyon teşkili ile bir şirketin hesaplarında usulsüzlük yaparak, her ay belirli bir miktar parayı uhdelerine geçirme şeklindeki amaçları açısından bir suç örgütünün varlığından bahsedilebilecek midir? Doktrinde bazı yazarlar bu gibi durumlarda da ortada birden fazla suç olduğunu ve bunun da örgütün amacının birden fazla suç işlemek olması şeklindeki unsurla uyumlu sayılabileceğini kabul etmektedir[341].

Zincirleme suç, bir suç işleme kararının icrası kapsamında aynı suçun, aynı mağdura karşı birden fazla kez işlenmesi şeklinde husule gelen bir *suçların içtimaı* halidir[342]. Buna göre *"bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır"* (TCK m.43). Suçların içtimaının ana esası çerçevesinde burada bir "suç çokluğu" halinin söz konusu olduğu açıktır[343]. Bununla birlikte kanun, birden fazla suç açısından

---

[341] Nitekim *Önder*'e göre örgütün varlığı açısından, işlenmesi hedeflenen suçlar arasında teselsülün olması yani bu suçların müteselsil suç şeklinde işlenmesi de mümkündür (Önder, **Özel Hükümler**, s.427). Keza *Soyaslan*'a göre "örgütün amacı birden fazla suç işlemek olmalıdır. Sayıları belli olmayan suçların bir bağ ile birbirlerine bağlanmaları bu suçların çok sayılmasına engel olmaz" (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.530).

[342] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.463 vd.; Antolisei, **Parte Generale**, s.525 vd.; Mantovani, **a.g.e.**, s.493 vd.; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.767 vd.; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.87 vd; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.572 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.448; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.367-368; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.498 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.697 vd.; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.508 vd.; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.594 vd.; Türkan Yalçın Sancar, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda 'Zincirleme Suç'", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, **(TBBD)**, S.70, ss.244-259, Ankara, 2007, s.246,248.

[343] Antolisei, **Parte Generale**, s.534; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.95; Zafer, **Genel Hükümler**, s.448; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.595; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1049; Sancar, **TBBD**, s.249. Zincirleme suçun hukuki niteliği oldukça tartışmalıdır (Çeşitli görüşler için bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.89 vd; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.509-510; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.498-499; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1048-1049). Bazı yazarlar zincirleme suçta tek bir suçun bulunduğunu ve aynı suçun birden çok defa işlenmesine tek bir ceza verilmesinin ancak suç tekliği ile açıklanabileceğini belirtmişlerdir (bkz. Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.252-254. Bu görüş ve eleştirisi için bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.89-93; Zafer, **Genel Hükümler**, s.448; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.498). Buna karşılık, zincirleme suça ilişkin TCK düzenlemesinde açıkça "*aynı suçun birden fazla işlenmesi"* ifadesine yer verilerek, zincirleme suç halinde birden fazla suçun var olduğunun kabul edilmesi karşısında, bu görüşün bizim hukukumuz açısından kabulünün mümkün olmadığı belirtilmektedir (Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.499; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1050). Bu hususta bazı yazarlar, zincirleme suçta birden fazla suçun söz konusu olduğunu ancak bunların aynı suç işleme

bunların ayrı ayrı cezalandırılmasını kabul etmemiş, tek bir ceza verilmesini, ancak bu cezanın arttırılmasını benimsemiştir[344]. Bu şekilde bir uygulama yapılabilmesi için kanun, aynı suçun, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı mağdura karşı işlenmiş olmasını aramıştır[345]. Bununla birlikte, kanunun açık hükmü karşısında mağduru belirli olmayan suçlar açısından da zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir[346].

Zincirleme suç halinde, ortada bir "suç çokluğunun" söz konusu olacağı ve birden fazla kişinin bilahare zincirleme suç teşkil edecek fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmesi halinde de teknik anlamda birden fazla suçun işlenmesinin hedeflendiğini söylenebilirse de kanaatimizce tartışma konumuz açısından zincirleme suçun hukuki niteliğinin yanında, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun mahiyeti nazara alınarak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Dikkat edilirse aynı suçun, aynı mağdura karşı birden fazla işlenmesi hali doğrudan zincirleme suça sebebiyet vermemekte, kanun ayrıca tüm bu fiillerin "*bir suç işleme kararının icrası kapsamında"* işlenmesini aramaktadır[347]. Dolayısıyla zincirleme suçta belirleyici olan, faillerin tek bir suç işleme niyetine sahip olmaları ancak bunu tek bir seferde değil, birden fazla seferde işlemeleridir[348]. Bu durum, belirli bir plana bağlı olarak aynı suçun kısımlara bölünmesi suretiyle söz konusu olabileceği gibi

---

kararı çerçevesinde farazi bir birlik teşkil ettiğini kabul etmektedir. Buna karşılık doktrinde hakim olan diğer görüşe göre, zincirleme suç halinde birden fazla suç söz konusu olup bunlar kural olarak bağımsızlıklarını korurlar ve yalnızca kanunda belirtilen hallerde (cezalandırma, zamanaşımı ve yetkili mahkemenin belirlenmesi gibi) farazi bir birlik teşkil ettikleri varsayılarak buna göre hukuki bir sonuca bağlanırlar (bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.467-468; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.96; Zafer, **Genel Hükümler**, s.449; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.498-499; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.509-510).

[344] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.463-464; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.95-97. Zincirleme suç halinde faile neden tek bir ceza verildiği konusunda bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.96; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.499-500; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.251.

[345] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.573,577; Zafer, **Genel Hükümler**, s.449; Öztürk, Erdem, **a.g.e**., s.371; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.508; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.507; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.698; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.255; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.601; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1050; Sancar, **TBBD**, s.249 vd.

[346] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.578; Zafer, **Genel Hükümler**, s.455; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.507; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.707; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.514; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.602; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1071.

[347] Ranieri, **a.g.e.**, s.466-467; Antolisei, **Parte Generale**, s.527-528; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.579; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.515-516; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1072; Zafer, **Genel Hükümler**, s.456-457; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.508-509; Sancar, **TBBD**, s.253-254; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.704-705; Öztürk, Erdem, **a.g.e**., s.372; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.599.

[348] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.466; Mantovani, **a.g.e.**, s.494; Antolisei, **Parte Generale**, s.528; Sancar, **TBBD**, s.254; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1073.

faillerin belirli bir suçu işlemek üzere bir araya gelmesinden ve suçun tamamlanmasından sonra, fiillerinin tekrarına karar vermeleri suretiyle de söz konusu olabilir[349]. Hemen anlaşılacağı üzere bu ikinci ihtimal, zaten başlangıçta tek bir suç işlenmesine yönelik bir iştirak ilişkisi söz konusu olması ve iştirak ilişkisine dair birlikte suç işleme kararının, her bir eylem öncesinde yenilenmesi münasebetiyle örgüt kavramına tamamen yabancıdır. Bu halde faillerin birden fazla suç işleme amacı söz konusu olmayıp süreç içinde birden çok suçun işlenmesi, her bir suç öncesinde sürekli yinelenen irade tekrarlarının sonucudur. Birinci ihtimalde yani faillerin aynı suçu sonuçlayan birden fazla ve belirsiz sayıda fiili, *tek bir planın icrası kapsamında* işlemeyi en baştan amaçlamaları halinde ise birden fazla suç işleme amacının olduğu konusunda tereddüt yoktur. Ancak bu halde esasında, somut tek bir hukuksal değer ihlali amacının zamana bağlı olarak tekrarlanması durumunun söz konusu olduğu hususuna dikkat etmek gerekmektedir. Burada, işlenmesi hedeflenen suçlar arasındaki sübjektif bağlantı zorunlu olarak, sayısı belirsiz dahi olsa işlenmesi hedeflenen suçların somutlaşması sonucunu da doğuracaktır. Gerçekten faillerin "bir suç işleme kararlarının" bulunması, işlenmesi hedeflenen suçun müteaddit defalar, ancak aynı kararın bir parçası olarak, birbirleriyle bağlantılı şekilde işlenmesini gerektirmektedir[350]. Bu kimseler açısından işlemeye karar verdikleri suç tipleri, aynı bütünün parçası, bunu icraya ilişkin aynı düşünsel temelin yansımasıdır. Dolayısıyla (mağduru belirli olan suçlar açısından) aynı mağdur ve aynı konunun söz konusu olması gereği karşısında bir somutlaşmanın da söz konusu olacağı açıktır. Mağduru belirli olmayan suçlar açısından ise çıkacak her fırsattan yararlanma hususunda genel ve soyut bir kararın zincirleme suç açısından yeterli olmayacağına dikkat etmek gerekmektedir[351]. Bu hususların, aynı tür ya da farklı tür suç tipleri kapsamına girecek çok sayıda fiili, belirsiz bir zaman açısından, sürekli

[349] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.136-137; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509; Sancar, **TBBD**, s.255. Ancak bu husus tartışmalıdır. Doktrinde bazı yazarlar zincirleme suçtan söz edebilmek için başlangıçta, işlenecek tüm suçlara yönelik bir planlamanın olması ya da bir suç işlenirken yeni bir suç işlemeye de karar verilmesi gerektiğini, bir suç işlendikten ve tamamlandıktan sonra çeşitli nedenlerle aynı suçun tekrar işlenmesine karar verilmesi halinde artık "bir suç işleme kararından" söz edilemeyeceği ifade etmektedir bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1077. İtalyan hukukunda belirli müşterek bir amacı gerçekleştirmek için çok sayıda ihlalin kararlaştırılması gerektiğini belirten daha dar kapsamlı bir görüş için bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.495-496.

[350] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.466.

[351] İçel, **Suçların İçtiması**, s.137; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1078.

olarak işleme iradesini gerekli kılan örgüt fikri ile uyumlu olamayacağı açıktır. Bu nedenle bizce, işlenmesi hedeflenen birden fazla belirsiz sayıda fiilin, tümünün arasında zincirleme suç ilişkisi bulunacak şekilde planlanması halinde, suç örgütü için aradığımız "birden fazla ve belirsiz sayıda suç işleme amacı" şeklindeki koşul sağlanmadığından, bir suç örgütünün varlığından da söz edilemeyecektir[352].

(d)- Suç Teşkil Eden Fillerin İşlenmesinin, "Örgütün Önem Göstermeyen İkinci Derece Amacını" Teşkil Etmemesi

Örgütsel amacı teşkil eden fiil tiplerinden bir kısmının kanunda suç olarak tanımlanmış fiil tiplerine karşılık gelmesi, diğer bir kısmının ise bu kapsamda sayılmaması mümkündür[353]. Buna göre herhangi bir örgütün hem suç teşkil eden hem de etmeyen fiilleri işlemek amacıyla teşkili olanaklıdır[354]. Yukarıda, kural olarak kanunun yalnızca tipik fiilleri "amaç" kapsamında telakki ettiğini ve bunun neticesinde, bir örgütün birden fazla amacından yalnızca birisinin suç teşkil etmesinin, örgütün suç örgütü olarak tanımlanmasına yeterli olduğunu belirtmiştik. Bunun doğal sonucu olarak örgütün, pek çok örgütsel amacından yalnızca birisinin suç teşkil etmesi halinde dahi kural olarak bir suç örgütünün varlığından bahsetmek gerekecektir[355].

---

[352] Farklı gerekçelerle aynı görüşte olan *İ. Dursun*'a göre "bir adet suç işlemek amacıyla örgüt kurulamayacağı gibi önceden somutlaşmış birden fazla 'örneğin 7 adet' suçun işlenmesini amaçlayan örgüt de kurulamaz. İşlenmesi amaçlanan suçların belirsiz sayıda olması bir önşarttır. Halbuki zincirleme suçta işlenmesi amaçlanan suçların somutlaşması, somutlaşmayı takiben parçalara bölünmesi söz konusudur. (...) Zincirleme suçta suçun işlenişine henüz başlanmadan böyle bir planı ve niyeti olan failin, suçu bir defada gerçekleştirmek yerine suçun tümünün işlenmesi kısımlara bölmesi, işlenişi kısım kısım gerçekleştirilen suçun önceden hazırlanmış bir planın sonucu olması durumu söz konusudur. Örneğin bir kuyumcu çırağının bin gram altın çalmayı kafasına koyduğu bir durumda bin gram altının hepsini çalmanın göze batacağı endişesiyle bu işlemi bin günlük bir sürece yaymak suretiyle bin defada çalması söz konusudur. Dolayısıyla somutlaşmış suçların işlenmesinin planlandığı yerde örgüt yoktur" İ. Dursun, **a.g.e.**, s.310. Yine aynı görüşte bkz. Şen, **a.g.e.**, s.144; Ünlü, **a.g.e.**, s.184.

[353] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60; Maljević, **a.g.e.**, s.39.

[354] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.60.

[355] Dikkat edilirse bu, örgütsel amaçlardan birinin ya da birkaçının suç teşkil etmesi haline matuf bir tanımlamadır. Eğer örgütsel amaç suç teşkil etmemekle birlikte, planlanan örgütsel faaliyetin olası sonuçları içinde suç teşkil etmesi olasılığı bulunan fiiller varsa, bu örgütsel amacın suç teşkil etmediği gerçeğini değiştirmeyecektir. Zira bu olasılıklar, örgütsel amaç kavramı kapsamında değildir. Aynı yönde bkz. Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79. Yine buna paralel olarak, meşru amaçlarla kurulan bir örgütün faaliyetleri çerçevesinde münferit suçların işlenmekte olması da meşru örgütü bir suç örgütü haline getirmeyecektir; zira burada da kanunun suç saydığı fiilleri işleme şeklinde bir örgütsel amaç söz konusu değildir (bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**,

Ancak örgütlerin amaçlarının arasında yatay bir derecelendirme[356] yapılması da toplumsal yaşamdaki örgüt tipleri göz önünde bulundurulduğunda bir zorunluluk haline gelmektedir. Gerçekten, toplumsal hayatta örgütlerin kuruluşuna esas ve hatta açıkça varlık nedenlerini teşkil eden *amaçları* dışında, bunlarla bağlantılı ama kendi başlarına anlamları olmayan *ikinci derecede amaçları*nın da söz konusu olduğu görülmektedir[357]. Örgüt kurucuları belirli bir fiil tipi kümesini gerçekleştirmek için örgütü kurduklarında, bu fiil tiplerini daha kolay, daha kârlı, daha az riskli vb. şekilde gerçekleştirmek amacıyla buna, belirli bazı başka fiil tiplerinin eşlik etmesini de planlamış olabilir. Bu ikinci grup fiil tipleri, örgütün birincil amaçları söz konusu olmadıkça hiçbir anlamı olmayan, örgütün bu nitelikteki amaçlarına bağımlı, kendilerinden kolayca vazgeçilebilecek ya da değiştirilebilecek, örgütün kurulması açısından zorunlu nitelik taşımayan fiil tipleridir. Örneğin bir araya gelen üç kişi, yasal olarak bir inşaat şirketi kurup inşaat faaliyetlerinde bulunmayı hedeflerken, elde edilen gelirin düşük gösterilmesini ve bu suretle vergiden kaçırılmasını planlamış olabilir. Keza büyük bir otel işletmek için bir organizasyon kuran kişiler, otele bir de gizli kumarhane eklemeyi planlayabilirler. Hakeza büyük bir sağlık tesisi kuran bir şirket, ar-ge araştırmaları çerçevesinde, gerekirse insan üzerinde deney yapmayı da planlamasına dahil etmiş olabilir. Bunun gibi, büyük bir sanayi şirketi kuran birden çok kişi, ürettikleri orijinal ürünlerin yanında, daha fazla kâr elde etmek amacıyla büyük bir firmanın ürünlerini taklit etmeyi de planlamış olabilir. Dikkat edilirse bu gibi örneklerin tamamında, örgütsel amacı teşkil eden fiil tiplerinden bir kısmı, hiçbir suretle suç teşkil etmemekte iken, diğer bir kısmı vergi kaçakçılığı (213 S.K. m.359) ya da kumar için yer temin etme (TCK m.228) veya insan üzerinde deney (TCK m.90) ya da marka haklarına tecavüz (6769 S.K. m.30) gibi suçları teşkil etmektedir. Ancak burada suç teşkil etmeyen fiiller örgütün kuruluş amacını oluşturmakta iken, diğerleri bu birincil amaçlara bağlı *ikinci derecede amaçları*

---

s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.17, 20-21). Dolayısıyla bu belirttiğimiz ihtimaller zaten buradaki tartışma kapsamında değildir. Aynı mahiyette bkz. Maljević, **a.g.e.,** s.39.

[356] Burada "derecelendirme" ifadesini tercih etmemiz, örgütün amaçlarının nihai ve ara hedeflere matuf olmasına bağlı "kademelenmesi" ile anlamsal olarak ayrım yapmamızı sağlamaya yöneliktir. Bkz. ve krş. Yuk. **§2**, II, A, 2, b, (2), (b).

[357] Maljević, **a.g.e.**, s.39. Bu ayrım, yukarıda belirttiğimiz *nihai amaç* - *ara amaçlar* ayrımından farklıdır. Burada *ikinci dereceden* amaçlar, diğerlerine göre daha az önemde olan amaçlar olup bunlar *nihai* ya da *ara* amaç niteliğinde olabilir.

oluşturmaktadır. İşte bu noktada, örgütün suç teşkil etmeyen fiilleri işlemek amacıyla kurulması ancak bunlara eşlik eden ikinci derecede amaçların kanunda suç olarak düzenlenmiş olması halinde, bu örgütün bir suç örgütü sayılıp sayılmayacağı tartışması gündeme gelmektedir.

Bu soruna bazı ülke ceza kanunları açıkça cevap vermiştir. Örneğin Alman Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarını düzenleyen 129. paragrafının ilk fıkrasında *"her kim amacı veya faaliyetleri suç işlemeye yönelik olan bir örgüt kurar veya böyle bir örgüte katılır, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapar veya bu örgüte yardım ederse"*[358] cezalandırılacağı belirtilmiş, ancak ikinci fıkrada sayılan üç halde birinci fıkra hükmünün uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır[359]. Bunlardan ikincisi kanunda "*suç işleme, örgütün önem arz etmeyen ikinci nitelikte bir amacı veya faaliyeti niteliğinde ise"*[360] şeklinde belirtilmiştir[361]. Buna paralel bir düzenleme Türk Ceza Kanunu'nda olmamakla birlikte hükmün *ratio legisi*nden yola çıkılarak, örgütsel amaçların temel olarak suç teşkil etmediği bir örgütte, bu amaçlara nispetle ikincil nitelikte kalan diğer bazı amaçların suç teşkil etmesinin, o örgüte *suç örgütü* vasfı vermeyeceğinin ifade edilmesi bizce mümkündür[362]. Nitekim, TCK m.220'de kanun, doğrudan kişilerin hak ve özgürlüklerini ihlale matuf fiiller işlemek için kurulan ve bu çerçevede kuruluşuyla birlikte kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit eden örgüt yapılanmalarına dahil olan kişileri cezalandırmayı[363] ve bu suretle toplumu oluşturan

---

[358] Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.196.
[359] Maljević, **a.g.e.**, s.56.
[360] Yenisey, Plagemann, **a.g.e.**, s.196
[361] Söz konusu hükmün anlamı ve uygulanmasına ilişkin Alman doktrininde ileri sürülen çeşitli görüşler için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.186-187, dpnt.483.
[362] Bu noktada *İ. E. Yıldız*'a göre "örgütün yasal ve yasadışı amaçları aynı anda yürütmesi halinde asıl amacın suç işlenmesi olduğu tespit edilebildiğinde özel düzenlemede bulunmuyor ise TCK 220/1 kapsamında uygulama yapılmalıdır" (İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.75). Dolayısıyla yazara göre ancak örgütün ana amacının suç teşkil ettiğinin tespiti halinde TCK m.220 kapsamında bir değerlendirme yapmak mümkündür. Esasen bizce, örgütün kuruluş amaçlarından birinin dahi kanunun suç saydığı fiillerden birini teşkil etmesi bunun bir suç örgütü olarak vasıflandırılması noktasında kural olarak yeterlidir. Zira kanun *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla…"* ifadesini kullanarak örgütün muhtemel amaçları arasında bir ayrım yapmamış ve örgütün kuruluş amaçlarından herhangi birinin bu kapsamda olmasını yeterli saymıştır. Ancak yukarıda belirttiğimiz gerekçeler çerçevesinde hükmün *ratio legis*'i çerçevesinde bu amaç, örgütün meşru olan ana amacına nispeten önem göstermeyen ikinci derecede bir amaç niteliğinde ise bu halde bir suç örgütünün varlığından da söz edilemeyecektir.
[363] Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.97; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.13; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873-874; Şen,

tüm bireylerin toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını korumayı amaçlamaktadır[364]. Bu amaçlarla bir örgüt teşkili, işlenmesi hedeflenen suçların, bir örgüt mekanizması araç kılınarak daha kolay, daha geniş çaplı, daha az riskli ve daha ağır bir şekilde işlenmesine olanak tanıyacağından kanun, hazırlık hareketlerinin cezalandırılmaması prensibine bir istisna getirmeyi uygun bulmuştur. Kuruluş amacı bizatihi bu olmayan, planlanan faaliyetleri bir ya da birden fazla suç işlenmesini de içermekle birlikte bunların, meşru amaçlarının yanında ikincil derecede kaldığı ve meşru amaçlar olmadığı sürece bir anlam ve önem arz etmeyen ikincil derece faaliyetleri teşkil ettikleri örgütlerin, bizatihi bireylerin toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını ihlale yönelmedikleri kabul edilmelidir. Burada örgütü teşkil eden kişilerin ana amaçları meşru bir nitelik arz etmekte ve örgüt de bu meşru amacı icra için teşkil edilmekte, yani örgütün varlık nedeninin ana esasını bu meşru amaçlar teşkil etmektedir. Örgütün bu ana amaca bağımlı olarak, ikincil nitelikte başkaca fiilleri de işlemeyi hedeflemesi ve bunların kanunda suç olarak tanımlanması, örgütün varlık nedeninin meşru bir amaca matuf olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Öyleyse bu durumda bir suç örgütünden bahsetmeye olanak bulunmayacaktır. Aksi düşüncenin kabulü halinde, bu nitelikte derecelendirilmiş birden fazla amacı bulunan örgütlerin, suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerden ayrılabilmeleri pek çok durumda imkansız hale gelecektir. Bu durumda ise hazırlık hareketlerinin cezalandırılmaması esasına bir istisna niteliğinde olan bu hükmün uygulama sınırları da olağandışı şekilde genişletilmiş olacağından, bunun hükmün *ratio legis'*i ile bağdaştırılabilmesi mümkün olmayacaktır.

Bu çerçevede birden fazla amaçla kurulan bir örgütte, birincil amaçlar meşru nitelik taşımasına rağmen, bu nitelikteki amaçlar söz konusu olmadıkça hiçbir anlamı olmayan, bu amaçlara bağımlı, kendilerinden kolayca vazgeçilebilecek ya da değiştirilebilecek, örgütün kurulması açısından zorunlu nitelik taşımayan nitelikte fiil tiplerine matuf ikincil derecedeki amaçların kanundaki suç tipleri kapsamına girmesi, bu tip örgütlere suç örgütü vasfı vermeyecektir. Buna göre yukarıda verdiğimiz; büyük bir sağlık tesisi kuran bir şirketin ar-ge araştırmaları çerçevesinde gerekirse

---

a.g.e., s.24; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488-3489; Akkaya, **a.g.e.**, s.8-9; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Kavlak, **a.g.e.**, s.339; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.86; Erel, **a.g.e.**, s.380.

[364] Bkz. Yuk. **§1**, III, B, 2, b.

insan üzerinde deney yapmayı da planlamasına dahil etmiş olması ya da büyük bir sanayi şirketi kuran birden çok kişinin, ürettikleri orijinal ürünlerin yanında daha fazla kâr elde etmek amacıyla büyük bir firmanın ürünlerini taklit etmeyi de planlamış olması gibi örneklerde bir suç örgütünün varlığından söz etmeye olanak bulunmamaktadır. Ancak belirtmemiz gerekir ki dikkat edilirse tüm bu örneklerde suç teşkil eden amaçlar, örgütün önem göstermeyen ikinci derecede amaçlarıdır. Yoksa suç teşkil eden bu amaçlar meşru amaçlara denk nitelikte alternatif veya yan yana birlikte amaçlar ise bu durumda artık farklı bir yorum yapılması zorunlu hale gelmektedir. Bu nedenle örneğin birkaç bandrollü ürün üretmekle birlikte, bunu bir kılıf olarak kullanan ve aynı çapta sahte (korsan) ürün üretmek için teşkilatlanan ya da kumarhane işletmek için yasal bir oteli kılıf olarak kullanan veya sırf insan üzerinde hukuka aykırı deney için kurulan ama bunu yasal bir ar-ge laboratuarı şemsiyesi altına saklamaya çalışan örgütlenmelerin suç örgütü olarak kabulü zorunludur. Zira bu durumların hiç birinde, suç teşkil eden fiilleri işleme amacı, diğer amaçlara nazaran ikincil nitelikte değildir.

(3)- Örgütün En Az Üç Kişiden Oluşması

(a)- Asgari Üye Sayısının Anlamı ve Suç Tipindeki İşlevi

Yukarıda, herhangi bir örgütü tanımlarken olağan şekilde "birden çok kişinin" bir araya gelmesi gerektiğinden bahsetmiş, ancak bazı hallerde bizatihi kanunun, bir araya gelmesi gereken kişi sayısını normatif olarak belirlediğini, esasen bu sayının altında kalan durumlarda da "bir örgütün varlığının" söz konusu olabileceğini, yalnızca bu sayıda üyeye sahip olmayan bir örgütü, bir "suç örgütü" olarak tanımlamamızın normatif olarak mümkün olmadığını ifade etmiştik[365]. İşte Türk Ceza Kanunu da bir örgütün var olmasını ve bu örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulmasını bir suç örgütünün varlığı için yeterli görmemiş, aynı zamanda *"(suç) örgütün(ün) varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması"* gerektiğini de hükme bağlamıştır. Buna göre bir örgütün normatif anlamda "suç

[365] Bkz. Yuk. **§2**, II, A, 2, b.

örgütü" vasfı kazanabilmesi için *"üye sayısının en az üç kişi olması"* şarttır[366]. Bu nedenle, iki kişinin kanunda suç olarak düzenlenmiş fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmeleri halinde, bu birliktelik süreklilik arz etse ve bir hiyerarşik yapılanma teşkil etse bile, yine de bir suç örgütünü oluşturduğundan bahsetmeye olanak bulunmayacaktır[367].

Kanunun belirlediği bu sistem, gel-gitli bir tarihsel gelişimin ürünüdür. Mehaz 1881 İtalyan (Zanardelli) Ceza Kanununun ilk halinde *"beş ya da daha fazla"* şeklinde olan bu asgari sayı Türk Ceza Kanunu'na da aynı şekilde iktibas edilmiş[368], 1979 yılındaki esaslı kanun değişikliğine kadar da bu şekilde kalmıştı. 1979 yılında ise 2245 sayılı kanunla yapılan değişiklikle suç örgütünün varlığı için *iki veya daha fazla kimsenin bir araya gelmesi* yeterli kabul edilmiş,[369] bu haliyle kanun 2005 yılına kadar uygulanmıştı. 5237 S. TCK'nın hazırlanması aşamasında da örgütün asgari kaç kişiden oluşması gerektiği yönünde bir tartışma hasıl olmuş ve ağırlıklı olarak "örgütün üye sayısına yönelik kanunda bir asgari sayının belirlenmemesi" esası kabul edilmiş ve bu fikir madde gerekçesinde de ifadesini bulmuştur[370]. Nitekim gerekçede *"madde metninde, suç işlemek amacına yönelik örgütün varlığı için asgari üye sayısı belirlenmemiştir"* denildiği görülmektedir[371]. Ancak bilahare mukayeseli hukuktaki ve ulusalüstü hukuk metinlerindeki eğilime paralel olarak birinci fıkraya *"ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi*

---

[366] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18-19; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.33; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880; Tozman, **a.g.e.**, s.188; Şen, **a.g.e.**, s.54; Canak, **a.g.e.**, s.86; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6627; Kavlak, **a.g.e.**, s.357; Ünlü, **a.g.e.**, s.86; Çakın, **a.g.e.**, s.55.

[367] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.532; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Tozman, **a.g.e.**, s.188; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100. Y. 7.CD., 10.03.2009 tarih ve 2006/6916 E., 2009/2876 K. sayılı kararı: "(…) Diğer taraftan 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK.nun madde 220/1 inci maddesi 'Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısıyla araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir' hükmü öngörülmüştür. Belirtilen yasal düzenlemeler karşısında iki kişi olan sanıkların teşekkül halinde kaçakçılık suçunu işlemelerinin mümkün bulunmadığı anlaşıldığından sonucu itibariyle usul ve yasaya uygun bulunan zamanaşımı dolduğundan davanın ortadan kaldırılmasına ilişkin hükmün onanmasına", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 07.04.2016.

[368] Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51.

[369] Önder, **Özel Hükümler**, s.428.

[370] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.153.

[371] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19, dpnt.26.

olması gerekir" şeklinde bir son cümle eklenmiştir[372]. Buna göre kanunun normatif anlamda tasarladığı suç örgütünün varlığı için *üye sayısının en az üç kişi olması* şarttır.

---

[372] Mesele, Adalet Komisyonu'nda yapılan görüşmeler sırasında da tartışılmış ve buradaki tartışma ve varılan netice komisyon tutanaklarına şu şekilde geçmiştir:
"KUBİLAY ÖZKAN- Bu malumunuz sınır aşan örgütlü suçlarla ilgili Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde örgütün en az üç kişi tarafından kurulması öngörülmüştür; ancak, bizim mevcut 313 üncü maddemizde 2 kişiyi der, 4422 sayılı Yasada böyle bir sayı öngörmez; fakat, Sekizinci Ceza Dairesi olarak biz buna biraz önce ifade ettiğim sözleşme hükümleri uyarınca üç kişi asgari olması gerekir şeklinde içtihatta bulunduk. Bu madde düzenlenirken buraya örgütün en az 3 kişi olması şeklinde bir tanım yapılırsa uygulamada bazı tereddütleri ortadan kaldırır diye düşünüyorum"
İZZET ÖZGENÇ- Bu tanımlama biçiminde, biz örgüt üyesi açısından bir sınırlama getirmedik. Getirmeyişimizdeki amaç, burada işlenmesi amaçlanan suçlara göre suçun, örgütün bu amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması ölçütünü getiriyoruz; bu bakımdan, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması ölçütünü getiriyoruz. Buraya biz genel olarak örgütten söz edebilmek için en az 3 kişi aranır ifadesini koyduğumuz takdirde, bu şekilde elverişlilik açısından getirdiğimiz ölçütün hiçbir anlamı olmayacaktır. Ancak, somut bir suç; yani, işlenmesi amaçlanan somut suçlar, mesela hırsızlık suçu ise, üç kişi bir araya geldiğinde hırsızlık suçunu sürekli olarak işlemek amacına yönelik olarak bir örgüt oluşturabilirler ve bu örgüt bu madde kapsamında suç işlemek amacına yönelik örgüt olarak ceza yaptırımı altına alınabilir. Buna karşılık örneğin, devlet güvenliğine karşı işlenen suçlar açısından bir örgüt teşkili halinde, iki veya üç kişi böyle bir amacı gerçekleştirmek amacına yönelik örgüt teşkili açısından elverişli olmayacaktır. Burada devletin güvenliği açısından söz konusu edilen suçları işlemek amacına yönelik örgütün üye sayısının örgüt içerisinde bulunan hiyerarşik ilişkinin ve örgütün araç, gereç donanımının dikkate alınması gerekmektedir; ama, eğer biz madde metninde örgüt deyiminden en az iki veya üç kişinin bir araya gelmesi ifadesine yer verirsek o zaman devlet güvenliği aleyhine işlenen suçlar açısından da iki veya üç kişinin bir araya gelmesi bu madde kapsamında bir örgüt suçundan dolayı cezalandırılmak için yeterli görülecektir.
BAŞKAN – O ölçütü bir fıkra haline getirmek gerekir mi?
İZZET ÖZGENÇ – Ölçüt zaten maddenin birinci fıkrasında açık bir şekilde vurgulanmış. Burada belki sorun şurada karşımıza çıkabilir: Hırsızlık vesaire suçlar açısından iki kişi mi, üç kişi mi olması lazım, ölçüt. Böyle bir gevşek hiyerarşik ilişkinin yer aldığı bir örgütte, örneğin, hırsızlık suçunda en az iki kişi mi olsun veya üç kişi mi olsun şeklinde bir tereddüt taşınıyorsa, bu o sınır aşan örgütlü suçlar kapsamına giren, o sözleşmeler kapsamına giren suçlardan en az üç kişi olarak kabul edilebilir; ama, basit bir hırsızlık suçunu işlemek amacıyla sürekli olarak işlemek amacıyla bir araya gelmiş olan kişiler açısından iki kişi ölçütünü kabul edebiliriz.
BAŞKAN – Sayın Bakan, buyurun.
ADALET BAKANI CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Son Anayasa değişikliğini dikkate aldığımızda 90 ıncı maddede malum uluslararası sözleşmelerle iç hukukun bir parçası haline geldi, üstelik de Ceza Kanununa nazaran o sözleşme öncelikle uygulanacak bir husus. Dolayısıyla bir ülkede bir konunun tanımıyla ilgili sözleşmede farklı, Ceza Kanununda farklı bir kısım kabuller söz konusu olduğu takdirde sıkıntılar meydana gelir. Bence bu ikisini birleştirecek tarzda bir şey yapabiliriz. Bir taraftan her olayın kendi özelliği dikkate alınarak örgüt ne anlama gelir, öbür tarafta da tek kişi zaten örgüt olmayacağına göre en az iki ve daha yukarı kişi tarafından her olayın özelliği dikkate alınmak suretiyle gibi. Böyle bir genel ifade koyduğumuz takdirde bu ikisini birleştirmiş oluruz. Farklı kanunlarda farklı örgüt kavramları çıkmaz diye düşünüyorum.
BAŞKAN – Sayın Eraslan.
ORHAN ERASLAN (Niğde) – Tevsi edeceğiz. Sayın Bakanın söylediği haklı efendim. Uluslararası sözleşmeye imza koyduk, onun bir yerine üç kişiden fazla... Tevsi ediyoruz. Sadece Sayın Bakanın dediği noktada tevsiye ihtiyaç var. Uluslararası sözleşme olmasa bu daha doğru.
BAŞKAN – Sayın Özgenç...
İZZET ÖZGENÇ – Birinci fıkraya bir cümle ilave ettik. Cezalandırılır, nokta. Ancak örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

Örgütün "suç örgütü" vasfı kazanabilmesi için asgari olarak üç kişiden oluşması gerekliliği, bu sayının suç örgütünün kurucu bir unsuru olduğunu göstermektedir[373]. Dolayısıyla, suç işleme amacı etrafında bir araya gelen kişiler kanunun aradığı bu asgari sayıya ulaşmadıkça bir suç örgütü oluşturamayacaklarından, suç örgütü kurma fiilini işlemeleri de mümkün olmayacaktır[374]. Dolayısıyla bu sayının varlığı, ilk kez suç örgütünün kuruluşu aşamasında aranacaktır[375]. Eğer bu asgari sayı sağlanamamışsa, bir suç örgütünün kurulmasından söz edilebilmesi de mümkün olmayacaktır[376]. Buna göre bir suç örgütünün kurucuları her zaman zorunlu olarak üç ya da daha fazla sayıda olmalıdır. Bu nedenle tek kişi tarafından bir örgütün kurulması mümkün olmadığı gibi[377] iki kişinin suç işlemek amacıyla bir araya gelmesi halinde de (bir örgütün var olduğu söylenebilirse de) bu aşamada henüz bir *suç örgütü*nün varlığından bahsedilemeyecek, bu iki kişiye çok zaman sonra bir üçüncü kişinin de katılması halinde, ancak bu aşamada bir suç örgütünün kurulduğundan söz edilebilecektir[378].

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından suç örgütü, suç tipinin maddi unsurlarından olduğundan, herhangi bir örgüte suç örgütü vasfını veren unsurlar arasında yer alan "üye sayısının en az üç kişi olması" da bu münasebetle suçun maddi unsurları arasında yer almaktadır[379]. Bu itibarla, suç örgütü kurma seçimlik hareketi açısından suçun tamamlanabilmesi için bu asgari sayıya ulaşılması gerekecek ve örgütün üye sayısı, bu asgari sayının altına düşerse suç örgütü de sona erecektir[380]. Buna paralel olarak bu asgari sayı, her bir failin kastının "bilme unsurunun" da muhtevasında kabul edilecektir[381]. Ancak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile örgütün işlediği suçların birbirlerinden bağımsız

---

BAŞKAN – Bu düzeltmeyle maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir."

[373] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Tona, **a.g.e.**, s.1096.

[374] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.532.

[375] Tona, **a.g.e.**, s.1096; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58.

[376] Önder, **Özel Hükümler**, s.429.

[377] Bkz. Aşağıda. **§ 2**, A, 2, c, (2), (c).

[378] Aynı yönde bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100. Ayrıca bkz. Carcano, **a.g.e.**, s.400; Marani, **a.g.e.**, s.41.

[379] Marani, **a.g.e.**, s.41.

[380] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100; Zeybek, **a.g.e.**, s.79; Ünlü, **a.g.e.**, s.86.

[381] Marani, **a.g.e.**, s.41.

olmaları karşısında, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların da her zaman üç kişi ile işlenmesinin gerekli olmadığı açıktır[382].

(b) - Asgari Üye Sayısına Yönelik Mukayeseli Hukukta ve Ulusalüstü Belgelerde Kabul Edilen Sistemler

Mukayeseli hukukta bir suç örgütünün varlığı için üye sayısının normatif bir standarda bağlanması noktasında başlıca üç eğilim olduğu görülmektedir. Bazı ülke kanunları açısından örgüt kavramının deskriptif anlamına uygun olarak suç örgütünün de iki ya da daha fazla kişiden oluşması gerektiğinden söz edilmektedir. Örneğin, Hollanda (CK m.140), Malta (CK m.83A) ve İspanya (CK m.515) ceza kanunları bu gruptadır[383]. Mülga 765 s. TCK'nın 1979 tarihli kanun değişikliğinden sonraki hali de bu gruba dahildi. Diğer bazı ülke kanunlarında ise asgari üye sayısından hiç bahsedilmemekte ve bu konu çoğunlukla her somut olayda değerlendirilmek üzere uygulamaya bırakılmaktadır. Örneğin Alman (p.129), Fransa (CK m.450-1) ve İsviçre (m.260ter) ceza kanunları bu gruptadır[384]. Gerekçeden anlaşılabildiği üzere 5237 S. TCK açısından da ilk önce bu sistem düşünülmüş ise de bilahare bu düşünceden vazgeçilmiştir. Son grupta olan ülke kanunlarında ise suç örgütünün iki kişiden oluşması kabul edilmemiş, daha nitelikli bir asgari üye sayısı benimsenmiştir. Avusturya (CK p. 278-278a), Belçika (CK m.322), Bulgaristan (CK. m.321), Kıbrıs (CK.m.63A-63B), Çekya (CK. m.163a), Estonya (CK. p.155), Finlandiya (CK. cp.17 sc.1a), Yunanistan (CK.m.187), Macaristan (CK m.263/c), İtalya (CK m.416), Letonya (CK. m.224), Litvanya (CK m.249), Lüksemburg (CK m.322-324bis), Polonya (CK m.258), Portekiz (CK m.299), Romanya (39/2003 s.K.

---

[382] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655.

[383] Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.125.

[384] Kanunda belirtilmemiş olmakla birlikte Alman doktrin ve uygulamasında bir suç örgütünün varlığı için üye sayısının asgari üç olması gerektiği, iki kişinin suç işlemek amaçlı bir örgütlenme teşkil etmesinin mümkün olmadığı genel olarak kabul edilmektedir. Nitekim Alman Federal Yüksek Mahkemesinin 11 Ocak 1978 tarihinde verdiği kararında (BGH v. 11.10.1978, NJW 1979, 172-173) bir suç örgütünün en az üç kişi tarafından kurulabileceği belirtilmiş ve bu içtihat yerleşmiştir (ör: BGH v. 13.1.1983, NJW 1983, 1334; BGH v. 1.10.1991, NJW 1992, 1518; BGH v. 10.1.2006, NJW 2006, 1603). Federal Yüksek Mahkemeye göre suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının kamu barışı için meydana getirdiği tehlike, onun basit bir iştirakten farklı olarak içsel dinamikler geliştirmesinin bir sonucu olup iki kişiden oluşan bir birlikte, bu şekilde örgütlenmeye özel içsel dinamiklerin geliştirilmesi mümkün değildir. Bu kabul genel olarak Alman Doktrininde de yerleşmiştir. Karar ve doktrindeki görüşler için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.37-38.

m.7 vd.), Slovakya (CK m.296) ve Slovenya (CK m.294) ceza kanunları bu gruptadır[385]. Bu grupta örnek olarak gösterilen tüm ülke ceza kanunları, 5237 S. TCK'da olduğu gibi, suç örgütünün varlığı için asgari üye sayısını "üç" olarak kabul etmiştir.

Bu son gruptaki ülke sayısının fazlalığı açısından, 13.12.2000 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye'nin de aynı tarihte imzaladığı "*Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*"nin ve Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararlarının etkisi büyüktür. Nitekim anılan BM sözleşmesinde suç örgütlerine yönelik tanımlamada "örgütlü suç grubu" olarak ifade edilen suç örgütünün *"üç veya daha fazla kişiden oluşan"* bir örgüt olduğu hükme bağlanmıştır[386]. Buna paralel olarak, Avrupa Birliği hukuku açısından da Avrupa Konseyi'nin suç örgütlerine yönelik, üye devletlerin normatif düzenlemelerinin entegrasyonu amacıyla kabul edilen iki tavsiye kararında suç örgütünün "ikiden fazla kişi"nin katılımı ile oluşabileceği kabul edilmiştir[387]. Bu düzenlemeler, mukayeseli hukukta olduğu gibi ulusalüstü normatif düzenlemeler açısından da suç örgütünün normatif anlamda bir asgari üye sayısına sahip olması gerektiğinin kabul edilmesi ve bu asgari sayının da "üç kişi" olarak belirlenmesi gerektiği noktasında genel bir eğilimin olduğunu göstermektedir.

(c)- Asgari Üye Sayısının Tespiti

Kanunda suç örgütünün varlığı için bir asgari üye sayısının öngörülmesi, bu sayının nasıl tespit edileceği tartışmasını da gündeme getirmektedir. Bu noktada hemen belirtmemiz gerekir ki kanunda "*üye sayısının en az üç kişi olması"* ifadesi ile teknik anlamda "üye-yönetici" ayrımına atıf yapılmış olmayıp kanun koyucu burada, örgütün kuruluş aşamasından sonra kurucuların tamamının artık örgütün üyesi oldukları ve bu üyelerden bir kısmının yöneticilik görevini üstlendikleri gerçeğini

---

[385] Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.125.
[386] Ram, **a.g.e.**, s.401; Boister, **a.g.e.**, s.131.
[387] Gerçekten, Konseyin hem 21 Aralık 1998 tarih ve 98/733/JHA sayılı *"Bir Suç Örgütüne Üyeliğin Cezalandırılabilirliği Hakkında Ortak Önlem"* kararı *(Art.1),* hem de 24 Ekim 2008 tarih ve 2008/841/JHA sayılı "*Organize Suçlarla Mücadeleye Dair"* kararında *(Art.1.1),* "suç örgütü" ifadesinden *"ikiden fazla kişiden oluşan"* bir örgütün anlaşılması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bu çerçevede Avrupa Konseyinin suç örgütüne ilişkin üye devletlerin kodifikasyon çalışmalarına dair tavsiye kararlarında istikrarlı bir şekilde suç örgütünün "en az üç kişiden oluşması" gerektiğini kabul ettiği görülmektedir. Bkz. Calderoni, **a.g.e.**, s.26; Sarıtaş, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.136 vd.

kabul ederek, buna uygun bir ifade tarzı kullanmıştır[388]. Dolayısıyla burada örgütün, en az üç üye ve buna ek olarak yöneticilerden oluşması, buna göre de örgütün hiyerarşik yapısındaki kişi sayısının daha fazla olması gerektiği anlamı çıkarılmamalıdır[389]. Örgütün asgari üye sayısının tespitinde, kuruluş aşamasında tüm kurucular, sonrasında ise tüm yönetici ve üyeler birlikte nazara alınmalıdır[390]. Böylece üç kişinin suç işlemek amacıyla bir araya geldiği ve bilahare bunlardan birinin yönetici, diğer ikisinin üye pozisyonu aldığı bir örgütte, kanunun aradığı asgari sayının karşılanmış olduğu kabul edilmelidir[391].

Belirtmemiz gerekir ki yöneticilik ve üyelik, bunlara ilişkin fiil tiplerinin gerçekleştirilmesi ile kazanılabilecek sıfatlar olup bunların her ikisi de örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer alan, yani örgüt mensubu olan kimselerdir. Ancak örgüt mensubu deyimi 6. maddede, örgüt adına suç işleyen kimseleri de ifade edecek şekilde ve olağan anlamından oldukça farklı bir biçimde tanımlanmış olduğundan, haliyle kanun koyucu burada "üye" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Bu anlamıyla üye kavramı, hem TCK m.220/f.1 anlamında kurucu ve yöneticileri hem de f.2 anlamında üyeleri kapsayan bir mahiyettedir. Bu noktada bizce, kanunda açıkça "örgüt hiyerarşisinin dışında" konumlandırılan ve zaten mantık gereği de örgüte üye olmaması gereken "örgüt adına suç işleyen" (f.6) veya "örgüte yardım eden" (f.7) kimselerin asgari sayının tespitinde nazara alınabilmeleri mümkün değildir. Kanun da bu kimseleri örgüt üyesi saymamış, yalnızca bu fiilleri nedeniyle

---

[388] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.190; Çakın, **a.g.e.**, s.55.

[389] Doktrinde *Şen*, suç örgütünün kurucu ve yöneticileri dışında en az üç üyesinin bulunması gerektiğini, zira TCK m. 220'de "kurucu ve yönetenlerin" ayrı, "üyenin" ayrı kavramlar olarak gösterilmiş olduğunu iddia etmektedir. Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.56-57. Esasen kanunda "kurucu ve yönetenlerin" ayrı, "üyenin" ayrı kavramlar olarak gösterilmiş olduğu tespiti bir yönüyle doğrudur. Ancak kanun bu maddede üyeliği iki ayrı anlamda kullanmıştır ve bu nedenle anılan tespitin doğruluğu da yalnızca f.2'deki "üye" kavramı ile sınırlıdır. Birinci fıkradaki "üye" tabiri ise aslında "örgüt mensubunu" karşılayacak şekilde kullanılmıştır. Kanun, muhtemelen 6. maddede örgüt mensubu suçlu deyimini, olağan mecrasından daha geniş bir şekilde tanımladığı için burada aynı tabire yer vermek istememiştir. Oysa birinci fıkrada kurma ve yönetme fiilleri düzenlenirken "üye" tabirine yer verilmesi, bu tabirin f.2'deki üye kavramından daha geniş bir anlamsal çerçeveyi karşıladığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle birinci fıkradaki "örgütün varlığı için üye sayısının asgari kaç kişi olması gerektiğine" dair ifadenin yorumlanmasın açısından üyenin, "tüm örgüt mensuplarını" ifade ettiğinin kabulü gereklidir. Nitekim *Şen* de aynı eserinde ve yukarıda belirttiğimiz görüşünü dile getirdiği sayfalardan yalnızca iki sayfa öncesinde, kanundaki gerekçeyi aynen alıntılayarak "(...) ifadesi, suç örgütünün varlığı için aranan en az üç kişi kapsamına örgütün kurucu ve yöneticilerini de dahil etmektedir" demektedir. Bkz. **A.e.** s.55. Krş. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.92-93; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.156 vd.

[390] Bkz. ve krş. Tona, **a.g.e.**, s.1096.

[391] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.876; Tozman, **a.g.e.**, s.190; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.64-65.

kendilerine uygulanacak yaptırım noktasında, suç örgütüne üye olma suçuna ilişkin ceza aralığına atıf yapılmıştır. Dolayısıyla, bu kimselerin örgüt üyesi olmadığı ve suç örgütünün varlığı için aranan asgari sayının belirlenmesinde bu kimselerin nazara alınmayacağı hususunda herhangi bir tereddüt yoktur[392].

Suç tipinin herhangi bir suretle özgü faillik niteliği taşımamasına paralel olarak, asgari üye sayısının tespitinde failliğe ilişkin herhangi bir özellik dikkate alınmayacak ve salt üç kişinin bir araya gelmiş olması yeterli kabul edilecektir. Bu çerçevede bir araya gelen üç kişiden birisinin kamu görevlisi, asker kişi, yabancı vs. olması bir farklılık yaratmayacaktır[393]. Bunun gibi, bu üç kişiden biri için bir kovuşturma engelinin bulunması yahut bir şahsi cezasızlık sebebinin söz konusu olması da asgari üye sayısının tespitinde dikkate alınmayacaktır[394]. Örneğin örgütü kuran üç kişiden birinin milletvekili dokunulmazlığından yararlanması örgütün bir suç örgütü olarak kurulmasına engel değildir[395].

Üye sayısı, örgütün maddi niteliklerine göre objektif olarak tespit edilebilecek bir husus olup halihazırdaki yargılamada sanık olarak yalnızca iki üyenin yer alması ve üçüncünün var olduğu bilinmesine rağmen henüz yakalanamamış olması gibi hususlar, asgari sayının tespiti noktasında bir önem arz etmeyecektir[396].

Doktrinde, kusurluluğu suçun unsuru, kastı kusurluluğun bir şekli ve kusur yeteneğini de kusurluluğun bir ön koşulu olarak gören klasik görüş taraftarı bazı yazarlar, bu asgari sayının tespitinde kusurluluğu kaldıran nedenlerin etkisinde olan kişilerin, örneğin akıl hastalarının dikkate alınmaması gerektiğini ifade etmiş[397] ise de bizim de katıldığımız diğer görüşe göre örgüt üyelerinden herhangi birinin akıl hastası, çocuk veya sağır-dilsiz olması, bu kişinin fail olma niteliğini ve kasten suç örgütü kurma veya yönetme fiilini işlemelerini engellemeyeceğinden, asgari sayının

[392] Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.94-96; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.83.
[393] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929.
[394] Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51; Önder, **Özel Hükümler**, s.428; Tozman, **a.g.e.**, s.169; Ünlü, **a.g.e.**, s.90.
[395] Tozman, **a.g.e.**, s.169.
[396] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58.
[397] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Marani, **a.g.e.**, s.41-42; Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.50-51; Önder, **Özel Hükümler**, s.428; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260-261; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.875-876; Tozman, **a.g.e.**, s.167; Akkaya, **a.g.e**, s.10; Zeybek, **a.g.e.**, s.79; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.98; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6628; Ünlü, **a.g.e.**, s.90.

tespitinde bu kişilerin de nazara alınması gereklidir[398]. Bu nedenle örgütü oluşturan üç kişinden örneğin birisinin akıl hastası veya birisinin çocuk olması, kanunun aradığı "en az üç kişiden" oluşma şartına kural olarak menfi bir etkide bulunmayacak, bu halde de bir suç örgütünün varlığından söz edilebilecektir[399]. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, kanunun aradığı bu koşulun suç örgütünün bir unsuru olarak, "bir örgütün varlığı" şeklindeki diğer bir unsurundan ayrık olduğu gerçeğidir. Buna göre, bir suç örgütünden söz edebilmek için evvela bir örgütün var olması gerekeceğinden eğer birden fazla kişinin bir araya gelmesi, "örgüte ait unsurları taşımadığı" için bir örgüt yapılanmasına sebebiyet veremiyorsa artık asgari üye sayısının "üç kişi olması" meselesini tartışmaya da gerek kalmayacaktır. Bir örgütün var olması için de "amaçsal ve yapısal bütünlük teşkil edecek nitelikte birden fazla kişinin aynı amaç dahilinde ve hiyerarşik bir yapılanma kapsamında bir araya gelmesi" gerektiğinden, eğer bir araya gelen kişiler, nitelikleri itibariyle bu unsurları gerçekleştirmeye hiçbir suretle ehil değillerse bir örgüt teşkil etmelerinin de mümkün olamayacağı ve haliyle bu halde artık asgari üye sayısını ayrıca değerlendirmeye gerek kalmayacağı gözden uzak tutulmamalıdır[400]. Buna

---

[398] Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.400; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.211; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.111; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Yurtlu, **a.g.e.**, s.91; Kavlak, **a.g.e.**, s.358; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.66; Çakın, **a.g.e.**, s.35.

[399] Tüm çok failli suçlar yönünden bu hususta tartışmalar ve çeşitli görüşler için bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.213 vd.

[400] *Karcılıoğlu*, örgüte üye olmanın bir irade açıklaması olduğunu ve bu gibi bir irade açıklamasının ancak hareketlerinin anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek kimseler tarafından yapılabileceğini, böyle bir açıklamaya hukuk düzeninin bir anlam atfedebilmesinin ancak bu durumda mümkün olacağını belirterek bu nedenle isnat yeteneği olmayanların kanunda belirtilen asgari sayının hesabında nazara alınamayacaklarını belirtmektedir (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.99). Benzer şekilde *Zeybek* de herhangi bir örgütün oluşumu için en az üç kişinin karşılıklı iradeleri ile bir araya gelmeleri gerektiğini, bu iradelerin belirli suçları işlemek amacı ile bir araya gelindiğinin farkında olan iradeler olması gerektiğini, isnat yeteneği olmayan kişilerin ise belirli suçları işlemek amacıyla bir araya gelindiğinin farkında olamayacağını belirterek her durumda kusur yeteneği olmayanların suçun faili olamayacağını belirtmektedir (Bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.79). Bizce, yazarlar burada, kastın konusu olan harekete ilişkin "bilme" ile kusurun konusu olan "haksızlık bilinci" arasındaki kategorik ayrımı göz ardı etmektedirler. Esasen bir hareketin iradi olarak gerçekleştirilmesi için isnat yeteneğine sahip olmaya gerek yoktur; sözgelimi şizofreni hastası bir kimse de kasten öldürme suçunun faili olabilir. Bu durum yalnızca irade beyanı veya irade beyanı ile birlikte bu yönde bir hareketin icrasının gerektiği suç tipleri için de geçerlidir. Örneğin bir akıl hastasının rüşvet anlaşması yapması ve bu münasebetle rüşvet suçunun faili olmasına kural olarak hiçbir engel yoktur. Bu çerçevede dikkat edilirse, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçlarına ilişkin olarak da kanunda "suç teşkil eden belirli fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulması veya yönetilmesi" yaptırıma bağlanmıştır. İşlenmesi amaçlanan fiiller aynı "kasten öldürme", "yağma", "hırsızlık" gibi belirli hareket tiplerini ifade ettiğinden az önce belirttiğimiz çerçevede, bunların iradi olarak gerçekleştirilmesi noktasında isnat yeteneği aranmadığı gibi bunları gerçekleştirmek üzere örgüt teşkili noktasında da isnat yeteneğinin

göre bir araya gelen kişilerin, belirli bir amaç dahilinde hiyerarşik ve süreklileşmiş yapısal bir bütünlük teşkil etme yetenekleri hiçbir suretle söz konusu değilse, örneğin bu kişiler algısal yetenekleri tamamen ortadan kalmış derecede halinde akıl hastaları veya henüz çok küçük yaşta çocuklar ise bu kişilerin bir araya gelmesi ile bir örgütün oluştuğundan söz edilemeyeceğinden, haliyle suç örgütünün varlığından da söz edilemeyecektir. Dolayısıyla bu halde asgari üye sayısının ve üyelerin niteliklerinin tartışılmasına da gerek kalmayacaktır[401].

(4)- Örgütün Yapısı, Sahip Olduğu Araç Gereç ve Üye Sayısı Bakımında Amaç Suçları İşlemeye Elverişli Olması

(a)- Genel Olarak

TCK m.220/f.1'de, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenlerin, ancak örgütün*, yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması* halinde, cezalandırılabilecekleri belirtilmiştir[402]. Buna göre üç veya daha fazla kişinin kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla bir örgüt teşkil etmeleri yeterli olmayıp[403] ayrıca bu örgütün, işlenmesi hedeflenen suçlar açısından elverişli olması

---

aranmaması doğaldır. Haliyle "amaçsal ve yapısal bütünlük" teşkil etmeye hiçbir suretle elverişli olmayan bir derecede akıl hastaları veya çok küçük yaştaki çocuklar bir tarafa bırakılırsa -ki bunlar açısından bu durum, temelde tüm suç tipleri açısından caridir- (bkz. Ozansü, **Kast**, s.56-57), üç kişinin, aralarında isnat yeteneği olmayan kimseler de olacak şekilde söz gelimi "yağma" fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmesine ve bu tip fiilleri gerçekleştirmek için sürekli bir biçimde bir araya gelme yönünde irade beyanında bulunmasına ve bunu fiilen gerçekleştirmesine bir engel yoktur.

[401] Bunun gibi, bir failin akıl hastası olan diğer iki kişi ile birlikte, hiyerarşi ve süreklileşmiş yapısal bir bütünlük teşkil ederek bir örgüt kurduklarının kabulü halinde dahi, bu örgütün amaçlanan suçların işlenmesi noktasında elverişli olmadığı değerlendirmesinde bulunmak da mümkündür (aynı yönde bkz. Kavlak, **a.g.e.,** s.359; Yurtlu, **a.g.e.,** s.91). Ancak bu şekilde bir tespit de yine, kanunun aradığı asgari sayının tespiti ile ilgili olmayıp suç örgütünün diğer bir unsuru olan "elverişlilik" ile ilgilidir.

[402] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.28; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.117; Çakın, **a.g.e.,** s.63. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından bu niteliğin aranması esası yeni Türk Ceza Kanunu ile getirilmiş ise de genel olarak hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı suç tiplerinde hareketin, önlenmesi istenen tehlike yönünden belirli bir niteliği haiz olmasının aranması gerektiği uzun zamandır savunulmaktadır. Bu çerçevede *Özek*, istisnai bir cezalandırma durumu olan ve kişi özgürlüklerini sınırlandıran hazırlık hareketlerinin cezalandırılabildiği haller için, suç tipinde "tehlikenin ağırlık, ciddilik ve yakınlığını gösterici bir takım unsurların aranması zorunluluğu" bulunduğunu belirtmiştir. Bkz. Özek, **Devlete Karşı Suçlar**, s.177.

[403] İtalyan Ceza Kanunu'nda bu şekilde bir elverişlilik koşuluna yer verilmemiştir. Nitekim doktrinde de bir suç örgütünün kurulduğundan söz edilebilmesi için kanunun "araçların elverişli olmasını aramadığı" belirtilmektedir. Bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.,** s.220; Santoro **a.g.e.,** k.no:1656. Yine

yani örgütsel amacını teşkil eden fiilleri gerçekten işleme kabiliyetine sahip bulunması da gerekmektedir[404]. Eğer örgüt, yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli değilse, diğer koşullar bulunsa bile faillere örgüt kurmak veya yönetmek suçundan ceza verilemeyecektir[405].

Birinci bölümde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının birer tehlike suçu olduğunu ve hem madde gerekçesinde hem de doktrinde ağırlıklı olarak *somut tehlike suçları* olarak kabul edildiklerini ifade etmiştik[406]. Bu görüşün doğal sonucu olarak somut tehlike suçlarında, tipik hareketin koruma objesini tehlikeye düşürüp düşürmediği somut olayda araştırılmakta ve somut olarak bu tehlikenin meydana geldiğinin tespiti ile fail cezalandırılabilmektedir[407]. Eğer somut olayda söz konusu tehlikenin meydana gelmediği söylenebilmekte ise somut tehlike koşulunun da

---

doktrinde bazı yazarlar, amaçlanan suçlar yönünden elverişliliğin suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından bir öneminin olmadığını zira bu suçun, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak cezalandırıldığını belirtmektedir. Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931. Ancak elverişliliği dolaylı yoldan, örneğin organizasyon teşkili unsuru açısından arayan yazarlar da bulunmaktadır. Örneğin, *Patalano'*ya göre, örgütün varlığından söz edebilmek için basit de olsa bir organizasyonun varlığı aranmalıdır ve bu tespite, işlenmesi hedeflenen suçlar noktasında, somut olaya özel bir değerlendirme yapılması gerektiği de eklenmelidir. Yazar burada, organizasyon açısından suç programının karmaşıklık derecesinin önemli olduğunu belirtmekte ve söz konusu suç programının icrası açısından, bu organizasyonun yeterli örgünlükte olmasının aranması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak yazar, bunu özellikle bir örgünlük niteliği olarak ele almakta, yoksa organizasyonun yeterliliği dışında suç tipinde, somut olarak suç programında yer alan fiillere dair değerlendirme noktasında, söz gelimi araçlar açısından bir elverişliliğin aranmasının gerekli olmadığını vurgulamaktadır. Patalano, **a.g.e.**, s.94-95. Keza *Tona* da örgütün varlığı için basit bir organizasyonun yeterli olduğunu, ancak bu organizasyonun suç programını gerçekleştirmeye yeterli bir mahiyette olması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1082. Aynı mahiyette bkz. Simeone, **a.g.e.**, s.19. *Lattanzi/Lupo* da örgütün varlığı için organizasyon derecesinin örgütün karmaşık suç programını icraya yeterli olması gerektiğini belirtmekte, bu çerçevede örgütün karakterize stabil yapısının, hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamak açısından yeterli olanaklara ve işlerliğe sahip olması gerektiğini ifade etmekte ve İtalyan Yargıtayı'nın da genellikle bu yönde kararlar verdiğini vurgulamaktadırlar. Yazarların burada atıf yaptığı kararlar: Cass. Sez. I., 27.02.1993, *Salvo. Foro. İt.,* 1994, II, 672; Cass. Sez.V., 20.6.1985, Cavolini, *Giust. Pen.* 1986, II, 552; Cass. Sez.I, 10.6.1982, Valpreda, *Cass. Pen.* 1983, 837; Cass. Sez.I, 16.11.1984, Andolina, *Giust. Pen.* 1985, II, 616 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.64-65).

[404] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.531; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Kavlak, **a.g.e.**, s.383; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.46; Zeybek, **a.g.e.**, s. 89; Ünlü, **a.g.e.**, s.30, 91; Çakın, **a.g.e.**, s.63.

[405] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.531; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Kavlak, **a.g.e.**, s.383; Zeybek, **a.g.e.**, s.89.

[406] Bkz. yukarıda **§ 1**, IV, D, 2.

[407] Mantovani, **a.g.e.**, s.210; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.257; Bohlander, **a.g.e.**, s.34; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 201; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.287; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.257-258; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.68; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.114; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.238; Hakeri, **a.g.e.**, s.177.

gerçekleşmediği ifade edilecek ve failler cezalandırılamayacaktır[408]. İşte doktrinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından TCK m.220'nin birinci fıkrasında *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, (...) cezalandırılır"* şeklindeki suç tanımında yer verilen, fiilin, amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde cezalandırılabileceği yönündeki ifadenin bir somut tehlikelilik haline işaret ettiği kabul edilmekte ve bu ifade çerçevesinde hâkimin somut olayda, kurulan yahut yönetilen örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olup olmadığını inceleyeceği ifade edilmektedir[409]. Ancak bu görüşü kabul eden yazarlar arasında bu ifadenin hukuki niteliği tartışmalıdır. Gerçekten bazı yazarlara göre somut tehlike suçlarında tehlikenin gerçekleşmesi suç tipi açısından *tipik neticeyi* ifade etmekte iken diğer bazı yazarlara göre bu durum bir *objektif cezalandırılabilirlik* koşuludur.

Esasen bu mesele, kuramsal boyutta bir tartışmanın ötesinde, suçun manevi unsuru ya da teşebbüs gibi pek çok kurum yönünden önemli neticeleri olan bir meseledir. Bu nedenle bir örgütün hangi hallerde yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunun ifade edilebileceği hususuna gelmeden evvel bu koşulun suç teorisi yönünden nasıl konumlandırılması gerektiği meselesine değinmek, bilahare yapacağımız pek çok açıklamanın temellendirilmesi noktasında oldukça önemlidir. Bu nedenle aşağıda öncelikle kanunda geçen "*örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması"* ifadesinin hukuki niteliği, bilahare de bu ifadede geçen elverişliliğin nasıl tespit edileceği hususları inceleme konusu yapılacaktır.

---

[408] Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.257; Bohlander, **a.g.e.**, s.34; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.68; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.114.

[409] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.19; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.30; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.16, 165; Ersan, **a.g.e.**, s.385; Kavlak, **a.g.e.**, s.343. Aksi yönde görüş için bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.68.

(b)- Hukuki Niteliği

i- Tipik Neticeyi Teşkil Ettiği Görüşü:

Doktrinde ağırlıklı olarak suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundaki somut tehlikenin gerçekleşmesinin, suç tipinin netice unsurunu oluşturduğu kabul edilmektedir[410]. Yalnızca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları yönünden değil tüm tehlike suçları yönünden ileri sürülen bu görüşe göre somut tehlikenin gerçekleşmesi koşulu *tipik neticeyi* karşılamaktadır[411]. Bu görüşü savunan yazarlara göre, nasıl ki zarar suçlarında zararı doğuran olay tipik netice olarak tipte tarif edilmiş ise somut tehlike suçlarında tehlikeye ilişkin somut koşul da tipik neticeyi oluşturmaktadır[412]. Zira bu görüşü savunan yazarlara göre, suçun maddi unsurunu "tipik fiil" teşkil etmekte olup tipik fiil de hareket, netice ve nedensellik bağı alt unsurlarından oluşmaktadır[413]. Fail, tipte tanımlanan hareketi gerçekleştirerek yine tipte tanımlanan neticenin gerçekleşmesine yönelir. Zarar suçlarında kanun bu zarar neticesini tipte tanımlamış olup eğer suç tamamlanmışsa, suçun konusu üzerinde gerçek bir zarar meydana gelmiş olur[414]. Fail, tipik hareketi ile bu zarar neticesine neden olarak suçla korunan hukuksal değeri ihlal etmektedir[415]. Somut tehlike suçlarında ise suçla korunan hukuksal değer suçun konusunun zarara uğraması ile değil de tehlikeye uğraması ile ihlal edildiğinden, bu suç tiplerinde tehlikenin gerçekleşmesi, zarar suçlarında zararın gerçekleşmesi ile

---

[410] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.880, dpnt.221.

[411] Bu yönde görüş için bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.263-264; Heinrich, **a.g.e.,** c.I, k.no:163; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.194; Zafer, **Genel Hükümler**, s.190 vd.; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.,** s.257; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.236; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.237-238; Özen, **a.g.e.,** s.11; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.17-18; Doğan, **a.g.e.,** s.185. Suç tiplerinin, her suç tipinde öngörülmüş bulunan "zarar veya tehlike" biçimindeki neticenin gerçekleşmesi ile tamamlanacağı yönünde bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.45. Açık olmamakla birlikte "zarar suçu – tehlike suçu" ayrımını "sonuç alt unsuru bakımından özellik gösteren bazı suç tipleri" çerçevesinde inceleyen bkz. İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.,** s.68.

[412] Zafer, **Genel Hükümler**, s.191-192; Daragenli, "Tehlike Suçları", s.18; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.237; Doğan, **a.g.e.,** s.185; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.880, dpnt.221.

[413] Bkz. Ranieri, **a.g.e.,** s.222 vd.; Dönmezer, Erman, **a.g.e.,** c.I, k.no:502; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.,** s.43 vd.; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.,** s.228 vd.

[414] Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.196; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.200.

[415] Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.113.

aynı fonksiyonu ifa etmektedir[416]. Dolayısıyla kanun koyucu, zarar suçlarında zararın gerçekleşmesini tipik hareketin neticesi olarak ele aldığı gibi, tehlike suçlarında da suçla korunan hukuksal değerin ihlali yönünden buna koşut olan "tehlikenin gerçekleşmesini" tipik hareketin neticesi olarak konumlandırmıştır[417].

Bu görüşün doğal sonucu olarak TCK m.220/f.1'de yer alan *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması"* ifadesi de örgüt kurma veya yönetme suçundaki tipik seçimlik hareketlerin bir neticesini ihtiva etmektedir. Buna göre üç kişinin kanunun suç saydığı fiilleri işlemek üzere hiyerarşik bir yapı çerçevesinde sürekli olarak bir araya gelmesi suretiyle kanunda tanımlanan suçun icra hareketleri tamamlanacak ancak bu aşamada henüz netice gerçekleşmemiş olacaktır. Tipik netice ise kanunda aranan, "örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması" aşamasında gerçekleşecektir[418]. Dolayısıyla bu görüşün tutarlı sonucu olarak bu koşul failin kastının kapsamındadır[419]. Bunun yanında örgütün henüz bu tehlike koşulu sağlanmadan evvel faillerin elinde olmayan nedenlerle dağılması halinde suça teşebbüse ilişkin hükümler uygulanacaktır[420].

---

[416] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:161; Zafer, **Genel Hükümler**, s.191; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.237; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.238; Doğan, **a.g.e.**, s.185.

[417] Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.230; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:161; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:517; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.194, 196-197; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.236-237; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.237-238. Bu görüşü savunan *Doğan,* görüşünü şu şekilde gerekçelendirmektedir: "Aksi bir kabul yani tehlikeyi netice olarak kabul etmemek, cezalandırmanın gerekçesini sadece dış dünyadaki değişime bağlayan, natüralizm etkisindeki klasik suç teorisine daha yakındır. Tehlikenin gerçekleşmemesi halinde otomatik olarak suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilemez, mutlaka failin kastının bu neticeyi kapsıyor olması gerekir. Failin kastının bu neticeye yönelik olmasına rağmen tehlikenin açığa çıkmaması halinde eylem, teşebbüs aşamasında kalır; aksi takdirde fail cezalandırılmaz. Bu durumda taksirli suça bağlı sorumluluğu da doğmaz, zira taksirli eylem netice gerçekleşmeksizin cezalandırılamaz. Bu görüşümüzü destekleyen argümanlardan birisi de tehlike suçlarından bazılarının kasten bazılarının ise taksirle işlenebilir olmasıdır. Eğer tehlikeyi netice olarak kabul etmeyecek olursak, suçun kasıtlı-taksirli işlenen şekli arasında ayrım yapılamaz" (Doğan, **a.g.e.**, s.185).

[418] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880, dpnt.221.

[419] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:163; Zafer, **Genel Hükümler**, s.191; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.232; Doğan, **a.g.e.**, s.185.

[420] Somut tehlikenin gerçekleşmesinin suçun unsuru olduğu yönündeki görüşün kabulü halinde, hareketin icrasına rağmen tipte öngörülen somut tehlikenin gerçekleşmemesi halinde failin teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacağı yönünde bkz. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.238; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.115; Doğan, **a.g.e.**, s.185.

ii- Objektif Cezalandırılabilirlik Koşulu Olduğu Görüşü

Bu görüşe göre somut tehlikenin gerçekleşmesi koşulu tipik neticeyi karşılamamakta hatta hiçbir suretle suç tipindeki haksızlık unsurları içinde yer almamaktadır[421]. Bu görüşü savunan yazarlar, genel olarak hareketin haksızlığı düşüncesini kabul ettiklerinden, suçun maddi unsurunun fiilden ibaret olduğunu, ancak fiilin hareket netice ve nedensellik bağı alt unsurlarından oluşmadığını, neticenin fiilden ayrık olarak neticeli suç tiplerine münhasır olmak üzere suçun bağımsız bir maddi unsurunu teşkil ettiğini kabul etmektedirler[422]. Haliyle suç tipinde bir neticeye yer verilmeyen suçlarda netice bir maddi unsur vasfı kazanamamakta, kanun koyucu salt hareketin gerçekleştirilmesini suçun oluşması için yeterli görmektedir[423]. Ancak bu tip bazı suçlar açısından bir ceza siyaseti gereği olarak, fiilin suçun konusu üzerinde somut bir tehlike meydana getirmediği hallerde faillerin cezalandırılmasına gerek duyulmadığından, bu somut tehlikenin gerçekleşmesi de bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak öngörülmüştür[424]. Haliyle bu tip suçlarda tehlikenin gerçekleşmesi haksızlığın bir parçası olmayıp failin cezalandırılması ile ilgilidir[425], suç tipinin meydana getirdiği haksızlık, tipik hareketin gerçekleştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır[426].

Bu görüşün doğal sonucu olarak TCK m.220/f.1'de yer alan *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye*

---

421 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.201; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.115; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.287, 574; Zeynel T. Kangal, "Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları", **İÜHFM**, C:LXVIII, S:1-2, ss.151-167, İstanbul, 2010, s.162; Yurtlu, **a.g.e.**, s.79.

422 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.173; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.122.

423 Antolisei, **Parte Generale**, s.263; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.173.

424 Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.287; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.115; Ersan, **a.g.e.**, s.386.

425 Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.115; Kangal, **İÜHFM**, s.152-153; Yurtlu, **a.g.e.**, s.79. Sistematik bir kabulden ziyade, çeşitli suç tipleri yönünden, tipte öngörülen tehlikeyi objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabul eden görüş için bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.191-192.

426 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.650; Yurtlu, **a.g.e.**, s.79. Bununla birlikte doktrinde objektif cezalandırılabilirlik koşullarının suç tipinin yapısal bir parçası olup olmadığı tartışmalıdır (bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.757-759; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.22 vd.) Çoğunluk görüşü, objektif cezalandırılabilirlik koşullarının gerçekleşmediği durumlarda da fiilin suç olma özelliğinin söz konusu olduğunu ancak bu halde failin cezalandırılamayacağını belirtmektedir (Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.804; Antolisei, **Parte Generale**, s.758-759; Boscarelli, **Compendio**, k.no:169; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.573; Toroslu, **Genel Kısım**, s.422; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.216; Hakeri, **a.g.e.**, s.299; Kangal, **İÜHFM**, s.153). Buna karşılık bir görüşe göre ise objektif cezalandırılabilirlik koşulları haksızlığın kapsamında olmamakla birlikte bu koşullar gerçekleşmemiş ise fiil suç oluşturmayacaktır (İtalyan hukukunda bu yönde bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.185; Türk hukukunda bu yönde bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.648).

elverişli olması" ifadesi de suç tipinin haksızlık muhtevasına dahil olmayıp bir objektif cezalandırılabilirlik koşuludur[427]. Objektif cezalandırılabilirlik koşulları "suçun unsurları dışında kalan ve kanun koyucunun failin cezalandırılabilmesi için ceza siyaseti bakımından gerçekleşmesini aradığı koşullar"[428] olduğundan suç, kanuni tipte tanımlanan bir örgütün teşkili ile tamamlanır, ancak bu örgüt yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olma vasfına ulaşmadıkça failler cezalandırılamaz[429]. Bu görüşün tutarlı sonucu olarak belirtilen bu koşul kastın kapsamına dahil değildir[430] ve teşebbüs yönünden yapılacak değerlendirmede nazara alınmaz[431].

iii- Değerlendirme

Herhangi bir fiilin suç teşkil edebilmesi için suçun konusu üzerinde bir zarar veya tehlike meydana getirmesi şarttır. Zira suçla korunan hukuksal değer ancak suçun konusunun zarar veya tehlikeye uğratılması yoluyla ihlal edilir[432]. Hukuksal değer ihlali ise haksızlık kavramının temel belirtecidir[433]. Öyle ki herhangi bir hukuksal değeri ihlal etmeyen bir fiilin haksız olarak nitelendirilmesi mümkün değildir[434]. Bunun doğal sonucu olarak ceza hukuku yaptırımları ile karşılanan bir haksızlığına sebebiyet vermek de ancak ceza hukukuyla korunan bir hukuksal değeri ihlal etmekle söz konusu olabilecektir[435]. Kanun koyucu hukuksal değer ihlalini ise *tipiklik* ile somutlaştırmıştır. Herhangi bir hukuka uygunluk nedeni söz konusu olmaksızın tipik hareketi gerçekleştirerek, suçun konusu üzerinde zarar veya tehlike

---

[427] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.650; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.574; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.30; Kangal, **İÜHFM**, s.162; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.131; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Yurtlu, **a.g.e.**, s.82; Ünlü, **a.g.e.**, s.91.

[428] Zafer, **Genel Hükümler**, s.372. Ayrıca bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.803.

[429] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:133; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.30; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Yurtlu, **a.g.e.**, s.81; Ünlü, **a.g.e.**, s.91.

[430] Mantovani, **a.g.e.**, s.803; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.287; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.648; Koca, Üzülmez, **Genel Hükümler**, s.115, 359; Kangal, **İÜHFM**, s.393; Ersan, **a.g.e.**, s.388.

[431] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.651; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.115; Zafer, **Genel Hükümler**, s.372-373; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.233; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.158.

[432] Mantovani, **a.g.e.**, s.183; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.89; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149.

[433] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.146-147. Ayrıca bkz. Ozansü, **Kast**, s.23 vd, s.72-73, s.129-130.

[434] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.157-158; Türay, **a.g.e.**, s.223.

[435] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204.

meydana getiren kimse korunan hukuksal değeri ihlal etmiş, haliyle de ceza yaptırımı ile karşılanan haksızlığa sebebiyet vermiştir[436]. Bunun doğal sonucu olarak suçun konusu açısından hiçbir suretle bir zarar veya tehlike meydana getirmeyen fiil de ceza hukuku yaptırımı ile karşılanan bir haksızlığa sebebiyet veremeyecektir[437]. Ancak birlikte kullandığımız ve çoğu zaman da birlikte değerlendirilen[438] *zarar* ve *tehlike* kavramları bizce, "kategorik olarak" aynı düzlemde ve birbirinin alternatifi olabilecek kavramsal içeriğe sahip değildir. Kanun koyucu suçun konusunun zarara uğramasını aramış olabileceği gibi yalnızca tehlikeye uğratılmasını da ceza yaptırımıyla karşılamış olabilir[439]. Doktrinde tehlike suçları olarak ifade edilen bu ikinci halde, varlığı veya yokluğu tartışılabilecek yegane husus *tehlike*dir[440]. Buna karşılık suçun tamamlanabilmesi açısından bir zararın gerçekleşmesinin arandığı suç tiplerinde de henüz zarar doğmadan evvel bir tehlike vardır[441] ve failin, elverişli hareketlerle icrasına başladığı suçu tamamlayamaması nedeniyle teşebbüsten dolayı sorumlu tutulmasının yegane gerekçesi de bu *tehlike*dir[442]. Bu halde dikkat edilirse tehlike, zarardan evvel ve hareketle birlikte ortaya çıkan ve zarara öngelen bir pozisyondadır[443]. Dolayısıyla teşebbüs aşamasında kalan zarar suçlarında tehlikenin

---

[436] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.159

[437] Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204-205; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:517.

[438] Bkz. Özen, **a.g.e.**, s.5.

[439] Mantovani, **a.g.e.**, s.208.

[440] Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.235. Bkz. ve krş. İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.89.

[441] Teşebbüs hareketi dolayısıyla ortaya çıkan ve zararlı tipik neticenin gerçekleşme imkanı ya da rizikosu olarak adlandırılan durumun ancak tehlike biçiminde nitelenebileceği yönünde bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.148. Bir zarar suçuna teşebbüsün de tehlikeli bir fiilden ibaret olduğu yönünde bkz. Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.246. Teşebbüsteki zarar tehlikesinin somut tehlike suçlarında da söz konusu olduğunu belirterek neticede bunları aynı mahiyette değerlendiren benzeri görüş için bkz. Özen, **a.g.e.**, s.5, 13. Bunları yine de "geniş anlamda" netice başlığı altında tarif etse de teşebbüs aşamasında kalan zarar suçlarında somut bir tehlikenin mevzu bahis olduğunu belirterek bu iki kavramı aynı kategorik düzlemde ele alana görüş için bkz. Ozansü, **Kast**, s.73, özellikle dpnt.73.

[442] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.436-437; Boscarelli, **Compendio**, k.no:128; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.148; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:517; Zafer, **Genel Hükümler**, s.194; Daragenli, **Tehlike Suçları**, s.23-24, 33. Krş. Antolisei, **Parte Generale**, s.484-485.

[443] Aynı mahiyette bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.208; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.235. *Tezcan/Erdem/Önok* ve *Öztürk/Erdem* somut tehlike suçlarının neticeli birer suç olduğunu ve buradaki neticenin bir zarar neticesi değil, tehlike neticesi olduğunu belirtmekte ancak hemen takiben "daha doğru bir deyimle *netice tehlikesi*" ifadesine yer vermektedir (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880, dpnt.221; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196-197). Bizce, her iki ifade biçimi birbirinden oldukça farklıdır ve somut tehlikenin, (teşebbüs aşamasında kalmış zarar suçları nazara alındığında oldukça isabetli bir ifade olan) *netice tehlikesi* olarak nitelendirilmesi de onun *netice* olarak vasıflandırılmasına engeldir. Zira bizce tehlike, hem neticenin bir çeşidi olarak netice kavramına *içkin*, hem de neticenin gerçekleşme tehlikesi şeklinde bu kavrama *öncel* biçimde konumlandırılamaz.

elverişli hareketlerle birlikte doğduğu, buna karşılık somut tehlike suçlarında hareketin bir neticesi olduğundan söz etmek çelişkili olacaktır[444]. Diğer taraftan hareket, suçun konusu açısından ya tehlikelidir ya da değildir; bu nedenle bir önceki cümledeki iki halde, iki "farklı" tehlikenin var olduğundan söz edilebilmesi de mümkün değildir[445]. Belirttiğimiz bu nedenler de bizce, zarar ve tehlikenin (örneğin suçun manevi unsurları olarak kast ve taksir alternatifi gibi) aynı düzlemde değerlendirilmesinin mümkün olmadığını göstermektedir.

Tehlike ve zararın aynı düzlemde değerlendirilememesi bizce, ikisinin *netice* üst başlığı altında bir arada ve birbirinin alternatifi olarak ele alınması olasılığını da ortadan kaldırmaktadır[446]. Bir kere, zarar açık bir şekilde hareketten ayrılabilen bir formda iken tehlike için bunun söylenebilmesi ve örneğin hareketle zarar arasında

---

[444] Doktrinde bazı yazarlar *netice* kavramını dar ve geniş anlamda olmak üzere ikili bir ayrımla ele almaktadırlar. Buna göre dar anlamda netice bir hukuksal değerin ya yok edilmesi ya da doğrudan ihlal edilmesi iken geniş anlamda netice ister doğrudan ihlal isterse de ona etki etme biçiminde olsun, kişisel özgürlük alanına müdahale anlamına gelen her türlü durumu ifade edecektir. Bu nedenle zarar suçlarında hem dar hem de geniş anlamda neticeden söz edilebilecekken somut tehlike suçları ile teşebbüs aşamasında kalan zarar suçlarında yalnızca geniş anlamda netice söz konusu olacaktır. Bu görüş için bkz. Ozansü, **Kast**, s.72-73. Yazara göre "kasten adam öldürme suçunu işleyen fail, bir başkasının yaşam hakkını ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla dar anlamda netice meydana gelmektedir. Ancak anılan eylem (elverişli) teşebbüs aşamasında kalsaydı, o halde dar anlamda neticeden yani bir özgürlüğün ihlalinden değil, ancak anılan özgürlüğe bir müdahaleden, ona bir yönde tesir etmekten, onu ihlale imkan verecek düzeyde (somut) tehlikeye neden olmaktan söz edilebilecektir" (**A.e.**, s.73). Buradan anladığımız, yazara göre somut tehlike suçlarında bir hukuksal değer ihlalinin değil, "ihlal tehlikesinin" bulunduğudur. Ancak yine yazara göre "kişiler arası bir özgürlük ihlali" söz konusu olmadığında "cezaya layık bir eylemden de söz edilemeyecektir" (**A.e.**, s.129). Bu yönüyle bu görüş, ayrıma dair terminolojik hareket noktası açısından problemli ise de somut tehlike suçları ile teşebbüs aşamasında kalmış zarar suçlarını aynı kategorik düzlemde ele alması yönüyle isabetlidir. Ancak sırf netice haksızlığı kavramını destekleyebilmek adına, netice kavramına yeni bir boyut kazandırarak bunun kavramsal içeriğini genişletmek, son aşamada kaçınılmaz olarak bir totolojiye sebebiyet vermektedir.

[445] Soyut ve somut tehlike ayrımını kategorik olarak reddeden *Özen* de tehlikenin somut ve objektif olduğunu, bir tehlikenin ya var olduğunun ya da olmadığının söylenebileceğini belirtmiştir. Bkz. Özen, **a.g.e.,** s.12.

[446] Belirtelim ki doktrinde tehlike kavramının suç tipindeki fonksiyonu açısından ikili bir ayrıma giden yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlara göre "tehlike, genellikle iki şekilde yorumlanmaktadır. Bunlardan birincisi, hareket biçimi olarak tehlike; ikincisi ise, neticeli suçlarda yer alan tehlikedir. Hareket biçimi olarak tehlikeye, insanların olmadığı bir yerde sarhoş olan kişinin araç kullanması örnek verilmektedir. Hareket biçimi olarak tehlike, aracı kullanma olayı ile nedensel bir bağlantıya sebep olmaktadır. Yapılan bir tasnife göre, yukarıda da değindiğimiz üzere, birinci suç grubu, sırf hareket suçu olarak tehlike suçları; ikinci suç grubu ise, neticeli tehlike suçlarıdır" Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.235. Benzer yönde bir ayrım için bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.193. İtalyan doktrininde, somut tehlikenin suç tipinde çeşitli unsurları niteleyebileceğini ve hareket ve netice açısından da bu yönden bir ayrım yapılması gerektiğini belirten *Mantovani*'ye göre bazı suç tiplerinde hareketin *(condotta pericoloso),* bazı suç tiplerinde ise neticenin tehlikeliliğinden *(evento pericoloso)* söz edilebilecektir. Mantovani, **a.g.e.,** s.211.

olduğu gibi nedensellik bağı incelemesine konu olması mümkün değildir[447]; hareket ya tehlikeli ya da değildir ve bu tamamen somut hareketin niteliğine ilişkindir[448]. Ayrıca, kanunun, suç tipinin icrası için gerçekleşmesi gereken tehlikeyi tipte öngördüğü suçlarda (=somut tehlike suçları) bu somut tehlikenin bir netice olarak kabulü halinde, failin hareketi gerçekleştirip de tipte somut olarak aranan bu tehlikenin gerçekleşmediği hallerde fail teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacak[449], haliyle bu olasılıkta, tıpkı zarar suçlarındaki elverişsiz teşebbüs hallerinde olduğu gibi hareket, suçun konusu açısından kanunun aradığı tehlikeyi ortaya çıkaramamış, dolayısıyla suçla korunan hukuksal değer hiç ihlal edilmemiş olmasına rağmen fail cezalandırılacaktır.

Tüm bu açıklamalarımız tehlikenin suç tipinin neticesi olarak kabul edilemeyeceğini göstermektedir. Esasında tehlike, hareketin belirli bir şekilde icrası ile ortaya çıkabilecek bir *niteliği* olup hareket ancak bu niteliği sağlarsa *tipik hareket* vasfını kazanabilecektir ve ancak bu ihtimalde ceza normu ihlal edilmiş sayılabilecektir[450]. Failin gerçekleştirdiği ve tipte icrası aranan hareket, eğer hiçbir suretle bir tehlike doğurmamakta ise *tipik hareket* olarak kabul edilmeyecektir[451].

---

[447] Aksi yönde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.197; Zafer, **Genel Hükümler**, s.191. Belirtmemiz gerekir ki aksi görüşteki yazarlar hareket ile tehlike arasında hakimin nasıl bir nedensellik değerlendirmesi yapacağına dair hiçbir izahta bulunmamaktadırlar. Nitekim bu konuda dataya giren yazarlar da "hareket ile tehlike neticesi arasında objektif isnadiyete dayalı nedensellik bağlantısının varlığı(nın)" gerektiğini belirtmektedir (Doğan, **a.g.e.**, s.185). Oysa *objektif isnadiyet* bir nedensellik bağı denklemi değil, failin *hareketine nedensel olan neticenin* ona yüklenebilmesine dair bir isnadiyet değerlendirmesidir (bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.132). Haliyle ortada nedensellik bağına konu olabilecek bir netice yoksa, objektif isnadiyet tartışmasına gerek de yoktur.

[448] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.208.

[449] Bu yönde bkz. Doğan, **a.g.e.**, s.184. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.238. Ancak belirtelim ki *Bekar*, somut tehlikenin gerçekleşmesini *netice* olarak vasıflandırsa ve bu nedenle hareketin icra edildiği ve ancak tehlikenin gerçekleşmediği hallerde faili teşebbüsten sorumlu tutulacağını belirtse de bunun ancak "elverişsiz teşebbüsün cezalandırılmasının kabul edilmesi" halinde tutarlı bir görüş olabileceğini belirtmektedir (**A.e.**). Ancak yazarın da isabetle belirttiği gibi bizim hukukumuzda açık TCK m.35 hükmü karşısında elverişsiz teşebbüs cezalandırılabilir değildir.

[450] Tehlikeyi suç tipindeki netice olarak kabul eden bazı yazarlar, salt hareketin gerçekleştirildiği ve ondan bağımsız bir neticenin söz konusu olmadığı suç tipleri açısından burada da bir netice olduğu ve bu neticenin hareketle bitişik olduğu görüşündedir. Haliyle bu yazarlara göre bu tip suçlarda da tehlike, hareketle bitişik olarak netice şeklinde tezahür etmektedir. Bkz. Daragenli, "Tehlike Suçları", s.18. Benzeri bir değerlendirme için bkz. Türay, **a.g.e.**, s.275-276.

[451] Bu nedenle bizce somut tehlike suçlarında somut tehlikeyi gösteren hüküm cümleciği, hareketin tipik olması için aranan bir niteliği tanımlamaktadır. Hareket bu tehlikelilik vasfını taşımadıkça tipik hareket vasfı da taşıyamayacaktır. Soyut tehlike suçlarında ise bu unsur kanun koyucu tarafından ayrıca öngörülmemiş, yalnızca tipte gösterilen hareketin icrasının zaten suçun konusu üzerinde bir tehlike meydana getireceği *varsayılmıştır* (Antolisei, **Parte Generale**, s.266; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.208). Esasen herhangi bir norma aykırılık ancak o normun koruma amacı ile bağlantılı olarak tartışılabilecek bir husus olup hareketin norma aykırı görülerek

İster zarar, ister tehlike suçu olsun, her bir suç tipi açısından, hareketin icrasına girişilmesi eğer suçun konusu (=koruma objesi) açısından bir tehlike meydana getirmekte ise ancak bu halde bu hareket *tipik hareket* olarak vasıflandırılabilecektir. Zarar suçlarında hareketin cezalandırılabilir alana girebilmesi için aranan *hareketin zarar meydana getirmeye elverişli olması* da aslında bu tehlikelilik durumuna işaret etmektedir[452]. Ancak somut tehlike suçlarında, suçun tamamlanabilmesi için bir zararın gerçekleşmesi gerekmeyip fiilin yalnızca tipte tanımlanan somut tehlikelilik vasfını taşıması arandığından, hareketin tipik olabilmesi için kanunda belirtilen somut tehlikenin gerçekleşmesi, daha doğru bir ifadeyle "hareketin tipte öngörülen surette somut bir tehlike meydana getirecek şekilde icrası" gerekmektedir. Kanun, somut tehlikeye ilişkin vasfı, hareketin belirli bir fail tarafından veya belirli bir obje ile ilgili bağlantılı olarak yahut belirli bir yerde ya da zaman diliminde icra edilmesi gibi ihtimallere yükleyebilir; bunların her biri tipik hareketin belirli bir tehlikelilik vasfı taşıması anlamına gelecektir[453]. Haliyle, bizce somut tehlike, hareketten bağımsız bir netice değil, ona *tipik hareket* vasfı veren ve buna elverişli suretle icrası söz konusuysa, onunla birlikte doğan *niteliği*dir. Kanunda belirtilen somut tehlike koşulu da *harekete ilişkin kanuni tarifin* yani *hareketin tipikliğinin* bir parçasıdır. Öyle ki somut tehlike suçlarında hareketin tipik olabilmesi için somut tehlike koşulu sağlayacak şekilde icrası zaruridir. Zira hareketin norma aykırı görülerek cezalandırılabilmesinin yegane nedeni, normun koruma amacını teşkil eden suçun

---

cezalandırılabilmesinin yegane nedeni, normun koruma amacını teşkil eden konunun yani normun koruma objesinin tehlikeye uğratılması yoluyla korunan hukuksal değerin ihlalidir. Haliyle ancak bu tehlikelilik niteliğini taşıyan hareket norma aykırı ve dolayısıyla tipik hareket niteliği taşıyabilecektir. Bu nedenle *tehlike,* haksızlık açısından "bağlama noktasını" teşkil etmektedir. Harekete, haksızlık vasfı veren husus, koruma objesi açısından gösterdiği tehlikedir.

[452] Doğal hareketin ancak bir hukuksal değer ihlaline elverişli olması halinde tipik hareket vasfı kazanabileceği ve eğer hareket buna elverişli değilse haksızlığın oluşmayacağını belirterek aynı yönde bkz. Türay, **a.g.e.**, s.224. Ancak yazarın hareket ve netice kavramlarına verdiği anlama ve özellikle bunu her nasılsa hareketin ontolojik niteliğine dayandırmasına (**A.e.,** s.275-276) katılmamaktayız.

[453] Bu yönde bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.208. Ancak belirtelim ki yazar, buna ek olarak, tehlikeliliğin kanuni tipte neticeye de yüklenebileceğini ve bu halde tehlikeli neticeli suçlardan *(reati di evento pericoloso)* söz edilebileceğini de belirtmektedir (Bkz. **A.e**. s.208, 211). Türk Hukukunda *Zafer,* somut tehlike suçlarındaki tehlikenin "netice" olduğunu belirtmekte ancak bazen kanun koyucunun tehlikeyi hareketin bir niteliği olarak da öngörebildiğini ifade etmekte ve buna TCK m.170/f.1'i örnek göstermektedir Bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.193. Oysa yukarıda ifade ettiğimiz üzere tehlikenin hareketten ayrı bir varlığından söz etmek mümkün olmayıp her durumda tehlike, münhasıran hareketin bir vasfıdır ve somut tehlike suçlarında da kanun koyucu, ancak belirli bir tehlikelilik vasfı gösteren fiilleri suç tipi kapsamında değerlendirmeyi tercih etmiştir. Bazı suç tiplerinde "*bir tehlikeye neden olunmasından"* bahsedilmesi (ör:TCK m.179/f.1) ise yalnızca bir ifade biçimi tercihi olup bu halde de aslında kanun koyucu belirli bir tehlikelilik vasfını taşıyan hareketi tanımlamak istemektedir.

konusunun tehlikeye uğratılması yoluyla korunan hukuksal değerin ihlalidir. Haliyle ancak bu tehlikelilik niteliğini taşıyan hareket, "norma aykırı" ve dolayısıyla "tipik hareket" niteliği taşıyabilecektir. Buna göre suç tipi açısından harekete *tipe uygunluk* vasfı veren işte bu *niteliğin* bulunmasıdır. Dolayısıyla somut tehlike suçlarında eğer gerçekleştirilen davranış bu niteliğe ulaşamamış yani somut bir tehlike doğurmamış ise zaten suçun icra hareketlerine hiç başlanmadığı kabul edilecek, bu aşamaya kadarki hareketler yalnızca suçun hazırlık hareketleri olarak vasıflandırılacaktır. Eğer hareket, tipte öngörülen tehlikeyi meydana getirmiş ise işte ancak bu halde *tipik hareketin* icra edildiği ve tamamlandığı kabul edilecektir. Buna göre yalnızca inceleme konumuz açısından değil, tüm tehlike suç tipleri açısından tehlikenin netice olarak kabulü bizce mümkün değildir. Bu tespitimizin doğal sonucu olarak bizce, inceleme konusu suç tipi bir *sırf hareket suçu*dur[454].

Bu tespitin tartışma konusu açısından ikinci sonucu ise kanunda geçen bu ifadenin bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabulünün de mümkün olamamasıdır. Zira yukarıda belirttiğimiz üzere, bir fiilin suç teşkil eden haksızlığa sebebiyet verebilmesi için, suçun koruma objesi (suçun konusu) üzerinde tehlike doğurabilecek nitelikte olması gereklidir[455]. Zira ancak bu şekilde, kişilerin hukuksal değerleri ihlal edilebilir. Dolayısıyla bu tehlikelilik vasfını kazanmamış bir hareketin suç teşkil eden haksızlığa sebebiyet vermesi mümkün değildir[456]. Bunun doğal sonucu olarak, somut tehlike suçlarında somut tehlikenin gerçekleşmesi koşulunun haksızlık alanı dışında konumlandırılabilmesi[457] ve bu suretle bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabulü bizce mümkün değildir[458]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda da kurulan ya da yönetilen örgüt, ancak *yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları*

---

[454] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1932; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1658; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Zeybek, **a.g.e.**, s.71; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.27-29; Ünlü, **a.g.e.**, s.38; Çakın, **a.g.e.**, s.56.

[455] Bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.193.

[456] "Madem ki bu fiiller, hiçbir zarar doğurmadığı halde, salt tehlike suçu olarak ve belirli bir zarar tehlikesini önlemek için cezalandırılmaktadır. Öyleyse, fiilin, kanun hükmünü ihlal ettiğinin kabulü, önlenmek istenen tehlikeyi yaratmasına, zararın doğmasına uygunluğuna bağlı olmak gerekir. Aksi takdirde, hiçbir 'tehlike' yaratmayan fiilin cezalandırılmasında, güdülen maksatla bir bağdaşma söz konusu olmaz" Özek, **Devlete Karşı Suçlar**, s.171.

[457] Objektif cezalandırılabilirlik koşullarının bu niteliği için bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.803; Antolisei, **Parte Generale**, s. 759-760; Zafer, **Genel Hükümler**, s.372; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.16-17.

[458] Aynı mahiyette bkz. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.237; Türay, **a.g.e.**, s.276.

işlemeye elverişli olması halinde kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından tehlike doğurabileceğinden, örgüte "suç örgütü" vasfı veren bu koşulun bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabulü bizce mümkün değildir.

Esasen benimsediğimiz sistem çerçevesinde kolayca anlaşılabileceği üzere, bizce *örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması,* bir örgütlenmenin *suç örgütü* olarak vasıflandırılabilmesi için gerekli olan bir unsur olup kanunda belirtilen seçimlik hareketler olarak *kurmak* veya *yönetmek* de ancak bir suç örgütü için cari olabileceğinden, bizce bu ifade hareketin konusunun, haliyle de tipik hareketin bir *niteliği*dir. Failler ancak, yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli bir örgüt yani bir *suç örgütü kurarlarsa* ya da bu vasıfta bir örgütü *yönetirlerse* işledikleri fiilin koruma objesi açısından tehlikeli olduğu kabul edilecektir. Bu çerçevede bizce kanunda belirtilen bu ifade, hareketin icra edilebilmesi için örgütün ulaşması gereken bir aşama, haliyle bu örgütü konu alan tipik seçimlik hareketlerin bir niteliğidir ve maddi unsura dahildir. *Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması* niteliği sağlanmadan, kurma ya da yönetme şeklinde tipik bir hareketin icra edilmesinden de söz edilemeyecektir.

(c)- Amaç Suçları İşlemeye Elverişliliğin Tespiti

Kanunda yer verilen, *örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması* ifadesinin hukuki niteliği kadar, bunun nasıl tespit edileceği hususu da tartışmalıdır. Doktrinde özellikle "amaç suç" ifadesi üzerinden yürütülen tartışmalarda, suç örgütünü iştirak ilişkisinden ayıran özelliğin belirsiz nitelikte birden fazla suç işlemek olduğu, bu nedenle de örgütün amaçladığı suçların önceden tespitinin mümkün olmadığı[459], haliyle elverişlilik açısından "amaç suç" ifadesinin yerinde olmadığı ve "örgütün amacına" dikkat edilmesi gerektiği[460], bunun ise örgütün suç teşkil eden fiilleri işlemekle

[459] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.879; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.257; Kavlak, **a.g.e.**, s.383-385; Ünlü, **a.g.e.**, s.32.
[460] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.879; Kavlak, **a.g.e.**, s.385.

ulaşmak istediği "nihai hedef" (ör: haksız ekonomik çıkar elde etme) olduğu iddia edilmiş ise de yukarıda da belirttiğimiz gibi esasen kanunda kullanılan bu ifade, ne örgütün amaçlarının tespiti ne de elverişlilik unsuru yönünden bir sakınca doğurmamakta, aksine örgüt kavramının deskriptif anlamına son derece uymaktadır. Zira, suç örgütleri, örgüt kavramının temel mantığı gereğince ne olduğu belirsiz soyut olguları gerçekleştirmek amacıyla değil, zaman, mekan, kişi vb. açılardan henüz somutlaştırılmamış olmakla birlikte *tip açısından somutlaştırılmış* olguları gerçekleştirmek amacıyla kurulur[461]. Bu nedenle nasıl ki örneğin şirketler soyut olarak "kazanç sağlama" amacıyla değil "alım-satım, inşaat, turizm gibi belirli bir ticari faaliyetle iştigal etme ve bu yolla kazanç sağlama amacıyla" kurulurlar aynı şekilde suç örgütleri de soyut olarak "suç işleme" ya da "herhangi bir şekilde haksız kazanç sağlama" amacıyla değil "yağma, hırsızlık, dolandırıcılık, kasten öldürme gibi belirli tip fiilleri işlemek" ve "bu yolla kazanç sağlamak" amacıyla kurulacaklardır[462]. Bu amaçların her ikisi de örgütün var olma nedenidir ve kanun bunların arasından yalnızca "kanunlarda suç olarak düzenlenmiş olan fiiller" ile ilgilenmektedir ki bunlar her iki amaç grubu kapsamında da olabilir[463]. Zaten bu nedenle, yukarıda da belirttiğimiz üzere kanun koyucu, bunlardan yalnızca kanunda tipik olarak düzenlenen fillerin kapsamına girebilecek nitelikte olanları suç örgütünün belirlenmesi noktasında esas almakta, bu kapsama giremeyecek amaçları

---

[461] Aynı yönde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.45; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.122; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.50. Aksi yönde görüş bildiren yazarların çalışmalarında, "fiillerin konu, mağdur, yer, zaman açısından somutlaştırılması" ile "tip bakımından somutlaştırılması" kavramları arasındaki farkın yadsındığı görülmektedir. Bkz. ve krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877, 879; Kavlak, **a.g.e.**, s.383-385.

[462] Y.8.CD'nin 22.6.2009 tarih ve 2008/11964 E., 2009/9543 K. sayılı kararı: "Oluşa, müştekiler .. ile tanıklar ..'in anlatımları, sanıklar ..'nun oluşa uygun savunmaları ile tüm dosya içeriğine göre; sanıklar .. ile örgüte üye olma suçundan mahkum olup temyize gelmeyen diğer sanıklar ..'ın, sanık .. liderliğinde bir araya gelerek Kahramanmaraş ve ilçelerinde yapılacak olan **kamu kurumu ihalelerinden haksız çıkar sağlamak için, tehdit, baskı, cebir ve şiddet uygulamak suretiyle kendilerine rakip olarak ihaleye girecek olanları yıldırmaya ve sindirmeye çalışmak amacıyla** işbirliği ve eylemli paylaşım anlayışı içinde disiplinli biçimde silahlı olarak örgütlendikleri ve amaçları doğrultusunda faaliyette bulundukları, bu kapsamda müşteki ..'ın ihaleye girmemesi konusunda tehdit edildiği, tehdidin etkili olmaması üzerine, müşteki ..'ın sanık .. tarafından ilk önce yaralanmayacak şekilde kurşunlandığı, bunun da sonuç vermemesi üzerine müştekinin adı geçen sanık tarafından ayaklarından kurşunlanmak suretiyle yaralandığı, başka bir ihalede de, müşteki ..ve ortağı ..'nun ihaleye girmemeleri konusunda tehdit edildikleri ve müşteki ..'nin sanık .. tarafından ayaklarından kurşunlanmak suretiyle yaralandığı, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğu anlaşılmakla…" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.28-29, dpnt.41. Kalın punto ile vurgulama bize aittir.)

[463] Krş. Kavlak, **a.g.e.**, s.340. Ayrıca bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.120 vd.

ise kural olarak dikkate almamaktadır[464]. Bir başka ifadeyle kanun açısından örgütün hukuken nazara alınabilir yegane amacı zaten kanunların suç olarak tarif ettikleri fiillerdir[465]. Haliyle elverişlilik de suç örgütünün örgütsel amacını teşkil eden, sayısı belirsiz ancak tip olarak belirlenmiş fiiller, yani kanunun ifadesi ile *amaç suçlar* yönünden değerlendirilmelidir[466]. Bu itibarla kanuni düzenlemeye yönelik dile getirilen "amaç suç ifadesine yer verilmesinin örgüt kavramı ile uyumlu olmadığı" eleştirisi isabetli değildir[467]. Zaten bu eleştirinin ve dayanağı olan görüşün kabulü

---

[464] Maljević, **a.g.e.,** s.39. Kanundaki amaç kavramını tam aksi yönde yorumlayan *Kavlak*'a göre "örgütün amaçları" ile "amaç suç" birbirinden farklı kavramlardır. Örgüt örneğin haksız ekonomik çıkar elde etmek amacıyla kurulur ve bu amaç uğrunda birden fazla türde suç tipine yönelebilir. Bu nedenle elverişlilik noktasında da işlenmesi hedeflenen bu suçlar değil örgütün amaçları dikkate alınmalıdır. Yazara göre aksi halde suç örgütü kurma fiilinin bağımsızlık niteliği sekteye uğrayacaktır, zira suç örgütü, amaç suçlardan bağımsız olarak kamu düzeni için tehlike oluşturduğu için cezalandırılmaktadır. Planlanan suçların işlenip işlenmemesinin suçun tamamlanması açısından önemi yoktur. Bu nedenle kanundaki elverişlilik tespit edilirken çıkış noktası belirli bir amaç suç değil örgütün hedeflediği amaçlar olmalıdır. Aksi halde suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu tek başına bir suç olmaktan çıkacak ve amaç suçların aracı haline dönüşebilecektir (Bkz. Kavlak, **a.g.e.,** s.340-342). Oysa bizce, ceza hukukunun sınırlandırıcı işlevi çerçevesinde kanun koyucu nazarında örgütün suç teşkil etmeyen amaçları suç tipi yönünden nazara alınabilecek mahiyette olmadığından, örgütün amaçları kavramı, kanunda "amaç suç" kavramına hiç yer verilmeseydi bile yine münhasıran "işlenmesi hedeflenen suçları" karşılayacaktı. Belirttiğimiz gibi kanun koyucu özellikle "kanunun suç saydığı fiilleri işlemek" ifadesine yer vererek buna atıf yapmış olup haliyle bir örgütün bu fiilleri işleyerek ulaşmak istediği hedefin bir önemi bulunmamaktadır (Maljević, **a.g.e.**, s.39). Bunun yanında bir suç tipinin "bağımsızlığı" ile "içeriğine başka suç tipleri yönünden elverişliliği arayan unsurların konulması" arasında bir bağlantı da bulunmamaktadır. Suç olarak nitelenen fiilleri işlemek için kurulan bir örgütün yani bir *suç örgütünün,* işlenmesi hedeflenen suçlardan bağımsız olarak düşünmek işin mantığına ters olduğundan, elbette ortada bir suç örgütü olup olmadığını belirleyebilmek için elverişlilik noktasında dikkate alınabilecek yegane kriter de işlenmesi amaçlanan suçlar olacaktır.

[465] Oldukça isabetli bir şekilde "elverişliliğin suç tiplerinden bağımsız bir amaç için aranması da, meşru olmayan ancak tipik olmaması sebebiyle suç oluşturmayan hareketleri ika etmek üzere bir araya gelen oluşumların "örgüt" olarak nitelendirilmesine sebebiyet verebilir" görüşü için bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.32. Aynı mahiyette görüş için bkz. Çakın, **a.g.e.,** s.63.

[466] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.32. *Ünlü,* suç işlemek için kurulmuş örgütte amaç suçların önceden belirlenmediğini, bu nedenle örgüt kurulunca amaç suçlar yönünden elverişliliğinin nasıl belirleneceğinin muamma olduğunu iddia etmiş ve buradan, faillerin örgüt kurmakla hangi suçları işleyeceklerine dair gerçek kasıtları belirlenemiyorsa, ceza kanununda suç olarak tanımlanan herhangi bir fiili işlemeye muktedir olmasının aranması gerektiğini ifade etmiştir (Ünlü, **a.g.e.,** s.32). Yazar, amaç suç kavramına hatalı bir anlam verdiğinden, içine düştüğü normatif çıkmazdan, uygulanması neredeyse imkansız bir görüş ileri sürerek çıkmaya çalışmak durumunda kalmıştır. Zira bir araya gelip örgüt kuran üç kişi açısından elverişlilik "ceza kanunlarında herhangi bir suç tipi" açısından yapılacaksa, bu elverişlilik koşulunun gerçekleşmemesi zaten neredeyse imkansızdır. Bu da kanundaki önermeyi tamamen absürd hale getirmektedir.

[467] Dikkat edilmelidir ki kanundaki elverişlilik tespit edilirken çıkış noktasının belirli bir amaç suç değil, örgütün hedeflediği amaçlar olması gerektiği yönündeki görüş (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.879; Kavlak, **a.g.e.,** s.340-342, 384) dikkate alındığında, bu elverişliliğin "nasıl tespit edileceği" tamamen muamma haline gelmektedir. Zira bu yazarların verdiği örnek üzerinden gidersek "haksız ekonomik çıkar elde etme" şeklindeki soyut örgüt amacı açısından, bir örgütün üç kişi ile de bin kişi ile de ya da katı bir hiyerarşi ile de gevşek bir hiyerarşi ile de veya silahla da silahsız olarak da "haksız ekonomik çıkar elde etmesi" mümkün olabileceğinden, örgütün "yapısının, üye sayısının, araç-gereçlerinin" bu "amaç" yönünden elverişliliğinin değerlendirilmesi tamamen anlamsız bir

halinde, örneğin yalnızca "soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek" amacıyla kurulan örgütleri konu edinen TCK m.78'in veya benzeri düzenlemelerin suç teorisi çerçevesinde izahı ve TCK m.220'den ayrılması tamamen imkansız hale gelecektir.

Kanunun elverişlilik noktasındaki düzenlemesi nazara alındığında üç unsura yer verdiği görülmektedir[468]. Buna göre elverişliliğin süjesini *örgütün kendisi*, objesini *amaç suçlar*, elverişlilik bağlantısını ise *örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereçler* teşkil etmektedir. Bu çerçevede örgütün kendisinin, amaç suçları işlemek açısından, yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereçler yönünden *elverişli* olması gerekmektedir[469].

Kanun, evvela elverişlilik noktasında değerlendirmenin merkezine *örgütün kendisini* koymaktadır. Buna göre kendisinde elverişlilik aranacak husus, *örgütün kurumsal yapısı* olup örgütün kurucuları, herhangi bir yöneticisi, üyesi vs. elverişliliğin objesi değildir. Esasen amaç suçları, üyeleri aracılığı ile işleyecek olan bizatihi "örgütün kendisi" olduğundan, "elverişli olması gerekenin" de örgütün kendisi olması doğaldır. Örgütün elverişlilik objesi ise *amaç suçlar*dır; örgütün elverişli olup olmadığı amaç suçlar yönünden aranacaktır[470]. Amaç suçlar örgütün kurulma nedenini teşkil eden birden fazla ana ya da ara hedeften, kanunun suç saydığı fiilleri teşkil edenleri ifade etmektedir. Belirttiğimiz üzere suç örgütleri bu fiilleri işlemek için kurulurlar. Örneğin bir örgüt haksız kazanç sağlamak için dolandırıcılık teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş ise elverişliliğin objesi de dolandırıcılık teşkil eden fiiller olacaktır. Bu fiiller yönünden elverişlilik noktasında, kanundaki suç tipinde tarif edilen hareketlere bakılacaktır. Buna göre örneğin örgütün amacı *"bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine*

---

aksiyomdan ibaret kalacaktır. Nitekim yalnızca üç kişinin hiyerarşik olarak süreklileşmiş biçimde bir araya geldiği bir durumda, bu kişilerin herhangi bir şekilde "haksız ekonomik çıkar sağlayabileceği" peşinen zaten söylenebilir. Bu durumda, söz konusu elverişlilik kıstasının TCK m.220 kapsamına girebilecek örgütlerin neredeyse tamamı için "bir kanuni karine" olduğunun ifade edilmesi gerekecektir ki bunun kabulü elbette mümkün değildir. Benzer görüş için bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.125.

[468] Kanunda suçun işlenebilmesi için bir elverişlilik unsuruna yer verilmesi, bu yolla hakime bir takdir yetkisi tanındığı ve bunun çeşitli sakıncalara yol açacağı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu yöndeki görüşe göre düzenlemenin bu haliyle kanunilik ilkesine uygunluğu tartışmalıdır. Bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Özel Hükümler**, s.73.

[469] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.30; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.267; Evik, **MÜHF-HAD**, s.681-682; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.166; Ünlü, **a.g.e.**, s.91; Zeybek, **a.g.e.**, s.88-89.

[470] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.267.

veya başkasına bir yarar sağlama" niteliğinde ise, elverişlilik yönünden de bu hedef esas alınacaktır. Bunun sayısız farklı türü olduğundan ve örgüt tarafından her bir somut eylemde bunlardan herhangi biri icra edilebileceğinden, örgütün bilahare tam olarak hangi yöntemi uygulayacağına bakılmayacaktır. Bunun yanında burada yapılan, örgüt ile soyut amaç suçlar arasındaki düşünsel anlamda elverişlilik mukayesesi olduğundan, bu amaç suçların tür, konu, mağdur gibi kural olarak ancak somutlaşmayla ortaya çıkabilecek özellikleri yönünden bir değerlendirme de yapılmayacaktır[471]. Zaten mekan, konu ve mağdur bakımından fiillerin somutlaştırılması aranmadığından bu şekilde bir değerlendirme yapılması çoğu zaman mümkün de olamayacaktır[472]. Bu çerçevede örgütün henüz hiçbir suretle bilişim sistemlerini kullanabilecek ekipmanı[473] ya da bu konuda maharetli üyesi söz konusu değilse bu fiil açısından örgütün elverişsiz olduğu kabul edilecektir[474].

Amaç suçlara elverişlilik yönünden suç tiplerinin tamamlanmış halleri değil onların herhangi bir suretle icrasına başlanabilmesi nazara alınacaktır. Bu çerçevede, işlenmesi amaçlanan banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması açısından faillerin elverişli hareketlerle suçun icrasına başlayabilecek olmaları, bunun için kurulan örgütün amaç suçları işlemeye elverişli sayılması için de yeterlidir. Dolayısıyla amaç suç yönünden soyut düzlemde teşebbüse elverişlilik, suç örgütü açısından amaç suçları işlemeye elverişliliğin de göstergesidir. Bu nedenle işlemeyi hedeflediği suç tipinin bilahare somut olarak icrasına başlayabilen ancak bunu tamamlama konusunda elinde olmayan nedenlerle başarısız olan veya suçun

---

[471] Aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.31.

[472] Bu nedenle "somut olayın özelliklerine göre amaç suçun işleneceği yer, zaman gibi hususlar, elverişliliğin değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.31) şeklindeki görüş bizce isabetli değildir.

[473] Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.125.

[474] Kanaatimizce, doktrinde kanuni düzenlemeye getirilen eleştirilerin tamamının temelinde elverişlilik kavramına suç tipinden bağımsız bir anlam verilmeye çalışılması yatmaktadır (Örneğin *İ. Dursun*, elverişliliği incelerken "bir takım elbisenin bir şahsın üzerine olmaya elverişli olup olmadığı" şeklinde bir anoloji kullanmaktadır. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.170). Burada adeta somut fiiller yönünden, suça teşebbüste olduğu gibi somut bir elverişlilik incelemesi yapılması yani amaç suçun yer, konu, mağdur ve zaman gibi hususlar yönünden ancak somutlaşmayla, yani somut bir fiil haline gelmesiyle tespiti mümkün nitelikleri nazara alınarak değerlendirilmesi istenmektedir. Oysa bir tehlike suçu olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, işlenmesi amaçlanan suç tipleri yönünden somut bir elverişlilik incelemesi yapılmasını aramak mümkün olamayacağı gibi kanunda da böyle bir değerlendirme yapılmasına yol açabilecek söz gelimi TCK m.35'teki gibi bir ifadeye yer verilmiş değildir. Kanun, çok basit bir şekilde örgütün, işlenmesi amaçlanan fiil "tiplerini" gerçekleştirmeye elverişli olup olmadığının incelenmesini istemiştir.

tamamlanmasından imtina eden bir örgütün elverişlilik kıstasını sağlamadığı söylenemeyecektir[475]. Bu noktada ifade etmemiz gerekir ki suç örgütü zaten örgütsel amacını teşkil eden fiilleri işlemeye başlamış ise mantık gereği artık elverişliliğin var olduğu da kabul edilmelidir[476]. Eğer örgütün gerçekleştirmeyi amaçladığı fiiller birden fazla farklı suç tipini teşkil ediyorsa (örneği hırsızlık, yağma, kasten öldürme gibi) bunlardan yalnızca birisini gerçekleştirmeye elverişlilik, bu örgütün bir suç örgütü olarak kabulü için yeterli olacaktır[477].

Elverişlilik yönünden süje ile obje arasındaki elverişlilik bağlantısı yönünden ise kanun *numerus clasus* olarak[478] *yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereçler* şeklinde üç hususa yer vermiştir. Buna göre örgütün amaç suçları işlemek açısından elverişli olup olmadığı bu üç kıstasa göre belirlenecektir[479]. Buna

---

[475] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.171.

[476] Bir birleşimin, amaç suçları arasında yer alan suçlardan birisini işlemiş olmasının, o birleşimin somut tehlike arz eden gerçek bir örgüt olduğu anlamına gelmeyeceği, zira bir birleşimin amaç suçları işlemeye elverişli bir örgüt olmamasına rağmen bazı suçları işleyebiliyor olmasının mümkün olabileceği şeklindeki görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.169; Aynı yönde bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.119. Bu görüşün dayanağını, örneğin *İ. Dursun,* "zaten örgütün amacı tek bir suçun işlenmesi değil, bir dizi sayısı belirsiz suçun işlenmesi olmasından dolayı söz konusu elverişlilik de tek bir suça göre değerlendirilemez" ifadesi ile açıklamıştır. Oysa "birden fazla ve belirsiz sayıda fiil işleme amacı olarak süreklilik" ile "elverişlilik" suç örgütünün farklı unsurları olup bir birleşmenin yalnızca tek bir fiil işlemek için bir araya gelmemesi ve sayısı belirsiz birden fazla fiili işleme amacı taşıması sürekliliğin, haliyle "örgüt teşkilinin" bir unsurudur. Eğer bir birleşme, yalnızca tek bir fiili işlemek amacıyla oluşturulmuşsa zaten ortada bir örgüt olamayacağından, haliyle elverişlilik değerlendirmesine gerek de olmayacaktır. Ancak bir birleşme, birden fazla ve belirsiz sayıda fiili işlemek amacıyla kurulmuş ve bunlardan herhangi birisini somut olarak da gerçekleştirmiş ise artık "amaç suçları işlemeye elverişli olmadığından" söz edilmesi mümkün olmaktan çıkacaktır. Aksi halde işlenmesi hedeflenen her yeni suç için elverişliliği sil baştan değerlendirmek gerekecektir ki bu, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının mantığı ile ve suç örgütü kurma hareketinin ani niteliği ile uyuşmayacaktır. Örgütün, işlenmesi hedeflenen suç tiplerinin tamamı yönünden elverişliliğini, tamamen ve geri dönüşsüz olarak yitirmesi nedeniyle örgütün suç örgütü olma vasfını yitirmesi hali bir tarafa bırakılırsa, örgütün işlemeyi hedeflediği suçlardan herhangi birisini işlemeye elverişli olduğunun bir kez tespiti halinde, bunun artık eklenen her yeni amaç suç yönünden tekrar tekrar tespitine gerek yoktur.

[477] Bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.89; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.21.

[478] Aksi yönde görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.20.

[479] *İ. Dursun*, düzenlemeye yönelik olarak "olması gereken hukuk yönünden" örgütün amaç suçları işlemek açısından elverişli olup olmadığının nelere bakılarak belirleneceğinin bizzat kanunda belirtilmesinin "sınırlandırıcı" olduğunu, bu hususun tamamen somut bir durum olup hakimin kararına bırakılması gereken bir hal olduğunu belirterek eleştiri getirmiş olmasına rağmen takiben "olan (mer'i) hukuk yönünden" bu sefer 220. madde metninde yer alan örgütün yapısı, sahip olunan üye sayısı ve araç gereç kavramlarının örnek kabilinden kabul edilmesi ve sınırlı sayı ilkesinin uygulanmaması gerektiğini (İ. Dursun, **a.g.e.** s.167) iddia etmiştir ki kanımızca pozitif hukuk uygulaması yönünden bunun kabulü mümkün değildir. Kanundaki ifade herhangi bir tartışmaya ya da farklı görüşe yer bırakmayacak derecede açık olup burada belirtilen elverişlilik kıstasları dışında bir hususa dayanarak, örgütün amaç suçları işlemeye elverişli olduğuna ya da olmadığına hükmedilebilmesi (esasen bizce fiilen mümkün olamadığı için) hukuken (de) mümkün değildir. Zira belirtmemiz gerekir ki belirttiğimiz yazarın, "burada sayılmayan" hususlara örnek olarak verdiği

göre örgütün elverişliliği noktasında evvela *yapısı*na bakılması gerekmektedir. Örgütün yapısı; hiyerarşik yapılanmanın nasıl oluşturulduğu, enformasyon ağının nasıl kurulduğu, hiyerarşik ilişkinin şekli, örgütün nasıl organize olduğu, örgüt üyelerinin niteliksel birlikteliği, her bir örgüt üyesinin örgütsel konumu, işbölümü ve buna temel alınan bireysel yetenekleri ile bundan mütevellit örgütsel hareket kabiliyeti gibi yapısal unsurların tümünü ifade etmektedir[480]. Bir örgütün, ülkenin tümüne ya da bir bölgesine yayılması, sıkı ya da gevşek bir hiyerarşik yapısının olması, askeri bir kanadının olup olmaması, nasıl bir örgütlenme düzeyine sahip olduğu[481], örgüt içinde emir ve talimatların nasıl dağıldığı, disiplinin nasıl sağlandığı, örgüt üyelerinin hangi niteliklere sahip olduğu[482], nasıl bir işbölümüne gidildiği, eylemlerin kolaylaştırılması ya da kolluk birimlerinden korunma konusunda herhangi bir tedbirin alınıp alınmadığı gibi hususların tümü örgütün yapısı ile ilgilidir. Bu çerçevede örgütün amaç suçları işlemeye, yapısı yönünden elverişli olması, örgütün suç örgütü olması açısından şarttır[483]. Bu gerekçeyle, anayasal düzeni değiştirmeyi hedef almış ve bunun için kasten yaralama, kasten öldürme, suçu ve suçluyu övme, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna muhalefet şeklindeki fiilleri işlemeyi hedef almış bir örgütün son derece gevşek hiyerarşik yapılanması olması, örgüt üyelerinin

---

örneğin "üyelerin kabiliyetleri" de zaten "örgütün yapısı" kapsamındadır. Birinci bölümde belirttiğimiz üzere örgütlerin iki ana "yapısal" unsurundan ilki *kişiler*, diğeri *araçlar* olup burada kişiler soyut olarak insanlar değil onların tüm nitelikleridir ki zaten örgüt, kişilerin tekil yetenekleri ile gerçekleştiremeyecekleri ya da daha zor gerçekleştirebilecekleri hedefleri gerçekleştirmek ya da daha kolay gerçekleştirebilmek için kurulmuş organize yapılardır (bkz. yuk. **§1**, I, B, 2). Haliyle, onu oluşturan kişilerin tüm vasıfları örgütün yapısal unsuru ve dolayısıyla "yapısı" kapsamındadır. Haliyle, kanunda zikredilen kavramlar olarak "örgütün yapısı, üye sayısı ve araç-gereç" ifadesi zaten örgüt bilimi yönünden yerleşmiş yapısal unsurların tümünü karşılayabilmektedir. Bu nedenle kanuni düzenlemedeki kavramların alanlarını gereksiz yere daraltıp sonra da bunun yetersiz olduğunu söylemek bizce isabetli değildir.

[480] Bkz. ve krş. Evik, **MÜHF-HAD**, s.682.

[481] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.267.

[482] Örgüt üyelerinin niteliklerini "yapısı" içinde mütalaa etmemekle birlikte netice itibariyle aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.31; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.167.

[483] Y. 8. CD.'nin, 26.1.2010 tarih ve 2007/12689 E., 2010/650K. sayılı kararı: "Oluşa ve tüm dosya içeriğine göre; sanıklar ..'in, sanık .. yönetiminde bir araya gelip, önceden belirlenmemiş sayıda ve süreklilik anlayışı içinde turistlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde kapkaç, yankesicilik suretiyle hırsızlık ve yağma yapmak için suç işlemek amacıyla örgüt kurdukları, bu suçlardan elde edilen paraların muhafazası, örgüt üyelerinin konaklama ve beslenme gibi ihtiyaçların karşılanması hususunda tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ve disiplinli biçimde hareket edip amaçları doğrultusunda faaliyette bulundukları, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunun anlaşılması karşısında, örgüt lideri konumunda bulunan sanık ..'ın eyleminin 765 sayılı TCK.nun 313/2-4. madde ve fıkrası kapsamında bulunduğu gözetilmeyerek noksan ceza tayini karşı temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s. 29, dpnt.41).

hiçbir suretle askeri deneyim ve tecrübelerinin olmaması, gizlilik yönünden özel bir yapı geliştirememeleri gibi hususların tespiti halinde, örgütün amaç suçları işlemek yönünden elverişli olmadığı ifade edilecektir.

Örgüt yapısı yönünden amaç suçları işlemeye elverişli olmasına rağmen *üye sayısı*[484] buna yeterli olmayabilir[485]. Bu durumda da örgütün, amaç suçları işleme açısından elverişlilik kıstasını sağlamadığı kabul edilecektir. Örneğin sıkı hiyerarşik, askeri yeterliliğe sahip üyelerden müteşekkil, teknik ve taktik eylem planları belirlenmiş son derece gizli bir oluşum da olsa, üye sayısı yalnızca beş olan bir örgütün, münhasıran anayasal düzeni değiştirme noktasında üye sayısı yönünden elverişli olduğundan söz edilebilmesi mümkün değildir. Buna karşılık aynı örgütün, bu hedefe ulaşmak için kasten öldürme, kasten yaralama, mala zarar verme gibi örgütsel ara hedefleri de varsa, bu hedefler yönünden elverişli olduğu söylenebilecektir.

Son olarak örgütün *araç ve gereçler* yönünden de amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekmektedir. Araç ve gereç, amaç suçları işleyebilmek için gerekli görülen tüm maddi olguları ifade etmektedir[486]. Örneğin bilişim sistemine girme

---

[484] Kanunun buradaki "üye" tabirini, ikinci fıkradaki suç tipi dışında, örgütteki pozisyon anlamında kullanmadığını düşündüğümüzden, kanundaki bu ifadenin kapsamına sadece örgüte kurulduktan sonra üye olanların mı yoksa kurucu ve yöneticilerle birlikte tüm üyelerin mi dahil olduğu tartışmasına (bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.167) girmiyoruz. Esasen örgütün "üye sayısı" yönünden amaç suçları işlemeye elverişli olması evvelemirde kuruluş aşamasına dair bir husus olacağından, kanundaki bu ifadenin içeriksel anlamının, "örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olmasına" dair normatif ifadeden bir farkı olduğunu düşünmeye, bizce gerek de hukuken imkân da yoktur.

[485] Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.124.

[486] Y.8.CD.'nin, 4.2.2010 tarih ve 2009/17971 E., 2010/1352 K. sayılı kararı: "sanıklar İ .Ç., H. Y., Ö. D. liderliğinde kurulan örgüt çatısı altında, tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ile disiplinli biçimde hareket ederek; sanıkların önceden tespit ettikleri işyerlerinden geceleyin birlikte bilgisayar, televizyon ve benzeri malzeme çaldıkları ve çalınan malzemeleri sanık İ.'ın Kızılay da bulunan iş yerine getirerek buradan örgüte üye olmayan diğer sanıklar aracılığı ile satarak işleri organize ettikleri, sanıklar S. K., Ö. B., A. C., M. D., S. Ş., F. Ö.ve Y. A. örgütün hiyerarşi yapısına dahil olmamakla birlikte, örgütün hırsızladıkları malzemeleri satarak, örgüte bilerek ve isteyerek yardım ettikleri, sanıklar U.S. ve B.K.'nın örgüte üye olmamakla birlikte örgüt lideri sanık İşat ile birlikte örgüt adına hırsızlık suçu işledikleri, yapılan operasyonda sanık İ. Ç.'nin Ankara Kızılay da bulunan işyeri ile sanıklara ait araçta ve sanıkların arkadaşlarının iş yerinde yapılan aramada, bir çok bilgisayar, monitör, fotokopi makinesi, LCD televizyon, Laptap bilgisayar ve hırsızlık suçlarında kullandıkları kar maskesi, levye, boru anahtarı, murç bulunduğu, bu şekli ile örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı, araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğu anlaşılmakla" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.29, dpnt.41). Y. 8.CD., 12.3.2009 tarih ve 2008/4959 E., 2009/3809 K. sayılı kararı: "Sanıklar F., B., ve M. liderliğinde kurulan örgüt çatısı altında, sanıklar H., H., L., S., Y., E., M., S., B.'nin bir araya gelerek, tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ile disiplinli biçimde hareket ederek; sanıklar H., H., S., Y., M,'ın otoları hırsızladıkları, sanık E. motor ustası olup hırsızlanan otoların şase ve motor numaralarını değiştirdiği, sanık M. oto boya ustası olup, hırsızlanan otolarda değiştirilen şase ve motor numaraları kısmını boyadığı, sanık S.'nin, çalınan otoları parçaladığı, sanık

suçunun işlenebilmesi için buna uygun bir sistemin, radyasyon yayma suçunun işlenebilmesi için radyoaktif maddelerin, bombalı saldırı için bomba yapımında kullanılabilecek malzemelerin bulunması şarttır. İşte bunların tümü kanunda araç ve gereçler şeklinde ifade edilmiştir. Verdiğimiz örnek üzerinden devam edersek, kırsalda, askeri birliklere yönelik gerçekleştirecekleri tedhiş eylemleri yoluyla anayasal düzeni değiştirme amacı ile bir araya gelen ve üye sayısı yüz kişiyi bulabilen, bunun için tüm planları ve bunu gerçekleştirecek askeri yeterlilikte üyeleri bulunan bir örgütün, eğer hiçbir askeri teçhizatı yoksa amaç suçları işlemek açısından gerekli araç ve gereçlere sahip olmadığı ve haliyle amaç suçların işlenmesi yönünden henüz elverişli olmadığı kabul edilecektir.

Elverişlilik yönünden belirttiğimiz tüm bu kıstasların bir arada bulunması şarttır[487]. Bir örgüt, ancak bu kıstasların tümü yönünden amaç suçları işlemeye elverişli olduğu kabul edildiği anda suç örgütüne dönüşmüş olacaktır. Kural olarak bu elverişlilik, örgütün devamı boyunca aranacak ise de belirli somut eylemler yönünden bu elverişliliğin geçici olarak sağlanamaması ya da örgütün kolluk birimlerince yoğun şekilde soruşturulması nedeniyle üyelerini büyük oranda yitirmesi gibi durumlar, bunun artık geri dönüşsüz şekilde gerçekleştiğinin kesin olarak tespit edildiği haller hariç olmak üzere, elverişlilik açısından nazara alınmayacaktır[488]. Bunun gibi, bu koşul örgüt kurma hareketinin tamamlanabilmesi açısından arandığından, koşulun sağlanması ile birlikte bir suç örgütünün de

---

B.'nin şase ve motor numaraları değiştirilen otoları piyasada sattığı, sanık M.'nin otoları çalma ve parçalama işlerini organize ettiği, sanık B.'nin sanık Ö.'nün iş ortağı olduğu ve yardım ettiği, sanık Ö.'nün de parçalanan otoların parçalarını dükkanında satarak bu işleri organize ederek örgütü yönettiği, örgüte yönelik yapılan operasyonda sanık Ö.'nün İzmir Karabağlar'da bulunan işyerinde yapılan aramada, işyerinin duvarlarını tamamen raf haline getirdiği, tüm raflarda yerli yabancı otomobillerden çıkarılmış ... bilimum otomobil parçalarının çok sayıda bulunduğu, Uşak ilinden çalındığı tespit edilen ... araca ait parçalar, büro kısmında ise kasa içerisinde oksijen kaynağı ile kesilmiş ve yerinden sökülmüş çeşitli araçlara ait şase numaraları yazılı plakalar ve motor numarası yazılı plakaları, çeşitli isimler adına düzenlenmiş ruhsatnameler, plakalar, çeşitli araçlara ait oto alım satım evrakları tesbit edildiği, yine ... çalıntı olan otomobillere ait parçalar ele geçtiği ve bu şekli ile örgütün yapısı, sahip olduğu üye sayısı, araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğu anlaşılmakla..." (Akkaya, **a.g.e.**, s.78; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.123, dpnt.129).

[487] "Hâkim somut olayda uygunluğu tespit ederken, örgütün özelliklerini, özellikle organize yapısını, üye sayısını, örgütün hiyerarşi ve işbölümü açısından yapılanmasını, örgütün sürekliliğini, örgütün araç ve gereçler açısından amaç suçları işlemeye uygunluğunu, önce teker teker, sonra bütünüyle değerlendirmelidir" Evik, **MÜHF-HAD**, s.682.

[488] Bkz. ve krş. Tozman, **a.g.e.**, s.130; Kavlak, **a.g.e.**, s.350.

kurulmuş olduğu kabul edilecek olup bu elverişliliğin, örgütün kurulmasından itibaren geliştirilen her hedef için ayrı ayrı aranması gerekmeyecektir.

Bir örgütün kanunda belirtilen asgari sayıda üyeden oluşması, örgütsel amacının suç teşkil eden fiilleri işleme olması ve bu fiilleri işlemek açısından yapısı, üye sayısı ve araç-gereç yönünden elverişli olması halinde bir *suç örgütü*nün varlığından söz edilecektir. Haliyle herhangi bir örgütü değil, belirttiğimiz bu niteliklere sahip bir örgütü *kurmak* veya *yönetmek* kanunda suç olarak tanımlanmıştır.

c- Kanuni Tipte Tanımlanan Seçimlik Hareketler: *Suç Örgütünün Kurulması veya Yönetilmesi*

(1)- Genel Olarak

Suç örgütü kavramının tanımlanmasından ve unsurların incenmesinden sonra, bu örgütün kurulması ve yönetilmesi seçimlik hareketlerinin tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi de gerekmektedir. TCK m.220'nin ilk fıkrasında tanımlanan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, birbirinden bağımsız ve esasen farklı zaman dilimlerine ait iki seçimlik hareket öngörülmüş olup bunlardan ilki örgütün bir suç örgütü olarak ilk kez vücuda getirilmesi aşamasına ilişkin *kurmak,* diğeri ise bu aşamayı tamamlamış bir örgütün sevk ve idaresi niteliğindeki *yönetmek* hareket tipleridir[489]. Kanun koyucu her iki seçimlik hareket tipini, suç

[489] İtalyan Ceza Kanunu'nda, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında örgütün, kuruluşuna iştirak eden kimseler ve üye olanlar dışındaki mensupları açısından daha fazla hareket tipi tanımlanmıştır. Gerçekten, İt. CK.'nun 416. maddesinin ilk fıkrasında suç işlemek amacıyla örgüt teşkil edenler (*costitutori*), örgüt kurulmasına öncülük edenler *(promotori)* ve örgütü organize edenler *(organizzatori)* için belirli bir ceza miktarı öngörülmüş üçüncü fıkrada liderlerin *(capi)* de öncülük edenlerle aynı ceza ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Buna göre örgütün ilk teşkiline ilişkin hareket tipleri ile örgütün kurulmasından sonra örgütü yönetme hareketleri aynı suçun seçimlik hareketleri olarak öngörülmüştür (Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Antolisei, **Parte Speciale**, s.228). Bu suretle kanun örgütün kuruluşuna ve yönetilmesine ilişkin dört farklı hareket tipini aynı ceza ile karşılamıştır. Alman Ceza Kanunu'nda ise örgütlenme fiilleri "kurucu, üye, üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapan kimse veya yardım eden kimse" ile "örgütü fiilen yöneten veya arka plandan örgüt üzerinde etkili olan kimse" şeklinde iki grupta sınıflandırılmıştır. Bkz. Jescheck, **a.g.e.**, s.121; Maljević, **a.g.e.**, s.53. Fransız Ceza Kanunu m.450-1'de ise "örgüt kurma veya yönetme" ayrıca tanımlanmış olmayıp bir suç örgütüne mensup olan herkes örgüt üyesi olarak vasıflandırılmış ve cezalandırılmada da yalnızca bu vasıf esas alınmıştır. Failin örgütteki pozisyonu cezanın belirlemesi ve bireyselleştirilmesinde esas alınabilecek bir nitelikten ibarettir. Bkz. Elliott, **a.g.e.**, s.101-102.

işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinde "tehlikenin temelini teşkil etmeleri" nedeniyle birbirine eşit derecede iki hareket tipi olarak ele almış ve bunun neticesi olarak da aynı cezayı gerektiren *seçimlik hareketler* olarak düzenlemiştir. Gerçekten, suç örgütü, suçun konusunu teşkil eden kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından başlı başına bir tehlike meydana getirdiğinden[490] suç için örgütlenme fiilleri bağımsız suç tipleri olarak düzenlenmiş olup bu tehlikelilik durumunu ilk kez vücuda getiren kimseler de örgütün kurucularıdır. Örgütün kurulması fiilinin icrası ile birlikte kamu düzen, kamu barışı ve kamu güvenliği için ağır bir tehlike doğurulmuş olup bu haliyle kanun kurmak fiilini, suç için örgütlenme suçları kapsamındaki diğer fiillere (TCK m.220/f.2, 6, 7) nispeten daha ağır cezayla karşılamıştır. Örgütün yönetilmesi ise bu tehlikeli yapının yönlendirilmesi ve sona ermesinin önlenmesini iktiza etmekle, aynı derecede tehlikelilik hali meydana getirmektedir. Bu münasebetle kanun, örgüt kurmak ve yönetmek fiillerini suçla korunan hukuksal değer yönünden eşit derecede etki meydana getiren ihlal tipleri olarak, aynı suçun seçimlik hareketleri şeklinde düzenlemeyi uygun görmüştür.

Örgüt kurmak ve yönetmek hareketleri kanunda seçimlik hareketler olarak düzenlenmekte ise de zamansal olarak hemzemin hareketler değildir. Gerçekten, her iki seçimlik hareket arasındaki ilişkiye bakıldığında, birinin diğerine göre zamansal anlamda mutlak suretle *öncel* olduğunu görmek mümkündür. Örgüt kurma fiili örgütü ilk kez vücuda getirme aşamasına ilişkin olup bu fiil tamamlanmadan evvel henüz ortada bir örgüt olmadığından, bir yöneticiden bahsedilebilmesi de mümkün değildir[491]. Örgütü kuran kimseler bu fiilleri nedeniyle örgüt kurucusu şeklinde nitelenirlerse de örgütün teşkili ile birlikte bir hiyerarşik kademelenme de söz konusu olacağından, kuruluş aşamasında hepsi *kurucu* olan bu kimseler, örgüt kurma fiilinin tamamlanması aşamasından sonrası için *yöneticiler* ve *üyeler* olarak ayrılırlar. Dolayısıyla örgütün kurulması aşamasında görev alan kimselerin tamamı için gerçekleştirilen seçimlik hareket *örgüt kurma* olup bu kişilerden bir kısmı, teşkil

---

[490] Manzini, **a.g.e.**, k.no: 1930; Antolisei, **Parte Speciale**, s.225; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Tona, **a.g.e.**, s.1065; Maljević, **a.g.e.**, s.16; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum,** s.50; Özek, **İHFM**, s.459; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146; Evik, **MÜHF-HAD**, s.672; Tozman, **a.g.e.**, s.39; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.8-9; Yurtlu, **a.g.e.**, s.54; Zeybek, **a.g.e.**, s.76; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.41.

[491] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.881; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.36; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Kavlak, **a.g.e.**, s.389.

edilen organizasyon yapısına göre örgütte yönetici olarak devam edeceğinden, bu kimseler *örgüt yönetme* seçimlik hareketini de gerçekleştirmiş olacaklardır. Ancak örgütü yönetme, sadece bu duruma münhasır değildir; örgüte sonradan katılan kimselerin bu pozisyona yükselmesi ile de cari olabilir.

(2)- Suç Örgütünün Kurulması

(a)- "Suç Örgütünün Kurulması" Kavramı

Bir suç örgütünün kurulması kavramından tam olarak neyin anlaşılması gerektiğine dair kanunda ve madde gerekçesinde yeterli açıklık yoktur. Doktrinde bu durumun kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu, suç örgütünün kurulmuş sayılabilmesi için kanunun belirli bir örgüt modelinin teşkilini aramadığı ve böylelikle, şekli, yapısı, organizasyon biçimi vs. hangi nitelikte olursa olsun kanunun aradığı tüm koşulları sağlayan bir örgütün teşkilinin, örgüt kurma seçimlik hareketini karşılayacağı genel olarak kabul edilmektedir[492]. Bununla birlikte, örgütün belirli bir şekilde veya yapıda bir araya gelmesini aramak bir şey, kanunun dolaylı olarak tanımladığı suç örgütünü *kurmak fiilinin* tanımlanması ayrı bir şeydir. Kanun, suç örgütü kurma fiilini suç olarak tanımladığına göre bu fiilin anlam ve kapsamının ortaya konulması şarttır.

Kurmak, sözlükte genel olarak *"bir şeyi çeşitli parçalarını ve bölümlerini bir araya getirmek, yapmak, oluşturmak, var etmek tesis etmek";* bir grup örgüt kurmak ise *"bunların çeşitli öğelerini bir araya getirip örgütleyerek onlara bir varlık, bir biçim kazandırmak, oluşturmak, teşkil etmek"* şeklinde tanımlanmaktadır[493]**.** Kanun özel bir örgüt tipi olarak *suç örgütünü* kurmayı suç olarak tanımladığına göre kanunda yer verilen örgüt kurma seçimlik hareketini de *suç örgütüne ilişkin unsurları bir araya getirerek bu örgütü tamamlamak* şeklinde tanımlamak mümkündür[494]. Bu haliyle suç örgütüne yönelik kurma fiili, bir suç örgütünü

---

[492] Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.380; Ünlü, **a.g.e.**, s.74.

[493] "Kurmak", **Büyük Lorousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Genel Yayın Yönetmeni: Adnan Berk, C.:14, Milliyet, İstanbul, t.y., s.7174.

[494] "(...) Kurucular kendi fiilleri ile örgütün kuruluşunu belirleyen ya da bunun belirlenmesine katkıda bulunan kimselerdir" (Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221); "(...) örgüt kurmanın anlamı örgütün

oluşturan ve yukarıda sıraladığımız tüm unsurları bir araya getirerek suç örgütünü bir bütün olarak teşkil etmek anlamındadır. Doğal olarak bir suç örgütünü ilk kez kurma kadar, herhangi bir örgütü diğer unsurları da ekleyerek suç örgütüne dönüştürmek de bu kapsamdadır[495].

Bu tanımlamanın doğal sonucu olarak hazırlık hareketi niteliğindeki fiiller bir tarafa bırakılırsa, bir suç örgütüne ilişkin unsurların bir araya getirilerek suç örgütünün tamamlanmasına ilişkin hareketler, suç örgütü kurma seçimlik hareketi kapsamında telakki edilecektir[496]. Bu nedenle örgütün kurulması aşamasında yer alan *faillerin* tümü, bu kuruluşa katkıları ne olursa olsun *kurucu* olarak niteleneceklerdir[497]. Zira, suç örgütünün kurulabilmesi ve böylelikle kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden bir tehlike doğurabilmesi için ikiden fazla kişinin bir araya gelmesi bir zorunluluk olduğundan, kuruluş aşamasındaki katkıları ne olursa olsun, hepsinin meydana getirilen tehlikelilik hali üzerinde hakimiyetlerinin eşit olduğu kabul edilmiş ve kanun, bunların tümünü kurucu olarak nitelemiştir. Bunun doğal sonucu olarak, örgütün kuruluş aşamasındaki tüm *failler* "*kurucu"* sıfatını haiz olup bu nedenle TCK m.220/f.2'de tanımlanan *üyeler,* örgüte kuruluş aşamasından sonra katılan kimseleri ifade etmektedir[498]. Bu çerçevede,

---

oluşumuna sevk edici veya belirleyici davranışlara katılarak bir birleşmenin meydana getirilmesidir" (Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57); "örgüt kurmak, var olmayan bir örgütün oluşturulması, birliğin tesis edilmesi, meydana çıkarılmasına yönelik sevk edici ve belirleyici davranışların yerine getirilmesidir" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.34); "Örgütlenmenin seçimlik hareketlerinden biri olan örgüt kurma, kişilerin bir araya getirilmesi ve araçların sağlanmasıyla örgütün bağımsız bir varlık olarak var olmasını sağlayacak şekilde meydana getirilmesi, oluşturulmasıdır" (Evik, **MÜHF-HAD**, s.683, ayrıca bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252); "TCK m.220/1 anlamında kurmak, örgütü yeni baştan meydana getirmektir" (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880); "örgüt kurmak, örgütün oluşumuna sevk edici veya bu konuda belirleyici davranışlara katılarak fiili bir birleşmenin meydana getirilmesidir" (Ersan, **a.g.e.**, s.383); "örgüt kurma, suç işlemeye yönelmiş yeni bir suç örgütünün oluşturulması ya da var olan yasal bir teşkilatın suç örgütüne dönüştürülmesidir" (Tozman, **a.g.e.**, s.244); "örgüt kurmadan maksat örgütün meydana getirilmesi, oluşturulmasıdır. Kurucu, suç işlemek için gerçekleştirilecek süreklilik arz eden bir birlikteliğin oluşmasını sağlayan kişi/kişilerdir. Diğer bir ifadeyle örgüt kurmak, kanuni tanımda sayılan özelliklere sahip bir örgütün somut olarak meydana getirilmesidir" (Kavlak, **a.g.e.**, s.387); "Örgüt kurmaktan maksat, örgütün oluşumuna sevk edici veya belirleyici davranışlarla katılarak bir birleşmenin meydana getirilmesidir" Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489. Yine aynı yönde bkz. Erel, **a.g.e.,** s.390; Akkaya, **a.g.e**, s.16; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.73; Çakın, **a.g.e.,** s.64.

[495] Maljević, **a.g.e.,** s.40; Tona, **a.g.e.,** s.1079; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.,** s.65; Tozman, **a.g.e.,** s.244.

[496] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57. Ayrıca bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6637.

[497] *Soyaslan*'a göre örgütün kurucuları "kendi başlarına veya başkaları ile anlaşma yapılmasını başlatanlar, kendi faaliyetleri ile örgütün doğmasına sebebiyet verenlerdir" Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.532.

[498] Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.190; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252; Kavlak, **a.g.e.,** s.404; Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.102; Erel, **a.g.e.,** s.390.

kuruluş aşamasında faillerin birbirine göre farklı ağırlıkta katkıda bulundukları bir örgütte, etkin rol oynayan failleri kurucu, diğerlerini üye olarak nitelemek mümkün değildir[499].

(b)- Yapısal Olarak Suç Örgütünün Kurulması Şekilleri

Suç örgütlerinin yapısı, amacı, faaliyet planı vs. yönünden çok farklı tiplerinin olmasının doğal sonucu olarak, örgütlerin kuruluş şekillerinin de birbirinden farklı nitelik ve buna bağlı olarak da önceden sınırlandırılması mümkün olmayan bir çeşitlilik teşkil ettiğini kabul etmemiz gerekmektedir. Bununla birlikte örgütün kuruluş aşaması açısından tüm "suç örgütü tiplerinin", kabaca iki farklı modelden birinin kapsamında değerlendirilmesi de mümkündür. Gerçekten örgütler ya sil baştan bir suç örgütü olarak kurulmakta ya da başlangıçta bu amaçla kurulmamış bir örgüt, bilahare bir suç örgütüne dönüştürülmektedir[500]. Her iki model açısından kurucuların icra ettikleri hareket tipleri birbirinden farklılık arz edeceği için örgüt kurma fiilinin bu iki tipinin gösterdiği özellikleri kısaca incelemek yararlı olacaktır.

Yapısal olarak bir suç örgütünün kurulmasının ilk ve en yaygın şekli *örgütün doğrudan suç örgütü olarak kurulması*dır. Bu ihtimalde kurucuların yapılandırdıkları

---

[499] Y.8.CD., 27.12.2006 tarih ve 2005/2843 E., 2006/9610 K. sayılı kararı: "Sanıklar H. E., C. G., G. A., Ö. Ö. ve İ. G.'ın sanık H. E. liderliğinde, süreklilik gösterecek şekilde, planlı bir ortaklık, işbölümü ve paylaşım anlayışıyla bir araya gelerek, İstanbul ve Ankara'daki çeşitli mahkemeler ile Danıştay ve Yargıtay'daki bir kısım davaları takip edip, buralarda görev yapan hakimleri etkilemek suretiyle kendilerine başvuran şahıslar lehine kararlar çıkartma vaadiyle haksız çıkar sağlamaktan ibaret eylemlerinin 765 sayılı TCK.nun 313. maddesinde (5237 sayılı TCK.nun 220 md.) yazılı suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu oluşturduğu...", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 24.02.2016. Belirtmemiz gerekir ki Yargıtay'ın aksi yönde kararları da bulunmaktadır. Örneğin Y. 8.CD. 25.6.2009 tarih ve 2008/12977 E., 2009/9829 K. sayılı kararı: "Sanıkların Turgay O...'ın yönetiminde, R. A.'nın yönlendirmesi ile yurt dışından temin edilen mağdurları fuhuş amaçlı pazarlamak için örgüt kurdukları, B.S., Muammer K. ve İbrahim G.'ın örgüt içerisinde yer aldıkları, sanık T.'ın talimatları doğrultusunda sanık R.'ın yabancı bayanlarla yurt dışı bağlantılarını kurup, uçak bileti, yol masraflarını karşılayıp, havaalanından kalacakları yerlere götürmek suretiyle, yer temin ettiği, sanıklar B. S. ve M. K. 'ın yabancı uyruklu bayanların pazarlanması organizasyonunda yer alıp, "müşterilere" götürüp-getirilmelerinde örgüt adına hareket ettikleri, sanık İbrahim G. 'ın fuhuş amaçlı Türkiye'ye getirilen bayanların Türkiye'de barınmalarını sağlamak amacıyla içerek itibariyle doğru olmayan sahte ikametgah tezkereleri sağlayarak örgüt içinde yer aldığı, sanıklar T. O. ve R. A. 'nın liderliğinde kurulan örgütle sanıklar B., M. ve İ.'in bir araya gelerek tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı içinde hareket ettikleri anlaşılmakla, sanıklar T. ve R.'ın örgüt kurma ve yönetme, sanıklar B., M. ve İ.'in örgüt üyesi olma suçundan dolayı cezalandırılmaları yerine yazılı biçimde beraatlerine karar verilmesi...", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 19.03.2016.

[500] Maljević, **a.g.e.,** s.40; Tona**, a.g.e.,** s.1079; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.151; Canak**, a.g.e.**, s.80; İ. Dursun**, a.g.e.,** s.122; Tozman**, a.g.e.,** s.251-252; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.75.

örgütten önce, ortada bir başka örgüt söz konusu olmayıp, kurucular örgütü en baştan kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurmaktadırlar. Bu halde örgütün bütün unsurları kurucular tarafından tek tek belirlenir ve aşama aşama hayata geçirilir. Burada elbette ayırt edici nokta, ortada herhangi bir organizasyon söz konusu olmadığından, evvela örgüte ait temel unsurların tamamlanmasıdır. Buna göre bu modelde ikiden fazla kişi bir araya gelerek örgüt kurma iradelerini karşılıklı olarak açıklayacak ve örgüt organizasyonu teşkil edilecektir. Bu örgütün bir suç örgütü olarak kurulabilmesi için ise örgütün amacı "kanunun suç saydığı fiilleri sürekli ve sayısı belirsiz şekilde işlemek şeklinde" belirlenecek ve yapısı, üye sayısı ile araç gereci bakımından, bu amacı gerçekleştirmeye elverişli bir organizasyon teşkil edilecektir[501].

Suç örgütlerinin, doğrudan bu nitelikte teşkil edilmesi mümkün olabileceği gibi var olan, ancak suç teşkil eden fiilleri işlemek gibi bir amacı olmayan bir örgütün, sonradan bir suç örgütüne dönüştürülmesi yoluyla teşkili de mümkündür[502]. Bu ihtimalde, ortada bir örgüt zaten vardır, ancak bu örgüt diğer unsurları taşımadığından bir suç örgütü niteliğinde değildir. Buna karşılık burada, örgütün amacı mensuplarınca değiştirilerek kanunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemeye evrilmektedir ve bu suretle var olan bir örgüt, bir suç örgütüne dönüştürülmektedir[503]. Devletin vergi politikasını protesto amacıyla yasal gösteriler icra etmek için kurulan bir birliğin bilahare bunun etkisiz olduğunu düşünerek yasadışı eylemleri benimsemesi, otomobil ithalatı için organize bir şekilde bir araya gelen kişilerin daha sonra uyuşturucu ticaretine yönelmesi veya öğrenci hareketi olarak başlayan bir fikir kulübünün bilahare terör örgütüne dönüşmesi gibi pek çok örnekte, suç örgütünden evvel ortada bir örgüt söz konusu olup bu örgüt yasal amaçlarla kurulan ve buna uygun faaliyette bulunan bir örgüt iken, bilahare örgütün

[501] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1079.
[502] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57-58; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1658; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.65; Maljević, **a.g.e.**, s.40; Tona, **a.g.e.**, s.1079; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.250; Tozman, **a.g.e.**, s.245, 250-251; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122; Kavlak, **a.g.e.**, s.306; Canak, **a.g.e.**, s.80; Akkaya, **a.g.e.**, s.17,26; Kavlak, **a.g.e.**, s.387; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.74; Ünlü, **a.g.e.**, s.93. BGH v.21.12.1977, NJW 1978, 433 (Maljević, **a.g.e.**, s.40, dpnt.93).
[503] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1658; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263.

amacı *kanunun suç saydığı fiilleri işlemeye* dönüştürülmektedir[504]. Bu gibi durumlarda mevcut örgüt, kanunda aranan diğer koşulların eklenmesi ile bir suç örgütüne dönüştüğünden ve kanunda, kurulması yaptırıma bağlanan örgüt bir *suç örgütü* olduğundan, söz konusu dönüşümü tamamlamaya yönelik icra hareketleri bir suç örgütünün kurulmasına ilişkin icra hareketlerini karşılayacaktır[505]. Bu ihtimalde *suç örgütü*, kendisine temel aldığı örgütün kurulması anında değil, buna suç örgütünün var sayılması için gerekli tüm unsurların eklenmesi anında kurulmuş olmaktadır[506]. Bunun için, örgütün iradesini oluşturan kişiler örgütsel amacı revize

---

[504] Y.8.CD. 29.11.2006 tarih ve 2006/846 E. 2006/8666 K. sayılı kararı; "Sanıkların yasal yollardan üyelerinin çıkarlarını koruma ve meslektaşları arasındaki dayanışmayı sağlamak amacıyla kurdukları derneğin, sonradan kuruluş amacına aykırı biçimde açılan kamu ihalelerini düşük kırımla üyelerine kazandırmak, kendilerine ve üyelerine haksız çıkar sağlamak amacıyla ihaleler öncesinde ihaleye katılmaya istekli ve ihale yeterliliği bulunan dernek üyesi firma temsilcilerini dernekte toplayıp açılan ihaleyi hangi firmanın ne kadar kırımla kazanması gerektiğinin belirlendiği ve firmanın ihaleyi kazanamaması durumunda tedbir olarak ikinci bir firmanın da belirlenerek, bu amaçla diğer firmaların ne kadar kırımla teklif verdiklerinin denetlenmesi için de dernek üyesi firmalara iki nüsha ihale teklif dosyası hazırlatıldığı ve hazırlanan ihale teklif dosyalarından bir tanesinin ihaleyi yapan kamu kuruluna diğerinin ise derneğe verildiği, bu şekilde ihaleyi kazanması sağlanan joker firmanın da ihale ile kazandığı bu için % 10'una tekabül eden parayı derneğe verdiği ve verilen bu paranın % 3'ünü kurulan komiteye, % 7'sini ise ihaleye katılıp da düdük kırımla teklif de bulunarak joker firmanın ihaleyi kazanmasını sağlayan firmalar arasında eşit olarak paylaşıldığı, tüm bu içlerin 20 maddeden oluşan bir protokol ile belirlendiği ve protokolün uygulanmasını sağlamak amacıyla derneğe üye kaydı sırasında üyelerden alacaklısı belirtilmeyen senetler alındığı ve senetlerin arkasına protokole uyulmadığında geçerli olacağı veya Milli Eğitim ihaleleri için geçerli şeklinde ifadelerin yazılmış olduğu, sanıkların işyerlerinde yapılan aramada ele geçirilen protokol ve belgeler ile teknik takip sonucu dinlenen telefon kayıt çözümlemelerinden ve tüm dosya kapsamından anlaşılmakla, sanıkların cürüm işlemek amacıyla örgüt kurma suçlarının sübuta erdiği gözetilemeden, yazılı gerekçe ile beraatlarına karar verilmesi" (Zeybek, **a.g.e.**, s.87, dpnt.252; Yurtlu, **a.g.e.**, s.86-87, dpnt.240).

[505] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226. Bu itibarla *Önder*'in eski kanunda geçen "suç işlemek amacıyla teşekkül oluşturma" ifadesine yönelik olarak, bu ifade tarzının yerinde olmadığı, zira bir legal teşekkülün esasen mevcut fakat zaman içinde amacını saptırmış ise teşekkül meydana gelmese dahi, illegal amacın belirlenmesi ve bu amaç çerçevesinde anlaşma anından itibaren de kanunda belirtilen teşekkül kavramının varlığının kabul edileceği yönündeki eleştirisine (Önder, **Özel Hükümler**, s.426) ve keza *Sancar'*ın aynı ifadenin "amacı yeterince açıklamaktan uzak" olduğuna yönelik eleştirisine (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.150-151) katılmak mümkün değildir. Zira kanunda *örgüt* ve *suç örgütü* kavramları birine doğrudan yer verilerek ve buna çeşitli normatif unsurlar eklenerek. diğerinin dolaylı olarak tanımlanması yoluyla birbirinden ayrılmış olup kanunda da dolaylı da olsa "bir suç örgütünün" kurulmasından söz edilmektedir (Bkz yukarıda **§ 2**, II, A, 2, b). Haliyle legal bir örgütün sonradan suç işleme amacını taşıması halinde, kanunda kurulması yaptırıma bağlanan suç örgütü de bütün unsurları ile ancak bu andan itibaren kurulmuş sayılacaktır. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.40.

[506] "Yasal bir örgüt, zaman içinde amacını saptırmışsa yasa dışı amacın belirlenmesi ve bu amaç doğrultusunda iradelerin birleşmesi anından itibaren 220. mad anlamında bir örgüt halini alabilir" Canak, **a.g.e.**, s.80. "Kuruluşu geçmişe uzanan organize yapıya sahip sosyolojik anlamdaki bir örgütün, amaç suçları işlemeye de elverişli olmaları şartıyla belirsiz sayıda suç işlemeye karar vermeleri anında ceza kanunu anlamında bir örgüt kurulmuş sayılacaktır" İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122. Keza aynı yönde bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.151; Tozman, **a.g.e.**, s.251-252.; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.75.

ederek kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacına dönüştürmekte, bu yönüyle örgütün en temel niteliğini değiştirmektedirler[507].

Bu halde aslında söz konusu olan, yasal bir örgütün maddi yapısının suç örgütünün unsurlarının eklemlemesi ile bir suç örgütüne dönüştürülmesi olduğundan, bunun evvelindeki örgütün şekli yapısının muhafaza edilmesinin de bir önemi bulunmamaktadır. Örneğin kendilerine uyuşturucu ticaretini hedef alan bir şirketin üç ortağı, söz konusu şirketin yasal olarak otomobil ithalatı yapmak üzere teşkil edilen dış yapısını bozmayabilir. Hatta bu şirket bir yandan uyuşturucu ticaretine girişirken diğer yandan otomobil ithalatına devam da edebilir. Ancak ilgili bölümde de belirttiğimiz gibi bir şirketin, bir derneğin ya da benzeri bir organizasyonun maddi ve şekli yapıları birbirinden ayrı olup şekli yapı çoğu zaman yalnızca hukuken yapılan bir nitelemeden ibarettir. Haliyle bir şirketin bütün organizasyonunun, mevcut amacına alternatif veya ona ek olarak kanunun suç saydığı fiilleri de işlemeye yönelmesi halinde, artık maddi anlamda bir suç örgütünün söz konusu olduğundan şüphe yoktur[508]. Ancak bu durum, bu organizasyonun hukuk sistemi tarafından, yasal olarak bir şirket olarak tanımlanmaya devam edilmesine de engel değildir.

Bir suç örgütünün, yine önceden mevcut bir organizasyonun çatısı altında teşkil edildiği bir diğer ihtimalde, evvelden var olan yasal örgüt bütünüyle değil kısmen suç örgütüne dönüştürülmektedir. Örneğin (K) şirketinin amacı kamu ihalelerini alarak kâr sağlamak olup şirketin yedi kişilik yönetim kurulunun başkanı (A) ve iki üyesi (B) ve (C)'nin, bunu gerçekleştirebilmek için diğer üyelerin bilgisi dışında kamu görevlilerine rüşvet vermek amacıyla ayrı bir örgütlenme teşkil etmeleri halinde, belirttiğimiz bu ihtimal hayata geçirilmektedir. Burada suç örgütü, yasal örgütün organizasyon yapısını temel almakta, bu organizasyon kısmen alınarak bir suç örgütüne dönüştürülmektedir. Esasen bir önceki paragraftaki modelden farklı olarak burada maddi anlamda iki örgüt söz konusu olup bunlardan biri yasal anlamda faaliyet gösteren *çeper örgüt*, ikincisi ise bunun içinde parazit olarak gelişmiş *suç örgütü*dür.

---

[507] Maljević, **a.g.e.**, s.40.
[508] Maljević, **a.g.e.**, s.40; Tozman, **a.g.e.**, s.252.

Bu noktada belirtelim ki bir suç örgütünün, yalnızca işlemeyi amaçladığı suçların değişmesi halinde, bunu gerçekleştiren kişilerin kurucu sayılmaları mümkün değildir[509]. Örneğin yağma amacı ile kurulan bir örgütün bilahare bir terör örgütüne dönüşmesi halinde, bu dönüşümü gerçekleştiren kimseler sırf bu nedenle kurucu olarak nitelenemezler[510]. Bununla birlikte, birden fazla suç örgütünün birleşerek yeni bir suç örgütü oluşturması halinde bu aşamaya katılanların tümü, yeni suç örgütü açısından kurucu olarak niteleneceklerdir. Bu durumda önceki suç örgütü sona erecek, yeni bir suç örgütü oluşturulacak ve failler, önceki örgütteki pozisyonları ve yeni örgütteki kuruculukları açısından ayrı ayrı cezalandırılacaklardır.

Suç örgütü, bazen çok sayıda yasal örgütü kendi amaçları için perde olarak da kullanabilir. Bu halde ortada iki örgüt değil, çok sayıda örgüt vardır ve bunların biri gizli örgütken diğerleri bunun teşkil ettiği çeper örgütlerdir. Örneğin bir terör örgütünün kazanç elde etmek için çok sayıda yasal şirket kurması, üye kazanmak için yardım dernekleri teşkil etmesi ya da propaganda amacıyla çok sayıda medya kuruluşu oluşturması gibi. Bu ihtimalde her bir yasal kuruluş ayrı birer tüzel kişilik ve haliyle ayrı birer örgüt niteliğinde olmasına rağmen, bunların tamamı, aynı gizli örgütün mensupları tarafından ve onun amaçları doğrultusunda, onun hiyerarşik yapısının uzantısı olarak teşkil edilmektedir. Bu ihtimalde kurulan her bir yasal örgüt, ayrı bir suç örgütünü değil, aynı suç örgütünün uzantılarının çeperini teşkil ettiğinden, her biri için "ayrı suç örgütlerinin kurulmasından" söz edilmesi de mümkün olmayacaktır. Örneğin (A) suç örgütü lideri, belirli sayıdaki suç örgütü üyelerinin her birinden teşkil ettiği gruplara, (B) şirketi, (C) derneği ve (D) vakfını kurdurmuş olabilir. Bu halde bu kuruluşların içerisine gizlenen her bir gizli yapılanma ayrı bir örgüt değil, (A) örgütünün bölümleri sayılacak ve burada zikredilen her bir grup mensubu (A) örgütünün mensubu olmak münasebetiyle sorumlu olacaklarından, kurdukları yasal örgüt içindeki gizli hiyerarşik yapı için, ayrıca suç örgütü kurmaktan dolayı sorumlu tutulmayacaklardır[511].

---

[509] Aksi yönde görüş için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.42. Yazara göre yalnızca, daha evvelden amaçları suç işleme yönünde değilken bu amaca evrilmesi sağlanan örgütler açısından değil, aynı zamanda amaçları ve faaliyetleri tamamen farklı suçların işlenmesine çevrilen örgütler açısından da kuruculuktan söz edilebilecektir.

[510] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.121; Tozman, **a.g.e.**, s.255; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.74; Ünlü, **a.g.e.**, s.73.

[511] Bu ihtimalde her bir çeper örgütün tüm mensupları değil, o çeper örgütün, gizli suç örgütünün bir uzantısını gizlediğinin bilincinde olan ve bu gizli örgütlenmeye dahil olan kimseler suç örgütü

(c)- Fiilin İcrası ve Tamamlanması

Yukarıda birden fazla modelden bahsedilmiş ise de uygulamada en çok karşılaşılan model, örgütün en baştan bir suç örgütü olarak kurulmasıdır. Bu durumda suç örgütünün kurulması hareketi *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde teşkili* ile birlikte yani tüm unsurları ile bir suç örgütünün teşkil edildiği anda işlenir ve tamamlanır. Bu nedenle, kurmak hareketi normatif anlamda tüm unsurları ile bir suç örgütünün teşkili anına münhasırdır. Dolayısıyla, önce suç işlemek amaçlı bir araya gelme, sonra yeterli sayıya ulaşma, bilahare hiyerarşik yapı teşkil etme ve nihayet elverişlilik unsurlarının kısım kısım sağlanması halinde, hukuki anlamda kurma hareketi bunların tümümün bir araya gelmesi ile icra edilmiş sayılacak, yoksa bunların her biri, kurma hareketinin icrasının bir parçası olarak kabul edilmeyecektir. Bu parçalardan herhangi birinin eksik olması halinde, henüz elverişli hareketlerle fiilin icrasına başlandığından söz edilemeyecektir. Dolayısıyla bu parçalar arka arkaya tamamlanabilecek bir dizilimi değil, yan yana bulunarak bir bütünü hep birlikte oluşturan öğeleri teşkil eder.

Bunun doğal sonucu olarak kurma hareketinin icrası için, bunu hazırlayan sürecin bir bütün olarak, tüm unsurları ile bir suç örgütünün kurulmasına matuf olması gereklidir[512]. Bu aşamaya kadarki tüm parçaların birleştirilmesi ise ancak kurma hareketinin hazırlık hareketi niteliğinde olacaktır[513]. Bu çerçevede bir suç örgütünün kurulabilmesi için, evvela bir örgütü kurmaya yeterli sayıda kişinin bir organizasyonun temelini atabilecek şekilde bir araya gelmesi gerekmektedir[514]. Bir

---

mensubu sayılacaklardır. Bu durumun bilgisine sahip olmayan ve yalnızca çeper örgütün bir parçası olan kimseler açısından gizli suç örgütünün mensubu olunmasından da söz edilemeyecektir. Bu durumda verdiğimiz örnek üzerinden gidersek, (B) şirketinin hukuk müşaviri, (C) derneğinin muhasebecisi veya (D) vakfının müstahdemi eğer gizli örgütlenmeye dahil değilse sırf çeper örgütle sosyal ve ekonomik ilişkileri nedeniyle suç örgütü mensubu olarak nitelenemeyeceklerdir. Bkz. Aşa. **§2**, II, B.

[512] Bkz. Cass. Pen. 11.3.2004, n.11814, *Cass. Pen.*, 2005, s.2971 (*zik.* Tona, **a.g.e.**, s.1083).

[513] *Hafizoğulları/Özen*'e göre de suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin bir örgünleşmeye (hiyerarşik yapı geliştirmeye) gitmeleri yeterli olmayıp ayrıca kanunda aranan amaç suçları işlemeye elverişli olma niteliğini de sağlamaları şarttır. "Örgünleşme böyle bir yeterliliğe ulaşmamışsa, salt örgünleşme, Kanun karşısında hazırlık hareketidir" (Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.268).

[514] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1930-1931; Marani, **a.g.e.**, s.41. *Yenidünya/İçer*'e göre kurma fiili örgütün yasal unsurlarının tesisine yönelik elverişli hareketlerin icrasıyla, örneğin "üye toplanmaya

araya gelme açısından kanun koyucu üye sayısının asgari üç olmasını aradığından bir araya gelen kişilerin de en az üç kişi olması şarttır[515]. Doktrinde örgütün kurucusunun tek kişi de olabileceği ifade edilmiş[516] ise de kanunun kabul ettiği açık terminolojik ayrım çerçevesinde bu görüşün kabul edilebilmesi mümkün değildir. Zira kanun "*suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olunmasından*" bahsettiğinden, örgüte üye olma fiili, tamamen örgütün kurulmasından sonrasına ilişkindir. Bu itibarla, iki kişinin bir örgüt oluşturmak amacıyla bir araya geldiği ve sonrasında bu fikri üçüncü bir kişiye de açacağının belirlendiği hallerde, henüz kurma fiilinin icrasından da söz edilemeyecektir[517].

İkiden fazla kişinin bir araya geldiği her durumda bir suç örgütünün teşkilinden bahsetmek mümkün olmayıp bir araya gelen kişilerin süreklileşmiş bir şekilde bir hiyerarşik yapı teşkil etmeleri de şarttır[518]. Buna göre kurucular örgütün tamamıyla kurulmasını takiben, nasıl bir hiyerarşik yapı çerçevesinde hareket edileceği, kimlerin bu hiyerarşik yapı içinde hangi rolleri üstleneceği ve en genel anlamı ile kimlerin yönetici, kimlerin üye olarak pozisyon alacağını belirleyeceklerdir[519]. Bir örgütün varlığı için hiyerarşik yapılanma zorunlu olduğundan, bu hiyerarşik yapılanmanın soyut düzlemde teşkili noktasında uzlaşma

---

çalışılması" ile başlamakta ve en az üç üyenin fiilen örgüte dahil edildiği anda tamamlanmaktadır. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.34. Oysa bizce kanunda belirtilen unsurlar yönünden icra hareketi, bunların tamamını bir araya getirme anına münhasırdır. Bu münasebetle, yazarların verdiği örnekteki "üye toplanmaya çalışılması" bu anlamda kanaatimizce ancak bir hazırlık hareketi niteliği taşıyabilir.

[515] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.58; Marani, **a.g.e.**, s.41.

[516] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.35; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.382; Evik, **MÜHF-HAD**, s.683; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.74; Zeybek, **a.g.e.**, s.90; Erel, **a.g.e.**, s.390; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6637; Ünlü, **a.g.e.**, s.74. Örneğin, *Evik*'e göre "örgütlü suçlarda topluluk söz konusu olmasına rağmen kurucunun tek kişi olması ve tek kişi tarafından kurulan bir örgüte başkalarının katılması mümkündür. Ancak tek kişi tarafından kurulmuş olup da kimsenin katılmadığı bir örgüt düşünülemeyeceğinden, kimsenin katılmadığı bir örgütü kurduğunu iddia eden kişi örgüt kurmuş olmaz. (...) O halde örgüt kurucusu tek kişi dahi olabilir. Ancak örgütün varlığı için kurucu tarafından belirli amacı gerçekleştirmek üzere açıklanan teklifin en az bir kişi tarafından kabul edilmesi şarttır" Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.382. Yine aynı ifade için bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252; Evik, **MÜHF-HAD**, s.683. Kullanılan ifade tarzı karmaşık olmakla birlikte anlaşılabildiği kadarıyla, kurma hareketinin tek bir kişi tarafından da icra edilebileceği, ancak hareketin tamamlanabilmesinin kendileri kurucu olmak zorunda olmayan en az iki kişinin bu teklifi kabulüne bağlı olduğunu ifade eden bu görüş açısından, bir örgütün henüz kanunun aradığı sayı olmadan kurulması mümkün değilken nasıl olup da bir kişi tarafından "kurulabileceği" ve buna katılan diğer kişilerin kurucu değilse –henüz tamamen kurulmamış bir örgüte üye olmak da mümkün olamayacağına göre- hangi sıfatı alacağı belirli değildir.

[517] Bkz. ve krş. Carcano, **a.g.e.**, s.400.

[518] Tona, **a.g.e.**, s.1079, 1114; Toroslu, **Özel Kısım**, s.261; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.128.

[519] Cass. Pen., 11.10.2016, n.34043, in: *Riv. Pen.*, 2007, 663 (*zik.* Tona, **a.g.e.**, s.1083). Bunun zorunlu olmadığı yönünde bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220.

olmaksızın, suç örgütü kurma fiilinin icrası da mümkün değildir[520]. Bu noktada, hemen belirtmemiz gerekir ki kanun, "kurucu", "yönetici" ve "üyeyi" normatif birer kavram olarak birbirinden açık bir şekilde ayırdığından, kuruluş aşamasında bir kimsenin hem kurucu hem yönetici olabilmesi normatif anlamda mümkün olmayıp suç örgütleri açısından "yönetici" ve "üye" kavramları ancak tamamıyla kurulmuş bir örgüt açısından cari olabilecek kavramlardır. Elbette örgütün kuruluş aşamasında öncül rol oynayan kişi ya da kişiler söz konusu olabilir ve organizasyonun teşkili aşamasında bunların ileride yönetici vasfı alacakları da kararlaştırılmış olabilir. Ancak bunlar normatif anlamda her durum ve koşulda *kurucu* olup bu kuruculardan bir kısmının, belirlenecek organizasyon yapısı içinde yönetici olacaklarının kararlaştırılmış olması da bu gerçeği değiştirmemektedir. Bu nedenle organizasyon yapısının teşkili, bir örgütlenmenin hayata geçirilmesi için doğal anlamda zorunlu bir öğeye karşılık gelmekte ise de bu teşkile rağmen örgüt tamamıyla kuruluncaya kadar tüm failler ancak ve ancak kurucu vasfını taşıyabileceklerdir. Dikkat edilmelidir ki örgütün bir hiyerarşik yapı içermesi farklı bir şey, bu hiyerarşik yapı içinde yönetim fiilinin icra edilmeye başlanması farklı bir şeydir. Bu nedenle örgüt kurulduğu anda bir hiyerarşik ilişkinin teşkili de mantık gereği mecburidir. Ancak mütemadi nitelikteki yönetme hareketi, ani bir hareket olan kurma hareketinin icrası ve bununla birlikte tamamlanmasının hemen sonrasında icra edilmeye başlanabilecektir.

Örgüt kurma temelde bir anlaşma suçu niteliğinde olduğundan, örgütün sürekliliği ve örgütsel amaç açısından bu anlaşma sağlanmadıkça örgütün varlığından bahsedilemeyecektir[521]. Faillerin, bir araya gelmek dışında süreklileşmiş bir organizasyon yapısı teşkil etme noktasında uzlaşmaları da şarttır[522]. Bu şekilde bir uzlaşının olmadığı durumlarda ise bir örgüt kurulmasından söz etmek olanağı bulunmadığından bir araya gelen kişilerin, örgüt henüz kurulmadan dağılmaları söz konusu olacaktır[523]. Dolayısıyla bu ihtimalde kurma seçimlik hareketinin icrasına da hiç başlanmamış olacaktır.

---

[520] "Kanun örgüt kurulurken görevlerin önceden dağıtılmış olmasını (...) aramamıştır" Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220.
[521] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Tona, **a.g.e.**, s.1079-1080; Marani, **a.g.e.**, s.41; Önder, **Özel Hükümler**, s.429; Zeybek, **a.g.e.**, s.78.
[522] Tona, **a.g.e.**, s.1079; Maljević, **a.g.e.**, s.36.
[523] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533.

Kanunun, bu örgütün bir *suç örgütü* olarak vasıflandırılması için, bir örgüt teşkiline ek olarak aradığı "örgütün amacının kanunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemek olması" ve "örgütün asgari üye sayısının üç olması", örgütün ilk kez bir suç örgütü olarak kurulması modelinde zaten örgütün kurulması ile eşzamanlı olarak neşet eden unsurlardır. Bunun için, en az üç kişiden müteşekkil kurucuların, örgütsel amacın suç teşkil eden fiilleri işlemek olması hususunda anlaşmış olmaları şarttır[524]. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, suç örgütünün kurulabilmesi için yegane model bu olmayıp, başlangıçta bu vasıfta olmayan bir örgütün bütünüyle ya da kısmen, sonradan bir suç örgütüne dönüştürülmesi de mümkündür[525]. Bu ihtimalde esasen müşterek amaç etrafında bir araya gelen, bir organizasyon teşkil eden, bu organizasyonda roller üstlenen kişiler, daha basit bir anlamıyla bir *örgüt* zaten vardır. Bu nedenle meşru bir örgütün bir suç örgütüne dönüştürüldüğü hallerde, fiilin icrası açısından kurucular yeni bir örgüt kurmamakta, aksine var olan örgüte kanunun aradığı diğer unsurları ekleyerek onu bir suç örgütüne dönüştürmektedirler. Bu ihtimalde suç örgütü, örgütün ilk kurulduğu anda değil, TCK m.220'de tanımlanan unsurları bütünüyle taşıdığı anda kurulmuş sayılacaktır[526]. Bu aşamaya kadar esasen zaten bir örgüt, yani bir hiyerarşik yapılanma içinde kademelenmiş yönetici ve üyeler söz konusu ise de örgütün bir suç örgütüne dönüştürülmesi aşamasında buna iştirak edenlerin tamamı "kurucu" vasfını alacaklardır[527]. Zira burada bir suç örgütü ilk kez bu kişilerin tamamının ortak iradesi ile ortaya çıktığından, bu aşamadaki herkes örgütün bir "suç örgütüne" evrilmesine iştirak etmekte, bir suç örgütünün doğuşuna katılmakta ve kanunun yaptırıma bağladığı suç örgütü kurma fiili ilk kez bu şekilde husule gelmektedir[528]. Burada örgütün, bir suç örgütüne dönüştürülmesi aşamasında yönetici ve üyelerin etkinliğinin farklı düzeylerde olmasının bir önemi de bulunmamaktadır[529]. Zira, suç örgütüne dönüşen örgütte alınmış fiili roller, bu örgütün bir suç örgütüne dönüştürülmesi yoluyla suç örgütünün ilk kez kurulması

---

[524] Tona, **a.g.e.**, s.1080-1081.
[525] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Maljević, **a.g.e.**, s.40, 42; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.880; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Tozman, **a.g.e.**, s.250; Canak, **a.g.e.**, s.80; Akkaya, **a.g.e.**, s.17,26; Kavlak, **a.g.e.**, s.306, 387; Çakın, **a.g.e.**, s.65.
[526] Tozman, **a.g.e.**, s.253.
[527] Maljević, **a.g.e.**, s.42.
[528] Aynı yönde bkz. Canak, **a.g.e.**, s. 80; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122; Çakın, **a.g.e.**, s.65.
[529] Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.253.

aşamasında *fiil üzerinde tüm üyelerin müşterek hakimiyetinin bulunduğu* gerçeğini değiştirmemektedir.

Var olan bir örgütün sonradan suç örgütüne dönüştürüldüğü durumlarda, suç örgütü kurma fiilinin icra hareketleri, elbette örgütün ilk kez kurulması anına kadar geri çekilemeyecektir[530]. Aksine burada suçun icrası, örgütün bütünüyle bir suç örgütüne dönüştürülmesi için gerekli öğelerin tümünün bir araya getirilmesi ile birlikte cari olacaktır. Bu noktada, eğer başlangıçtaki örgütte mevcut değilse, suç örgütünün varlığı için kanunun aradığı asgari üye sayısının üç olması da sağlanmalıdır. Bu noktada belirtmeliyiz ki örgütün bir suç örgütüne dönüştürülmesi noktasında, yalnızca bu konudaki amaçsal değişime iştirak eden kimseler açısından kuruculuktan söz edilebilecek, eğer mevcut örgütün bir üyesi buna katılmamış ise bu kimsenin suç örgütü kurma fiilini işlediği kabul edilemeyecektir[531].

Yukarıda *örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmasının* da suç örgütünün kurulması için varlığı gerekli bir unsur olduğunu belirttiğimizden, bu elverişliliğin sağlanması da suç örgütü kurma seçimlik hareketinin icrasına öncel öğelerden biri haline gelmektedir[532]. Haliyle bizce, bu koşul gerçekleştirilmedikçe suçun icrasından söz etmek de mümkün değildir[533]. Bu koşulun gerçekleştirilmesi örgütün kurulması aşamasına içkin olarak söz konusu olabilecek bir durum ise de *örgütün* kurulması

---

[530] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.122.

[531] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.40, 42.

[532] Aynı yönde bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.268; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.34; Kavlak, **a.g.e.**, s.387; Çakın, **a.g.e.**, s.65. Eski kanun döneminde bu koşul aranmadığından, doktrinde de örgüt kurmanın amaçlanan suçların gerçekleşmesine elverişli olup olmadığının araştırılmasına gerek olmadığı belirtilmekteydi. Bkz. Önder, **Özel Hükümler**, s.426. Alman Ceza Kanunu'nda suç örgütü kurmaya teşebbüsün kanunda mümkün görülmesi karşısında, kurma hareketinin, örgütün işlevsel olarak amaçlarını gerçekleştirme kabiliyetine sahip olması ile tamamlanacağı kabul edilmektedir. Bu aşamaya kadarki faaliyetler suça teşebbüs kapsamında değerlendirilecektir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.42-43.

[533] Bu nedenle faillerin anlaşması ile suçun tamamlandığı görüşü (bkz. Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.51; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Önder, **Özel Hükümler**, s.429) bizce isabetli değildir. Aynı yönde bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1114; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.121; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.107. Fiilin icrasının tamamlanabilmesi için, asgari bir organizasyon teşkilinin olması gerektiği ancak örgütün amaçlanan suçları işlemeye elverişli olmaksızın da kurulmuş sayılacağı ve bunun ancak bir cezalandırılabilme koşulu olduğu yönünde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.131. Fransız ceza hukukunda yalnızca anlaşmanın yeterli kabul edildiği yönünde bkz. Elliott, **a.g.e.**, s.102. İtalyan Yüksek Mahkemesi de örgütlenme suçunun tamamlanabilmesi için yalnızca basit bir anlaşmasının yeterli olmadığını aynı zamanda kalıcı karakterde devamlı bir yapının teşkilinin de gerekli olduğunu kabul etmektedir. Mahkemeye göre bunun için de faillerin objektif olarak tespit edilebilir amaçsal ve eylemsel birlikleri bulunmalıdır. Bkz. Cass. Sez. VI, 19.6.1987, Achille, *Cass. Pen.* 1989, 794 *(nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.121).

aşamasında mevcut olmayan bu elverişliliğin sonradan sağlanması ve bu suretle bir *suç örgütünün* kurulmuş sayılması da mümkündür[534]. Gerçekten, hırsızlık yapmak amacıyla bir araya gelen beş kişinin henüz bir örgüt teşkil ettiği ilk aşamada, bu örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olduğundan söz edilebilir. Bu durumda bu elverişliliğin, örgütün kurulmasından bağımsız bir aşamaya karşılık gelmesinden söz edilemeyecektir. Buna mukabil, üç üniversite öğrencisinin devletin anayasal düzeninin silah yoluyla değiştirilmesi amacıyla örgüt kurdukları ilk anda, ellerinde hiçbir silah olmaması ve sayılarının basit tedhiş ve propaganda eylemlerini yapmaya dahi elverişli olmaması örneğinde, kanunun aradığı elverişliliğin örgütün kurulduğu anda var olmadığı görülmektedir; bu elverişlilik örgütün kurulamasından sonra gerçekleşecek olursa artık bu aşamada *örgütün* bir *suç örgütüne* dönüştüğü kabul edilecektir. Dolayısıyla kanunun aradığı anlamda suç örgütü kurma fiili de bu elverişliliğin sağlanması ile birlikte cari olmuş sayılacaktır.

Burada tartışılması gereken önemli bir husus, bu ikinci örnekte örgütün kurulmasından sonra, ancak henüz söz konusu elverişlilik sağlanmadan yani örgüt bir suç örgütü vasfını kazanmadan evvel örgüte dahil olan sair kişilerin kurucu mu yoksa üye mi olarak vasıflandırılacağıdır. Biz buradaki elverişliliği suç örgütünün bir unsuru olarak gördüğümüzden, bu görüşümüzün doğal sonucu olarak bu elverişliliğin gerçekleşmesi ile birlikte suçun icrasının söz konusu olabileceğini kabul etmiş oluyoruz[535]. Buna göre kanun herhangi bir örgüt kurulmasını değil de bizzat unsurlarını belirlediği bir suç örgütünün kurulmasını yaptırıma bağladığına göre, tüm bu unsurların bir araya gelerek suç örgütünün kurulması anında bu birliğin içinde hazır olan kişiler de kurucu vasfını haiz olacaklardır. Aksi halde, meşru bir örgütün suç örgütüne dönüştürülmesi aşamasında bu örgüte katılan kişileri, zaten öncesinde bir örgüt var diye üye olarak nitelemek gerekir ki bu durumda, normatif bir kavram olan kurucu kavramının anlamını tamamıyla yitireceği şüphesizdir.

Suç örgütünün teşkili açısından belirttiğimiz unsurları taşıyan bir örgütün oluşturulması yeterli olup bunun belirli bir formda olması, belirli şekli şartları

---

[534] Bu ayrımımızın doğru anlaşılması açısından "örgüt" ve "suç örgütü" kavramları arasında yaptığımız ayrım ve bu iki kavram arasındaki ilişkiye dair nitelememiz hatırlanmalıdır. Bkz. yuk. **§ 2**, II, A, 2, b.

[535] Aynı yönde bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.268.

taşıması, belirli bir normlar silsilesini ihtiva etmesi ya da benzeri şekilde formel özellikleri karşılaması aranmaz[536]. Bu anlamıyla suç örgütüne ilişkin belirli unsurlar bir araya getirilmiş ise, kurucular için örgütün tamamlanması belirli bir merasime (örneğin bir genel kongreye) bağlanmış dahi olsa, örgütün kurulup kurulmadığının tespiti yönünden bunun bir önemi olmayacaktır.

Örgüt kurma hareketinin icrası, bu şekilde belirttiğimiz hazırlıkların gerçekleştirilmesini takiben ve nihayet örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmasının sağlanması ile birlikte cari olacak ve hareket niteliği itibariyle ani olduğundan suç da tamamlanacaktır[537]. Kanunda suç tipi yönünden ayrıca bir neticeye yer verilmediğinden, suç bir *sırf hareket suçu* olup hareketin tamamlanması ile birlikte suç da tamamlanmış olmaktadır[538]. Yine belirtmemiz gerekir ki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının ihdasının genel mantığı çerçevesinde, bir suç örgütünün teşkili ile birlikte, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmiş olacağından, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun oluşabilmesi için bir suç örgütünün kurulması veya yönetilmeye başlanması yeterli olup ayrıca amaçlanan suların işlenmiş olması ya da en azından bunlara teşebbüs edilmesi gerekli değildir[539]. Henüz hiçbir suç işlenmese bile suç örgütünün teşkili ile birlikte bu suç da tamamlanmış kabul edilecektir[540].

---

[536] Carcano, **a.g.e.**, s.400.

[537] Kavlak, **a.g.e.**, s.387. Krş. Önder, **Özel Hükümler**, s.426.

[538] Antolisei, **Parte Generale**, s.263; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1658; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Zeybek, **a.g.e.**, s.71; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.27-29; Ünlü, **a.g.e.**, s.38.

[539] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1656-1657; Antolisei, **Parte Speciale**, s.228; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.281; Önder, **Özel Hükümler**, s.426, 430; Özek, **İHFM**, s.487; Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.19; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.151; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.25; Alacakaptan, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurma Suçu ", **Çetin Özek Armağanı**, s.56; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.379, 381; Şen, **a.g.e.**, s.57-58; Tozman, **a.g.e.**, s.121; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s. 3488; Erel, **a.g.e.**, s.392; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6653; Canak, **a.g.e.**, s.74; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.107; Akkaya, **a.g.e.**, s.27; Yurtlu, **a.g.e.**, s.57; Çakın, **a.g.e.**, s.56.

[540] Antolisei, **Parte Speciale**, s.228; Canak, **a.g.e.**, s.80; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Kavlak, **a.g.e.**, s.378; Yurtlu, **a.g.e.**, s.57; Ünlü, **a.g.e.**, s.31. "Olması gereken hukuk" yönünden aksi kabulde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.45-46, 57-58.

(d)- İcra Hareketlerinin Tamamlanması Sonrasında Örgütte Alınan Fiili Pozisyonların Suça Etkisi

Yukarıda belirttiğimiz üzere suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinde en ağır tehlikelilik halini örgüt kurma ve yönetme fiilleri teşkil etmekte olup diğer fiillerin suçun konusu açısından meydana getirdiği tehlikelilik hali nispeten daha azdır. Bunun nedeni suçla korunan hukuksal değer olarak toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkının ihlaline suç örgütünü kurma fiili ile birlikte başlandığı ve bu durumun, örgütün sevk ve idaresini ifade eden örgüt yönetme fiili ile birlikte aynı ağırlıkta devam ettiği ve örgütün, dolayısıyla ihlalin devamının da bu şekilde var olabildiği gerçeğidir. Bu çerçevede suç örgütü kurma fiili, örgütlenme suçları ile meydana gelen haksızlığın temelini teşkil etmekte, anılan suç tiplerinin tamamına konu sair hareketler bu haksızlığın devamına ilişkin olduklarından, örgüt kurma fiili de bunların tamamına öncül olmaktadır. Bu yönüyle örgüt kurma hareketinin meydana getirdiği haksızlık, gerek aynı suç tipi kapsamındaki diğer seçimlik hareket olan örgüt yönetmeyi, gerekse de suç örgütüne üye olma suçunu teşkil eden üye olma hareketini de kapsamaktadır.

Doktrinde, örgütün kuruluş aşamasında yer alan herkesin örgüt kurucusu sayılamayacağı, sadece önderlik eden ya da lider pozisyonunda yer alanların örgüt kurucusu olarak nitelenebileceği, diğerlerinin ise örgüt üyesi sayılacağı iddia edilmiş[541] ise de kanundaki açık ifade tarzı karşısında bu görüşün kabulü mümkün

[541] Örneğin *Yenidünya/İçer*'e göre "bir kişi tarafından oluşturulan yapılanmanın örgüt olarak nitelendirilebilmesi için, örgüt bünyesinde, kurucu dışında en az iki üyenin daha bulunması gerekir." (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.35). *Evik*'e göre "örgüte katılmanın zamanı da önemli değildir. Kurulmuş bir örgüte sonradan üye olunabileceği gibi, açıkça alt (önemsiz nitelikte) görevde olduğu belirlenmiş olmak şartıyla başından beri üye olarak girme de olabilir" (Evik, **Çetin Özek Armağanı,** s.385. Keza bkz. Vesile Sonay Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, **(GsÜHFD)**, 2006/1, ss.101-133, İstanbul, Aralık 2007, s.121). Yine *Tozman*'a göre "örgütlü suçlarda topluluk söz konusu olmasına rağmen, kurucunun tek kişi olması ve tek kişi tarafından kurulan bir örgüte başkalarının katılması mümkündür (...) asgari sayıyı tamamlayacak olan kişiler örgüt üyeleri ya da yöneticileri olacaktır" (Tozman, **a.g.e.,** s.249) Keza *Kavlak*'a göre "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşabilmesi için en az üç kişinin varlığı şart iken, örgütün kurucusunun bir kişi olması mümkündür. Zira, örgütün oluşması için emek sarf eden, koşulları sağlayan, ortamı hazırlayan, gerekli hazırlıkları yapan ve örgütü meydana getirenin yalnızca bir kişi olması mümkündür. Asgari sayıyı tamamlayacak kişiler, örgütün üyeleri ya da yöneticileri olacaklardır" (Kavlak, **a.g.e.,** s.387) Hakeza *Karcılıoğlu*'na göre "örgütün kurucusu olarak kabul edilebilmek için bu doğrultuda önderlik etmiş olmak, örgütün kuruluşuna ilişkin bir takım fikri ve fiili eylemler gerçekleştirmek ve örgüte kuruluş aşamasından itibaren dahil olmak gerekir. Bu bağlamda,

görülmemektedir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere kanun "*suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olunmasından*" bahsettiğinden örgüte üye olma fiili, bir örgütün tamamen var olması yani tamamen örgütün kurulmasından sonrasına ilişkindir[542]. Bunun doğal sonucu olarak bizce, kanun örgüt kurmayı suç örgütü açısından cari normatif bir kavram olarak benimsemiş olduğundan, bir suç örgütünün tamamıyla teşkili aşamasındaki tüm fiiller örgüt kurma seçimlik hareketi kapsamında mütalaa edilmelidir[543]. Bu aşamada örgüt kurucularının biri ya da bir kısmının lider pozisyonda olmaları diğer bir kısmının ise verilen talimatları yerine getirmesi şeklindeki fiili durum da bu gerçeği değiştirmeyecektir[544]. Zira kanun, *kurucu* olmayı ayrı bir seçimlik hareket olarak zikrederek, yöneticiliği ve üyeliği yalnızca örgüt kurulduktan sonraki aşamalar olarak nitelemiştir[545]. Aksi halde kuruculuğun özel olarak zikredilmesine gerek kalmaz, örgütün kuruluş aşamasında lider pozisyonunda olanlar yönetici ve diğerleri de üye olarak nitelenirdi[546]. Oysa kanun, kuruculuğu ayrı bir seçimlik hareket olarak zikretmiş ve yöneticilikle kuruculuğu aynı yaptırımla karşılamış, bu şekilde iki hareketi eşdeğer kabul etmiştir[547]. Haliyle örgütün

---

kuruluş aşamasında örgütün üyesi olan herkesin aynı zamanda kurucu sıfatı taşıdığını kabul etmek doğru olmaz" (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.102).

[542] Aynı mahiyette bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.92. "Örgütün kurulumunu sağlayan üç kişinin örgüt kurulduktan sonra örgüte girdikleri yani 'kurulmuş örgüte üye' olduklarını söylemek mümkün değildir. Zira örgütü oluşturmuş bu kimselerin fiillerini, kurulmuş, kurulumu tamamlanmış bir örgüte sonradan dahil olmak olarak değerlendirmek mümkün değildir. Dolayısıyla örgütün kurulumu için varlığı zorunlu üç kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılmasının önünde TCK'nun 220/2. maddesindeki düzenleme engeldir. Söz konusu bu üç kişinin örgüt yöneticisi olarak cezalandırılması da mümkün değildir. Detayını ilgili kısma havale ederek şunu söyleyebiliriz ki örgütü yönetme suçunun oluşabilmesi için kurulumu tamamlanmış bir örgütün bulunması gerekir" İ. Dursun, **a.g.e.**, s.160.

[543] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.157, 160; Ersan, **a.g.e.**, s.383; Zeybek, **a.g.e.**, s.92. Aksi yönde görüş için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.191.

[544] "Örgütün kurulmasına katılanların rolü öncülük etme biçiminde olabileceği gibi, örgüt kurma iradesiyle kurulma sürecine etkide bulunucu diğer davranışları da bu çerçevede değerlendirmek gerekir" Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57.

[545] Aksi yönde görüş için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.192.

[546] Bu çerçevede, yöneticinin ancak örgüt kurulduktan sonra cari olabileceği yönündeki görüşü eleştiren *Tozman*'ın "TCK m.220'de bu yönde hiçbir koşul aranmadığı" yönündeki (Tozman, **a.g.e.**, s.261) gerekçesi bizce isabetli değildir.

[547] Alman Ceza Kanunu'nda ise tam tersi bir yaklaşım benimsenmiş ve kanun p.129/1'de örgüt kurma, üye olma ve yardım etme fiilleri seçimlik hareketli bir suç tipi olarak cezalandırılmışken p.129/4'de örgütü yönetme veya arka planda yer alarak örgüt üzerinde etkili olma fiili farklı bir suç tipi olarak yer almıştır. Bu açıdan doktrin ve uygulamadaki klasik görüş, bizdeki baskın görüşle paralel şekilde, bir suç örgütünün kurucuları kavramı ile yalnızca kuruluş anında süreci belirleyen ve bu sürece lider veya yönetici olarak katılan kişileri kastettiği ve diğer kimselerin üye olarak vasıflandırılacağını ve bunun p.129/1'e göre cezanın belirlenmesi açısından nazara alınacak bir ayrım olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık diğer grup yazarlar kuruluş aşamasında bu faaliyete katılma niyeti olanların kurucu olarak

kurulması aşamasındaki tüm failler kurucu olarak nitelenecek, yöneticilik ve üyelik ise ancak daha sonraki aşamalarda cari olabilecektir[548]. Esasen, örgütün kurulmuş sayılabilmesi için "bir başkasının da katılmasının zorunlu olduğu" bir durumda, yalnızca örgüt kurma fikrini ortaya atan ya da bu konuda öncülük eden kişiyi kurucu ve diğerlerini üye olarak kabul etmek örgüt kavramının mantıksal içeriği ile de uyumlu değildir. Bu pozisyonel konumların niceliksel olarak farklı yoğunlukta olmaları somut cezanın tespitinde dikkate alınabilecek ise de niteliksel olarak aynı hareketi oluşturmaları karşısında, bunların farklı suçlara sebebiyet verdiğinden söz edilebilmesi mümkün olmayacaktır. Doğal olarak, bir suç örgütünün tüm unsurları ile ortaya çıktığı ana kadar bu oluşuma fiilen katılan her fail, kuruluş aşamasındaki etkinliği ya da rolü nazara alınmadan kurucu olarak kabul edilecek, örgüt tamamen kurulduktan sonra bu kimseler örgütte yönetici ve üye olarak devam edeceklerdir.

Örgütün kuruluş aşamasında yer alan kimselerin tamamının kurucu olarak nitelenmeleri, bu kişilerin sonradan örgütte yönetici ve üye olarak konumlanmaları halinde dahi bu nitelemenin devam etmesi ve bu kişilerin yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma şeklindeki eylemleri nedeniyle TCK m.220/f.1 çerçevesinde cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Aynı suçun sırasıyla birden fazla seçimlik hareketini gerçekleştiren kimselerin yalnızca tek bir suç işlediklerinin kabul edilmesi gerektiği genel kuralı[549] çerçevesinde örgüt kurma ve yönetmenin aynı suçun seçimlik hareketi olmaları nedeniyle, örgüt kurma aşamasında yer alan kimsenin bilahare örgütte, yönetici olması halinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve

---

niteleneceğini ve yalnızca bu şekilde bir kabulün p.129/4'ün uygulanmasını anlamlı kılabileceğini zira bu fıkraya göre yöneticilerin cezasının kuruculara göre daha yüksek belirlendiğini ifade etmişlerdir. Çeşitli görüşler ve tartışmalar için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.41-42.

[548] Örgüt kurma seçimlik hareketi, bir suç örgütünü tüm unsurları ile ortaya çıkarmak olup elbette bir örgütten bahsedebilmek için bir hiyerarşik yapılanma söz konusu olmalıdır. Bu nedenle kurma fiilinin tamamlanabilmesi için kurucuların, organizasyonda kimlerin yönetici olacağı hususunda da uzlaşması şarttır. Bu çerçevede elbette örgütün kurulması anında, ileride bazı kurucuların üye, bazılarının ise yönetici olacağı kararlaştırılmıştır. Ancak bu durum, *Tozman*'ın iddia ettiğinin (bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.261) aksine örgütün kuruluş aşamasında yer alan tüm faillerin kurucu olarak kabulleri açısından bir çelişki yaratmamaktadır. Zira "kuruculuk" tamamen normatif bir kavram olarak ele alınmış ve kanun koyucu, örgütün ilk kuruluş aşamasında yer almayı, daha sonradan örgüte katılmaya oranla daha ağır cezalandırmayı tercih ettiği için, esasında tüm unsurlarıyla kurulmuş bir örgütte artık doğal olarak var olması gerekmeyen "kurucu" şeklinde normatif bir sıfata yer vermiştir. Bunun doğal sonucu olarak, suç örgütünün kuruluşu aşamasında yer alan ve kuruluştaki mutabakata göre örgüt organizasyonunda yönetici ya da üye sıfatını alacak olan tüm failler kurucu olarak nitelenmiştir.

[549] Ranieri**, a.g.e.**, s.240; İçel, **Suçların İçtiması**, s.198; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.469; Zafer, **Genel Hükümler**, s.438-439.

yönetme fiillerini yalnızca bir kez işlediğinin kabul edilmesi doğaldır[550]. Bunun gibi, örgütün ilk kuruluş aşamasında bu kuruluşa iştirak eden kimselerin bu hareketlerinin ihtiva ettiği haksızlığın, örgüte sonradan aldıkları fiili pozisyonun meydana getirdiği haksızlığı da kapsaması nedeniyle, örgüt kurucusunun sonradan örgütte üye pozisyonu alması halinde TCK m.220/f.1'in yanında ayrıca TCK m.220/f.2 nedeniyle de cezalandırılması mümkün olmayacaktır[551]. Zira bu halde de örgüt kurucularının sonradan aynı örgütte üye ya da yönetici olmaları *cezalandırılmayan sonraki hareketleri*[552] meydana getirmektedir[553].

Bu kabulün doğal sonucu olarak, örgüt kurma fiilinin bir mütemadi suça değil *ani hareketli* bir suça sebebiyet verdiğini de kabul etmekteyiz[554]. Gerçekten, doktrinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile ilgili olarak müşterek hukuki nitelikler başlığı altında mütemadilik niteliğinden[555] bahsedilmekte ise de birinci bölümde de belirttiğimiz üzere bu maddede yer alan tüm suç tipleri için bu kabulün geçerli olması mümkün değildir. Herhangi bir suçun mütemadi olup olmadığı fiilin niteliğine göre belirlenecek bir durum olup bir fiilin mütemadilik niteliği gösterdiğinden söz edilebilmesi için tipik hareketin tamamlandıktan sonra sona ermemesi ve aksine belirli bir süre devam etmesi gerekmektedir[556]. Eğer tipik hareket belirli bir süre devam etmeyip de icrası ile birlikte sona da eriyorsa, sırf onun meydana getirdiği fiili durumun devam etmesi, hareketin de mütemadi olduğunu

---

[550] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Maljević, **a.g.e.**, s.49; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.875; Tozman, **a.g.e.**, s.192; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Kavlak, **a.g.e.**, s.386; Çakın, **a.g.e.**, s.64.

[551] Farklı ifadelerle aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.248-249; Kavlak, **a.g.e.**, s.387.

[552] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.196-197; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.468; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.453-454; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380.

[553] Bu durumda sorumluluğun, "en ağır cezayı gerektiren tipik hareket üzerinden tayin edilmesi" gerektiğini belirterek fikri içtima hükmüne atıf yapan görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.114.

[554] Aynı yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.50; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; Akkaya, **a.g.e.**, s.17, 26; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638; Ünlü, **a.g.e.**, s.100. Ancak bu son yazar, çalışmasının başkaca kısımlarında örgüt kurma hareketini mütemadi olarak nitelemektedir (bkz.**A.e.**, s.50-52, 55, 119, 132).

[555] Antolisei, **Parte Speciale**, s.226, 228-229; Antolisei, **Parte Generale**, s.268; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Carcano, **a.g.e.**, s.404; Marani, **a.g.e.**, s.56; Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **AÜHFD**, s.52; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.18; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.141-142, 152; Tozman, **a.g.e.**, s.126; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.389; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.193; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.51; Yurtlu, **a.g.e.**, s.61; Ünlü, **a.g.e.**, s.33; Zeybek, **a.g.e.**, s.69.

[556] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.119. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.248. Ayrıca bkz. Boscarelli, **Compendio**, k.no:124; Ranieri, **a.g.e.**, s.253-254; Antolisei, **Parte Generale**, s.267; Mantovani, **a.g.e.**, s.432; Zafer, **Genel Hükümler**, s.196.

göstermeyecektir[557]. Örgüt kurma seçimlik hareketi açısından da devam eden "örgüt kurma" hareketi değil, "kurulan örgütün kendisidir"[558],[559]. Bu aşamadan sonra

[557] İtalyan doktrininde mütemadilik niteliğinin ancak örgüt kurulduktan sonraki fiiller için cari olabileceği, örgütün kuruluş aşamasındaki fiillerin ani nitelikte de sayılabileceğini belirten görüş için bkz. *G. De Francesco, Asociazione per delinquere e associazione di tipo mafioso, in Dig. Disc.pen. vol.I, Torino, Utet, 1987, s.290 vd.*'dan nkl. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.57-58. Aynı yönde bkz. Özek, **İHFM**, s. 489. "Suçun mütemadiliği, örgütün devamına değil, (zira örgütün devamlılığı hukuka aykırı bir durumun devamıdır) her bir failin yaptığı harekete bağlıdır. Suçun maddi unsurunu oluşturan hareketlerden bazısı ani niteliktedir. Örneğin başkaca bir faaliyette bulunmaksızın örgütü kurmak hareketi ani niteliktedir. Buna karşılık örgütü yönetmek mütemadi niteliktedir" Evik, **MÜHF-HAD**, s.673. Aynı yönde bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s.17, 26. (Ancak *Evik* çıkar amaçlı örgütlenme suçu açısından suçun mütemadi nitelikte olduğunu ifade etmiştir bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.193). Doktrinde örgütün kalıcılığı ve tipik fiilin sürekliliğini birbirinden ayıran ancak bunları yine de mütemadi suçun birer özelliği olarak gören yazarlar da vardır. Örneğin *Tona'*ya göre suç işlemek amaçlı örgütlenme fiilleri mütemadi suçların özelliklerini çift taraflı olarak göstermektedir. Zira hem örgütün kalıcılığı hem de bireysel olarak işlenen fiillerinin sürekliliği söz konusudur. Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1114.

[558] Doktrinde *Tozman*, kanundaki *kurmak* ifadesinin ani bir suça işaret eder gibi göründüğünü ancak örgütün bir anda kurulmuş sayılmasının mümkün olmadığını, örgütün kurulabilmesi için yalnızca üç kişinin bir araya gelmelerinin yeterli olmadığını ve söz gelimi toplum için bir tehlike oluşturmasının da aranması gerektiğini ve tüm bunların bir süreci gerektireceğini, bu nedenle örgütü kuran kişinin bu fiilinin de kesintisiz nitelikte olduğunu ileri sürmüştür (bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.126-127). Bizce yazar burada "mütemadi suçlar" ile "icrası kısımlara ayrılabilen ani hareketli suçları" birbirine karıştırmaktadır. (Aşağıda belirteceğimiz üzere bizce örgüt kurma hareketinin kısımlara bölünebilmesi mümkün değilse de bir an için aksi düşünülse bile) kural olarak ani suçlarda hareket çeşitli kısımlara ayrılsa dahi tamamlanmakla birlikte aynı zamanda sona da ermekte iken, mütemadi suçlarda kanuni tipteki hareket tamamlanmakta ancak sona ermeyerek devam etmektedir (Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.119-120; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.48-249; Yurtlu, **a.g.e.**, s.71-72). Hal böyle olunca mütemadi suçlarda "mütemadiliğin" söz konusu olabilmesinin ön koşulu "hareketin tamamlanmasıdır". Ancak hareket tamamlandıktan sonradır ki bunun bir müddet devam etmesi hali söz konusu olabilecektir. Eğer hareketin tamamlanması belirli aşamaları gerektirmekte ve bu aşamalara ilişkin zincirin son halkasının icrası ile birlikte hareket hem tamamlanmakta hem de sona ermekte ise mütemadi bir suçtan değil, icrası kısımlara ayrılabilen ani hareketli bir suçtan söz edilecektir. İşte suç örgütü kurma seçimlik hareketi açısından da yazarın belirttiği şekliyle belirli bir "sürecin" varlığının gerekmekte olduğu kabul edilse bile bu "süreç", yazarın kabulü açısından tek bir hareketin kısımlara ayrılabilen parçalarının gerçekleştirilmesi için gerekli zaman dilimi olup zaten belirtilen parçaların bitirilmesi yani hareketin tamamlanması ile birlikte sona da erecektir. Haliyle bu süreçte "tamamlanan ve temadi eden bir hareketten" söz edilebilmesi mantık gereği mümkün değildir. Hatta bizzat yazarın kendisi de örgüt kurucusunun bu fiilinin "örgütü kurmakla tamamlandığını" kabul etmektedir (bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.249). Kurma hareketinin tamamlanması ile birlikte artık ortada tüm unsurları ile neşet etmiş bir örgüt bulunduğu ve kurucuların bu aşamadan sonra örgütte yönetici ya da üye olarak devam edecekleri gerçeği nazara alındığında, hareketin tamamlanması ile birlikte aynı zamanda sona erdiği ve bu aşamadan sonra yönetme veya üye olma fiilleri icra edilmeye başlanacağından, haliyle örgüt kurma hareketinin mütemadi nitelik gösterdiğinden bahsedebilmenin mümkün olamayacağı kabul edilmelidir. Bu yönüyle aksi yönde görüş belirten yazarın bu görüşü, mütemadi hareket kavramı ile uyumlu olmadığı gibi kendi içinde tutarlı da değildir.

[559] Özek, **İHFM**, s.489. Bu haliyle örgüt kurma suçu mütemadi bir suç değil bir "durum suçu"dur. Kavram için bkz. Bohlander, **a.g.e.**, s.30-31; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.195; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.120; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249; Zafer, **Genel Hükümler**, s.393. Bu itibarla *İ. E.Yıldız*'ın dile getirdiği "örgütün kurulması ile suç tamamlanır. Bundan sonra, 'örgüt kurma' fiili mütemadi nitelik kazandığından, temadinin az yahut çok olmasının sonuca etkisi bulunmamaktadır" (İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.74) ifadesi ve keza *Yurtlu*'nun dile getirdiği "suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığının kabulü için suç işlemek amacı etrafında fiili birleşme yeterlidir. Örgüt niteliği itibarıyla, devamlılık arz eder. Sonuç olarak suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu mütemadi

kurucuların örgütte yönetici veya üye olmaya devam etmeleri ayrı bir hareket tipi olup mütemadi olan da bu hareket tipidir[560]. Bir başka ifade ile örgütün kurulması aşamasının tamamlanması ile birlikte örgüt kurma fiili de sona ermekte, ancak kurucular bilahare örgütte yönetici veya üye olarak faaliyette bulunmaya devam etmektedirler. Bu suretle kurucuların örgütteki pozisyonları yeni birer hareket olarak ortaya çıkmakta ve bu yeni hareketler, kuruculuğun aksine mütemadi nitelik taşımaktadır[561]. Ancak bir önceki paragrafta da belirttiğimiz üzere bu mütemadi hareketler, örgüt kurmaya göre *cezalandırılmayan sonraki hareket* niteliğinde olduklarından, fail yalnızca örgüt kurma dolayısıyla TCK m.220/f.1 gereğince ve yalnızca bir kez cezalandırılacaktır.

(3)- Suç Örgütünün Yönetilmesi

(a)- Suç Örgütünün Yönetilmesi Kavramı ve Yöneticilerin Örgütteki İşlevi Çerçevesinde "Yönetici - Üye Ayrımı"

TCK m.220/f.1'de düzenlenen ikinci seçimlik hareket suç örgütü yönetmedir. Herhangi bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için aranan unsurlardan biri hiyerarşik yapılanma olup bunun doğal sonucu olarak her örgütte *yönetenler* ve *yönetilenler* şeklinde bir ayrım söz konusudur[562]. Buna göre örgütün bünyesine dahil herkes, fiiliyatta örgüt içinde yönetici ya da üye olarak konumlanacak, yöneticiler ile üyeler arasında çok katı olmasa bile bir hiyerarşi söz konusu olacaktır. Bu, suç

---

hareketle işlenebileceğinden mütemadi bir suçtur" (Yurtlu, **a.g.e.**, s.74) ifadeleri "suç örgütü kurma seçimlik *hareketinin* niteliği" ile "kurulan *örgütün* devamlılık niteliğini" birbirine karıştırması nedeniyle isabetli değildir.

[560] *Maljević'*in de isabetle ifade ettiği gibi, örgüt kurucularının herhangi birinin, bir suç örgütünün kurulmasından sonra örgütün bünyesinde üye olarak kalmadıklarını ya da bir örgüt üyesi olarak nitelendirilmeleri için gerekli şartları yerine getiremeyeceklerini hayal etmek zor olsa da örgütün kuruluşuna katılmış bir kimsenin bilahare örgütte üye olarak kalmaya devam etmesi zorunlu değildir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.42. Yazar, Alman doktrininde de bu yönde görüşün ağırlıklı olduğunu belirtmektedir. Bkz. **A.e.** dpnt.109'da belirtilen yazarlar. Yine yazara göre örgüte üye olmak mütemadi nitelikte ise de örgüt kurma ani niteliktedir. **A.e.**, s.50.

[561] Maljević, **a.g.e.**, s.50. Örgüt kurma veya yönetme suçu açısından tüketen tüketilen norm ilişkisi yönünden görünüşte içtima bahsi ve özellikle zamanaşımı kurallarının uygulanması açısından bkz. Aşağıda **§ 2**, V, C, 1, b.

[562] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.881-882; Şen, **a.g.e.**, s.50; Tozman, **a.g.e.**, s.197; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; Akkaya, **a.g.e**, s.12; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.105; Yurtlu, **a.g.e.**, s.83; Zeybek, **a.g.e.**, s.83.

örgütü niteliğinde olsun olmasın her örgütün olmazsa olmaz bir unsurudur[563]. Doğal olarak kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulan örgütlerde de yönetici olması kaçınılmazdır. Buna uygun olarak da kanunda "*kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt (...) yönetenler(in)"* cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

Bir suç örgütünün yönetilmesinin, suçun konusu olan kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği kavramları ile ilgili önemli bir yönü bulunmaktadır. Buna göre bir suç örgütünün bu belirtilen toplumsal unsurları tehlikeye uğratmasının başlangıcı elbette örgütün kurulması ile söz konusu olacaktır, ancak bu tehlikenin devamı da örgüt yönetimi ile tesis edilmektedir. Zira bir suç örgütü tesis ederek kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından ilk kez tehlikelik hali meydana getiren kimseler örgüt kuranlar ise, bu tehlikeyi fiilen idare eden, planlayan, sevk eden, savunma reflekslerini kontrol eden, devam etmesini organize eden ve sona ermemesini sağlayanlar da örgütü yönetenlerdir. Sonradan örgüte katılanlar, örgüt adına suç işleyenler ya da örgüte yardım edenler bu tehlikelilik halini kendi katkıları oranında arttırmakta ve bu nedenle bu kimseler de cezalandırmakta ise de örgütün ana kütlesini muhafaza etmesi ve bir bütün olarak bundan kaynaklı tehlikelilik halini sürdürmesi örgütün yönetilmesi sayesinde söz konusu olduğundan, örgüt yöneticilerinin suçun konusu açısından meydana getirdiği tehlike elbette çok daha ağırdır. Bu denklemin doğal sonucu olarak kanun, örgüt yöneticiliğini de ağırlığı itibariyle örgüt kuruculuğuna denk tutmuş ve bu fiili, örgüte üye olunması, örgüte yardım edilmesi veya örgüt adına suç işlenmesine nispeten daha ağır bir ceza ile karşılamıştır[564].

Yöneticinin üyelere göre daha ağır bir ceza ile cezalandırılması, bir örgütte kim ya da kimlerin yönetici olduğunu belirleme sorununu da beraberinde getirmektedir. Doktrinde ve uygulamada bu konuda her olaya duraksamasız bir şekilde uygulanabilecek herhangi bir kriter verilmemiş, çoğu zaman genel geçer ifadelerle somut olayın koşullarına atıf yapılmıştır[565]. Örneğin bazı yazarlar örgütü

---

[563] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.51; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.15; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.26; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878-879; Tozman, **a.g.e.**, s.197 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.373; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.126; Yurtlu, **a.g.e.**, s.83.

[564] Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.53,57. Krş. Toroslu, **Özel Kısım**, s.262; Tozman, **a.g.e.**, s.258.

[565] Doktrinde yöneticilik noktasında özellikle "bu kimsenin tüm üyelere emir verip veremeyeceği" ya da "tüm üyelere doğrudan ya da dolaylı olarak emir veremeyen kişi ya da kişilerin örgüt yöneticisi

yönetmeyi, "örgütün hiyerarşik yapılanmasının üstünde yer alıp, örgütün amaçlarının gerçekleşmesine yönelik karar verme ve inisiyatif alma gücüne sahip olma"[566] diğer bazıları ise "karar verme yetkisine sahip olmak, inisiyatif almak, örgütün iş bölümünü, örgütün organizasyon ve koordinasyonunu sağlamaya yönelik davranışlarda bulunmak, direktif, talimat vermek"[567] şeklinde tanımlamışlardır[568].

Yargıtay da bu noktada çeşitli tanımlamalara yer vermiştir. Örneğin Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin bir kararında "yönetici ve üye ayrımı" noktasında "Örgütü sevk ve idare eden fail yönetici, örgütün amaçları doğrultusunda hiyerarşik yapısına dahil olan fail ise doğrudan örgüt üyesi olarak kabul edilecektir"[569] denilmiştir. Yargıtay'ın bazı kararlarında ise failin örgütün çeşitli birimlerinde yöneticilik yapması halinde

---

sayılıp sayılamayacağı" şeklinde tartışmaların yürütüldüğü müşahede edilmiştir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.192 vd.

[566] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.881.

[567] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.35.

[568] Benzeri şekilde *Soyaslan*'a göre yöneticiler "üst pozisyonda kolektif faaliyeti kısmen veya tamamen düzenleyen, nizama koyanlardır" (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.532). *Evik*'e göre "örgütü yönetmek, hiyerarşik olarak örgütün başında olup, inisiyatif, emir, kumanda ve karar verme gücüne sahip olarak, örgütün amaçlarını gerçekleştirmesi için örgütü yönlendirmek, idare etmektir. Diğer bir deyişle, örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesi, örgütü bu amaçlar için etkili ve uygun kılmak için örgüt üyeleri arasında koordinasyon, bilgi, araç gibi unsurların sağlanması şeklinde örgütün organize edilmesidir" (Evik, **MÜHF-HAD**, s.684. Ayrıca bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252; Evik, **GsÜHFD**, s.121). *Tozman*'a göre "örgüt yönetmek, örgütün amaçları doğrultusunda örgütü idare etmeyi, emir ve direktif vermeyi, örgüt içinde inisiyatif, karar verme gücüne sahip olmayı, örgütün hiyerarşik yapısı içinde söz sahibi olmayı ifade etmektedir" (Tozman, **a.g.e.**, s.256). *Ersan'*a göre "örgüt yöneticisi, örgütün iç yapılanmasına göre örgütü ve örgüt üyelerini işbölümü, koordinasyon şeklindeki davranışlarla sevk ile idare etmeye yetkili kimsedir" (Ersan, **a.g.e.**, s.383). *Kavlak*'a göre "örgütü yönetmek, örgütün başında olup, amaçların gerçekleştirilmesi için emir, direktif vermeyi, örgütü kumanda etmeyi, örgüt içinde inisiyatif, karar verme gücüne sahip olmayı ifade eder" (Kavlak, **a.g.e.**, s.388). *Parlar/Hatipoğlu*'na göre "örgütü yönetmekten maksat, örgüt faaliyet planlarının, iş bölümünü yapmak ve koordinasyonunu sağlamak gibi örgütü yönlendirici davranışlarda bulunmaktır" (Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491. Benzer bir ifade içi bkz. Erel, **a.g.e.**, s.390). *Akkaya, Yaşar/Gökcan/Artuç* ve *Ünlü'*ye göre "örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde örgütün amacına uygun biçimde işleyişini sağlayan, örgüt üyelerine görev veren ve genel stratejiyi belirleyen kimseler örgütü yöneten kişilerdir" (Akkaya, **a.g.e**, s.17; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6637; Ünlü, **a.g.e.**, s.98). Keza *İ. E. Yıldız*'a göre "suç işlemek için kurulan örgütün yöneticisi, amaç suçları gerçekleştirmek için belli bir organizasyon etrafında üç veya daha fazla kişiyi bir araya getiren, organize ederek, örgüt disiplini içerisinde hiyerarşiyi sağlayan kişidir" (İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.75); *Zeybek*'e göre "örgütün hiyerarşik yapısı içinde örgütün amacına uygun biçimde işleyişini sağlayan, örgüt üyelerine görev veren ve genel stratejiyi belirleyen kimseler örgütü yöneten kişilerdir" (Zeybek, **a.g.e.**, s.90). *Çakın*'a göre "örgütü yönetmek, örgüt içindeki hiyerarşik yapılanmada üst sıralarda bulunup, karar almak, uygulatmak, organizasyon ve koordinasyonu sağlamak, gerektiği zamanlarda örgüt adına inisiyatif almak, emir vermek, yönlendirmek ve idare etmek anlamına gelmektedir" (Çakın, **a.g.e.**, s.66).

[569] Y.9.CD., 11.3.2014 tarih ve 2011/10473 E., 2014/2696 K. sayılı kararı bkz. www.kazanci.com.tr; (çevrimiçi), 16.02.2016.

yönetici olarak vasıflandırılması gerektiği belirtilmiştir[570]. Yine Yargıtay'ın bazı kararlarında örgütün tepe yönetiminden aldığı emirleri diğer örgüt mensuplarına ileten ve doğrudan kendisine bağlı örgüt mensuplarını azmettirerek suç işlenmesini sağlayan örgüt mensubunun da yönetici konumunda olduğu kabul edilmiştir[571].

Şüphesiz örgütün yöneticisinin, tespitinde örgüt mensuplarının sübjektif değerlendirmelerinin belirleyici olması söz konusu olmayıp objektif kıstaslara göre hareket edilmesi gerekmektedir[572]. Temelde her örgütte kademelenme ve buna bağlı bir enformasyon (talimat - bilgi) akışı söz konusu olduğundan, yöneticinin diğerlerine talimat veren ve bilgi alan kişi olarak belirlenmesi mümkündür ve pek çok örgüt açısından bu ayrım, yöneticinin belirlenmesi açısından sorun yaratmaz[573].

---

[570] Y.9.C.D., 13.3.2006 tarih ve 470/1484 E./K. sayılı kararı: "Sanığın örgüt içinde uzun süre tabur komutanlığı, bölge sorumluluğu gibi görevlerde bulunduktan sonra 2003 yılı ekim ayına kadar takım, bölük ve tabur komutanlıklarının görev aldığı özel kuvvetler komutanlığı yaptığının anlaşılması ve kabulün de bu yönde olması karşısında 5237 sayılı kanunun 314. maddesinin 1. fıkrasında belirlenen yöneten konumunda olduğu ve bu fıkraya göre cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, kabule de uymayan bir uygulama ile yazılı şekilde hüküm tesisi ..." (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.108, dpnt.73)

[571] Y.6.CD., 07.01.2013 tarih ve 2012/11870 E., 2013/3 K. sayılı kararı (*zik.* Şen, **a.g.e.**, s.86).

[572] Maljević, **a.g.e.**, s.54.

[573] Doktrinde üye ve yönetici arasındaki ayrım noktasında sadece en tepe yöneticilerin değil, "örgütteki konumu üyelikten farklı olan, örgütün yönetimine şöyle ya da böyle katılan ve konumu ne olursa olsun üyeler üzerinde talimat verme ve yönlendirme yetkisi bulunan" kimselerin de yönetici olarak kabul edileceği dile getirilmiştir bkz. Erel, **a.g.e.**, s.390; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638; Ünlü, **a.g.e.**, s.99; Zeybek, **a.g.e.**, s.91. Bizce, yöneticilerin tespiti açısından elbette somut olayın özellikleri nazara alınacaksa da teorik olarak da buna ilişkin farklılıklar noktasında duraksamaksızın uygulanabilecek bir kriterin yol gösterici olması gerektiği şüphesizdir. Diğer taraftan, yalnızca "emir vermeyi" yöneticilik açısından kriter olarak kabul eden görüşler nazara alındığında, en alt kademedekiler hariç herkesin yönetici olması gerektiği kabul edilecektir ki bunun kompleks yapılı örgütlerde pratik bir anlamı olamayacağı açıktır. Diğer taraftan bazı yazarlar "eğer elde edilen delillerden kesin bir şekilde failin, ilgili suç örgütünün yönetiminde söz sahibi olduğu, örgüt politikasına az ya da çok yön verebildiği anlaşılıyorsa kişi örgüt yöneticisi olarak kabul edilmelidir. Buna karşın failin bahsettiğimiz şekilde örgütün yönetimine iştirak ettiği, örgütün suç politikası üzerinde etkili olduğu kesin olarak kanıtlanamamakla beraber kişinin örgüt hiyerarşisi içerisinde yer aldığı anlaşılıyorsa fail; örgüte üye olma suçundan sorumlu tutulmalıdır" şeklinde bir formül önermişlerdir (Yurtlu, **a.g.e**., s.100). İspat hukuku ilkelerinden yola çıkan ve yöneticiye ilişkin ancak kabataslak bir suret öngörebilen bu şekilde ayrımların özellikle karmaşık tipli örgütlerde uygulama kabiliyeti bulamayacağı açıktır. *Yurtlu* da bu tip örgütler açısından ikinci bir kıstas daha getirmektedir. Buna göre "bu ayrımın yapılması büyük suç örgütlerinde daha sıkıntılı bir hal alabilir. Şöyle ki; bazı üyelerin örgütün amacı doğrultusunda suç işleme kararı verip bilahare bu suç kararını icraya koyması durumunda örgüt yöneticiliğinden mi yoksa örgüt üyeliğinden mi ceza sorumluluğuna gidileceği hususu sorun oluşturabilir. Kanaatimizce böyle bir durumda şu şekilde bir çözüm yolu benimsenmelidir. Suç örgütünün üst yönetimi tarafından ilgili kişiye; gerektiği zaman örgütün amaçları doğrultusunda suç işleme kararı verip bunu icra edebileceği sözde yetkisi verilmiş ise bu kişiyi artık örgüt yöneticisi olarak kabul etmek gerekir. Çünkü bu kimse tamamen kendi iradesiyle suç işleme kararı verip bu kararı icra etmekte ve bu şekilde örgütün genel amacına hizmet etmektedir. Buna karşın eğer bu kişiye örgüt yönetimi tarafından kendi başına suç işleme kararı alma sözde yetkisi tanınmamış ve bu kişinin sadece örgüt yöneticileri tarafından alınan kararları yerine getirebileceği ifade edilmiş ise artık bu kimseyi örgüt üyesi olarak cezalandırmak gerekir"(Yurtlu, **a.g.e**., s.100).

Ancak karmaşık tipli örgütlerde bu enformasyon akışı, bir ipin üzerine dizili boncuklar gibi pek çok kişiyi karşımıza çıkaracağından, büyük çoğunluğu hem talimat alan hem talimat veren bu kişilerin ayrımın ne tarafında olacağını belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Suç örgütleri, inşaat şirketleri gibi "şantiyelerinde organizasyon şemaları asılı duran" örgütler olmadığından, bunların belirlenmesi kendine özgü bir zorluk da taşımaktadır. Ancak temel sorun, örgütlerin muazzam çeşitliliğine paralel olarak pek çok örgütün oldukça karmaşık bir yapıya sahip olması, kademeli bir organizasyon şeklinin söz konusu olabilmesi ya da örgütün, her birinin kendine has yönetim fonksiyonlarına sahip olduğu birden fazla farklı parçaya bölünmesi gibi kendine özel durumlara uyabilecek kriterlerin bulunması zorluğundan kaynaklanmaktadır[574].

Bizce, herhangi bir örgütte yöneticilerin belirlenebilmesi için yönetmenin tam olarak hangi unsurları içermesi gerektiğinin tespiti zorunludur. Gerçekten, yöneticinin kim olduğunun belirlenebilmesi için yönetmenin ne demek olduğu ortaya konulabilmelidir. Bir örgütü yönetme ise (örgütün üyesi olmaktan ayrılabilmesi ya da daha genel anlamda örgütün varlığı, devamı ve icraya geçebilmesi açısından gerekli sistemi karşılayabilmesi için) mantık gereği, örgütün yapısı içinde belirli fonksiyonları ifa etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu açıdan tüm olaylara duraksamaksızın uygulanabilecek bir kıstas verilebilmesi için örgüt biliminden, yönetim kavramının hangi fonksiyonları ihtiva ettiği noktasında bir ödünçlemede bulunmamız kaçınılmazdır.

Hicks, örgütlerdeki yöneticinin altı farklı fonksiyonu olduğunu belirtmektedir. Bunlar sırasıyla *yaratma, planlama, örgütleme, teşvik, haberleşme* ve *kontrol*dür[575]. Buna göre örgüt yöneticisi evvela belirli fikirleri *yaratırlar.* Bu fikirler örgütün kurulma aşamasında belirlenen soyut örgütsel amaca uygun belirli eylem

---

Hiyerarşide fonksiyonların dikey paylaşımı noktasında bu düşünce biçimi isabetli olsa da bunun sistematik bir ayrımdan ziyade en önemli mesele olarak görülen "suç işleme kararı verme yetkisi" noktasında pratik bir öneri mahiyetinde olduğu görülmektedir.

[574] Örgüt yöneticisi konumundaki kişilerin belirlenmesi noktasında "somut olaydaki koşullar ve toplanan delillerin" yol gösterici olacağı yönünde bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.389. Benzeri bir ifade için bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.66.

[575] Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s. 45-48. *Hicks*'in örgüt kuramında söz konusu fonksiyonlar her ne kadar tüm örgüt tiplerine ilişkin olarak belirtilmiş ise de içeriğinin izahında genellikle "ticari işletmeler" nazara alınmıştır. Biz, yazarın temelde kâr amacı güden işletmeleri ele alarak izah ettiği bu fonksiyonların tümünü almakla birlikte içeriklerinin izahı noktasında suç örgütlerine uyarladık ve haliyle söz konusu fonksiyonların buraya aktarılması temelde bir analoji biçiminde oldu.

tiplerine matuftur. Ancak yöneticinin örgütsel amacı bütünüyle değiştirmesi ve diğer örgüt üyelerinin buna açık ya da (kabullenme şeklinde) gizli onay vermeleri de mümkündür. Örgüt yöneticisinin yarattığı somut fikir de daha önceden kabul edilen ya da değiştirilen soyut örgütsel amaca uygun somut bir faaliyete matuf olacaktır. Bu yaratma işlemi, fikrin bizatihi ortaya atılması veya ortaya atılmış bir fikrin uygun görülmesi şeklinde olabilir[576].

Örgüt yöneticisinin ikinci fonksiyonu *planlama*dır. "Planlama, amaçların ve bu amaçlara ulaşmak için, nelerin, ne zaman, nerede, neyle ve kimlerce nasıl yapılacağının belirlenmesidir"[577]. Bu yönüyle planlama, genel olarak örgütün eylem programının ya da somut bir olayda örgütün nasıl hareket edeceğinin belirlenmesi şeklinde olabilir[578]. Ancak her durumda örgütün yöneticisi, örgütün bütününe ilişkin bir planlama yapabilme imkanına haiz olmalıdır *(=merkezi planlama[579])*. Bununla birlikte, örgütün bağımsız hareket kabiliyetine sahip birimleri varsa, bunların başındaki kişilerin yalnızca kendi birimleri yönünden sahip olacakları planlama yetkisi de bu kapsamda sayılacaktır *(=yerel planlama[580])*. Eğer birden fazla kişi var ve planlama her biri için kolektif bir faaliyetin parçası niteliğinde ise bu durumda da yöneticilerin örgütün tümü açısından planlama yeteneğini haiz olduğu kabul edilecektir. Planlama fonksiyonu, örgütün genel eylem stratejisi, somut eyleme geçiş süreci ve somut eylemin icrasını kapsayacak şekilde geniş bir anlamı ihtiva eder[581].

Örgütleme, bir örgütün, mevcut yapısının muhafazası için gerekli kişisel iş bölümü ve buna uygun maddi çevrenin sağlanmasıdır. Bu çerçevede örgütlemenin ilk veçhesini kişisel işbölümünün sağlanması oluşturmaktadır ki bu, planlamaya göre örgütün her bir üyesinin üstleneceği rollerin belirlenmesini ifade etmektedir[582]. Bu, "bölge sorumluluğu" ya da "takım üyesi" gibi genel anlamda görevlendirmeleri ifade

---

[576] Kavram için bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.46.

[577] Muharrem Varol, **Halkla İlişkiler Açısından Örgüt Sosyolojisine Giriş**, Ankara, Ankara Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları,1993, s.5.

[578] *Hick'*in örgütsel amaçların belirlenmesi ile kastettiği de kuruluşta soyut olarak gösterilen amaçların somutlaştırılması olmalıdır. Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.46. Bunu suç örgütlerinde, başlangıçta suç tipi olarak belirlenen amaçların somut fiillere yöneltilmesi şeklinde değerlendirebiliriz.

[579] Varol, **a.g.e.**, s.5.

[580] **A.e.**

[581] Yöneticinin örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli yer ve zamanı belirleme özelliğine atıf yapan bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.252. Benzer şekilde yöneticinin, örgütün işlemeyi hedeflediği belirsiz suçları belirli hale getirme ve bu suçların icrasına dair görev dağılımı yapma niteliğine atıf yapan bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.91.

[582] Varol, **a.g.e.**, s.6. Krş. Hicks, **a.g.e.**, s.46.

edebileceği gibi somut bir eylem bazında, örneğin bir eve yapılacak baskında kimlerin bulunacağını, kimin kapıda gözcü olacağını, kimin içeriği gireceğini, elinde ne tür bir silah olacağını, nasıl bir eylemde bulunulacağını, tehlike anında nasıl davranılacağını vs. belirleme şeklinde de olabilecektir. Örgütlenmenin ikinci veçhesi örgütün maddi ihtiyaçlarının karşılanmasını teşkil eder. Bu çerçevede, örgütün devamı için gerekli tedbirlerin alınması, lojistik imkanların geliştirilmesi, silah ya da sair ekipman veya gıda gibi örgütsel ihtiyaçların karşılanması, örgüt organlarının sürekliliği ve bu organlardaki görev değişiminin sağlanması veya kontrol edilmesi bu kapsamdadır[583].

Teşvik, örgütün hedefler, eylemler ve sonuçlar şeklindeki olağan girdi çıktılarının başlatılması ve bunların uygun şekilde koordinasyonunu ifade etmektedir. Bu fonksiyon, o ana kadar statik bir roller bütünü olan örgütün, dinamik hale gelmesi yani rollerin aktif olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Teşvik ile birlikte bir taraftan örgüt üyelerine yapacakları eylemlere ilişkin talimatlar verilir ve onlara gerekli motivasyon unsurları yüklenirken, diğer taraftan tüm eylem biçimlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi temin edilecek, bu eylem biçimlerinden elde edilen gelirin paylaştırılması ile motivasyon sistemine destek sağlanacaktır[584]. Bu yönüyle teşvik, örgüt üyelerini örgütsel eylemlere yöneltmenin tüm mekanizmasını karşılamaktadır[585].

Haberleşme, örgütün hiyerarşik yapısının birbirine paralel iki fonksiyonunun (emir-komuta ve sorumluluk) senkronizasyonu amacıyla bilgi akışının sağlanması anlamına gelmektedir. Örgütlerde aşağı doğru *emir ve talimat* yukarı doğru da *malumat ve sorumluluk* süreçleri işlediğinden, bunun aktif hale getirilmesi, her bir süreci içerecek bilgi paketçiklerinin iletilmesi ile mümkün olabilecektir. İşte bu süreçlerin sağlanması ve kontrolü, haberleşme fonksiyonunun icrası ile mümkün olabilecektir. Böylece örgüt yöneticisi, örgütün her bir parçasına ilişkin bilgiye ulaşabileceği ve her bir parçasına talimatlarını ulaştırabileceği bir ağa sahip olmuş olacaktır.

---

[583] Bkz. Cass. Pen. 11.2.1994, n.1973 (Tona, **a.g.e.**, s.1097).
[584] Bkz. Hicks, **a.g.e.**, s.46.
[585] Buna *Varol, "yöneltme"* demektedir. Bkz. Varol, **a.g.e.**, s.7.

Son olarak *kontrol,* örgütün her bir parçasının, örgütsel amaç doğrultusunda verilen emirlere göre hareket ettiğinin "sağlamasının yapılması" anlamına gelmektedir[586]. Yönetici, haberleşme fonksiyonu gereği, örgütün her bir parçasına yönelik sahip olduğu bilgiyi kullanarak, kontrol fonksiyonu çerçevesinde, örgüt üye ya da organlarının verilecek emirlere hazır olup olmadığını, verilen emirleri nasıl icra ettiklerini ve bunların neticelerini denetler. Örgüt içi disiplinin sağlanması için gerekli önlemleri alır ve bu disiplini bozan fiilleri gerekli yaptırımlarla karşılar.

Genel olarak örgüt biliminde kabul edilen bu unsurlar, bir suç örgütünün yönetilmesi açısından da varlığı gerekli olan unsurlardır. Gerçekten, icra edilecek faaliyeti planlamayan, gerekli örgütlenmeyi sağlamayan, örgüt üyelerini planlanan faaliyetleri icraya teşvik etmeyen, emrindeki örgüt üyelerinden bilgi alamayan ve örgütün işleyişini kontrol edemeyen bir suç örgütü yöneticisinden bahsetmeye olanak bulunmayacaktır. Özellikle suç örgütlerinde, kolluk birimlerince yakalanmama refleksi bulunduğundan, bu belirttiğimiz unsurlar -ağırlıkları örgüt tipine göre değişecek olmakla birlikte- daha önemli bir hale gelmektedir. Dolayısıyla herhangi bir suç örgütü açısından yönetici, fiilen bu altı fonksiyonu ifa eden kişi ya da kişileri ifade etmektedir. Özellikle hiyerarşik yapılanmanın kademelenmiş olduğu örgüt tiplerinde kimlerin yönetici kimlerin üye olduğu ayrımında, bu fonksiyonlara sahip olup olmamaya göre bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Buna göre kural olarak yönetici *bu fonksiyonların tamamına, bu sıfatı taşıdığı sürece süreklileşmiş biçimde sahip olan* kimsedir.

Bu çerçevede bir örgüt mensubunun yönetici olduğundan söz edebilmemiz için öncelikle bu altı fonksiyonun tamamına sahip olması gerekmektedir. Eğer herhangi bir örgüt mensubu bu fonksiyonların tamamına, aynı anda sahip değilse kural olarak örgüt yöneticisi olduğundan da söz edilemeyecektir. Bu fonksiyonların tamamı örgütün bünyesinde yer alan faillerden birine aitken, diğerlerinin bu kişi ile birlikte bu fonksiyonlardan yalnızca biri ya da birkaçına hakim olması, onların da yönetici sayılmasına neden olmayacaktır. Bu durumda yöneticinin fiilini icra edebilmesi için, ona yardım eden birden fazla örgüt üyesinden bahsedilebilirse de bu kimselerin doğrudan yönetici vasfına sahip olduğundan söz edilmesi mümkün

[586] Bkz. Varol, **a.g.e.**, s.8; Hicks, **a.g.e.**, s.47.

değildir. Örneğin örgüt yönetiminin, örgüt içi kontrolü sağlama noktasında kendisine yardımcı olmak üzere bir disiplin komitesi kurması durumunda, bu disiplin komitesi üyelerinin örgüt yöneticisi olarak sayılması mümkün olmayacaktır. Örgüt yöneticisinin *fikri yaratma, planlama, örgütleme, teşvik, haberleşme* ve *kontrol* fonksiyonlarından biri ya da birkaçını örgüt üyelerine görev olarak vermesi durumunda, bunların bu fonksiyonu tamamen üstlenmesi ya da bu fonksiyonun örgüt yöneticisi tarafından ifasını kolaylaştırması, yönetim fiiline yardım etmek olup asla bu yardımı yapan örgüt üyesine yönetici vasfını vermez ki zaten çoğu zaman pek çok örgüt üyesi bu yardıma bir şekilde iştirak eder. Bunun doğal sonucu olarak *yalnızca* örgütün belirli bir eylemi özelinde, o eylemi organize eden kişiler de yönetici olarak kabul edilemeyeceklerdir[587].

Bununla birlikte kolektif yönetim tarzına sahip örgütlerde, örgütün birden fazla yöneticisinin olması ve bu fonksiyonların eşgüdümlü olarak paylaşılması mümkündür[588]. Örneğin (A), (B) ve (C)'nin merkez komite adı altında idare ettiği bir örgütte, bunların kendi aralarında bölgesel ya da fonksiyonel olarak bir görev bölüşümü yapmaları mümkündür ve bu durumda bunların tümü yine de örgütün yöneticisi olarak kabul edilecektir. Burada her bir yönetici açısından yönetim fonksiyonlarının kaybı değil, eşgüdümlü yatay paylaşımı söz konusudur.

Eşgüdümlü paylaşma yatay değil fakat dikey de olabilir. Yaratma fonksiyonu üzerinden örneklendirirsek, örgütün icra edilecek eylem tiplerini oluşturma açısından, ne derece kademelenmesi söz konusu olursa olsun, örgütün gerçekleştireceği eylem tiplerinin örneğin zaman ve mekan açısından somutlaştırılması anlamındaki yaratma faaliyetinin en üst karar organından başlaması ve kademe kademe alt karar organlarına, bu konuda bir hareket alanı bırakılması mümkündür. Bu durumda, bu fonksiyonun dikey anlamında paylaşılmasından söz edilecektir ve esas itibariyle bu yaratma faaliyeti en üst karar organından başlasa da alt kademelerde kendisine bu anlamda bir inisiyatif bırakılan kişiler de kendi sahalarında -diğer fonksiyonlara da sahip olmak şartıyla- yönetici sayılacaktır. Bir birim yöneticisinin örgütün üst yönetimine malumat ve hesap vermesi, üst yönetim tarafından denetlenmesi ve gerek duyulduğunda farklı bir kişi ile değiştirilmesi, bu

[587] Tozman, **a.g.e.**, s.259.
[588] Ünlü, **a.g.e.**, s.100; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.75.

kişinin yönetici sayılmasına engel olmayacaktır. Söz konusu fonksiyonlara, bu şekilde paylaşımlı olarak bile sahip olmayan bir yönetim organından ise söz etmeye olanak yoktur. Örneğin bir bölgede faaliyet gösteren bir örgüt parçasının hiçbir suretle *yaratma fonksiyonu* söz konusu değilse ve faaliyeti, yalnızca bu anlamda verilen emirleri fiiliyata geçirme ile sınırlı ise o parçanın hiçbir ferdinin –diğerlerine emir verebilse bile- yönetici olduğundan söz etmeye olanak yoktur.

Yöneticinin belirlenmesi noktasında yönetim fonksiyonlarının dikey paylaşılması halinde, alt kademedeki yöneticilerin yetkilerinin yalnızca belirli bir bölge ile sınırlı olması da onların yönetici sayılmalarına engel değildir[589]. Önemli olan yönetim fonksiyonlarının icrası olduğundan, bunun örgütün tamamı açısından cari olması şart değildir[590]. Aksi düşüncenin kabulü halinde tek bir yönetim organının bulunduğu, ancak bu organın üyeleri arasında bölgesel yetki paylaşımının olduğu bir durumda, örgütün hiçbir yöneticisinin olmadığının kabulü gerekecektir ki bunun örgüt fikri ile izahı mümkün olmayacaktır. Öyleyse yönetim fonksiyonlarının dikey paylaşıldığı örgütler açısından da farklı şekilde düşünmeye olanak yoktur[591].

Diğer taraftan, burada dikkat edilmesi gereken husus, bu fonksiyonların *süreklileşmiş* biçimde taşınmasıdır. Geçici olarak bu fonksiyonların tamamına sahip olunması bir üyeye yönetici vasfını vermeyecektir. Örneğin bir suç örgütünün bölge yönetiminin direktifleri doğrultusunda eyleme girişen kırsal bölge timlerinden birinin, örgütün yönetim kadrosu ile irtibatı tamamen kesildiği bir zaman diliminde, geçici tim komutanının yukarıda belirttiğimiz fonksiyonları üstlenmesi, ona yönetici vasfı vermeyecektir. Zira bu halde yönetim fonksiyonlarının üstlenilmesi süreklileşmiş biçimde değil, arızi olarak söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede özetlememiz gerekirse, bizce suç örgütlerinde yönetici-üye ayrımında objektif bir kriter olarak yönetim fonksiyonlarından yola çıkılmak suretiyle bir neticeye varılması suç tipinin uygulanması noktasında isabetli olacaktır.

---

589 Tozman, **a.g.e.,** s.258-259.

590 Zaten örgüt kuramında kademeli yöneticiler, "fonksiyonel etki alanları sınırlandırılmış" yönetici olarak nitelenirler. Örneğin *Varol*'un çizelgesine göre, bölüm yönetimi yalnızca bir bölümü, orta düzey yönetim çeşitli bölümleri ve üst düzey yönetim de tüm örgütü etkileyen kararlar alma yetisi ile nitelenmiştir. Bkz. Varol, **a.g.e.,** s.12.

591 "Yönetici sıfatı bütün örgütsel yapıya hâkim olma anlamını taşımamakta olup, organizasyon içinde alt derecelerde de olsa, diğer üyeleri yöneten, bunların hiyerarşik üstü olanlar da yönetici olarak kabul edilecektir" Karcılıoğlu, **a.g.e.,** s.73.

Örgütü yönetmek için bu fonksiyonların tümüne hakim olmak gerektiğinden *zamansal olarak süreklileşmiş bir biçimde bu fonksiyonların tamamına tek başına, birlikte eşgüdümlü yahut kademelenmiş eşgüdümlü olarak sahip olan örgüt mensupları yönetici, diğerleri ise üye sayılacaktır.*

(b)- Fiilin İcrası ve Tamamlanması

Örgüt yönetme seçimlik hareketi, yönetim fonksiyonlarının süreklileşmiş biçimde iradi olarak üstlenilmesi ve bu üstlenmenin tüm fonksiyonlar açısından cari olması ile icra edilecek ve tamamlanacaktır. Örgütün kurulması örgütün tüm unsurları ile beraber teşkili ile birlikte başlamakta ise de kanun koyucu belirlediği sistem çerçevesinde, bu aşamadaki herkesi kurucu seçimlik hareketi kapsamında telakki ettiğinden ilk kuruluş anında tüm örgüt mensupları kurucu olarak nitelenecektir[592]. Bu nedenle bağımsız olarak yönetme seçimlik hareketi yalnızca örgütün kurulmasından sonra bu vasfa sahip olanlar için mevzubahis olabilecektir[593]. Bu ifadelerin doğal sonucu olarak, örgüt yönetme fiilinin söz konusu olabilmesi için, tüm unsurlarıyla kurulmuş bir örgütün varlığı şarttır[594].

Örgütün yöneticisi olmak için mutlaka örgütün kurucusu olmak gerekmediği ve örgüte sonradan dahil olan kimselerin de yönetici olması mümkün olduğundan[595] bir kimsenin örgütte sonradan yönetici olması halinde fiilin icrası, -örgütün özelliklerine göre tipi ve içeriği değişkenlik gösterse de- tüm yönetim fonksiyonlarının kazanılması ile birlikte başlayacaktır. Bu fonksiyonların kurumsal anlamda kazanılması ancak fiilen uygulanmaya başlanmamış olması yönetme fiilinin icrasına başlanmadığı anlamına gelecektir[596]. Örneğin yöneticiler arasında hiyerarşik bir kademelenmenin olduğu bir örgütte üst düzey yöneticinin atadığı bölge yöneticisinin, henüz atandığı bölgeye varmamış ve fiilen bölgedeki örgüt mensupları üzerinde yönetim fonksiyonlarını icra edememiş olması halinde, henüz örgüt

---

[592] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Yurtlu, **a.g.e.**, s.53.
[593] Aynı yönde bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266-267; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.191-192.
[594] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.881; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.36; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266-267; Kavlak, **a.g.e.**, s.389.
[595] Maljević, **a.g.e.**, s.42; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.33; Ersan, **a.g.e.**, s.384; Yurtlu, **a.g.e.**, s.53; Akkaya, **a.g.e.**, s.17.
[596] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.262; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.195.

yönetme fiilinin icrasının da başlanmadığı kabul edilmelidir[597]. Bu halde atanan kişi, tüm yönetim fonksiyonlarını icra etmeye başlamakla birlikte yönetme fiilini de icra edecek ve tamamlayacaktır.

(c)- Fiilin Sona Ermesi

Örgüt yönetme fiili, yönetim fonksiyonlarının iradi olarak tamamen üstlenilmesi ile tamamlanacak olmakla birlikte sona ermeyecek ve yöneticilik vasfı taşındığı sürece devam edecektir. Zira yönetme hareketi tamamlanmakla birlikte sona ermeyen ve bir müddet devam eden mütemadilik nitelikte bir harekettir[598]. Yönetici, bu vasfı taşıdığı sürece suç da işlenmeye devam edilecek ve mütemadi suçun tüm özelliklerini gösterecektir[599]. Örneğin bu suçla ilgili zamanaşımı, yöneticilik hareketi tamamlandıktan sonra değil, sona erdikten sonra işlemeye başlayacaktır[600].

Bu noktada örgütü yönetme fiilinin ne zaman sona erdiğini de belirlemek gerekmektedir[601]. Bu çerçevede, örgüt yöneticiliği çeşitli ihtimallere göre çeşitli suretlerle sona erebileceğinden bu ihtimallerin ayrı ayrı incelenmesi yararlı olacaktır:

i- Örgüt yönetme fiili, evvela, *faille suç örgütü arasındaki bağlantı devam etmesine rağmen herhangi bir nedenle örgüt yöneticiliği vasfının kaybı*yla birlikte

---

[597] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.263; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.197. Ancak örgüte yönetici olmak için üye olunmasının zorunlu olmadığını kabul eden *İ. Dursun,* bu görüşünün tutarlı sonucu olarak örgüte yönetici olarak dahil olan ancak henüz örgüte maddi bir katkısı olmayan bir kimsenin hiç ceza almayacağını, oysa örgüte üye olan kişinin henüz hiçbir eylemde bulunmasa dahi cezalandırılacağını, bu durumun ise adalet ilkesi ile bağdaşmayacağını ifade etmiştir (bkz. İ. Dursun, **a.g.e.** s.197). *Tozman* da aynı görüştedir (Tozman, **a.g.e.**, s.263). Oysa bizce yönetici olabilmek için şeklen dahi olsa örgüte üye olmanın gerektiğinin kabulü halinde böyle bir tartışmaya da gerek kalmayacaktır.

[598] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.37; Önder, **Özel Hükümler**, s.426; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6638; Çakın, **a.g.e.**, s.67.

[599] Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:522; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.260-261; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.240;.

[600] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.173; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.250; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.261; Zafer, **Genel Hüküler**, s.197; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.240.

[601] *Soyaslan* "hukuka aykırı olan durum örgütlü olarak varolmak olduğundan suçun tamamlaması örgütün feshedilmesine kadar uzar" demektedir (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533). Keza *Toroslu'*ya göre "bu suç kesintisiz (mütemadi) bir suç olduğundan, tamamlanma hali hukuka aykırı durum sona erinceye, yani teşekkül dağılıncaya kadar devam eder" (Toroslu, **Özel Kısım**, s.263). Bizce suç tipik hareketin icra edilmeye başlanması ile birlikte tamamlanır ancak sona ermez. Fail örgütü yönettiği sürece suç da devam edecektir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.173; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.119; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249.

sona erer. Bu, örgütün iç yapılanması ve yönetici kadrosunun ne şekilde değişeceği ile yakından ilgili olduğundan, her bir suç örgütü açısından kendine has bir süreç söz konusu olacaktır. Örgüt yöneticisinin değişimi seçim ya da atama gibi yollarla gerçekleşmekte ise yeni yöneticinin tüm yönetim fonksiyonlarını devralması ile birlikte eski yöneticinin bu vasfı da sona erecektir. Yönetim fonksiyonlarının devrinin kademeli olarak gerçekleştiği durumlarda, eğer tüm yönetim fonksiyonları yeni yöneticiye de geçmekle birlikte, henüz eski yöneticinin de bu fonksiyonları icra etmeye devam ettiği *(yatay eşgüdümlü paylaşım)* bir geçiş dönemi varsa, bu geçiş döneminde her iki örgüt mensubunun da eşzamanlı olarak yönetici sıfatını taşıdığı kabul edilecektir. Yöneticinin olağandışı bir şekilde yönetim fonksiyonlarını kaybetmesi halinde ise ister yeni yönetici belirlenmiş olsun ister olmasın, yönetim fonksiyonlarının kısa vadede geri dönüşsüz olarak kaybı ile birlikte yönetme fiili de sona erecektir. Örneğin örgüt içi bir hareketlenme neticesinde yöneticinin alaşağı edilmesi durumunda, henüz yeni yönetici şeklen belirlenmiş olmasa ve örgüt fiilen gücü elinde bulunduranların kontrolünde olsa bile, devrilen yönetici açısından örgüt yönetme fiilinin sona erdiği kabul edilmelidir. Örgüt yöneticiliğinin bu şekilde kaybı durumunda, o ana kadar devam etmekte olan örgüt yönetme fiili de sona ermiş sayılacaktır[602].

ii- Örgüt yönetme fiili yalnızca yöneticiliğin kaybı ile değil, *bir bütün olarak örgütsel bağın kaybı* ile de sona erecektir[603]. Burada, bir önceki ihtimalden farklı olarak sabık yönetici artık örgüt mensubu olarak kalmaya devam etmemekte, yöneticilik vasfının kaybı örgütten ayrılma ile sebep-sonuç ilişkisi arz etmektedir. Bunun için yöneticinin, örgütten ayrılmaya karar vermesi ve yöneticiliğin bu şekilde kaybı söz konusu olabileceği gibi yöneticilik vasfının kaybına tepki olarak örgütten ayrılması da söz konusu olabilecektir. Her iki ihtimalde de yöneticilik vasfının kaybı

[602] Bu aşamadan sonra sabık yöneticinin örgüt mensubu olarak kalmaya devam etmesi halinde örgüt üyeliği fiilinin icrasına başlandığı kabul edilecektir ki bizce bu ayrı bir suç tipi kapsamına girmektedir. Bununla birlikte görünüşte içtima (cezalandırılmayan sonraki hareket) kuralları gereğince bu halde sabık yönetici yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan cezalandırılacak, ayrıca suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçuna ilişkin hükümler uygulanmayacaktır. Bu hususa ilişkin açıklamaları suçların içtimaı kısmına bırakıyoruz. Bkz. Aşağıda **§2**, V, C, 1, b.
[603] Tüm örgütlenme fiilleri açısından bu yönde bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1114.

ile örgütten ayrılma aynı anda vuku bulmakta ve haliyle örgüt yönetme fiili, örgütsel bağın ortadan kalkması ile birlikte sona ermektedir[604].

Yöneticinin ölümü gibi doğal sebepleri bir tarafa bırakırsak örgütsel bağın yöneticilikle eşzamanlı sona ermesinin en olağan şekli örgüt yöneticisinin, yönetici vasfına sahipken herhangi bir şekilde örgütten ayrılmaya karar vermesidir[605]. Bunun için yöneticinin örgütten ayrılma iradesini beyan etmesi ve fiilen örgütün hiyerarşik yapısından kopması gerekmektedir[606]. Özellikle örgütün birden fazla yöneticisinin olduğu hallerde yöneticilerden birinin, diğerleri ile anlaşamayarak örgütten tamamen kopması halinde örgüt yönetme fiili, örgütsel bağ ile birlikte sona erecektir.

Bu kapsamda hukuki neticeleri açısından özel önem arz eden ihtimal, örgüt yöneticisinin pişmanlık göstererek örgütten ayrılması halidir. TCK m.221'de "etkin pişmanlık" başlığı altında yer verilen ihtimallerden ilkinde, *"verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan ... yönetici*" ifadesine yer verilerek, örgüt yöneticisi olan fail ya da faillerin, suç örgütüne ilişkin henüz bir soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amaçları doğrultusunda suç işlenmeden evvel örgütün dağılmasını sağlamaya elverişli bilgiler vermesi halinde, hakklarında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması imkanı sağlanmıştır[607]. Burada kanun koyucunun, örgüt yöneticisinin örgütün dağılmasına elverişli bilgiler vermesini bir etkin pişmanlık hali olarak tanımlamasının da gösterdiği üzere, yöneticinin bu tarz bilgileri vermek üzere yetkili makamlara başvurması örgütsel bağın da sona erdiği anlamına gelecektir. Bu aşamadan itibaren örgütü yönetme fiilinin de hukuken sona erdiği kabul edilecektir.

Örgüt yöneticisinin, henüz bu sıfatını taşımakta iken teslim olması ya da örgütü idare etme yeteneği elinden alınacak şekilde yakalanması halinde de örgüt yönetme fiili kural olarak sona ermiş sayılacaktır. İlk ihtimale kanun koyucu, "örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi" şartıyla, fail hakkında cezaya hükmolunmayacağını da öngörerek, ayrı bir etkin pişmanlık haline yer vermiştir. Dolayısıyla bu ihtimalde yöneticinin teslim olması ile birlikte –etkin pişmanlıktan yararlansın ya da yararlanmasın- örgütsel bağın da sona

[604] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.294-295.
[605] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.128.
[606] Ünlü, **a.g.e.**, s.36.
[607] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887-888; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Tozman, **a.g.e.**, s.402; Ersan, **a.g.e.**, s.403; Akkaya, **a.g.e.**, s.31; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; Ünlü, **a.g.e.**, s.196; Zeybek, **a.g.e.**, s.107.

erdiği kabul edilecektir. Buna karşılık yöneticinin yakalanması ya da tutuklaması halinde, örgütsel bağın ve haliyle örgüt yönetme fiilinin sona ermesi halinin söz konusu olup olmadığı oldukça tartışmalıdır. Bu halde örgüt yönetme fiilinin de sona ereceğini ifade eden yazarlar[608] olmakla birlikte, örgütün cezaevinden yönetilmesi durumunun da mümkün olduğunu nazara alarak, yönetme fiilinin yakalanmadan sonra devam etmesinin de olanaklı olduğunu kabul eden yazarlar da bulunmaktadır[609]. Bizce, bir ceza muhakemesi tedbiri olarak yakalama veya tutuklama, birazdan göreceğimiz "hüküm"den farklı olarak, "hukuken temadinin sona ermesine" neden olabilecek bir mahiyet arz etmemektedir[610]. Yakalamanın ya da tutuklamanın "fiilen" örgütsel bağın sona ermesine imkan tanıyıp tanımadığı ise her somut olayın özelliklerine göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir hususdur[611]. Bu noktada kural olarak yakalama ile birlikte örgütsel bağın fiilen sona erdiği; ancak bunu takiben kısa bir süre sonra yöneticilik fonksiyonlarının tutukevinden icrasına devam edildiğinin tespiti halinde, yöneticilik vasfının yakalama ile birlikte geçici olarak kesintiye uğradığı ancak sona ermediği kabul edilecektir[612]. Kesintinin uzun sürmesi ve bu noktada örgütün başka kişilerce bağımsız olarak yönetilmeye başlandığı ancak bilahare sabık yöneticinin örgütün yönetimini yeniden ele aldığı hallerde ise, örgüt yönetme fiilinin yakalanma ile

---

608 Tüm mütemadi suçlar açısından bu yönde bkz. Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.237.

609 Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.193; Şen, **a.g.e.**, s.163; Kavlak, **a.g.e.**, s.347. İtalyan Yüksek Mahkemesinin daha ziyade örgüte üye olma ile ilgili verdiği özellikle eski tarihli kararlarında, örgütle bağın devam ettirildiğine dair somut bir kanıt olmadıkça failin kişisel özgürlüğünden yoksun kalmasıyla birlikte fiilinin sürekliliğinin de kesileceği ve suçun sona ereceği kabul edilmiştir. Bkz. Cass. Sez. VI, 30.9.1999, Alati, *Cass. Pen.* 2000, 1947; Cass. Sez. I, 24.06.1986, Gagliardi, *Giust. Pen.* 1988, II, 1004; Vass. Sez. II, 28.07.1994, Gallea, Cass. Pen. 1996, 1780 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.72). Özellikle yeni tarihli kararlarına göre ise kural olarak yakalama/tutuklama, failin örgütle bağını kestiği ya da failin örgütten ayrılmasına neden olduğu somut olarak tespit edilemediği sürece, otomatik olarak örgüte üye olma fiilini sonlandırmaz. Bkz. Cass. Sez. IV, 7.12.2005, n.2893, *CED. Cass.*, n.232883; Cass. Sez. I, 23.11.2000, Boscolo, *Cass. Pen.* 2002, 1392; Cass. Sez. I, 6.6.2003, n.30149, *CED. Cass.*, n.225058; Cass. Sez. I, 11.07.2003, n.33033, *CED. Cass.*, n.225978 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.71-72).

610 Tüm mütemadi suçlar yönünden yakalama veya tutuklamanın "failin temadiye son verme iktidarını ortadan kaldırmış olması şartıyla" fiilen temadiye son verdiğinin kabul edilebileceği yönünde bkz. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249.

611 Tozman, **a.g.e.**, s.129; Şen, **a.g.e.**, s.163; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.194.

612 Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.194; Tozman, **a.g.e.**, s.129. Ancak bunun somut ve net bir şekilde tespiti mutlaka yapılabilmelidir. Zira bir suç örgütünün cezaevinden yönetilebilmesi kolay değildir. Şen, **a.g.e.**, s.74-75.

birlikte kesildiği ve bilahare yeniden örgüt yönetiminin üstlenilmesinin "ayrı bir fiil" olduğu kabul edilmelidir[613].

Örgüt yönetme fiilinin, fail fiilen yöneticilik vasfını kaybetmese bile hukuken "hükümle" birlikte sona ereceği kabul edilmektedir[614]. Esasen ceza yargılamasında, yargılama konusu fiil ile belirli bir olay silsilesi kastedilmekle birlikte, o olay silsilesi hakkında verilen hükümle birlikte temadilik durumunun da hukuken kesileceği ve failin kesinleşmiş hükümden sonra örgütü yönetmeye devam etmesi halinde, bunun artık ayrı bir suç teşkil edeceğini kabul etmek gerekmektedir[615].

Örgüt yönetme fiili bu ihtimallerin dışında, örgütsel bağın yitirilmesine bağlı olarak da sona erebilir. Örgütün bir kısmının ayrılarak ayrı bir suç örgütü teşkil etmesi halinde yeni bir örgüt kurma suçu vuku bulacağından, artık önceki örgütteki yöneticilik vasfı ve haliyle örgüt yönetme fiili de sona erecektir. Yeni örgütteki kurma-yönetme fiili bağımsız bir suça sebebiyet verecektir.

Son olarak, örgüt yöneticisi istisnai olarak kendi iradesinden bağımsız şekilde de örgütsel bağını ve haliyle yöneticilik vasfını kaybedebilir. Yöneticinin örgütten ihracına karar verilmesi çok sık karşılaşılan bir durum olmasa da mümkündür ve bu halde yönetici, ihraçla birlikte hem örgütsel bağını hem de yöneticilik vasfını kaybedeceğinden, örgüt yönetme fiili de sona erecektir[616].

iii- Örgüt yönetme fiili nihayet, *suç örgütünün varlığını yitirmesi ile birlikte de sona erecektir*. Bu durum, ya örgütün reel anlamda ortadan kalkması ya da kanunun aradığı vasıfları yitirmesi nedeniyle suç örgütü olmaktan çıkması sonucunda vuku bulacaktır[617]. Örgütün amaçsal ve yapısal bütünlüğünü yitirmesi ya da hiyerarşik yapısının ortadan kalkması veya süreklilik unsurunu artık taşımaması

---

[613] Bkz. ve krş. Şen, **a.g.e.**, s.163-164.

[614] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.72; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249; Kavlak, **a.g.e.**, s.347. İddianame düzenlenmesini de bu kapsamda sayan görüş için bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.295; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.389.

[615] Tozman, **a.g.e.**, s.129. Ayrıca bkz. Şen, **a.g.e.**, s.163.

[616] 1980 öncesinde etkin sol ya da sağ ideolojik amaçlı suç örgütleri açısından bu durumla sıkça karşılaşıldığı görülmektedir. Örneğin 1971 yılında o dönem oldukça etkin bir sol örgütün daha önceden genel yönetim kurulunda yer alan Münir R.A. ve Yusuf K. isimli örgüt yöneticilerinin, diğer genel yönetim kurulu üyelerinin kararı ile örgütten ihraç edildikleri bilinmektedir. Anılan örgüt yöneticileri bu ihracı kabullenmemiş ve kendilerine bağlı İstanbul teşkilatı ile birlikte yine aynı örgütün adıyla örgütlenme faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Bkz. S. Öztürk, **a.g.e.**, s.51-53. Aslında böyle bir örnekte, ihraç edilen kişilerin aynı adla bile olsa ayrı bir örgüt teşkil ettiklerini kabul etmek gerekmektedir.

[617] Tona, **a.g.e.**, s.1114.

halinde de suç örgütü varlığını yitirmiş olacağından, örgüt yönetme fiili de sona erecektir[618]. Bunun gibi, örgütün örgütsel amacının değişerek kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı ortadan kalkarsa, ortada bir örgüt olmakla birlikte bu örgüt kanunun düzenlediği suç örgütü olma niteliğini yitirdiğinden, bu aşamadan itibaren örgüt yönetme fiili de sona erecektir. Örgütü yönetme fiilinin örgütün varlığını kaybetmesi nedeniyle sona ermesinden sonra failin yeni bir örgüte girmesi halinde, artık yeni bir suçun oluştuğu kabul edilecektir[619].

B-Suçun Manevi Unsurları

1- Suçun Manevi Unsuru Olarak Kast ve Kapsamı

Herhangi bir suç tipi açısından manevi unsur, kişi ile iradi olarak gerçekleştirdiği hareket arasındaki manevi-psikolojik bağı ifade etmektedir[620]. Yalnızca tipik fiilin iradi olarak gerçekleştirilmesi suç teşkil eden haksızlığın oluşmuş sayılması için yeterli olmayıp TCK m.21'in açık ifadesi gereği *"suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır"*. Yine TCK m.22/f.1 gereğince "*taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır".* Bu itibarla bir fiilin, suç teşkil edebilmesi için kural olarak kastla ve kanunun ayrıca belirttiği hallerde de taksirle işlenmesi şarttır[621]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, suçun taksirle işlenebileceğine dair bir ifade olmaması karşısında bu suç tipinin *manevi unsurunun kast olduğunu* belirtmemiz gerekmektedir[622]. Haliyle bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir[623].

---

[618] Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Tozman, **a.g.e.**, s.128; Zeybek, **a.g.e.**, s.79; Ünlü, **a.g.e.**, s.35, 86.
[619] Şen, **a.g.e.**, s.162.
[620] Ranieri, **a.g.e.**, s.278-279; Boscarelli, **Compendio**, k.no:102; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.221; Zafer, **Genel Hükümler**, s.220; Koca,Üzülmez, **a.g.e.**, s.139; Hakeri, **a.g.e.**, s.214; Hakan Karakehya, **İradilik Unsuru Bağlamında Ceza Hukukunda Kast**, Ankara, Savaş, 2010, s.16.
[621] Ranieri, **a.g.e.**, s.292; Mantovani, **a.g.e.**, s.308; Antolisei, **Parte Speciale**, s.340; Boscarelli, **Compendio**, k.no:84; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no: 261; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.244; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.329; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.139, 182; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.270-271; Hakeri, **a.g.e.**, s.218; Karakehya, **a.g.e.**, s.1.
[622] Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Carcano, **a.g.e.**, s.404; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Marani, **a.g.e.**, s.54; Maljević, **a.g.e.**, s.47; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.278; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.80-81; Alacakaptan, "Genel Olarak ve

Kast, TCK m.21'in tanımıyla "*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir."* Buna göre suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun oluşabilmesi için de failin, suçun kanuni tanımındaki tüm unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir[624]. Buna göre failin bir suç örgütünü kurduğunu veya yönettiğini bilmesi ve istemesi, suçun işlenmesi için şarttır[625].

Failin bu suç tipi için kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi için evvela, kuruluşunda yer aldığı ya da yöneticisi olduğu birlikteliğin bir örgüt olduğunu bilmesi gerekmektedir[626]. Bunu takiben fail, bu örgütün bir suç örgütü olduğunu yani kuruluşuna iştirak ettiği örgütün kanunda bir suç örgütünün varlığı için aranan unsurları taşımak üzere teşkil edileceğini ya da yönetimini üstlendiği örgütün bu şekilde bir örgüt olduğunu da bilmelidir. Aksi halde failin kasten hareket ettiğinden söz edilemeyecektir.

Bunun kabulü için evvela failin, örgütün unsurlarını algısal ve anlamsal olarak bilmesi ve kurma fiilini, bu unsurların tamamlanmasına katılma isteği ile gerçekleştirmesi gerekmektedir[627]. Örgütü *çok sayıda kişinin, belirli bir amaç çerçevesinde bir araya gelerek, çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrık olacak ve süreklilik teşkil edecek bir şekilde meydana getirdikleri organizasyonel yapı* şeklinde tanımladığımıza göre, suçun oluşabilmesi için failin örgüt kurma seçimlik hareketini, evvela bu unsurların bilincinde olarak gerçekleştirmesi gerekmektedir. Buna göre fail, en az iki diğer kişi ile hiyerarşik yapılanma teşkil edecek ve süreklilik arz edecek şekilde bir araya geldiğinin bilincinde olmalıdır[628]. Failin, bu şekilde teşkil

---

Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.27; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.152; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Şen, **a.g.e.**, s.65; Tozman, **a.g.e.**, s.350; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.272; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Erel, **a.g.e.**, s.389; Kavlak, **a.g.e.**, s.412; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3494; Canak, **a.g.e.**, s.92; Çakın, **a.g.e.**, s.84; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.93; Zeybek, **a.g.e.**, s.104; Yurtlu, **a.g.e.**, s.94.

[623] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Şen, **a.g.e.**, s.65; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Tozman, **a.g.e.**, s.350; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.272-273; Kavlak, **a.g.e.**, s.412; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6654; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3494; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.93; Zeybek, **a.g.e.**, s.104; Yurtlu, **a.g.e.**, s.94; Ünlü, **a.g.e.**, s.103.

[624] Maljević, **a.g.e.**, s.47.

[625] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Çakın, **a.g.e.**, s.85. Bkz. Cass. Sez. I., 11.12.1992, Beni, *Riv. Pen.*, 1993, 1148 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.115).

[626] Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.28; Kavlak, **a.g.e.**, s.413.

[627] Maljević, **a.g.e.**, s.36.

[628] Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Marani, **a.g.e.**, s.54; Simeone, **a.g.e.**, s.26; Maljević, **a.g.e.**, s.48; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.221; Tozman, **a.g.e.**, s.350. Ayrıca bkz. Soyaslan, **Özel Hükümler**,

edilen herhangi bir yapılanmaya dahil olma düşüncesi olmaksızın, mahiyeti itibariyle yanılgıya düşerek bir örgütün kuruluşunda yer alması halinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan söz edilemeyecektir[629]. Örneğin geçimlerini hırsızlık yaparak sağlamakta olan (A), (B), (C), (D) ve (E), içlerinde en tecrübeli ve yetenekli olan (A)'nın liderliğinde ve onun talimatlarına göre hareket edecek şekilde hırsızlık fiilleri gerçekleştirmek için bir araya gelmişlerdir. Bunlardan (A), (B) ve (C), bu şekilde çok daha kolay ve kârlı gerçekleştirildiğini düşündüğü hırsızlık fiillerini, bundan sonra hep bu şekilde gerçekleştirme düşüncesi taşımakta iken (D) yalnızca birkaç fiil, (E) ise yalnızca tek bir fiili gerçekleştirmek üzere bu birlikteliğe katılmıştır. Bu durumda (A), (B), (C), (D) ve (E)'nin ilk bir araya geldikleri ve amaç suçları işlemeye elverişli nitelikte bir hiyerarşik yapılanma teşkil ettikleri tarihten itibaren bir suç örgütü kurulmakta ise de bu hiyerarşik yapı içinde hareket eden, ancak birlikteliklerinin sürekli olduğunu düşünmeyen (D) ve (E) açısından suç örgütü kurma veya yönetme suçu oluşmayacaktır. Bu çerçevede örgütün kuruluşu niteliğinde kabul ettiğimiz fiilleri icra etmekle birlikte, içinde bulunduğu yapının "amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet gösterecek şekilde bir araya gelme", "hiyerarşi" ve "süreklilik" özellikleri göstermek üzere teşkil edilen bir yapı olduğunu bilmeyen failin, suç örgütü kurma veya yönetme suçu yönünden kasten hareket ettiğinden söz edilemeyecektir[630].

Failin, örgütün unsurlarının somut olayda gerçekleştirildiği ya da yöneticisi olduğu yapının bu unsurları taşıdığını bilmesine rağmen, bunu yanlış niteleyerek, bu birlikteliğin bir örgüt olmadığını düşünmesi suçun manevi unsurunun oluşmasına engel değildir. Örneğin bir araya gelen kişilerin, yalnızca askeri tarzda sıkı hiyerarşik bir yapı meydana getirmeleri halinde bunun bir örgüte vücut verebileceğini, kurduğu ya da yönettiği birlikteliğin ise gevşek bir hiyerarşik yapısının bulunması nedeniyle örgüt olarak kabul edilemeyeceğini düşünmeleri suçun manevi unsurunun oluşmasını engellemez. Zira bu bir *niteleme yanılgısı* niteliğinde olup failin suç tipindeki maddi

---

s.533; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.80-81; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.28; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.269; Kavlak, **a.g.e.**, s.413; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.94.

[629] Tozman, **a.g.e.**, s.350-351.

[630] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.271; Tozman, **a.g.e.**, s.350-351.

unsurların bilgisine sahip olmasına rağmen bunları yanlış nitelemesi kastını etkilemeyecektir[631].

Suçun manevi unsurunun oluşabilmesi için failin, kurulmasına ya da yönetilmesine katıldığı yapının bir örgüt olduğunu bilmesi yeterli olmayıp aynı zamanda bunun, suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla teşkil edildiğini de bilmesi gerekmektedir[632]. Kanunda kurulması veya yönetilmesi suç olarak nitelenen örgüt bir *suç örgütü* olduğundan, bu kuruluşa iştirak eden kimsenin suç işlemek amacıyla hareket etmesi, bir başka ifade ile kanunun suç olarak nitelediği fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurma fiilini gerçekleştirmesi gerekmektedir[633]. Esasen bu kabulün birbirinden farklı iki yönü bulunmaktadır: *Birincisi,* suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu, failin belirli bir amaçla hareket ettiği bir suç tipidir. Bunun hukuki niteliği tartışmalı olduğundan aşağıda ayrı bir başlık altında incelemeyi uygun bulduk. *İkincisi*, failin tek başına bu amaçla hareket etmesi yeterli olmayıp diğer faillerin de bu amaçla hareket etmesi ve her bir failin, yekdiğerinin bu amaçla hareket ettiğini de bilmesi gerekmektedir[634]. Hatta bu da yeterli değildir; tüm amaçların asgari müştereklikte buluşması ve bunun, kişilerden bağımsız olarak kurumsal anlamda *örgütsel amacı* teşkil etmesi de şarttır[635]. Örgütün kuruluşunda yer alan bir kimse, örgütsel amacın suç işlemek olduğunu bilmemekte ise örgüt kurma suçunu işlediğinden söz edilemeyecektir[636]. Örneğin (AŞ) şirketini kurmak isteyen dört ortaktan (A), (B), (C) bu şirketi uyuşturucu ticaretlerine paravan olarak kurmakta, (D) ise bu örgütlenmenin gerçekten yasal dış ticaret amacıyla kurulduğunu

---

631 Niteleme yanılgısı ve bunun suça etkisi açısından bkz. Adem Sözüer, "Hukuki Hata", **Yargıtay Dergisi**, C.:21, S:4, ss.466-490, Ankara, Ekim-1995, s.482; Bohlander, **a.g.e.**, s.62; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270, c.II, k.no:1078-1079; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.678-679; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.40.

632 Cass. Sez. I., 22.04.1985, Arslan, *Cass. Pen.* 1986, 822 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.115); Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Marani, **a.g.e.**, s.54-55; Simeone, **a.g.e.**, s.26; Maljević, **a.g.e.**, s.47; Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.80-81; Şen, **a.g.e.**, s.65; Tozman, **a.g.e.**, s.351; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.270; Kavlak, **a.g.e.**, s.414.

633 Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934; Maljević, **a.g.e.**, s.48.

634 Aynı yönde bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:210; Marani, **a.g.e.**, s.54-55; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.223; Tozman, **a.g.e.**, s.351; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.27-28; Ünlü, **a.g.e.**, s.102.

635 Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Şen, **a.g.e.**, s.6. Krş. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.152.

636 Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.28; Şen, **a.g.e.**, s.67; Tozman, **a.g.e.**, s.351.

zannetmekte, gerçekte uyuşturucu madde ticareti yapılacağını bilmemektedir. Bu durumda, kasten hareket etmeyen (D) açısından, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu oluşmayacaktır[637].

Örgütsel amacın, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olması failin buna ilişkin bilgisinin de iki noktada toplanmasını gerektirmektedir. Evvela fail kuruluşunda yer aldığı örgütün belirli fiilleri işlemek amacına matuf olarak teşkil edildiğini, yani örgütsel amacın "belirli tip fiilleri" işlemek oluğunu bilmelidir[638]. Bu

---

[637] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79; Şen, **a.g.e.**, s.67-68. Verdiğimiz örnekte yalnızca (A) suç teşkil eden amaçtan haberdar olsa ve diğer iki ortak haberdar olmasa, zaten ortada bir suç örgütü söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle burada ayrıca bir kez daha manevi unsur tartışmasına girmeye de gerek kalmayacaktır. Bu ihtimalde suçun oluşmayacağını belirterek netice itibariyle aynı mahiyette bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.94-95. *Tozman*'a göre "bir oluşuma dahil olan kişinin bu oluşumun suç işlemek amacında olduğunun bilincinde olmaması durumunda, geride yeterli sayıda bu bilinçle katılan varsa örgüt yine de oluşacaktır" (Tozman, **a.g.e.**, s.351). Burada örgütün, suç işlemek amacında olmayan kimse dışındaki kişilerce yeterli asgari unsurları taşıması halinde oluşacağı konusunda bir tereddüt yoktur. Ancak bu halde, bu amacı taşımayan kişi açısından suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan söz edilemeyecektir.

[638] Bu itibarla, failin dahil olduğu örgütün suç işleme amacında olmasını bilmesinin yeterli olduğu, örgüt kapsamında işlenecek suçların ne olduğunu bilmesinin gerekmediği (Tona, **a.g.e.**, s.1078-1079; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Ersan, **a.g.e.**, s.389; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.278; Maljević, **a.g.e.**, s.47) ya da hepsinin de aynı suçları işlemek amacında olmasının gerekmediği (Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1658), faillerde kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacının yeterli olduğu, örgütün niteliği gereği suçlar bakımında bir somutlaştırma yapılmasının da gerekmediği (Tozman, **a.g.e.**, s.351,354) yönündeki görüşler bizce isabetli değildir. Zira suç örgütünün amacı soyut olarak *suç işlemek* değil, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek*tir. Bir araya gelen birden çok kişi "belirli tip fiillerin işleneceği konusunda" uzlaşmalıdır; bu fiillerin konu, mağdur, zaman, mekan gibi özellikler açısından somutlaştırılmasının gerekli olmadığı açıksa da "fiil tipi yönünden somutlaştırılmasının aranmaması" örgüt kavramının temelindeki "müşterek amaçlar için bir araya gelme" düşüncesi ile uyumlu değildir (Şen, **a.g.e.**, s. 59; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.50). Dolayısıyla kastın bilme unsurunun konusunun da soyut şekilde "suç işlemek" olması mümkün değildir; fail kurduğu ya da yönettiği örgütün "belirli fiilleri" işlemek üzere kurulduğunu bilmelidir. Bu konuda failler arasında asgari düzeyde de olsa bir mutabakatın olması şarttır. Bu mutabakata ilişkin olarak amaç tip fiillerde asgari bir uzlaşma olmasına rağmen, bazı tip fiillerin nitelik veya niceliklerinde yanılma ya da bazı failler açısından asgari uzlaşmanın ötesinde fiillerin de işleneceği düşüncesi, kastı etkilemeyecektir. Buna karşılık yanılarak, bu uzlaşmanın tamamen dışında fiillerin işleneceğini zanneden kimseler açısından, örgüt kurma kastından da söz edilemeyecektir. Bu mutabakatın genişliği açısından hatalı değerlendirmeler ise kastı etkilemeyecektir. Örneğin (A), (B), (C) ve (D)'nin birlikte örgüt kurmaya karar vermeleri olasılığında; (A), (B) ve (C) başkalarına ait malların hukuka aykırı şekilde mal edinileceği genel konseptinde anlaşmış ancak (A) örgütün hırsızlık, (B) yağma ve hırsızlık, (C) dolandırıcılık ve hırsızlık fiillerini işlemek üzere kurulduğunu düşünmekte, buna karşılık (D) yanılarak örgütün uyuşturucu madde ticareti amacıyla kurulduğunu zannetmekte ise işlenmesi amaçlanan fiiller (hırsızlık) yönünden asgari olarak uzlaşma sağlayan (A), (B) ve (C) açısından örgüt kurma kastı söz konusu iken (D) açısından değildir. Burada (D)'nin de münferiden kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacında olmasının belirleyici bir etkisi yoktur; zira bu kimsenin eylem tasavvuru, kurulan örgütle amaçsal anlamda uyuşmamaktadır. Aksi düşüncenin kabulü, belirli suçları işlemek amacıyla kurulan örgütler (TCK m.78 veya TCK m.314 gibi) açısından, kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı taşıyan, ancak somut olarak bu maddelerde öngörülen fiilleri işleme amacı taşımayan ve yanılarak bu örgütlere dahil olan kimselerin de bu maddeler uyarınca sorumlu tutulması sonucunu doğurur ki bunun hukuken kabulüne olanak olamayacağı şüphesizdir.

belirli tip fiiller, yukarıda da belirttiğimiz üzere suç tipinde tanımlanan soyut fiil kalıplarıdır. Bu itibarla örgüt kurucusu, örneğin örgütsel amacın "bilahare etlerini satabilmek için başkalarına ait hayvanları alarak öldürmek" olduğunu bilmelidir. Buna göre bir kimsenin kurucu olduğundan söz edilebilmesi için, suç kalıbında belirtilen fiil tipinin örgütsel amacı teşkil ettiğini bilmesi şarttır. Ancak bu da yeterli olmayıp fail aynı zamanda örgütsel amacı teşkil eden fiil tipini, soyut ve belirsiz sayıda işlemeye olanak veren bir hukuka uygunluk nedeninin söz konusu olmadığını da bilmelidir. Söz gelimi bu amaçla örgüt kuranlardan biri, bunu olağan bir ticari faaliyet olarak düşünmüş ve bu fiillerin her durumda yalnızca *ilgililerin rızası* ile gerçekleşeceğini zannetmişse, örgütsel amacın kanunun suç saydığı bir fiil niteliğinde olduğunu bilmediği gerçeği karşısında, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu açısından kastının varlığından da bahsedilemeyecektir. Bununla birlikte failin, işlenmesi amaçlanan fiil tiplerini tüm maddi yönleri ile bilmesine rağmen, bunların suç olmadığını düşünmesi kastının varlığını etkilemeyecektir[639]. Bu itibarla petrol boru hattını delerek aldıkları petrolü satmayı hedefleyen beş kişiden birinin, petrolün akışkan bir madde olması nedeniyle fiillerinin hırsızlık suçuna sebebiyet vermeyeceğini düşünmesi basit bir *niteleme yanılgısı* olduğundan kastın varlığını etkilemeyecektir[640]. Faillerin, örgüt teşkili ile gerçekleştirmeyi düşündükleri fiillerin haksızlık teşkil etmediğini düşünmeleri ise farklı bir duruma sebebiyet verecek olup bu ihtimal geniş anlamda haksızlık yanılgısı kapsamında mütalaa edilecektir[641].

Fail, yalnızca çok sayıda kişi ile bir araya geldiğini ve bir örgüt teşkil ettiğini değil, bu kişilerin kendisi ile birlikte en az üç kişiyi tamamladığını[642] ve oluşturulan

---

[639] Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1079; Hakeri, **a.g.e.**, s.222. *Patalano*'ya göre fail suç programının konusu olan fiillerin illegal karakteri konusunda yanılmışsa bu durum kastını kaldırır. Patalano, **a.g.e.**, s.219-220. Keza *Tozman*'a göre "eğer fail hata ederek planlanan fiilleri cezalandırılabilir olarak düşünmemişse bu durumda kastı yoktur" Tozman, **a.g.e.**, s.355. Oysa bizce, fail amaçlanan fiilleri bilmekte ancak bunları yanlış niteleyerek "suç olmadığını" ve bu nedenle "cezalandırılamayacaklarını" düşünmekte ise bu, yalnızca bir niteleme yanılgısıdır ve kastını etkilemeyecektir. Buna karşılık fail, amaçlanan hareketlerin "haksızlık teşkil etmediğini" düşünmekte ise geniş anlamda haksızlık yanılgısı açısından değerlendirme yapmak gerekir (Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1079-1080). Ancak her iki halde de failin kastının olduğu ve haliyle fiilin suç teşkil ettiği hususunda şüphe yoktur.

[640] Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; Bohlander, **a.g.e.**, s.62; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.40.

[641] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.352. Bkz. Aşağıda **§ 2**, IV.

[642] Carcano, **a.g.e.**, s.404; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.221; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Tozman, **a.g.e.**, s.350; Kavlak, **a.g.e.**, s.412; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.94.

örgütün yapısı, üye sayısı ve araç gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunu (daha doğrusu bu nitelikte bir örgüt teşkil edilmek üzere bir araya gelindiğini) ve bu şekilde fiilinin, kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından tehlike meydana getirdiğini de bilmeli ve istemelidir[643]. Yukarıda belirttiğimiz gibi, elverişlilik kimi zaman örgütün ilk teşkili ile birlikte sağlanırken çoğu zaman da önce örgüt kurulur ve sonra gerekli tamamlamalarla elverişlilik sağlanır. Bu ikinci halde faillerden her birinin, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek üzere örgütlenip bu fiilleri işlemeye elverişli nitelik kazanabilmesi için faaliyette bulunmaya başlaması, kurma hareketinin icrası niteliğinde olduğundan, faillerin bu nitelikte bir örgütü kurmak üzere harekete geçmesi kastın varlığı için yeterlidir. Burada örneğin bu aşamaya varmış bir örgütü yönetmeyi üstlenen faillerin, örgütün işlemeyi hedefledikleri suçları ve örgütün yapısı, üye sayısı ve araç-gereç niteliğini bilmesine rağmen arada elverişlilik bağlantısı olmadığını düşünmeleri de bizce yalnızca bir *niteleme yanılgısı* olup kastın varlığını etkilemeyecektir.

2- Suç Tipinin *"Amaç Suç*" Niteliğinde Olması ve Bu çerçevede Olası Kastla İşlenip İşlenemeyeceği Meselesi

Bazı suç tiplerinde suçun maddi unsurlarının bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesinin dışında ayrıca *"–mek amacıyla", "-mek için", "-mek maksadıyla"* ifadelerine yer verilerek failin belirli bir amaçla hareket etmesi aranmakta olup bu gibi suçlar açısından doktrinde çoğunlukla *özel kastla işlenebilen suçlar* terimi kullanılmaktadır[644]. Bu anlamı ile özel kast, kastın bir türü olup bu tür suçlarda failin kastının bulunduğundan söz edilebilmesi için ancak kanunda belirtilen

---

[643] Zafer, **Genel Hükümler**, s.191. Krş. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.151. Somut tehlikeyi geniş anlamda netice olarak kabul eden ve kastın varlığı için hukuksal değer ihlaline dair bilginin de var olması gerektiğini belirten görüş için bkz. Ozansü, **Kast**, s.100 vd. Bu görüşte "hukuksal değer ihlaline dair bilgiden" söz edilmesi, kast kavramının sorumluluk kaynağı olarak eyleme dair mantıksal yalın sübjektifliği ile uyuşmaması ve neticede her durumda failde, hukuksal değere dair normatif bilginin bulunduğu yönünde dair bir önkabulden hareket etmesi (bu konuda bkz. Sarıtaş, **İHFM**, s.1068 vd.) nedeniyle bizce doğru değilse de bu niteleme farklılığı bir tarafa bırakıldığında, failin hareketini tipik hale getiren tehlikeliliğine dair bilgisinin kast kapsamında kabul edilmesi sonucunu doğurması itibariyle bu yaklaşım netice itibariyle bizce de isabetlidir.

[644] Ranieri, **a.g.e.**, s.307; Antolisei, **Parte Generale**, s.361-362; Boscarelli, **Compendio**, k.no:90; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.401; Mantovani, **a.g.e.**, s.325; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.285.

amaç veya saikle hareket edilmesi gerekmektedir[645]. Aksi halde failin kasten hareket ettiğinden söz edilemeyecektir. Doktrinde bu hususta kabul edilen ve bizce de isabetli olan diğer bir görüşe göre ise *amaç* kastın bir unsuru olmayıp kastın dışında[646] ve yalnızca bazı suçlar açısından kanunun kabul ettiği bağımsız bir sübjektif haksızlık unsurudur[647]. Bu tür suçlarda failin tipik hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi kastı oluşturmakta ise de suçun oluşabilmesi için kastın varlığı yeterli olmayıp ikinci bir sübjektif unsurun yani amacın da söz konusu olması, failin bilerek ve isteyerek gerçekleştirdiği fiili belirli bir amacı sağlamak için gerçekleştirmesi gerekmektedir[648],[649] .

TCK m.220'ye göre failler, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmalı veya yönetmelidir.* Buna göre suç örgütü kurma veya yönetme fiili

---

[645] Antolisei, **Parte Generale**, s.362; Ranieri, **a.g.e.**, s.307-308; Mantovani, **a.g.e.**, s.325; Boscarelli, **Compendio**, k.no:90; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.401; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:281-282. Bu kapsamdaki bir görüş ise özel kastın, birinci dereceden doğrudan kastın farklı bir yansıması olduğunu belirtmektedir. Bkz. Karakehya, **a.g.e.**, s.78.

[646] Bkz. Faruk Erem, "Ümanist Doktrin Açısından Özel Kast", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C.26, S.1, ss.1-4, Ankara, 1969, s.1.

[647] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.284-285; Zafer, **Genel Hükümler**, s.242; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.242-243; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.294; Tozman, **a.g.e.**, s.352.

[648] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.285; Zafer, **Genel Hükümler**, s.242; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.243; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.367-368.

[649] Buradaki amaç, *geniş anlamda amaç* olup bunu, hareketin ana neticesine yönelik istemi ifade eden *dar anlamda amaç* yani *maksatla* (Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.305-306; Boscarelli, **Compendio**, k.no:87; Dönmezer/Erman, **a.g.e.**, c.II, no:928,933; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**,s.278; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.272) karıştırmamak gerekir (terminolojik farklılık olmakla birlikte bu yönde ayrım için bkz. Ozansü, **Kast**, s.135-136). Maksat, tipik hareketin *kanunda belirtilen neticeyi* gerçekleştirmeye matuf olduğu hallerde söz konusu olur ve failin maksadını oluşturan bu netice açısından *doğrudan kastla* hareket ettiği kabul edilir (Bkz. Ozansü, **Kast**, s.135-137; Karakehya, **a.g.e.**, s.44 vd; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.272 - 273. Ayrıca bkz. ve krş. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.277). Bu itibarla maksat, tipik hareketin yan neticelerine ilişkin kastı ifade eden ikinci dereceden doğrudan kast ve olası kasttan ayrılır. *Geniş anlamda amaç*ta ise ister neticeli suç isterse sırf hareket suçu olsun, failin suç tipini, "belirli bir nihai hedefi" gerçekleştirmeye matuf olarak işlemesi söz konusudur (Ozansü, **Kast**, s.136). Bu hedef, suç tipinin maddi unsurlarından biri (netice) değildir (Antolisei, **Parte Generale**, s.362; Mantovani, **a.g.e.**, s.325; Boscarelli, **Compendio**, k.no:90; Erem, "Ümanist Doktrin Açısından Özel Kast", **AÜHFD**, s.1, 3; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.293). Bu nedenle geniş anlamda amaç, kasttan bağımsız olarak suçun sübjektif bir unsurunu ifade etmektedir. Suç tipinde bir neticenin aranmadığı sırf hareket suçlarında kastın konusu yalnızca tipik hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmektir. Fail tipik hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş ise suç tipi açısından kastının varlığından söz edilir. Ancak kanun koyucu bu tarz suçlarda hareketin tipte netice olarak kendisine yer bulamayan ve gerçekleşmesi, suçun oluşması açısından önemsiz olan (Antolisei, **Parte Generale**, s.362; Boscarelli, **Compendio**, k.no:90) belirli bir hedefe ulaşmak ya da belirli bir amacı gerçekleştirebilmek için icrasını arayabilir (krş. Ozansü, **Kast**, s.140-141). İşte bu halde kasttan bağımsız bir sübjektif unsura yer verilmektedir. Bir tipik neticenin öngörülmediği suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda da faillerin tipik hareketi "suç işlemek amacıyla" icra etmeleri arandığından, burada da bir *geniş anlamda amaç* söz konusudur. Bu nedenle burada kasttan ayrı bir *sübjektif unsurdan* bahsetmek gerekmektedir. Krş. Karakehya, **a.g.e.**, s.78-80.

açısından kanun, doğrudan hareket tiplerini niteler şekilde *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla* ifadesine yer vermiştir. Bu ifadenin yukarıda belirttiğimiz şekilde bir "özel kasta" ya da "kasta ilave olarak bir de amaç sübjektif unsuruna" işaret ettiği doktrinde genel olarak kabul edilmektedir[650]. Buna göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun oluşabilmesi için faillerin yalnızca suç örgütüne ilişkin unsurları bilmesi yeterli olmayıp aynı zamanda bunları suç işlemek amacına matuf olarak gerçekleştirmesi de gerekmektedir[651]. Eğer fail suç örgütünü kurarken ya da yönetirken suç işlemek gibi bir amaca sahip değilse, suçun manevi unsurunun oluştuğundan da söz edilemeyecektir[652].

Yukarıda, kanunun, kurulmasını veya yönetilmesini yaptırıma bağladığı örgütün herhangi bir örgüt olmadığını, aksine "kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla" kurulan bir örgüt yani bir *suç örgütü* olduğunu ifade etmiştik. Örgütün kurulabilmesi için ise faillerin örgütün amacı noktasında uzlaşmaları gerektiğini, aksi halde zaten kurma fiilinin gerçekleşmiş sayılamayacağını belirtmiştik. Burada örgüt kurulurken aranan bu uzlaşma, örgütsel amacı da şekillendirecek olup bu amaç örgütün faaliyetlerini belirleyen ve örgüte has bir amaçtır[653]. Bu anlamı ile *örgütsel amaç*, örgütün kurulmasına ve birden fazla kişinin bir araya gelmesine neden olan, bu birliktelikle gerçekleştirilmesi istenen hedefleri konu almaktadır. Yukarıda da

---

[650] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.285; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.279; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.887; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.244; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.369; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.81; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.27; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.269; Tozman, **a.g.e.,** s.353; Kavlak, **a.g.e.**, s.413; Çakın, **a.g.e.**, s.85; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.3494; Canak, **a.g.e.,** s.92; Akkaya, **a.g.e.,** s.27; Yurtlu, **a.g.e.**, s.96; Ünlü, **a.g.e.**, s.104; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s. 94; Zeybek, **a.g.e.**, s.104. Suç tipinin oluşabilmesi için "gayrımuayyen kastı" yeterli gören görüş için bkz. Önder, **Özel Hükümler**, s.430. Suç tipinin manevi unsurunun "genel kast" olduğu yönünde bkz. Şen, **a.g.e.,** s.65; Avcı, **Hukuk ve Adalet**, s.358-359.

[651] Insolera, **L'associazione**, s.101; Marani, **a.g.e.,** s.54; Cass. Sez. I., 22.04.1985, Arslan, *Cass. Pen.* 1986, 822 (Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.115); Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.54; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.27-28; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.81; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.269; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.386; Ersan, **a.g.e.,** s.388; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.3494; Canak, **a.g.e.,** s.92.

[652] Ersan, **a.g.e.,** s.388; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.386. *Şen*'e göre "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ve TCK m.220'de sayılan suç tipleri genel suç işleme kastı ile işlenebilir. Bu suçlarla ilgili saike önem verilmediği gibi, bu suçların adi taksir, bilinçli taksir ve hatta muhtemel kast derecesinde kusurla işlenmeleri de mümkün değildir (...) gerekçeye göre, suç işlemek için örgüt kurulması suçu bir amaç suç niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir" Şen, **a.g.e.,** s.65.

[653] Hicks, **a.g.e.,** s.79 vd.

belirttiğimiz üzere, burada örgütsel amaç, her bir örgüt mensubunun kendilerine has amaçları ile birebir ayniyet teşkil etse bile, bu amaçlara "dışsal" bir duruma işaret etmektedir[654]. Bu durumda teşkil edilen ya da yönetilen örgütün, örgütsel amacının suç işlemek niteliğinde olması suçun objektif yapısına dahil olduğundan faillerin örgütü kurarken ya da yönetirken bunu bilmeleri de gerekmekte olup buna göre örgüt kurucuları teşkil edilecek örgütün kendisine has örgütsel amacının suç işlemek olduğunu da bilmelidir[655]. Bununla birlikte, yukarıda da belirttiğimiz üzere *örgütsel amaç* örgütlere has bir fenomendir ve bireysel amaçlarla şekillenmekle birlikte, tekil anlamda tüm bireysel amaçlardan *müstakil bir olguya* işaret etmektedir. Öyle ki örgütü teşkil eden her bir bireyin örgütsel amaç dışında bireysel amaçları da olabilir, başlangıçta örgütsel amaçla müştereklik teşkil eden bireysel amaçlar zamanla bu niteliklerini yitirebilir ve hatta örgütsel amaçlarla çatışabilir. İşte kanun koyucu, örgüt kavramını deskriptif bir kavram olarak ele almak ve suç tipine yerleştirmek suretiyle faillerin, kurdukları örgütün örgütsel amacı olarak kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğunu bilmesini suç tipinin oluşabilmesi için gerekli görmüştür. Ancak esasen işlenmesi amaçlanan suçlar yönünden birer hazırlık hareketi niteliğinde olan örgüt kurma fiilinin cezalandırılabilmesi yönünden, yalnızca örgütsel amacın bilinmesini yeterli görmemiş ve aynı zamanda örgüt kurma veya yönetme fiilinin amacının da bu suçların işlenmesi olmasını aramıştır. Buna göre bir kimsenin, suç örgütü kurma veya yönetme fiilinden dolayı sorumlu olabilmesi için kuruluşuna iştirak ettiği örgütün, suç örgütünün unsurlarını ve bu arada "örgütün suç işlemek amacını taşıması" unsurunu ihtiva ettiğinin bilincinde hareket etmesi ve buna ek olarak kendisinin de bu kurma fiilini suç işlemek amacıyla gerçekleştirmesi şarttır[656]. Burada failin, fiili işlemekteki ana amacı (bireysel amacı) ile örgütün örgütsel amacının, örgütün kuruluşunda tam olarak müştereklik arz etmesi gerektiği sonucu

---

[654] Bkz. Yuk. **§2**, II, A, 2, b, (2), (b).

[655] Bunu "özel kastın" konusu olarak gören görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.276; Kavlak, **a.g.e.**, s.413.

[656] Kurucuların, suç örgütü kurma hareketini "suç işleme amacıyla" icra etmelerinin gerekli olması, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenecek her suça iştirak etme gibi bir hedef taşımaları anlamına gelmeyecektir. Gerçekten kurucular, suç örgütünü suç işleme amacı ile kurmakta iseler de örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenecek her suça bizzat kendilerinin de katılmasını ya da içlerinden birisinin iştiraki olmaksızın diğerlerince bir suç işlenmemesini hedeflemek mecburiyetinde değildirler. Nitekim *Manzini'*nin de ifade ettiği üzere "mensuplarının, örgütün çok sayıda suç işleme amacına iştirakleri şartıyla, farklı suçların işlenmesini ya da örgütün farklı parçalarında yer almayı hedeflemeleri de mümkündür" Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931.

çıkmaktadır. Bu açıdan kanundaki *"kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla…"* ifadesinin bir yönüyle objektif nitelikteki suç örgütünün bir unsuru olan *örgütsel amacı* nitelediği, ancak diğer yönüyle kastın konusu olan örgütsel amaca yönelik bilinçten farklı bir *sübjektif unsura* işaret ettiği kabul edilmelidir. Kanun koyucu suç tipine bu şekilde bir sübjektif unsur ekleyerek failin bireysel amaçları ile suç örgütünün örgütsel amacının, örgütün kurulması aşamasında ve sonrasında örgütün yönetilmesi sürecinde "suç işleme" yönünde örtüşmesini aramaktadır. Bu yönüyle de suç bir *amaç suç* mahiyetindedir[657].

Kanun koyucunun bu şekilde bir örtüşme aramasının pratik sonucu suç tipinin olası kastla işlenmesinin mümkün olmamasıdır[658]. Doktrinde genel olarak kanuni tipte failin belirli bir amaçla hareket etmesinin öngörüldüğü suçlarda, suçun olası kastla işlenebilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir[659]. Bizce de kanunun bağımsız sübjektif unsur olarak amaca yer verdiği suç tiplerinin olası kastla işlenebilmesi mümkün değildir. Esasen kastın türleri tipik harekete ilişkin bilme ve isteme ile ilgili ve bizce de amaç, kasttan bağımsız bir sübjektif unsur ise de bunların birbirlerinden tamamen yalıtık olması da mümkün değildir. Esasen amaç, kasta öncel ve onu hazırlayan bir düşüncedir[660]. Öyle ki fail, bu amacı gerçekleştirmek için suç teşkil eden fiili bir araç olarak gerçekleştirir. Failin, suç tipine ilişkin unsurlar dışında bir hedefe ulaşmak amacıyla suç tipini gerçekleştirdiğinden söz edebilmek için de gerçekleştirdiği suç tipine ilişkin unsurları *bilmesi* ve *istemesi* şarttır. Zira failin tüm tipiklik unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmediği bir halde, onun bu unsurları belirli bir amaçla gerçekleştirdiğinden söz edilebilmesi de mümkün değildir[661]. Bunun doğal sonucu olarak, her ne kadar amaç sübjektif unsuru, kasttan

---

[657] Insolera, **L'associazione**, s.101.

[658] Suçun ancak doğrudan kastla işlenebileceği yönünde bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.54; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.278; Maljević, **a.g.e.**, s.47; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.81; Şen, **a.g.e.**, s.302; Tozman, **a.g.e.**, s.355; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6654; Canak, **a.g.e.**, s.92; Çakın, **a.g.e.**, s.86; Yurtlu, **a.g.e.**, s.95; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.96; Zeybek, **a.g.e.**, s.104; Ünlü, **a.g.e.**, s.103. Suçun "gayrımuayyen kast" (olası kast) ile de işlenebileceğini kabul eden görüş için bkz. Önder, **Özel Hükümler**, s.430.

[659] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:285; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.369; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.294; Karakehya, **a.g.e.**, s.78-79.

[660] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.284.

[661] Aynı yönde; nihai hedefi teşkil eden *amaç konusu fiilleri* gerçekleştirmek için failin gerçekleştirmesi gereken suç tiplerinin söz konusu olması halinde bunların ancak doğrudan kastla

bağımsız sübjektif nitelikte bir unsur ise de niteliği gereği *amaç* ancak *doğrudan kasta* eklenebilecek (daha doğrusu ona öncel olabilecek) sübjektif bir unsur olduğundan[662], bu sübjektif unsurun arandığı suç tiplerinin olası kastla işlenebilmesi mümkün olamayacaktır[663]. Bu çerçevede failin kurma ya da yönetme hareketini suç işleme amacıyla gerçekleştirmesi halinde, kuruluşuna iştirak ettiği veya yönettiği örgütün kanuni unsurlarını bildiği ve istediği mantık gereği söyleneceğinden, suçun olası kastla işlenebilmesi mümkün değildir[664]. Yine bu kabulün bir sonucu olarak kastta olduğu gibi, amaç sübjektif unsuru da suçun oluşması için kanunda öngörülen asgari sayıdaki faillerin tümü açısından aranacaktır[665].

Faillerin, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla bilerek ve isteyerek bir suç örgütü kurmaları veya yönetmeleri suçun manevi unsurunun oluşması için yeterlidir; bunun ötesinde bu fiilin hangi motivasyonla (yalnızca kâr elde etmek ya da intikam veya siyasi saik vs.) işlendiğinin bu anlamda hiçbir önemi yoktur[666]. Bu yönüyle *saik* bu suç tipi açısından hukuki bir önem taşımaz.

C- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Herhangi bir fiilin objektif ve sübjektif tipiklik koşullarını sağlaması suç olarak vasıflandırılabilmesi için tek başına yeterli değildir; aynı zamanda hukuka aykırı olması da gereklidir[667]. Hukuka aykırılık, tipik fiil açısından karine teşkil etmekte olup ancak bir hukuka uygunluk nedeninin var olması halinde fiilin suç

---

işlenebileceğini zira bunların "failin kurgusu gereğince, amaç ile doğrudan bir zorunluluk bağlantısı içindeki araç-amaçlar" olduğunu vurgulayan görüş için bkz. Ozansü, **Kast**, s.136.

[662] Bkz. Karakehya, **a.g.e.**, s.78-79. Ayrıca bkz. ve krş. Ersan, **a.g.e.**, s.389.

[663] Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.278, 285; Karakehya, **a.g.e.**, s.78.

[664] Somut tehlike suçlarında, failin hareketinden doğan tehlikeye ilişkin kastının, en azından olası kastının bulunması gerektiği yönünde bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.191. Failin suç tipinin kendisine ya da bir suç unsurunun gerçekleştirilmesine yönelmiş bir iradesinin söz konusu olduğu hallerde, bilme unsurunun derecesi ne olursa olsun failin suç bakımından saikinin olduğu yönünde bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:281.

[665] Bkz. Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.65; Marani, **a.g.e.**, s.41; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.222.

[666] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1934.

[667] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:312; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.255; Hakeri, **a.g.e.**, s.301. Bkz. ve krş. Ranieri, **a.g.e.**, s.143.

teşkil etmediği ifade edilebilecektir[668]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından temelde, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amaçlı bir örgütlenme söz konusu olduğundan, bu örgütlenmenin teşkiline yönelik bir hukuka uygunluk nedeninden bahsedilebilmesi ilk etapta mantıki bir önerme gibi durmamaktadır[669]. Temelde, eğer faillerin işlemeyi hedeflediği fiiller açısından soyut düzlemde bir hukuka uygunluk nedeni var ise artık bu fiillerin suç teşkil etmesinden söz edilemeyeceğinden ortada bir suç örgütü de olmayacak, haliyle bir hukuka aykırılık tartışmasına gerek de kalmayacaktır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi örneğin taşınmaz bir malın kasten yıkılması mala zarar verme suçunu oluşturur ancak bunu, maliklerin açık rızasına dayalı olarak yapmak üzere bir hafriyat şirketinin kurulması halinde, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amaçlı bir örgütlenmeden söz edilemeyecektir[670]. Ancak işlenmesi hedeflenen fiillerin kanunda aranan tüm unsurları sağlaması yani kanunun suç saydığı fiilleri teşkil etmesi halinde, bunları işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından hukuka aykırılık unsuru noktasında bir değerlendirme yapmak gerekecektir.

İşte bu noktada, hukuka uygunluk nedenleri *numerus clasus* olmamakla birlikte, temelde TCK'da tanımlanan hukuka uygunluk nedenleri ile sınırlı bir değerlendirme yapmak gerekirse; ilk etapta, suç tipinin toplumu oluşturan tüm fertlerin toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmesi gerçeği karşısında, *mağdurun rızası* hukuka uygunluk nedeni açısından bu noktada tartışılabilecek herhangi bir hususun söz konusu olmadığı ifade edilmelidir[671]. Diğer taraftan, yukarıda ifade ettiğimiz gibi suç işleme amaçlı örgütlenmeler ile örgütlenme özgürlüğü arasında herhangi bir irtibat olamayacağından ve suç işlemek amaçlı

---

[668] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.292; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:310; Zafer, **Genel Hükümler**, s.279; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.209-210; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.379; Hakeri, **a.g.e.**, s.302; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.256.

[669] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.290.

[670] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, (2), (b).

[671] Mağdurun rızasından söz edilebilmesi için rıza konusunun, üzerinde tasarrufta bulunulabilecek bir hak olması şarttır. Eğer münhasıran kollektif olarak kullanılabilen bir hak söz konusu ise mağdurun rızasından söz edilebilmesi mümkün değildir. Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.157; Antolisei, **Parte Generale**, s.290-291; Mantovani, **a.g.e.**, s.252; Boscarelli, **Compendio**, k.no:54; Bohlander, **a.g.e.**, s.83; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:455; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.258-259; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.283-284; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.244-245; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.456; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.566; Ali Kemal Yıldız, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2007, s.53. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu yönünden farklı gerekçelerle aynı yönde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.107; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.290 ve gerekçe belirtmeksizin aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.359; Zeybek, **a.g.e.**, s.103; Yurtlu, **a.g.e.**, s.97.

örgütlenmelere cevaz veren herhangi bir sübjektif haktan da bahsedilemeyeceğinden *hakkın icrası* hukuka uygunluk nedeninden de söz edilemeyecektir[672]. Bununla birlikte oldukça tartışmalı olan *kanunun hükmü* ve pek incelenme imkanı bulamayan *meşru savunma* hukuka uygunluk nedenleri yönünden daha detaylı bir değerlendirme yapılması gereklidir.

İlk bölümde bahsettiğimiz üzere suç örgütleri, hukuk düzenini tesis etmeyi hedefleyen devlet organizasyonunun iktidar alanı içinde, kendi amaçları çerçevesinde hareket eden kişilerin, bu düzeni tehdit etmek üzere kurdukları birliklerdir. Devlet örgütü, kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşamalarını temini amacına matuf olarak var olmakta iken, suç örgütleri bunu bizatihi tehdit etmek üzere teşkil edilmektedir. Bu haliyle, sonuçları itibariyle suç örgütleri devlet örgütlenmesi karşısında birer *anti-örgüt* niteliğindedirler. Haliyle devletin kendi anti-örgütünü teşkil etmesi mantık gereği mümkün olmayacaktır. Bu mantıksal çıkarım pratikte de devletin ajanları olan kamu görevlilerinin, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmasının veya yönetmesinin mümkün olamayacağını göstermektedir[673]. Gerçekten, bir hukuk devletinde bu şekilde bir hukuka uygunluk nedeninden söz edilmesi her durumda imkansızdır. Haliyle, Anayasa ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler çerçevesinde hukuk sisteminin, kamusal iradenin hangi

---

[672] Tozman, **a.g.e.**, s.359; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.290; Zeybek, **a.g.e.**, s.103; Yurtlu, **a.g.e.**, s.97.

[673] Kamu iradesinin dışına çıkan kamu görevlilerinin, kamu kurumları bünyelerinde ve o kurumların şemsiyesi altına saklanarak asalak şekilde suç örgütleri kurabileceklerini ve bu halde kamu görevlisi sıfatlarından bağımsız olarak bu fiillerinden dolayı sorumlu olacaklarını yukarıda belirtmiştik. Yine bir kamu kurumunun bünyesinde münferit olarak suç işlenmesinin de mümkün olduğunu ve salt kamu kurumunun örgütlenmesinin, bunların münferit suçlar olduğu gerçeğini değiştirmeyeceğini ifade etmiştik(Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, [1], [a]). Ancak bunlardan tamamen farklı olarak, çeşitli saiklerle kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacını güden kamu ajanlarının bir suç örgütü kurmaları ya da bu şekilde bir örgütün kuruluşuna yine bu amaçla iştirak etmeleri halinde hiçbir durumda kanunun hükmü/görevin ifası niteliğinde bir hukuka uygunluk nedeninden söz edilemeyeceği hususunun peşinen belirtilmesi gerekmektedir. Bu noktada yine hemen belirtmemiz gerekir ki kurulmakta olan bir suç örgütünün bünyesinde kamusal iradeye bağlı olarak bile olsa, örgütün içine sızılması amacıyla dahil olan bir kamu görevlisi yönünden suç işleme amacından söz edilemiyorsa, zaten suç tipinin manevi unsuru (tipikliğin sübjektif unsuru) oluşmayacağından, ayrıca hukuka aykırılık tartışması yapmaya gerek de yoktur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun oluşabilmesi için faillerin yalnızca suç örgütüne ilişkin unsurları bilmesi yeterli olmayıp aynı zamanda bunları suç işlemek amacına matuf olarak gerçekleştirmesi gerekmektedir. Eğer fail suç örgütünün kuruluşuna iştirak ederken, suç işlemek gibi bir amaca sahip değilse, kastının varlığından söz edilebilecek ise de suçun manevi unsurunun oluşabilmesi için gerekli olan amaç sübjektif unsurunu taşımadığı kabul edilecektir (bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.332). Buna karşılık hangi saikle olursa olsun neticede kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacını güden kamu ajanlarının, bir suç örgütü kurmaları ya da bu şekilde bir örgütün kuruluşuna yine bu amaçla iştirak etmeleri halinde bir önceki ihtimalden farklı olarak, artık ortada objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını ihtiva eden bir fiilin var olduğu konusunda hiçbir tereddüt yoktur.

saikle olursa olsun kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla bir örgütlenme teşkil etmesine cevaz vermesi elbette mümkün değildir. Nitekim Anayasa m.2'ye göre *"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı (...) bir hukuk Devletidir"*. Yine m.5'e göre "*Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır"*. İnceleme konumuz açısından bu hükümler herhangi bir yoruma ihtiyaç duymayacak kadar açıktır: Bir hukuk devletin olarak Türkiye Cymhuriyeti Devleri'nde, idari sistem içinde yer alan herhangi bir faaliyetin hukuk kurum ve kurallarının tamamen reddi niteliğinde *suç işlemek amacına* matuf olması mümkün değildir. Bu nedenle kamu ajanlarının bir kamusal faaliyet niteliğinde olacak şekilde suç işlemek amacıyla örgüt kurması ya da yine bu amaçla kurulmuş bir örgütü yönetmeleri mümkün değildir.

Esasen hukuk sistemimizde, Anayasal ilkelerle çatışacak bir şekilde, bu tarz bir fiilin icrasına doğrudan ve açık bir şekilde cevaz veren bir kanun normu ya da başkaca bir hukuki düzenleme de söz konusu değildir. Kaldı ki yukarıda alıntıladığımız temel Anayasal normlar karşısında, başkaca bir kanun maddesinin bu ilkeyle çatışacak bir şekilde yorumlanması ve uygulanması da mümkün olamaz. Bu noktada özellikle, aşağıda suç örgütüne üye olma suçu açısından detaylı olarak inceleyeceğimiz Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Gizli soruşturmacı görevlendirilmesini"* düzenleyen 139. maddesini, evvala bu suç tipi açısından değerlendirmemiz yararlı olacaktır. Anılan düzenlemenin ilk fıkrasına göre "*soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir"*. Kanun temelde örgüte atıf yapmasa da 4. ve 5. fıkralarda "*soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür. Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz"* hükümlerine yer vererek gizli

soruşturmacının "bir örgütün faaliyetlerini izleme yetkisi" ile donatılacağını kabul etmiştir[674]. Doktrinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümünü "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" başlığı altında inceleyen ve bu maddede belirtilen hareketleri, burada düzenlenen suç tipinin seçimlik hareketleri olarak gören bazı yazarlar CMK m.139'u, "bu suç tipi" açısından bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul etmişlerse[675] de bizce söz konusu düzenlemenin, hem yukarıda belirttiğimiz esaslar nedeniyle hem de zaten madde metnindeki açık ifadeler karşısında, TCK m.220/f.1'de tanımlanan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu yönünden bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmesi yani kamu ajanlarının bu maddeye dayanarak bir suç örgütünün kurucuları ya da yöneticileri arasında yer alması mümkün değildir. Aşağıda suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçunu incelerken bu hükmün uygulanma koşullarını ve sonuçlarını daha detaylı olarak ortaya koyacak olmamız nedeniyle bu aşamada özetle belirtmemiz gerekirse, bu madde suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüte ya da yoğunlukla örgütlü olarak işlenen ve kanunda *numerus clasus* şekilde sayılan bazı suçlara ilişkin soruşturmalarda delil elde edilmesi amacıyla, bir kamu ajanının örgütün faaliyetlerini izlemekle görevlendirilmesini düzenlemektedir[676]. Kamu ajanı, bu görevini, örgütün bünyesine dahil olarak da icra edebilir. Ancak söz konusu bu maddede, "*…faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte…" ve "…görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu…"* ifadelerine yer verilerek, bu hükmün ancak *mevcut bir suç örgütüne yönelik soruşturmalar açısından*[677] ve yine ancak *o örgütün örgütsel*

[674] Bkz. Özbek, **CHKD**, s.135-136.

[675] Bkz. Özbek, **CHKD**, s.150; Ersan, **a.g.e.**, s.390; Zeybek, **a.g.e.**, s.103; Çakın, **a.g.e.**, s.88. Ancak TCK m.220'yi yine aynı şekilde incelemekle birlikte CMK m.139 hükmünün ancak örgüt üyeliği yönünden hukuka uygunluk nedeni sayılabileceği ve örgüt yöneticiliği açısından bir hukuka uygunluk nedeni olamayacağı yönünde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.84; Tozman, **a.g.e.**, s.360-361; Şen, **a.g.e.**, s.105.

[676] Bkz. Cumhur Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku-I**, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 3. baskı, Ankara, Seçkin, 2012, s.277 vd; Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2014, s.535 vd.; Nur Centel, Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yenilenmiş ve gözden geçirilmiş 9. bası, İstanbul, Beta, 2012, s.408 vd.

[677] *Özbek* ise mülga ÇASÖMK m.5/4'de geçen "*gizli görevli, görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz"* ifadesi açısından "TCK'na göre suç işlemek için teşekkül vücuda getirmek bir suçtur (m.313 TCK). Bir an için gizli görevlinin görevi çerçevesinde çıkar amaçlı bir suç örgütü oluşturacağı kabul edildiğinde, teşekkül vücuda getirmek 'örgütün işlemekte olduğu bir suç' olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla hükmün açıklığı karşısında gizli görevli 'teşekkül meydana getirmek suçundan' cezalandırılmayacaktır. Çünkü yasanın bu hükmü bir hukuka uygunluk sebebi yaratmıştır" demektedir. Bkz. Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.108. Yazar bu görüşlerini kısmen revize etmekle birlikte yeni kanun döneminde de dile getirmiştir. Bkz. Özbek, **CHKD**, s.150.

iradesini teşkil etmeyecek şekilde dahiliyetle sınırlı olarak uygulanabileceği açıkça belirtilmiştir. Bu açıdan bu hükmün, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından bir hukuka uygunluk nedeni olarak ele alınabilmesi açık bir şekilde olanaksızdır[678].

Bu belirttiğimiz hususlar karşısında, Anayasal hukuk devleti sistemi içinde kamu ajanlarının suç işlemek amacıyla bir suç örgütünü kurmalarının ya da bu amaçla bir suç örgütünün kuruluşuna iştirak etmelerinin hukuka uygun olarak kabul edilmesi olanaklı değildir. Belirttiğimiz CMK m.139 örneğinde de olduğu gibi herhangi bir kanun hükmünün bu minvalde yorumlanması da hukuka uygun olmayacaktır. Bu nedenle, kamu ajanlarının suç işlemek amacıyla bir suç örgütünü kurmalarının ya da bu amaçla bir suç örgütünün kuruluşuna iştirak etmelerinin, bu faaliyetleri ile neticede nereye varmak isterlerse istesinler, görevin ifası kapsamında hukuka uygun olduğundan bahsedilebilmesi mümkün değildir. Kamusal irade çerçevesinde de olsa suç işlemek amacıyla örgüt kuran veya yöneten kamu ajanlarının bu fiilleri, hukuka aykırı olduğu ve suç tipinin oluşmasına sebebiyet

---

Oysa suç işlemek amacıyla örgüt kurma, zaten örgütü ilk kez meydana getirmeyi ifade eder ve örgütün kurulması ile birlikte bu fiil de hem tamamlanır hem sona erer. Haliyle "bir örgütü kurmak suçu" ile "örgütün işlemekte olduğu suç" kavramlarının zamansal olarak kesişmesi mantıken mümkün değildir. Doğal olarak örgüt kurmanın, herhangi bir şekilde "örgütün işlemekte olduğu bir suç" olarak vasıflandırılması ve bu nedenle bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabulü bizce hiçbir suretle mümkün değildir.

[678] *Ersan*'a göre "gizli soruşturmacı yine kanun hükmünün ifası hukuka uygunluk nedeni gereğince *suç işlemek amacıyla örgüt kurma* suçundan da sorumlu olmayacaktır. Doğaldır ki gizli soruşturmacı böyle bir örgütün kurucusu, yöneticisi veya üyesi sıfatını alabilir" (Ersan, **a.g.e.**, s.390). Bu görüş, yazarın suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiilleri ile suç örgütüne üye olma fiillerinin aynı suçun seçimlik hareketi olarak ele almasının doğal sonucudur. Benzer şekilde *Zeybek* de CMK m.139/f.7/a-1 fıkrası gereğince gizli soruşturmacı hukuka uygunluk nedeninin "suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme" suçu açısından uygulanabileceğini, bu nedenle gizli soruşturmacının delil toplamak amacıyla örgüt kurma suçunu işleyebileceğini iddia etmektedir (Zeybek, **a.g.e.**, s.103). Oysa bizce gizli soruşturmacı kurumunun amacının, "bir suç örgütü hakkında delil elde etmek" olması karşısında, bu kurumun, bir suç örgütünü "kurmaya" veya "onu sevk ve idare etmeye" cevaz vermesinin hukuken mümkün olamayacağı kabul edilmelidir. Kanunda bu tedbirin uygulanabileceği suçlar arasında suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun da sayılması, bu suç açısından, bu maddenin bir hukuka uygunluk nedeni olduğu anlamına gelmemektedir. Zira bir koruma tedbirinin belirli bir suç tipi için delil elde etmek üzere uygulanabileceğinin belirtilmesi, o koruma tedbiri açısından kamu görevlisine o suçu işleme yetkisi vermemektedir; gizli soruşturmacı koruma tedbirinin uygulanabileceği suç kavramı ile bunun hukuka uygunluk nedeni teşkil etmesi birbirinden tamamen farklıdır. Kanun, bu koruma tedbirinin ancak belirli suçlar açısından uygulanabileceğini ve haliyle bu tdbirin uygulanması suretiyle elde edilen delillerin yalnızca bazı suçlara dair soruşturma ve kovuşturma açısından hüküm ifade edebileceğini belirtmek istemiştir. Zaten mantık gereği de bir suç örgütünü izlemekle görevlendirilen kamu ajanının o örgütle ilgili elde ettiği verilerin, "örgüt yöneticileri" açısından uygulanmaması mümkün değildir. Ancak bu durum kamu ajanlarına bir suç örgütü kurma ya da yönetme yetkisi vermemektedir.

vereceği gibi bu iradenin oluşumuna neden olan diğer kamu görevlilerinin de suça iştirak hükümleri çerçevesinde sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Kanunda düzenlenen son hukuka uygunluk nedeni olan meşru savunma TCK m.25/f.1'de "*gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez"* şeklinde düzenlenmiştir. Meşru savunmada gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırı karşısında kişinin, kendisini veya bir başkasını savunmak gayesi ile işlediği fiillerin meşru kabul edilmesi söz konusudur[679]. Burada haksız saldırıyı gerçekleştiren kims hukukun korumak istediği bir hakkı ihlal etmeye yöneldiği için, bu şekilde bir saldırıyı defetmek amacıyla hareket eden kişi de esasen hukukun, "hukuksal değerleri" koruma amacına uygun davranmaktadır[680]. Bu nedenle bu durumda gerçekleştirilen fiil meşrudur; hukuka aykırılığından söz edilebilmesi mümkün değildir[681]. Meşru savunmayı düzenleyen TCK m.25/f.1 hükmü, niteliğine uyan her suç tipi açısından cari olabilecek bir hüküm olmakla birlikte doktrinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından meşru savunmanın söz konusu olamayacağı genellikle kabul edilmektedir[682]. Ancak *2003 Türk Ceza Kanunu Tasarısı*'nda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının düzenlendiği 296. maddenin gerekçesine bakıldığında *"...saldırılara karşı kendini savunmak üzere yani meşru savunma hakkını kullanmak üzere örgütlenme bu suçu oluşturmaz"* denilerek suç tipi açısından meşru savunma hükümlerinin uygulanabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Bu durumda akla, üç veya daha fazla kimsenin, gerek kendilerine ve gerek bir başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı

---

679 Ranieri, **a.g.e.**, s.164; Mantovani, **a.g.e.**, s.256; Boscarelli, **Compendio**, k.no:56; Bohlander, **a.g.e.**, s.99; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:334; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.339; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.219; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.269.

680 Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.269; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.219. Krş. Ranieri, **a.g.e.**, s.164.

681 Bohlander, **a.g.e.**, s.99; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.340; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.269.

682 Savunma amaçlı kurulan örgütlerde her durumda suçun manevi unsurunun oluşmayacağı yönünde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.288. Yazar ayrıca meşru savunmada "filhal bir saldırı" olması gerektiğini ve örgüt için süreklilik esas olduğu için filhal bir saldırı ile sınırlı bir örgütün kurulmasının da mümkün olmadığını belirtmektedir. Bkz. **A.e.**, s.290. Bu son gerekçeye dayalı olarak aynı yönde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.107. Herhangi bir gerekçe göstermeksizin aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.359; Yurtlu, **a.g.e.**, s.97.

biçimde defetmek zorunluluğu nedeniyle, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmalarının söz konusu olup olamayacağı sorusu gelmektedir.

Bizce, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun niteliği itibariyle toplumu oluşturan herkesin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmesi, bu suç tipi açısından meşru savunma hükmünün uygulanması ihtimalini tüm olasılıklarda ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten, meşru savunma halinden söz edilebilmesi için savunmaya ilişkin temel koşul, bunun ancak *saldırıda bulunan kimseye yöneltilmesidir*[683]**.** Bunun sonucu olarak da savunma niteliğindeki fiil ile yalnızca saldırıda bulunan kimselerin hukuksal değerleri ihlal edilmelidir; kanunun izin verdiği meşruluk sınırı budur[684]. Eğer savunma fiili saldıra bulunan kimse dışında ya da onunla birlikte bir başka kimseye de yöneltilmiş ise meşru savunmadan söz edilemeyecektir[685]. İşte bu noktada dikkat edilmelidir ki suç teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla[686] kurulan bir örgütün, bir saldırıya karşı savunmada bulunma gereksinimiyle kurulduğu kabul edilse bile, bu suretle toplumsal düzeni, kamu barışı ve güvenliğini tehdit edeceği gerçeği değişmeyecektir. Dolayısıyla haksız bir saldırıya karşı bir suç örgütü kurulduğunda, yalnızca saldırıda bulunan kimselerin değil, bu saldırıyla hiç ilgisi olmayan ve toplumu oluşturan diğer kimselerin de kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakları ihlal edilmiş

---

683 Bohlander, **a.g.e.**, s.103; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:339; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.273; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.226.

684 Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:339.

685 Bohlander, **a.g.e.**, s.103; Zafer, **Genel Hükümler**, s.298; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.226; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.273.

686 Esasen eğer zaten söz konusu örgüt, soyut düzlemde tamamen meşru savunma sınırları içinde kalacak fiilleri işlemek üzere teşkil edilmiş ise artık amacının suç işlemek olmadığı ve haliyle bir suç örgütü teşkil etmediği de kabul edilecektir. Hatta, örgütün amacı münhasıran bu tip fiilleri işlemek olmasına karşın suç teşkil eden fiillerin örgütün önem göstermeyen ikinci derecede amacını teşkil etmesi halinde de yine yukarıda belirttiğimiz üzere ortada bir suç örgütünün olmadığı kabul edilecektir (bkz. yukarıda **§ 2**, II, A, 2, b, [2], [d]). Bunun dışındaki bir ihtimalde ise örgütün nihai amaçlarından biri üyelerinin savunması sağlamak olsa bile, örgüt kurulmakla birlikte, yalnızca kendilerine saldırıda bulunan kimselerin hukuksal değerleri değil, kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehdit edilerek, neticede tüm toplumu oluşturan bireylerin, bu toplumsal kurumlar üzerindeki hukuksal değerleri ihlal edileceğinden, meşru savunmanın sınırları dışına çıkıldığı kabul edilecektir. Yine bir suç örgütünün tamamının ya da bir kolunun, kendi amaç ve düşüncelerini terk etmeksizin, örgüt mensupları veya başkalarını korumak için örneğin bir başka suç örgütünün saldırılarına mukabele etmesi de söz konusu örgütün, suç örgütü vasfı taşımasını etkilemeyecektir. Burada suç örgütünün bir kolunun, başka bir isim alması ya da başka bir ismin altında diğer örgüt ya da şahıslarla birlikte hareket etmesi de netice itibariyle durumu değiştirmeyecektir. Ancak bu suç örgütünün içinde yer aldığı yeni birlikteliğe ya da suç örgütünün isim değiştirmiş uzantısına, yalnızca savunma teşkil ettiğini düşündüğü fiillere katkı sağlama amacıyla ve bunun bir suç örgütü olduğunu bilmeden dahil olan kimseler açısından elbette suç kastından söz edilemeyecektir.

olmaktadır[687]. Bu nedenle objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını sağlayan bir suç örgütünü kurma ve yönetme fiilleri açısından meşru savunma hukuka uygunluk nedeninden söz edilebilmesi bizce hiçbir durumda mümkün değildir.

III-SUÇUN NİTELİKLİ HALİ: ÖRGÜTÜN SİLAHLI OLMASI

Kanunda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından ihdas edilen yegane nitelikli hal TCK'nın 220. maddesinin 3. fıkrasında yer almaktadır. Hükme göre, *"örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar arttırılır"*. Suç örgütünün hedeflediği fiilleri işlemek açısından ayrıca silaha sahip olması ve bunu örgütsel faaliyetin bir aracı olarak kullanması halinde, söz konusu fiillerin hem daha kolay hem de daha ağır sonuçlara yol açacak şekilde işlenebileceği ve haliyle, suçun konusu olan kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden ortaya çıkan tehlikenin daha ağır olacağı açıktır. Bu nedenle kanun koyucu, suç örgütünün silahlı olmasını, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul etmiştir[688].

Kanuni düzenlemede örgütün silahlı olması ile neyin kastedildiği açık değildir[689]. Madde gerekçesinde bu hususta yalnızca *"üçüncü fıkraya göre, örgütün silâhlı olması, bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektiren nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Suç örgütünün silâhlı olup olmaması veya sahip olunan silâhların cins, nitelik ve miktarı, somut tehlikenin belirlenmesi veya var olan somut tehlikenin ağırlığı bakımından dikkate alınmalıdır"* denilmiştir. Dikkat edilirse burada da örgütün silahlı olması ile neyin kastedildiği açıklanmamış, ancak silahın cins, nitelik ve miktarının somut tehlikenin belirlenmesinde dikkate alınacağı belirtilmiştir[690]. Buna paralel olarak "silahlı örgüt" kavramına 314. maddede de değinilmiş ve buna ilişkin madde gerekçesinde *"örgütün bütün mensuplarının silâhlı olmaları zorunlu değildir; hedeflenen suçların işlenme-*

[687] Bkz. yukarıda **§ 1**, III, B, 2, b.
[688] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.75; Tozman, **a.g.e.**, s.363; Çakın, **a.g.e.**, s.100.
[689] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Toroslu, **Özel Kısım**, s.263; Tozman, **a.g.e.**, s.364; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.257; Kavlak, **a.g.e.**, s.422.
[690] Tozman, **a.g.e.**, s.364; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.257.

sini sağlayabilecek derecede olmak üzere bazı üyelerin silâhlı olmaları, suçun oluşması için yeterlidir. Her hâlde silâh sayısının suçun oluşması bakımından yeterli olup olmadığının takdiri de hâkime aittir" ifadelerine yer verilmiştir. Silah kavramı ise TCK'nın tanımlar başlıklı 6. maddesinde *"f) Silah deyiminden; 1. Ateşli silahlar, 2. Patlayıcı maddeler, 3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, 4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, 5. Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler… anlaşılır"* şeklinde tanımlanmıştır. Bu düzenlemeler ve gerekçedeki ifadeler karşısında, hangi suç örgütlerinin "silahlı suç örgütü" olarak nitelenecekleri hususunda iki aşamalı bir değerlendirme yapmak gerektiği görülmektedir[691]:

Evvela kanun örgütün *silaha* sahip olması gerektiğini ifade ettiğinden, ortada ceza kanunu anlamında bir silahın olması gerektiği açıktır. Kanun, 220. madde yönünden farklı bir değerlendirmeye gitmediğinden, bu maddenin uygulanması yönünden de 6. maddedeki tanımın esas alınacağı hususunda bir tereddüt yoktur[692]. Ancak bu madde anlamındaki silah ya da silahların örgütün tüm üyelerince taşınması ve bilfiil kullanılmasına gerek yoktur[693]; örgütün silahlı olmasını bir unsur olarak düzenleyen 314. maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi bazı üyelerin silâhlı olmaları da bu nitelikli halin uygulanması için yeterlidir[694]. Burada önemli olan, *örgütsel amacı teşkil eden faaliyetlerde kullanılmak üzere* silah ya da silahların söz konusu olması ve bunların örgüt üyelerinin kullanımına hazır halde bulundurulmasıdır[695]. Bu nitelikteki bir örgütün, yalnızca bazı faaliyetleri sırasında kullanmak üzere silahları depolaması ve bunları diğer bazı faaliyetlerde kullanmayı

---

[691] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.77; Tozman, **a.g.e.**, s.368.
[692] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Şen, **a.g.e.**, s.70; Tozman, **a.g.e.**, s.368; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.260; Erel, **a.g.e.**, s.391; Yurtlu, **a.g.e.**, s.102; Zeybek, **a.g.e.**, s.101; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102.
[693] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.76; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.290; Tozman, **a.g.e.**, s.365; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.265; Erel, **a.g.e.**, s.392; Kavlak, **a.g.e.**, s.422; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; Zeybek, **a.g.e.**, s.102; Ünlü, **a.g.e.**, s.149-150.
[694] Ersan, **a.g.e.**, s.391; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.101; Ünlü, **a.g.e.**, s.148.
[695] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.75; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.290; Tozman, **a.g.e.**, s.365; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.260; Ersan, **a.g.e.**, s.391; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Kavlak, **a.g.e.**, s.422; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102.

planlamamaları ya da bunun dışında örgüt üyelerinin silah taşımaması örgütün silahlı örgüt olarak vasıflandırılmasına engel değildir[696].

Örgütün silahlı olması, silahı, eylemsel bir araç olarak benimseyip gerektiğinde örgüt mensuplarının üzerlerinde tasarruf imkanı olacak şekilde kullanıma hazır olarak bulundurması anlamındadır[697]. Bu da haliyle silahlı olmanın, örgütsel amaç ve iradenin bir unsuru olması zorunluluğunu doğurmaktadır. Buna göre örgütün kuruluş aşamasındaki ya da daha sonradan geliştirilen örgütsel amaç çerçevesinde örgütün silahlı olması, örgütsel yapının bir parçası olarak kabul edilmiş olmalıdır[698]. Bunun doğal sonucu olarak, yalnızca bir tek eylemde silah kullanılmış olması örgütün silahlı sayılması için yeterli değildir; örgütsel yapının bir parçası olan silahlı olma halinin *süreklilik teşkil etmesi* gereklidir[699].

Diğer taraftan, burada örgütün silahlı olması ile örgüt üyelerinin silahlı olmasını da birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kanun örgütün silahlı olmasından bahsederek temelde, örgütün silahı eylemsel bir araç olarak benimseyip tekil anlamda örgüt üyeleri üzerinde ya da müstakilen başka bir yerde bulundurmasını işaret etmiştir[700]. Bu silah, örgüt üyelerince her zaman bulundurulabileceği gibi yalnızca bazı faaliyetlerde kullanılmak üzere saklanmış da olabilir. Önemli olan silahın örgütsel yapılanmanın bir parçası olmasıdır[701]. Ancak örgütün bazı üyelerinin, örgütün amaçlarından ve örgütsel iradeden bağımsız olarak silah taşıması ya da bulundurması da her zaman mümkündür ve bu durum, örgütün silahlı olduğu anlamına gelmeyecektir[702]. Bu çerçevede örneğin, hırsızlık yapmak amacıyla kurulan bir örgütün beş üyesinden birinin, müstakil iradesi ile yanında silah taşıması ve bir diğerinin de evinde aynı şekilde silah bulundurması, bu örgütün silahlı olduğu

---

696 Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; Akkaya, **a.g.e.**, s.29; Erel, **a.g.e.**, s.392; Dursun, **a.g.e.**, s.265-266; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102; Zeybek, **a.g.e.**, s.102.

697 Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.20; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.76; Kavlak, **a.g.e.**, s.422; Zeybek, **a.g.e.**, s.102; Erel, **a.g.e.**, s.392.

698 Aynı yönde bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.75.

699 Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291; Tozman, **a.g.e.**, s.336.

700 Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291.

701 Tozman, **a.g.e.**, s.336.

702 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.76; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.260; Erel, **a.g.e.**, s.392; Kavlak, **a.g.e.**, s.423; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Akkaya, **a.g.e.**, s.29; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102.

anlamına gelmeyecektir[703]. Bu silahların, örgütün herhangi bir müstakil eyleminde kullanılmış olmasının da bu açıdan belirleyici bir yönü bulunmamaktadır[704]. Buna benzer şekilde silahın örgüt için bir emtia teşkil ettiği durumlarda, yani örgütün örneğin silah kaçakçılığı yaptığı örneklerde de sadece bu halin varlığı, örgütün silahlı bir örgüt olarak vasıflandırılması için yeterli olmayacaktır[705]. Yine dikkat etmek gerekir ki suç örgütlerinin bünyesinde yer alan kamu görevlilerinin, kendilerine görev gereği teslim edilmiş silahı taşımaları, kural olarak mensup oldukları suç örgütünün de silahlı örgüt olarak vasıflandırılmasına elverişli olmayacaktır[706]; ancak eğer bu kamu görevlileri, görevleri gereği sahip oldukları bu silahları örgütsel amaç için kullanmakta iseler ya da somut örgütsel bir faaliyete girişilmesine dair örgütsel planlamada bu silahların kullanılması da yapılan planın bir parçası niteliğinde ise veya kamu silahları, örgütsel faaliyet için hazırlanmış, depolanmış veya dağıtılmış ise yine örgütün silahlı olduğu söylenebilecektir[707].

İkinci olarak, silahlı bir suç örgütünden söz edilebilmesi için, kanunun suç örgütü için bir unsur olarak öngördüğü elverişlilik unsurunun silahlar yönünden sağlanması da gereklidir[708]. Nitekim yukarıda ifade edildiği üzere, bir suç örgütünün varlığı için örgütün *"araç-gereç yönünden de amaç suçları işlemeye elverişli olması"* aranacağından, TCK m.6 kapsamına giren silahlar, suç örgütünün işlemeyi hedeflediği fiiller yönünden elverişli olup olmadığına dair değerlendirme noktasında da dikkate alınacaktır[709]. Bu elverişliliğin tespiti, hem suç örgütünün var olup olmadığı hem de silahlı olup olmadığı noktasında önemli olacaktır[710]. Eğer örgütün

---

[703] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.76-77.
[704] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Kavlak, **a.g.e.**, s.422.
[705] Aynı yönde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291; Tozman, **a.g.e.**, s.367; Kavlak, **a.g.e.**, s.423; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.261; Ünlü, **a.g.e.**, s.148-149.
[706] Erel, **a.g.e.**, s.392.
[707] Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6656. Silahı eylemsel bir araç olarak benimseyen suç örgütünün bir kamusal (meşru) örgütün şemsiyesi altında asalak olarak var olduğu hallerde, kamusal örgütün silaha sahip olması ve bu silahlara suç örgütünün erişme imkanının da olması halinde örgütün silahlı bir örgüt olduğu kabul edilecektir. Örneğin kolluk kuvvetinin bazı mensuplarınca oluşturulan suç örgütünün silahı eylemsel bir araç olarak benimsemesi halinde, kolluk mensubu olmanın getirdiği silah taşımanın doğal sonucu olarak örgütün mensupları da silah bulundurmuş olacaklardır. Bu silahların devlete ait olması ve meşru bir amaçla verilmiş olmasının bu açıdan bir önemi yoktur. Aynı yönde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.290-291.
[708] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291; Tozman, **a.g.e.**, s.365; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Akkaya, **a.g.e.**, s.28; Yurtlu, **a.g.e.**, s.103; Zeybek, **a.g.e.**, s.102; Çakın, **a.g.e.**, s.100.
[709] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.76; Tozman, **a.g.e.**, s.365.
[710] Bkz. ve krş. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.258-259.

amaçları yönünden, elinde bulundurduğu araç gereç olarak silahlar elverişli değilse, ortada bir suç örgütünün olmadığı ifade edileceğinden haliyle örgütün silahlı olup olmaması tartışmasına da girilmeyecektir. Buna mukabil, eğer örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için silahlı olması ve ayrıca bu silahların amaç suçları işlemeye de elverişli olması durumu söz konusu ise bu durumda artık hem bir suç örgütünün varlığından hem de silahlı olduğundan söz edilecektir[711].

Söz konusu iki aşamalı değerlendirme çerçevesinde örgütün silahlı bir suç örgütü olarak kabulü halinde, örgütün kurucu ve yöneticileri hakkında belirlenecek temel ceza, kanunda belirtilen oranda arttırılacaktır. Ancak hemen belirtmemiz gerekir ki her bir kurucu ve yönetici açısından bu nitelikli halin uygulanabilmesi için bu kimselerin kastının, örgütün silahlı olmasını da kapsaması gereklidir[712]. Bir kimse yanılarak, aslında silahlı olmadığını düşündüğü bir suç örgütünün kuruluşuna iştirak etmişse bu hatasından yararlanacak ve hakkında bu nitelikli hal uygulanmayacaktır (TCK m.30/f.2).

IV-SUÇ TİPİ YÖNÜNDEN KUSURLULUK

Bir suç örgütünü kurma veya yönetme fiili, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin haksızlık unsurlarını gerçekleştirmesi halinde suç teşkil edecek ve kural olarak bu suç nedeniyle failler ceza yaptırımı ile karşılaşacaktır. Ancak failin *kusur yeteneğinin* bulunmaması veya gerçekleştirdiği fiile ilişkin bir

---

[711] Yurtlu, **a.g.e.**, s.103. *Akkaya, Yaşar/Gökcan/Artuç* ve *Zeybek*, örgütün amaç suçlarının, örneğin belgede sahtecilik ya da sahte para basmak gibi suçlar olması halinde, örgütteki kişilerin silahlı olması durumunda bu nitelikli halin gerçekleşmeyeceğini belirtmektedir (Akkaya, **a.g.e.**, s.28-29; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655; Zeybek, **a.g.e.**, s.102) ki bizce de bu görüş isabetlidir. Zira örgüt üyelerinin silah taşımasının "örgütün silahlı olması anlamına gelmeyeceği" örgütsel amaçla ilgili bir önermedir: Eğer örgütsel amaç açısından silah bir unsur değilse, örgüt üyelerinin tamamının silah taşımasının da bir önemi olmayacaktır. Ancak *Akkaya* ve *Yaşar/Gökcan/Artuç* buna gerekçe olarak "silahın sahtecilik suçlarının işlenmesine ilişkin elverişlilik bakımından önemli olmadığını" göstermektedir (Akkaya, **a.g.e.**, s.28-29; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6655) ki bizce bu gerekçe isabetli değildir. Zira, TCK m.220/f.1'deki "araçlar yönünden elverişlilik" suç örgütünün var kabul edilebilmesi için aranan "asgari unsur"dur. Bu elverişliliğin silahlar yönünden sağlanması halinde ise hem suç örgütünün var olduğu hem de örgütün silahlı olduğu kabul edilecektir. Dolayısıyla örgütün silahlı sayılması noktasında, "amaç suçlar yönünden silahın gerekip gerekmemesi" *elverişlilik* meselesi ile ilgili değildir.

[712] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.292; Tozman, **a.g.e.**, s.367; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.264; Kavlak, **a.g.e.**, s.422.

mazeret sebebinin bulunması halinde, duruma göre, kusurunun[713] bulunmadığı ve bu nedenle de işlediği fiille ilgili kınanamayacağı gerekçesi ile hakkında hiç ceza yaptırımı uygulanmaması veya kusurunun azlığı nedeniyle verilecek cezada indirim yapılması mümkündür. Bu çerçevede evvela failin, bir şahıs olarak işlediği fiille ilgili *kusur yeteneğine* ilişkin hükümler bu suç tipi açısından herhangi bir özellik göstermez. Ancak *mazeret nedenlerinin*[714] suç tipi açısından uygulanıp uygulanmayacağı noktasında bir inceleme yapmak gerekmektedir.

---

[713] Kusur ve kusurluluk kavramları ve suçun unsurları ile ilişkisinin mahiyeti doktrinde oldukça tartışmalıdır (Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.468-473; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.370 vd; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:95 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.326 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.152 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.140 vd.; Ozansü, **Kast**, s.33 vd.). Bu tartışmalardaki detaylara girmeden belirtmemiz gerekir ki gerek Yeni Türk Ceza Kanunu'nun sistematiği, gerekse de Ceza Muhakemesi Kanunu'nun benimsediği sistem (özellikle CMK m.223) çerçevesinde kusuru, ceza hukuku yaptırımı ile karşılanan haksızlığın bir parçası saymak bizim hukukumuz açısından mümkün görülmemektedir (bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.330). Özellikle CMK m.223 hükmünde *kastın veya taksirin bulunmaması* ile *failin kusurunun bulunmamasının* farklı hukuki sonuçlara tabi kılınması çerçevesinde kanunen kusur yeteneği olmayan kimselerin de kasten ve taksirle hareket edebileceğinin kabulü karşısında, kast ve taksirin haksızlığın sübjektif unsurunu oluşturdukları oysa kusurun bunlardan ayrık olarak failin gerçekleştirdiği haksızlık nedeniyle kınanması ile ilgili bir değer yargısı olduğu yönündeki görüşün kabulü gerektiği açıktır. Bu çerçevede bizce de kusur, suçun ve dolayısıyla haksızlığın unsurları dışında, failin tüm unsurları ile gerçekleşen bir suç nedeniyle kınanıp kınanamayacağına dair bir değer yargısıdır (Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.472; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.298; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.480). Zaten bu görüşe taraftar olmamız çerçevesinde yukarıda da belirttiğimiz üzere örgüt üyelerinden herhangi birinin akıl hastası, küçük veya sağır-dilsiz olması, bu kişinin fail olma ve kasten bir suç örgütünü kurma veya yönetme fiilini işlemesini kural olarak engellemeyecektir (bu konudaki ayrık durumlara ilişkin bkz. Ozansü, **Kast**, s.56-57). Haliyle bu durum, kanunun aradığı asgari üye sayısının tespitinde nazara alınmayacaktır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.111; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Kavlak, **a.g.e.**, s.358; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.68-69; Yurtlu, **a.g.e.**, s.91. Farklı bir gerekçeyle aynı yönde bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.211). Dolayısıyla –maddi olguların algısal bilgisine sahip olma yetenekleri olmayacak derecedeki akıl hastaları ve çok küçük yaşta çocuklar hariç- kusur yeteneği olmayan akıl hastası, küçük veya sağır-dilsizlerin bir suç örgütünün kurucusu ve (karşılaşılması çok zor olsa da) yöneticisi olması kural olarak mümkündür. Çoğu zaman bu halde ortada bir *dolaylı fail* bulunsa da bu kimselerin de suçun faili oldukları noktasında bir tereddüt yoktur. Ancak bu kimseler gerçekleştirdikleri bu fiilden dolayı kınanamayacaklarından, kanunun öngördüğü şekilde haklarında cezaya hükmolunmaz ve bunlara özgü yaptırımların uygulanması yoluna gidilir. Eğer söz konusu akıl hastalığı, yaş küçüklüğü veya sağır-dilsizlik, failin kusur yeteneğini tamamen kaldırmayıp da azaltmakta ise TCK m.220/f.1 gereğince verilecek cezalarda kanunun öngördüğü oranlarda indirim yapılacaktır (Bkz. Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.372 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.527 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.305 vd.; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.71 vd.).

[714] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:562; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.406-407; Adem Sözüer, "Yeni Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Sorular-Cevaplar", **HPD-Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.6, ss.227-237, İstanbul, 2006, s.231-233; Selman Dursun, "Türk Ceza Hukuku'nda Emrin İfasının Hukuki Niteliğinin Alman ve İtalyan Ceza Hukuku'yla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GÜHFD)**, C18, S:2, ss.203-252, Ankara, Nisan, 2014, s.205, dpnt.2.

Bu çerçevede evvela belirtilmelidir ki TCK m.24/f.4'de düzenlenmiş bulunan *amirin emri* hükmünün[715] bu suç tipi açısından uygulanması mümkün değildir. Bu maddenin ikinci fıkrasında, ilk fıkradaki kanunun hükmü hukuka uygunluk nedeninin bir uzantısı olarak *"yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz"* hükmüne yer verilmiş olup eğer verilen emir hukuka uygunsa mantık gereği bunun ifası da hukuka uygun olacaktır[716]. Yukarıda belirttiğimiz üzere suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme fiilleri açısından bir hukuka uygunluk nedeninden söz edilemeyeceğinden, bu fiillerin işlenmesine ilişkin emir ve bunun ifası da haliyle hukuka uygun olamayacaktır. Ancak *"emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği"* bir hal söz konusu ise bu hallerde emri yerine getiren açısından bir *mazeret nedeni*nden bahsedilebilecektir[717]. Bununla birlikte bahsedilen bu hallere ilişkin kanuni düzenlemeler nazara alındığında (As.CK. m.41/f.3 veya PVSK m.2/f.3), ileride işlenmesi hedeflenen çok ve belirsiz sayıda suçu gerçekleştirmek açısından bir suç örgütünün kurulması veya yönetilmesine yönelik bir emrin, askeri ya da kolluk görevleri ile ilgili acil durumları kapsayan bu kanun hükümleri ile uyumlu olmadığı kolaylıkla görülmektedir[718]. Dolayısıyla, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından amirin emrinin bir mazeret nedeni olması bizce mümkün değildir[719].

---

[715] Bunun bir hukuka uygunluk nedeni mi yoksa bir mazeret nedeni mi olduğu hususu oldukça tartışmalıdır. Bu konudaki tartışmalar için bkz. S. Dursun, **GÜHFD**, s.206 vd.; Muhammed Demirel, **Amirin Emri**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi, İstanbul, XII Levha, 2014, s.51 vd.; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.469 vd. Türk Hukukunda bunun bir hukuka uygunluk nedeni olduğu yönünde bkz. Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.296; Zafer, **Genel Hükümler**, s.289. Hukuka uygun emrin hukuka uygunluk nedeni, hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin mazeret nedeni olduğu yönünde bkz. Sözüer, **HPD**, s.231; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.391-392; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.478. Aynı mahiyette, hükmün son iki fıkrasında bir "kusurluluğu kaldıran nedenin" düzenlendiği yönünde bkz. A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.49-50.

[716] Sözüer, **HPD**, s.231; S. Dursun, **GÜHFD**, s.234-235; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.391; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.463; Demirel, **a.g.e.**, s.58, 171.

[717] Sözüer, **HPD**, s.231; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.49; S. Dursun, **GÜHFD**, s.240; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.488; Demirel, **a.g.e.**, s.99, 102.

[718] Genel olarak doktrinde TCK m.24/f.3'teki hükümden yola çıkılarak TCK m.24/f.son açısından da eğer emrin konusu suç teşkil etmekte ise yerine getireni asla sorumluluktan kurtaramayacağı belirtilmektedir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.413. *S. Dursun* ise haklı olarak, bu iki hüküm ve benzeri durumları düzenleyen diğer kanun hükümlerindeki sistematik ilişki çerçevesinde bu yorumun isabetli olmayacağı ve bu konuda açık bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu kanaatindedir. Bkz. S. Dursun, **GÜHFD**, s.243 vd. Ayrıca bkz. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.490.

[719] Aynı yönde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.265.

Pratikte karşılaşması çok olası olmamakla birlikte TCK m.25/2'de düzenlenen *zorunluluk hali'*ne ilişkin hükümlerin ise suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçuna uygulanabilmesi teorik olarak mümkündür[720]. Burada kanunun ifadesi ile failin *"gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile"* işlediği fiillerden söz edilmektedir[721]. Eğer tehlikenin boyutu, bunun bertaraf edilebilmesi için ancak bir örgütlenmeyi gerekli kılmakta ve bu örgütlenmenin amacı kanunun suç saydığı fiilleri işlemek ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından zorunluluk halinden söz edilebilecektir. Burada esasen somut bir tehlikeyi bertaraf etmek için, somut tek bir veya birkaç fiilin işlenmesi yeterli olacak ise ortada bir hiyerarşik yapılanma olsa dahi bir örgütün varlığından söz edilemeyeceğinden, zorunluluk halinden bahsedilmesine gerek de kalmayacaktır. Ancak ağır ve muhakkak tehlike, çok uzun ve belirsiz bir süre devam edilebilecek ve ancak örgütlü bir şekilde bertaraf edilebilecek nitelikte ise ve bunun yanında, bunu bertaraf etmek için belirsiz bir süre için işlenmesi gereken, sayısı belirsiz pek çok fiil söz konusu ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından zorunluluk halinden söz edilebilecektir. Örneğin çok büyük bir doğal afetin vurduğu ve yardım gelmesinin uzun ve belirsiz bir süre için imkansız olduğu bir beldede, açlıkla karşı karşıya kalan bazı kimselerin, ancak örgütlü olarak hareket etmeleri halinde başarıya ulaşmasının mümkün olması nedeniyle hırsızlık yapmak amacıyla örgüt kurması halinde, somut olayın koşullarına göre hem işledikleri hırsızlık fiillerinden hem de buna yönelik örgütlenme fiillerinden dolayı zorunluluk hali içinde bulunduklarından bahsedilebilmesi mümkündür. Bu halde esasen fiilleri suç

[720] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; Ersan, **a.g.e.**, s.391; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.291.

[721] Zorunluluk hali düzenlemesinin hukuki niteliği ve koşulları için bkz. Zeynel T. Kangal, **Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu**, Ankara, Seçkin, 2010, s.31 vd.; Elif Bekar, **Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali**, Ankara, Seçkin, 2013, s.54 vd.; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.313 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.299 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.335 vd.; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.517 vd.

tekil etmesine rağmen, faillere suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu nedeniyle ceza verilemeyecektir[722].

Buna karşılık, TCK m.28'de düzenlenen *cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit* mazeret nedeninin bu suç tipi açısından cari olması mümkün olduğu gibi bu, belki de pratikte bu suç tipi için en sık telaffuz edilebilecek mazeret nedenidir[723]. Gerçekten, bir suç örgütünün kurucusu olmak yönünde bir düşüncesi bulunmayan bir kimseye, karşı koyamayacağı ve kurtulamayacağı bir cebir ve şiddet veya ağır bir korkutma veya tehdit uygulanarak, bu kimsenin, bu baskının etkisinden kurtulabilmek için[724] örgütün kuruluşuna katılması sağlanabilir. İşte bu halde, bu kimse hakkında kusurunun bulunmaması sebebiyle cezaya hükmolunmayacaktır[725]. Örgüt kurmanın, karşılıklı iradelerin belirli bir organizasyonu teşkil etme üzerinde uzlaşma ve bunun, işlenmesi hedeflenen suçlar yönünden elverişliliğinin sağlanmasını gerektirmesi ve örgüt yönetmenin de mütemadi olması karşısında burada daha ziyade söz konusu olabilecek durum, söz konusu fiillerin *"tehdit veya korkutmanın"* etkisi ile işlenmesidir. Bu halde tehdidin bir mazeret nedeni teşkil edebilmesi için ise belirli bir ağırlıkta olması ve doğrudan kanunun ifadesine göre *muhakkak ve ağır olması* gerekmektedir[726]. Doktrinde genel olarak, eğer cebre veya tehdide maruz kalan kimsenin, daha önemli hukuki değeri korumak için bundan daha önemsiz veya en azından eşit derecedeki hukuki değeri feda etmesi söz konusu olmuşsa ancak bu halde cebir ve tehdidin irade özgürlüğünü bertaraf ettiği kabul edilmektedir[727]. Buna göre örneğin çevrelerinde yağma, kasten öldürme, kasten yaralama gibi pek çok fiili işlemiş olmaları ile tanınan iki kişi, işinde çok usta bir çilingiri, hırsızlık amacıyla teşkil ettikleri örgüte dahil etmek istemelerine rağmen ret cevabı almaları üzerine,

---

[722] Bu ihtimalde fiilin hukuka aykırılığının söz konusu olamayacağı yönünde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.265; Ünlü, **a.g.e.**, s.107; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.98. Korunan hukuksal yararın ihlal edilen hukuksal yarardan önemli ölçüde üstün olması halinde fiilin hukuka uygun, buna karşılık iki hukuksal değerin eşit olduğu ya da önemli ölçüde orantısızlığın söz konusu olmadığı hallerde ise fiilin hukuka aykırı olacağı ve ancak bu son ihtimalin bir mazeret nedeni olduğu yönünde bkz. Kangal, **Zorunluluk Durumu**, s.47-57.

[723] Ersan, **a.g.e.**, s.391; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; Tozman, **a.g.e.**, s.361; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.291. Aksi yönde bkz. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.99.

[724] Antolisei, **Parte Generale**, s.314.

[725] Kavlak, **a.g.e.**, s.420; Tozman, **a.g.e.**, s.361. Bu halde suçun hukuka aykırılığının kalkacağı yönünde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.107. Aynı mahiyette bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.103.

[726] Zafer, **Genel Hükümler**, s.346; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.344; A. K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.59; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.632.

[727] Bkz. Sözüer, **HPD**, s.233; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.404; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.345; Zafer, **Genel Hükümler**, s.346.

eğer kabul etmezse çocuğunu öldürmekle tehdit etmiş olabilirler. Eğer bu tehdit nedeniyle çilingir örgütün kuruluşuna iştirak etmek durumunda kalmış ise, hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan dolayı cezaya hükmolunmayacaktır[728].

TCK m.29'da düzenlenen *haksız tahrik* hükümlerinin suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından uygulanabilmesi ise bizce mümkün değildir. Esasen haksız tahrik hükümlerinin uygulanabilmesi için haksız tahrik altında işlenen fiilin *haksız eylemi gerçekleştiren kimseye yönelmesi* şarttır[729]. Oysa suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda failler kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit etmekte ve bu haliyle, toplumsal yapının tüm üyelerine karşı anılan fiili işlemektedirler[730]. Doğal olarak, kendilerini buna yönelten etken somut bir ya da birden fazla kişinin haksız eylemi olsa ve suç örgütü bu haksız eylemlere tepkinin bir ürünü bile olsa, suç örgütünün ihdası ile birlikte, "toplumun tüm üyelerinin hukuksal değerlerinin ihlal edilmesi" söz konusu olacağından, haliyle bu kimseler açısından suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu yönünden haksız tahrik koşullarının gerçekleşeceğinden de söz edilemeyecektir. Bu itibarla suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasına bizce imkan yoktur.

Kusuru kaldıran hata hükümlerinin, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından uygulanabilmesi de mümkündür. Bu, ya kusurluluğu kaldıran nedenlerin maddi koşullarında hata (TCK m.30/f.3) ya da haksızlık hatası

---

[728] Bir kimsenin zorla örgüte sokulmasını *zorunluluk hali* başlığı altında ve bir hukuka uygunluk nedeni olarak ele alan *Çakın,* bunun örgüt kurucuları açısından uygulanamayacağını zira özgür irade ile hareket etmeden bir örgütü kurmanın mümkün gözükmediğini belirtmektedir Bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.88-89. Bu haliyle yazarın, suçun sübjektif yapısına dair *tipik fiili bilerek ve isteyerek işleme* ile suç tipinin unsurları dışında kalan kusur alanına dair *haksızlığı arzu etme* arasındaki kategorik ayrımı yadsıdığı anlaşılmaktadır. Oysa fail, manevi zorla dahi olsa bir örgütün kurucusu olabilir. Zira zorlama yoluyla dahi olsa bu halde tipik fiili bilerek ve bunun tipik tehlikeliliği meydana getirdiği bilincini taşıyarak yani isteyerek (bkz. Ozansü, **Kast**, s.135) işlediği şüphesizdir. Ancak bu halde iradesi zorlanan failin kusurunun bulunmadığı kabul edilecektir. Zira bu halde fail "haksız eylemi arzu etmemekte" onu "işlemeye mecbur kalmakta"dır.

[729] Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.435; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.434-435; Zafer, **Genel Hükümler**, s.359; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.523; A. K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.62; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.351; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.650; Gülşah Bostancı Bozbayındır, **Ceza Hukukunda Haksız Tahrik**, İstanbul, Beta, 2015, s.211-212.

[730] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71; Tozman, **a.g.e.**, s.171; Kavlak, **a.g.e.**, s.360; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.120; Yurtlu, **a.g.e.**, s.93; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.68.

(TCK m.30/f.4) şeklinde cari olabilir[731]. Örneğin aslında, muhakkak ve ağır bir tehdit olmamasına rağmen bu şekilde bir tehditle karşılaştığı konusunda kaçınılmaz bir hataya düşen kimsenin kusuru olmadığı kabul edilecektir[732]. Haksızlık yanılgısı noktasında ise kanun *"işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi"*nin bu hatasından yararlanacağını düzenlemiştir (TCK m.30/f.4)[733]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiilleri yaptırım altına alındığından, haksızlık yanılgısı hükümlerinin bu suç tipi açısından uygulanması ilk başta çok mümkün görülmemektedir. Ancak faillerin işlemeyi hedeflediği fiillerin haksızlığı konusunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmeleri durumunda, bu fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulması açısından da haksızlık hatası hükümlerinin uygulanması bizce mümkündür. Bunun için, kişilerin birden fazla sayıda gerçekleştirmeyi amaçladıkları fiillerin haksızlık teşkil ettiğini bilmemeleri durumu söz konusu olmalı ve bu konudaki yanılgılarının bilgi ve eğitim düzeyleri ile içinde bulundukları sosyal ve kültürel çevre koşullarına göre *kaçınılmaz* olduğu kabul edilebilmelidir[734]. Örneğin keyif verici *khat* bitkisinin tamamen yasal, hatta kültürel faaliyetlerinin bir parçası olduğu Kenya vatandaşı üç kişinin, bu bitkinin Türkiye'de tarımını yapmak üzere bir organizasyon kurmaları ancak bu bitkinin ülkemiz açısından uyuşturucu-uyarıcı madde niteliğinde olduğuna dair içtihatların bulunduğu konusunda kaçınılmaz bir hataya düşmeleri halinde, bu kimselerin uyuşturucu madde ticareti yapmak üzere bir suç örgütü kurduklarından veya yönettiklerinden söz edilebilirse de işlemeyi hedefledikleri fiillerin haksızlığı yönünden kaçınılmaz hataları nedeniyle suç örgütü kurma veya yönetme suçu açısından da kusurlarının bulunmadığı kabul edilecektir[735].

---

[731] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.452 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.362 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.354 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.313-316; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.711-721.

[732] Sözüer, **HPD**, s.233; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1054; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.357.

[733] Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.316; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.456-457; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.69; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.424-425; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.224 vd.

[734] Haksızlık yanılgısında "kaçınılabilirlik" açısından bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.483; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1115; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.316; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.356; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.718-719; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.197; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.224 vd.

[735] Dikkat edilirse bu örnekte faillerin hem uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu (TCK m.188) hem de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1) suçu yönünden kasten hareket ettikleri konusunda bir tereddüt yoktur. Nitekim faillerin ticaretini yaptıkları bitkinin *khat* olduğunu bilmeleri, uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçu yönünden kasten hareket ettiklerinin kabulü için

V- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A- Suça Teşebbüs

Suça teşebbüs hükümlerine (TCK m.35) göre fail, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacak ve tamamlanmış suçun cezasına nispetle "meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre" daha az bir ceza ile cezalandırılacaktır[736]. Herhangi bir suç tipi açısından suça teşebbüs noktasında ilk ve en önemli mesele, o suç tipi açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olup olmadığının tespitidir. Çünkü her ne kadar kanunda[737] bir ayrım yapılmamakta ise de suça teşebbüs hükümleri her suç tipi açısından

---

yeterli olup bunun kanundaki uyuşturucu madde kapsamına girmediğini zannetmeleri basit bir *niteleme hatasından* ibarettir. Aynı şekilde amaç fiilin mahiyetini bilen kimselerin, yanılgıya düşerek, bunun kanundaki bir suç tipi kapsamına girmediğini zannetmeleri de bir niteleme hatası mahiyetindedir. Maddi unsurların algısal ve anlamsal bilgisine sahip olan faillerin bunun kanuni tipte nasıl nitelendiğini bilmemeleri ise kastlarını etkilemeyecektir (Adem Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Bohlander, **a.g.e.**, s.62; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270, c.II, k.no:1078-1079; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.678-679; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.40). Ancak bu bitkinin tamamen yasal, hatta kültürel faaliyetlerinin bir parçası olduğu bir ülkenin vatandaşlarının, bunun ticaretini yapmak üzere örgütlenmeleri halinde, hem amaç fiilleri ve hem de örgütlenmeleri açısından kaçınılmaz bir haksızlık yanılgısına düştükleri kabul edilebilir bir durumdur. Bu durumda faillerin her iki suç yönünden kusurlarının bulunmadığından bahsedilebilecektir. Krş. Patalano, **a.g.e.**, s.219-220; Tozman, **a.g.e.**, s.355.

[736] Ranieri, **a.g.e.**, s.393-394; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.668; Bohlander, **a.g.e.**, s.139; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.496; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.361; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.398,417; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.586.

[737] Alman Ceza Kanunu'nda belirli ağırlıktaki (cürüm) suç tipleri için suça teşebbüs ancak kanunda açıkça öngörülen hallerde cezalandırılabilir (Alman Ceza Kanunu'nda bu meseleye ilişkin normatif çözüm ve bunun neticeleri için bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:638 vd; Bohlander, **a.g.e.**, s.137-138). Bu çözüm çerçevesinde Alman Ceza Kanunu açısından, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinin tümünü seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenleyen p.129 hükmünde, bu suça teşebbüsün cezalandırılabileceği açıkça belirtilmiştir. Benzeri bir çözüm tarzı Fransız Ceza Kanunu için de geçerlidir. Nitekim, bu kanun sisteminde teşebbüsün söz konusu olabilmesi için açık bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç vardır. Ancak bu sistemde, Alman Ceza Kanunundan farklı olarak örgüte üye olma hususunda kanunun açık düzenlemesi olmadığı için bu suç açısından teşebbüsün cezalandırılmadığı kabul edilmektedir. Bkz.Yaşar, **a.g.e.**, s.223. Ancak hemen belirtelim ki Alman Ceza Kanunu elverişsiz teşebbüs hallerini de cezalandırmaktadır (bkz. Bohlander, **a.g.e.**, s.144-145). Bu nedenle örgütlenme suç tipleri açısından teşebbüsün cezalandırılabilir olmasının kabulü bu ülkeye özgü hukuk mantığı çerçevesinde değerlendirilmelidir.

uygulanabilir nitelikte değildir[738]. Hangi suç tiplerinin teşebbüs hükümlerinin uygulanmasına müsait olduğu ve bu çerçevede suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun bu ayrımın neresinde yer alacağı ise oldukça tartışmalıdır. Bazı yazarlar suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları da dahil tüm tehlike suçları için, bazıları ise çeşitli gerekçelerle yalnızca bu suç tipi açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığını belirtirken, diğer bazıları ise bu suç tipi açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Bu tartışmalar ve nihayet bizim bu hususta vardığımız görüş, niteliği itibariyle TCK m.220'de tanımlanan diğer suç tipleri açısından da sonuç doğurabilecek niteliktedir. Bu münasebetle aşağıdaki ilk alt-başlıkta bu hususstaki genel ve suç tipine has görüşler ele alınmış ve takip eden alt-başlıkta görüşümüze yer verilmiştir.

1- Bu Suç Açısından Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Mümkün Olup Olmadığı Meselesi Yönünde Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

a- Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Bu Suç Tipi Açısından Mümkün Olmadığı Görüşü

Bu grupta olan yazarlardan bazıları suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu da dahil olmak üzere tüm tehlike suçları açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı görüşündedir. Bu yazarlardan bir kısmına göre tehlike suçlarında bir zarar söz konusu olmayıp yalnızca bir tehlike mevzubahis olduğundan, "tehlikenin tehlikesi bir tehlike olarak vasıflandırılamayacağından" bu suç tipleri teşebbüse müsait değildir[739]. Zira teşebbüste zarar meydana gelmesi tehlikesi cezalandırıldığından tehlikenin tehlikesinin cezalandırılması hukuksal değerlerin korunması ilkesi ile uyumlu bir

[738] Bkz. Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.682; Mantovani, **a.g.e.**, s.452-453; Pervin Aksoy İpekçioğlu; **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Ankara, Seçkin, 2009, s.175; Toroslu, **Genel Kısım**, s.275; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.624; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.457.
[739] Mantovani, **a.g.e.**, s.452.

önerme olmayacaktır[740]. Esasen suça teşebbüste de hukuksal değerlerin tehlikeye uğratılması yaptırıma bağlandığına göre zaten bağımsız olarak cezalandırılabilen tehlike suçlarında bir kez daha teşebbüsten söz etmek mümkün değildir[741]. Dolayısıyla bu görüşe göre, bir tehlike suçu olan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından teşebbüsten söz etmek mümkün değildir[742].

Benzeri bir görüşe göre suça teşebbüsün cezalandırılma nedeni suçun konusu üzerinde meydana gelen tehlikedir ve tehlike suçlarında da zaten suçun konusunun tehlikeye uğratılması cezalandırılmaktadır. Buna göre bir tehlike suçuna teşebbüsün cezalandırılması durumunda, cezalandırmanın sınırları, suçun ancak hukuksal değer ihlali halinde söz konusu olabileceğine dair ilke (*principo di offensivitá)* ile uyumsuz olacak şekilde genişleyecektir[743].

Aynı yönde bir görüşe göre tehlike suçlarına teşebbüsün cezalandırılması, amaç suçların işlenmesi tehlikesinin cezalandırılması anlamına gelecek, bu halde de zaten öne alınan cezai koruma bir kez daha ve gereğinden fazla öne alınmış olacaktır. Bu durum belirlilik ilkesi açısından da sakıncalı olup bu suça teşebbüsün kabul edilmesi halinde suçun unsurları tüm belirginliğini kaybedebilecektir[744].

Söz konusu suç tipinin *hazırlık hareketlerinin bağımsız olarak cezalandırıldığı bir suç tipi* olmasından yola çıkan bir görüş ise TCK m.35'te *"elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da"* ifadesine yer verildiğinden dolayı hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı suçlara teşebbüsün mümkün olmadığını iddia etmiştir. Bu görüşteki yazarlara göre "henüz hazırlık hareketlerine geçilmediği durumlarda icra hareketlerinin başladığından ve böylelikle 35. maddenin uygulama alanı bulabileceğinden bahsedilemeyecektir"[745].

---

[740] Örgütlenme fiilleri ile zaten kamu düzeni açısından tehlike ortaya çıkması nedeniyle ceza yaptırımı uygulandığı, bu fiillerin ise örgütlenme hareketine ilişkin anlaşma ile oluştuğu, buna dair hazırlığın ise koruma objesi açısından bir tehlike doğurduğundan söz edilemeyeceği, bu nednele bu suç tiplerinin teşebbüs hükümlerinin uygulanmasına izin vermediği yönünde bkz. Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.124 ve orada zikredilen karar.

[741] Mantovani, **a.g.e.**, s.452-453. Ayrıca bkz. Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.184; Daragenli, **Tehlike Suçları**, s.73.

[742] Bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.112.

[743] Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.682.

[744] Tozman, **a.g.e.**, s.372-373. Benzeri bir görüş için bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.92. Bu suç tiplerinde esasen hazırlık hareketi mahiyetindeki fiillerin cezalandırıldığı ve bu suç açısından teşebbüs sorumluluğunun doğmasının ceza sorumluluğunun öne çekilmesi anlamına geleceği yönünde bkz. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.260.

[745] Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.814-815.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, "örgütün yapısı, üye sayısı ve araç – gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmasını" bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabul eden yazarlardan bir kısmına göre bünyesinde objektif cezalandırılabilirlik koşulu ihtiva eden suçlara teşebbüs mümkün olmadığından[746] suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna teşebbüs de mümkün değildir. Bu suç tipinde, kişinin cezalandırılabilmesi için suçun tamamlanmış olması yeterli olmamakta, buna ek olarak ayrıca cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi de aranmaktadır. Haliyle suç henüz tamamlanmamış ise objektif cezalandırılabilme koşulu da gerçekleşmediğinden ortada cezalandırılabilir bir fiil olmayacak ve bu nedenle faili teşebbüsten dolayı sorumlu tutmak da mümkün olamayacaktır[747].

Yine bu gruptaki bazı yazarlara göre bir suç örgütü kurulamadığı sürece kanunun aradığı elverişliliği taşıyıp taşımadığı belirlenemeyeceğine göre teşebbüsün uygulanması olasılığı söz konusu değildir. Bu durumda, ya faillerin gerçekleştirdikleri hareketler elverişlilik boyutuna ulaşmıştır ve haliyle burada bir örgüt vardır ya da bu boyuta ulaşamamıştır ve ortada cezalandırılabilir bir fiil bulunmamaktadır[748].

Yine aynı yöndeki bir görüşe göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu neticesi hareketle bitişik bir suç olduğundan teşebbüse elverişli değildir[749]. Suç işlemek amacıyla örgüt kurulmasıyla birlikte suç

---

[746] Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.189. Ancak objektif cezalandırılabilirlik koşulu söz konusu olan suçlarda suça teşebbüsün mümkün olmadığının mı yoksa teşebbüs mümkün olmakla birlikte bunun cezalandırılmadığının mı kabul edilmesi gerektiği hususu tartışmalıdır (bkz. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.145 vd.). Bu halde suça teşebbüsün mümkün olmadığı yönünde görüş için bkz. Dönmezer,Erman, **a.g.e.**, c.I, K.no:459; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.411. Bu halde suça teşebbüsün mümkün olduğunu ancak cezalandırmanın söz konusu olamayacağını kabul eden görüş için bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.411; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.826; Ersan, **a.g.e.**, s.393.

[747] Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.86. Aynı mahiyette bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.175; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.296-297. Bu son belirtilen yazar, örgüt yönetme fiili açısından ayrıca bunun neticesi hareketle bitişik bir suç olduğunu, yöneticilik yapma hareketi gerçekleştirilinceye kadarki hareketlerin hazırlık hareketi niteliğinde olduğunu, yöneticilik yapmakla birlikte de suçun tamamlanacağını, bu nedenle de teşebbüse müsait olamayacağını belirtmektedir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.298.

[748] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889. Benzeri bir değerlendirme için bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.426.

[749] Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.242; Şen, **a.g.e.**, s.148; Kavlak, **a.g.e.**, s.424-425; Akkaya, **a.g.e.**, s.36; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6657; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3495; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.111; Zeybek, **a.g.e.**, s.111; Ünlü, **a.g.e.**, s.177; Çakın, **a.g.e.**, s.92.

tamamlanmaktadır[750]. Örgütün kurulmasına yönelik hareketler hazırlık hareketi olarak kabul edilmelidir[751].

Aynı mahiyette bir görüşe göre sırf hareket suçlarında teşebbüsün mümkün olabilmesi için hareketin kısımlara bölünebilir olması gerekir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurmada ise hareketin kısımlara bölünebilmesi mümkün değildir. Suç bu nedenle teşebbüse müsait değildir[752].

Benzeri bir görüşe göre de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu, kesintisiz bir suçtur ve kesintisiz suçlara teşebbüs mümkün değildir[753]. Üç kişinin bir araya gelmesi yalnızca hazırlık hareketi niteliğindedir[754].

Bu yöndeki bir diğer görüşe göre suç, kanuni tanımdaki unsurları taşıyan bir örgütün kurulması ile birlikte tamamlanmakta olup bu ana kadarki faaliyetler hazırlık hareketi niteliğindedir. Haliyle örgütün kurulması ile suç da tamamlanacak ve bu aşamaya kadarki faaliyetler de icra hareketi olarak nitelenemeyecektir. Dolayısıyla bu suça teşebbüsten söz etmeye olanak yoktur[755].

Bu grupta sınıflandırılabilecek son görüşe göre ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu neticesi hareketle bitişik bir suç tipi olduğu ve bu nedenle teşebbüse müsait olmadığı gibi bu suç tipinin bir tehlike suçu olması nedeniyle de suça teşebbüsten bahsedilemeyecektir. Eğer icra hareketleri tamamlanıp temadi başlamış ise suç örgütü vardır, ancak eğer icra hareketleri tamamlanamamış ve örgüt ortaya çıkmamış ise ortada temadi eden bir fiil de olamayacağından suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna teşebbüsten de söz edilemeyecektir[756].

---

[750] Şen, **a.g.e.**, s.149; Kavlak, **a.g.e.**, s.425.
[751] Özek, **Nurullah Kunter'e Armağan**, s.242; Kavlak, **a.g.e.**, s.425-426; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.111.
[752] Yurtlu, **a.g.e.**, s.174.
[753] Mütemadi suçlara teşebbüsün mümkün olmadığına dair görüş ve dayanakları için bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.220; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.194. Bunun tartışmalı olduğu ve tipik hareketin tamamlanamadığı ya da süreklilik için gerekli mimimum sürenin gerçekleşmediği durumlarda teşebbüsten dolayı ceza verilebileceği yönünde bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.453-454. Keza aynı tartışmaya değinerek teşebbüsün, mütemadilik için gerekli minimum süre açısından kabul edilebilirliği yönünde bkz. Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.682. Bu suçlarda icra hareketlerinin başlamasından suçun tamamlanmasına kadar teşebbüsün mümkün olduğu yönünde bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.816-817.
[754] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; Çakın, **a.g.e.**, s.92-93.
[755] Kavlak, **a.g.e.**, s.425-426.
[756] Şen, **a.g.e.**, s.148-149; Çakın, **a.g.e.**, s.93.

b- Teşebbüs Hükümlerinin Uygulanmasının Bu Suç Tipi Açısından da Mümkün Olduğu Görüşü

Bu konudaki görüşlerden ilkine göre bu suç açısından icra hareketlerinin tamamlanamaması suretiyle teşebbüs hükümlerinin uygulanmaması için bir sebep yoktur[757]. Zira, suçun icra hareketi olarak kanunda gösterilen bütün ferdi durumların teşebbüs derecesi mümkün olabilir. Bu nedenle örgüt kurulmasına ve örgüt yönetmeye teşebbüs mümkündür[758].

Tehlikenin cezalandırılması gereken bir netice tipi olduğundan yola çıkan görüşe göre, tamamlanmış suç açısından dış dünyada meydana getirilen değişiklik zarar olabileceği gibi tehlike de olabilir. Zarar suçlarında suçun konusu açısından bir zarar meydana geldiği gibi tehlike suçlarında da suçun konusu bakımından bir tehlike meydana gelir[759]. Bu tehlike, sonuca göre daha uzak olsa ve tehlikenin tehlikesi vasfı taşısa bile nihayetinde ortada bir tehlike olduğu kabul edilmelidir. Haliyle tehlike neticesi meydana getirmeye teşebbüs ile zarar neticesi meydana getirmeye teşebbüs arasında bir fark söz konusu olmayıp eğer hareket kısımlara bölünebilir nitelikte ise tehlike suçlarına da teşebbüs mümkündür[760]. Bu görüşü savunan yazarlar tehlike suçlarına teşebbüsten bahsedilebilmesi için gerçekleştirilen hareketle suçun konusu açısından bir tehlikenin doğması, ancak bu tehlikenin suçun tamamlanması ile gerçekleştirilecek olan tehlikeye nazaran daha az olması gerektiğini belirtmektedirler[761].

Bu yönde diğer bir görüşe göre, bir suç tipinin soyut olarak belirli bir kategoride yer alması onun teşebbüse müsait olup olmadığı noktasında belirleyici olamaz; her bir hareket şekli açısından teşebbüsün mümkün olup olmadığı incelenmelidir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu neticesi hareketle bitişik bir suç olmakla birlikte eğer hareket kısımlara ayrılabiliyorsa bu suça teşebbüs mümkündür. Buna göre, örgütü kurmaya yönelik şüpheye yer

---

[757] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1125. *Antolisei* de bu suç tipinin karakteristik özelliklerini (somut tehlike suçu olması gibi) teşebbüse müsait olmayan suç kategorilerinde görmemiş ve özellikle kural olarak tehlike suçlarına teşebbüsün mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.511-513.
[758] Özek, **İHFM**, s.487-488.
[759] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196-197; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.184.
[760] Zafer, **Genel Hükümler**, s.194; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.184.
[761] Daragenli, **Tehlike Suçları**, s.73-74.

vermeyecek uygun hareketlerin yarıda kesilmesi halinde teşebbüs mümkün sayılacak olup örneğin bir suç örgütünü kurmaya yönelik müzakereler başlamış ancak müzakereciler yakalanmış ise suça teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacaklardır[762].

Bu yöndeki bir diğer görüşe göre suç işlemek amacıyla anlaşma anında suç tamamlanmış olur. Ancak kurucuların örgüt kurma girişimleri, örneğin anlaşma müzakerelerinin kesilmesi gibi nedenlerle iradelerinden bağımsız olarak neticesiz kalabilir. Bu durumda suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna teşebbüsten söz edilecektir[763].

Yine bu yöndeki bir görüşle göre sırf hareket suçu olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda icra hareketlerinin kısımlara bölünme imkanı olduğu sürece suça teşebbüs mümkündür[764]. Bu çerçevede örneğin, en az üç kişi tarafından örgüt kurma iradeleri ortaya konulup örgütün kurulması için gerekli hususlar yerine getirilirken anlaşmaya varılamaması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir. Burada, işlenmesi hedeflenen suçlara ilişkin hazırlık hareketi niteliğindeki fiiller bağımsız suç haline getirildiği için, bu suç tipine ilişkin suça teşebbüsün cezalandırılması hazırlık hareketlerinin cezalandırılması anlamına da gelmemektedir. Yine bu görüşe göre suçun mütemadi suç niteliğinde olması da teşebbüse müsait olmasına engel değildir zira mütemadi suçlara, suçun tamamlanma anına kadar teşebbüs mümkündür[765].

2- Değerlendirme

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna teşebbüsün mümkün olup olmadığı ile ilgili tartışmanın bizce suça teşebbüs kavramının hukuki niteliğinden ve kuramsal temelinden bağımsız olarak değerlendirilebilmesi mümkün

---

[762] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.391; Evik, **MÜHF-HAD**, s.687; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.298.

[763] Boscarelli, **Enciclopedia,** s.871; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533.

[764] Sırf hareket suçları ve somut tehlike suçlarının teşebbüse müsait olduğu yönünde görüş için bkz. Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.185-187.

[765] Mantovani, **a.g.e.**, s.454; Ersan, **a.g.e.**, s.392-393. Bu son belirtilen yazar kanuni tipte geçen elverişliliği bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak kabul etmekle birlikte, objektif cezalandırılabilirlik şartı ihtiva eden suçlara da teşebbüsün mümkün olduğunu, ancak teşebbüs aşamasında kalan bu tür suçlarda objektif cezalandırılabilirlik koşulu gerçeklemedikçe suça teşebbüsten dolayı ceza verilemeyeceğini belirtmektedir (bkz. **A.e.**, s.393).

değildir. Teknik anlamda cezalandırılabilirliğin alanını genişleten[766] suça teşebbüs hükümleri suç tipinin koruma objesinin (=suçun konusun), yalnızca tipik zarar doğuran fiillere karşı değil, aynı zamanda yalnızca tehlike teşkil eden fiillere karşı da korunması fikrinin bir tezahürüdür[767]. Zira "tamamlanmış suça cezalandırılabilirlik içeriği kazandıran iradi hareketin objektif uygunluğuna bağlı olarak, suç konusu üzerinde gerçekleşen tipik neticenin hukuki yararı ihlal etmesi, suça teşebbüste de yine aynı nitelikte hareketin, tipik neticenin oluşması imkanına sahip olması biçiminde hukuki yararı ihlal etmiş olmaktadır"[768].

Yukarıda da belirttiğimiz üzere ceza hukuku münhasıran hukuksal değerleri koruma amacı üzerine bina edilebilir[769]. Hukuksal değerler, hukuk tarafından kendisine bir değer atfedilerek hukuki sonuç bağlanan ve hukuki koruma altına alınan bireysel menfaatler yani hukuksal formları ile *haklar, özgürlükler ve benzeri hukuki kurumları* ifade etmektedir[770]. Fail, gerçekleştirdiği hareket ile bu hakların ilişkili olduğu fiziksel veya toplumsal objeler yani suçun konusu üzerinde bir zarar veya tehlike meydana getirerek, bu objelerle kişiler arasında hukuk tarafından korunan değer ilişkisini tanımadığını ortaya koymakta yani hukuksal değerleri ihlal etmektedir[771]. Hukuksal değerleri koruma görevini ifa eden ceza normları da suçun konusunu teşkil eden soyut ve somut objelere yönelmiş bu zarar veya yalnızca tehlike doğuran davranışları suç olarak düzenler[772]. Bu haliyle kanun koyucu bazı durumlarda zarara neden olan davranışları suç olarak düzenlerken, diğer bazı durumlarda hareketin, suçun konusu üzerinde yalnızca tehlike doğurmasını ceza yaptırımına sebep haksızlığın yani suçun oluşması için yeterli görmüştür. Bu sonuncu halde, suçun konusunu, yalnızca tehlike doğuran davranışlara karşı koruma

---

[766] Mantovani, **a.g.e.**, s.439; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.669; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.45-46; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462; Zafer, **Genel Hükümler**, s.394; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.592-593; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.336; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.786; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.43.

[767] Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.670; Mantovani, **a.g.e.**, s.452; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147-149; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.334-336; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462; Zafer, **Genel Hükümler**, s.394; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.44.

[768] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.148.

[769] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.144,147; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:1,8; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.41; Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.135.

[770] Zafer, **Genel Hükümler**, s.5. Ayrıca bkz. Sarıtaş, **İÜHFM**, s.1092.

[771] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462.

[772] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.183-184; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204-205.

görevini üstlenen kanun koyucunun, zarar teşkil eden fiilleri yaptırıma bağladığı suç tipleri yönünden, bu zararı meydana getirmeye elverişli hareketleri gerçekleştirmek suretiyle suçun konusunun somut bir şekilde tehlikeye uğratılmasını görmezden gelmesi elbette mümkün değildir[773]. İşte, zarar suçlarında failin bu zarar neticesini meydana getirmeye elverişli hareketlerle doğrudan doğruya suçu icraya başlamasının suçun konusunu tehlikeye uğratması karşısında, teşebbüs hükümleri ile bu *tehlikeli hareket* yaptırıma bağlanmaktadır[774]. Başka bir ifade ile suça teşebbüs halinde fail, elverişli hareketlerle doğrudan doğruya suçun icrasına başlayarak suçun konusu üzerinde bir tehlike meydana getirmekte, haliyle bir haksızlığa sebebiyet vermekte ve kanun koyucu teşebbüs hükümleri ile bu haksızlığı ceza yaptırımı ile karşılamaktadır. Hatırlatmamız gerekir ki hareketin suçun konusu açısından hiçbir tehlike doğurmaması halinde ortada cezalandırılabilir bir hareketten de söz edilemeyecektir. Zira, suçun konusu üzerinde tehlike meydana getirmeyen[775] ve haliyle hiçbir hukuksal değeri ihlal etmeyen bir hareketin ceza normları ile yaptırıma bağlanan bir haksızlığa sebebiyet vermesi mümkün değildir[776].

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere somut tehlike suçlarında suçun oluşabilmesi için varlığı aranan somut tehlike hareketten bağımsız bir vasfa sahip değildir. Esasında kanuni tipte aranan bu tehlike, hareketin belirli bir şekilde icrası ile ortaya çıkabilecek bir *niteliği* olup hareket ancak bu niteliği sağlarsa suçun icrasına başlandığından söz edilebilecektir. Dolayısıyla somut tehlike suçlarında somut tehlikelilik vasfını taşıyan hareket ile bu vasfı taşımayan hareket *niteliksel olarak* birbirinden farklıdır. Kanun koyucu teşebbüs hükümlerini vaz'ederken de bu nitelik farkını esas almış olup buna göre hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayrım da aynı nitelik farkına dayanır; icra hareketleri teşebbüs hükümlerinin somutlaştırdığı bu tehlikelilik niteliğini taşırken, hazırlık hareketleri taşımaz.

---

[773] Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.233; Mantovani, **a.g.e.**, s.436-437.

[774] Antolisei, **Parte Generale**, s.485; Mantovani, **a.g.e.**, s.452; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.670; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462; Zafer, **Genel Hükümler**, s.194; Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.44.

[775] Bkz. Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.205. Belirttiğimiz üzere hareketin tehlike doğurması, ona tipik hareket vasfı veren bir nitelik olup bu durum hareketin tipik haksızlık vasfı taşımasının da temelidir. Bu konudaki açıklamalarımız için bkz. Yukarıda **§ 2**, II, A, 2, b, (4), (b), iii.

[776] Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.145-146; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.204-205. Krş. Göktürk, **a.g.e.**, s.29 vd. Yazar neticenin "zarar veya tehlike şeklinde tezahür ettiğini" belirtmekte ve bu şekilde tanımladığı neticenin "haksızlığın bir parçası olmadığını", zarar veya tehlikenin yalnızca haksızlığın yoğunluğunun belirlenmesinde dikkate alınacağını ifade etmektedir (**A.e.**, s.35, 38-39).

Bu tespit ve değerlendirmelerimizin en temel sonucu somut tehlike suçlarının teşebbüse elverişli olmamasıdır. Gerçekten, bir fiilin suç teşkil eden haksızlığa sebebiyet verebilmesi için suçla korunan hukuksal değeri ihlal etmesi gerekeceğinden, ortada cezalandırılabilir bir haksızlıktan söz edilebilmesi için hareketin suçun konusu açısından tehlike doğurması şarttır[777]. Zarar suçlarında bu tehlike, zarar meydana getirmeye elverişli hareketlerle suçun icrasına başlanması ile birlikte doğacaktır[778]. Oysa somut tehlike suçlarında suçun işlenmesi için aranan tehlike, bizatihi tipte somutlaştırılmış olup bu halde fiilin, suçun konusunu "kanunun öngördüğü suretle" tehlikeye uğratması cezalandırılabilirliğin de temelidir[779]. Bunun doğal sonucu olarak suç tipindeki hareket, ancak yine suç tipinde öngörülen somut tehlikeyi doğurduğu anda bir hukuksal değer ihlaline sebebiyet verecek, haliyle hareket bu vasfa sahipse kanunda ayrıca bir neticeye yer verilmediğinden suç da tamamlanmış olacak, hareket bu niteliğe sahip değilse, bu sefer de zaten suçun icrasına başlandığı söylenemeyeceğinden ve haliyle de cezalandırılabilir bir hareketten söz edilemeyeceğinden, hiçbir ihtimalde bir somut tehlike suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanma olanağı söz konusu olamayacaktır[780]. Doğal olarak, suçun konusu üzerinde en azından bir tehlike meydana gelmedikçe hukuksal değer ihlalinden söz edilemeyeceğinden[781], somut tehlike suçlarında da hukuksal

---

[777] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.452; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.205.

[778] Elverişsiz teşebbüsün cezalandırılmama nedeni de budur. Zira "şayet aracın elverişsiz olması ya da suçun konusunun bulunmaması nedeniyle tipiklik gerçekleşmeyecekse, failin suç işleme iradesini ortaya koymuş olmasına rağmen, teşebbüsten dolayı ceza verilmez. Çünkü hareket suçun konusu üzerinde herhangi bir tehlike yaratmış değildir" Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.363. Bkz. ve krş. Ranieri, **a.g.e.**, s.397.

[779] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:163; Krş. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.210.

[780] Soyut ve somut tehlike suçlarında bir ayrım yapılması gerektiği doktrinde farklı gerekçelerle daha evvelden de ileri sürülmüştür. Nitekim *Aksoy İpekçioğlu'*nun İtalyan yazarlara atfen belirttiği üzere "bu konuda ortaya atılan üçüncü bir görüş ise, tehlike suçlarını somut ve soyut olarak ele almakta ve teşebbüs durumunu da bu ayrıma göre değerlendirmektedir (…) Somut tehlike suçları maddi suçlardandır. Buradaki tehlike varsayıma dayanmamaktadır. Somut tehlike suçlarının varlığı için mutlaka tehlikenin gerçekleşmesi gerektiğinden bu tür suçlara teşebbüs etmek mümkün değildir" Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.184.

[781] Bu durumda kaçınılmaz olarak akla soyut tehlike suçlarının neden teşebbüse elverişli olduğu sorusu gelecektir. Esasen soyut tehlike suçları olarak isimlendirilen suç grubu homojen değildir (bkz. Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.266; Mantovani, **a.g.e.**, s.210 - 212). Bunların bir kısmı, hareketin tipe uygun surette icrasının tehlike meydana getirmeme ihtimalinin söz konusu olamadığı ve kanun koyucunun da bu nedenle ayrıca bir somut tehlike cümleciği öngörmediği suçlardır (Ör: TCK m.105, 106, 107, 109, 188, 191, 309 gibi). Örneğin bir hareket eğer *tehdit* olarak vasıflandırılabiliyorsa o hareketin kişi özgürlüğü açısından tehlike doğurmamasından söz edilemez, eğer hareket bu niteliği taşımıyorsa zaten tehdit değildir. *Gerçek soyut tehlike suçları* olarak isimlendirebileceğimiz bu suç grubunda hareketin icrasına girişilmesi ile (örneğin uyuşturucu imal etmeye başlamakla) birlikte

değer ihlali, kanunda öngörülen somut tehlikelilik niteliğini taşıyan hareketin gerçekleştirilmesi ile birlikte mevzu bahis olmakta, bu aşamadan evvelki hareketler, bu tehlikelilik niteliğini taşımadıklarından icra hareketi vasfını kazanamamaktadır[782]. Bu nedenle, bir somut tehlike suçuna teşebbüs bizce cezalandırılabilir değildir[783].

Bu tespit ve değerlendirmelerimiz elbette suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da caridir. Bir somut tehlike suçu olan bu suç tipinde birden fazla fail, sayısı belirsiz ve soyut tip olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmekte ve bu suçları gerçekleştirmede araç olarak

---

suçun konusu açısından tehlike de doğmaktadır ve bu tehlike hareketin tamamlaması (örneğin uyuşturucu imalatının tamamlanması) ile birlikte meydana gelen tehlike ile *niteliksel* değil *niceliksel* olarak farklıdır. Zira kanun koyucu bu suçlarda, somut tehlike suçlarında olduğu gibi bir *somut tehlikelilik niteliği* aramamıştır. Bu suçlarda bu şekilde bir nitelik aranmadığı içindir ki hareketin icrasına başlanması ile de bir tehlike meydana geldiği kabul edilir ancak bu tehlike, suçun tamamlanması ile ortaya çıkan tehlike kadar yoğun değildir. Dolayısıyla bu tip suçların, suça teşebbüs açısından, hareketin tamamlanamaması nedeniyle teşebbüs aşamasında kalan zarar suçlarından bir farkları söz konusu değildir. Buna karşılık *görünüşte soyut tehlike suçları* olarak isimlendirebileceğimiz ikinci grup suçlar, bir somut tehlike suçunun daha az cezayı gerektiren birer versiyonu olarak ihdas edilirler. Burada hareketin somut tehlikelilik vasfı taşıması halinde somut tehlike suçuna sebebiyet vereceği kabul edilirken bu vasfı taşımaması da bağımsız bir soyut tehlike suçu olarak cezalandırılmaktadır. Örneğin TCK m.170/f.2 böyledir. Esasen bunlar, salt emre aykırılık nedeniyle birer kabahat olmalarına rağmen suç olarak düzenlenen fiilledir ve ceza hukukunda birer çıkıntı olmaları nedeniyle, temel ilkelerin uygulanması noktasında uyumsuz sonuçlara yol açmaları kaçınılmazdır. Tüm soyut tehlike suçları açısından, bunların cezalandırmanın kapsamı dışında bırakılması yahut en azından herhangi bir dışsal özgürlük ihlaline somut olarak imkan veren bir düzeyde tehlikelilik yaratması halleriyle sınırlandırılmaları gerektiği yönünde bkz. Ozansü, **Kast**, s.73-74.

[782] Tüm tehlike suçları açısından bu yönde bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.452; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.665.

[783] Esasen kanuni düzenleme de bizi farklı bir sonuca götürmemektedir. Zira TCK m.35'te kanun koyucu "*suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre…cezalandırılır"* hükmüne yer vererek teşebbüsten dolayı bir kimsenin cezalandırılabilmesi için fiilin bir zarar veya tehlike meydana getirmesini şart koşmuştur. Esasen, suça teşebbüs halinde başkaca konular açısından bir zarar da meydana gelebilirse de (örneğin kişinin yaşamına kastedilmesine rağmen yaralanmış olması gibi) "teşebbüs edilen suçun konusu açısından" ortada bir zarar söz konusu değildir, ancak teşebbüs aşamasında kalan fiil her durumda suçun konusu açısından bir tehlike meydana getirir (bkz. Aksoy İpekçioğlu, **a.g.e.**, s.29). Verilecek cezanın, ortaya çıkan tehlikenin ağırlığına göre verilmesi şeklindeki bu normatif kabul açısından bakıldığında, somut tehlike suçlarında teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının kabulü halinde, ortada henüz tipik bir tehlike söz konusu olmadığından cezanın neye göre belirleneceği sorusu cevapsız kalmaktadır (somut tehlike suçlarına teşebbüsü mümkün görmekle birlikte aynı sorunsala dikkat çeken bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.194-195). Esasen suça teşebbüs, zarar meydana gelme rizikosunun meydana getirdiği tehlikenin cezalandırılması yoluyla, ceza normunun, hukuki yarar ihlalini henüz suç tamamlanmadan önce önlemek görevini ifa etmesinin bir ürünü olup (bkz. Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462) bizatihi bu tehlikenin cezalandırıldığı suç tiplerinde suç tamamlanmadan evvel bir hukuksal değer ihlalinden söz edilemeyeceğinden, suça teşebbüs hükümlerinin uygulanması da mümkün olamayacaktır.

kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmektedirler[784]. Bir araya gelen bu birden fazla kişi, kendilerini bu şekilde hareket etmeye yönelten ekonomik, siyasal ya da başkaca istekleri doğrultusunda belirli tip fiilleri işlemeyi amaçlamakta, bu suretle kişilerin hak ve özgürlüklerini ihlal etmeye yönelmektedirler. Esasen işlenmesi hedeflenen suçlar yönünden birer hazırlık hareketi niteliğinde olan bu fiillerin icrası, işlenmesi hedeflenen suçlardan bağımsız olarak kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehlikeye uğratmakta[785] ve bu yolla kişilerin bu toplumsal olgulara bağlı menfaatlerini yani toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmektedir. Suç işlemek amaçlı örgütlenme fiillerinin, henüz bir suç işlemeden evvel cezalandırılmalarının nedeni de budur. Bu suretle birer hazırlık hareketini bağımsız olarak cezalandırmayı tercih eden kanun koyucu, haliyle, ancak yapısı, üye sayısı ve araç-gereç yönünden amaç suçları işlemeye elverişli aşamaya gelmiş örgütler yönünden kurucu ve yöneticilerinin cezalandırılmasının söz konusu olabileceğini kabul etmiştir. Bu haliyle, bir suç örgütünün kurulmuş sayılabilmesi için bu tehlikelilik halinin kazanılması şarttır. Bu aşamadan evvel ortada suçun konusu yönünden bir tehlike doğmadığını bizzat kanun koyucu kabul ettiğinden, henüz bu tehlikelilik vasfını kazanmadan evvel kurucu adayları yakalanan bir örgütlenme girişimi açısından suça teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi bizce mümkün değildir[786].

Bu çerçevede kanaatimizce örgüt kurma veya yönetme suçu açısından suça teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Suç, "kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde örgüt kurmak veya yönetmek" hareketinin icrası ile birlikte yani tüm unsurları ile bir suç örgütünün teşkil edildiği anda işlenir ve tamamlanır. Haliyle *kurmak seçimlik hareketi* normatif anlamda, tüm unsurları ile bir suç örgütünün teşkili anına münhasırdır. Keza *yönetmek seçimli hareketinin* icrası için de bu unsurları taşıyan bir örgütün yönetilmeye başlanması gerekir. Bu aşamaya kadarki hareketler ancak

[784] Maljević, **a.g.e.**, s.33-34; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12; Özgenç, **İHFM**, s.52, Ersan, **a.g.e.**, s.384.
[785] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146.
[786] Farklı gerekçelerle aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.86.

hazırlık hareketi olarak nitelenebilir[787]. Haliyle, suç işlemek amacıyla bir örgütün kurulması ancak henüz kanunda tanımlanan elverişliliğin sağlanamaması aşamasında, ortada kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden kanunun aradığı nitelikte bir tehlike bulunmadığından, faillere suça teşebbüsten dolayı ceza verilebilmesi de mümkün değildir.

B- Suça İştirak

1- Faillik Açısından

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu, niteliği itibariyle *çok failli* bir suçtur[788]. Çok failli suçlarda birden fazla failin söz konusu olması, kanuni tip açısından kurucu bir unsur olarak öngörülmekte[789] olup suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da üç veya daha fazla kişinin tipik fiili gerçekleştirmek üzere bir araya gelmesi zorunludur. Bunun doğal sonucu olarak amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt teşkili fiilini birlikte gerçekleştirenlerin her biri *fail olarak* sorumlu tutulacaktır[790]. Çok failli suçların bu niteliği gereği diğer faillik türleri, kural olarak bu suç tipi açısından gündeme gelmez[791].

Kural bu olmakla birlikte buna dolaylı faillik açısından bir istisna getirmek mümkündür. Nitekim, uygulamada çok sık karşılaşılacak olmamakla birlikte bizce, bu suç açısından faillerin doğrudan fail değil de *dolaylı fail* olması da mümkündür[792].

---

[787] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.86.

[788] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.87; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.9; Canak, **a.g.e.**, s.81; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488.

[789] Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Mantovani, **a.g.e.**, s.553; Ranieri, **a.g.e.**, s.415; Antolisei, **Parte Generale**, s.590; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.27; Zafer, **Genel Hükümler**, s.413; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381.

[790] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Çakın, **a.g.e.**, s.95.

[791] Çok failli suçlarda yer alan kişiler şerik ya da suça ortak olan kişiler değil, bizzat suçun failleridir. Bu nedenle çok failli suçlarda müşterek faillik ya da birlikte faillikten söz edilemez. Bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.53-54.

[792] Aksi yönde görüş için bkz. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.117.

Buna göre eğer bir kimse, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiilinde *bir başkasını araç olarak kullanmakta* ise bu kimse de fail olarak sorumlu tutulacaktır (TCK m.37/f.2). Bu ihtimalde arka plandaki fail, tipik fiili gerçekleştiren araç failin iradesi üzerinde hakimiyet kurmaktadır[793]. Bu durum çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir[794]. Örneğin bir kimse bir başkasını tehdit veya korkutma yoluyla, kendisinin dahil olmadığı bir örgütün kurucusu ya da yöneticisi olmaya zorlamış olabilir. Bu durumda hem TCK m.28, hem de m.37/f.2 gereğince korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılacaktır[795]. Bundan farklı olarak dolaylı fail, araç failin kusur yeteneği bulunmamasından da yararlanmış olabilir[796]. Örneğin akıl hastası oğlunu elde edilen kârdan pay alabilmek için bir suç örgütünün kurucusu olmaya yönlendiren baba suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan dolayı, dolaylı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Son olarak araç failin, kastının bulunmaması nedeniyle fiil tipik olmayabilir[797]. Örneğin sahte fatura tanzim etmek amacıyla bir organizasyon kurmak isteyen (A), (B) ve (C), ticaret sicili temiz olan bir kimseyi kendilerine bulması için bedeli karşılığı (D) ile anlaşırlar. (D) sicili oldukça temiz olan (E)'yi ithalat ihracat yapmak amacıyla bu kişilerle şirket kurması konusunda yönlendirir. Şirket (E) üzerine kurulur ve (A), (B) ve (C) şirket çalışanı olarak gösterilir. Burada (E)'nin fiili, kastı bulunmadığından suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu yönünden tipik değildir, ancak onu söz konusu organizasyona kurucu olmaya yönelten (D)'nin, bu kişinin iradesi üzerinde hakimiyet kurmuş olması nedeniyle, bizce bu suç açısından dolaylı fail olduğu kabul edilmelidir[798].

---

[793] Bohlander, **a.g.e.**, s.156; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1243; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392-393; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Fatih Selami Mahmutoğlu, "Kusurluluk Prensibi Açısından Azmettirenin Ceza Sorumluluğu", **İHFM**, C. LXIII, S.1-2, s.57-112, İstanbul 2005, s. 68-69; Ali Kemal Yıldız, "Dolayısıyla Faillik", **Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, (26-27 Mart 1997)**, İstanbul, Beta, 1998, s.235.

[794] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.518; Bohlander, **a.g.e.**, s.156; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1247 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404 vd.; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.237 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.444 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Zafer, **Genel Hükümler**, s.425-426; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.495-496; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.431-432.

[795] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.304; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.446; Zafer, **Genel Hükümler**, s.426.

[796] Mantovani, **a.g.e.**, s.518; Bohlander, **a.g.e.**, s.156; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.237; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.450-451; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.406.

[797] Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1249; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.237.

[798] Burada dikkat edilmesi gereken nokta, fiilin tipikliğini ya da hukuka aykırılığını kaldıran dolaylı faillik hallerinde, araç faili yanılgıya uğratan kimse eğer zaten kanunun aradığı asgari sayıya dahilse, çok failli suçların genel karakteri gereği, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu da

2- Şeriklik Açısından

a- Suça Azmettirme Suretiyle İştirak

TCK m.38'de düzenlenen suça azmettirme, madde gerekçesine göre *"belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir"*. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da bu hareketlere herhangi bir suretle katılmayan bir kimsenin, bir başka kimseyi bir suç örgütünün kurucusu veya yöneticisi olmaya azmettirmesi mümkündür[799]. Burada azmettiren, herhangi bir suç örgütünün kuruluşuna iştirak etmemekte ya da örgüt bünyesinde bulunmamakta[800] ancak herhangi bir örgütün kuruluşuna katılmayı düşünmeyen kimseye *örgüt kurucusu* ya da bir örgüt üyesi olmakla birlikte yönetici olmayı düşünmeyen bir kimseye *örgüt yöneticisi* olma kararı verdirmektedir[801]. Aşağıda incelenen suça yardım etme suretiyle iştirakten farklı olarak burada, failin bir suç örgütü kurma veya yönetme konusunda henüz bir suç işleme kararı bulunmamaktadır[802]. Uygulamada, herhangi bir örgütün kuruluşuna

---

oluşmayacaktır. Buna göre verdiğimiz örnekte (A) ve (B)'nin, (C)'yi kastı kaldıran hata haline sürüklemeleri halinde artık (C)'nin fiili tipik olmayacağından (A) ve (B) açısından da suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu oluşmayacaktır. Zira çok failli suçlarda kanunda belirtilen asgari sayıda failin her biri açısından fiil tipik ve hukuka aykırı olmalıdır. Buna karşılık bizce, araç failin fiilinin suç tipini karşılamasına rağmen kusuru bulunmaması halinde arka plandaki kişi dolaylı fail olarak cezalandırılabilmelidir. Zira bu halde tipik fiili gerçekleştiren asgari sayıda kişi vardır ve kusur yeteneği olmayan kimselerin de bu sayının hesabında dikkate alınacağı şüphesizdir (Antolisei, **Parte Speciale**, s.227; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1655; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.220; Carcano, **a.g.e.**, s.400). Burada kusur yeteneği bulunmayan bu kimseyi, örgüt üyeliği açısından bir araç olarak kullanan kimseler, örgütü teşkil eden diğer iki kişi arasında olsa bile araç failin de suç tipi açısından fail olma vasfı muhafaza edildiğinden, asgari sayıyı karşılayan bir örgütün varlığından söz edilebilecektir. Bu nedenle örgütün diğer iki mensubu cezalandırılacaktır. Bkz. ve krş. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.229; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s.504.

[799] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.276; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.891; Özek, **İHFM**, s.491; Evik, **MÜHF-HAD**, s.688; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.393; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.314; Evik, **GsÜHFD**, s.126; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.91; Tozman, **a.g.e.**, s.385-386; Ersan, **a.g.e.**, s.394; Kavlak, **a.g.e.**, s.333, 431; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3494; Yurtlu, **a.g.e.**, s.176-177; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.116; Zeybek, **a.g.e.**, s.113. Aksi yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.301; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; Akkaya, **a.g.e.**, s.37; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6659; Ünlü, **a.g.e.**, s.179. İtalyan Doktrininde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları yönünden iştirak hükümlerinin uygulanması için gereken koşullar açısından bkz. Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.755.

[800] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.306; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.213; Yurtlu, **a.g.e.**, s.177.

[801] Çakın, **a.g.e.**, s.95.

[802] Azmettirmede suç işlemeyi düşünmeyen faile suç işleme kararı verdirilmektedir. Bkz. Bohlander, **a.g.e.**, s.168; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.529; Zafer, **Genel Hükümler**, s.427; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.411; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.120; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.880.

iştirak etmeyen ancak kişileri bir örgüt kurmaya yönlendiren kimselerle karşılaşmak mümkündür. Özellikle siyasi bir saik güden suç örgütleri toplumda *kanaat önderi* olarak isimlendirilen kimselerin yönlendirmesi ile kurulabilmektedir. Yine örgüt bünyesinde olmakla birlikte örgütün yöneticisi olmaya aday olmayan bir kimse, örgüt bünyesinde yer almayan bir kişinin[803] yönlendirmesi ile yönetici olabilir[804]. Her iki durumda da örgüt kurma veya yönetme kararına[805] müsebbip olan ve ancak örgüt bünyesinde yer almayan kimseler *suça azmettirme* hükümleri çerçevesinde sorumlu olacaklardır[806]. Ancak önemle belirtmemiz gerekir ki bunun için somut olarak ya da somutlaştırılabilir şekilde, "kimlerin azmettirildiği" belirli olmalıdır[807]. Eğer bir kimse, genel olarak "bir suç örgütü kurulması gerektiğinden" söz etmekte ise suça azmettirmeden değil, unsurları varsa suç işlemeye tahrik (TCK m.214) suçundan sorumlu olacaktır[808].

Azmettirme, üç ya da daha fazla kişiye bir suç örgütü kurma fikrini verme şeklinde olabileceği gibi herhangi bir kişide bir suç örgütünün kuruluşuna katılma fikrini doğurma şeklinde de cari olabilir. Suçun bir "*çok failli suç"* olması, zorunlu olarak tüm kurucuların ayrı ayrı azmettirilmesini gerektirmez[809]. Bu nedenle kuruculardan yalnızca biri, birkaçı ya da hepsi azmettirilmiş olabilir. Suç tipinin niteliği gereği, birden fazla kişiden her birinin ayrı ayrı azmettirilmesi, tipik tek bir fiilin icrasını sağlamaya yönelik olduğundan tek azmettirme sayılır[810].· Bu nedenle ayrı ayrı beş kişiyi bir örgüt kurmaya azmettiren kimse, suça azmettirmeden dolayı bir kez cezalandırılır.

---

[803] Bir örgüt üyesinin diğer örgüt üyesini örgüt yöneticisi olmaya yönlendirmesi halinde yönlendirenin, failliğin şerikliğe önceliği kuralı (bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.619-620) gereğince yalnızca fail olduğu örgüt üyeliği suçundan TCK m.220/f.2 uyarınca cezalandırılması gerekecek, bu halde bu kimse, ayrıca örgüt yöneticiliğine azmettirmeden dolayı TCK m.220/f.1 ve m.38/f.1 uyarınca sorumlu tutulamayacaktır.

[804] Yurtlu, **a.g.e.**, s.177-178; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.300.

[805] Mütemadi nitelikteki örgütü yönetme fiili açısından "eyleme devam etmeye yönelik azmettirme" de söz konusu olabilir. Burada örgütü yönetme hareketini sona erdirmek isteyen kimsenin buna devam etmesi yönünde ikna edilmesi söz konusudur. Bu halde de bu iknayı yapan kimse bağımsız olarak örgütü yönetmeye azmettirmeden dolayı sorumlu tutulmalıdır. Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1302a.

[806] Bkz. Evik, **GsÜHFD**, s.127; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.92; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.213.

[807] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.530; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1288; Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s.77.

[808] Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s.77; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.530.

[809] Bkz. Vesile Sonay Evik, **Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, İstanbul, XII Levha, 2011, s.335.

[810] "İştirakin, zorunlu faillerden birinin veya ötekinin yahut hepsinin fiiline katılma biçiminde olması önemli değildir. Çünkü, çok failli suç, faillerinin ve hareketlerinin çokluğuna rağmen tek bir suç teşkil etmektedir" Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.231.

Kanunun suç saydığı fiilleri işlemeye yönelmiş, ancak silahlı olmayan bir örgütü silahlı bir örgüt olmaya yönlendiren kimsenin azmettirmeden dolayı sorumlu tutulup tutulamayacağı tartışmalıdır[811]. Doktrinde ağırlıklı görüş, suçun basit haline yönelik iradeyi nitelikli haline dönüştürme kararı noktasındaki müsebbipliğin azmettirme çerçevesinde değerlendirilmemesi gerektiği yönündedir[812]. Tersi bir durumda ise azmettirmenin kabul edilemeyeceği açıktır[813]. Kanunun suç saydığı bazı fiil tiplerini işlemek üzere örgütlenen kimselerin, kanunun suç saydığı başka fiilleri işlemeye yöneltilmesi ya da örgütsel amacın bu neviden genişletilmesi veya daraltılması da –örgüt başka bir tip suç örgütüne (örn: TCK m.78) dönüştürülmediği sürece- azmettirme kapsamında değerlendirilmeyecek, koşulları varsa yardım etme olarak nitelenecektir[814].

Suça azmettirmeden dolayı hüküm kurulabilmesi için azmettirilen fiilin işlenmiş olması yani fiilin icrasına başlanması ancak en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması şarttır (TCK m.40/f.1 ve f.3)[815]. Bu genel kural, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu açısından da elbette caridir. Bu nedenle azmettirenin cezalandırılabilmesi için tüm unsurları ile bir suç örgütünün kurulmuş olması gerekmektedir[816]. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu suç açısından suça teşebbüs hükümlerinin tatbiki mümkün olmadığından, tüm unsurları ile bir suç örgütü vücuda getirilmediği yani suç icra edilip tamamlanmadığı sürece azmettirenin de cezai sorumluluğu doğmayacaktır[817].

Azmettirmeden söz edebilmek için azmettirenin kastının işlenmesi hedeflenen suçları da kapsaması gerektiği kuralı[818] çerçevesinde, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna azmettirenin kastının, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin unsurları da kapsaması gerekmektedir. Eğer

---

[811] Çeşitli görüşler için bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1298 vd.
[812] Bu halde ancak yardım etmeden söz edilebileceği yönünde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.413; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.881.
[813] Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1297; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.414. Bu hallerde koşulları varsa yardım etme hükümleri uygulanabilir.
[814] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1296a.
[815] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.410; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.532; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.120; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.657.
[816] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.306.
[817] Tozman, **a.g.e.**, s.386; Yurtlu, **a.g.e.**, s.177.
[818] Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1303; Bohlander, **a.g.e.**, s.169; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.530; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.165.

azmettiren bu unsurların bilgisine sahip değilse ya da bunlarda yanılmakta ise kastından ve haliyle azmettirmeden de söz edilemeyecektir. Diğer taraftan azmettirenin sorumluluğunun yalnızca fiile ilişkin kastı ile sınırlı olduğu da unutulmamalıdır. Eğer fail, azmettirme içeriğini nitelik veya nicelik yönünden aşmışsa artık azmettirenin sorumluluğundan söz edilemez[819]. Örneğin azmettiren çıkar amaçlı silahlı olmayan bir örgüt kurmaya azmettirmiş ve fakat azmettirilenler silahlı bir örgüt (TCK m.220/f.3), anayasal düzeni değiştirmeye yönelik silahlı bir örgüt (TCK m.314) veya soykırım amacıyla örgüt (TCK m.78) kurmuş olabilirler. Bu hallerden ilkinde nicelik yönünden sınır aşımının var olduğu kabul edilecek ve azmettiren suçun basit halinden sorumlu olacakken diğer ikisinde nitelik yönünden bir sınır aşımının söz konusu olduğu kabul edilecek ve azmettirenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır[820].

b- Suça Yardım Etme Suretiyle İştirak

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından azmettirme hükümleri yanında *yardım etme* hükümlerinin uygulanması da mümkündür[821]. Örneğin örgüt üyesi olmayan bir kimsenin, örgüt kurma ya da var olan bir örgütte yönetici olma iradesi olan, ancak buna cesaret edemeyen bir kimseyi örgüt kurmaya ya da örgüt yönetmeye teşvik etmesi mümkündür[822]. Bu halde bu kimse, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna yardım etmek suretiyle iştirak hükümleri dairesinde sorumlu tutulacaktır. Ancak örgütü yönetme hareketi açısından cari olabilecek kapmsadaki yardım fiillerinin *bir kısmı* aynı zamanda bizatihi örgütün kendisine yardım mahiyeti de taşıyabilir[823]. Bu halde içtima hükümleri çerçevesinde, *failliğin şerikliğe önceliği kuralı*[824] gereğince örgüt yönetmeye yardımdan bu kimsenin cezalandırılabilmesi mümkün olmayıp yalnızca TCK m.220/f.7 gereğince

---

819 Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.414; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.533. Ayrıca bkz. ve krş. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.659; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.911.

820 Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.533; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.469-470; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.659.

821 Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.314; Evik, **MÜHF-HAD**, s.687; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.393; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.92; Tozman, **a.g.e.**, s.386; Ersan, **a.g.e.**, s.394; Yurtlu, **a.g.e.**, s.177; Kavlak, **a.g.e.**, s.335. Aksi yönde bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6659.

822 Yurtlu, **a.g.e.**, s.178; Ünlü, **a.g.e.**, s.181.

823 Tozman, **a.g.e.**, s.386.

824 Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.619-620.

suç örgütüne yardım etme suçu nedeniyle sorumluluğu söz konusu olacaktır[825]. Eğer bu fonksiyonların ifasına yardım eden kimse örgütün üyesi ise yine aynı kural gereğince örgüte üye olmaktan sorumlu tutulacakken, örgüt yöneticiliğine yardım etme suretiyle iştirakten söz edilemeyecektir[826].

Suç örgütü kurma veya yönetme hareketine yapılan ve bu suça iştirak kapsamında kalan yardım, manevi ya da maddi yardım şeklinde cari olabilir[827]. Önemli olan kanunda belirtilen yardım etme tiplerinden birinin kapsamına girecek ve suç tipi açısından nedensel değer taşıyacak şekilde suç örgütünü kurma veya yönetme fiiline yardım edilmesidir[828]. Buna göre bir kimse, bir başkasını suç işlemek amacıyla örgüt kurmaya teşvik edebilir, bu yöndeki suç işleme kararını kuvvetlendirebilir, kuruculara örgüt kurulmasından sonra yardım edeceğini vaat edebilir veya fiilin nasıl işleneceği konusunda yol gösterebilir[829]. Bunların tümü birer manevi katkıdır[830]. Buna mukabil, yardım eden maddi bir katkıda bulunmuş da olabilir. Kanunda bunun için iki hal öngörülmüştür[831]. Öncelikle *yardım eden suçun işlenmesinde kullanılan araçları sağlayabilir*. Esasen örgüt kurma fiilinin icrasında

---

[825] Tozman, **a.g.e.**, s.386. Ayrıca bkz. Vesile Sonay Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.193.

[826] Doktrinde dile getirilen, TCK m.220/f.7 hükmünde özel olarak düzenlenmiş olmaları nedeniyle suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme seçimlik hareketlerinin her ikisi açısından yardım biçiminde iştirak kurallarının uygulanamayacağı görüşü (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.890-891; Zeybek, **a.g.e.**, s.113) bizce isabetli değildir. Zira TCK m.220/f.7'de "örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme" fiili düzenlenmiş olup bu fiilin icra edilebilmesi için "ortada bir suç örgütünün söz konusu olması" şarttır. Oysa örgüt kurma fiili zaten "bir suç örgütü kurmaya" matuf fiillerdir, bu hareket tamamlanana kadar ortada yardım edilebilecek bir "örgüt" yoktur. Haliyle zaten, bir örgütün kurulmasına matuf hareketler ile mevcut bir suç örgütüne yardım edilmesine ilişkin hareketlerin kesişmesi ve bu nedenle de failliğin şerikliğe önceliği kuralının uygulanabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle örgüt kurma fiiline yardım hükümlerinin uygulanmasına bir engel yoktur. Aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.92; Ersan, **a.g.e.**, s.395; Yurtlu, **a.g.e.**, s.178; Çakın, **a.g.e.**, s.96. *İ. Dursun* ve *Ünlü* de TCK m.220/f.7 hükmünde özel olarak düzenlenmiş olmaları nedeniyle suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna iştirakin kural olarak mümkün olamayacağını ifade etmiş (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.302; Ünlü, **a.g.e.**, s.179) ancak azmettirme ve yardım etme şeklindeki eylemlerin örgüt kurma öncesinde gerçekleştirilmesi halinde örgüt kurmaya iştirakin mümkün olabileceğini belirtmişlerdir (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.305; Ünlü, **a.g.e.**, s.180).

[827] *Evik* ise bu suç tipi açısından yalnızca "manevi" nitelikte yardımlarla suça iştirakin mümkün olabileceğini ileri sürmektedir. Evik, **MÜHF-HAD**, s.689. Ayrıca bkz. ve krş. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.314. Benzeri şekilde *İ. E. Yıldız* da yardım etme açısından "maddi anlamda yardım etmeyi" (maddi fer'i iştirak) ayırmakta ve bu suç tipi açısından maddi anlamda yardım etme suretiyle iştirakin mümkün olmadığını ileri sürmektedir. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.116.

[828] Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.158, 341.

[829] Evik, **GsÜHFD**, s.127.

[830] Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.420-421; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.535; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.671-674; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.224 vd.

[831] Bkz. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.666-671; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.421; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.217 vd.

herhangi bir araç kullanılmaz ancak örgütün bir suç örgütü vasfı alabilmesi ve bu suretle hareketin icrası için araç-gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması arandığından, bu elverişlilik yönünden zorunlu olan araç-gerecin sağlanması da dolaylı olarak fiilin işlenmesinde bir aracın kullanılması olacağından, bu araç-gereci temin edip kuruculara veren kimse suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiiline yardım etmiş olacaktır[832]. İkinci olarak yardım eden *suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını da kolaylaştırabilir.* Örneğin örgüt kurucularının kurma müzakerelerini yaptıkları evi sağlayan kimse bu kapsamdadır[833]. Bu belirttiğimiz yardım türlerinin tüm faillere birden yapılması şart değildir; yardım eden, örgüt kurucularından yalnızca birine de yardım edebilir[834].

Bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus olarak, yardım etmeden söz edilebilmesi için kişinin, örgütü kurma ve bir parçası olma iradesi ile hareket etmemesi gerekmektedir[835]. Zira çok failli suçlarda şerik hareketi açıkça tipik eylemden ayrılabilir konumda olup "suçun kurucu unsuru veya tipik hareketi olmamak zorundadır"[836]. Eğer bir kimse, örgütün kuruluşunda örgütün bir parçası olarak yer alma iradesi ile hareket etmiş ve fiil üzerinde hakimiyet kurmuş ise gerçekleştirdiği hareketin niteliğine bakılmaksızın örgüt kurucusu sayılacaktır. Örneğin örgütün kuruluşu konusunda iradelerini birleştiren ve organizasyonda yer alan kuruculardan biri, bu sıfatı dairesinde örgüt teşkili için gerekli elverişliliği sağlamak amacıyla maddi katkıda bulunmakla yetinmiş bile olsa, bu kimsenin kurucu olduğu hususunda bir tereddüt yoktur. Bu nedenle yardım etmeden söz edebilmek için kişinin organizasyonun teşkili ile birlikte o organizasyonun içinde yer almak gibi bir iradesinin olmaması yani kastının yalnızca yardım etmeye münhasır

---

[832] Yukarıda belirttiğimiz üzere suç örgütünün kurulması hareketi, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde teşkili* ile birlikte işlenir ve tamamlanır. Yani kurmak hareketi normatif anlamda tüm unsurları ile bir suç örgütünün teşkili anına münhasırdır. Bundan önceki safhadaki hareketler ise ancak hazırlık hareketi olarak nitelenebilecektir. Ancak "yardım zaman olarak asıl fiilin henüz hazırlık aşamasında da mümkündür" (Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.417; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.536). Bu nedenle hazırlık hareketi mahiyetindeki örneğin örgütün kuruluş müzakerelerine ev sahipliği yapma şeklindeki katkı da suça yardım kapsamında telakki edilecektir.

[833] Çakın, **a.g.e.**, s.95.

[834] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.231; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.335.

[835] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.315.

[836] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.230.

olması gerekir[837]. Bu nitelikte bir kişi, örgütün suç örgütü vasfını kazanabilmesi için kuruculardan daha etkili bir katkı yapmış örneğin bütün araç gereci sağlamış olabilir. Ancak bu durum, bu kimsenin yardım eden olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Burada önemli olan, kuruluşa yapılan katkının ağırlığı değil, kurma fiilinin tamamlanması ile birlikte var olacak suç örgütünün bünyesinde yer alma iradesinin bulunup bulunmadığıdır[838]. Yine dikkat edilmesi gereken bir husus olarak, örgüt kurma seçimlik hareketi açısından suça yardım, mantık gereği suç örgütü kurma eylemine yönelik olacaktır; örgüt kurulduktan sonra "artık örgüt kurma hareketine yardımdan" söz edilmesi elbette mümkün değildir.

Suça yardımdan söz edebilmek için kişide suça yardım kastının da bulunması gereklidir. Azmettirme gibi yardım açısından da hem suça yönelik kast hem de iştirak kastı bulunmalıdır[839]. Bu çerçevede suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiiline yardım eden kimse, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde bir örgüt kurulması fiiline yardım ettiğini bilmelidir. Eğer kişinin, suçun maddi unsurları noktasında bir bilgisizliği veya hatası varsa kastından söz edilemeyeceğinden, haliyle suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiiline yardımdan dolayı sorumluluğundan da söz edilemeyecektir. Örneğin bir kimse aslında bir vakıf kurduğunu zannettiği ve fakat gerçekte bir suç örgütü kuran kimselere maddi bir yardımda bulunmuşsa, suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiiline yardım hükümlerinden dolayı sorumluluğuna gidilemeyecektir.

İkinci olarak yardım edende "bir suça iştirak kastının olması" da gereklidir[840]. Ancak failin yalnızca yardım ettiği fiilin önemli unsurlarını yani haksızlık içeriğini bilmesi yeterlidir yoksa yardım ettiği örgüte ilişkin tüm ayrıntıları bilmesi gerekmez[841]. Ayrıca sadece bu kastın varlığı yeterli olup ayrıca yardım edende, kanunun aradığı "suç işleme amacı" şeklindeki sübjektif unsurun bulunması şart değildir[842].

---

[837] Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.341-342.
[838] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.315.
[839] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.419; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.480; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.168-169.
[840] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.481.
[841] Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.419-420; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.169.
[842] Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.169.

C- Suçların İçtimaı

1- Görünüşte İçtima Açısından

a- Özel Norm – Genel Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından suçların içtimaı halleri olarak zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulanabilirliğini inceleyebilmek için evvela *görünüşte içtima* halleri yönünden bir değerlendirme yapmamız gerekmektedir. Bu kapsamda incelememiz gereken hususlardan ilki, bir fiilin görünüşte iki farklı ceza normunun kapsamına girmesine rağmen, içlerinden birinin, diğerinin unsur ve özelliklerinin yanı sıra kendine has bazı özelliklere sahip olması durumunda, gerçekte yalnızca bu normun uygulanabileceğini anlatan *özel norm-genel norm ilişkisi yönünden görünüşte içtimadan* halidir[843]. Burada, aynı hukuksal değeri koruyan ve temel olarak aynı unsur ve özelliklere sahip iki norm olmakla birlikte, biri diğerine göre özel bazı unsurlar veya özellikler ihtiva etmektedir[844].

Çalışmamızın birinci bölümünde belirttiğimiz üzere suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri yalnızca TCK m.220-221'de düzenlenmiş değildir ve bu çeşit fiillerin düzenlendiği başkaca suç tipleri de bulunmaktadır. Bu suç tiplerinin kapsamına giren örgütlenme fiilleri açısından TCK m.220 hükümleri değil, ilgili suç tiplerine ilişkin hükümler uygulanacaktır[845]. Bu suç tipleri ile genel nitelikte olan TCK m.220 arasında, *özel norm – genel norm yönünden görünüşte içtima* ilişkisi söz konusu olduğundan, bu normlardaki özel unsurları veya özellikleri ihtiva eden bir fiil açısından yalnızca bu suç tipleri uygulanacak, eğer suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiili bu özel normlardan hiçbirinin kapsamına girmemekte ise

---

[843] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.94 vd; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.183 vd.; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.452; Toroslu, **Genel Kısım**, s.85; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.377-378; Hakeri, **a.g.e.**, s.640.

[844] Ranieri, **a.g.e.**, s.97; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1437; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.185-187; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s. 452; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.616; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.377; Toroslu, **Genel Kısım**, s.85; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.689; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.976.

[845] Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146-147; Kavlak, **a.g.e.**, s.338; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3489.

ancak o durumda TCK m.220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu oluşacaktır[846].

Hukukumuzda, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulması veya yönetilmesini suç olarak düzenleyen ve bu haliyle kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını koruyan ve fakat suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu ile özel norm-genel norm ilişkisi içinde bulunan üç suç tipi dikkat çekmektedir:

aa- Bunlardan ilki TCK'nın Özel Hükümler kitabının *"Uluslararası Suçlar"* başlıklı birinci kısmının *"Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar"* başlıklı birinci bölümünde yer almıştır. Bu bölümde sırasıyla Soykırım (TCK m.76) ve İnsanlığa Karşı Suçlar (TCK m.77) düzenlenmiş ve hemen akabinde bu iki maddede yazılı suçları işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri TCK m.78'de ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Anılan bu madde;

> **Madde 78-** (1) Yukarıdaki maddelerde yazılı suçları işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.
> (2) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.
> (3) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez.

şeklindedir. Görüleceği üzere burada, yalnızca belirli fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurulması müstakil bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Buna göre, kurulan veya yönetilen suç örgütünün amacı, kanunda soykırım ve insanlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlenen fiil tiplerini işlemek ise TCK m.220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla öğüt kurma veya yönetme suçu değil, TCK m.78'de düzenlenen "soykırım veya insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu" oluşacaktır[847]. Burada suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna göre "işlenmesi amaçlanan suçlar" yönünden özel bir unsur ihtiva eden bir suç tipi söz konusudur[848]. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bir örgütün belirlenmiş bir nihai hedefe

---

[846] Yurtlu, **a.g.e.**, s.186.
[847] Ünlü, **a.g.e.**, s.167.
[848] Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Özel Hükümler**, s.73; Yurtlu, **a.g.e.**, s.146; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.

ulaşmak için her türlü fiili işlemek üzere oluşturulması mümkün değildir[849]. Bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için örgütsel amaçlarının önceden belirlenmiş olması şarttır[850]; zaten bir örgütü amaçsız bir kişi topluluğundan ayıran da budur. Bu örgütsel amaçların zamanla değişmesi, genişlemesi veya daralması mümkündür[851]. Ancak her durumda bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için, kendine "belirlenebilir bir hedefler listesi çıkarılmış olması" şarttır[852]. İşte bu örgütsel amaç, eğer soykırım ve insanlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlenen fiil tiplerini işlemek yönünde ise TCK m.220'deki suç tipi değil TCK m.78'deki bu suç tipi uygulanacaktır[853]. Örgütün işlemeyi hedeflediği suç tiplerinden yalnızca biri soykırım ve insanlığa karşı suçlar kapsamında ise diğer amaç suçlar başka suç tipleri kapsamına girse bile TCK m.78'deki suç tipi oluşacaktır[854]. Örgütün amacı başlangıçtaki bu olmamakla birlikte, sonradan soykırıma evrilmiş ise veya tersi bir durum söz konusu ise artık özel hükmün kapsamına giren bir durum söz konusu olduğundan yalnızca TCK m.78 uygulanacaktır[855]. Bu durumda ayrıca TCK m.220 uygulanmaz[856].

bb- Benzeri bir hüküm, kanunun ikinci kitabının *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlıklı dördüncü kısmının "*Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar"* başlıklı beşinci bölümünde düzenlenmiştir. Anılan madde şu şekildedir:

> **Madde 314-** (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
> (2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.
> (3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.

---

[849] Şen, **a.g.e.**, s.59; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.122.
[850] Şen, **a.g.e.**, s.59; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.117.
[851] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.877; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Tozman, **a.g.e.**, s.229; Kavlak, **a.g.e.**, s.378.
[852] Farklı gerekçelerle aynı görüşte bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.139-141.
[853] Ünlü, **a.g.e.**, s.39.
[854] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657. Aksi yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.322.
[855] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.329.
[856] Ancak dikkat edilmelidir ki bu durum, faillerin ayniyeti açısından cari olabilecek bir olasılıktır. Suç örgütünü TCK m.220 kapsamında olacak şekilde teşkil eden kurucular, bilahare örgütün TCK m.78 kapsamında bir suç örgütüne evrilmesi aşamasında yer almamışlar ise bu kişileri yalnızca TCK m.220 kapsamında sorumlu tutmak gerekecektir. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.148.

Bu maddede de aynen 78. maddede olduğu gibi özel amaçlı bir suç örgütüne dair örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir. Buradaki özel amaç ise *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlıklı kısmın *"Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar"* başlıklı dördüncü bölümü ile "*Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar"* başlıklı beşinci bölümünde yer alan suçları işlemektir[857]. Ancak 78. maddeden farklı olarak burada "amaç" tek başına belirleyici değildir; ayrıca kurulan örgütün "silahlı" olması da gerekmektedir[858]. Bu çerçevede eğer bu suç örgütü silahlı olarak ve burada sayılan fiilleri işlemek amacıyla kurulmakta ise yine TCK m.220 değil evvela TCK m.314 uygulanacaktır[859]. Burada örgütün silahlı olması, TCK m.220/f.1'den farklı olarak bir nitelikli hali değil, bizatihi suçun bir unsurunu teşkil etmektedir[860]. Bu amaç ve silahlı olma unsurlarının her ikisini de ihtiva eden suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiilleri artık TCK m.220 kapsamında değil, bu özel norm kapsamında değerlendirilecektir[861].

cc- Nihayet Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde "Terör örgütleri" başlığı altında terör amacıyla örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir. Bu maddenin ilk fıkrası;

> **TMK madde 7:** Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır.

---

[857] Evik, **GsÜHFD**, s.109; Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Şen, **a.g.e.**, s.130; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273.

[858] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273; Şen, **a.g.e.**, s.131; Evik, **GsÜHFD**, s.117; Yurtlu, **a.g.e.**, s.149; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.

[859] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.79-80; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.617; Hakeri, **a.g.e.**, s.640; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.103-104; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.

[860] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Şen, **a.g.e.**, s.130-131; Ünlü, **a.g.e.**, s.149, 154. Bu nedenle son fıkradaki *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır"* hükmünün, TCK m.220/f.3'teki "örgütün silahlı olması halinde verilecek cezanın arttırılmasına" ilişkin nitelikli hali kapsamadığı açıktır. Silahlı örgütlenme suçunda, örgütün silahlı olması zaten bir unsur olduğundan, eğer fail 314. madde kapsamında bir fiil işlemiş ise artık cezasında TCK m.220/f.3 gereğince artırım yapılmayacaktır. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.264-265.

[861] Ancak hatırlatmamız gerekir ki bu maddenin son fıkrasında, burada gösterilen özel amaçlı silahlı suç örgütleri için de -TCK m.314'deki özel yaptırım miktarlarının tatbiki hariç- TCK m.220 hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Evik, **GsÜHFD**, s.127.

şeklindedir. Burada atıf yapılan aynı kanunun 1. maddesi de nazara alındığında *"cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarına yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar"* TCK'nın yukarıda belirtilen 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacaktır[862]. Dolayısıyla bir suç örgütü, doğrudan TCK m.314'ün kapsamına girmese bile burada belirtilen amaçlara yönelik ve yine burada belirtilen yöntemlerle suç işlemek üzere kurulmuş ise yine TCK m.220 kapsamında değil TMK m.7 atfıyla TCK m.314 kapsamında değerlendirilecektir[863]. Görüleceği üzere esasen TMK m.7'de bağımsız bir suç tipi düzenlenmiş olmakla birlikte buna uygulanacak hükümler açısından TCK m.314 ve bu maddedeki açık atıfla TCK m.220'deki esaslar (örneğin: TCK m.220/f.4-5) tatbik edilebilecektir[864]. Bu nedenle suç tipinin özel unsurları ve nitelikli halleri yönünden TMK m.7 nazara alınacak, ancak tatbik dilecek diğer hükümler yönünden TCK m.314 ve m.220'ye bakılacaktır. Örneğin kurulan örgütün bir terör örgütü olarak vasıflandırılabilmesi için en az üç kişiden oluşması ve yapısı, üye sayısı ve araç-gereç yönünden amaç suçları işlemeye elverişli olması (TCK m.220) ve ayrıca örgütün silahlı olması (TCK m.314) aranacaktır[865]. Suçun unsurları açısından ise dikkat edilirse, TMK m.7'de hem belirli bir yöntemi icra etmek, hem de belirli bir hedefe ulaşmak amacıyla suç işlemek üzere kurulması şeklinde iki özel unsur aranmaktadır. Bu özel unsurları ihtiva edecek şekilde örgüt kurulması halinde TCK m.220 değil, TMK m.7 uygulanacak ve faillere bu maddenin atfıyla TCK m.314 gereğince ceza verilecektir.

---

862 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.80.
863 Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.47; Yurtlu, **a.g.e.**, s.165; Ünlü, **a.g.e.**, s.162-163.
864 Aksi yönde bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.292-293.
865 Buradaki örgütün, 314. maddedeki düzenlemenin aksine silahlı olmasının gerekmediği yönünde yorumlandığı, ancak TMK m.1'deki terör amacı nazara alındığında silahsız bir terör örgütünden söz etmenin mümkün olmadığı yönünde bkz. Evik, **GsÜHFD**, s.109-111.

Görüleceği üzere, tamamı aynı hukuksal değeri koruyan her üç suç tipi ile inceleme konumuz olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda, suç işlemek amaçlı örgütlenmelerin kurulması veya yönetilmesi fiilleri müşterek nitelikte ise de belirtilen bu suç tiplerinde örgütsel amaç, yöntem ya da zorunlu olarak silahlı olma gibi özel unsur ya da özelliklere yer verildiğinden, bu suç tipleri ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu arasında *özel norm-genel norm ilişkisi yönünden görünüşte içtima* hali söz konusudur. Bunun doğal sonucu olarak, bir fiil eğer bu özel unsur veya özellikleri karşılamakta ise artık suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin hükümler değil, ilgili suç tipine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

b- Tüketen-Tüketilen Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima

Bazı durumlarda ceza normlarından birinin, diğerinin koruduğu hukuki değerlerin tümünü ortak olarak korumakta olduğu ve dolayısıyla bu değerleri ihlale yönelmiş fiillere tek ceza öngörmek suretiyle, diğer normları adeta tükettiği kabul edilir[866]. Bunun en yaygın hali, failin aynı konu üzerinde bir hukuksal değer ihlalini gerçekleştirmeye başladıktan sonra, bununla bağlantılı olarak aynı hukuksal değeri daha hafif ya da daha ağır şekilde yeniden ihlal etmesidir. *Cezalandırılmayan önceki ya da sonraki hareketler*[867] olarak ifade edilen bu hallerde, faile daha ağır hukuksal değer ihlaline sebebiyet veren fiilden dolayı ceza verilir, bu durumda ayrıca daha hafif önceki veya sonraki fiilinden dolayı yeniden ceza verilmez[868].

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda bunun görünümü, bu suç tipi ile yine aynı maddedeki diğer örgütlenme suçları kapsamındaki fiiller arasındaki ilişkidir. Yukarıda belirttiğimiz üzere, bir suç örgütünün tüm unsurları ile

---

[866] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.98; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.193; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.452-453; Zafer, **Genel Hükümler**, s.440.

[867] Cezalandırılmayan önceki ve sonraki hareketlerin hukuki niteliği oldukça tartışmalıdır. Bazı yazarlar bunların diğer görünüşte içtima hallerinden tamamen farklı bir grup teşkil ettiğini belirtmekte, diğer bazı yazarlar ise bunları görünüşte içtimanın bir türü olarak nitelemektedirler. Tartışmalar için bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.179-181. Ayrıca bazı yazarlar cezalandırılmayan sonraki hareketleri bir *tüketen tüketilen norm ilişkisi* türü olarak nitelerken, cezalandırılmayan önceki hareketleri bir *asli norm-tali norm ilişkisi olarak* kabul etmektedirler. Bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.218. Bazı yazarlar ise ayrım yapmadan bunların her ikisini de *tüketen-tüketilen norm ilişkisi* kapsamında değerlendirmektedirler. Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380.

[868] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1442-1444.

ortaya çıktığı ana kadar, bu oluşuma fiilen katılan her fail, kuruluş aşamasındaki etkinliği ya da rolü nazara alınmadan kurucu olarak kabul edilecek, örgüt tamamen kurulduktan sonra bu kimseler örgütte yönetici ve üye olarak devam edeceklerdir. Örgütün ilk kuruluş aşamasında, bu kuruluşa iştirak eden kimselerin bu hareketlerinin ihtiva ettiği haksızlığın, örgüte sonradan dahil olan kimselerin fiillerinin meydana getirdiği haksızlığı da kapsaması nedeniyle[869] örgüt kurucusunun sonradan örgütte üye veya yönetici pozisyonu alması halinde TCK m.220/f.1 iki kez uygulanmayacak veya failin TCK m.220/f.1'in yanında ayrıca TCK m.220/f.2 nedeniyle de cezalandırılması mümkün olmayacaktır[870],[871]. Zira bu iki halde de örgüt kurucularının sonradan aynı örgütte üye ya da yönetici olmaları *cezalandırılmayan sonraki hareketleri*[872] meydana getirmektedir[873].

---

[869] Bkz. ve krş. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1442.

[870] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.106. Farklı ifadelerle aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.248-249, 280; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.213; Kavlak, **a.g.e.**, s.387; Şen, **a.g.e.**, s.163; Ersan, **a.g.e.**, s.399.

[871] Bu noktada akla gelebilecek bir soru "örgüt kurma fiili açısından zamanaşımı hükümlerinin nasıl uygulanacağı" hususu olabilir. Örgüt kurma fiilinin ani bir suça sebebiyet verdiğini kabul edince, haliyle, örgütün kurulması ile birlikte fiilin de tamamlandığını ve aynı zamanda sona erdiğini de kabul etmiş oluyoruz. Öyleyse zamanaşımı süreleri de bu tarihten başlayacaktır. Fail örgütün bünyesinde yönetici olmuş ise aynı suçun bir diğer seçimlik hareketi icra edileceği için bu suç açısından zamanaşımı süresi bir sorun yaratmaz; süre, yönetme fiilinin kesintiye uğraması ile başlayacaktır. Ancak eğer kurucu, örgütte üye olarak devam etmekte veya yönetici, bu sıfatı sona erdikten sonra üye olmaya devam etmekte ise zamanaşımı hükümlerinin nasıl uygulanacağı hususu tereddüt oluşturabilir. Örneğin (A), bir suç örgütünü kurduktan sonra örgüt içinde yirmi yıl üye olarak kalırsa artık fiilinin zamanaşımına uğradığını ve hiçbir suretle cezalandırılamayacağını mı kabul edeceğiz? Burada dikkat edilmesi gereken husus "cezalandırılmayan sonraki hareketlerin" birer görünüşte içtima hükmü olarak *normlardan birinin diğerini tüketmesi esasına* dayanmasıdır. Normlardan birinin diğerini tükettiğinden söz edebilmek için "her ikisi de cezalandırılabilir nitelikte iki suç tipinin söz konusu olması" gerekir; eğer suçlardan biri, gerçekleşmesi artık mümkün olmayan bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu ya da zamanaşımı gibi cezalandırmayı önleyen bir norm nedeniyle artık cezalandırılabilir durumda değilse, bu normun bir başka normu tükettiğinden de söz edilemeyecektir. Bu halde cezalandırılmayan sonraki hareket ön plana çıkacaktır (Aynı yönde bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1443; İçel, **Suçların İçtiması**, s.241, dpnt.294'te belirtilen yazarlar. Krş. İçel, **Suçların İçtiması**, s.241; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380; Göktürk, **a.g.e.**, s.76). Zira cezalandırılamayan sonraki hareket, ancak cezalandırılabilir önceki bir hareketten bahsedilebildiği hallerde söz konusu olabilecektir. Eğer ortada cezalandırılabilir önceki hareket yoksa, sonraki hareketin cezalandırılmaması için bir sebep de kalmayacaktır. Bu halde sonraki hareket artık "cezalandırılamayan hareket" olma niteliğini yitirecek ve ilgili olduğu normda öngörülen ceza ve buna ilişkin zamanaşımı süresine tabi olacaktır. Bu nedenle (A), suç örgütünü kurduktan sonra üye olarak devam ederse, işlediği örgüt kurma veya yönetme suçu açısından zamanaşımı, örgütü kurma fiilinin tamamlandığı andan itibaren başlayacaktır. Bu zamanaşımı süresinin bitimi, failin örgütün bünyesinde üye olarak kalmaya devam ettiği döneme denk gelmekte ise artık örgüt kurma veya yönetme suçundan (TCK m.220/f.1) cezalandırılamaz ise de örgüt üyeliği suçundan (TCK m.220/f.2) dolayı cezalandırılabilecektir ve bu halde de bu suçun zamanaşımı süresi, kendisine ilişkin kesintinin gerçekleşmesinden itibaren başlayacaktır.

[872] Dikkat edilirse burada suçun konusu değişmediği gibi ortaya çıkan tehlike de büyütülmemekte veya bağımsız bir tehlikeye sebebiyet verilmemektedir. Bu nedenle normlar arasındaki ilişki

Bunun gibi, örgütte yönetici pozisyonunda olan kimselerin bilahare yöneticilik vasıflarını kaybetmeleri ve örgütte üye pozisyonunda kalmaya devam etmeleri halinde de yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan dolayı ceza verilir[874]. Zira fail zaten aynı hukuksal değeri daha ağır bir şekilde ihlal etmiştir; bu ikinci fiilin haksızlık içeriği ilkiyle karşılanmıştır[875]. Bu durumda da örgüte bilahare üye olmak, *cezalandırılmayan sonraki hareket* niteliğindedir. Bu halde de faile TCK m.220/f.1'in yanında ayrıca TCK m.220/f.2 nedeniyle ceza verilmez.

Örgüte üye olarak dahil olan kimsenin bilahare yükselerek yönetici olması halinde de yine yalnızca örgüt yöneticiliğinden dolayı ceza verilir. Bu halde faile ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmez. Zira bu halde de *cezalandırılmayan önceki hareket* söz konusudur[876]. Keza, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna azmettiren veya yardım eden kimse, bilahare bu suç tipini kendisi işlerse, bu halde de *cezalandırılmayan önceki hareket* söz konusu olacaktır[877]. Bu durumda fail artık önceki azmettirme veya yardım etme niteliğindeki hareketinden dolayı değil, bilahare gerçekleştirdiği tipik fiilinden dolayı cezalandırılacaktır[878]. Ancak bu kural

---

çerçevesinde burada bir tüketen-tüketilen norm ilişkisi olduğu kabul edilmelidir. Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.196-197; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.454; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380.

873 Bu durumda sorumluluğun, "en ağır cezayı gerektiren tipik hareket üzerinden tayin edilmesi" gerektiğini belirterek fikri içtima hükmüne atıf yapan görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.114.

874 Aynı sonuca çok failli suçlara ilişkin *Von Kries* tarafından ileri sürülen ve doktrinde kabul edilen "kişi bir kez cezalandırılmışsa aynı fiildeki farklı katkılarından dolayı bir daha cezaya maruz bırakılamaz" ilkesinden hareketle varan görüş için bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.106-107.

875 Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1443.

876 Biz, örgüt yöneticiliğinin söz konusu olabilmesi için failin şeklen de olsa evvela örgüte kurucu ya da üye olması gerektiğini belirtmekte isek de bir kimsenin her durumda örgüte yönetici olmak amacıyla katıldığını söylemek mümkün olamayacağından, üyenin bilahare yönetici olması halinde burada bir geçitli suç ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir. Zira *geçitli suç* ilişkisinin söz konusu olabilmesi için failin kastı, başlangıçtan itibaren daha ağır mahiyetteki suçu işlemeye matuf olmalıdır (bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.473 İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.474; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.455). Bu çerçevede bizce burada "sonradan gerçekleşen kasttan önceki cezalandırılmayan hareket" hali söz konusudur. Zira fail, aynı suç konusu üzerinde tehlike meydana getirmeye başladıktan sonra yeni bir kastla daha ağır bir tehlike meydana getirmektedir. Bu halde yalnızca sonraki fiilden dolayı ceza verilir. Kavram için bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.220 vd. Burada esasen sonraki hareketle, önceki hareketin meydana getirdiği tehlike ağıtlaştırılmakta ve böylece daha hafif tehlikeye sebebiyet veren önceki hareket cezalandırılmamakta olduğundan klasik ayrımda, bunun bir tüketen-tüketilen norm ilişkisinden daha ziyade *asal norm- tali norm ilişkisine* uyduğu kabul edilmelidir. Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.218. Ancak biz, yaptığımız başlıklandırma çerçevesinde, konunun dağılmaması açısından cezalandırılmayan önceki hareketleri de burada incelemeyi tercih ettik.

877 Bu ihtimalin özel bir yardımcı norm niteliğinde olduğu yönünde bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.214.

878 Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.231; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.338.

işin mahiyeti itibariyle yalnızca, azmettirme veya yardım etme ile sonradan işlenen suçun aynı örgüte ilişkin olması halinde cari olabilecektir, buna karşılık fail bir suç örgütünün kuruluşunda "azmettiren" olarak suça iştirak etmiş, bilahare başka bir suç örgütünün bizzat kurucusu sıfatını almış ise iki ayrı suç nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Bu durumda koşulları varsa zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir.

Şerikin, kuruluşuna azmettirdiği ya da yardım ettiği örgüte sonradan üye olduğu hallerde ise cezalandırılmayan önceki ve sonraki hareketler kuralından ayrılmaya gerek yoktur. Bir kimsenin önceden örgüt kurma suçuna azmettirmesi ve daha sonra aynı örgüte üye olması halinde (aynı, her iki suçta da fail olduğu hallerde olduğu gibi) yalnızca örgüt kurma suçu nedeniyle (bu suça azmettiren sıfatıyla) cezalandırılacaktır[879]. Çünkü bu halde de kişinin iştirak ettiği suçun haksızlık içeriği, bilahare fail olduğu suçun haksızlık içeriğini kapsamakta, sonraki suça ilişkin normun uygulanması yalnızca görünüşte kalmaktadır.

Tüketen-tüketilen norm ilişkisi yönünden diğer bir görünüşte içtima hali bileşik suçtur. Birden fazla normda düzenlenen suçlardan biri, yekdiğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturmakta ise *bileşik suç* ilişkisinden söz edilecektir[880]. Aşağıda ayrıca ve detaylı olarak belirteceğimiz üzere[881], çeşitli suç tiplerinde suçun

---

[879] Belirttiğimiz bu ihtimal için *İ. Dursun, İçel'*in "(...) azmettiren, aynı zamanda suçu işleyen kişilerden birisi durumunda ise sadece suçun asli maddi faili olduğu için cezalandırılır" (İçel, **Suçların İçtimaı**, s.214-215) şeklindeki açıklamalarına atıf yaparak, bu görüşün örgüt suçu açısından "adalet düşüncesine" uygun olmayacağını dile getirmektedir. Yazara göre, örgüt kurma fiiline azmettirmenin cezası örgüt üyeliğine göre daha ağır olduğundan, örgüt kurmaya azmettiren iki kişiden biri başkaca bir fiil işlememesine ve ikincisi, üste bir de örgüte üye olmasına rağmen, ilki daha ağır ceza alacaktır. Bu nedenle hangi suçun cezası daha ağır ise ona göre bir değerlendirme yapılmalıdır. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.215-216, 303-304. Ancak belirtmemiz gerekir ki *İçel'*in atıf yapılan kitabındaki görünüşte içtima kuralı ancak azmettirenin, bilahare "aynı" suçun işlenmesine iştirak etmesi halinde cari olabilecektir, oysa örgüt kurma ve örgüte üye olma fiilleri "farklı suçları" sonuçlamaktadır. Bu nedenle bu ilkenin, bu örnekte tatbik imkanı zaten söz konusu değildir. Esasen burada "cezalandırılmayan sonraki hareketler" kuralından ayrılmaya da gerek yoktur. Fail bir kimseyi örgüt kurmaya azmettirmiş, bilahare kendisi de aynı örgüte üye olmuş ise artık yalnızca örgüt kurma suçuna iştirak nedeniyle TCK m.220/f.1 ve m.38 gereğince cezalandırılacak, ayrıca bir de üye olma fiili nedeniyle TCK m.220/f.2 gereğince cezalandırılmayacaktır. Bu durumda, failin kuruluşuna azmettirdiği örgüte sonradan bir de üye olması hali belki temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir. *Tozman* da çalışmasında "bir kimse örgüt kurmaya azmettirdikten sonra kurulan örgütün içinde üye olarak görev almışsa bu takdirde de cezasının daha ağır olan örgüt kurmaya azmettirmeden dolayı" olması gerektiğini ifade etmekle birlikte bunun kuramsal gerekçesini belirtmemektedir. Tozman, **a.g.e.**, s.280.

[880] Bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.99; Antolisei, **Parte Generale**, s.538; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.204 vd.; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.453; Toroslu, **Genel Kısım**, s.317; Cente, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.519; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.373.

[881] Bkz. Aşa. **§ 3**, IV, B, 2.

bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nitelikli hal olarak öngörülmekte ise de bu suç tipleri ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu arasında bir bileşik suç ilişkisi yoktur; örneğin uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemek için örgüt kuran kimseler, bilahare örgüt faaliyeti kapsamında bu suçu işlerlerse, hem TCK m.188/f.5 hem de TCK m.220/f.1 gereğince gerçek içtima hükümleri çerçevesinde ayrı ayrı cezalandırılacaktır[882]. Ancak detaylarını ilgili kısma bırakacak şekilde, doktrinde bunun aksini savunan yazarların olduğunu da belirtmemiz gerekmektedir[883]. Bunun yanında yine doktrinde, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ile başka bazı suç tipleri arasında bileşik suç ilişkisinin söz konusu olabileceği de belirtilmekte ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ve Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 13. maddesi bu hale bir örnek olarak gösterilmektedir. Anılan bu hükme göre "*Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ateşli silahlarla bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulunduranlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve otuz günden yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur"*. Bu görüşü savunan yazarlara göre bir suç örgütünün silahlı bir örgüt olarak vasıflandırılacak şekilde mensuplarının ruhsatsız silah bulundurması halinde, bir suç örgütünün silahlı olması şeklindeki nitelikli halin uygulama sahasına giren tüm eylemler, aynı zamanda bu madde kapsamına da gireceğinden bu suç tipi örgüt kurma veya yönetme suçunun, *örgütün silahlı olması* şeklindeki nitelikli hali içinde tüketilmektedir. Haliyle örgüt mensuplarının, örgütsel amaç çerçevesinde silah taşımaları veya bulundurmaları ve bu nedenle haklarında TCK m.220/f.3'ün uygulandığı hallerde, ayrıca 6136 s. K.'nun 13. maddesi uygulanmayacaktır[884]**.** Buna karşılık diğer bir görüşe göre burada bir bileşik suç ilişkisinden söz etmek mümkün değildir[885]. Nitekim bizce de isabetli olan bu görüşün gerekçesine göre suç işlemek

---

[882] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.24; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.379; Ersan, **a.g.e.**, s.400; Ünlü, **a.g.e.**, s.43; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.58-59.

[883] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.161; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.394; Tozman, **a.g.e**., s.284-285.

[884] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.394; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291; Tozman, **a.g.e.,** s.369.

[885] Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6656. İtalyan Yargıtayı ve Türk Yargıtayı da bu halde her iki suçtan da ceza verilmesi gerektiği görüşündedir (bkz. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.394 dpnt.149-150; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291-292). Y. 9. CD.'nin 1.12.2008 tarih ve 2008/3180 E., 2008/13060 K. sayılı kararı: "Sanık H. Ü. hakkında, silahlı örgüt üyesi olma, 6136 s. Kanuna Aykırılık, sanıklar M. S. D., M. Y. haklarında silahlı örgüte yardım ve sanıklar H. Ü., M. S. D. haklarında patlayıcı madde bulundurma suçlarıyla ilgili incelemede; (…) 1- Toplanan deliller, karar yerinde incelenip sanıkların suçlarının sübutu kabul, olay niteliğine ve

amacıyla örgütlenme suçlarının nitelikli halini "ruhsatsız silah taşımak suçu" teşkil etseydi, bileşik bir suçun varlığından bahsedilebilirdi oysa burada suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçunun ağırlaştırıcı nedenini ruhsatsız silah taşımak değil, silah taşımak teşkil etmektedir. Haliyle burada bir bileşik suç ilişkisinden söz etmeye olanak yoktur. Burada silahlı bir örgütün varlığından bağımsız olarak başkaca hukuki menfaatler de zedelenmektedir. Bu nedenle bu halde ruhsatsız silah bulundurmak suçundan da ayrıca ceza verilmesi gereklidir[886].

2- Zincirleme Suç Açısından

Zincirleme suç TCK m.43'te düzenlenmiş olup anılan hükme göre *"bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır"*. Kanunda her ne kadar suçun "aynı mağdura karşı işlenmesi" şart koşulmuş ise de devamında "*mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır*" denilmiştir[887]. Bu çerçevede mağduru belli bir kişi olmayan suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçunun da değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür[888]. Ancak bunun için birden fazla kez örgüt kurma veya yönetme suçunun *bir suç işleme kararının icrası kapsamında*[889] işlenmiş olması şarttır. Doktrinde kabul edildiği üzere, bunun kabulü için failin sonraki fiillerinin öncekinin devamı niteliği taşıması ve böylece failin tüm hareketleri

---

soruşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş, cezaları azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunmaları inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, sanıklar müdafileriyle sanık M. S. D. ve M. Y. ile C.Savcısının yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, sanık H. Ü.'nün silahlı örgüt üyesi olma, 6136 s. Kanuna aykırılık, sanıklar M. S. D. ve M. Y.'nin silahlı örgüte yardım, sanıklar H. Ü., M. S. D. haklarında patlayıcı madde bulundurma suçlarından mahkumiyetlerine ilişkin hükmün onanmasına", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 16.08.2016.

[886] Dursun, **a.g.e.**, s.263. Silahın suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında unsur olmaması gerekçesi ile aynı yönde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.102.

[887] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.578; Zafer, **Genel Hükümler**, s.455; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.507; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.707; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.514; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.602; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1071.

[888] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.270; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.124; Zeybek, **a.g.e.**, s.114. Aksi yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.184.

[889] Ranieri, **a.g.e.**, s.466; Antolisei, **Parte Generale**, s.527-528; Sancar, **TBBD**, s.253.

arasında bir sübjektif bağlantının varlığı gereklidir[890]. Bu çerçevede failin önceden planladığı program çerçevesinde aynı suçu çeşitli parçalar şeklinde işlemeyi istemesi ya da bir suçu işledikten sonra fiillerinin devamına karar vermesi halinde "bir suç işleme kararından" bahsedilebilecektir[891]. Bu çerçevede, bir suç örgütünün kuruluşunda yer alan veya yöneticilerinden biri olan faillerin, bilahare örgütün diğer mensupları ile aralarında meydana gelen ideolojik ayrışma nedeniyle ayrılarak yeni bir suç örgütü kurmaları halinde, artık suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu bir kez daha işlediklerinden söz edilecekse de bu halde, aynı suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi halinin varlığı kabul edilebilecektir. Bu nedenle bizce, bu halde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi olanaklıdır. Burada her ne kadar müstakilen iki kez suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu işlenmiş ise de bunlarla ilgili tek bir ceza verilecek ve fakat verilen ceza TCK m.43/f.1 hükmünün öngördüğü oranda arttırılacaktır. Doktrinde de ağırlıklı olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmekte, ancak failin suç örgütünden ayrıldıktan sonra yine aynı örgüte üye olması halinde "bir suç işleme kararından" söz edilebileceği, oysa başka bir örgüte dahil olması halinde aynı durumdan söz edilemeyeceği belirtilmektedir[892]. Bizce, zincirleme suçun sübjektif unsuru açısından bu şekilde keskin bir ayrım yapmak yerine, somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapmak daha isabetlidir. Örneğin, eğer bir kimse bir suç örgütü kurduktan sonra kendi iradesi ile örgütten ayrılmış ve fakat ayrıldıktan sonra yeniden aynı örgüte girip yönetici olmuşsa artık yeni bir suç işleme kararının varlığından söz edilmelidir. Zira failin bir suç örgütünden –hangi saikle olursa olsun- kendi isteği ile ayrılması olasılığında, artık suç işleme kararını da yitirdiği ve yeniden örgüte dönmesi ihtimalinde artık bunun yeni bir suç işleme kararına dayandığı açıktır. Ancak örgütten ihraç edilen ve haliyle arzusu hilafına örgütten ayrılan bir yönetici bilahare yeniden örgüte kabul edilirse aksi bir sonuca varmak daha isabetli olacaktır. Her durumda zincirleme suç hükümleri açısından "aynı suç" kavramının

---

[890] Ranieri, **a.g.e.**, s.466-467; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.572; İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.469-470; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.508-509; Sancar, **TBBD**, s.253.

[891] İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.470; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509; Sancar, **TBBD**, s.254.

[892] *Adolf Schönke, Horst Schröder, Strafgesetzbuch, Kommentar, 14. Auflage, München, 1969, §73, Vorbemerkungen 29a'*dan nk. İçel, **Suçların İçtiması**, s.139, dpnt. 237.

tespiti noktasında, (örneğin örgüt yöneticisinin örgütten ayrılıp bu sefer aynı örgüte üye olarak dönmesi) yukarıda belirttiğimiz tüketen-tüketilen suç yönünden görünüşte içtima kuralları göz ardı edilmemelidir.

3- Fikri İçtima Açısından

Fikri içtima doktrinde genel olarak "failin aynı fiille ya farklı suçları veya aynı suçu birden fazla işlemesi" şeklinde tanımlanmaktadır[893]. Bu iki ihtimalden ilki *farklı neviden fikri içtimayı* ikincisi ise *aynı neviden fikri içtimayı* oluşturmaktadır[894]. Kanun bunlardan ilkini TCK m.43/f.2'de *"aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır"* diyerek zincirleme suç hükümlerine atfen düzenlemiştir ki hemen görüleceği üzere, mağduru belirli bir kimse olmayan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun zaten tek bir fiille birden fazla kişiye karşı işlenmesi söz konusu olduğundan, niteliği gereği bu hükmün suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda uygulanabilmesi mümkün değildir[895]. Farklı neviden fikri içtima ise TCK m.44'de düzenlenmiş olup hükme göre *"işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır".* Doktrinde fikri içtimanın uygulanabilmesi için suç çokluğu halinin bir koşul olması çerçevesinde "görünüşte içtima hallerinden birinin bulunmaması gerektiği" kabul edilmektedir[896]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının genel norm niteliğinde olmaları nedeniyle, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurma fiilinin birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet vermesi halihazırda mümkün gözükmemektedir. Yukarıda ortaya koyduğumuz üzere, özel bazı suç tiplerini işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetmenin bağımsız suç tipleri olarak düzenlendiği hükümler (ör: TCK m.314/f.1) ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu (TCK m.220/f.1) arasında *özel norm-genel norm* ilişkisi söz

---

[893] Bkz. Göktürk, **a.g.e.,** s.59.
[894] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.590 vd; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.719 vd; Göktürk, **a.g.e.,** s.59; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1103.
[895] Bu durum, toplumu oluşturan herkese karşı işlenen tüm suçlar açısından caridir. Zira bu tip suçlarda tek bir fiil zaten her zaman birden fazla mağdura karşı işlenmiş olacağından bunun bir suç çokluğu hali oluşturması mümkün değildir. Bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1100.
[896] Göktürk, **a.g.e.**, s.74; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.375; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.689; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1106.

konusu olacağından ve haliyle tek fiil açısından uygulanabilir iki farklı normun varlığından bahsedilemeyeceğinden, artık fikri içtima ilişkisinden söz etmek de mümkün değildir[897].

VI- ETKİN PİŞMANLIK

A- Genel Olarak Etkin Pişmanlık Kavramı ve Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma veya Yönetme Suçunda Etkin Pişmanlık Düzenlemesinin Mahiyeti ve Önemi

Etkin pişmanlık, failin suçu bütün unsurlarıyla tamamladıktan sonra pişmanlık göstererek, oluşan olumsuz sonuçtan kanunun öngördüğü şekilde ayrılması anlamına gelmektedir. Burada fail, pişmanlık duyarak, işlediği suçla oluşan zarar veya tehlikeyi gidermeye çalışmakta ve eğer kanunda buna imkan tanıyan bir düzenleme varsa, işlediği suçtan dolayı cezalandırılmamakta ya da verilecek cezada indirime gidilmektedir[898]. Bu itibarla Kanun, suçun tamamlanmasından evvel failin, gönüllü olarak suçu tamamlamaktan imtima etmesini ifade eden gönüllü vazgeçmeden farklı

---

[897] Belirtmemiz gerekir ki doktrinde bazı yazarlar birden fazla kişinin suç örgütü kurarken hem yukarıda gördüğümüz soykırım ve insanlığa karşı suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m.78) hem de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1) suçu kapsamındaki suçları işlemek amacıyla örgüt kurması halinde, iki suç tipi arasında *fikri içtima hükmünün* uygulanması gerektiğini belirtmiş (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.322; Ünlü, **a.g.e.**, s.188) ise de kanaatimizce bu görüşün kabulü mümkün değildir. Zira anılan TCK m.78, açık bir şekilde TCK m.220'ye göre özel hüküm niteliğindedir ve TCK m.78'in ya da benzeri düzenlemelerin uygulanma olasılığının ortaya çıktığı hiçbir durumda artık TCK m.220'nin uygulanabilir olması mümkün değildir. Zaten bu nedenle iki norm arasında özel norm-genel norm ilişkisinin söz konusu olduğu kabul edilir. Örgüt kurulurken işlenmesi hedeflenen onlarca suç tipinden "yalnızca biri" soykırım niteliğinde bile olsa artık TCK m.220 değil, yalnızca TCK m.78 uygulanabilir durumda olacaktır. Bu nedenle belirttiğimiz bu ihtimalde fikri içtima hükümlerinin uygulanma sahası bulması da mümkün değildir.

[898] Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:709; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.465. Ayrıca bkz. Yasemin Baba, **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi No:1, İstanbul, On İki Levha, 2013, s.3 vd.; Ramazan Keklik, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık**, Ankara, Adalet, 2016, s.6. Esasen icrası kısımlara ayrılabilen bir suç veya neticeli bir suç söz konusu olup da suç tamamlanmadan evvel failin bir pişmanlık gösterip suçu tamamlamaktan imtina etmesi halini kanun, TCK m.36'da *gönüllü vazgeçme* başlığı altında ve tüm suçlara uygulanabilecek genel bir hüküm olarak düzenlemiştir (bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.485 vd.; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.465). Eğer suç tamamlanmış ise artık gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması mümkün olamayacağından, bu aşamadan sonra bir pişmanlık gösteren ve bu pişmanlığın sonucu olarak etkin bir şekilde suçla oluşan zarar veya tehlikeyi gidermeye çalışan failler açısından, ancak kanunda buna imkan tanıyan bir düzenlemenin söz konusu olması halinde *etkin pişmanlıktan* söz edilebilecektir. Bkz. Baba, **a.g.e.**, s.19.

olarak, etkin pişmanlık açısından genel bir hükme değil, bazı suç tipleri yönünden özel düzenlemelere yer vermiştir[899]. Bu düzenlemelerde kimi zaman etkin pişmanlık halinde faillere hiç ceza verilmemesi kabul edilirken (*cezayı kaldıran şahsi sebep*[900] *olarak etkin pişmanlık halleri)* kimi zaman da faile verilecek cezada indirim yapılması kabul edilmiştir (*cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık halleri)*[901]. Bu düzenlemelerden biri de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin olup kanun, TCK m.221/f.1 ve f.4'te, ikisi şahsi cezasızlık sebebi biri de cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hallerine yer vermiştir[902]. Bu hallerin gerçekleşmesi halinde, duruma göre faillere suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu nedeniyle ya hiç ceza verilmemekte ya da bunların cezalarında indirim yapılmaktadır.

Diğer suçların failleri gibi suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun faillerinin de suçu tamamladıktan sonra yaptıklarından pişmanlık duymaları mümkündür[903]. Bu aşamada bir suç örgütü bünyesinde yer alan kimse açısından bir ikilem doğacak, bu kimse pişmanlığının gereği olarak örgütü dağıtacak veya buna imkan tanıyan bazı faaliyetlerde bulunacak ya da suç örgütünün bünyesinde kalmaya devam edecektir. İşte etkin pişmanlık düzenlemeleri ile faillerin, içlerine düşecekleri bu ikilemden "ilk yolu" tercih ederek çıkmaları hedeflenmekte, bu açıdan kendilerine teşvik edici bir sebep oluşturulmaktadır[904]. Bu suretle kamusal düzen, barış ve güvenliği tehdit ederek bizzat hukuk düzenine karşı pozisyon alan kişileri, yeniden

---

899 Özgenç, **Genel Hükümler**, s.492; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:709; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.465; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.624; Tozman, **a.g.e.**, s.396; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.353.

900 Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.543 vd. Doktrinde bu etkin pişmanlık halleri için "kişisel cezasızlık sebebi" ifadesi de kullanılmakta ise de kişisel bazı nedenlere bağlı olarak cezalandırmanın en baştan mümkün olmaması sonucunu doğuran (örneğin malvarlığına karşı suçların yakın akrabaya karşı işlenmesi gibi) hallerden farklı olarak etkin pişmanlık halleri ancak "suç sonrasında" gerçekleşebilecek sebepler olduğundan, biz "cezayı kaldıran kişisel sebep" ifadesini kullanmayı tercih ettik. Ayrım ve aynı yönde sınıflandırma için bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:618, 622; Zafer, **Genel Hükümler**, s.370-372.

901 Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.883-884; Baba, **a.g.e.**, s.21; Keklik, **a.g.e.**, s.5-6.

902 *Hafızoğulları/Özen,* bu düzenlemenin "cezalandırmanın karşıtı anlamında bir tür ödüllendirme" olduğu kanaatindedirler. Yazarlara göre "suça teşebbüste suçun icrasından gönüllü vazgeçme veya neticeyi isteyerek önlemeden farklı olarak, burada amaç teşebbüste olduğundan farklı olarak, suçlunun suçundan geri dönmesi veya neticeyi önleyerek zararı gidermeye çalışması değildir. Burada, asıl amaç, örgüt ve mensupları hakkındaki kanıtları ele geçirmek, örgütün çökertilmesini, üyelerin ele geçirilmesini, suç arkadaşlarını ihbar ederek suçlunun kollukla işbirliğini sağlamaktır. Kurum, bu niteliğinden ötürü gönüllü vazgeçme ve etkin pişmanlıktan farklıdır" (Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.272). Aynı yönde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.106.

903 Ersan, **a.g.e.**, s.405.

904 Bkz. Özek, **İHFM**, s.503; Tozman, **a.g.e.**, s.396; Kavlak, **a.g.e.**, s.448.

hukuk düzeninin sahasına, "kendi irade ve çabaları" ile çekmek mümkün olabilmektedir[905].

Diğer taraftan bu suretle kanun, suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerin toplumsal düzen için meydana getirdikleri tehlikeyi, bunun için başkaca bir kamusal eylem ya da harcamaya gerek kalmaksızın ortadan kaldırmayı da sağlamaktadır[906]. Nitekim çalışmamızın birinci bölümünde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümü açısından faillerin, işledikleri fiillerle kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu barışı yönünden bir tehlike meydana getirdiklerini ifade etmiştik. Bu tehlikenin, suç örgütü var olduğu sürece devam edeceği ve suç örgütü büyüdükçe de artacağı açıktır. İşte hukuk sistemi, etkin pişmanlık hükümleri çerçevesinde cezalandırmama ya da cezada indirim yapma vaadiyle örgüt kurucu veya yöneticilerine, ya bu tehlikeyi tamamen ortadan kaldırma ya da bu artık mümkün olamıyorsa azaltma imkanı vermektedir[907]. Ayrıca tüm örgüt mensuplarının etkin pişmanlık kapsamında verecekleri bilgilerle, suç örgütlerinin çökertilmesinin, faillerin yakalanmasının ya da delillerin toplanmasının da görece çok daha kolay ve masrafsız olacağı şüphesizdir[908].

Bu genel çerçeve içinde özetlememiz gerekirse; ekin pişmanlık düzenlemesiyle, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunu işlemiş ancak gerçekleştirdiği bu fiilden pişmanlık duyan kimselere, meydana getirdikleri tehlikeyi yine kendi elleri ile bertaraf etmeleri veya bertaraf edilmesine yardımcı olmaları halinde, haklarında cezaya hükmolunmayacağı belirtilerek, yeniden hukuk düzeni içine dönmeleri temin edilmekte ve bu kişiler bir nevi ödüllendirilmektedir[909]. İşte TCK m.221'de de bu amaca matuf olmak üzere etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir.

Bu düzenlemeler temelde failin pişmanlık duyması mantığına dayanmaktadır. Haliyle gerçekleştirdiği fiilden dolayı herhangi bir pişmanlık duymayan kimseler

---

[905] Tozman, **a.g.e.**, s.398. Ayrıca bkz. Baba, **a.g.e.**, s.59.
[906] Bkz. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.128.
[907] Özek, **İHFM**, s.503; Tozman, **a.g.e.**, s.397.
[908] Tozman, **a.g.e.**, s.396; Kavlak, **a.g.e.**, s.447-448.
[909] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.535; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.272; Tozman, **a.g.e.**, s.396; Kavlak, **a.g.e.**, s.448; Zeybek, **a.g.e.**, s.106; Çakın, **a.g.e.**, s.103; Ünlü, **a.g.e.**, s.195.

açısından bu hükümlerin uygulanabilmesi mümkün değildir[910]. Kanunda da suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunu işleyen faillerin duydukları pişmanlığın hangi koşullarda etkin bir role bürünmüş sayılacağı çeşitli ihtimaller açısından ayrı ayrı değerlendirilmiştir[911].

B- Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Halleri

1- Kurucu veya Yöneticinin, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu Nedeniyle Soruşturmaya Başlanmadan ve Örgütün Amacı Doğrultusunda Suç İşlenmeden Önce Örgütü Dağıtması veya Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlaması (TCK m.221/f.1)

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından cezayı kaldıran ilk etkin pişmanlık hali 221. maddenin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz"*. Hükme göre suç örgütü kurulmuş ve fakat örgütün faaliyeti çerçevesinde henüz suç işlenmemiş ise kurucu veya yöneticilerden biri ya da birkaçı örgütü bizzat dağıtır veya yetkili makamlara başvurarak verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlarsa hakkında/haklarında cezaya hükmolunmayacaktır. Bu

---

[910] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.264. Yargıtay, "örgüt üyesi olduğu anlaşıldığı halde, kovuşturma aşamasında önceki ifadelerini ve suçlamayı reddedip örgüt üyesi olmadığını beyan eden, atılı suçlamayı reddeden, kolluk ifadelerini daha sonra değiştirip geri alan" kimseler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağı kanaatindedir. Bkz. Y.9.CD'nin 10.07.2008 tarih ve 2008/209 E., 2008/8917 K.; 26.06.2007 Tarih ve 2006/8234 E., 2007/5611 K.; 26.02.2007 tarih ve 2006/8282 E., 2007/1486K. sayılı kararları (Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6656-6657). Ancak failin ilk etapta örgütsel bağı inkar etmesi onun hiçbir suretle etkin pişmanlıktan yararlanamayacağı anlamına gelmemelidir. Fail, önce örgütsel bağı inkar etmiş ancak daha sonra kabul etmiş ise kanunda belirtilen koşulları sağlamak şartıyla yine de etkin pişmanlıktan yararlanabilecektir. Ayrıca bir parantez açarak belirtmeliyiz ki burada "savunma hakkı" ile "etkin pişmanlıktan yararlanma imkanına" dair ince çizgiye dikkat etmek gerekmektedir. Eğer failin savunması, işin mantığı gereği etkin pişmanlıktan yararlanmayı imkansız hale getirmekte ise artık etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması da elbette mümkün değildir. Ancak örneğin örgüte üye olan, fakat üye olduğu örgütün bir suç örgütü olduğunu bilmediği savunmasında bulunan bir kimse açısından aynı durum cari olmayacaktır. Krş. Tozman, **a.g.e.**, s.401.

[911] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534.

çerçevede, bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için üç koşulun bir arada bulunması gerekmektedir:

1- Etkin pişmanlık gösteren kimse kurucu veya yönetici olmalıdır: Bu hüküm münhasıran kurucu ve yöneticiler açısından ihdas edilmiş olup örgüt üyelerinin veya örgüte yardım edenlerin ya da örgüt adına suç işleyenlerin bu hükümden yararlanması mümkün değildir[912]. Bu çerçevede, örgüt kurucusunun veya yöneticisinin örgütü dağıtması halinde, buna uyarak dağılan örgüt üyelerinin bu hükümden yararlanmaları mümkün olmayıp bu kimseler açısından kanun diğer hükümlerde başka etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verdiğinden, o hükümler uygulanacaktır.

2- Kurucu veya yönetici, suç örgütünü dağıtmalı veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlamalıdır: Örgüt kurucusu veya yöneticisinin TCK m.221/f.1 hükümlerinden yararlanabilmesi için bu kimse suç örgütünü dağıtmalı veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlamalıdır[913]. Burada kanun koyucu birbirinden farklı iki olasılığa yer vermiştir:

Kurucu veya yönetici evvela örgütü *bizzat dağıtabilir*[914]. Bu, özellikle çok yeni kurulmuş örgütler açısından cari olması mümkün bir ihtimaldir. Örgütün dağıtılması, suç örgütü olma vasıflarının geri dönüşsüz bir şekilde yitirilmesi anlamında algılanmalıdır[915]. Örgütün hiyerarşik yapısının ortadan kaldırılması, sürekliliğin sona erdirilmesi, bir araya gelmiş kişilerden oluşan birliğin yapısal ve amaçsal bütünlüğünün ortadan kaldırılması gibi örgütsel yapının ortadan kaldırılmasına matuf fiiller kadar, örgütün suç işleme amacının ortadan kaldırılarak yasal amaçlar taşıyan bir birlikteliğe dönüştürülmesi de örgütün dağıtılması olarak anlaşılmalıdır[916]. Zira bu halde de kanunun yaptırıma bağladığı "suç örgütü" ortadan kaldırılmaktadır. Ancak bu eylemlerin geçici bir dağılmaya değil, "suç örgütü olma vasıflarının *geri dönüşsüz* bir şekilde dağılması amacına" matuf olması gereklidir. Örgüt kurucusu ve

---

[912] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97; Tozman, **a.g.e.**, s.402; Ersan, **a.g.e.**, s.403; Akkaya, **a.g.e.**, s.31; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.132; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700.
[913] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887-888; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Tozman, **a.g.e.**, s.402; Ersan, **a.g.e.**, s.403; Kavlak, **a.g.e.**, s.448; Akkaya, **a.g.e.**, s.31; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; Ünlü, **a.g.e.**, s.196; Zeybek, **a.g.e.**, s.107.
[914] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98.
[915] Bkz. Keklik, **a.g.e.**, s.114.
[916] Bkz. ve krş. Özek, **İHFM**, s.506.

yöneticisinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için artık ortada bir suç örgütünün söz konusu olmaması şarttır[917]. Bu çerçevede, örgüt yöneticisi veya kurucusu, suç örgütünü ortadan kaldırma ve bu suretle kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği üzerindeki tehlikeyi sona erdirme amacıyla hareket etmelidir. Eğer taktiksel olarak örgütün dağılmış gibi gösterilmesine rağmen gerçekte örgütün devam etmesi söz konusuysa, bu koşulun gerçekleştiği de kabul edilemeyecektir. Bununla birlikte, örgüt kurucusu veya yöneticisinin örgütü dağıtması ve bu suretle örgütün varlığı ortadan kalkmasına rağmen, örgüt üyelerinin bundan imtina ederek tekrar bir araya gelmesi ve yeniden örgütlenmesi hali, örgütü dağıtan kurucu veya yönetici açısından bu madde hükmünün uygulanmasına engel değildir. Bu halde artık yeni bir suç örgütünün vücuda geldiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte kanun açıkça "örgütün dağıtılmasını" aradığından, örgüt kurucusu veya yöneticisi çok çabalamasına rağmen örgütü dağıtamamışsa ve örgütün dağılması için gerekli bilgileri vermek üzere yetkili makamlara da başvurmamışsa bu etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması mümkün değildir.

Kanunda kabul edilen ikinci olasılık örgüt kurucusu veya yöneticisinin *verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlamasıdır.* Bu olasılıkta örgüt yöneticisi veya kurucusu, örgüte ilişkin kimi bilgileri soruşturma makamlarına vermekte ve bu bilgilerle örgütün dağılmasını sağlamaktadır[918]. Özellikle henüz faaliyeti çerçevesinde suç işlememiş olsa bile örgüt belirli bir genişliğe ulaşmış ise veya yöneticinin örgüt üzerindeki kontrolü, örgütün dağılmasını da sağlama boyutunda değilse, çoğu zaman yukarıda belirtilen ilk olasılık değil bu ikinci olasılık gündeme gelecektir. Bu olasılık açısından etkin pişmanlık halinin gerçekleştiğinden söz edilebilmesi için örgüt kurucusu veya yöneticisinin evvela yetkili makamlara bir takım bilgiler vermesi gerekmektedir. Kanun bu bilgilerin niteliği ile ilgili bir belirleme yapmış değildir. Ancak işin mantığı icabı, verilen bilgilerin örgütün dağılmasını sağlamaya elverişli olmasını aramak gerekmektedir[919]**.** Burada yetkili makamlara verilen bilgi, örgütün kendi kendisine dağılmasını sağlamayacağına göre kastedilenin, soruşturma makamlarınca bu bilgilerin kullanılması suretiyle bir suç

[917] İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.132.
[918] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.355; Keklik**, a.g.e.,** s.114; Yurtlu**, a.g.e.,** s.125.
[919] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.98.

örgütünün varlığının ortaya konulması, üyelerinin yakalanması ve örgütün bu suretle dağıtılması olduğu açıktır. Bu nedenle verilen bilgilerin bunu sağlaması gereklidir[920]. Kanun burada, verilen bilgilerin niteliği yönünden bir belirleme yapmamasına rağmen, verilen bilginin neticede somut olarak örgütün dağılmasını sağlamasını yani örgütün dağıtılması ile verilen bilgi arasında bir sebep-sonuç ilişkisi olmasını aramıştır[921]. Bu itibarla örgütün kolluk birimlerince dağıtılması, kurucu veya yöneticinin verdiği bilgiler sayesinde olmalıdır[922]. Bu nedenle kolluk birimlerinin zaten pek çok bilgiye ulaşmış olduğu ve ancak henüz operasyona girişmediği bir zaman diliminde kurucu veya yönetici bir takım bilgiler vermiş ve bu bilgiler yalnızca eldeki mevcut bilgileri teyit eder mahiyette ise etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Buna mukabil, verilen bilgiler örgütün dağıtılması yolunu açmış, kolluk birimleri bu bilgileri kullanarak yeni bilgilere ulaşmış ve örgüt bu şekilde dağıtılmış ise etkin pişmanlık koşullarının gerçekleştiği kabul edilecektir. Zira bu ihtimalde, örgüt yöneticisi bilfiil verdiği bilgilerle örgütün dağıtılmasını sağlamıştır. Ancak dikkat edilmesi gerekir ki kanun verilen bilgilerin somut olarak örgütün dağılmasını sağlamasını aradığından, neticede örgüt dağıtılamamış ise sırf verilen bilgilerin bu niteliğe elverişli olduğundan yola çıkılarak bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi mümkün değildir[923].

3- *Etkin pişmanlık, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce gösterilmelidir:* Kanun, örgüt kurucusu veya yöneticisinin bu madde hükmünden yararlanmasını, etkin pişmanlığın belirli bir ana kadar gerçekleşmesi şartına bağlamıştır. Buna göre kurucu veya yönetici verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç

---

[920] Tozman, **a.g.e.**, s.403; Yurtlu, **a.g.e.**, s.125.

[921] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98; Tozman, **a.g.e.**, s.403. Bu nedenle bu hükmün uygulanabilmesi için etkin pişmanlık davranışını teşkil eden "bilgi verme"den itibaren örgütün dağılmasına kadar geçen bir süre söz konusu olmakta yani etkin pişmanlık davranışı ile bunun hukuki sonucu arasında bir zaman farkı mevzu bahis olmaktadır. Bu nedenle doktrinde bu hükmün uygulanıp uygulanamayacağının belirlenebilmesi yönünden örgütün dağılması için makul bir süre beklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Baba, **a.g.e.**, s.59.

[922] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.98.

[923] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.355; Tozman, **a.g.e.**, s.403; Ünlü, **a.g.e.**, s.197. Aksi yönde bkz. Keklik, **a.g.e.**, s.114; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.132.

işlenmeden önce sağlamalı ya da bizzat kendisi bu belirtilen zamansal eşiklerden evvel suç örgütünü dağıtmalıdır[924]. Madde metininde kullanılan "ve" bağlacından da açıkça anlaşılabileceği üzere, burada her iki durumun da yani hem suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmaması ve hem de örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmemesi hallerinin birlikte gerçekleşmesi gereklidir. Bu nedenle evvela, eğer kurulan örgüt amaç suçları işlemeye başlamış ise bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması mümkün değildir[925]. Örgütün faaliyetleri çerçevesinde teşebbüs aşamasında kalan bir suçun işlenmiş olması bile, etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasına engel teşkil edecektir[926]. Kanun etkin pişmanlığı iki farklı olasılık olarak belirtmekle birlikte, her ikisinde de örgütün dağılmasının temin edilmesi arandığından, örgütün hiç suç işlemeden dağılması gereklidir. Eğer örgüt yöneticisi örgütle ilgili bir takım bilgileri vermiş ancak bu arada örgütün üyeleri amaç suçları işlemeye başlamışsa artık bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması mümkün değildir[927]. Yine dikkat edilmelidir ki burada işlenmemesi aranan suçlar, örgüt faaliyeti çerçevesindeki suçlardır; suç örgütü mensuplarının bireysel olarak işledikleri ve örgüt faaliyeti kapsamında telakki edilemeyecek suçlar ve henüz örgüt kurulmadan evvel işlenen suçlar bu kapsamda değildir[928]. Ancak söz konusu suçun bizzat örgüt yöneticisinin iştirakiyle işlenmiş olup olmamasının önemi yoktur; etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen örgüt yöneticisinin iştiraki söz konusu olmasa bile örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlenmişse artık bu hükmün uygulanması söz konusu olamayacaktır[929]. İkinci olarak suç örgütü kurma veya yönetme suçu ile ilgili soruşturma başlamışsa yine bu hükmün uygulanması mümkün olmaktan çıkacaktır[930]. Soruşturma CMK m.2'de *"kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre"* şeklinde tanımlandığından, suç şüphesinin kanuna göre

---

[924] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Tozman, **a.g.e.**, s.402; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.354; Keklik, **a.g.e.**, s.113; Akkaya, **a.g.e.**, s.31; Kavlak, **a.g.e.**, s.448; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.133; Zeybek, **a.g.e.**, s.106; Yurtlu, **a.g.e.**, s.124; Ünlü, **a.g.e.**, s.196.

[925] Kavlak, **a.g.e.**, s.449; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.355; Keklik, **a.g.e.**, s.113; Zeybek, **a.g.e.**, s.107.

[926] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97.

[927] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97; Kavlak, **a.g.e.**, s.449.

[928] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.355; Ünlü, **a.g.e.**, s.197.

[929] Keklik, **a.g.e.**, s.113. Hangi suçların "örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç olarak vasıflandırılacağı" hususunda bkz. Aşağıda **§ 3**, IV, C, 2.

[930] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97; Tozman, **a.g.e.**, s.403; Zeybek, **a.g.e.**, s.107; Ünlü, **a.g.e.**, s.196.

yetkili merciler olan C. Savcısı veya kolluk (CMK m.158/f.1) tarafından öğrenilmesi ile birlikte soruşturma başlamış sayılacaktır[931]. Burada uygulamada doğması muhtemel tereddütleri ortadan kaldırmak adına, soruşturmadaki tüm usul işlemleri yazılı olacağından (CMK m.169/f.2) suç şüphesine ilişkin ilk usul işlemini gösterir yazılı evrakın (örneğin ihbar tutanağının) tarihi, soruşturmanın da başlangıç tarihi olarak kabul edilmelidir. Demek ki örgüt yöneticisi en geç suç şüphesinin yetkili makamlarca öğrenilmesi anına kadar örgütü dağıtmalıdır[932]. Örgütün dağılmasını sağlamaya yarar bilgilerin verilmesi ise zaten yetkili makamların suç şüphesini öğrenmesi anlamına geleceğinden ve mantık gereği örgüt henüz kolluk birimlerince dağıtılamamış olacağından, örgütün dağılmasının sağlanmasının soruşturma başlamadan evvel cari olmasını aramak zaten mümkün değildir.

Bu koşullar birlikte gerçekleşirse örgüt kurucusu veya yöneticisi hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan dolayı cezaya hükmolunmayacaktır[933].

2- Kurucu veya Yöneticinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.1)

Kanunda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından cezayı kaldıran şahsi sebep olarak ele alınan ikinci etkin pişmanlık hali 4. fıkranın 1. cümlesinde düzenlenmiştir. Hükme göre *"suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten (...) kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek (...) suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz".* Buna göre örgütü dağıtamayan ya da dağılmasını sağlayamayan kurucu veya yönetici eğer gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi verirse, bu hüküm

---

[931] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.97-98; Tozman, **a.g.e.**, s.403; Çakın, **a.g.e.**, s.103. Soruşturmanın başlaması kavramı ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Tülay Kitapçıoğlu, **Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Soruşturmanın Sonuçlandırılması**, Legal, İstanbul, 2014, s.85 vd.

[932] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Tozman, **a.g.e.**, s.403.

[933] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.100.

çerçevesinde hakkında cezaya hükmolunmayacaktır[934]. Burada ilkinden farklı olarak kanun bir süre ya da örgüt faaliyetleri çerçevesinde henüz suç işlenmemiş olması şartı getirmediği gibi bir neticenin hasıl olması (örgütün dağılması) şartı da aramamıştır[935]. Bununla birlikte bu hükmün uygulanabilmesi için de bazı koşulların gerçekleşmesi gereklidir:

1- *Kurucu veya yöneticinin teslim olması gerekir:* Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için kurucu veya yöneticinin teslim olması şarttır[936]. Bu teslim olma, kurucu veya yönetici hakkında CMK m.90 gereğince bir yakalama işleminin cari olmamasını, bu sıfattaki kişinin bizzat kendisinin kolluk birimlerine başvurmasını gerektirir[937]. Eğer kolluk birimlerince ya da bu hükme uygun olarak vatandaşlarca bir yakalama işlemi yapılmış ise artık bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması mümkün değildir[938].

2- *Kurucu veya yöneticinin teslim olması "gönüllü" olmalıdır:* Buna göre kurucu veya yönetici, teslim olmama imkanı olmasına rağmen kendi iradesi ile teslim olmalıdır[939]. Bu da kurucu veya yöneticinin teslim olmasının tamamen ihtiyari olması yani birden fazla olasılık varken bunlardan birini seçmesi anlamındadır. Teslim olma zorunlu nedenlerden kaynaklanmamış aksine bilakis serbest bir motivasyonla gerçekleşmişse gönüllüdür[940]. Bu yönüyle teslim olmanın hangi nedenden kaynaklandığının bu açıdan bir önemi yoktur; fail örgüte girdiği için

---

934 Yurtlu, **a.g.e.**, s.129.
935 Tozman, **a.g.e.**, s.408; Yurtlu, **a.g.e.**, s.129.
936 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.109; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364; Akkaya, **a.g.e.**, s.35; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6709; Yurtlu, **a.g.e.**, s.129.
937 Keklik, **a.g.e.**, s.114. *Yenidünya/İçer,* bu hükmün uygulanabilmesinin koşullarından biri olan "bilgi verme"nin bizzat fail tarafından yapılması gerektiğini ancak "kişilerin hasta ya da sakat olması gibi sebeplerle, bizzat bildirimde bulunma imkanının olmadığı durumlarda, başka kişiler vasıtasıyla da örgütün yapısı ve işlenen suçlar hakkında bilgi verilmesi"nin hükmün uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğini ifade etmişlerdir. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111. Oysa kanun, hem *"kurucu ve yöneticinin (...) bilgi vermesini"* aramış hem de daha önemlisi bu bilgi vermeden evvel failin "*teslim olmasını"* şart koşmuştur. Bu nedenle kurucu ve yönetici teslim olmadan evvel bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması zaten mümkün değildir. Haliyle teslim olmamış ve ancak başkaları aracılığıyla bu bilgileri veren kimse açısından bu hükmün uygulanabilmesi olanaklı değildir. Fail başka kişiler vasıtasıyla bilgi vermiş olsa bile bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için nihayetinde mutlaka teslim olmalıdır. Teslim olmadan örneğin telefonla verilecek bilgilerin bu hükmün uygulanmasına olanak vermeyeceği yönünde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364.
938 Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534.
939 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.109.
940 Bkz. Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.462; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.425; Zafer, **Genel Hükümler**, s.409; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.110-111.

yaşadığı pişmanlık nedeniyle ya da örgüt yönetimi ile yaşadığı fikir ayrılığı nedeniyle teslim olmuş olabilir[941]. Bu ihtimallerden birinin söz konusu olması teslimin gönüllü olmadığı anlamına gelmeyecektir. Elbette bu durum, örgütün bu teslim olmayı zorunlu kıldığı haller için geçerli değildir. Bu nedenle örneğin örgütün stratejik bir hedefini gerçekleştirmek amacıyla ya da propagandası için teslim olma halinde bunun gönüllü olduğundan da söz edilemeyecektir[942]. Burada önemli olan teslim olma halinin, failin özgür iradesi ile gerçekleşmiş oluşudur[943]. Bu nedenle etrafı çevrildiği için zaten yakalanacak olan bir kurucu veya yöneticinin bu aşamada teslim olması artık gönüllü sayılmayacaktır[944]. Ancak kanun bir önceki başlıkta incelediğimiz etkin pişmanlık halinden farklı olarak burada soruşturmaya başlanmamış olmasını aramamıştır. Bu nedenle işlenen suç hakkında soruşturmaya başlanmış olsa bile bu etkin pişmanlık halinden yararlanmak mümkündür[945].

3- *Kurucu veya yönetici, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermelidir:* Buna göre kurucu veya yönetici, hem örgütün yapısı hem de faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermelidir[946]. Yukarıda da belirttiğimiz gibi örgütün organizasyon şekli, üyelerinin kim olduğu, stratejisi, amaçları, yöntemleri vs. hepsi örgütün yapısı ile ilgili olduğundan, örgüt kurucusu veya yöneticisi yetkili makamlara bunlarla ilgili tüm bilgileri vermelidir[947]. Kural olarak bu bilginin tüm örgütsel yapıyı ortaya koyması aranmalıdır ancak eğer fail yalnızca belirli bir birimin yöneticisi ise ilgili olmadığı diğer birimlerle ilgili bilgileri vermesi kendisinden beklenebilir değildir. Bu ihtimalde failin örgütün genel yapısına ilişkin bildikleri ile kendi yönetimindeki birime dair detayları vermesi de yeterlidir.

---

[941] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.109. Krş. Baba, **a.g.e.**, s.102. Yukarıda da belirttiğimiz gibi etkin pişmanlığın söz konusu olabilmesi için failin pişmanlık göstermesi şart ise de bunun, "teslim olma"nın motivasyonu ile bir ilgisi yoktur. Fail, ister samimi bir pişmanlık sonucunda olsun isterse de başka bir saikle olsun, kendisi gönüllü olarak teslim olmuş ise etkin pişmanlığın bu koşulunu sağladığı kabul edilecektir. Bu açıdan bu koşulun sağlanması noktasında gönüllülük kafidir; failin bunu hangi motivasyonla yaptığı önemli değildir. Esasen, teslim olduktan sonra failin, "örgütün yapısı ve işlediği suçlarla ilgili bildiği her şeyi anlatması" zaten içsel pişmanlığın objektif tezahürü mahiyetindedir. Dolayısıyla fail bunu yaparak pişmanlık göstermiş olmaktadır.

[942] Baba, **a.g.e.**, s.102.

[943] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.109.

[944] Keklik, **a.g.e.**, s.114.

[945] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.365.

[946] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.110; Şen, **a.g.e.**, s.152; Keklik, **a.g.e.**, s.115; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6709.

[947] Bkz. ve krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.110.

Bu bilgilerin genel geçer bilgi mahiyetinde olmaması, örgütü somut olarak ortaya koymaya elverişli nitelik ve boyutta olması gereklidir[948]. Failin zaten bilinen[949], genel mahiyette bilgiler vermesi, örgütün gerçek yapısını ortaya koyan bilgilerin bir kısmını saklayıp yalnızca tali hususları anlatması, örgütün nitelik ve mahiyetini ortaya koymaktan uzak hususları tekrarlaması bu hükmün uygulanabilmesi açısından yeterli olmayacaktır. Bu açıdan failin örgütün yapısına dair bildiği kabul edilebilecek tüm hususları anlatması aranacaktır. Ancak bu da yeterli olmayıp ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde eğer bir suç işlenmişse kurucu veya yönetici işlenen bu suçlarla ilgili de bilgi vermelidir[950]. Kanun bir önceki başlıkta belirttiğimiz etkin pişmanlık halinden farklı olarak burada, örgüt faaliyeti kapsamında suç işlenmiş olup olmadığı ile ilgilenmemektedir; suç işlenmiş olabileceği gibi işlenmemiş de olabilir ve bunun, bu hükmün uygulanması açısından hiçbir önemi yoktur[951]. İşte, eğer bir suç işlenmiş ise kurucu veya yönetici, bu suçla ilgili bildiği bilgileri de aktarmalıdır[952]. Bilginin doğruluğu ve detayı açısından, örgütün yapısına dair bilgi verilmesine ilişkin yukarıda belirttiğimiz hususlar, işlenen suçlara ilişkin bilgi verilmesinde de elbette aranacaktır. Bu nedenle failin, bildiği ya da örgütsel konumu çerçevesinde bilebileceği tüm suçları doğru bir şekilde anlatması gerekmektedir. Failin, bu suçlardan dolayı kendi sorumluluğunun söz konusu olmamasını sağlamak için olayları çarpıtması, gerçek dışı bilgiler vermesi, isim, olay ya da zaman açısından çelişkili açıklamalarda bulunması halinde etkin pişmanlık hükmünden yararlanması da mümkün olmamalıdır. Keza, verilen bilgilerin ele geçirilen maddi kanıtlarla uyuşmaması veya diğer veriler çerçevesinde açıkça yanlışlanabilmesi yahut bilgi verilirken bazı isimlerin üzerinin karartılması ya da hedef şaşırtılması gibi hususlar etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına da engel olacaktır. Zira bu tarz

---

948 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111.
949 Keklik, **a.g.e.**, s.115.
950 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111.
951 İ. Dursun, **a.g.e.**, s.366-367; Keklik, **a.g.e.**, s.114; Zeybek, **a.g.e.**, s.110.
952 *Keklik,* hükmün kaleme alınış şeklinin, etkin pişmanlığın örgüt faaliyeti çerçevesinde bir kısım suçlar işlendikten sonra gündeme gelebileceğini gösterdiğini, ancak TCK m. 221/f.1'e göre daha lehe olan bu hükmün henüz suç işlenmeden evvel de uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Keklik, **a.g.e.**, s.115-116. Bizce, hükmün düzenlemesinde, "etkin pişmanlığın örgüt faaliyeti çerçevesinde bir kısım suçlar işlendikten sonra gündeme gelebileceğini" düşündüren herhangi bir ifade yer almamaktadır. Kanunun "*örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermeyi"* araması, mantık gereği, eğer zaten böyle bir suç işlenmiş ise söz konusu olabilecek bir olasılıktır. Haliyle örgüt faaliyeti çerçevesinde hiçbir suç işlenmemişse böyle bir koşulun aranmayacağı da açıktır.

bir bilgi verme tercihinin, failin göstermesi gereken pişmanlığın objektif tezahürü mahiyetinde kabul edilmesi imkan dahilinde değildir. Diğer taraftan kanun, uygun mahiyette verilmesi kaydıyla, bu bilginin neticesinde bir olgunun sağlanmasını, örneğin örgütün dağıtılmasının hasıl olmasını aramış da değildir[953]. Buna göre yalnızca tam ve doğru bilgi verilmesi, bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması için yeterlidir[954].

C- Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hali: Kurucu veya Yöneticinin Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.2)

Yukarıda, etkin pişmanlık hükümlerinin kimi zaman cezayı kaldıran şahsi sebep mahiyetinde, kimi zaman ise cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep mahiyetinde düzenlendiğini ifade etmiştik. İşte suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından da cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin yanı sıra, 221. maddenin 4. fıkrasının 2. cümlesinde *cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep* olarak etkin pişmanlık düzenlemesine de yer verilmiştir. Hükme göre *"kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır"*. Burada kastedilen bilgiler, bir önceki başlıkta belirttiğimiz *örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili* bilgilerdir. Buna göre örgüt kuran veya yöneten kimseler yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili tam ve doğru bilgi verirlerse haklarında

---

953 Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111; Tozman, **a.g.e.**, s.408; Keklik, **a.g.e.**, s.115.

954 Bununla birlikte doktrinde, verilen bilginin suçlulukla mücadele ve kamu güvenliğinin sağlanması noktasında asgari de olsa bir fayda sağlamasının aranması, ayrıca verilen bilginin daha evvelden işlenmiş bazı suçların aydınlatılmasına veya yeni suçların işlenmesinin önlenmesine ya da örgütün dağıtılmasına bir katkı sağlaması gerektiği de ifade edilmiştir. Bkz. Keklik, **a.g.e.**, s.115. Bizce, kanunda öngörülmeyen bu şekilde bir alt-koşulun yorum yoluyla önerilmesi hukuken kabul edilebilir değildir. Esasen, verilen bilginin, belirttiğimiz şekilde "tam ve doğru" olması halinde, burada belirtilen kamusal faydanın sağlanması zaten kaçınılmazdır. Bunun ötesinde, belirtilen şekilde "suçlulukla mücadele ve kamu güvenliğinin sağlanması açısından bir kamusal faydanın" aranması, hükmün uygulanmasını, tespiti belirsiz kıstaslara bağlamak ve sübjektif değerlendirmelere kapı açmak anlamına gelecektir.

hükmolunacak cezada indirim yapılacaktır[955]. Bu haliyle cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak bu etkin pişmanlık hükmünün, bir önceki başlıkta incelediğimiz şahsi cezasızlık sebebinden yegane farkı, verilen bilginin "yakalandıktan sonra verilmesi"dir. Buna göre örgüt kurucusu veya yöneticisi gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili tam ve doğru bilgi verirse şahsi cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacak, aksine eğer bu bilgiyi yakalandıktan sonra verirse cezasında kanunun öngördüğü oranlarda indirim yapılacaktır. Bu farklılık dışında verilmesi gereken bilginin mahiyeti açısından bir farklılık yoktur.

D- Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma veya Yönetme Suçunda Etkin Pişmanlık Hallerine İlişkin Müşterek Hükümler

1- Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Yalnızca Bir Kez Uygulanması Kuralı (TCK m.221/f.6)

Kural olarak etkin pişmanlık hükümleri her bir suç açısından ayrı ayrı değerlendirilir ve failin daha önce aynı suç nedeniyle etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmış olması, bu suçu bilahare yeniden işlediğinde koşulları varsa yeniden etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasına engel değildir. Ancak kanun koyucu suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından bu kuraldan ayrılmıştır[956]. Gerçekten TCK m.221'e bilahare 5560 s. Kanunla eklenen son fıkraya göre *"kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz"*. Buna göre örgüt kurma veya yönetme suçundan dolayı, hakkında TCK m.221 gereğince şahsi cezasızlık sebebi veya cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümleri bir kez uygulanmış kişi açısından, bilahare yeniden aynı madde gereğince etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır[957]. Bu kural bütünüyle TCK m.221'deki etkin pişmanlık hükmü açısından getirilmiş olduğundan, kurucu veya yöneticinin, sonradan yeniden aynı örgütün bünyesine girmesi ile

[955] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.537; Tozman, **a.g.e.**, s.410; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.367; Akkaya, **a.g.e.**, s.35; Yurtlu, **a.g.e.**, s.129.
[956] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.113-114.
[957] Ünlü, **a.g.e.**, s.203.

tamamen başka bir örgütün kurucusu veya yöneticisi olması bu açıdan fark yaratmaz. Ayrıca daha evvelden uygulanan etkin pişmanlık hükmü ile bilahare uygulanma koşulları gerçekleşen etkin pişmanlık hükmünün farklı olması da bu açıdan önemli değildir. Örneğin daha evvelden yakalandıktan sonra bilgi veren örgüt yöneticisi etkin pişmanlıktan yararlanıp yeniden bir örgütün bünyesinde yer aldıktan sonra, bu sefer henüz yakalanmadan evvel bilgi verebilir. Ancak kanun bu açıdan herhangi bir ayrım yapmadığından bu ikinci durumda da etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır.

2- Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbirine Hükmolunması (TCK m.221/f.5)

Etkin pişmanlık ile örgüt kurucusu veya yöneticileri hakkında cezaya hükmolunmaması veya verilen cezada indirim yapılması halinde, kanun bu kimseler hakkında, serbest bırakıldıktan sonra *denetimli serbestlik tedbiri* uygulanması esasını kabul etmiştir. Gerçekten, TCK m.221/f.5'e göre *"etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir"*. Kanunun bu şekilde bir düzenlemeye yer vermesinin temelde birkaç sebebi vardır: Evvela, suç işlemek amacıyla kurulan bir örgütün bünyesinde yer aldıktan sonra ve hele bir de örgütün kurucusu veya yöneticisi iken ayrılan kimselerin, örgütü dağıtması ya da dağılmasına hizmet edecek bilgiler vermesinin veya örgütün yapısı ve işlediği suçları deşifre etmesinin, bu etkin pişmanlığa katılmayan kimseler açısından bir tür ihanet olarak değerlendirilmesi son derece olasıdır. Bu da etkin pişmanlıktan yararlanan kimseler açısından hem ciddi bir tehlike[958], hem de buna bağlı olarak bazı durumlarda "affedilmek isteği" çerçevesinde yeniden örgüte dahil olma ihtimali doğuracaktır. Yine, uzun süre suç işlemek üzere bir örgütlenme içinde yer alan ve bazı durumlarda geçimini yalnızca bu şekilde sağlayan bir örgüt kurucusu veya yöneticisi, bu sefer etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandığı ve örgütten ayrıldığı için de pişmanlık duyabilir ve bu durumda yeniden bir suç işlemesi ihtimali doğabilir. Bu nedenle

[958] Ersan, **a.g.e.**, s.404; Tozman, **a.g.e.**, s.398; Kavlak, **a.g.e.**, s.447.

kanun, örgüt kurucusu veya yöneticilerinin etkin pişmanlıktan yararlandıkları için güvenlik, toplumsal entegrasyon vb. açılardan bir mağduriyet yaşamamaları ve yeniden suç işlememelerini temin açısından, serbest bırakılmalarını takiben, belirli bir süre denetimli serbestlik altında bulundurulmalarını kabul etmiştir[959]. Nitekim madde gerekçesinde de *"etkin pişmanlıktan yararlanarak serbest bırakılan kişiler açısından güvenlik ve topluma uyum sorunu yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle, etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmelidir"* ifadelerine yer verilerek aynı hususlara vurgu yapılmıştır. Bu düşünceler yeni olmayıp çok eski tarihli kanunlarda bile benzeri düzenlemelerin *(örneğin 1889 İtalyan Ceza Kanunu)* olduğu bilinmektedir[960].

Kanunda, herhangi bir ayrım yapılmaksızın hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanan tüm kurucu veya yöneticiler açısından denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi kabul edilmiştir. Buna göre kurucu veya yönetici hakkında, ister TCK m.221/f.1 isterse de f.4 çerçevesinde ceza verilmemiş olsun, bu denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır[961]. Keza, sadece şahsi cezasızlık sebebi olan etkin

---

[959] Bkz. ve krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.113.

[960] Bkz. Yukarıda **§ 1**, II, C, 3.

[961] CMK m.171/f.1'de, C. Savcısının, "maslahata uygunluk" ilkesi çerçevesinde *"cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde"* kovuşturmaya yer olmadığına karar verebileceği hükme bağlanmıştır (bkz. Kitapçıoğlu, **a.g.e.**, s.120-123). Doktrinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık koşullarının gerçekleştiği durumlarda da Cumhuriyet savcısının maslahata uygunluk prensibi gereğince kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebileceği ve bu karara itiraz edilemeyeceği belirtilmektedir. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.100; Keklik, **a.g.e.**, s.121; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.133, 142 vd. Ancak bizce iki temel sebepten dolayı bu görüşün kabulü mümkün değildir. *Birincisi,* dikkat edilmelidir ki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin zorunlu hukuki sonucu olarak bu hükümlerden yararlananlar hakkında *"denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacaktır"*. Bu hüküm C. Savcısınca kurulamayacağına göre bir hakim/mahkeme kararına ihtiyaç olduğuna şüphe yoktur. Oysa Ceza Muhakemesi Kanunu'nda bağımsız bir "denetimli serbestlik muhakemesi" kabul edilmiş değildir. Bu hükümlerden yararlanan kişiler neticede "mahkûm" olmadıklarından CGTİHK çerçevesinde haklarında denetimli serbestlik kararı alınabilmesi de olanaklı değildir (bu gerekçe ile aynı yönde bkz. Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.558). *İkincisi,* TCK m.221/f.6 gereğince *"kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz"*. Bu hükmün tatbik edilebilmesi için, hakkında değerlendirme yapılan kimsenin "daha evvelden de etkin pişmanlıktan yararlanmış olup olmadığının" tespit edilebilmesi gerekmektedir. Eğer TCK m.220 çerçevesinde etkin pişmanlıktan yararlanan kimseler açısından C. Savcılıklarınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi esası kabul edilirse, failin önceden de etkin pişmanlıktan yararlanmış olup olmadığının tespiti imkansız hale gelecektir. Zira kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar adli sicilde gösterilmediği gibi kişi bazlı olarak bir "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar sicili" de söz konusu değildir. Oysa aynı durum bu hükmün mahkemelerce uygulanması halinde söz konusu olamayacaktır. Zira Adli Sicil Kanunu m.4-g çerçevesinde etkin pişmanlık nedeniyle mahkemelerce verilen "ceza verilmesine yer olmadığına dair hükümler" adli sicile kaydedilecek ve koşulları oluşması halinde de adli arşiv kaydına

pişmanlık hükümlerinin uygulaması açısından değil, cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması açısından da denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacaktır[962]. Nitekim madde gerekçesinde de *"denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması açısından, etkin pişmanlık nedeniyle kişi hakkında cezaya hükmolunmaması ile indirilmiş cezaya hükmolunması arasında bir fark gözetilmemiştir"* denilmiştir.

Kanun, hakime denetimli serbestlik tedbirine hükmetmesi açısından bir takdir yetkisi tanımamıştır. Buna göre hakim, hakkında etkin pişmanlık hükümlerini tatbik ettiği tüm kurucu veya yöneticiler açısından denetimli serbestlik tedbirine hükmedecektir. Bu tedbirin asgari süresi bir yıl olup hakimin daha az bir denetimli serbestlik süresine hükmetmesi mümkün değildir. Ancak kanun, uygulanmasına başlanan denetimli serbestlik tedbirinin süresinin hâkim kararıyla uzatılabilmesine imkan tanımıştır. Hakim, takdir yetkisi çerçevesinde, denetimli serbestlik tedbirinin uygulaması ile istenen amaçların hasıl olmadığını düşünmekte ise bu tedbirin süresini uzatabilecektir. Ancak uzatma dahil toplam süre üç yıldan fazla olamayacaktır. Kanun asgari süre ile uzatmayı ayrı ayrı cümlelerde düzenlediği için haliyle bu uzatma, asgari sürenin bitimini takiben tek seferde ya da müteaddit defalar söz konusu olacaktır. Yoksa, hakim hükümle birlikte doğrudan üç yıl denetimli serbestliğe hükmedemeyecektir.

Burada tartışılabilecek bir husus TCK m.58/f.9 hükmüyle, cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık nedeniyle uygulanan denetimli serbestlik tedbiri arasındaki ilişkidir. Anılan hükme göre *"mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir"*. Buna göre örgüt mensubu suçlu, "cezanın infazından sonra" mükerrirler hakkında uygulanacak olan denetimli serbestlik tedbirlerine tabi

---

alınacaktır. Dolayısıyla Mahkemece etkin pişmanlığa dayalı olarak verilen kararlar adli sicil ya da arşivde görülebilecek bu da TCK m.221/f.6'nın uygulanma imkanını sağlayacaktır. Bu nedenlerle bizce, TCK m.221'in koşullarının oluştuğu hallerde C. Savcısınca CMK m.171/.1'e göre kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilebilmesi mümkün olmamalıdır. Bu hükümdeki koşulların oluşup oluşmadığını değerlendirecek ve neticede eğer koşulları oluşmuşsa CMK m.223/f.4 gereğince ceza verilmesine yer olmadığına ve TCK m.221/f.5 gereğince de denetimli serbestliğe hükmedecek olan mahkemedir.

[962] İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.152.

olacaktır. TCK m.6/f.1-j gereğince suç örgütü kuran ve yönetenlerin, "örgüt mensubu suçlu" kavramı kapsamında olduğu hususunda bir tereddüt yoktur. Buna göre fail hakkında, cezanın indirilmesini gerektiren etkin pişmanlık hükümleri uygulansa bile tabi olacağı infaz rejimi yine de mükerrirlere özgü infaz rejimi olacaktır. Buna dair CGTİHK m.108/f.4 hükmüne göre ise *"hakim, mükerrir hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra başlamak ve bir yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirler"*. Bu düzenlemeler çerçevesinde, TCK m.221 gereğince hükmedilecek denetimli serbestlik tedbirinin failin koşullu salıverilmesinden itibaren mi yoksa cezanın infazının bitmesinden itibaren mi uygulanacağı ve bu halde anılan CGTİHK m.108/f.4 hükmünün fonksiyonunun ne olacağı konusunda tereddüt yaşanması mümkündür. Madde gerekçesinde her ne kadar *"etkin pişmanlıktan yararlanarak serbest bırakılan"* ifadesine yer verilmiş ise de bunun daha ziyade cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlığı nitelediği açıktır. Buradaki serbest bırakılmanın ise işin mahiyeti gereği hükümle ilgili olduğu şüphesizdir. Kanun, hakkında hiç cezaya hükmolunmayan kimsenin zaten hükümle birlikte, hakkında cezaya hükmolunan kimsenin ise (yine etkin pişmanlıktan yararlandığı için cezası indirileceğinden) bunun infazının tamamlanması ile birlikte serbest kalacağını kabul etmiştir. Bu nedenle bizce cezadan indirim yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması halinde TCK m.221/f.5 gereğince denetimli serbestlik hükümleri cezanın infazının tamamen sona ermesinden itibaren başlayacaktır. Bu halde oldukça özel bir durum olan etkin pişmanlık açısından, yine yukarıda belirttiğimiz özel amaçlar yönünden kabul edilen denetimli serbestlik tedbiri karşısında, daha genel mahiyette olan CGTİHK m.108/f.4 hükmünün uygulanmasına olanak yoktur. Dolayısıyla burada fail hakkında TCK m.221 gereğince ve bir kez denetimli serbestlik tedbirine hülmdilebilecek bu ihtimalde ayrıca bir de CGTİHK m.108/f.4 hükmü gereğince denetimli serbestlik tedbirine hükmedilemeyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA, SUÇ ÖRGÜTÜ ADINA SUÇ İŞLEME ve SUÇ ÖRGÜTÜNE YARDIM ETME SUÇLARI ile ÖRGÜT FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İŞLENEN SUÇLARA İLİŞKİN SORUMLULUK REJİMİ ve YAPTIRIM

I- SUÇ ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA SUÇU (TCK m.220/f.2)

A- Genel Olarak

Birinci bölümde, *"Suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* başlıklı TCK'nın 220. maddesinde birden fazla suç tipinin düzenlendiğini belirtmiş[1] ve ikinci bölümde de bunlardan ilki olan *suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu*nu incelemiştik. Belirttiğimiz üzere, bu suç tipinde kanun koyucu, belirli özelliklere sahip bir örgütlenmenin kurulmasını veya yönetilmesini seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlemiştir. Ancak pek tabidir ki suç örgütleri yalnızca kuruculardan ve yöneticilerden mürekkep değildir. Bir suç örgütünün kuruluş aşamasında yer almayan kimselerin daha sonra suç örgütüne girmesi de mümkündür[2]. Esasen kanunda "*örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması"* ifadesine yer verilerek kurucu ve yöneticileri de kapsar şekilde "üye" kavramı kullanılmış ise de normatif olarak bunlar farklı bir statüde kabul edildiğinden, tüm unsurları ile oluşmuş bir suç örgütüne sonradan üye olunması maddenin ikinci fıkrasında ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir[3]. Buna göre tamamen var olan bir suç örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olunması anlamında suç örgütüne üyelik, kurucu ve yöneticilikten farklı bir suç tipine sebebiyet verecektir[4].

---

[1] Bkz. Yuk. **§ 1**, IV, A, 2, b.
[2] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534.
[3] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491.
[4] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Erel, **a.g.e.**, s.390. Krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.875; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Toroslu, **Özel Kısım**, s.265.

TCK m.220'nin anılan ikinci fıkrasına göre *"suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"*. Görüleceği üzere kanun koyucu bu fıkrada, ilk fıkrada tanımladığı suç örgütüne üye olunmasını bağımsız bir ceza aralığı ile karşılayarak bağımsız bir suç tipi ihdas etmiştir[5]. Kanuni düzenlemeyi esas alarak bu suç tipini, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde kurulmuş bulunan örgüte üye olmak* şeklinde tanımlanmamız mümkündür[6]. Suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma ya da kısaca *suç örgütüne üye olma suçu* olarak isimlendirdiğimiz bu suç tipinde kanun koyucu, bir suç örgütüne üye olunmasını tek hareketli ve mütemadi bir suç olarak öngörmüştür[7]. Bu yönüyle fail, örgüte üye olmakla suçu icra edip tamamlamakta, ancak suç sona ermeyerek fail örgüte üye olduğu müddetçe devam etmektedir[8].

B- Suçun Unsurları

1- Suçun Maddi Unsurları

a- Fail

Suç örgütüne üye olma suçunda, tüm unsurları ile kurulmuş bulunan bir suç örgütüne dahil olunması yaptırıma bağlandığından, bu suçun faili de *mevcut bir suç örgütüne üye olmak suretiyle dahil olan* kişidir. Görüleceği üzere kanuni düzenleme, bu suç tipi açısından da suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda olduğu gibi, fail yönünden herhangi bir sınırlandırma getirmemektedir. Suç örgütüne üye olmak için özel bir sıfata sahip olmanın bir önemi bulunmadığı gibi suç tipi,

---

[5] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.12 vd.; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260-268; Gökcen, "Kamu Barışına Karşı Suçlar", s.13; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.** s.25 vd, s.40; Tozman, **a.g.e.**, s.153; İ. Dursun, **a.g.e**., s. 57; Erel, **a.g.e.**, s.390.
[6] Krş. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529.
[7] Antolisei, **Parte Speciale**, s. 228-229; Maljević, **a.g.e.**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.270; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99; Çakın, **a.g.e.**, s.72.
[8] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99.

herhangi bir suretle *özgü faillik* özelliği de barındırmaz[9]. Buna göre herkes bu suçun faili olabilir[10]. Yine, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda olduğu gibi bu suç tipinde de özel faillik niteliği arayan herhangi bir nitelikli hal söz konusu değildir[11].

Suç örgütüne üye olma suçunun oluşabilmesi için kurulmuş bir suç örgütünün var olması ve bunun için de en az üç mensubunun bulunması şart olduğuna göre, bu suç da aynı suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu gibi bir *çok failli suç*tur[12]. Zaten TCK m.220'de, örgütün var olabilmesi için en az üç mensubunun söz konusu olmasının şart koşulması çerçevesinde, suçun oluşabilmesi için suç örgütüne üye olmak isteyen kimsenin, zaten en az üç kişinin bulunduğu bir suç örgütünün bünyesine dahil olması gerektiğinden, birden fazla failin bir araya gelmesinin zaruri olduğu anlaşılmaktadır[13].

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından fail hususunu incelerken belirttiğimiz üzere, çok failli suçlar genel olarak yapıları açısından *yakınsama suçları* ve *karşılaşma suçları* olarak ayrılmaktadır ki bu kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini bir önceki bölümde ortaya koymaya çalışmıştık[14]. Bu ayrım çerçevesinde, suç örgütüne üye olma suçu açısından da kolektif olarak aynı yönde hareket eden birden fazla failin söz konusu olduğuna dikkat etmemiz gerekmektedir. Burada diğer faillerin bir kısmının fiilleri, zorunlu olarak başkaca bir suç tipinin (suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun) kapsamına girse de tümü, aynı hukuksal değeri ihlal eden fiilleri, aynı amaçla ve aynı yönde gerçekleşmektedir. Burada karşılaşma suçlarından farklı olarak faillerin farklı yönlerden hareket etmesi söz konusu değildir, aksine failler aynı yönde hareket etmekte, fiilin gerçekleştirilişi üzerinde müşterek hakimiyet

---

[9] Ünlü, **a.g.e.**, s.109.
[10] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1929; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Ünlü, **a.g.e.**, s.109.
[11] Ünlü, **a.g.e.**, s.109.
[12] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.25, 87; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.9; Canak, **a.g.e.**, s.81; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488.
[13] Yurtlu, **a.g.e.**, s.25.
[14] Bkz. Yukarıda **§ 2**, II, A, 1.

kurmaktadırlar[15]. Bu yönüyle hareketlerin soyut yapısı açısından ayniyet olduğu şüphesizdir. Haliyle suç örgütüne üye olma suçu da bir *yakınsama suçu*dur[16]. Yakınsama suçlarının kendi aralarında söz konusu olan ayrımda da suç örgütüne üye olma suçu heterojen hareketli yakınsama suçları arasında yer alacaktır[17]. Zira suç örgütüne üye olma hareketi, bir kısmı suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütü yönetme şeklinde gerçekleşen ve haliyle başka bir suç tipi kapsamına giren hareketlerle kolektif bir amaca yönelmektedir. Haliyle faillerin tamamının hareketi tip açısından ayniyet teşkil etmediğinden *heterojen hareketli yakınsama suçu*ndan söz edilecektir.

b- Fiil

(1)- Genel Olarak

Yukarıda suç tipine yönelik gerçekleştirdiğimiz tanım çerçevesinde TCK m.220/f.2'de düzenlenen suç örgütüne üye olma suçunun fiil unsurunun, *"kanuni düzenlemede nitelikleri belirlenmiş bir suç örgütüne üye olunması"* şeklinde olduğu görülmektedir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda olduğu gibi bu suç tipinde de kanun, hem bir *suç örgütünün varlığı* hem de buna *üye olma hareketinin icrası* şeklinde iki farklı kavram grubunu birlikte ele almıştır. Bu suçun oluşabilmesi için bir suç örgütü tüm unsurları ile zaten kurulmuş olmalıdır; fail, tüm unsurları ile tamamen kurulmuş bulunan bir örgüte üye olabilir[18]. Bu itibarla suç örgütü, suç tipi açısından üye olma hareketinin ilişkili olduğu gayrimaddi konuyu teşkil etmektedir. Bu çerçevede, tüm unsurları ile kurulmuş bir suç örgütünün varlığı

---

[15] Yakınsama suçlarının bu niteliği için bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.417; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.495; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.14; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.685; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.71.

[16] Yurtlu, **a.g.e.**, s.25.

[17] Yukarıda belirttiğimiz üzere yakınsama suçları, gerçekleştirilen tipik hareketlerin *homojen* veya *heterojen* olmasına göre kendi içinde ikiye ayrılmaktadır (bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.168 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt. 398; Kavlak, **a.g.e.**, s.329-330). Homojen yakınsama suçlarında (kolektif suçlar) birden fazla failin suç oluşturan hareketlerinde ve hareketin yönünde ayniyet söz konusudur (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.169). Buna karşılık heterojen hareketli yakınsama suçlarında hareketlerde ayniyetin olması aranmaz ve bu suçlarda hareketlerden biri diğerine nazaran yardımcı, diğerinin hareketini kolaylaştırıcı veya tahrik edici nitelikte olabilir (Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.180 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.686-687, dpnt.398; Kavlak, **a.g.e.**, s.330).

[18] Şen, **a.g.e.**, s.68; İ. Dursun **a.g.e.**, s.200; Yurtlu, **a.g.e.**, s.98.

ve bu örgüte üye olunması, suç örgütüne üye olma suçunun maddi unsurunun iki ayrı parçasını oluşturmaktadır. Fail, buna ilişkin irade beyanı ile suç örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olacak ve bu suretle icra edilen ve tamamlanan hareket, fail örgüt bünyesinde kaldığı sürece sona ermeyip devam edecektir[19].

(2)- Hareketin Konusu Olarak Bir Suç Örgütünün Varlığı

TCK m.220/f.2'de *"suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar"* ifadesine yer verilerek, suç örgütüne üye olma suçunun oluşabilmesi için açık bir şekilde *suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgütün* yani bir *suç örgütünün* var olması gerektiği kabul edilmiştir[20]. Bu ifade tarzının açık sonucu olarak, hazırlık hareketi niteliğindeki fiiller bir tarafa bırakılırsa, bir suç örgütüne ilişkin unsurların bir araya gelmesi ve böylelikle suç örgütünün tamamlanması anına kadarki tüm katkılar suç örgütü kurma seçimlik hareketinin kapsamında telakki edilecektir[21]. Bu nedenle örgütün kurulması aşamasında yer alan faillerin tümü, bu kuruluşa katkıları ne olursa olsun *kurucu* olarak niteleneceklerdir[22]. Zira, örgütün kurulabilmesi ve böylelikle kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden bir tehlike doğurabilmesi için birden fazla kişinin bir araya gelmesi bir zorunluluk olduğundan, kuruluş aşamasındaki katkıları ne olursa olsun hepsinin, meydana getirilen tehlikelilik hali üzerinde hakimiyetlerinin eşit olduğu kabul edilmiş ve kanun bunların tümünü "kurucu" olarak nitelemiştir. Bunun doğal sonucu olarak, örgütün kuruluş aşamasındaki tüm failler *kurucu* sıfatını haiz olup TCK m.220/f.2'de tanımlanan *üyeler* ise örgüte kuruluş aşamasından sonra katılan kimseleri ifade etmektedir[23]. Haliyle suç örgütüne üye olma, ancak tüm unsurları ile bir *suç örgütü* var olduktan sonra söz konusu olabilecek bir hareket tipidir[24].

---

[19] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.874.
[20] Şen, **a.g.e.**, s.68; İ. Dursun **a.g.e.**, s.200; Zeybek, **a.g.e.**, s.91-92; Yurtlu, **a.g.e.**, s.98.
[21] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57.
[22] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.157, 160; Ersan, **a.g.e.**, s.383; Zeybek, **a.g.e.**, s.92. Aksi yönde görüş için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.191.
[23] Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.190, 271.
[24] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.278; Şen, **a.g.e.**, s.68. Kanunun açık hükmüne rağmen kuruluş aşamasında da örgüte üye olunabileceği yönündeki görüş için bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.260; Evik, **GsÜHFD**, s.123; Kavlak, **a.g.e.**, s.404; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.102; Ünlü, **a.g.e.**, s.87; Çakın, **a.g.e.**, s.71. Yargıtay uygulaması da ağırlıklı olarak bu yöndedir (bir çoğu yerine bkz. Y.8.CD. 25.6.2009 Tarih ve 2008/12977 E.,

Bir suç örgütünün ise, birinci bölümde ortaya koyduğumuz üzere *"bir örgüt teşkili", "örgütün, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ya da bu amacı sonradan taşımaya başlaması", "örgütün en az üç kişiden oluşması"* ve *"örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olması"* şeklinde dört unsuru bulunmaktadır[25]. Haliyle ortada bir örgüt söz konusu değilse yahut örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı bulunmuyorsa veya bu örgütün henüz üç mensubu yoksa ya da örgüt, yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli hale gelmemişse üye olma hareketinin icra edilebilmesinden de bahsedilemeyecektir. Bu aşamaların tamamlanmasına matuf olarak bir araya gelen ve suç örgütünü teşkil eden kişiler, katkıları hangi boyutta olursa olsun fiilleri örgüt kurma ya da buna iştirak kapsamında telakki edilecektir; bu kimselerin üye olarak nitelenebilmeleri mümkün değildir.

Bu çerçevede evvela, ortada bir *örgüt* yoksa suç örgütüne üye olmaktan da söz edilemeyecektir. Bu nedenle, bir araya gelen ve ancak süreklilik ya da hiyerarşik yapı unsurlarını teşkil edemeyen bir gruba dahil olma durumunda suç örgütüne üye olma suçu da söz konusu olamayacaktır. Bir örgütün var olduğu ancak kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacını taşımadığı hallerde, eğer örgüt sonradan bu amacı taşır hale gelmiş ise bu aşamada örgütte yer alan tüm mensuplar -bu durumun bilincinde olmaları şartıyla- yeni teşkil edilen bu suç örgütünün *kurucusu* sayılacaklardır; dolayısıyla bu halde de üye olma hareketinin icrasından söz edilemeyecektir[26]. Bu

---

2009/9829 K. sayılı kararı). 765 s. TCK yönünden aynı şekilde bkz. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385. Ancak *Kavlak* ve *Karcılıoğlu,* hem örgütün kurulması anında da örgüte üye olunabileceğini hem de "örgüt kurulmadan örgüte üye olunamayacağını" belirtmektedirler (Bkz. Kavlak,**a.g.e.**, s.404; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.102). Örgütün kuruluşu, kanunda unsurları gösterilen suç örgütünün tamamen vücuda getirilmesi olduğundan, örgüte üye olma da ancak bu aşamadan sonra söz konusu olabilecektir. Kanun da "*suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte*" üye olunabileceğini belirterek tam olarak bu hususa işaret etmiştir. Dolayısıyla örgüte üye olma hareketinin icra edilebilmesi için tam olarak kurulmuş bir örgütün varlığı şarttır; bir örgütün kurulabilmesi için faaliyette bulunan tüm failler örgüt kurucusu olacaklardır. Bir suç örgütü tamamen kurulduktan sonra katılanlar ise "örgüte üye olanlar" şeklinde niteleneceklerdir. Bu nedenle *Kavlak*'ın (Kavlak,**a.g.e.**,s.404) ve *Tozman*'ın (Tozman, **a.g.e.**, s.271-272) iddia ettiğinin aksine, bir örgütün kurulma aşamasında "üç kurucusu, dört yöneticisi, on üyesi" olamaz. Eğer bu kimselerin tümü örgütün kuruluşuna fail sıfatıyla katılmışlarsa ortada "on yedi kuruculu" bir suç örgütü söz konusudur. Bu kişilerin kuruluşta farklı roller taşımalarının da bu açıdan bir farklılık yaratması mümkün değildir; bu durum ancak somut cezanın belirlenmesi noktasında nazara alınabilecektir.

[25] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b.

[26] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, c, (2), (c).

nedenle, yasal amaçlar taşıyan bir örgütün bir suç örgütüne dönüştürülmesi aşamasında da *suç örgütüne üye olma suçunun* işlenebilmesi mümkün değildir[27].

Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla üç kişi bir araya gelerek bir örgüt kurmuş ve fakat bu örgüt, yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli değilken yeni katılımlar söz konusu olmuşsa, bu durumun bilincinde olmaları şartıyla, sonradan örgüte katılan bu kişilerin fiilleri de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu kapsamında değerlendirilecektir. Çünkü *örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olması* suç örgütünün bir unsuru olduğundan, bu unsur sağlanmadan evvel bir suç örgütünden ve haliyle suç örgütüne üye olma fiilinin icra edilebilmesinden de söz edilemeyecektir[28]. Suç örgütünün varlığı, bu örgüte üye olma hareketinin bir parçasını (hareketin konusunu) teşkil ettiğinden, bu örgütün *yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olması* suç örgütüne üye olma suçunu da bir *somut tehlike suçu* haline getirmektedir. Haliyle hakim somut olayda, örgütün elverişliliğini somut olarak araştıracak ve bunun varlığı ortaya konulmadıkça suç örgütüne üye olma suçundan da söz edilemeyecektir.

(3)- Tipik Hareket: Suç Örgütünün Hiyerarşik Yapısına Dahil Olma

Suç örgütüne üye olma fiilinin söz konusu olabilmesi için failin suç örgütüne fiilen katılması gerekir[29]. Bu itibarla örgüte üye olma, örgütün hiyerarşik bünyesine

---

[27] Bununla birlikte, yasal bir örgüt bir suç örgütüne dönüştürülürken, bu yasal örgüt bünyesinde yer alıp da bu dönüşümün bilgisine sahip olmayan kimseler, sonradan buna vakıf olup da dönüştürülen suç örgütünün bünyesinde kalmaya devam etmişlerse, bu kişiler artık kurucu değil üye olarak niteleneceklerdir (bkz. ve krş. Yurtlu, **a.g.e.**, s.95). Zira bu kimselerin, yasal örgüt bir suç örgütüne dönüştürülürken herhangi bir dahiliyetleri söz konusu olmadığından ve kendileri halen meşru bir örgütün parçası olarak hareket ettiklerinden kurucu olmalarından da söz edilemeyeceklerdir. Burada, meşru çeper örgütün içinde suç örgütünün oluşturulması ve bilahare meşru örgütlenme içindeki diğer kişilerin bu gizli örgüte dahil olmaları yoluyla meşru örgütün suç örgütüne dönüştürülmesi söz konusu olmaktadır. Bu dahiliyet ise gizli suç örgütü kurulmasına iştirak etmeyen kimselerin, bilahare bu örgütün suç örgütüne dönüştürüldüğünü öğrendikten sonra örgütlenme içerisinde yer almaları şeklinde, dolaylı olarak gerçekleşmektedir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.40, 42. Esasen burada örgüt üyeliğinin *ihmal* suretiyle icrası söz konusu değildir. Fail, suç örgütüne dönüştüğünü öğrendiği örgüt bünyesinde faaliyette bulunmaya devam etmekle esasen *zımni* bir "katılma beyanında" bulunmuş olmaktadır. Yoksa üye olma hareketi niteliği gereği ancak *icraen* işlenebilir.

[28] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, (4).

[29] "Üye, organize yapıya stabil ve organik olarak dahil olan, onun bir parçası olan, diğerleri ile birlikte örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için görev edinen kişidir" Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221.

fiili bir katılmadır[30]. Bunun için evvela failin, bir önceki başlıkta belirtildiği şekilde var olan suç örgütüne üye olma iradesinin olması[31] ve bunu somut olarak göstermesi gerekmektedir[32]; ancak bunun açık veya zımni olmasının bir önemi yoktur[33]. Örneğin bir suç örgütü ile irtibata geçip örgüt bünyesine dahil olunması için kabulünü arz eden bir kimsenin fiili kadar, örgütün üye olunması çağrısına uyarak, daha önceden belirtilen talimatları yerine getirmeye başlayan kimsenin fiili de üye olma kapsamında telakki edilecektir[34]. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, kişinin söz konusu dahiliyetinin süreklilik teşkil etmek üzere icra edilmesidir[35]. Buna göre failin davranışlarından, somut olayda suç örgütü ile birlikte suç işlemek ya da suç örgütü adına suç işlemek veya suç örgütüne yardım etmek üzere değil, örgütün hiyerarşik bünyesine sürekli bir biçimde dahil olmak üzere hareket ettiği anlaşılabilmelidir[36]. Eğer fail, açık veya zımni beyanı ile örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almayı, bu kapsamda bu dahiliyetinin tek bir fiil için değil sürekli bir hal almasını[37], örgütün amacı çerçevesinde verilen emirleri yerine getirmeyi[38], bu çerçevede şahsi iradesini örgütsel faaliyetlerde örgüt iradesinin emrine terk etmeyi kabul etmiş ise örgüte üye olma iradesi ile hareket ettiği kabul edilecektir[39]. Buna karşılık, örgütle ilişki içine

---

[30] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.278; Toroslu, **Özel Kısım**, s.265; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.37; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.211; Şen, **a.g.e.**, s.68; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Erel, **a.g.e.**, s.390; Akkaya, **a.g.e.**, s.18; Kavlak, **a.g.e.**, s.399-400; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99.

[31] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Şen, **a.g.e.**, s.67; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6640.

[32] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.59; Şen, **a.g.e.**, s.68; Ersan, **a.g.e.**, s.386.

[33] Maljević, **a.g.e.**, s.36; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100; Erel, **a.g.e.**, s.390.

[34] Bkz. Delpino,Pezzano, **a.g.e.**, s.221.

[35] Simeone, **a.g.e.**, s.26; Carcano, **a.g.e.**, s.401; Maljević, **a.g.e.**, s.36, 48.

[36] Carcano, **a.g.e.**, s.401; Tona, **a.g.e.**, s.1100; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.59; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.384; Şen, **a.g.e.**, s.68; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.37-38; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Ünlü, **a.g.e.**, s.113.

[37] Simeone, **a.g.e.**, s.26.

[38] Şen, **a.g.e.**, s. 68. "Bir örgüte katılma onun otorite sistemini kabul etme taahhüdünü de içermektedir (...) kişi, belirli alanlar içinde, başka bir kişinin emirlerine ya da bazı yönerge veya kurallara itaat etmeğe ve kendi eğilimlerini, emirlere karşı olsalar bile, kontrol altında tutmaya istekli olmalıdır" Schein, **a.g.e.**, s.15.

[39] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.43; Tona, **a.g.e.**, s.1102; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.37; Şen, **a.g.e.**, s.68; Tozman, **a.g.e.**, s.266; Çakın, **a.g.e.**, s.70. Y.9.CD., 11.11.2009 tarih ve 2008/2010 E., 2009/11270 K. sayılı kararı: "sanık H.K.'ın silahlı örgüte üye olma suçundan mahkumiyetinin infazına ilişkin olarak kalmakta olduğu cezaevinden şartla tahliye olduktan sonra örgütle tekrar ilişkiye geçme ve örgüt adına para toplama, kırsala yeni katılımları aktarma faaliyetlerinde bulunma ve son olarak sanık R.G.'ın da içinde bulunduğu grubu kırsala gönderme gibi faaliyetlerinin, yine cezaevinden aynı şekilde tahliye olmuş bulunan sanık F.D.'in sanık H.K.'la ilişkiye geçerek kırsaldaki kamplara gideceklerin organize edilmesi faaliyetlerine katılma ve son olarak sanık R.G.'ın da içinde bulunduğu grubu kırsala gönderme ve öncesinde R.G.'ın özgeçmiş raporunu alma gibi faaliyetlerinin içerdikleri yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik karşısında;

giren kişi, örgütün hiyerarşik yapısı içinde süreklilik teşkil edecek surette yer almak üzere hareket etmeyip yalnızca tek bir fiilde örgütle birlikte hareket etmeyi ya da örgüt adına bir ya da birden fazla suç işlemeyi veyahut örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmadan yalnızca örgüte yardımda bulunmayı amaçlamakta ise örgüte üye olmak üzere hareket etmediği kabul edilecektir[40]. Bu halde mütemadi nitelikte üye olmadan bahsedilemeyeceğinden tipik hareketin icrası da söz konusu olamayacaktır.

Örgüte üye olma iradesinin beyanının bizzat örgüt yönetimine yapılması ve hatta bunun hazırlar arasında cari olması şart değildir. Örgütün, üye kabulü ile görevlendirilen herhangi bir birimine başvuru kafi olduğu gibi kişi, bu kimselerin hiç yüzlerini görmeden, çeşitli iletişim vasıtaları ile de örgüte üye olma iradesini beyan edebilir. Bu nedenle örgüte üye olmak için, mutlak suretle diğer örgüt üyelerinin isim, suret vb cihetlerden tanınmaları şart değildir[41]. Ancak bir kimsenin hiç haberdar olmadığı şahıslardan mürekkep bir örgüte üye olduğundan da söz edilemeyeceğinden[42], bu kimse indinde diğer kimselerin, en azından bir örgüt mensubu olarak iletişime geçebilecek şekilde müşahhas hale gelebilir olmaları şarttır[43].

---

sanıkların eylemlerinin silahlı örgüte üye olma suçu kapsamında değerlendirilmesi ve hukuki durumlarının buna göre takdir ve tayini gerekirken", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 11.03.2016.

[40] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.80; Şen, **a.g.e.**, s.95; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.384; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.259; Evik, **GsÜHFD**, s.122; Tozman, **a.g.e.**, s.275; Ünlü, **a.g.e.**, s.116. Y.1.CD, 17.2.2010 tarih 2009/3334 E., 2010/1352 K. sayılı kararı: "S. İ., H. Ö. liderliğinde kurulan örgüt çatısı altında, tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ile disiplinli biçimde hareket ederek; sanıkların önceden tesbit ettikleri işyerlerinden geceleyin birlikte bilgisayar, televizyon ve benzeri malzeme çaldıkları ve çalınan malzemeleri sanık İşat'ın Kızılay'da bulunan iş yerine getirerek buradan örgüte üye olmayan diğer sanıklar aracılığı ile satarak işleri organize ettikleri, sanıklar S., Ö., A., M., S., F. ve Y. örgütün hiyerarşi yapısına dahil olmamakla birlikte, örgütün hırsızladıkları malzemeleri satarak, örgüte bilerek ve isteyerek yardım ettikleri, sanıklar U. ve K.'nın örgüte üye olmamakla birlikte örgüt lideri sanık İşat ile birlikte örgüt adına hırsızlık suçu işledikleri…" (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.93, dpnt.23).

[41] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.259; Tozman, **a.g.e.**, s.271; Kavlak, **a.g.e.**, s.404-405; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78.

[42] Kavlak, **a.g.e.**, s.405.

[43] Birinci bölümde belirttiğimiz üzere örgüt teşkili ve örgütsel faaliyet icrası için mensuplarının fiziksel olarak bir araya gelmesi şart olmadığı (bkz. yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, [1],[a]) bu durum, gibi üyelik için de şart değildir. Nitekim, günümüz koşullarında iletişim teknolojisindeki baş döndürücü değişim karşısında, bir suç örgütünün yöneticileri ile fiziksel olarak bir araya hiç gelmeyen kimselerin de örgüte katılabildikleri görülmektedir. Özellikle siber korsanlık faaliyetleri kapsamında bilişim suçları işlemek üzere teşkil edilen *hacker çeteleri*nin üyeleri, çok çeşitli ülkelerde ya da aynı ülkede çok farklı yerlerde olmalarına rağmen internet sistemi üzerinden bu örgütlere katılmakta ve örgüt liderlerinin direktifleri doğrultusunda organize eylemler gerçekleştirebilmektedir. Hatta bu örgütlerde çoğu zaman üyeler, örgüt liderini ya da diğer örgüt üyelerini hiç görmemekte, yalnızca onu sembolize eden bir kod adı *(=nickname)* ya da şekil *(resim, sembol vs.)* ile karşılaşmakta, ismini, yaşını, nerede yaşadığını ve

Suç örgütüne üye olma suçunun oluşabilmesi için örgüte üye olma iradesinin gösterilmesi yeterli olmayıp failin, fiilen de örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olması gereklidir[44]. Bu noktada hemen belirtmemiz gerekmektedir ki doktrinde suç örgütüne üyelik açısından, bunun mutlaka örgüt yöneticilerinin kabulüne bağlı olmadığı ve bu nedenle bir kimsenin, tek taraflı irade beyanı ile de bir suç örgütüne üye olabileceğini kabul eden yazarlar bulunmaktadır[45]. Bu görüş kanun koyucu tarafından da iltifat görmüş ve madde gerekçesinde de "*örgüte üye olmak için örgüt yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur. Tek taraflı iradeyle de katılmak mümkündür"* ifadelerine yer verilmiştir[46]. Buna göre bir kimse, yalnızca tek taraflı irade beyanı ile suç örgütü bünyesine dahil olabilecektir. Bunun için örgüt yöneticilerinin herhangi bir suretle buna rıza göstermesi aranmayacaktır[47]. Ancak bizce, bir kimsenin bir suç örgütüne, örgüt yöneticilerinin iradelerinden bağımsız olarak dahil olması *örgüt* kavramının doğası ile uyumlu bir önerme değildir[48]. Bir önceki bölümde de bahsettiğimiz üzere, bir örgütten söz edebilmek için, bir *sosyal yapısının* olması ve bu yapısının *çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrılmasına*

---

hatta cinsiyetini dahi bilememektedir. Bu nedenle fiziksel olarak bir araya gelme üyelik için bir koşul değildir.

[44] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6640.

[45] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.278; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.205; Ersan, **a.g.e.**, s.386; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Akkaya, **a.g.e.**, s.18; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99; Ünlü, **a.g.e.**, s.36; Çakın, **a.g.e.**, s.71.

[46] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.205.

[47] Ersan, **a.g.e.**, s.386.

[48] *İ. Dursun*, bir örgüte üye olabilmek için örgütün onayına gerek olmadığı yönündeki görüşünü, "aksi yöndeki görüşlerin hangi nedenle savunulduğunun belli olmaması" ve "aksi görüşün kabulünün bazı sakıncalara yol açacağı" gerekçelerine dayandırmaktadır. Yazara göre "örgüte üye olmak isteyen kimsenin üyeliğine örgüt yöneticilerinin ya da örgüt organlarının rızasını aradığımız takdirde fiilen örgütte üyeden farksız bir şekilde faaliyet gösterdiği halde sırf örgüt yöneticilerinin rızasının henüz alınamadığı durumlarda bu kimsenin üyelikten dolayı cezalandırılamaması söz konusu olabilecektir. Kanun koyucu örgüt üyeliği için, fiili katılma durumunu esas alarak hukuki değil, fiili durumu (de facto) esas almıştır" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.206). Oysa örgüt üyeliğine henüz kabul edilmemiş kimse eğer örgüt adına bir suç işlemiş ise TCK m.220/f.6 kapsamında, eğer örgüte yardım mahiyetinde bir fiil işlemiş ise TCK m.220/f.7 kapsamında cezalandırılacaktır. Dolayısıyla bu nitelikteki fiillerin "cezasız kalması" durumu söz konusu değildir. Örgüte üye olmayan bir kimsenin "örgüte üye olan kimseden farksız şekilde faaliyet göstermesi" savı ise yazarın "örgüt kavramının deskriptif anlamını" tamamen yadsıdığını göstermektedir zira örgüt kavramı açısından bu şekilde bir önerme anlamlı değildir. Eğer bir kimse örgüt bünyesi içinde faaliyet göstermekte ise örgütsel iradenin bunu kabul etmemiş olması imkansızdır; ancak bu kabul doğrudan örgüt tepe yönetimi değil de örneğin bu kimsenin yer aldığı birim yönetimi ya da sadece kabulle yetkilendirilmiş üyeler eliyle de söz konusu olabilir. Bununla birlikte bu durum, hiçbir şekilde bir kimsenin örgüte tek taraflı iradesi ile üye olduğu anlamına gelmez. Esasen bu sav, "örgüt" kavramının mantıksal zorunluluğu olduğundan "fiili durumun" başka şekilde cereyan etmesi mümkün de değildir.

olanak verecek şekilde amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet göstermesi şarttır[49]. Buna göre, bir araya gelen kişilerin bir örgüte sebebiyet verebilmesi için, bu bir araya gelmenin bir *bütünlük* arz etmesi gerekmektedir. Ancak bu bütünlük yeterli olmayıp ayrıca bu bütünlüğün, bir hücrenin çevresindeki organik yapılardan hücre duvarıyla ayrılması gibi, çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrılmasına olanak verebilecek bir *hususiyetinin* de olması gerekmektedir[50]. Bu çerçevede bir örgütün, nerede başladığı ve nerede bittiği net bir şekilde belirlenebilir niteliktedir. Bu nedenle bir örgütün varlığından söz edilebilmesi için kimin üye olduğu kimin olmadığı veya neyin örgütsel faaliyet olup neyin olmadığı belirlenebilir nitelikte olmalıdır. Eğer kimin örgütlenmeye dahil olduğu kimin olmadığı belirlenebilir nitelikte değilse ya da kişilerin sürekli değiştiği kararsız bir yapı mevcutsa bir örgütten bahsetmeye de olanak yoktur[51]. Bu çerçevede, bir kimsenin, tek taraflı iradesi ile istediği zaman ve örgütsel iradeden bağımsız olarak dahil olabildiği ve kimin örgüte dahil olup kimin olmadığının o yapının yöneticileri tarafından dahi bilinemediği bir yapılanmayı *örgüt* olarak niteleyebilmek olanaklı değildir. Bu kabulün mantıksal sonucu olarak, eğer ortada bir örgüt var ise o örgüte, örgütsel iradeden bağımsız olarak üye olunabilmesi de mümkün değildir. Gerekçede de belirtildiği üzere *"örgüte üye olmak, fiilî bir katılmadır"*. Örgütsel yapıların doğası gereği, belirlenen amaçları çerçevesinde bir örgütsel iradeleri var olmalı ve örgütün bütün parçaları bu irade çerçevesinde hareket etmelidir. Dolayısıyla örgüte "fiili bir katılımın" olabilmesi, örgütsel iradeden bağımsız olarak mümkün değildir. Bu itibarla, her ne kadar gerekçede aksi görüş kabul edilmekte ise de bizce, bir örgüte tek taraflı irade ile üye olunabilmesi mümkün değildir[52]. Bunun mutlaka örgütsel irade tarafından kabulü şarttır[53].

---

[49] Bkz. Yukarıda, **§ II**, A, 2, b, (1), (a).
[50] Bkz. Boscarelli, **Enciclopedia**, s.865.
[51] Tozman, **a.g.e.**, s.192.
[52] Farklı gerekçelerle aynı görüşte bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1100; Tozman, **a.g.e.**, s.277-278; Şen, **a.g.e.**, s.67; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.260; Evik, **GsÜHFD**, s.123; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.38; Erel, **a.g.e.**, s.390; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.99; Kavlak, **a.g.e.**, s.402-403; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.77; Zeybek, **a.g.e.**, s.93.
[53] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Tozman, **a.g.e.**, s.277-278; Şen, **a.g.e.**, s.67; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.383, 385; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.260; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.99; Kavlak, **a.g.e.**, s.403; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.77; Zeybek, **a.g.e.**, s.93. Yargıtay uygulaması da aynı yöndedir; YCGK.,10.06.2008 tarih ve 2007/9-270 E., 2008/164 K. sayılı kararı: "Yerleşik yargısal kararlarda belirlenen ilkelere göre, failin salt silahlı örgüte ilgi duyması, örgüte katılmak için zemin arayışına girmesi, bu amaçla

Örgütsel iradeyi belirleyen ise elbette örgüt yönetimidir. Bu nedenle temelde bir kimsenin bir suç örgütüne üye olabilmesi için örgüt yönetimince bu yöndeki isteme, açık veya zımni olarak rıza gösterilmesi gereklidir[54]. Buna göre, örgüte kabul açısından örneğin bir tören yapılabileceği gibi üye olmak istediğini dile getiren kimseye, örgüt amaçları doğrultusunda emir ve talimatlar verilmeye başlanması da mümkündür[55]. Hatta bu kimseye, örgüte üye olduğunun bildirilmesi ve verilecek emirleri beklemesinin söylenmesi yahut bu kişinin, yalnızca örgüt üyelerinin dahil olabildiği örgütsel iletişim ağına eklenmesi ya da benzeri bir soyut irtibatın kurulması da yeterlidir[56]. Ancak bu rızanın, örgütsel irade açısından her bir üye olma beyanı için ayrı ayrı olması şart değildir: Örgüt yöneticileri örgüte üye kabul etme konusunda belirli örgüt üyelerine yetki vermiş de olabilir[57]. Özellikle üye sayısını sürekli arttırmak isteyen büyük çaplı örgütlerde ve bu kapsamda terör örgütlerinde, örgüt yöneticilerin her bir örgüt üyesini değil tek tek üye yapması, çoğu zaman şahsen görmeleri dahi mümkün olamadığından, örgütün bazı üyeleri "yeni eleman kazandırmakla" görevlendirilebilmektedir. Bu üyelerin, belirlenen ve bazı kriterleri sağlayan kimseleri örgüte dahil etmekle yetkilendirilmesi mümkün olup esasen bu durumda da örgüte üye olmak isteyen kimselerin örgütsel irade tarafından üyeliğe

---

kendisini örgüte ulaştırabilecek kişilerle temasa geçmeye çalışması ve örgüt mensuplarıyla görüşüp buluşmadan salt örgüte katılmak amacıyla başka bir bölgeye yolculuk yapması silahlı örgüt üyeliği suçunun oluşumu için yeterli değildir..." (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.38, dpnt.67).

[54] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.38; Tozman, **a.g.e.**, s.272-273; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639.

[55] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.273; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639; Erel, **a.g.e.**, s.390.

[56] *Maljević'*e göre örgüte üyelikten söz edilebilmesi için kişinin örgütsel iradeye boyun eğmesi ve örgütün amaçları doğrultusunda icra edilen örgütsel faaliyetlere katılması gereklidir. Buna göre yalnızca örgüte üyelik beyanı, bu hususta örneğin bir aidat ödemesi söz konusu olsa bile, tek başına üyelik niteliğinde kabul edilemeyecektir. Yazara göre kişinin, örgütün amaçlarını benimsediğini kabul edebilmek için, bu kişinin, bu amaçlara aktif olarak katılması gereklidir. Bu da örgütün deyim yerindeyse suç işlemek amacına matuf günlük faaliyetlerine katılmayı ihtiva eder. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.43.

[57] Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6639; Erel, **a.g.e.**, s.390. *Çakın,* örgüte tek taraflı üye olunabileceği yönündeki görüşünü gerekçelendirirken aksi düşüncenin kabulü halinde büyük çaplı örgütlerde, örgüt yöneticilerinin, örgüte katılmak isteyen her adayın adeta mülakata alınması ve öyle kabul edilmesi sonucunu doğuracağını ve bunun gerçeklerle bağdaşmayacağını ifade etmiştir (Çakın, **a.g.e.**, s.71). Bu yönüyle yazarın, örgüte üye olma açısından, "adayın üye olmasının örgütsel iradeye dayanması" ile "bu iradenin her olayda örgüt yönetimince bilfiil açıklanmasını" birbirine karıştırdığı görülmektedir. Gerçekten, örgüt kavramının doğal yapısı gereği örgüte tek taraflı üye olunması mümkün değilse de her isteklinin üyeliğe kabulünün bizzat örgüt tepe yönetimince yapılması gerekliliğini aramak da yersizdir. Yasal örgütlerde olduğu gibi suç örgütlerinde de örgüt tepe yönetimi örgüte üye kabulünü daha alt kademedeki yöneticilere ya da bu konuda özel olarak yetkilendirilen üyelere vermiş olabilir.

kabulü söz konusu olacaktır. Buradaki fark, bu kabulün, örgüt yönetimince doğrudan değil örgütün buna matuf kılınan üyeleri eliyle, dolaylı şekilde olmasıdır[58].

Örgüte kabul herhangi bir merasime bağlı değildir[59]. Failin örgütün hiyerarşik yapısına herhangi bir şekilde dahil olması, örgüt üyeliğinin icra edilmeye başlanması için yeterlidir[60]. Örgütün içsel yapısında bunun için özel bir kabul merasimi ya da üyelik defterine kaydedilme gibi şekil şartları aransa bile suç tipinin oluşmuş sayılabilmesi için bunun bir önemi yoktur[61]. Failin örgütsel yapıya fiilen katılması, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olması ve örgütün bir üyesi sıfatıyla hareket etmesi yeterlidir[62]. Bu nedenle örgütün hiyerarşik yapısı içinde örgütsel faaliyetleri icra etmeye başlayan ya da bunu icra etmeye matuf şekilde hiyerarşik yapı içinde konumlandırılan kimsenin örgüte fiilen katılmış olduğu kabul edilecektir[63]. Bu, şüphesiz her somut olayın öznel koşullarına göre tespit edilecektir[64].

---

[58] Bu nedenle *İ. Dursun* "örgüte üye olunması için örgütün onayına gerek olmadığı" yönündeki görüşünü gerekçelendirmek için kullandığı şu değerlendirmelerine katılmaya imkan olmadığı kanaatindeyiz: "Yargıtay'ın silahlı örgüt bağlamında verdiği bir kararından il sorumlularını örgüt yöneticisi; ilçe, köy ve daha alt grup başkanlarını ise örgüt yönetici olarak değil, örgüt üyesi olarak kabul ettiğini biliyoruz. Bu durumda bir ilçede örgüt içinde bilfiil örgüt faaliyetlerine katılan bir kişinin bağlı olduğu il başkanının onayı alınamadığı için örgüt üyesi sayılmaması ve eylemlerinden ötürü cezasız kalması karşılaşılabilecek bir durumdur" (İ. Dursun, **a.g.e.,** s.206).

[59] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.59; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.22; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **GsÜHFD**, s.123; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.100; Kavlak, **a.g.e.**, s.403; Tozman, **a.g.e.**, s.272; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78.

[60] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221. Cass. Sez. I, 18.3.1992, Schiavone ed altri, *CED Cass.*, n.185991. (*zik.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.80).

[61] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.260; Tozman, **a.g.e.**, s.272; Kavlak, **a.g.e.**, s.403; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78; Çakın, **a.g.e.**, s.71.

[62] Şen, **a.g.e.**, s.68; Tozman, **a.g.e.**, s.268. Y. 9.CD., 3.4.2007 tarih ve 8038/2816 E/K.sayılı kararı: "Ele geçen örgütsel dokümanların içeriği ve tüm dosya kapsamına göre silahlı terör örgütüne öz-geçmiş raporu vererek katılan, örgütün faaliyeti doğrultusuna ders alan, aidat veren ve çok sayıda örgütsel dokümanda adı geçen sanığın eylem ve faaliyetlerinin örgüt üyeliği boyutuna ulaştığı hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşürülerek yazılı şekilde hüküm tesisi" (*nkl.* Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.52, dpnt.89); Y.9.CD., 4.4.2007, 7655/2864 E/K. sayılı kararı: Dosyada bulunan sanığa ilişkin özgeçmiş raporu ve örgütsel dokümanların içeriği itibariyle örgütün fikirlerini benimseyip örgütle organik bağ kurarak süreklilik ve çeşitlilik arz edecek şekilde faaliyet gösteren sanığın eyleminin silahlı örgüt üyesi olmak suçunu oluşturduğu, suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı TCK.nun 168/2 ve karar tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı TCK.nun 314/2. maddeleri kapsamında kaldığı, hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi" (*nkl.* Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.57, dpnt.101).

[63] YCGK, 11.05.1999 Tarih ve 103/107 E/K. sayılı kararı: "1991-1992 Yılında D... örgütüne giren, örgütsel çalışmalara katılan, bildiri dağıtan, pankart asılması için talimat veren ve asan, örgüte ait kitap ve dergileri lise öğrencilerine dağıtıp kendilerini yetiştirmelerini isteyen, kod adı alan, henüz örgüte girmemiş kişilere siyasi ve ideolojik bilinç vererek, onların bir takım kentsel eylemlere katılmalarını sağlamak suretiyle cesaretlerini geliştirmeye çalışan"; YCGK, 19.06.2001 tarih ve 125/128, E./K. sayılı kararı: "P.. örgütünün alt birimlerine katılıp okulda örgüte adam kazandırıp okulda örgüte adam kazandırma ve taban oluşturma faaliyetlerini yürüten, kod adı alan, üç kişinin

Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmak, örgütün emir komuta zinciri içinde yer almak anlamındadır[65]. Bu anlamı ile örgüt üyesinin, örgütsel eylemlere maddi bir katkı sunmuş olması gerekmez[66]. Bir kimsenin, örgütün emir ve komutası içinde yer aldığını bilmesi ve bu çerçevede verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olması örgüt üyesi olarak vasıflandırılabilmesi için yeterlidir[67]. Zira emir komuta zinciri içinde verilecek görevleri ifaya hazır olmak da asgari düzeyde de olsa örgütün hayatta kalmasına bir katkıyı yansıtır[68]. Yukarıda belirttiğimiz üzere, hareketin mütemadilik karakteri gereği, fail sürekli bir şekilde örgütün bir parçası olmak üzere hareket etmelidir[69]. Ancak bu sürekliliğin fiiliyatta ne kadar uzun bir süreye yayıldığı önemli değildir[70]. Fail, örgüte dahil olduktan çok kısa bir süre sonra yakalanmış, örgütten ayrılmış ya da ihraç edilmiş olabilir. Ancak failin örgütün hiyerarşik bünyesine süreklilik arz edecek surette dahil olması hali tespit edilebilmişse, örgütte fiilen kaldığı sürenin uzun ya da kısa sürmüş olmasının üye sayılması açısından bir önemi yoktur[71].

öldüğü Cennet Mahallesi olaylarında eylem yerinin keşfini yapan, korsan gösteride pankart taşıyan, bir mağazaya molotof kokteyli atılması eylemlerine katılan", www.hukukinet.com.tr (çevrimiçi), 16.06.2016.

[64] Her suç örgütünün kendisine özgü amaçları, yapısı, teşkilatlanma ve iletişim biçimi, gizlenme şekilleri, üyelerin kabul ve bunların örgütsel faaliyetlere iştirakine dair esasları birbirinden farklı olacağından, örgüt üyeliğinin tespitine dair ispat argümanları noktasında önceden kesin bir formülasyon verilmesi bizce olanaklı değildir. Somut suç örgütüne dair soruşturmalar neticesinde örgüte dair elde edilecek öznel bilgiler, maddi ceza hukukuna dair belirttiğimiz üye sayılma koşullarının somut olayda hangi şekillerde tezahür ettiğini de gösterecektir. Bu nedenle normun aradığı maddi ceza hukukuna dair koşullar ile bunlara dair ispat meselesi birbirine karıştırılmamalıdır.

[65] Y.6.CD., 5.3.2009 Tarih ve 2008/11890 E., 2009/4563 K. sayılı kararı: "Sanık İ.'nin telefon görüşmelerinde sanıklar E., E. ve K. ile katılan M.'nin Afyon Merkezde bulunan işyerinin kurşunlandığı tarihte görüşme ve konuşmaların olduğu, telefon görüşmelerinde kendisine 'hacı' lakabı ile hitap edildiği, telefon görüşmelerinde K.'nin sanığa hitaben 'kaybolma lazımsın' dediği, Afyon'daki olay tarihinde ofis mevkiinde beklemesi söylendiği, bu şekilde örgüt liderinden talimat aldığı ve Afyon'a sanığın aracı ile gidildiği, (...) anlaşılmakla (...) suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, (...) suçlarının sanıklar tarafından işlendiğini kabulde usul ve yasaya aykırılık bulunmamıştır …" (*nkl.* Akkaya, **a.g.e.**s.68; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.108, dpnt.74).

[66] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.257; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3491; Tozman, **a.g.e.**, s.268; Kavlak, **a.g.e.**, s.400; Zeybek, **a.g.e.**, s.92; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.78; Çakın, **a.g.e.**, s.70.

[67] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Maljević, **a.g.e.**, s.36; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.256-257; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.383; Evik, **GsÜHFD**, s.122; Şen, **a.g.e.**, s.68; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.91; Kavlak, **a.g.e.**, s.400-401; Zeybek,**a.g.e.**, s.92; Çakın, **a.g.e.**, s.70. Krş.Şen, **a.g.e.**, s.68-69.

[68] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221. Aksi yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.43.

[69] Carcano, **a.g.e.**, s.401; Maljević, **a.g.e.**, s.36; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.216; Tozman, **a.g.e.**, s.273.

[70] Krş. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6640.

[71] Aksi görüşte bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.38-39; Tozman, **a.g.e.**, s.269; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.19. *Akkaya*, örgüt üyeliği için makul bir süre geçmesi gerektiği yönündeki görüşüne Yargıtay'ın bir kararını örnek vermektedir. *Tozman* da aynı karara atıf yapmıştır. Y.6.CD. 25.02.2009 tarih ve 2008/15466 E., 2009/4055 K. sayılı kararı şu şekildedir: "İncelenen dosya içeriğine göre,

Failin örgüt üyesi olarak kabul edilebilmesi için örgütün hiyerarşik yapısına katılması şartsa da bu hiyerarşik yapı çerçevesinde bizzat suç işlemesi şart değildir[72]. Suç örgütüne üye olma suçu, amaç suçlardan bağımsız olarak cezalandırılabilen bir suç olduğundan, fail örgüt bünyesinde henüz hiçbir suç işlemese de salt örgüte üye olmakla birlikte suç örgütüne üye olma suçundan dolayı cezalandırılacaktır[73]. Örgüt üyeliği, temelde, örgütün soyut suç programının pratikte uygulanabilmesi için faaliyette bulunma ile karakterize[74] ise de bir kimse örgüte üye olduktan sonra sadece istihbarat ya da sadece örgütsel gelirlerin muhasebeleştirilmesi ile de görevlendirilmiş olabilir[75]. Bu durum, bu kişinin örgüt üyesi olmadığı şeklinde yorumlanamayacağı gibi örgütsel yapıya dahil olduktan sonra, çok uzun süre hiçbir eylemde yer almaması ya da katıldığı iki örgütsel eylem arasında uzun sürelerin olması da bu kimsenin örgüt üyesi olarak kabulü noktasından önemli değildir[76]. Failin örgütün hiyerarşik bünyesine katılması ve gerektiğinde, o kişinin örgüt

---

sanıklar arasında gevşek de olsa bir hiyerarşik yapının bulunduğu, bu yapı içerisinde yaptıkları işbölümü gereği yüklenen suçu işledikleri, sanıkların işlemiş oldukları yağma eyleminden sonra dağılmayıp, gerek yağma konusu biletlerin pazarlanması gerekse, başka suçları işlemek amacıyla birlikteliklerinin devam ettiği, birden fazla belirsiz suçları işlemek amacıyla bir araya geldiklerinin anlaşıldığı ve örgüt üyesi olmak için makul bir sürenin geçmiş bulunduğu karşısında sanıklar Cihangir, Yalçın ve Murat hakkında 5237 sayılı TCY'nın 220. maddesi ile ilgili tebliğnamedeki bozma isteyen düşünce benimsenmemiş" (*nkl.* Akkaya, **a.g.e.**, s.19; Tozman, **a.g.e.**, s.269, dpnt.742). Burada her ne kadar "örgüt üyesi olmak için" ifadesine yer verilmiş ise de kolayca anlaşılabileceği üzere kararda gerçekte tartışılan husus "bir suç örgütünün var olup olmamasıdır". Burada geçen "örgüt üyeliği" ifedesi ise kavramların kullanılmasındaki özensizlikten kaynaklanmıştır. Dolayısıyla Daire, temelde örgüt kurma fiilini tartışma konusu yapmaktadır. Diğer taraftan Daire, "makul bir sürenin geçmiş olmasını" da "örgütün kurulmuş olup olmaması" açısından bir kriter olarak almamakta, somut olaydaki birlikteliğin makul bir süredir var olmasını, kabul ettiği suç örgütünün karardaki maddi olaya özgü "bir göstergesi" olarak vurgulamaktadır. Esasen süreklilik, tüm örgütler açısından bir unsurdur. Ancak süreklilik unsurunu taşıyan bir örgütün fiiliyatta ne kadar uzun sürdüğünün ya da bir örgüte girme iradesi ile hareket eden kişinin fiiliyatta örgüt bünyesinde ne kadar kaldığının maddi hukuk açısından bir kriter olma vasfı yoktur. Bu yönüyle kararda da terminolojik özensizliğin gizlediği husus, örgütsel yapının ispatı meselesidir.

[72] Carcano, **a.g.e.**, s.402; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Tozman, **a.g.e.**, s.273; Kavlak, **a.g.e.**, s.400; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78; Ünlü, **a.g.e.**, s.114. *Sözüer*, Alman Hukuku'nda suç örgütüne salt katılmanın yani pasif üyeliğin cezalandırılmayan bir hazırlık hareketi olduğunun kabul edildiğini belirtmektedir. Buna göre örgüte katılmanın örgüt üyeliği şeklinde vasıflandırılıp cezalandırılabilmesi için "örgütün organizasyonu için özel bir anlam taşıması veya örgütün amaçları bakımından önemli bir destek niteliği göstermesi gerektiği" kabul edilmektedir. Bkz. Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.59. *Maljević* de aynı görüştedir bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.43.

[73] Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Tozman, **a.g.e.**, s.273.

[74] Carcano, **a.g.e.**, s.401. Aynı mahiyette bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1099. Keza bkz. Cass. Sez. I, 6.4.1987, Aruta, *Cass. Pen.*, 1989, 348 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.79-80).

[75] Bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Tozman, **a.g.e.**, s.273; Kavlak, **a.g.e.**, s.402. Aksi yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.43; Tona, **a.g.e.**, s.1099.

[76] Tozman, **a.g.e.**, s.269. BVerfG v. 8.1.1981, NJW 1981, 1453 (1435) *nkl.* Maljević, **a.g.e.**, s.44.

yönetimince kullanılabilir olması üyelik için yeterlidir[77]. Özellikle uzun yıllar uyuyan hücrelere sahip örgütlerin var olduğu bilindiğinden, failin örgütsel iradenin emir ve talimatlarını icraya hazır bir şekilde beklemesi ve bu suretle örgütsel iradeye boyun eğmesi örgüte katıldığının kabulü için yeterlidir[78].

Örgütün, çeşitli topluluk katmanlarının çekirdeğini teşkil ettiği durumlarda, yalnızca dış katmanlarda yer almak, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmak anlamına gelmeyecektir. Örneğin suç örgütünün, bir ideolojik hareketin, sınıfsal yapının, dini oluşumun ya da düşünsel birlikteliğin içine gizlenmesi veya yalnızca görünürde bu şekilde kılıflar seçmesi mümkündür[79]. Özellikle terör örgütlerinin bu şekilde kılıfları, örgüte dahiliyet öncesinde sempatizan oluşturmak, ideolojik eğitim sağlamak ve örgüt üyeliğine hazırlamak için bir taban olarak teşkil etmesi çok sık karşılaşılan durumlardır. Bu gibi hallerde örgütün hiyerarşik yapısına dahiliyet aşamasına varmamış bu tarz topluluklara iştirak edilmesi, örneğin bir ideolojik hareketin herkese açık toplantılarına veya gösterilerine katılmak ya da dini topluluğun benzeri toplantılarına dahil olmak, sınıfsal veya felsefi bir hareketin dokümentasyonlarını okumak ya da takip etmek, seminer, sempozyum vs. şeklindeki faaliyetlerine iştirak etmek gibi örnekler, çekirdekteki suç örgütüne üyelik olarak nitelenemeyecektir velev ki fail, bizatihi bu topluluğun çekirdeğindeki örgütün hiyerarşik yapısına dahil olsun. Bu son durumda failin suç örgütü üyesi olarak kabul edileceği hususunda bir tereddüt yoktur.

Bunun gibi, bir kimsenin, yalnızca bir suç örgütüne sempati duyması, onun bazı eylemlerini fikriyatta desteklemesi, örgüt liderine saygı duyması veya örgüt yayınlarını okuması, o suç örgütünün üyesi olduğu anlamına gelmeyecektir[80]. Bir kimsenin örgüte kabul edilebilmek amacıyla bir çaba içinde bulunması, bunun için örgütü desteklemesi hatta suç işlemesi de örgüt üyeliği kapsamında değerlendirilemeyecektir[81]. Örgüt üyeliği için fiilen hiyerarşik yapı içinde

---

[77] Tona, **a.g.e.**, s. 1102; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.383; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78; Zeybek, **a.g.e.**, s.92; Çakın, **a.g.e.**, s.60.
[78] Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.93-94. Krş. Maljević, **a.g.e.**, s.36,43.
[79] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1087.
[80] Maljević, **a.g.e.**, s.36; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Şen, **a.g.e.**, s.67; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.383; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.261; Evik, **GsÜHFD**, s.122; Tozman, **a.g.e.**, s.268; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.215; Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.90; Kavlak, **a.g.e.**, s.401; Çakın, **a.g.e.**, s.72.
[81] Maljević, **a.g.e.**, s.36, 43.

konumlanılması ve bu çerçevede sürekli bir şekilde örgütsel iradenin emir ve talimatlarını yerine getirmeye hazır olunması gereklidir[82]. Esasen suç örgütü, suçun konusunu teşkil eden kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından başlı başına bir tehlike meydana getirdiğinden[83], suç için örgütlenme fiilleri bağımsız suç tipleri olarak düzenlenmiş olup bu tehlikelilik durumunu ilk kez vücuda getiren kimseler örgütün kurucuları ve bu tehlikelilik halinin yönlendiren ve sona ermesinin önlenmesini iktiza etmekle aynı derecede tehlikelilik hali meydana getiren kimseler de örgütün yöneticileri iken, örgütsel iradeye boyun eğerek bu tehlikeliliğin devamı ve somut eylemlere dönüştürülmesini sağlayan da üyelerdir. Haliyle faillerin sürekli bir şekilde örgütsel iradenin emir ve talimatlarını yerine getirmeye hazır olmaları da örgütsel yapının mevcudiyeti açısından son derece önemli olup ortaya çıkan tehlikeliğe önemli bir katkıdır[84]. Doktrinde örgüte manevi bir katkı olarak ifade edilen bu durum, suç örgütüne üye olma fiilinin cezalandırılması için kafi bir gerekçe sunduğundan, suçun oluşabilmesi için ayrıca örgüte maddi bir katkıda bulunulmasının aranması şart değildir[85]. Bu nedenle, örgüt üyesi olarak kabul için, failin örgüte maddi bir katkı sağlaması aranmadığı gibi esasen maddi bir katkının sağlanıp sağlanmamasının örgüt üyeliği noktasında herhangi bir suretle bir "kriter" olma vasfı da yoktur. Eğer herhangi bir kimse, örgütün hiyerarşik yapısına hiç dahil olmamakta ise örgüte maddi bir katkıda bulunmuş dahi olsa örgüt üyesi olarak nitelenemeyecek, bu fiili, duruma göre suç örgütüne yardım etme kapsamında değerlendirilebilecektir[86]. Buna benzer şekilde, eğer bir kimse örgütün hiyerarşik yapısına hiç dahil olmayıp da örgütün yalnızca bazı faaliyetlerine katılmakta ise bu fiilinin, -duruma göre suç örgütü adına suç işleme suçu kapsamında telakki edilmesi mümkün ise de- örgüt üyeliği olarak nitelenebilmesi mümkün değildir[87].

---

[82] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.257; Kavlak, **a.g.e.**, s.401-402.
[83] Antolisei, **Parte Speciale**, s.225; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1930; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1653; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Marani, **a.g.e.**, s.34-35; Tona, **a.g.e.**, s.1065; Maljević, **a.g.e.**, s.34-35; Cass., sez.II, 26 Novembre 1984, Mantegna, *Cass. Pen*. 1986,1064; Cass., sez. I, 12 Novembre 1990, Giardina, *Riv. Pen.* 1991, 371 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.** s.56).
[84] Bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.257.
[85] Tona, **a.g.e.**, s.1100; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.882; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.257; Kavlak, **a.g.e.**, s.401-402; Tozman, **a.g.e.**, s.268; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.211; Zeybek, **a.g.e.**, s.92.
[86] Tozman, **a.g.e.**, s.273-274.
[87] Maljević, **a.g.e.**, s. 43.

(4)- Fiilin Tamamlanması ve Sona Ermesi

Suç örgütüne üye olma fiili, örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olmakla birlikte icra edilir ve tamamlanır[88]. Suçun tamamlanabilmesi için örgüt üyesinin örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlemiş olması gerekmediği gibi örgütün bünyesi içerisinde belirli bir süre kalmış olması da şart değildir[89]. Failin örgütün bünyesine önceden belirlenmemiş bir süre için dahil olması şartsa da bunun fiilen uzun bir süre devam etmesi şart değildir[90]. Bu çerçevede örgüte üye kabul merasiminin hemen akabinde yakalanan örgüt üyesi için de fiilin tamamlandığı kabul edilecektir[91].

Fiil, örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olmakla birlikte tamamlanmakta ise de suç sona ermemekte ve fail, örgüt üyesi olarak kaldığı sürece suç da devam etmektedir[92]. Bu çerçevede örgüt yönetme fiilinde olduğu gibi örgüt üyeliğinde de bir *mütemadi suç* hali söz konusudur[93]. Fail örgüt üyesi olarak kaldığı sürece mütemadi suça ilişkin tüm özellikler cari olacaktır[94]. Örneğin fail örgüt üyeliğinden ayrılmadıkça zamanaşımı süresi de işlemeye başlamayacaktır[95].

Suçun sona ermesi, failin örgüt üyesi olma niteliğini fiilen veya hukuken kaybetmesi ile birlikte cari olacaktır. Örgüt yöneticiliğinde, failin örgütün yöneticisi olma niteliğini kaybetmesine rağmen örgüt bünyesinde üye olarak kalmaya devam

---

[88] Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6640.

[89] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.878. Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.269; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.78.

[90] Aksi yönde bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6640.

[91] Doktrinde kesintisiz suçlarla ilgili olarak ihlalin ilk gerçekleştiği anda değil, belirli bir süre devam etmesi ile birlikte suçun tamamlanacağı ve eğer ihlal makul bir süre devam ettirilmemişse kesintisiz suça teşebbüsten söz edileceği ifade edilmiş ise de (Zafer, **Genel Hükümler**, s.197-198) bizce bu, her suç tipi açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir husus olup suç tipinin yapısı bu şekilde bir söyleme elverişli değilse, ihlalin makul bir süre devam etmesinin de aranmayacağını kabul etmek gerekmektedir. Örneğin somut bir mağdura ait hukuksal değere karşı, gittikçe artan bir yoğunlukla gerçekleştirilen hareketle işlenebilen *kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçu*ndan farklı olarak *suç örgütüne üye olma,* failin suç örgütüne dahil olma istemi ve buna matuf belirli bir kabule bağlı olduğundan bunun, soyut kamu düzenini tehlikeye düşüren bir hareket tipi ve zaten devamı süreklileşmiş bir şekilde arzulanan homojen bir fiil olması karşısında, ihlalin makul bir süre devam etmesini aramaya da gerek yoktur.

[92] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99.

[93] Antolisei, **Parte Speciale**, s. 228-229; Santoro **a.g.e.**, k.no:1656; Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931-1932; Carcano, **a.g.e.**, s.399, 404; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.256; Tona, **a.g.e.**, s.1114; Marani, **a.g.e.**, s.56; Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.70; Maljević, **a.g.e.**, s.50; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.270; Yurtlu, **a.g.e.**, s.99; Çakın, **a.g.e.**, s.72.

[94] Bkz. Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:522; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Zafer, **Genel Hükümler**, s.197; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.173; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.261; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.250; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.237.

[95] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.172; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.121; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.196; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.240; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.261.

etmesi mümkün ise de burada örgüt üyeliğinin zaten örgütsel bağın kendisini teşkil etmesi sebebiyle, üyeliğin kaybı örgütsel bağın da yitirilmiş olması anlamına gelecektir. Bunun dışındaki diğer durumlar, suçun sona ermesi noktasında her iki suç tipi açısından da müşterek nitelik arz etmektedir.

Örgüt üyeliği vasfının kaybı temelde fiili bir duruma karşılık gelmektedir: Fiilen örgütün hiyerarşik yapısının dışına çıkma, örgüt üyeliği vasfının da sona ermesi anlamına gelir[96]. Bu halde suç örgütüne üye olma suçu da sona ermiş olacaktır[97]. Bunun dışında hukuki bazı nedenlerle de suçun sona erdiği kabul edilmektedir. Bu nedenler esasen, faili örgütün hiyerarşik yapısı dışına çıkarmamakta ise de bunların gerçekleşmeleri halinde fiilin mütemadilik niteliğinde hukuki bir kesinti olduğu ve bu suretle suçun sona erdiği kabul edilmektedir. Bu noktada belirtmemiz gerekir ki örgüt üyesinin çeşitli nedenlerle arızi olarak örgütsel hiyerarşiden kopması bu kapsamda olmayıp bu durum, fiilin sona erdiği anlamına gelmeyecektir[98]. Örneğin, tâbi olduğu hücrenin diğer tüm elemanlarının ve yöneticisinin yakalanması halinde arızi olarak örgütsel hiyerarşiden kopan üyenin durumu böyledir. Bu kimse, örgütün bir parçası olma iradesini kaybetmemiş ve bir müddet sonra başka bir hücre ile irtibat kurmuş ise bu kısa süreli kesinti, suçun sona erdiği anlamına gelmeyecektir. Buna karşılık failin örgütsel bağdan tamamen kopması uzun bir müddet devam etmiş ise suçun da sona erdiği kabul edilecek ve failin yeniden örgütün bünyesine dönmesi halinde, zincirleme şekilde işlenen birden fazla suç örgütüne üye olma suçunun oluştuğu kabul edilecektir[99]. Bunun gibi, örgütten iradi olarak gerçekleşen bir kopma halinde ise fail bilahare pişman olarak "kısa bir süre sonra" örgüte dönse bile artık yeni bir suçun işlendiği kabul edilmelidir. Zira bu halde failin iradi olarak ilk fiili kesintiye uğramış ve bilahare yeni bir fiil icra edilmiş olup bu yönüyle kesintinin kısa bir süre cari olmuş bulunması önemli değildir.

Örgüt üyeliği vasfının kaybı ölüm gibi doğal bir sebepten ileri gelebileceği gibi *örgüt üyeliğinden ayrılma* gibi iradi ya da *örgüt üyeliğinden çıkarılma* gibi gayri

[96] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Çakın, **a.g.e.**, s.72.
[97] Tona, **a.g.e.**, s.1114.
[98] Tozman, **a.g.e.**, s.270.
[99] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.270-271.

iradi sebeplerle de husule gelebilir[100]. Örgüt üyeliğinden ayrılma, failin kendi iradesi ile fiilini sona erdirmesi halidir. Bunun için üyenin örgütten ayrılma iradesini beyan etmesi ve fiilen örgütün hiyerarşik bağından kopması gerekmektedir[101]. Bu halde suç, örgüt üyesinin, örgütün hiyerarşik yapısından fiilen tamamen ayrılması ile birlikte sona ermektedir. Örgüte üyeliğin çift taraflı bir ilişki biçimi oluşturması nedeniyledir ki bu ilişkinin kurulabilmesi için karşılıklı irade beyanı şart ise de bunun sona erdirilebilmesi için tek taraflı bir irade beyanı da yeterlidir. Bu cihetle örgüte dahil olunması için örgütsel iradenin bu yöndeki katılma talebini kabulü aranmakta ise de örgütten ayrılma açısından böyle bir kabule gerek yoktur. Fail örgüt üyeliğinden ayrılma iradesini ortaya koymuş ve örgütün hiyerarşik yapısından kopmuş ise örgütsel irade bunu kabul etmese bile suç sona ermiş sayılır. Fail, açık veya zımni beyanı ile örgütün hiyerarşik yapısı içinde artık yer almadığını, bundan sonra örgütün amacı çerçevesinde verilen emirleri yerine getirmeyeceğini, bu çerçevede şahsi iradesini örgütsel faaliyetlerde örgüt iradesi altına terk etmeyi artık kabul etmediğini ortaya koymuş ise örgütten ayrılma iradesini beyan ettiği kabul edilecektir[102]; bunun için özel bir formaliteye de gerek yoktur[103]. Bu aşamadan sonra kişinin, herhangi bir sebeple halen örgüt yöneticileri veya üyeleri ile irtibatta kalmaya devam etmesi ya da örgütle ilgili başka bir suç işlemesi, örgüte yardım etmesi[104] ya da örgütün bu kimseyi hâlâ üyesi olarak görmesi gibi hususlar, örgütten ayrılma noktasında önemli değildir[105]. Önemli olan, failin artık örgütün bir parçası olarak hareket etmeyi terk edip etmediğidir. Eğer fail artık örgütün bir parçası olarak hiyerarşik yapı içinde hareket etmeyi fiilen terk etmekte ise suç örgütüne üye olma suçunun da sona erdiği kabul edilecektir.

Fail, örgütten kopuşunun zor olması nedeniyle doğrudan kolluk birimlerine teslim olarak da örgütten ayrılabilir. Bu durumda suç örgütüne üye olma suçu, bu teslim olma hali ile birlikte sona ermiş sayılacaktır. Kanun bazı koşullarla, bu şekilde

---

[100] Çakın, **a.g.e.**, s72.
[101] Ünlü, **a.g.e.**, s.36.
[102] Bkz. Cass. Sez. II, 15.10.2004, n.49691, *CED. Cass.*, n.233071 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.71).
[103] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.194.
[104] Maljević, **a.g.e.**, s.39, dpnt.83.
[105] *Maljević*'in de belirttiği üzere örgüt idaresi tarafından tanımlanan amaç ve faaliyetlerden aktif şekilde uzaklaşmış üyelerin artık "üye" olarak kabul edilemeyeceği ve bu kimselerin, bu aşamadan itibaren suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının kapsamı dışında kalacağı kabul edilmelidir. Bunun için illaki açık bir beyana gerek yoktur. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.39.

teslim olan örgüt üyesi açısından da cezayı kaldıran etkin pişmanlık hükümlerinin tatbikine olanak tanımıştır (TCK m.221/f.4.c.1).

Örgütün bir parçasının ana yapıdan ayrılarak yeni bir örgüt kurması halinde, bizce, önceki örgüte üye olma suçu da sona erecektir. Zira fail, önceki örgüte üye olmak suretiyle kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından ortaya çıkan tehlikeye mütemadi katkıda bulunmuş, bilahare ise yeni bir suç örgütünün ortaya çıkması aşamasında kurucu olarak yer alarak kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından bağımsız yeni bir tehlike ortaya çıkarılmasına katılmıştır. Bu nedenle bu aşamadan sonra fail, yeni kurulan örgüt açısından örgüt kurma veya yönetme suçu nedeniyle TCK m.220/f.1 gereğince ve ayrıldığı önceki örgüt açısından da örgüte üye olma suçu nedeniyle TCK m.220/f.2 gereğince ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Suç, failin iradesinde olmayan fiili sebeplerle de sona erebilecektir. Bu çerçevede örgüt üyesinin örgütten ihracı yoluyla suçun sona ermesi mümkündür[106]. Örgüt üyeliği temelde, örgütün iradesi ile failin iradesinin örgütsel bağ noktasında uyuşması üzerine bina edilmekte olduğundan, karşılıklı iradelerin herhangi bir kısmındaki kırılma bu ilişkiyi sona erdirebilecektir. Bu nedenle örgüt üyesinin tek taraflı iradesi ile örgütten ayrılması mümkün olduğu gibi bunun tersine, örgüt üyesinin güvensizlik, ideolojik ayrılık ya da çıkar çatışması gibi nedenlerle örgütsel irade tarafından örgütten atılması da mümkündür. Bu durumda ihraç iradesinin açık veya zımni olarak ortaya konulması ve failin fiilen örgütsel hiyerarşi dışına çıkarılması gerekmektedir. Bu suretle mütemadi nitelikteki örgüt üyeliği fiili de sona erecektir.

Örgüt üyesinin kolluk birimlerince yakalanması halinde örgütsel bağın ve haliyle örgüt yönetme fiilinin sona erip ermeyeceği tereddütlere sebebiyet verebilir. Bu halde, örgüt üyeliği fiilinin de sona ereceği ifade edilebileceği gibi[107] aksine,

---

[106] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.194; Tozman, **a.g.e.**, s.270; Ünlü, **a.g.e.**, s.36.

[107] Tüm mütemadi suçlar açısından bu yönde bkz. Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.237. Nitekim İtalyan Yüksek Mahkemesinin özellikle eski tarihli kararlarına göre de örgütle bağın devam ettirildiğine dair somut bir kanıt olmadıkça failin kişisel özgürlüğünden yoksun kalmasıyla birlikte fiilinin sürekliliği de kesilecek ve suç da sona erecektir. Bundan sonra failin yeniden örgüt bünyesine girmesi ile birlikte artık yeni bir suç oluşur. Bkz. Cass. Sez. VI, 30.9.1999, Alati, *Cass. Pen.* 2000, 1947; Cass. Sez. I, 24.06.1986, Gagliardi, *Giust. Pen.* 1988, II, 1004; Vass. Sez. II, 28.07.1994, Gallea, Cass. Pen. 1996, 1780 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.72). Türk Hukukunda bu yönde bkz. Y.9.CD.'nin 07.02.2014 tarih ve 2013/16791 E., 2014/1359 K. sayılı kararı: "Mütemadi suçlardan

örgüt üyeliğinin cezaevinde sürdürülmesinin de mümkün olduğu nazara alınarak, üye olma fiilinin yakalanmadan sonra devam etmesinin mümkün olduğu da ileri sürülebilir[108]. Bizce, birer ceza muhakemesi (koruma) tedbiri olarak yakalama veya tutuklama, birazdan göreceğimiz "hüküm"den farklı olarak "hukuken temadinin sona ermesine" neden olabilecek bir mahiyet arz etmemektedir[109]. Yakalamanın ya da tutuklamanın fiilen örgütsel bağın sona ermesine imkan tanıyıp tanımadığı ise her somut olayın özelliklerine göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir hususdur[110]. Bu noktada kural olarak yakalama/tutuklama ile birlikte örgütsel bağın fiilen sona ereceği ancak bunu takiben kısa bir süre sonra üyeliğin tutukevinden icrasına devam edildiğinin tespiti halinde, üyelik vasfının yakalama/tutuklama ile birlikte geçici olarak kesintiye uğradığı ancak sona ermediği kabul edilecektir[111]. Kesintinin uzun sürdüğü hallerde ise örgüt üyeliği fiilinin yakalanma/tutuklama ile birlikte kesildiği ve bilahare yeniden örgütsel bağın sağlanması söz konusu ise artık, yeni bir suç örgütüne üye olma suçunun icrasına başlandığı kabul edilmelidir.

Örgüte üye olma fiilinin, fail fiilen örgütün hiyerarşik bünyesinden hiç kopmasa bile hukuken "hükümle" birlikte sona ereceği kabul edilmektedir[112]. Esasen ceza yargılamasında yargılama konusu fiil ile belirli bir olay zinciri kastedilmekle birlikte, o olay zinciri hakkında verilen hükümle beraber temadilik durumunun da hukuken kesileceğini ve failin kesinleşmiş hükümden sonra örgüte üye olmaya

---

olan terör örgütüne üye olma suçunda temadi yakalanmayla kesileceğinden, gerekçeli karar başlığında suç tarihinin '14.02.2010, 19.02.2010 ve öncesi' yerine '2010 yılı' yazılması mahallinde giderilebilir yazım hatası olarak kabul edilmiştir" www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 03.04.2016.

[108] Nitekim İtalyan Yüksek Mahkemesi'nin özellikle yeni tarihli kararlarına göre kural olarak yakalama/tutuklama, failin örgütle bağını somut olarak kestiği ya da failin örgütten ayrılmasına neden olduğu somut olarak tespit edilemediği sürece, otomatik olarak örgüte üye olma fiilini sonlandırmaz. Hatta tutuklamanın meydana getirdiği temaslar yoluyla da örgütsel bağ sürdürülebilir. Zira tutuklama, tamamen örgütsel faaliyetlere katılmayı engelleyecek mahiyette değildir. Bkz. Cass. Sez. IV, 7.12.2005, n.2893, *CED. Cass.*, n.232883; Cass. Sez. I, 23.11.2000, Boscolo, *Cass. Pen.* 2002, 1392; Cass. Sez. I, 6.6.2003, n.30149, *CED. Cass.*, n.225058; Cass. Sez. I, 11.07.2003, n.33033, *CED. Cass.*, n.225978 (*nkl.* Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.71-72). Bu yönde görüş için bkz. Manzini, **a.g.e.**, k.no:1931; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39.

[109] Krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39.

[110] Tozman, **a.g.e.**, s.129. Tüm mütemadi suçlar açısından bu yönde bkz. Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249.

[111] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.194; Tozman, **a.g.e.**, s.129.

[112] Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.72; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.249; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.236; Kavlak, **a.g.e.**, s.347. Bkz. ve krş. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.389. Yalnızca iddianamenin düzenlenmiş olmasının tek başına bir kesinti nedeni olarak görülemeyeceği doktrinde genel olarak kabul edilmektedir. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.270.

devam etmesi halinde bunun artık ayrı bir suç teşkil edeceğini kabul etmek gerekmektedir[113].

Suç örgütüne üye olma fiili nihayet, suç örgütünün varlığını yitirmesi ile birlikte de sona erecektir[114]. Bu durum, ya suç örgütünün reel anlamda ortadan kalkması ya da kanunun aradığı vasıfları yitirmesi nedeniyle suç örgütü olmaktan çıkması sonucunda vuku bulacaktır. Örgütün tüm üyelerinin örgütsel bağlarını koparması, örgütün amaçsal ya da yapısal bütünlüğünü yitirmesi veya örgütün amaçsal ya da yapısal özelliğini kaybetmesi bu kapsamdadır.

Örgütün tüm üyeleri örgütün dağılmasını kararlaştırmış ve bu fiiliyatta gerçekleştirilmiş ise örgüt ortadan kalkmış olacağından örgüt üyeliğinin temadisi de kesilmiş olacaktır. Örgütün amaçsal ve yapısal bütünlüğünü yitirmesi ya da hiyerarşik yapısının ortadan kalkması veya süreklilik unsurunu artık taşımaması halinde de "suç örgütü bir bütün olarak varlığını yitirmiş olacağından" örgüt üyeliği fiili de sona ermiş sayılacaktır. Bunun gibi örgütün bir suç örgütü niteliği gösterebilmesi için kanunun aradığı "suç saydığı fiilleri işleme amacı" niteliği herhangi bir suretle ortadan kalkmış ise ve bu geçici bir durum değilse yine örgütün ve örgüte üye olma hareketinin sona ermiş sayılacağı kabul edilecektir[115].

2- Suçun Manevi Unsurları

Suç örgütüne üye olma suçunda da suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda olduğu gibi manevi unsur *kast*tır[116]. Buna göre suçun oluşabilmesi için failin bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek üye olması gerekmektedir[117]. Haliyle bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir[118].

---

[113] Tozman, **a.g.e.**, s.129.
[114] Tona, **a.g.e.**, s.1114; Çakın, **a.g.e.**, s.72.
[115] Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Tozman, **a.g.e.**, s.128; Zeybek, **a.g.e.**, s.79.
[116] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.221; Tona, **a.g.e.**, s.1102; Maljević, **a.g.e.**, s.47; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.279; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Şen, **a.g.e.**, s.65; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.385; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3494; Kavlak, **a.g.e.**, s.412; Yurtlu, **a.g.e.**, s.101; Çakın, **a.g.e.**, s.85; Ünlü, **a.g.e.**, s.131.
[117] Maljević, **a.g.e.**, s.47-48; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Şen, **a.g.e.**, s.67; Tozman, **a.g.e.**, s.274; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6654; Ünlü, **a.g.e.**, s.131.
[118] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yurtlu, **a.g.e.**, s.101.

Failin kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi için evvela ortada bir *suç örgütünün* var olduğunu bilmesi şarttır[119]. Bu tespitin doğal sonucu olarak, fail evvela ortada bir örgütün var olduğunu bilmelidir. Bu da failin, dahil olduğu grubun, niteliksel olarak tespit edilmiş birden fazla fiili, hiyerarşik yapı içinde işlemek amacıyla önceden sınırlandırılmamış bir süre için, çevresel kişi ve örgütlenmelerden ayrık bir şekilde bir araya gelen kişilerden oluştuğunu bilmesi anlamına gelmektedir[120]. Failin, söz konusu grubun sürekliliği, hiyerarşik yapısı, amaçsal ve yapısal bütünlüğü konusunda hataya düşmesi durumunda kastının varlığından da söz edilemeyecektir[121]. Bu nedenle örneğin failin, birden fazla kişinin yalnızca somut bir ya da birden fazla fiili gerçekleştirip bilahare dağılmak için bir araya geldiğini düşünmesi ve bu düşünce ile gruba dahil olması halinde, ortada bir örgütün var olduğunu bilmesi söz konusu olmadığından, suç örgütüne üye olma suçu yönünden kastından bahsetmeye olanak da bulunmayacaktır[122]. Buna karşılık failin, dahil olduğu yapının bu unsurları taşıdığını bilmesine rağmen bunu yanlış niteleyerek bu birlikteliğin bir "örgüt" olmadığını düşünmesi, suçun manevi unsurunun oluşmasına engel değildir. Zira bu bir *niteleme yanılgısı* mahiyetinde olup failin suç tipindeki maddi unsurların bilgisine sahip olmasına rağmen bunları yanlış nitelemesi kastını etkilemeyecektir[123].

Eğer fail, bir örgütlenme ilişkisi içerisinde yer almakla birlikte, bu örgütlenmenin suç işlemek gibi bir amacı olduğunu bilmemekte ise suç örgütüne üye olma suçu açısından kasten hareket ettiğinden de söz edilemeyecektir[124]. Bu itibarla gerçekte bir suç örgütü söz konusu olmakla birlikte, bunun yasal bir örgüt olduğunu zannederek dahil olan bir kimse açısından suç örgütüne üye olma kastının bulunduğu

---

[119] Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.81; Şen, **a.g.e.**, s.67; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.221; Ersan, **a.g.e.**, s.389; Akkaya, **a.g.e.**, s.27-28.

[120] Bkz. Tona, **a.g.e.**, s.1102; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.38, 81; Tozman, **a.g.e.**, s.275; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.220-221.

[121] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82.

[122] "Örgüte üye olma bilinci" Ersan, **a.g.e.**, s.389.

[123] Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; c.II, k.no:1078-1079; Bohlander, **a.g.e.**, s.61; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; R.B. Erman, **a.g.e.**, s.40.

[124] Maljević, **a.g.e.**, s.47-48; Simeone, **a.g.e.**, s.26; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.279; Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.79; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82; Şen, **a.g.e.**, s.65; Tozman, **a.g.e.**, s.275; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Ünlü, **a.g.e.**, s.131.

kabul edilemeyecektir[125]. Özellikle suç örgütlerinin, yasal bir örgütlenmenin şemsiyesi altına saklandığı ve bu yasal örgütlenmenin hiyerarşisini kısmen veya tamamen asalak olarak kullandığı durumlarda, yasal örgüt hiyerarşisi içinde hareket ettiğini düşünen ve ancak üstlerinin yasadışı bir örgütlenme teşkil ettiğinin bilincinde olmayan bir kimsenin kasten hareket etmesi söz konusu değildir. Burada yasal örgütlenme ilişkisi içinde olduğunu zanneden, örneğin bir polis memuru, üstlerinden gelen emirleri görevi gereği olduğunu düşünerek yerine getirmekte ise ve bu suretle objektif olarak üye şeklinde nitelenebilirse de dahil olduğu örgütün gerçekte gizli bir suç örgütü olduğunu bilmediği bir durumda, suç örgütüne üye olma kastıyla hareket ettiğinden söz edilemeyecektir. Üstten gelen ve konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesi ihtimalinde de üstlerinin yasal kamu örgütlenmesi şemsiyesi altında ayrıca bir suç örgütüne mensubiyetleri olduğunu ve kendisine emredilen fiilin de bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiğini bilmeyen fail yalnızca işlediği fiilden sorumlu tutulacak ayrıca suç örgütüne üye olma suçundan dolayı sorumlu tutulamayacaktır.

Bu noktada özellikle, çoklu örgütlenmelere dair sınır durumları açısından failin kasten hareket edip etmediğinin tespiti noktasında dikkatli bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu çerçevede failin, meşru bir örgütün bünyesine girmesi ve bu örgütün bir gizli suç örgütünün yasal kılıfını teşkil etmesi halinde, failin bu durumun bilincinde olup olmadığına göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Örneğin bir kültür derneğinin ya da bir sendikanın gerçekte bir suç örgütünün çeperi olduğunun tespiti halinde, otomatikman her bir dernek ya da sendika üyesinin bu suç örgütünün de üyesi olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılması doğru olmayacaktır. Çeper örgütün yasal bir üyesi açısından böyle bir değerlendirme yapılabilmesi için, yasal örgütün yapısı içinde yer alan ve üye olunmakla dahil olunan olağan hiyerarşinin gerçekte suç işlemek amacıyla teşkil edildiğine dair bilginin, bu üye açısından var olduğu tespit edilebilmelidir. Bu bilgiye sahip olmayan kimseler açısından ise örgüte üye olma kastından söz edilemeyecektir. Eğer üye olan kimse, gizli suç örgütünün varlığından haberdar ve buna rağmen bu örgüte bilerek ve isteyerek dahil olmuş ise artık bu kimsenin suç örgütüne üye olma suçu açısından

[125] Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Akkaya, **a.g.e.**, s.278.

kastından söz edilebilmek mümkündür. Failin, söz konusu yasal örgüt kılıfı içinde esasında gizli bir suç örgütü olduğunu belirli bir tarihten sonra öğrenmesi halinde ise halen dahi örgüt bünyesinde kalmaya devam etmekte ise yine suç örgütüne üye olma suçu açısından kastından söz edilebilecektir. Eğer fail bu tarihten sonra örgütten ayrılmış ise önceki zamanlardaki yasal örgütlenmeye mensubiyeti, gizli suç örgütüne dair bilgisi ve haliyle kastı bulunmadığından, suç örgütüne üye olma suçu kapsamında değerlendirilemeyecektir.

Bu durum şüphesiz, tek bir suç örgütünün çoklu çeper örgütler teşkil ettiği haller için de geçerlidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bir suç örgütü, bazen çok sayıda yasal örgütü kendi amaçları için perde olarak da kullanabilir. Örneğin bir terör örgütünün kazanç elde etmek için çok sayıda yasal şirket kurması, üye kazanmak için yardım dernekleri teşkil etmesi ya da propaganda amacıyla çok sayıda medya kuruluşu oluşturması gibi. Bu ihtimalde, her bir yasal kuruluş ayrı birer tüzel kişilik ve haliyle ayrı birer örgüt niteliğinde olmasına rağmen, bunların tamamı aynı gizli örgütün mensupları tarafından ve onun amaçları doğrultusunda, onun hiyerarşik yapısının uzantısı olarak teşkil edilmektedir. Örneğin (A) suç örgütü lideri, belirli sayıdaki suç örgütü üyelerinin her birinden teşkil ettiği gruplara, (B) şirketi, (C) derneği ve (D) vakfını kurdurmuş olabilir. Bu durumda, bu kuruluşlara üye olan ya da bunlarda çalışmak suretiyle hiyerarşik yapısına dahil olan kimselerin hepsinin aynı zamanda suç örgütüne de üye olduğundan söz edilemeyecektir. Örneğin (B) şirketinde satın alma personeli olarak çalışan (K) ya da (C) derneğine hayır işlerinde bulunduğu zannıyla üye olan (U) gibi. Aksi yönde bir tespitte bulunulabilmesi için bu kimselerin dahil oldukları yasal örgütün, bir suç örgütünün uzantısı olduğunu bildikleri ve buna rağmen üye oldukları ortaya konulabilmelidir.

Eğer tek bir örgütün çoklu amaçları söz konusu ise failin, bunlar arasında kanunun suç saydığı fiilleri işlemenin de var olduğunu bilip bilmediği hususu değerlendirilmelidir. Bu durumda eğer fail, aynı derecedeki bu pek çok amacın içinden yalnızca birinin dahi suç işlemek olduğunu bilmekte ve buna rağmen örgüte dahil olmakta ise suç tipi açısından kasten hareket ettiği söylenebilecektir. Failin, örgütün diğer amaçlarını nazara alarak aslında bir suç örgütü olmadığını düşünmesi de bu durumu değiştirmeyecektir zira bu bir *niteleme yanılgısı* olup kastını

etkilemeyecektir[126]. Buna karşılık fail örgütün amaçlarından birinin ya da birkaçının kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğunu bilmemekte ve yalnızca diğer amaçlarını gerçekleştirmesine destek olmak düşüncesi ile örgüte dahil olmakta ise kastının varlığından da söz edilemeyecektir. Bu çerçevede hatırlatmamız gerekir ki bir suç örgütünün tamamının ya da bir kolunun, kendi amaç ve düşüncelerini terk etmeksizin, çeşitli amaçlarla ve dönemsel zorunluluklar ya da tercihler nedeniyle meşru fiilleri işlemeye yönelmesi de söz konusu örgütün, suç örgütü vasfı taşımasını etkilemeyecektir[127]. Burada suç örgütünün isim değiştirmesi veya yalnızca bir kolunun başka bir isim alması ya da başka bir kolektif ismin altında diğer örgüt ya da şahıslarla birlikte hareket etmesi de netice itibariyle durumu değiştirmeyecektir. İşte bu noktada, kolektif örgütün içerisinde bir suç örgütünün de var olduğunu yahut yeni isimli örgütün, gerçekte bir suç örgütünün uzantısı olduğunu bilmeyen ve örneğin yalnızca bu örgütün halihazırdaki meşru görülen amaçlarına katkıda bulunmak üzere söz konusu örgüte dahil olan kimseler açısından suç örgütüne üye olma kastının varlığından söz edilemeyecektir. Buna karşılık fail, dahil olduğu örgütün yeni ismi ne olursa olsun, geçmişte var olan ve halihazırda tatbik etmese bile eşdeğerdeki amaçlarından birinin suç işlemek olduğunu bilmekte ve buna rağmen bu örgüte dahil olmaktaysa, suç örgütüne üye olma suçu açısından kasten hareket ettiği kabul edilecektir. Örneğin (A) terör örgütü, bir bölgedeki deprem felaketi nedeniyle bir müddet eylemlerine ara vermiş ve (B) ismi altında depremzedelere yardım faaliyetine girişmiş ise bunun gerçekte (A) terör örgütünün ismi değiştirmiş bir uzantısı olduğunu bilen kimseler, buna rağmen söz konusu örgütün bünyesine dahil olmuşlarsa, suç örgütüne üye olma suçu açısından kasten hareket etmiş sayılacaklardır. Burada bu kimselerin amacının, örgütün depremzedelere yardım faaliyetlerine iştirak etmek olması da bu durumu değiştirmeyecektir[128].

[126] Niteleme yanılgısı kavramı ve hukuki sonucu için bkz. Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; c.II, k.no:1078-1079; Bohlander, **a.g.e.**, s.61; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; R.B. Erman, **a.g.e.**, s.40.
[127] Bkz. yuk. **§2**, II, A, 2, b, (1), (a).
[128] Söz konusu bu suç tipi açısından failin suç işlemek amacıyla hareket etmesi aranmadığından bu durum suçun manevi unsurları açısından hiçbir farklılık meydana getirmeyecektir. Bununla birlikte, eğer kanuni koşullarını sağlıyorsa zorunluluk hali nedeniyle failin kusurunun bulunmadığından söz edilebilmesi mümkündür.

Failin, dahil olduğu örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işlemek üzere oluşturulduğunu bilmesi yeterli olup bu fiil tiplerine ilişkin tüm detaylara vakıf olması kastının varlığı için şart değildir[129]. Bu nedenle failin, örneğin işlenmesi hedeflenen fiillerin bir kısmında niteliksel olarak yanılması kastının varlığını ortadan kaldırmayacaktır[130]. Örneğin failin, hırsızlık amacıyla dahil olduğu suç örgütünün buna ek olarak yağma suçunu teşkil edecek fiilleri de işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt olması, failin kasten hareket ettiği gerçeğini ortadan kaldırmayacaktır[131]. Bunun gibi failin, dahil olduğu örgütün, işlemeyi hedeflediği fiil tiplerini tüm maddi yönleri ile bilmesine rağmen bunların suç olmadığını düşünmesi kastının varlığını etkilemeyecektir[132]. Bu itibarla, zengin vatandaşların cins evcil hayvanlarını çalarak satmayı planlayan bir örgüte dahil olan failin, evcil hayvanların eşya ve haliyle de hedeflenen fiillerin hırsızlık olmadığını düşünmesi basit bir niteleme yanılgısı olduğundan kastın varlığını etkilemeyecektir[133]. Failin, dahil olduğu bu örgütün işlemeyi hedeflediği fiilleri doğru vasıflandırmakla birlikte çeşitli mülahazalarla bunların haksızlık teşkil etmediğini düşünmesi durumu ise geniş anlamda haksızlık yanılgısı kapsamında mütalaa edilecektir[134].

Failin kasten hareket ettiğinden söz edebilmek için örgütün amacının suç işlemek olduğunu bilmesi kadar, bu örgütü bir suç örgütü olarak vasıflandırmak için gerekli olan diğer unsurları da bilmesi gerekmektedir. Bu nedenle suç işlemek amaçlı

---

[129] Carcano, **a.g.e.**, s.404; Maljević, **a.g.e.**, s.48; Ersan, **a.g.e.**, s.389.

[130] Failin kast sorumluluğu, tasavvur ettiği hareket objesi ile gerçekte var olan hareket objesi arasında kanunun önem gösterdiği niteliksel çakışma ile sınırlıdır (bkz. Ozansü, **Kast**, s.77). Yukarıda da belirttiğimiz gibi suç örgütlerinde temel belirteç, işlenmesi amaçlanan "fiiller"dir. Bu nedenle failin belirli suçları işlemeyi hedeflediğini düşündüğü bir örgütün gerçekte bambaşka suçları işlemeyi hedeflemesi halinde niteliksel bir çakışmadan söz edilemeyecektir. Burada her iki fiil grubunun kategorik olarak "suç" teşkil etmesi de önemli değildir. Zira amaç "fiiller" konusunda, gerçek durumla failin tasavvuru arasında bir uzlaşı yoksa bunların suç teşkil etmesine dair niteliksel belirlenimin tartışılması da mümkün olmayacaktır. Bu nedenle failin kastının varlığından söz edebilmek için, en azından belirli bir eylem tipinin icra edilmesinin amaçlanmasına dair tasavvuru ile gerçek durum uyuşmalıdır.

[131] Belirtmemiz gerekir ki bu durum, failin katıldığı örgütün gerçekleştirmeyi amaçladığı fiilleri hiç bilmeksizin suç örgütüne katılmasından farklıdır. Failin suç işleme kastından söz edilebilmesi için katıldığı örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işlemek üzere oluşturulduğunu bilmelidir. Failin, örgütsel amacın kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğuna dair hiçbir bilgisi yoksa kastından da söz edilemeyecektir. Bkz. ve krş. Carcano, **a.g.e.**, s.404; Maljević, **a.g.e.**, s.48; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886-887.

[132] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.221; Tozman, **a.g.e.**, s.275.

[133] Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Bohlander, **a.g.e.**, s.61; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; c.II, k.no:1078-1079; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; R.B. Erman, **a.g.e.**, s.40.

[134] Bkz. ve krş. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.221.

örgütün en az üç kişiden oluştuğu ve yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunu da bilmesi gereklidir[135]. Fakat bu hususlardaki bilgi; üye sayısı, araç gereç ve yapısal unsurlar gibi maddi olgulara ilişkin olup failin bunların elverişliliği konusunda bir değerlendirme hatası yapması kastını ortadan kaldırmayacaktır.

Bu suç tipi açısından kanun, *"suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olunmasından"* söz etmiş ancak failin bu tür bir örgüte dahil olurken belirli bir amaçla hareket etmesine doğrudan işaret eden bir ifadeye yer vermemiştir[136]. Gerçekten kanunda, bir suç örgütüne üye olan failin mutlaka "suç işlemek amacıyla hareket etmesi" aranmamıştır[137]. Bunun doğal sonucu olarak, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan farklı bir şekilde suç örgütüne üye olma suçunda, failin tipik hareketi bilerek ve isteyerek icra etmesinin dışında ayrıca bir amaçla hareket etmesi aranmış değildir[138]. Bu nedenle fail hangi amaçla gerçekleştirirse gerçekleştirsin, bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek üye olmaktaysa suçun manevi unsurunun gerçekleştiği kabul edilecektir[139]. Failin suç örgütü olduğunu bildiği bir örgüte, bu örgüt çerçevesinde kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı olmaksızın, örneğin yalnızca haberleşme faaliyetinde bulunup örgütsel faaliyetlerin kârından pay almak amacıyla dahil olmuşsa suçun manevi unsurunun oluştuğu kabul edilecektir. Esasında bu tercih, kanunun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından kabul ettiği temel sistematiğin de doğal sonucudur. Zira kanun, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda suç örgütünün teşkili ve onun yönetilerek varlığını devam ettirilmesini, suçun konusu açısından bir tehlikenin ortaya çıkarılması ve devam ettirilmesi nedeniyle yaptırıma bağladığından, bu tehlikenin ortaya çıkabilmesi için mantık gereği varlığı aranacak olan *suç işleme amacı* suçun

---

[135] Somut tehlikenin kastın kapsamında olduğu yönünde bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.191.

[136] *Ersan* ise maddede "belirli bir amaç doğrultusundaki örgüte üyelik şeklinde fiil" arandığını belirtmektedir. Bu nedenle de yazara göre bu suç tipi olası kastla işlenemez. Bkz. Ersan, **a.g.e.,** s.389.

[137] Aksi yönde; Şen, **a.g.e.,** s.65-66; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.81; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.221, 287. Ayrıca bkz. ve krş. Tona, **a.g.e.,** s.1102-1103.

[138] Maljević, **a.g.e.**, s.47. Aksi yönde bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.315. Örgüt üyeliği suçunun oluşumu için genel kastın yeterli olduğunu belirterek aynı yönde bkz. Akkaya, **a.g.e.,** s.28; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6654; Ünlü, **a.g.e.**, s.131. Ancak bu son yazar suçun "genel kastla işlenebilen bir suç" olduğunu belirtmesine rağmen bilahare bu suçun failinde belirsiz sayıda suç işleme kastının varlığı gerektiğini belirterek, niteliği itibariyle yine amaç sübjektif unsurunu aramış ve açıkça "suçun özel kastla işlenebilen bir suç olduğunu" belirtmiştir. (**A.e.,** s.132).

[139] Failin "en az üç kişiden oluşan ve suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüte bilerek ve isteyerek üye olmasını" özel kast olarak niteleyen görüş için bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.,** s.221.

oluşabilmesi için bir manevi unsur olarak suç tipine yerleştirilmiştir. Oysa suç örgütüne üye olma suçunda, zaten var olan bu tehlikenin, örgüte katılmak suretiyle arttırılması söz konusu olduğundan, failin bunu hangi amaçla yaptığının da bir önemi olmayacaktır. Haliyle fail, suç işlemek amacıyla kurulmuş olduğunu bildiği bir örgüte, hangi amaçla olursa olsun üye olarak dahil olmaktaysa, suç örgütüne üye olma suçunun manevi unsurunun oluştuğu da kabul edilecektir[140].

Doktrinde çoğunlukla aksi görüş kabul edilmekle birlikte bizce, kanunda kastın dışında ayrıca bir de amaç unsuruna yer verilmemesi[141], bu suçun, bir önceki bölümde incelediğimiz suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan farklı olarak olası kastla işlenebilmesine de olanak tanımaktadır[142]. Zira yukarıda belirttiğimiz gibi fail bir suç örgütüne, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacı olmaksızın da dahil olabilir. Bu ihtimalde fail, üye olduğu örgütün bir suç örgütü olma olasılığını öngörmekle birlikte buna rağmen bu örgüte dahil olmakla, esasen örgütün ve haliyle buna dahil olma fiilinin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından meydana getirmesi olası tehlikelilik vasfını da kabullenmiş olmaktadır[143]. Bu ihtimalde failin, tehlikelilik vasfı taşıması olasılığını kabullenerek üye olma hareketini gerçekleştirmesi hali söz konusu olduğundan, olası kastla hareket ettiği kabul edilecektir[144].

---

[140] Alman Ceza Kanunu'nda suç örgütü kurma ve üye olma aynı suçun seçimlik hareketleri olmasına rağmen *Maljevic* de iki fiilin manevi unsurları arasında bir ayrıma gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yazara göre örgüt belirli bir amaca matuf olarak kurulduğundan, kurucuların bu amaca göre hareket etmeleri işin icabı olup bu nedenle kurma hareketi ancak doğrudan kastla işlenebilir. Oysa örgüte üye olma açısından dolaylı kast da yeterlidir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.47.

[141] Tipte öngörülmediği durumlarda uygulama ya da doktrinin amaç unsuru açısından cezalandırmanın alanını sınırlandırıcı şekilde yorum yapmasının kabul edilemez olduğu yönünde bkz. Ozansü, **Kast**, s.141.

[142] Krş. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.279; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Şen, **a.g.e.**, s.302; Evik, **MÜHF-HAD**, s.684; Tozman, **a.g.e.**, s.356; Yurtlu, **a.g.e.**, s.102. Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3494. *Akkaya* da suçun "genel kastla" işlenebileceğini belirtmesine rağmen olası kastla işlenmesinin mümkün olmadığını ve ancak doğrudan kastla işlenebileceğini ileri sürmektedir. Bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s.26-27.

[143] Doktrinde bazı yazarlar sırf hareket suçlarının olası kastla işlenemeyeceğini ya da bunun zor olduğunu belirtmektedirler. Örneğin *Zafer*'e göre sırf hareket suçlarının olası kastla işlenmesi zordur. Zira bir kişinin hareketi gerçekleştirirken iradi davranması zorunludur. Bu nedenle bir hareketin bilerek ve istenerek yani kastla gerçekleştirilmesini açıklamak kolay ise de olası kastla gerçekleştirildiğini açıklamak zordur. Bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.236. Tabi bu görüşü değerlendirirken yazarın yalnızca soyut tehlike suçlarını sırf hareket suçu olarak vasıflandırdığını gözden kaçırmamak gerekmektedir. Somut tehlike suçlarının ise olası kastla işlenmesi açısından bir engel yoktur (**A.e.**, s.191).

[144] "Kişinin katıldığı örgütün, suç işlemek amacıyla oluşturulduğu ve silahlı örgüt olduğu hususunda kasten hareket etmesi gerekir. Örgütün bu özelliklerine yönelik kast, doğrudan kast veya olası kast

3- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş örgüte kasten üye olan failin bu fiili, karine olarak hukuka aykırı olup ancak bir hukuka uygunluk nedeninin var olması durumunda, bu fiilin hukuka uygun olduğundan ve haliyle suç teşkil etmediğinden söz edilebilecektir[145]. Bu noktada TCK'da öngörülen hukuka uygunluk nedenlerinden *mağdurun rızası, hakkın icrası* ve *meşru savunma* yönünden yukarıda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna dair yaptığımız değerlendirmeler suç örgütüne üye olma suçu açısından da aynen geçerlidir[146]. Dolayısıyla *mağdurun rızası, hakkın icrası* ve *meşru savunma* hukuka uygunluk nedenleri suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunda olduğu gibi bu suç tipinde de uygulama alanı bulamayacaktır.

Bu suç tipi açısından özellik gösteren hukuka uygunluk nedeni ise *kanunun hükmüdür.* TCK m.24/f.1'e göre *"kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez".* Buna göre tipik hareketi gerçekleştirme konusunda, kanun tarafından yetkilendirilen kimsenin fiilinin hukuka uygun olduğu kabul edilecektir[147]. Bir önceki suç tipinde; kanunun, herhangi bir suretle kamu ajanlarına, "suç teşkil eden fiilleri işleme amacıyla" hareket etme noktasında bir yetki veremeyeceğini ve haliyle *kanunun hükmü* hukuka uygunluk nedeninin, "suç işleme amacı" ile işlenebilecek olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından bir hukuka uygunluk nedeni olamayacağını ifade etmiştik[148]. Oysa suç örgütüne üye olma suçu açısından "suç işleme amacı" bir unsur olmadığından[149] yani failin, kanunun suç

şeklinde tezahür edebilir" *Krauß, Mathias, Leipziger Kommentar StGB, Band 5, § 127, kn.28'*den nkl. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.21, dpnt. 34.

[145] Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.209-210; Zafer, **Genel Hükümler**, s.287; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.292; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.378-379.

[146] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, C.

[147] Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:764; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.,** s.118-119; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.303; Zafer, **Genel Hükümler**, s.287; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.214; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.48; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.265-266; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.386; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.270; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **a.g.e.,** s.292-293; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.,** s.451.

[148] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, C.

[149] *Özgenç,* suç örgütüne üye olma suçu açısından da örgüte dahil olmanın ancak suç işleme amacının taşınması şartıyla suç tipi kapsamında değerlendirilebileceğini kabul ettiğinden CMK m.139'a uygun hareket eden bir kimsenin fiilinin zaten suç teşkil etmediğini zira bu kimsenin suç işleme amacı taşımadığını belirtmektedir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.332.

saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunu bildiği örgüte üye olması halinde, bunu yaparken suç işleme amacı olmasa bile anılan suç tipinin manevi unsuru oluşacağından, bu suç tipi açısından *kanunun hükmü hukuka uygunluk nedeninin* cari olması mümkündür[150]. Buna göre kanunun hükmü, eğer bir kimseye -meşru amaçlarla olmak kaydıyla- bir suç örgütüne dahil olma konusunda bir yetki vermekteyse bu kimsenin kanuna uygun suretle icra ettiği fiili[151], TCK m.220/f.2'deki kanuni tipe objektif ve sübjektif olarak uygun olsa bile suç teşkil etmeyecektir.

Hukukumuzda bir suç örgütüne dahil olmaya hukuken yetki veren, sarih yalnızca tek bir düzenleme mevcuttur. Gerçekten, CMK m.139'da bir ceza muhakemesi tedbiri (koruma tedbiri) olarak *gizli soruşturmacı* tedbirine yer verilmiş ve bunun koşul ve hükümleri düzenlenmiştir[152]. Anılan maddeye göre;

> ***Madde 139*** *- (1) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir. Bu madde uyarınca yapılacak görevlendirmeye ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.*
> *(2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.*
> *(3) Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.*
> *(4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.*
> *(5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz.*
> *(6) Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz. Suçla bağlantılı olmayan kişisel bilgiler derhal yok edilir.*
> *(7) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:*
> *a) Türk Ceza Kanununda yer alan;*
> *1. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),*

[150] Örgüte üye olma suçu açısından da herhangi bir hukuka uygunluk nedeninden söz edilemeyeceği yönünde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.97.
[151] İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.120; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.304; Zafer, **Genel Hükümler**, s.287-288; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.268-269; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.389.
[152] Bkz. Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.535 vd.; C. Şahin, **a.g.e.**, s.277 vd.

2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),
3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315).
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
c) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

Bu yönüyle bu düzenlemede, CMK'da katalog halinde sayılan belirli suç tipleri için kanun, gizli soruşturmacı adıyla kolluk görevlilerine araştırma ve delil toplama yetkisi vermiştir[153]. Buna göre katalog halinde sayılan suç tipleri ile ilgili soruşturmalarda, soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, mahkeme kararı ile kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilecektir[154]. Görevi sona erinceye kadar kimliği gizli tutulan ve görevi boyunca kullanabilmesi için kendisine farklı bir kimlik hazırlanması mümkün olan gizli soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür[155]. Esasında kanunda gizli soruşturmacının örgüte üye olmasına dair açık herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Ancak suç örgütlerinin, işin doğası gereği faaliyetlerinde temel olarak gizliliği esas alması ve örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almayan bir kimsenin, örgütün faaliyetleri ve işlediği suçları bilmesi ve bunlarla ilgili delil toplaması çoğu zaman imkansızdır[156]. Bu nedenle esasında burada örgütün bünyesine dahil olarak örgütün faaliyetlerinin izlenmesinden söz edildiği, ancak kanunun sınırlayıcı bir ifade kullanmak yerine

[153] C. Şahin, **a.g.e.**, s.277; Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.537-538; Centel, Zafer, **a.g.e.**, s.408.
[154] Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.535; C. Şahin, **a.g.e.**, s.277-278; Centel, Zafer, **a.g.e.**, s.409-410; Özbek, **CHKD**, s.138. Yargıtay ise görevlendirilen kimsenin kamu görevlisi olup olmamasına göre bir ayrım yapmaktadır. Nitekim Y.10.CD.'nin 18.4.2016 tarih ve 2014/5234 E., 2016/239 K. sayılı kararı: "Gizli soruşturmacının ancak TCK'nın 220. maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan 'örgüt kurma' ve 'örgütü yönetme' suçlarıyla örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması şartıyla CMK'nın 139 uncu maddesinde sınırlı olarak sayılan diğer suçlar için görevlendirilebilir. Bunlar dışındaki suçlar nedeniyle görevlendirilen gizli soruşturmacı 'adlî kolluk görevlisi değil ise' topladığı deliller hukuka aykırıdır. Gizli soruşturmacı olarak görevlendirilen kişi 'adli kolluk görevlisi ise' hukuki statüsü gizli soruşturmacı olmayıp 'kimliğini gizleyen adli kolluk görevlisidir' ve kollukla ilgili kanunlar ile CMK'daki hükümlerde yer alan genel yetkisi ve görevi kapsamında olmak üzere, Cumhuriyet savcısının sözlü veya yazılı emirleri doğrultusunda delil toplayabileceğinden, bu nitelikte topladığı deliller hukuka uygundur", www.corpus.com.tr, (Çevrimiçi), 24.10.2016.
[155] Centel, Zafer, **a.g.e.**, s 410; C. Şahin, **a.g.e.**, s.278; Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.537-537; Özbek, **CHKD**, s.145; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.84-85.
[156] Bkz. Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.80 vd.

örgütün bünyesine katılmayı da kapsayacak şekilde ve ancak bundan daha geniş bir ifade tarzını kullandığını belirtmek daha doğru olacaktır[157]. Buna göre kanunda, örgütün bünyesinde yer almak da dahil olmak üzere, genel olarak gizli soruşturmacının bir suç örgütünün *"faaliyetlerini izlemekle görevlendirilmesi"* kabul edilmiştir. Bu kabulün doğal sonucu olarak yine kanunda geçen "*soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez"* ifadesini de suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı sorumlu tutulamayacağı şeklinde anlamak gerekmektedir[158].

Bir kamu görevlisinin CMK m.139'a göre gizli soruşturmacı olarak atanması, suç örgütüne üye olma suçu açısından bir *hukuka uygunluk nedeni* olarak kabul edilecek[159], bu kamu görevlisinin faaliyetlerini izlemek ve delil toplamak amacıyla

---

[157] "İzlemek sadece örgütün dışarıdan takip edilmesi değil, esas itibariyle örgüt içine sızılması şeklinde anlaşılmalıdır. Zira gizli soruşturmacı görevlendirilmesini diğer gizli soruşturma tedbirlerinden ayıran da budur" Özbek, **CHKD**, s.146. Nitekim "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" m.27/f.1'de de "*Gizli soruşturmacı; gerektiğinde örgüte sızmak, gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve suçlarla ilgili diğer delil, iz, eser ve emareleri toplamakla yükümlüdür"* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbiri örgüte sızmayı da kapsamaktadır.

[158] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.85. Bu ifadenin işlenmekte olan bir suça dair kolluk görevlilerinin görevlerinden kaynaklı ihmali suçlar yönünden de elbette sonuçları olacaktır. Örneğin gizli soruşturmacı olarak görevlendirilen kolluk görevlisi suç örgütünün işlediği suça müdahale etmediği gerekçesi ile buna dair gerçek ya da görünüşte ihmali suçlardan dolayı sorumlu tutulamayacaktır.

[159] *Özbek*, gizli soruşturmacının suç örgütüne üye olmasının hukuka uygun sayılması açısında, özel olarak, CMK m.139'da geçen "*soruşturmacı, (...) görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz"* ifadesine odaklanılması gerektiği kanaatindedir. Yazara göre "yasa koyucunun 'görevin gerektirdiği bir suç' yaratmak istediği anlaşılmaktadır. Hukukumuzda böyle bir teşekküle katılmak da ayrıca suç olarak kabul edilmiştir. Gerçekten TCK m.220/2'ye göre '*suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olanlar*' cezalandırılır. Bu arada m.220/6 ve 7 hatırlanmalıdır. Ne var ki, teşekküle katılmak örgütün işlemekte olduğu bir suç değildir. Başka türlü faaliyet göstermesi etkisiz olacağı için gizli görevli örgüt içine girmek ve böylece de bu suçu işlemek durumundadır. Örgüt içine girmek örgütün işlemekte olduğu bir suç olarak kabul edilemeyeceğinden '*esasen mevcut olan kanun dışı bir kuruluşu meydana çıkarmak için gizli soruşturmacının söz konusu derneğe katılması halinde suça iştirak olmaz; zira suç esasen işlenmiş bitmiştir; memur suçu işlemekte değildir*' biçimindeki görüş isabetli değildir. Dolayısıyla CMK m.139'un ifade tarzı değiştirilmeli ve bir hukuka uygunluk sebebi yaratılmak isteniyorsa, örgüte üye olmayı da kapsayacak biçimde yeniden düzenlenmelidir. Mevcut ifade şekli karşısında CMK m.139'daki düzenlemeyi başka türlü yorumlamak mümkün değildir" Özbek, **CHKD**, s.150-151. Bizce, bu görüşün kabulü olanaklı değildir. Zira kanun ve bunu detaylandıran yönetmelik, gizli soruşturmacıya bir suç örgütüne dahil olma konusunda zaten bir yetki vermiştir ve gizli soruşturmacının suç örgütüne dahil olmasını hukuka uygun kılan da zaten budur. Kanun koyucu, sadece bu hüküm çerçevesinde alınacak bir kararla, gizli soruşturmacıya örgüte dahil olabilme yetkisi verdiğine ve bu kararın icrası, doğal olarak suç örgütüne üye olma suçunun tipik hareketini teşkil ettiğine göre, suç örgütüne üye olmayı zikredecek özel bir düzenleme yapılmasına da gerek yoktur. Yazarın da zikrettiği gibi örgüte üye olmak, "örgütün işlemekte olduğu bir suç" olmadığından, gizli soruşturmacının, örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamamasına dair fıkranın mevcut halinin de bu tespit açısından olumsuz bir etkide bulunması zaten mümkün değildir.

suç örgütüne dahil olması, bu nedenle suç örgütüne üye olma suçuna sebebiyet vermeyecektir[160]. Ancak bunun için bu yetkinin, kanuna uygun şekilde edinilmesi ve yine kanuna uygun şekilde kullanılması şarttır[161]. Buna göre gizli soruşturmacı ancak kanunda belirtilen surette alınacak bir kararla atanabilecektir[162]. Kanuna uygun olmayan bir işlemle atanan gizli soruşturmacının suç örgütüne girmesi hukuka uygun olarak kabul edilemeyecektir[163]. Bu durumda eğer gizli soruşturmacı açısından yapılan işlemin mahiyetine (maddi yönüne) ilişkin bir hata söz konusu olmuşsa TCK'nın hata hükümlerine göre bir değerlendirme yapılacaktır[164]. Örneğin ortada hukuka uygun bir mahkeme kararı olmamasına rağmen yanılarak bu şekilde bir karar olduğunu düşünen ve buna dayanarak gizli soruşturmacı sıfatıyla suç örgütüne dahil olan kamu ajanı hakkında, hukuka uygunluk nedeninin maddi koşullarında hataya ilişkin hükümler uygulanabilecektir[165]. Bu açıdan, özellikle gizli soruşturmacı atanması işleminin, örneğin kanunun belirttiği maddi koşulları (soruşturma konusu ve katalogda yer alan suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi[166]) sağlamaması nedeniyle hukuka aykırı olduğu durumlarda, işlemin kanunda belirtilen koşullara uygun şekilde ihdas edildiği zannıyla bu işleme dayanılarak suç örgütüne

---

[160] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.85; Şen, **a.g.e.**, s.105; Çakın, **a.g.e.**, s.88. Tüm suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından bu yönde bkz. Özbek, **CHKD**, s.150; Ersan, **a.g.e.**, s.390.

[161] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.268; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.304; A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.48; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.389; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.120; Zafer, **Genel Hükümler**, s.287-288.

[162] Bkz. C. Şahin, **a.g.e.**, s.278; Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.537; Centel, Zafer, **a.g.e.**, s.410; Özbek, **CHKD**, s.146-147.

[163] Mahkemece alınan karar hukuka uygunsa, bunun kamu ajanı tarafından ifası da hukuka uygun olacak; buna mukabil elbette Mahkemece alınan kararın hukuka aykırı olması durumunda, bunun icrası da hukuka aykırı olacaktır. Ancak bu halde, alınan bir kararın ifası açısından kamu ajanına verilen bir emir söz konusu olacağından, bağlayıcı emrin bir mazeret nedeni teşkil edip etmeyeceği ayrıca araştırılmalıdır. Bkz. S. Dursun, **GÜHFD**, s.236, 240; Demirel, **a.g.e.**, s.58, 171.

[164] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.269.

[165] Hukuka uygunluk nedenlerinin sübjektif unsuru meselesine ilişkin tartışmalar için bkz. R. B. Erman, **a.g.e.**, s.289 vd; Ozansü, **Kast**, s.112 vd.; Selman Dursun, Emrah Bozbayındır; "Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Manevi Unsurları Meselesi", **İHFM**, cilt: LXXIII, S:1, ss.63-90, İstanbul, 2015, s.63 vd.; Bohlander, **a.g.e.**, s.79-80. Genel olarak bu olasılıkta failin kastının söz konusu olmayacağı yönünde bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.177; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.448; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.290; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.559. Hukuka uygunluk nedenlerinin maddi koşullarında yanılma halinde "fiilin hukuka uygun sayılacağı" yönünde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.313. Bu halde kişinin hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanacağı ve "hukuka uygun davranmış gibi işlem göreceği" yönünde bkz. A.K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.67. Bu halde failin kusurunun kalkacağı yönünde bkz. Dursun, Bozbayındır; **a.g.e.**, s.88-90; R. B. Erman, **a.g.e.**, s.378, 387-388; Ozansü, **Kast**, s.116-117 .

[166] Bkz. Yenisey, Nuhoğlu, **a.g.e.**, s.537; C. Şahin, **a.g.e.**, s.277; Centel, Zafer, **a.g.e.**, s.410.

giren gizli soruşturmacının (kabul edilecek görüşe göre) kastının ya da kusurunun olmadığını kabul etmek gerekmektedir.

Gizli soruşturmacı atanması işleminin hukuka uygunluğu kadar, işlemi ifa eden kamu görevlisinin bu işlemin koşul ve sınırlarına uygun davranması da fiilin hukuka uygun sayılması açısından önemlidir[167]. Burada dikkat edilmesi gereken temel husus, failin örgüte girmesinin temel amacının, "faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamak"[168] olduğudur. Bu, aynı zamanda gizli soruşturmacının yetkilerinin de sınırını belirlemektedir. Bu nedenle gizli soruşturmacının yetkisi ancak bu işlemlerle sınırlı olup bu kişinin suç işlemek amacıyla hareket etmesi mümkün değildir[169]. Eğer bir gizli soruşturmacı, bu amaçlar dahilinde suç örgütüne girmiş olmakla birlikte, bilahare bu amaçları yitirerek örgütün bir parçası olarak hareket etmeye başlamış ise artık fiilinin hukuka aykırı olduğu ve suç örgütüne üye olma suçunun oluştuğu kabul edilecektir[170].

Dikkat edilirse kanun, yalnızca gizli soruşturmacının görev alanını sınırlamakla kalmamış, buna "gizli soruşturmacının görevini yerine getirirken suç işleyemeyeceğini" de eklemiştir. Bu yalnızca, gizli soruşturmacı olmanın, "örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili" bir hukuka uygunluk nedeni olmasının kabul edilmediğini anlatmamaktadır. Bunun yanında, gizli soruşturmacı koruma tedbirinin hukuka uygunluğu yönünden de bir koşul öngörmektedir. Buna göre gizli soruşturmacı koruma tedbirinin hukuka uygun bir şekilde icra edildiğinden söz edilebilmesi için gizli soruşturmacının, görevini yerine getirirken suç işlememesi de gerekmektedir[171]. Haliyle, eğer gizli soruşturmacı, kanunda belirtilen amaçlarla suç

---

[167] Bkz. Zafer, **Genel Hükümler**, s.287-288; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.389.
[168] Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.106; Özbek, **CHKD**, s.145-146.
[169] Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.106.
[170] Bir hukuka uygunluk nedeninin sınırlarının aşılması halinde artık fiil bu aşılan kısım açısından hukuka aykırı olacaktır. Bu durum eğer failin kastı olmaksızın cari olmuşsa TCK m.27/f.1 hükmüne göre bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.417 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.293 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.466 vd.
[171] Benzer mahiyette bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.88. Ancak doktrinde bunun da ötesinde gizli soruşturmacının "görevinin gerektirdiği" suçları işleyebilmesi için bir hukuka uygunluk nedeninin ihdas edilmesi gerektiği de ileri sürülmektedir. Bkz. Özbek, **Organize Suçlulukla Mücadelede**, s.272. Bunun temel gerekçesi olarak; suç örgütlerine sızabilmek için onların güveninin kazanılması gerekliliği ve bunun için de çoğu zaman kamu ajanına suç işlettirilmesi gerçeği karşısında, örgüt faaliyeti çerçevesinde görevinin gereği olarak suç işleme yetkisi ile donatılmamış bir kamu ajanının adeta "kör bir bıçak" olduğu iddia edilmiştir (bkz. **A.e.**, s.81-84. Ayrıca bkz. ve krş. Özbek, **CHKD**,

örgütüne dahil olsa bile, örgütün faaliyetleri çerçevesinde bir suçun işlenmesine iştirak etmiş ise artık suç örgütüne üye olma suçu açısından da bir hukuka uygunluk nedeninden yararlanması mümkün olmayacak, bu kimse hem suç örgütüne üye olma suçundan hem de suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlediği suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır[172].

C- Suçun Nitelikli Hali: Örgütün Silahlı Olması

Kanunda suç örgütüne üye olma suçu açısından ihdas edilen yegane nitelikli hal TCK'nın 220. maddesinin 3. fıkrasında yer almaktadır. Hükme göre, *"örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar arttırılır"*. Bu hükümle kanun koyucu, hem suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme hem de suç örgütüne üye olma suçları açısından müşterek olacak şekilde, örgütün silahlı olmasını bir cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak kabul etmiştir[173]. Bu çerçevede, örgütün silahlı olması ile neyin kastedildiği

---

s.152). Bizce, gizli soruşturmacının hangi gerekçeyle olursa olsun, örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlemesi açısından bir hukuka uygunluk nedeninin kabulü hukuk devleti ilkesi yönünden mümkün olmadığı gibi gizli soruşturmacının bu şekilde bir suç işlemesi, kendisine yetki verirken bunu açıkça yasaklayan kanun hükmüne aykırı olduğundan, verilen yetkinin de aşılması ve haliyle de örgüte üye olma suçu açısından da hukuka uygunluk sebebinden yararlanamaması sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işleyen gizli soruşturmacı, hem işlediği suç hem de örgüte üye olma suçu açısından cezalandırılacaktır.

[172] Fiil kanunda belirtilen koşullara uygun olarak gerçekleştirilmemiş ise bir hukuka uygunluk sebebinden de söz edilemeyecektir. Bkz. İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.120; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.304; Zafer, **Genel Hükümler**, s.287-288; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.268-269; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.389.

[173] Bu nitelikli hal yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1) ve suç örgütüne üye olma (TCK m.220/f.2) suçları açısından uygulanabilecektir. Aynı maddede düzenlenen diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından bu nitelikli halin uygulanması mümkün değildir (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.75; Tozman, **a.g.e.**, s.363). *Şen* ise örgüte yardım etme açısından bu nitelikli halin tartışma konusu olabileceğini ve yardım edenin suç örgütünü bilmesine rağmen silahlı olduğunu bilmemesi halinde ceza sorumluluğunun TCK m.220/f.3 dikkate alınmaksızın tayin edileceğini belirtmektedir (Şen, **a.g.e.**, s.98). Bunun mefhumu muhalifinden, eğer yardım eden örgütün silahlı olduğunu bilmekte ise bu nitelikli halin bu kimse hakkında da tatbik edileceği sonucu çıkmaktadır. Keza *İ. Dursun*'a göre de örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım halinde ceza, örgüte üye olma suçu nedeniyle verildiğine ve örgütün silahlı olması da örgüt üyeliği suçunun bir nitelikli hali olduğuna göre, adına suç işlenen ve kendisine yardım edilen örgütün silahlı olması halinde bu suçlar açısından da TCK m.220/f.3'teki nitelikli hal hükmü uygulanmalıdır (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.233-234, 266-267). *Ünlü* de aynı görüştedir (Ünlü, **a.g.e.**, s.122). Yazarların bu sonuca varması, "suç örgütü adına suç işleme" ve "suç örgütüne yardım etme" fiillerini "suç örgütüne üye olmanın" birer görünüş biçimi olarak kabul etmelerinden kaynaklanmaktadır. Oysa defaatle belirttiğimiz gibi bu fiiller açısından kanun, yalnızca uygulanacak yaptırım biçimi yönünden suç örgütüne üye olma suçuna atıf yapmıştır, yoksa bu kimseler örgüt üyesi

meselesine dair suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından yaptığımız izahat, bu suç tipi için de geçerlidir[174]. Bu izahatımızda belirttiğimiz koşulları sağlamayan bir suç örgütünün silahlı olduğu kabul edilemeyeceğinden, bu tür bir suç örgütüne üye olunması halinde TCK m.220/f.3 hükmü de uygulama alanı bulamayacaktır.

Suç örgütüne bilahare üye olan kimseler açısından bu nitelikli halin söz konusu olabilmesi için üye olunan suç örgütünün silahlı olması yeterlidir. Bunun dışında ayrıca üye olan kimsenin silahlı olması yani bu kimseye örgütsel faaliyetler çerçevesinde kullanılmak üzere bir silah temin edilmesine gerek yoktur. Bu kimse, örgütün siyasi propaganda kısmının bir parçası olabilir ve ne örgüte üye olurken ne de sonrasında hiç silahlı olmadığı gibi başlangıçta ve sonrasında silahlı olma gibi bir amacı da olmayabilir. Ancak bu durum, TCK m.220/f.3'teki nitelikli halin bu kimse hakkında uygulanmayacağı anlamına gelmeyecektir. Dolayısıyla fail, örgüt faaliyeti çerçevesinde olsun olmasın, hiç silah kullanmamış ya da taşımamış veya bulundurmamış olsa bile yalnızca üye olduğu örgütün silahlı olması, failin kastının da bunu kapsaması şartıyla, bu nitelikli halin uygulanması açısından yeterlidir[175].

Suç örgütüne üye olma suçu açısından bu nitelikli halin uygulanabilmesi için üyenin örgüte dahil olduğu anda örgütün silahlı olması şart değildir, failin bu sufatı almasından sonra örgütün silahlı olması halinde de söz konusu nitelikli halin uygulanması mümkündür. Ancak failin üye olmasından evvel herhangi bir zaman diliminde silahlı olmuş ve bilahare bu niteliğini yitirmiş olan örgütün artık silahlı örgüt olarak vasıflandırılması mümkün olmayacağından, bu nitelikli halin üye hakkında uygulanabilmesi de mümkün değildir. Buna karşılık, failin üye olduğu anda örgütün silahlı olması bu nitelikli halin uygulanması için yeterli olup bu örgütün sonradan silahlı olmaktan çıkması bu durumu değiştirmeyecektir.

Örgütün silahlı olmasının örgüt üyesi açısından doğuracağı netice, suç örgütüne üye olma suçu açısından belirlenecek temel cezanın kanunda öngörülen oranda arttırılmasıdır. Ancak hemen belirtmemiz gerekir ki her bir örgüt üyesi

---

olarak kabul edilmiş değillerdir. Zaten aksi düşünülseydi, örgüt adına suç işleme suçu açısından örgütün silahlı olması hem bir *unsur* hem de *nitelikli hal* olarak kabul edilecekti ki bunun hukuken imkansız olduğu hususunda şüphe yoktur.

[174] Bkz. Yukarıda **§ 2**, III.

[175] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.367; Kavlak, **a.g.e.**, s.423.

açısından bu nitelikli halin uygulanabilmesi için bu kimselerin kastının, örgütün silahlı olmasını da kapsaması gereklidir. Bir kimse, üye olduğu suç örgütünün silahlı olduğunu bilmiyorsa hakkında suçun basit halinden hüküm kurulacak, bu nitelikli hal uygulanmayacaktır. Bir kimse yanılarak, aslında silahlı olmadığını düşündüğü bir suç örgütüne üye olmuşsa, bu hatasından yararlanacak ve hakkında bu nitelikli hal uygulanmayacaktır (TCK m.30/f.2)[176].

D- Kusurluluk

Failin, bir şahıs olarak işlediği fiille ilgili algılama ve irade yeteneğine dair olan *kusur yeteneğine* ilişkin hükümler, bu suç tipi açısından herhangi bir özellik göstermez[177]. Ancak mazeret nedenlerinin suç tipi açısından uygulanıp uygulanmayacağı noktasında, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından olduğu gibi bu suç tipi açısından da bir inceleme yapmak gerekmektedir. Bu çerçevede peşinen belirtmek gerekir ki kanunda öngörülen mazeret nedenlerinden bir kısmı niteliği itibariyle bu suç tipi açısından da uygulanabilir durumda değildir. Gerçekten, yukarıda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından belirttiğimiz nedenler çerçevesinde, m.24/f.2-4'de düzenlenen *amirin emri*[178] ve TCK m.29'da düzenlenen *haksız tahrik* hükümlerinin, suç örgütüne üye olma suçu açısından uygulanabilmesi de mümkün değildir[179].

TCK m.25/2'de düzenlenen *zorunluluk hali'*ne ilişkin hükümlerin ise suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçu açısından olduğu gibi suç örgütüne üye olma suçu açısından da uygulanabilmesi mümkündür. Pratikte

---

[176] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.445; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.312.

[177] Bu noktada özellikle (maddi olguların algısal bilgisini kavrayamayacak derecede akıl hastası veya henüz çok küçük olmaları nedeniyle örgüte üye olma iradesi taşıyamayacak durumdaki çocuklar hariç) akıl hastası kimselerin ya da kusur yeteneği bulunmayan çocukların da bir suç örgütüne üye olmalarının mümkün olduğunu ve bu durumda suç tipinin kasten gerçekleştirildiğinin kabul edileceğini belirtmemiz gerekmektedir. Bkz. Santoro **a.g.e.**, k.no:1655.

[178] Yukarıda da belirttiğimiz üzere, amirin emri eğer hukuka uygunsa zaten fiil suç teşkil etmeyeceğinden ayrıca TCK m.24/f.2-4 hükümlerine gitmeye gerek de yoktur (Sözüer, **HPD**, s.231; S. Dursun, **GÜHFD**, s.234-235; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.391; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.463; Demirel, **a.g.e.**, s.58, 171) ki bizim burada *amirin emri* ile ifade ettiğimiz husus da teknik anlamıyla bir *mazeret nedeni olarak hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emir*dir. Bu nedenle CMK m.139 gereğince alınan bir kararın icrası emrini yerine getiren kamu görevlisi açısından, artık bu fiilin hukuka aykırılığından söz edilemeyeceğinden, ayrıca bir de kusur değerlendirmesi yapmaya lüzum yoktur.

[179] Bkz. Yukarıda **§ 2**, III.

karşılaşılması zor olmakla birlikte eğer tehlikenin boyutu, bunun bertaraf edilebilmesi için ancak bir örgüte dahil olmayı gerekli kılmakta ve bu örgütlenmenin amacı kanunun suç saydığı fiilleri işlemek ise suç örgütüne üye olma suçu açısından zorunluluk halinden söz edilebilecektir. Örneğin bölgesel anlamda, felaketler, savaş, doğal afetler gibi nedenlerle yoğun ve uzun süreli bir kıtlığın söz konusu olması ve kamusal ya da bireysel yardımın mümkün olamaması nedeniyle ağır bir açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalan bir kimsenin, durumun vahameti ve kişisel durumu çerçevesinde tek başına hırsızlık yapmasının mümkün olamaması nedeniyle ailesini besleyebilmek için bir hırsız çetesine dahil olması gibi[180].

Keza, TCK m.28'de düzenlenen *cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit* halinin bu suç tipi açısından da cari olması mümkündür[181]. Herhangi bir suç örgütüne dahil olmak gibi bir düşüncesi bulunmayan bir kimseye, karşı koyamayacağı ve kurtulamayacağı bir cebir ve şiddet veya ağır bir korkutma veya tehdit uygulanarak bu kimsenin örgüte üye olması sağlanmış ise bu kimse hakkında kusurunun

---

[180] *Kavlak*, "bir kimsenin zorla örgüte sokulması" halinde "zorunluluk haline" ilişkin TCK m.25/2'nin uygulanmasının düşünülebileceğini iddia etmektedir. Takiben yazar bu sefer "cebir, ve şiddet, korkutma ve tehdit altında kalarak örgüte girmek zorunda kalan bir kimse(nin)" de kusurlu sayılamayacağını belirtmektedir (Kavlak, **a.g.e.**, s.420. Aynı mahiyette görüş için bkz. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.98; Zeybek, **a.g.e.**, s.105). Örneğin Alman Ceza Kanunu'nda ayrıca düzenlenmeyip zorunluluk hali başlığı altında ele alınan (bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:580) *cebir ve tehdidin*, esasen zorunluluk halinin bir görünüm biçimi olduğu iddia edilmiş ise de (bkz. Kangal, **Zorunluluk Durumu**, s.54) bizim hukukumuz açısından zorunluluk hali; failin kendisine veya başkasına ait bir hakka yönelik, başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu işlediği fiilleri ifade etmektedir. Bu halde fail bizatihi kendi iradesi ve tercihi ile suç teşkil eden bir fiili gerçekleştirmekte, ancak fiil bir tehlikeden kurtulma zorunluluğu ile gerçekleştirildiği için fail cezalandırılmamaktadır (bkz. Bekar, **Zorunluluk Hali**, s.86). Buna karşılık cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit bizim hukukumuzda (TCK m.28) ayrıca ve özel olarak bir mazeret nedeni şeklinde ele alınıp düzenlenmiştir (bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.402 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.345 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.342 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.501 vd.). Bu nedenle bizim hukukumuz açısından bir kimsenin, bir fiili işlemeye zorlanması halinin zorunluluk hali ile bir ilgisi yoktur; aksine böyle bir durum varsa bunun maddi zor halinde cebir ve şiddet, manevi zor halinde ise korkutma ve tehdit sayılacağı ve bunların TCK m.28'de ayrıca düzenlendiği açıktır (bkz. Bekar, **Zorunluluk Hali**, s.160-161).

[181] Ersan, **a.g.e.**, s.391; Kavlak, **a.g.e.**, s.420; Tozman, **a.g.e.**, s.361; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.291; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.99. *Zeybek*, hatalı bir şekilde "zorunluluk hali" olarak nitelediği "bir kimsenin örgüte zorla dahil edilmesi halinin" söz konusu olamayacağını, zira örgüt üyeliği bakımından "kişinin örgüte bağlılığını bildirmesi ve örgütün işleyeceği suçlar bakımından verilecek emirlere hazır olduğunu belli etmesi" gerektiğini ifade etmiştir (Zeybek, **a.g.e.**, s.105). Bizce, örgüte, örneğin korkutma veya tehdit yoluyla bir kimsenin dahil edilmesi mümkündür ve bu halde bir kimse, maruz kaldığı korkutmanın etkisi ile dahi olsa neticede örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmakta ve verilen emirleri yerine getirmeye hazır olmaktadır. Burada failin kasten bir örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu açıktır. Bu halde bu kimse, suç örgütüne üye olma suçunu işlemiş ise de buradaki istem cebir veya tehdit etkisi ile husule geldiğinden fail, kusuru bulunmaması nedeniyle cezalandırılmayacaktır.

bulunmaması sebebiyle cezaya hükmolunmayacaktır[182]. Bir suç örgütünün ciddi sayıda üyesinin yakalanması nedeniyle acilen yeni üyelere ihtiyaç duyduğu bir durumda, örgüte üye yapılması istenilen ancak bu yöndeki teklifi reddeden kişilerin, aile üyelerinin ölümle tehdit edilmeleri nedeniyle örgüte üye olmak durumunda kalması hali bu durumun tipik bir örneğidir. Bu durumda, uğradığı ağır tehdit nedeniyle suç örgütüne üye olan kimse hakkında cezaya hükmolunmayacaktır[183].

Son olarak, *kusuru kaldıran hata* hükümlerinin, suç örgütüne üye olma suçu açısından uygulanabilmesi de mümkündür. Bu hükümlere dair yukarıda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin yaptığımız açıklamalar bu suç tipi açısından da geçerlidir[184]. Örneğin aslında muhakkak ve ağır bir tehdit olmamasına rağmen bu şekilde bir tehditle karşılaştığı konusunda kaçınılmaz hataya düşen kimsenin kusuru olmadığı kabul edilecektir[185].

E- Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1- Suça Teşebbüs

İkinci bölümde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanması noktasında doktrinde iki zıt görüşün olduğunu ve bir kısım yazarların bu suç tipi için de teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceğini belirttiğini, buna karşılık diğer bir kısım yazarların ise çeşitli mülahazalarla aksi yönde görüş belirttiğini ifade etmiştik[186]. Bu ikinci gruptaki yazarlar, genel olarak aynı gerekçelerle (örneğin suç tipinde bir objektif

[182] Tozman, **a.g.e.**, s.361. "Örgütün korkutucu gücü, baskı ve tehditleri nedeniyle örgüte üye olmaya mecbur bırakılan" kişilerle ilgili olarak, Alman Ceza Kanunu'ndaki 129/5 paragrafına paralel şekilde, kişinin kusurunun azlığı nedeniyle cezasında indirim yapılması veya hiç ceza verilmemesi yönünde bir düzenleme yapılması gerektiği yönünde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.99-100. Örgütlerin, korkutucu güçlerinden yararlanarak kişilerin örgüte üye olmaları açısından manevi anlamda zorlaması halinde üye olan bu kişiler yönünden TCK m.28 gereğince ceza verilmemesi zaten olanaklıdır. Bu nedenle buradaki önerinin, TCK m.28 boyutuna varmayan korkutmaya istinaden örgüte üye olan kimseler açısından da suç tipine özgü bir mazeret nedeni ihdasına yönelik olarak değerlendirilmesi mümkündür ve bizce de gayet makul bir öneridir.

[183] Bu halde suçun "hukuka aykırılığı(nın) ortadan kalkacağı" yönünde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.133; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.98.

[184] Bkz. Yukarıda **§ 2**, IV.

[185] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.453; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.357; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.562-563; Zafer, **Genel Hükümler**, s.364.

[186] Bkz. Yuk. **§ 2**, V, A, 1.

cezalandırılabilirlik koşuluna yer verdiği kabulü gibi) "suç örgütüne üye olma suçu" açısından da teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını ifade etmektedirler[187]. Bununla birlikte, yine bu suç tipi açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını ileri sürmekle birlikte, buna farklı gerekçeler gösteren[188] ya da suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu kabul etmesine rağmen, suç örgütüne üye olma suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını ileri süren[189] veya tam tersine, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmesine rağmen suç örgütüne üye olma suçunun teşebbüse müsait olduğunu ifade eden[190] yazarlar da bulunmaktadır.

Biz, ikinci bölümde de belirttiğimiz üzere, ceza hukukunun amacının hukuksal değerlerin korunması olduğunu; bir hukuksal değerin ihlali noktasında suçun konusunun tehlikeye uğratılmasının bağlama noktasını teşkil edeceğini; haliyle bir hukuksal değer ihlalinin söz konusu olabilmesi için suçun konusunun en azından tehlikeye uğratılması ve bunun için de gerçekleştirilen hareketin tipik tehlikelilik vasfını taşıması gerektiğini; somut tehlike suçlarında kanunun, hareketin

---

[187] Örneğin bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.299-300; Ersan, **a.g.e.**, s.393; Çakın, **a.g.e.**, s.93. Gerekçe göstermeksizin bu yönde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.97.

[188] Örneğin bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.377; Kavlak, **a.g.e.**, s.426. Yazarlara göre örgüt üyesi olmak tek taraflı bir işlem değildir; örgütün bu üyelik istemini kabul etmiş olması da gereklidir. Burada katılma iradesinin açıklanması yalnızca bir hazırlık hareketi olacaktır. Bu iradenin örgüt yönetimi tarafından onaylanması halinde ise suç tamamlanacağından bu suç tipi açısından teşebbüsten söz etmeye olanak yoktur. Aynı mahiyette bkz. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.112; Zeybek, **a.g.e.**, s.112. *Yurtlu* ise örgüte üye olma açısından örgüt iradesinin onayına ihtiyaç olmadığını, bu fiilin tek taraflı bir işlem mahiyetinde olduğunu belirtmesine rağmen aynı neticeye varmaktadır. Yazara göre "bu suçun oluşabilmesi, failin tek taraflı iradesi ile mümkün olduğundan, bir başka ifadeyle örgüt kurucu veya yöneticilerinin onayı suçun oluşması için şart olmadığından, bu suç bakımından da teşebbüs mümkün değildir" (Yurtlu, **a.g.e.**, s.174).

[189] Örneğin bkz. Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.391-392; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.299. Örgüt kurma veya yönetme suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu kabul eden yazar, suç örgütüne üye olma suçu açısından ise örgüt üyeliğinin tek taraflı bir işlem olmadığını, örgüt yönetiminin de üyelik başvurusunu kabul etmesi gerektiğini, katılma iradesinin beyanının hazırlık hareketi mahiyeti taşıyacağını, bu beyanın kabulü halinde ise suçun tamamlanacağını bu nedenle de bu suç tipi açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmektedir. İtalyan Hukukunda benzeri bir görüş için bkz. *G. De Francesco, Asociazione per delinquere e associazione di tipo mafioso, in Dig. Disc.pen. vol.I, Torino, Utet, 1987, s.290 vd.*'dan nkl.Lattanzi, Lupo, **a.g.e.**, s.124.

[190] Örneğin bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.299-300. Yukarıda da belirttiğimiz gibi yazar suç işlemek amacıyla örgüt kurma hareketi için bir objektif cezalandırılabilirlik koşulunun söz konusu olması ve örgüt yönetme hareketi için ise bunun, neticesi hareketle bitişik bir suça sebebiyet verdiği için teşebbüse müsait olmadığını belirtmektedir. Örgüte üye olma suçu açısından ise yazar, bu suçun oluşabilmesi için failin tek taraflı katılma iradesi ve fiili katılımının yeterli olduğunu eğer bu katılma iradesinin beyanı parçalara bölünebilmekte ise suçun teşebbüs aşamasında kalabileceğini ve bu itibarla suça teşebbüs hükümlerinin bu suç açısından uygulanabileceğini belirtmektedir.

cezalandırılabilir bir haksızlığa sebebiyet verebilmesi için belirli bir tehlikelilik vasfını araması nedeniyle, kanunda somut olarak gösterilen bu vasfı taşımayan hareketin suçun icrasına başlanması olarak vasıflandırılamayacağını; aksine, hareketin bu vasfı taşıyarak, suçun konusunu somut olarak tehlikeye sokması halinde ise artık suçun da tamamlanacağı; haliyle somut tehlike suçları açısından suça teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığını kabul etmekteyiz[191]. Bunun doğal sonucu olarak bir somut tehlike suçu olan suç örgütüne üye olma suçu açısından da suça teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi bizce mümkün değildir[192].

Esasen, suç örgütüne üye olma suçunda failin fiilinin cezalandırılması, bir suç örgütüne dahil olmak suretiyle o örgütün kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği için ortaya çıkardığı tehlikeye dahil olması ve bu suretle o tehlikeyi niteliksel ve niceliksel olarak arttırması nedeniyledir. Zira suç örgütleri ne derece fazla üyeye sahipse, etki alanları da her anlamda o kadar geniş olabilecektir. Kanun, suç işleme amaçlı bir örgütün ancak "yapısı, üye sayısı ve araç gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli" olması halinde bir suç örgütü olarak vasıflandırılabileceğini kabul ederek, örgütlenme fiillerinin tümü açısından fiilin hangi aşamada tipik tehlikelilik vasfı kazanacağını belirtmiştir. Suç örgütüne üye olma fiili açısından da suçun konusu yönünden kanunda bu şekilde belirtilmiş olan tehlikelilik hali, ancak bu nitelikte bir örgüte dahil olmakla ortaya çıkacaktır. Failler açısından bu tarz bir örgüte bütünüyle dahil olmadan, suç örgütlerinin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından meydana getirdikleri ve kanunun somut olarak tespitini aradığı tehlikeye katılmaları, haliyle de suçla korunan hukuksal değeri ihlal etmeleri mümkün değildir[193]. Dolayısıyla hakimin, bir suç örgütüne

---

[191] Bkz. Yukarıda **§ 2**, V, A, 2.

[192] Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.86-87. Yalnızca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına özgü olarak, kanunda suç örgütünün varlığı için aranan elverişlilik boyutuna ulaşmakla suçun tamamlanacağı, bu boyuta ulaşmadıkça, ortada cezalandırılabilir bir davranış bulunmadığı kabulü ile netice açısından aynı yönde bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.889.

[193] Doktrinde bazı yazarlar, kanunda aranan "amaç suçları işlemeye elverişliliğin" yalnızca örgüt kurma fiili açısından dikkate alınacağını; örgütü yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek ve örgüte yardım etmek açısından elverişliliğin aranmayacağını ileri sürmektedir. Bkz. Ünlü, **a.g.e.,** s.91. Oysa elverişlilik bir örgütü, *suç örgütü* haline getiren unsurlardan biri olup bir örgüt, bu vasfı kazanmadıkça suç örgütü olarak nitelenemeyecektir. Burada belirtilen örgütü yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek ve örgüte yardım etmek fiilleri, "ancak bir suç örgütü açısından" cari olabilecek fiiller olduğundan, yani suç örgütü bu fiiller açısından da maddi unsurun bir parçası (=hareketin konusu) olduğundan, "elverişlilik" pekâlâ bu fiiller açısından da aranacak; eğer fail elverişlilik niteliği bulunmayan bir örgüte üye olarak katılmış ise suç işlemek amacıyla kurulmuş

herhangi bir şekilde üye olamamış bir kimsenin fiilinde somut bir tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tartışabilmesi olanaklı olmayacaktır. Dolayısıyla fail henüz örgüte üye olmamış ise suçun icra hareketlerine girişildiği söylenemeyeceği gibi eğer üyelik tamamlanmış ise zaten suç da tamamlanmış olacağından, bu suç açısından da tüm somut tehlike suçlarında olduğu gibi suça teşebbüs hükümleri uygulanabilir değildir. Eğer fail suç örgütüne üye olmak istemiş ancak çeşitli nedenlerle bu gerçekleşmemiş ve neticede örgüte dahil olamamış ise örgütün meydana getirdiği tehlikeye de katılamamış ve haliyle kanunun aradığı somut tehlike fail indinde oluşmamış olacağından, suç örgütüne üye olma suçundan veya bu suça teşebbüsten dolayı cezalandırılamayacaktır.

2- Suça İştirak

a- Faillik Açısından

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, suç örgütüne üye olma suçu, niteliği itibariyle çok failli bir suçtur[194]. Çok failli suçlarda birden fazla failin söz konusu olması kanuni tip açısından kurucu bir unsur olarak öngörülmekte olduğundan[195], bir suç örgütüne üye olan kimseler ile aynı suç örgütüne kurucu veya yönetici olan

örgüte üye olmaktan dolayı cezalandırılamayacaktır. Nitekim somut tehlike suçlarında tipik tehlikeye ilişkin cümlecik, doğrudan hareketi niteleyebileceği gibi konusunu nitelemek suretiyle dolaylı olarak da hareketi niteleyebilir ve bu ihtimalde kanunun, "somut olayda suçun konusu açısından tehlikeli olduğu tespit edilebilen bir obje ile ilintili olarak hareketin gerçekleştirilmesini" suçun oluşması için bir koşul olarak aradığı kabul edilir. İşte suç örgütüne üye olmak da böyle bir suç tipidir. Bu suç tipinde kanun, suç işleme amacı ile teşkil edilen herhangi bir örgüte üye olmayı değil, somut olarak, yapısı, üye sayısı ve araç gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli ve bu suretle de kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından tehlikeli olan bir suç örgütüne üye olmayı ceza yaptırımı ile karşılamıştır. Dolayısıyla bu suç tipinin de bir *somut tehlike* suçu olduğu açıktır. Elbette bu durum aynı özelliği haiz suç örgütü adına suç işleme ve suç örgütüne yardım etme suçları için de geçerlidir.

[194] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.53; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.18; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.70; Zafer, **Genel Hükümler**, s.149; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.137 vd; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.266; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.36; Tozman, **a.g.e.**, s.111; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673, 676; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.199; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.375; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.388; Yurtlu, **a.g.e.**, s.87; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.43; Zeybek, **a.g.e.**, s.78; Akkaya, **a.g.e.**, s.9; Canak, **a.g.e.**, s.81; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3488.

[195] Antolisei, **Parte Generale**, s.590; Ranieri, **a.g.e.**, s.415; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.750; Mantovani, **a.g.e.**, s.553; Boscarelli, **Compendio**, k.no:122; Romano, **a.g.e.**, s.1014; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1375; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.27; Zafer, **Genel Hükümler**, s.413; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.381.

kimselerin her biri ilgili suç tipleri yönünden fail olarak sorumlu tutulacaktır. Bunun doğal sonucu olarak bu suç tipi açısından müşterek faillik ya da yan yana birlikte faillik türlerinin cari olması mümkün değildir.

Buna karşılık faillerin doğrudan fail değil de *dolaylı fail* olması da mümkündür. Buna göre eğer bir kimse suç örgütüne bizzat üye olmamakla birlikte bu fiil yönünden *bir başkasını araç olarak kullanmakta* yani iradesi üzerinde hakimiyet kurduğu birini örgüte üye yapmakta ise bu kimse de fail olarak sorumlu tutulacaktır[196] (TCK m.37/f.2). Bu ihtimalde arka plandaki fail, tipik fiili gerçekleştiren araç failin iradesi üzerinde hakimiyet kurmaktadır[197]. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu durum çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir[198]: Örneğin bir kimse, bir başkasını tehdit veya korkutma yoluyla bir örgüte üye olmaya zorlayabilir *(zorlama yoluyla irade hakimiyet)* veya bir baba, akıl hastası oğlunu, elde edilen kârdan pay alabilmek için bir suç örgütüne üye olmaya yönlendirebilir (*kusur yeteneğinin bulunmamasından yararlanma yoluyla hakimiyet)* veya bir kimse, bir örgütlenmeyi meşru göstermek suretiyle, bir kimsenin o örgütlenmeye gerçekte bir suç örgütü olduğunu bilmeden dahil olmasını sağlayabilir (*yanıltma yoluyla hakimiyet).* Tüm bu hallerde, ön plandaki kişi üzerinde hakimiyet kuran, ancak kendisi örgüte mensup olmayan arka plandaki kimse, örgüte üye olma suçundan "dolaylı fail" olarak sorumlu tutulacaktır.

b- Şeriklik Açısından

Yukarıda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna *azmettirme* ve *yardım etme* yoluyla iştirakin mümkün olduğunu ve bu durumda azmettiren veya yardım edenin suça iştirake ilişkin genel hükümler çerçevesinde

---

[196] Bkz. Bohlander, **a.g.e.**, s.156 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.525-526; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.391-392; A.K.Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235.

[197] Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1255; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.525-526; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.443-444; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.875; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.494; A.K.Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235; Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s. 68-69.

[198] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.518; Bohlander, **a.g.e.**, s.156; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1247 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.444 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Zafer, **Genel Hükümler**, s.425-426; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.495-496; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.431-432.

sorumlu olacağını ifade etmiştik[199]. Temelde, suç örgütüne üye olma suçu açısından da bu hareketlere herhangi bir suretle katılmayan bir kimsenin, bir başka kimseyi bir suç örgütüne üye olmaya azmettirmesi veya bu fiiline yardım etmesi mümkündür[200]. Burada örneğin azmettiren, suç örgütünde yer almamakta veya kendisi bizzat suç örgütüne üye olmamakta ancak herhangi bir örgüte üye olmayı düşünmeyen bir kimseye, bir suç örgütüne üye olma kararı verdirmektedir[201]. Örgüt kuruculuğunda olduğu gibi herhangi bir örgütün bünyesinde yer almayan ancak kişileri bir suç örgütüne üye olmaya yönlendiren kişilerle karşılaşmak mümkündür[202].

Burada dikkat edilmesi gereken husus ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiilinde henüz ortada bir suç örgütü yokken, burada ortada bir suç örgütü var olup bu örgüte üye olunması söz konusudur. Bu nedenle, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan farklı olarak burada kişi, somut bir kimseyi, somut bir örgüte üye olmaya azmettirirken veya bu fiiline yardım ederken aynı zamanda *üye olunan örgüte de bilerek ve isteyerek üye kazandırmak*tadır. Buna göre bir taraftan üyeyi azmettiren veya onun örgüte dahil olmasını kolaylaştıran kimse bu suretle onun üye olma fiiline iştirak ederken, diğer taraftan da kendisine üye kazandırmak suretiyle bizatihi *örgütün kendisine de bir katkıda bulunmaktadır*. Bir suç örgütünün üye kazanması, suç örgütünün büyümesi ve buna paralel olarak güçlenmesi anlamına geleceğinden, ona üye kazandırmanın örgüte olumlu yönde katkı yapmak

---

[199] Bkz. yukarıda **§ 2**, V, B, 2.

[200] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.92.

[201] Buradaki azmettirme örgütten ayrılmaya karar veren kimseyi örgütte kalma konusunda ikna etme şeklinde de söz konusu olabilir. "Eyleme devam etmeye yönelik azmettirme" şeklindeki bu halde de azmettirmenin varlığı kabul edilmektedir. Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1302a.

[202] Örneğin din yolunda savaşılmasını ve bunun için de bu amaçla kurulan ve bunu hakkıyla yerine getiren yegane örgüt olan (A) örgütü saflarında yer almaları gerektiğini, kendisine inanan somut kimselere söyleyerek onları bu örgüte üye olmaya yönlendiren bir kanaat önderi ya da sınıfsal mücadelenin ancak silahlı bir örgüt ile olabileceğini ve bunun için de belirli bir taktik planlamayı uygulayan (B) örgütü saflarına katılmayı tek tek öğrencilerine söyleyerek onları bu örgüte katılmaya yönlendiren öğretmen gibi örneklerin, suç örgütüne üye olma fiiline azmettirdiği açıktır. Bunun gibi, bir kimsenin, bir başkasını bir suç örgütüne üye olmaya *teşvik etmesi* veya *bu yöndeki suç işleme kararını kuvvetlendirmesi* ya da bir kimsenin, örgüt üyesine *örgüte üye olmasından sonra yardım edeceğini vaat etmesi* veya *fiilin nasıl işleneceği konusunda yol göstermesi* suretiyle suç işlemek amacıyla örgüt kurmaya yardım etmesi de mümkündür. Her iki halde de kişi, kendisinin mensubu olmadığı bir suç örgütüne kişileri üye yapmaya çalışmaktadır. Dikkat edilirse burada somut kimselere yönelik belirli nitelikteki bir fiilin azmettirilmesi söz konusu olduğundan TCK m.220/f.8'de düzenlenen suç örgütünün propagandası suçunun oluştuğundan söz etmeye olanak yoktur. Zira bu suçun oluşabilmesi için bir suç örgütünün propagandasının yapılması gerekir; failin somut olarak bir kimseyi bir suç örgütüne girmeye azmettirme ya da teşvik etme amacı yoktur (bkz. ve krş. Tozman, **a.g.e.**, s.331; Ersan, **a.g.e.**, s.387; Kavlak, **a.g.e.**, s.433). Azmettirmede ve yardım etmede ise belirli bir kimsenin bir suç örgütüne dahil olmasını sağlama amacı vardır.

mahiyetinde olduğundan kuşku yoktur. Bunun doğal sonucu olarak bilerek ve isteyerek bir suç örgütüne eleman kazandıran kimse o suç örgütüne yardım etmiş olacaktır[203]. Bu eleman kazandırma fiili, henüz örgüte dahil olma konusunda bir kararı olmayan kimseye bu kararın verdirilmesi *(azmettirme)* ya da bu yönde bir kararı olan kimsenin teşvik edilmesi veya yardımda bulunarak örgüte dahil olmasının sağlanması *(yardım etme)* suretiyle söz konusu olabilir. İşte kanun, bu tür bir yardım da dahil olmak üzere genel olarak örgüte yardım fiilini TCK m.220/f.7'de bağımsız bir suç tipi olarak düzenlemiştir[204]. Aşağıda detaylı olarak ayrıca inceleyeceğimiz[205] anılan bu hükme göre *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır"*. Kanunun örgüte yardım fiilini bağımsız bir suç tipi olarak düzenlemesinin doğal sonucu ise *failliğin şerikliğe önceliği kuralı*[206] gereğince gerçekleştirdiği fiil, hem suç örgütüne üye olma suçuna azmettirme veya yardım etme suretiyle iştirak hem de suç örgütüne yardım etme niteliğinde olan kimselere yalnızca fail olarak bizzat gerçekleştirdikleri fiil nedeniyle ceza verileceğinden, burada da yalnızca TCK m.220/f.7 hükmü uygulanacaktır[207]. Dolayısıyla bir kimseyi bir suç örgütüne üye olmaya azmettiren ya da onun bu yöndeki fiiline yardım eden kimse açısından, bu fiili kanunda bağımsız bir suç tipi olarak düzenlendiğinden, ayrıca suç örgütüne üye olma suçuna iştirak hükümleri uygulanmayacak, fail yalnızca TCK m.220/f.7 gereğince cezalandırılacaktır[208].

---

[203] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Yurtlu, **a.g.e.**, s.117; Yargıtay 9. CD'nin 11.3.1994 Tarih ve 1994/179-131 E./K. sayılı ve 14.1.1998 tarih ve 1997/2024 E 1998/59 K sayılı kararları (İ. Dursun, a.g.e., s.219). Bu konuda bkz. Aşa. **§3,** III, B, 1, b, (2).

[204] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.309.

[205] Bkz. Aşa. **§3,** III.

[206] Kavram için bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.619-620.

[207] Aynı yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.179. Farklı mahiyette bir izahla aynı yönde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.112. Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.386-387. *İ. Dursun* da aksi görüştedir. Yazara göre örgüt hiyerarşisinde yer alan kimselerin fiillerine iştirak eden kimseler örgüte yardım suçunun faili olamayacaktır. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.239. Haliyle bu görüşe göre örgüte üye olma suçuna yardım eden kimseler açısından bu filleri, niteliği itibariyle örgüte yardım olsa bile örgüte yardım etme suçundan dolayı değil, örgüt üyeliğine iştirakten dolayı ceza verilecektir. Zaten yazar, örgüte üye olma suçu açısından azmettirme ve yardım etme niteliğindeki iştirakin mümkün olabileceği kanaatindedir. Bkz. **A.e.** s.307.

[208] Bu kabulümüzün ancak belirttiğimiz gerekçe çerçevesinde ve yalnızca bu suç tipi açısından cari olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Bu nedenle tüm örgütlenme suçlarını tek bir suçun seçimlik hareketi olarak gören ve bu suç açısından da hiçbir suretle suça yardım etmek suretiyle iştirak hükümlerinin uygulanamayacağını, buna karşılık azmettirme hükümlerinin uygulanabileceğini belirten görüş bizce isabetli değildir. Krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.890.

3- Suçların İçtimaı

a- Görünüşte İçtima Açısından

(1)- Özel Norm – Genel Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima

İkinci bölümde belirttiğimiz üzere bir fiilin, görünüşte biden fazla farklı ceza normunun kapsamına girmesine rağmen bu normlardan birinin, yekdiğerlerinin unsur ve özelliklerinin yanı sıra, kendine has bazı özelliklere sahip olması durumunda gerçekte yalnızca bu norm uygulanabilecekse *özel norm-genel norm ilişkisi yönünden görünüşte içtimadan* söz edilir[209]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları olarak ifade ettiğimiz TCK m.220'deki suç tipleri *genel norm* niteliği taşımakta olup[210] bu kural, haliyle suç örgütüne üye olma suçu açısından da geçerlidir. Eğer bir suç örgütüne üye olma fiili, farklı bazı unsurlar taşıyacak şekilde bir başka ceza normunda da yaptırım altına alınmış ise artık TCK m.220/f.2 değil, özel unsur veya özellikler ihtiva eden bu hüküm uygulanacaktır[211]. Suç örgütüne üye olma suçuna nazaran özel unsur veya özellikler ihtiva eden bu suç tipleri ile genel nitelikte olan TCK m.220 arasında özel norm – genel norm yönünden görünüşte içtima ilişkisi söz konusu olduğundan, bu normlardaki özel unsurları veya özellikleri ihtiva eden bir fiil açısından yalnızca bu suç tipleri uygulanacak, eğer suç örgütüne üye olma fiili bu özel normlardan hiçbirinin kapsamına girmemekte ise ancak o durumda TCK m.220/f.2 uygulanabilecektir[212].

Hukukumuzda, suç örgütüne üye olma suçu ile özel norm-genel norm yönünden görünüşte içtima ilişkisinin söz konusu olabileceği üç farklı suç tipi söz

---

[209] Ranieri, **a.g.e.**, s.97; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1437; İçel, **Suçların İçtimaı**, s.173, 185-187; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.452; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.616; Toroslu, **Genel Kısım**, s.85-86; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.377; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.689; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.976.

[210] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.873; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.4, 29-44; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Şen, **a.g.e.**, s.39; Ersan, **a.g.e.**, s.382; Evik, **MÜHF-HAD**, s.674; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.202; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533-534; Kavlak, **a.g.e.**, s.352; İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.52. İtalyan Ceza Kanunu m.414 yönünden aynı mahiyette bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Insolera, **Criminalità Organizzata**, s.52; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1654; Marani, **a.g.e.**, s.34; Carcano, **a.g.e.**, s.399, 405.

[211] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.616.

[212] Bkz. Antolisei, **Parte Speciale**, s.229; Carcano, **a.g.e.**, s.399; Toroslu, **Özel Kısım**, s.260; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.146-147; Kavlak, **a.g.e.**, s.338.

konusu olup esasen bunların düzenlendiği hükümlerde ayrıca "kurmak veya yönetmek" fiilleri de yer aldığından bunları detaylı olarak ikinci bölümde incelenmiştik[213]. Burada suç örgütüne üye olma fiilleri yönünden kısaca değerlendirmemiz gerekirse;

aa- TCK'nın 78. maddesinde, Soykırım (TCK m.76) ve İnsanlığa Karşı Suç (TCK m.77) işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişinin cezalandırılacağı belirtilmiş ve akabinde *"bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir"* hükmüne yer verilmiştir. Görüleceği üzere burada yalnızca "belirli fiilleri" işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olunması müstakil bir suç tipi olarak düzenlenmiştir[214]. Buna göre bir suç örgütünün amacı, kanunda soykırım ve insanlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlenen fiil tiplerini işlemek ise bu örgüte üye olunması halinde TCK m.220/f.2'de düzenlenen suç örgütüne üye olma suçu değil TCK m.78'de düzenlenen "soykırım veya insanlığa karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçu" oluşacaktır[215]. Örgütün işlemeyi hedeflediği suç tiplerinden yalnızca biri soykırım ve insanlığa karşı suçlar kapsamında ise diğer amaç suçlar başka suç tipleri kapsamına girse bile TCK m.78'deki suç tipi oluşacaktır[216].

bb- Keza TCK'nın 314. maddenin ilk fıkrasında *"bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kurulması ve yönetilmesi"* yaptırıma bağlanmış ve takiben *"birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir"* hükmüne yer verilmiştir. Bu maddede de aynen 78. maddede olduğu gibi özel amaçlı bir suç örgütüne dair örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir[217]. Buradaki özel amaç ise *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlıklı kısmın *"Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar"* başlıklı dördüncü bölümü ile "*Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı*

---

[213] Bkz. yukarıda II, E, 3, (2), c, 1.
[214] Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Özel Hükümler**, s.73, dpnt.78; Yurtlu, **a.g.e.**, s.146
[215] Ünlü, **a.g.e.**, s.39.
[216] Birden fazla amacın farklı suç tiplerine özgü olduğu hallerde artık genel nitelikteki örgütlenme suçunun oluşmayacağı yönünde bkz. Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657. Aksi yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.322.
[217] Evik, **GsÜHFD**, s.109; Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Şen, **a.g.e.**, s.130; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273.

Suçlar" başlıklı beşinci bölümünde yer alan suçları işlemektir[218]. Ancak 78. maddeden farklı olarak burada "amaç" tek başına belirleyici olmayıp ayrıca kurulan örgütün "silahlı" olması da gerekmektedir[219]. Bu çerçevede eğer bu suç örgütü silahlı olarak ve burada sayılan fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş ise ve bu tür bir örgüte üye olunması söz konusu ise yine TCK m.220 değil evvela TCK m.314 uygulanacaktır[220].

cc- Son olarak TMK'nın 7. maddesinde "Terör örgütleri" başlığı altında terör amacıyla örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre "*Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır".* Dolayısıyla bir suç örgütü doğrudan TCK m.314'ün kapsamına girmese bile burada atıf yapılan ve yukarıda detaylı olarak incelenen amaçlara yönelik ve yine burada belirtilen yöntemlerle suç işlemek üzere kurulmuş ise bu tür bir suç örgütüne üye olunması halinde fiil, yine TCK m.220 kapsamında değil TMK m.7 atfıyla TCK m.314 kapsamında değerlendirilecektir[221].

(2)- Tüketen-Tüketilen Norm İlişkisi Yönünden Görünüşte İçtima

Yukarıda belirttiğimiz üzere tüketen-tüketilen norm ilişkisi yönünden görünüşte içtima açısından en yaygın durum, failin aynı konu üzerinde bir hukuksal değer ihlalini gerçekleştirmeye başladıktan sonra, bununla bağlantılı olarak, aynı hukuksal değeri daha hafif ya da daha ağır şekilde yeniden ihlal etmesidir. *Cezalandırılmayan önceki ya da sonraki hareketler* olarak ifade edilen bu hallerde faile daha ağır hukuksal değer ihlaline sebebiyet veren fiilden dolayı ceza verilir, bu durumda ayrıca daha hafif önceki veya sonraki fiilinden dolayı yeniden ceza

---

[218] Evik, **GsÜHFD**, s.109; Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Şen, **a.g.e.**, s.130; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273.
[219] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273; Şen, **a.g.e.**, s.131; Evik, **GsÜHFD**, s.117; Yurtlu, **a.g.e.**, s.149; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.
[220] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.79-80; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, Genel Hükümler, **Genel Hükümler**, s.617; Hakeri, **a.g.e.**, s.640; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.103-104; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.
[221] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.47; Yurtlu, **a.g.e.**, s.165; Ünlü, **a.g.e.**, s.162-163.

verilmez[222]. Suç örgütüne üye olma hareketi de bu kapsamda cezalandırılmayan önceki ya da sonraki hareket olabilecektir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere bir suç örgütünün tüm unsurları ile ortaya çıktığı ana kadar bu oluşuma fiilen katılan her fail, kuruluş aşamasındaki etkinliği ya da rolü nazara alınmadan kurucu olarak kabul edilecek, örgüt tamamen kurulduktan sonra bu kimseler örgütte yönetici ve üye olarak devam edeceklerdir[223]. Örgütün ilk kuruluş aşamasında bu kuruluşa iştirak eden kimselerin bu hareketlerinin ihtiva ettiği haksızlığın, örgüte sonradan dahil olan kimselerin fiillerinin meydana getirdiği haksızlığı da kapsaması nedeniyle örgüt kurucusunun sonradan örgütte üye pozisyonu alması halinde failin TCK m.220/f.1'in yanında ayrıca TCK m.220/f.2 nedeniyle de cezalandırılması mümkün olmayacaktır[224]. Zira bu halde örgüt kurucularının, sonradan aynı örgütte üye olmaları *cezalandırılmayan sonraki hareketleri* meydana getirmektedir[225].

Bunun gibi, örgütte yönetici pozisyonunda olan kimsenin bilahare yöneticilik vasıflarını kaybetmeleri ve örgütte üye pozisyonunda kalmaya devam etmeleri halinde de bu kimselere yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan dolayı ceza verilir. Bu durumda da örgüte bilahare üye olmak cezalandırılmayan sonraki hareket niteliğinde olduğundan faile TCK m.220/f.1'in yanında ayrıca TCK m.220/f.2 nedeniyle ceza verilmez[226].

Örgüte üye olarak dahil olan kimsenin bilahare yükselerek yönetici olması halinde de yine yalnızca örgüt yöneticiliğinden dolayı ceza verilir. Bu halde faile ayrıca örgüt üyeliğinden ceza verilmez. Zira bu halde de *cezalandırılmayan önceki hareket* söz konusudur[227].

---

[222] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.195 vd, 218 vd.; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1442-1444; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.380.

[223] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, c, (2), (d).

[224] Farklı hukuki gerekçelerle netice olarak aynı sonuca varan görüşler için bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.106; Tozman, **a.g.e.**, s.248-249,280; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.213; Kavlak, **a.g.e.**, s.387; Şen, **a.g.e.**, s.163; Ersan, **a.g.e.**, s.399.

[225] Bu durumda sorumluluğun, "en ağır cezayı gerektiren tipik hareket üzerinden tayin edilmesi" gerektiğini belirterek fikri içtima hükmüne atıf yapan görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.114; Ünlü, **a.g.e.**, s.110.

[226] Aynı sonuca çok failli suçlara ilişkin *Von Kries* tarafından ileri sürülen ve doktrinde kabul edilen "kişi bir kez cezalandırılmışsa aynı fiildeki farklı katkılarından dolayı bir daha cezaya maruz bırakılamaz" ilkesinden hareketle varan görüş için bkz. Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.106-107.

[227] Biz, yukarıda da belirttiğimiz üzere örgüt yöneticiliğinin söz konusu olabilmesi için failin şeklen de olsa evvela örgüte kurucu ya da üye olması gerektiğini belirtmekte isek de bir kimsenin her

b- Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Açısından

Mağduru belli bir kişi olmayan suç örgütüne üye olma suçunun değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür. Ancak bunun için birden fazla kez örgüte üye olma suçunun, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmiş olması şarttır[228]. Doktrinde, bunun kabulü için failin sonraki fiillerinin, öncekinin devamı niteliği taşıması ve böylece failin tüm hareketleri arasında bir sübjektif bağlantının varlığının gerekli olduğu belirtilmektedir[229]. Bu çerçevede failin, önceden planladığı program çerçevesinde aynı suçu çeşitli parçalar şeklinde işlemeyi istemesi kadar, bir suçu işledikten sonra fiillerinin devamına karar vermesi halinde de bir suç işleme kararından bahsedilebilecektir[230]. Bu çerçevede bir suç örgütüne üye olan failin, bilahare diğer örgüt mensupları ile aralarında meydana gelen ideolojik ayrışma ya da çıkar çatışması gibi nedenlerle ayrılarak aynı nitelikte farklı bir suç örgütüne üye olması halinde, artık suç örgütüne üye olma suçunu bir kez daha işlediğinden söz edilecekse de bu halde aynı suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi halinin varlığı kabul edilebilecektir[231]. Burada her ne kadar iki kez suç örgütüne üye olma suçu işlenmiş ise de bunlarla ilgili tek bir ceza verilecek ve fakat verilen ceza kanunun öngördüğü oranda arttırılacaktır.

Yukarıda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından fikri içtima hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiştik[232]. Orada belirttiğimiz gerekçeler suç örgütüne üye olma suçu açısından da geçerli olup bu suç

---

durumda örgüte yönetici olmak amacıyla katıldığını söylemek mümkün olamayacağından üyenin bilahare yönetici olması halinde bir geçitli suç ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir. Zira *geçitli suç* ilişkisinin söz konusu olabilmesi için failin kastı, başlangıçtan itibaren geçitli suçu işlemeye matuf olmalıdır (bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.473; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.455). Bu çerçevede bizce burada "sonradan gerçekleşen kasttan önceki cezalandırılmayan hareket" hali söz konusudur. Zira fail, aynı suç konusu üzerinde tehlike meydana getirmeye başladıktan sonra yeni bir kastla daha ağır bir tehlike meydana getirmektedir. Bu halde yalnızca sonraki fiilden dolayı ceza verilir. Kavram için bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.220 vd.

[228] Ranieri, **a.g.e.**, s.466-467; Antolisei, **Parte Generale**, s.527-528; İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.579; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s.515-516; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.1072; Zafer, **Genel Hükümler**, s.456-457; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.508-509; Sancar, **TBBD**, s.253-254; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.704-705; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.372.

[229] İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.508; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.704; Sancar, **TBBD**, s.255.

[230] İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.470.

[231] Aksi yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.184.

[232] Bkz. yukarıda **§ 2**, V, C, 3.

tipi açısından da fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Gerçekten, suç örgütüne üye olma suçunun mağdurunun belirli bir kişi olmaması nedeniyle aynı neviden fikri içtima hükmünün, bu suç tipi açısından uygulama sahası bulma imkanı yoktur[233]. Keza, bu suç tipi ile özel bazı suç tiplerini işlemek amacıyla örgüt kurmanın bağımsız suç tipi olarak düzenlendiği hükümler arasında *özel norm-genel norm* ilişkisi söz konusu olacağından farklı neviden fikri içtima ilişkisinden söz etmek de mümkün değildir[234]. Hakeza, yukarıda da belirttiğimiz üzere fiil tipleri, esasen hem suç örgütüne üye olma suçuna yardım etme hem de bağımsız başka bir suç tipini (örneğin suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte yardım etme) oluşturmakta ise de *failliğin şerikliğe önceliği kuralı* gereği yalnızca fail olunan suçtan sorumluluk gündeme geleceğinden[235] bu halde de fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Son olarak örgütün, üyelik başvurusunda bulunan kimsenin örgüt üyeliğine kabulü için bir suç işlemesini aradığı hallerde de fikri içtima hükümleri uygulanmayacaktır[236]. Zira örgüte üye olma fiilinin tipik hareketi olan örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olma ile failin bunu sağlayabilmek için bir suç işlemesi birbirinden farklı fiillerdir. Bu nedenle burada aynı fiille farklı suç tiplerinin icrası söz konusu değildir.

F- Etkin Pişmanlık

1- Genel Olarak

Kanun, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından etkin pişmanlık hükümlerine yer verirken aynı mülahazalarla suç örgütüne üye olmak suçu açısından da etkin pişmanlık düzenlemesine yer vermiştir. Bu nedenle etkin pişmanlık kavramı ve suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında etkin pişmanlığın

---

[233] Toplumu oluşturan herkese karşı işlenen suçlar açısından aynı neviden farklı içtimanın cari olamayacağı yönünde bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1100.

[234] Farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi için birden fazla norm arasında görünüşte içtima ilişkisi bulunmamalıdır. Bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s.74; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.375; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.689; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1106.

[235] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.619-620.

[236] Bu ihtimalde gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağını belirterek aynı yönde bkz. Kavlak, **a.g.e.,** s.401.

mahiyeti ve önemi açısından suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna dair yukarıda yaptığımız izahat, suç örgütüne üye olma suçu açısından da caridir[237]. Burada da yekdiğerine benzer bir sistem ihdas edilmiş ve etkin pişmanlığın cezayı kaldıran şahsi sebep ve cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olmak üzere her iki türüne de yer verilmiştir. Ancak örgüt üyesi açısından kabul edilen cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık halleri, örgüt kurucu ve yöneticilerine nispetle daha fazla ve uygulama koşulları da daha kolaydır. Kanunda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının düzenlendiği TCK m.221 hükmünün 2. ve 3. fıkraları ile 4. fıkrasının ilk cümlesinde örgüt üyeleri için *cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hallerine*, yine 4. fıkranın bu sefer ikinci cümlesinde ise *cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık haline* yer verilmiştir.

2- Cezayı Kaldıran Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Halleri

a- Örgüt Üyesinin, Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeksizin, Gönüllü Olarak Örgütten Ayrıldığını İlgili Makamlara Bildirmesi (TCK m.221/f.2)

Suç örgütüne üye olma suçu açısından cezayı kaldıran ilk etkin pişmanlık hali 221. maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Hükme göre *"örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz."* Buna göre bir suç örgütüne üye olarak katılan ve fakat örgütten bilahare ayrılan örgüt üyesi, eğer örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirirse, başkaca bir şart aranmaksızın hakkında cezaya hükmolunmayacaktır[238]. Bu çerçevede cezayı kaldıran şahsi sebep niteliğinde olan bu etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi için dört koşulun bir arada bulunması gerekmektedir:

---

[237] Bkz. Yukarıda **§ 2**, VI, A.
[238] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.537; Kavlak, **a.g.e.**, s.449, İ. Dursun, **a.g.e.**, s.356; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.134; Çakın, **a.g.e.**, s.104; Yurtlu, **a.g.e.**, s.125.

1- Etkin pişmanlık gösteren kimse örgüt üyesi olmalıdır: Söz konusu bu etkin pişmanlık düzenlemesinin uygulanabilmesi için failin mutlaka örgüt üyesi olması gerekmektedir[239]. Örgütün kurucusu ya da yöneticisi pozisyonunda olan kimseler için kanun yukarıda izah ettiğimiz gibi başkaca etkin pişmanlık hükümlerine yer vermiştir. Örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kimseler açısından kanunda cezalandırma yönünden suç örgütüne üye olma suçuna atıf yapılmış ise de bunlar suç örgütü üyesi olmadıklarından bu etkin pişmanlık düzenlemesinden yararlanabilmeleri mümkün değildir[240]. Esasen 221. maddenin 4. fıkrasında yer alan etkin pişmanlık düzenlemesinde, örgüt üyesinin yanında *"üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişilerin"* ayrıca zikredilmesi de bunu açıkça göstermektedir.

2- Örgüt üyesi örgütten gönüllü olarak ayrılmalıdır: Kanun bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için örgüt üyesinin örgütten kendi isteği ile ayrılmasını ve bu ayrılmanın da tamamen gönüllü olmasını aramıştır. Buna göre evvela örgüt üyesinin *örgütten ayrılması* gerekmektedir[241]. Örgütten ayrılma örgüt üyesinin kendi özgür iradesi ile fiilini sona erdirmesi halidir[242]. Bunun için üyenin örgütten ayrılma iradesini beyan etmesi ve fiilen örgütün hiyerarşik bağından kopması gerekmektedir. Fail, açık veya zımni beyanı ile örgütün hiyerarşik yapısı içinde artık yer almadığını, bundan sonra örgütün amacı çerçevesinde verilen emirleri yerine getirmeyeceğini, bu çerçevede şahsi iradesini örgütsel faaliyetlerde örgüt iradesi altına terk etmeyi artık kabul etmediğini ortaya koymuş ise örgütten ayrılma iradesini beyan ettiği kabul edilecektir[243]. İkinci olarak bu ayrılma *gönüllü*

---

[239] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.101; Tozman, **a.g.e.**, s.403; Ersan, **a.g.e.**, s.403; Kavlak, **a.g.e.**, s.449; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; Ünlü, **a.g.e.**, s.199; Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[240] İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.136.

[241] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.103; Tozman, **a.g.e.**, s.404-405; Yurtlu, **a.g.e.**, s.126; Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[242] Y.9.CD., 26.12.2005 Tarih ve 6339/9775 E/K. sayılı kararı: "Örgüt üyesi olarak örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenmesine iştirak etmeyip kendiliğinden özgür iradesiyle örgütten çekildiğini bildirerek ilgili makamlara teslim olduğu kabul edilen sanıklar hakkında etkin pişmanlıklarının sübutu halinde 5237 sayılı Yasanın 221. maddesinin 2. fıkrasının uygulanması gerektiği gözetilmeksizin yasanın anlam ve amacına uygun düşmeyecek şekilde yazılı gerekçe ile bu konuda red kararı verilmesi" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.110, dpnt.199).

[243] "Failin örgütten ayrılması geniş bir kavramdır. Failin örgütten ayrıldığını beyan ettiği tarihten sonra herhangi bir örgütsel faaliyette bulunduğuna dair delil elde edilememesi durumunda örgütten ayrıldığını kabul etmek gerekir" Tozman, **a.g.e.**, s.405-406.

olmalıdır[244]. Buna göre örgüt üyesi, örgütün bir parçası olarak devam etme imkanı olmasına rağmen kendi iradesi ile örgütten ayrılmalıdır[245]. Bu da örgüt üyesinin örgütten ayrılmasının tamamen ihtiyari olması yani birden fazla olasılık varken bunlardan birini seçmesi anlamındadır. Örgütten ayrılma zorunlu nedenlerden kaynaklanmamış aksine bilakis serbest bir motivasyonla gerçekleşmişse gönüllüdür[246]. Burada kastedilen, örgüt üyesinin örgütte kalmak isteyip istememesi değil, örgütten ayrılma iradesinin serbest bir kararla oluşmasıdır[247]. Bu nedenle örgüt üyesi, ister örgüt bünyesinde yer almayı vicdanen kabul etmemesi isterse de örgüt yönetimi ile ideolojik anlamda ters düşmesi şeklinde husule gelsin, hangi saikle olursa olsun kendi serbest iradesi ile örgütten ayrılmış ise vazgeçmenin gönüllü olduğu kabul edilecektir[248]. Bu çerçevede örneğin örgüt üyesi, örgüt yöneticileri ile iletişimini kaybetmiş veya suç örgütünden ihraç edilmiş ya da kolluk birimlerince yakalanmış yahut örgüt, kanunda suç örgütü için aranan vasıfları kaybetmiş veyahut teslim olma bizzat örgüt yönetimince çeşitli nedenlerle emredilmiş ise ayrılma gönüllü değildir[249]. Keza örgüt üyesinin, örneğin çatışmada yaralanıp sakat kalması nedeniyle örgütten kopmak zorunda kalması[250] veya suç örgütünün kendisini infaz

---

[244] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.537; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.103; Akkaya, **a.g.e.**, s.32; Kavlak, **a.g.e.**, s.449; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.135; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; Çakın, **a.g.e.**, s.104; Ünlü, **a.g.e.**, s.199. Pişmanlığın gönüllülüğü de kapsadığı gerekçesi ile bu ibarenin gereksiz olduğu yönünde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[245] Tozman, **a.g.e.**, s.405.

[246] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.425.

[247] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.103.

[248] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.103; Tozman, **a.g.e.**, s.405; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.135. Kanun, 3. fıkradaki etkin pişmanlık halinden farklı olarak burada "pişmanlık gösterme" koşulu aramamıştır. Bu nedenle örgütten gönüllü olarak ayrılan failin bu eyleminin, gerçekten samimi bir pişmanlık sonucu olup olmadığına bakılmaz. Burada örgütten gönüllü ayrılma, zaten pişmanlığın objektif tezahürü olarak kabul edilmiştir. Haliyle fail örgütten gönüllü olarak ayrılmış ise kanuni anlamda aranan "pişmanlığı" gösterdiği kabul edilecektir. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6702. Aksi yönde görüş için bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s.32. Yargıtay ise bu hükmün uygulanabilmesi için failin samimi bir şekilde pişmanlık gösterip göstermediğinin araştırılması gerektiği kanaatindedir. Y. 9. CD., 27.12.2006 Tarih ve 5698/7728 E./K. sayılı kararı: "5237 sayılı TCK.nun etkin pişmanlığa ilişkin 221 .maddesinde silahlı örgüt tarafından amaç suçun işlenmemiş ya da amaç suçun işlenmesine kalkışılmamış olması gerektiğine ilişkin bir koşul bulunmadığı gözetilerek, örgütten kaçarak kendiliğinden teslim olan ve pişman olduğunu beyan eden sanığın örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak edip etmediği İçişleri Bakanlığı ve ilgili kurumlardan araştırılarak samimi bir şekilde etkin pişmanlık gösterip göstermediği de tartışılıp değerlendirildikten sonra sonucuna göre hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yasa maddesi hükmüne uygun düşmeyen gerekçe ile yazılı şekilde hüküm tesisi" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.109, dpnt.128).

[249] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.888; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.104; Tozman, **a.g.e.**, s.405; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.361; Kavlak, **a.g.e.**, s.449; Yurtlu, **a.g.e.**, s.126.

[250] Bkz. Baba, **a.g.e.**, s.102.

edeceğini öğrenen örgüt üyesinin örgütten ayrılması gibi ihtimaller de gönüllü olarak kabul edilemeyeceğinden etkin pişmanlık kapsamında telakki edilmeleri mümkün değildir. Bu örgüt üyesi için, eğer koşulları varsa, diğer etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir. Kanun, örgüt üyesinin örgütten ayrılmasını bir süre koşuluna bağlamamıştır. Buna göre örgüt üyesi fiilen yakalanmadığı sürece, hakkında soruşturma ve kovuşturma yürütülüyor olsa dahi, örgütten gönüllü olarak ayrılırsa bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir[251].

3- Örgüt üyesinin örgütten ayrılması, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin söz konusu olmalıdır. Buna göre, eğer örgüt üyesi, örgüte katıldıktan sonra örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen[252] bir suçun işlenişine iştirak etmiş ise bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaktır[253]. Burada zikredilen suçun, örgüt üyesi tarafından işlenen herhangi bir suç değil yalnızca "örgüt faaliyeti" çerçevesinde işlenen bir suç olması gerektiğine dikkat etmek gerekmektedir. Bu nedenle örgüt üyesinin, örgüt faaliyeti çerçevesinde olmayan bir suçun işlenişine iştirak etmesi bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasına engel değildir[254]. Örgüt üyesinin işlenen suçta yalnızca fail olması değil, herhangi bir suretle bu suçun işlenmesine iştirak etmiş olması da bu hükmün uygulanması olanağını ortadan kaldıracaktır[255]. Bu nedenle örgüt üyesi, örgütten ayrılmadan evvel örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen herhangi bir suça fail

---

[251] Keklik, **a.g.e.**, s.117.

[252] Burada suçun niteliği yönünden bir ayrım yapılmasının gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Doktrinde bazı yazarlar, örneğin bir terör örgütünün sırf üyesi olmanın, en azından silahlı eğitim alındığı anda 6136 S. Kanunda tanımlı suçların zorunlu olarak işlenmesi sonucunu doğurabileceğini ve bu nedenle, örgüt üyesi olmanın zorunlu sonucu olarak işlenmesi gereken suçların bu kapsamda sayılmaması gerektiğini belirtmiştir bkz. Yaşar, Gökcen, Artuç, **a.g.e.**, s.6702; Baba, **a.g.e.**, s.82. Yargıtay ise aynı kanaatte değildir. Örneğin Y.9.CD'nin 2012/7394 E., 2013/8714 K. sayılı kararı: "Silahlı terör örgütüne üye olan kimselerin özellikle P.. silahlı terör örgütünün kırsalda yer alan üyelerinin-örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak faaliyet yürüttükleri sırada çok büyük ölçüde örgütçe kendilerine verilmiş olan silah ve patlayıcıları taşımak biçimindeki suçlarının örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar olarak TCK m.220/4 maddesi kapsamında ele alınacağı ve TCK'nın 221. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından da sanığı 'örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işlemiş sanık' konumuna getireceği açıktır" (Keklik, **a.g.e.**, s.117-118, dpnt. 285).

[253] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.888; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.102; Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Tozman, **a.g.e.**, s.403; Kavlak, **a.g.e.**, s.449; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6700; Yurtlu, **a.g.e.**, s.126; Çakın, **a.g.e.**, s.104; Ünlü, **a.g.e.**, s.198; Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[254] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.102-103; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.357; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.134-135; Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[255] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.102; Yurtlu, **a.g.e.**, s.126.

ya da şerik olarak hiçbir şekilde katılmamış olmalıdır[256]. Dikkat edilirse kanun, örgüt faaliyeti çerçevesinde hiçbir suç işlenmemiş olmasını aramamakta, örgüt üyesinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suça iştirak etmemiş olmasını şart koşmaktadır[257]. Bu nedenle örgüt üyesi, örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlememiş ise suç örgütü çerçevesinde daha önceden diğer üyelerce bir suç işlenip işlenmediğine bakılmaksızın bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir[258].

4- Örgüt üyesi, örgütten ayrıldığını yetkili makamlara bildirmiş olmalıdır: Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesinin son koşulu örgüt üyesinin yetkili makamlara örgütten ayrıldığını bildirmesidir[259]. Buna göre kanun, üyenin örgütten ayrıldığının yetkili makamlar tarafından öğrenilmesinin, bizzat failin aktif bir hareketi neticesinde ortaya çıkmasını aramaktadır[260]. Resmi makamların bir suç örgütünün var olup olmadığını ya da failin bu örgütün bir üyesi olduğunu bilip bilmemesinin, bu etkin pişmanlık düzenlemesinin uygulanmasında hiçbir önemi yoktur[261]. Ancak fail örgütten ayrılmış olsa bile, kolluk birimlerince yakalanması

---

[256] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.888; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.134; Çakın, **a.g.e.**, s.104.

[257] İ. Dursun, **a.g.e**., s.357. Y. 9. CD., 19.12.2006 Tarih ve 5670/7410 E./K. "Örgüt üyesi olup örgütten kendiliğinden ayrılarak teslim olan ve pişman olduğunu beyan eden ve buna göre de konumu 5237 sayılı TCK.nun 221/2. maddesi kapsamında bulunan sanığın, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenmesine iştirak edip etmediği İçişleri Bakanlığı'ndan da sorulup araştırılarak, 5237 sayılı TCK.nun 314. maddesinin 3.fıkrasının 'suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümleri bu suç açısından da aynen uygulanır' amir hükmü karşısında, örgüt kurma suçu kapsamında bulunan 5237 sayılı TCK.nun etkin pişmanlığa ilişkin 221. maddesinde 765 sayılı TCK.nun 170. maddesinin uygulanabilmesi için aranan silahlı örgüt tarafından amaç suçun işlenmemiş ya da amaç suçun işlenilmesine kalkışılmamış olması gerektiğine ilişkin bir koşul öngörülmediği de gözetilmek suretiyle, sanığın hukuki durumunun sonucuna göre tayin ve takdir edilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.102, dpnt.193).

[258] Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.888; Tozman, **a.g.e.,** s.404-405; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.134.

[259] Örgütten ayrılmanın zımni de olabileceği ve örneğin örgütten kaçan ve bir daha örgüt ile organik bağa girmeyen kimsenin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için ayrıca açık bir bildirimde bulunmasının aranmaması gerektiği yönünde bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6706. Olması gereken hukuk açısından bu görüş değerlendirilebilirse de kanunda oldukça açık bir şekilde "*gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi*(nin)" aranmış olması karşısında "olan hukuk" açısından bu görüşün kabulü bizce hiçbir suretle mümkün değildir.

[260] Akkaya, **a.g.e.**, s.32.

[261] Düzenleme bu yönüyle doktrinde eleştirilmektedir. Örneğin *Akkaya*'ya göre "insanın işlediği suçu, suçun işlendiğini bilmeyen makamlara bildirmesi gibi bir yükümlülük yüklenmesi insan doğasına da terstir. Herkesin hukuku bilmesi beklenemeyeceğinden kişinin müracaatı halinde ceza almayacağını da bilmesi beklenemez, bu durumda da faillerin müracaatını aramak doğru bir düzenleme olmamıştır. Fail örgütten ayrılmış ise ve davranışları da bu durumu destekliyorsa, yani örgütsel faaliyetlerine devam ettiğine dair delil yoksa TCK'nun 221/2. maddesinden faydalanabilmesi için örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesinin gerekli olmadığını düşünmekteyiz." (Akkaya, **a.g.e.,** s.33). Aynı mahiyette görüş için bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6704-6705.

üzerine durumun öğrenilmesi halinde, bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanma olanağı bulunmayacaktır[262]. Burada kanunun, "yetkili makam" ifadesiyle doğrudan hangi makamları kastettiği belirli değildir; ancak failin lehine olan bu düzenlemeyi mümkün olduğu kadar geniş yorumlamak gerekmektedir[263]. Bu nedenle failin suçla mücadele ile ilgili olabilecek her türlü devlet kurum ya da birimine başvurusu bu kapsamda kabul edilmelidir[264]. Bildirim için kanun herhangi bir şekilde şartı da aramamıştır[265]. Bu nedenle bildirimin sözlü ya da yazılı, hazırlar arasında veya uygun iletişim vasıtasıyla yapılması arasında bir farklılık söz konusu değildir[266]. Hatta bizce, ilgili makamların herhangi bir şekilde öğrenebileceği tüm irade açıklamaları bu kapsamda değerlendirilmelidir. Nitekim kanunda, örgüt üyesinin teslim olması da aranmış değildir[267]. Örneğin fail, bir suç örgütüne üye olduğunu ancak artık ayrıldığını gazeteye verdiği bir röportaj ile genel olarak kamuya ilan etmişse bu durumda da bir bildirimin olduğu kabul edilmelidir. Olağan olarak bu bildirimin fail tarafından bizzat yapılması gerekmektedir, bu nedenle bir üçüncü kişinin, örneğin failin yakınlarının bu şekilde bir bildirimde bulunması yeterli değildir. Ancak failin yaralı ya da hasta olması veya bizzat bildirimde bulunmasına başkaca bir engelin söz konusu olması halinde bildirimin bir başkası vasıtasıyla yapılması da mümkündür[268].

Yukarıdaki dört koşulun bir arada bulunması halinde örgütten ayrılan kimse hakkında suç örgütüne üye olmak suçundan ceza verilmeyecektir.

---

[262] Bu koşulun yerinde olup olmadığına dair tartışmalar için bkz. Baba, **a.g.e.**, s.60. Yıllar önce kendi isteği ile örgütten ayrılan bir kimsenin bilahare yakalanması halinde sırf bildirimde bulunmadığı için etkin pişmanlık hükmünden yararlanamaması, *olması gereken hukuk* açısından oldukça sıkıntılıdır. Ancak mer'i hukuk açısından kanunun açık hükmü bir bildirimde bulunulmasının aranılmasını zorunlu kılmaktadır. Bizce bu sorunsal açısından yapılması gereken, bu ihtimale özel bir düzenlemenin ihdas edilmesidir.

[263] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.104; Tozman, **a.g.e.**, s.405; Akkaya, **a.g.e.**, s.32; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.135-136; Zeybek, **a.g.e.**, s.108; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6704; Keklik, **a.g.e.**, s.118.

[264] Tozman, **a.g.e.**, s.405; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.104; Akkaya, **a.g.e.**, s.32; Baba, **a.g.e.**, s.60.

[265] *Akkaya*, bildirimin nasıl olacağına dair bir düzenleme yapılmamasını "çok açık bir boşluk" olarak nitelemektedir. Bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s.32. Bizce bildirimin nasıl yapılacağına dair bir sınırlamaya yer verilmemesi oldukça isabetlidir. Fail, bir davada tanık olarak ifade verirken, bir dilekçe ile talepte bulunurken, yayınladığı bir kitapta veya verdiği bir röportajda suç örgütünden ayrıldığını bildirmiş olabilir. Bizce tüm bu durumlarda yani kamu makamlarının olağan olarak öğrenebileceği herhangi bir şekilde durumun iletilmesi "bildirimde bulunulması" olarak kabul edilebilecektir.

[266] Keklik, **a.g.e.**, s.118. Aksi yönde görüş için bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

[267] Keklik, **a.g.e.**, s.118.

[268] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.104; Tozman, **a.g.e.**, s.405. Bildirimin bizzat yapılması gerektiği ve iletişim araçlarıyla yapılan bildirimin kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6704. Aynı yönde görüş için bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.108.

b- Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeden Yakalanan Örgüt Üyesinin, Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılmasını veya Mensuplarının Yakalanmasını Sağlamaya Elverişli Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.3)

Suç örgütüne üye olma suçu açısından cezayı kaldıran ikinci etkin pişmanlık hali 221. maddenin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre *"örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz".* Bu hükme göre bir suç örgütüne üye olarak katılan ve örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin yakalanan örgüt üyesi, gerçekleştirdiği fiilden pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli nitelikte bilgiler vermiş ise artık hakkında suç örgütüne üye olma suçundan dolayı ceza verilmeyecektir. Bu çerçevede, şahsi cezasızlık sebebini doğuran bu etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi için üç koşulun bir arada bulunması gerekmektedir:

1- Örgüt üyesi örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenmesine iştirak etmeden yakalanmış olmalıdır: TCK m.221/f.2'de yer alan etkin pişmanlık düzenlemesi ile benzer şekilde bu etkin pişmanlık hükmünün de uygulanabilmesi için örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenmesine iştirak etmemiş olması şarttır[269]. Eğer örgüt üyesi örgüte katıldıktan sonra örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suçun işlenişine fail ya da şerik olarak iştirak etmiş ise bu etkin pişmanlık halinden de yararlanamayacaktır[270]. Burada, cezayı kaldıran sebep olarak diğer etkin pişmanlık düzenlemesinden fark ise failin yakalanması noktasındadır. TCK m.221/f.2'nin uygulanabilmesi için failin gönüllü olarak örgütten ayrılması gerekmekte iken eğer fail kendisi gönüllü olarak örgütten ayrılmamış ve fakat yakalanmış ise artık TCK m.221/f.3'ün koşulları açısından bir

[269] Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.105; Tozman, **a.g.e.**, s.406; Akkaya, **a.g.e.**, s.33; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.363; Kavlak, **a.g.e.**, s.449; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.137; Zeybek, **a.g.e.**, s.109; Ünlü, **a.g.e.**, s.201.
[270] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.888; Kavlak, **a.g.e.**, s.449.

değerlendirme yapılacaktır[271]. Buradaki yakalama, CMK m.90'a uygun şekilde failin kural olarak kolluk ve koşulları varsa herkes tarafından yakalanmasını ifade etmektedir. Bu yakalama işlemi esnasında örgüt üyesinin bir suçun işlenmesine yönelik hazırlık içerisinde bulunmasının bir önemi yoktur; örneğin bir terör saldırısı hazırlığı içerisinde iken yakalanan suç örgütü üyesinin de diğer koşulları sağlamak şartıyla bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi mümkündür. Bununla birlikte örgüt faaliyetleri çerçevesinde elverişli hareketlerle teşebbüse müsait bir suçun doğrudan doğruya icrasına başlanmış ve bu aşamada bu suçun işlenmesine iştirak eden örgüt üyesi yakalanmışsa, artık teşebbüs aşamasında da kalsa ortada işlenmiş bir suç olduğundan, bu örgüt üyesinin anılan etkin pişmanlık hükmünden yararlanması mümkün olmayacaktır.

2- Örgüt üyesi pişmanlık duyarak örgütle ilgili bilgi vermelidir: Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için ikinci koşul, yakalanan örgüt üyesinin pişmanlık duyarak kolluk birimlerine örgüt ile ilgili bilgiler vermesidir[272]**.** Burada kritik nokta kanundaki ifadesi ile örgüt üyesinin söz konusu bilgileri "pişmanlık duyarak" vermesidir. Temelde içsel bir duruma işaret eden ve zaten bu maddedeki tüm fıkraların uygulanması için varlığı aranacak olan pişmanlığın, bu fıkra açısından özel olarak zikredilmesinin makul yegane anlamı, yakalanan örgüt üyesinin aranan

---

[271] *Yenidünya/İçer* bu hükme ilişkin koşulları incelerken "bildirim, bizzat örgüt üyesi tarafından yapılmalıdır" şeklinde bir başlık açmış ve içeriğinde "örgüt üyesinin hasta ya da sakat olması gibi sebeplerle, bizzat bildirimde bulunma imkanının olmadığı durumlarda, üçüncü bir kişi vasıtasıyla ilgili makamlara yapılan bildirimler de hükmün uygulanmasına engel teşkil etmemelidir" açıklamasına yer vermiştir (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.107). Örgüt üyesinin suç örgütünden ayrıldığını yetkili makamlara bildirmesini arayan bir önceki fıkradan farklı olarak bu fıkrada herhangi bir suretle "bir bildirimden" söz edilmemektedir. Yazarların bu "bildirimi", bu fıkrada aranan "*örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi"*nin verilmesi anlamında kullanmaları halinde ise yukarıda alıntılanan cümledeki "bilginin üçüncü bir kişi vasıtasıyla verilmesinin mümkün olması" ifadesi "örgüt üyesinin yakalanması" şartı ile çelişkili olacaktır. Zira kanun, bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasını, her şeyden evvel failin *yakalanması* şartına bağlamıştır. Zaten fıkrada da üyenin "yakalanması üzerine verilecek bir bilgiden" söz edilmesi de bu anlama yöneliktir. Eğer fail bu çeşit bilgileri üçüncü kişi vasıtasıyla vermiş ancak örgütün bünyesinde kalmaya devam etmiş ise zaten etkin pişmanlık halinde olmasından söz edilemeyecektir. Yok eğer fail, örgütten ayrıldıktan ve bu bilgileri bir başkası vasıtasıyla verdikten sonra kendisi gelip teslim olmuş ise bu sefer de bu fıkranın uygulanması mümkün olmayıp f.2'ye göre bir değerlendirme yapılacaktır. Bu nedenle örgüt üyesi yakalanmadan evvel bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması zaten mümkün değildir. Dolayısıyla bir başkası vasıtasıyla verilen bilginin, örgüt üyesinin, yakalanmasından evvel bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanmasına olanak tanımayacağı kabul edilmelidir.

[272] Akkaya, **a.g.e.**,s.33; Kavlak, **a.g.e.**, s.450; Yaşar,Gökcan,Artuç, **a.g.e.**, s.6707; Yurtlu, **a.g.e.**, s.127.

bilgi vermesi işlemini bir pişmanlığın sonucunda icra etmesidir[273]. Failin bunu açık bir şekilde dile getirmesi şart değilse de burada salt bilgi verilmesi de yeterli değildir; bilgi vermenin mahiyetinden bunun bir pişmanlığa dayanması objektif olarak anlaşılabilmelidir. Bunun farkı şuradadır ki eğer örgüt üyesi ifadesinde, somut bir pişmanlığın neticesi olduğu söylenemeyecek bir tarzda bazı hususları anlatmış ve ancak hiç ummadığı şekilde, neticede verilen bu bilgilerden yararlanılarak başkaca örgüt üyeleri yakalanmış ise etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır[274].

3- Örgüt üyesinin verdiği bilgi örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli nitelikte olmalıdır: Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için örgüt üyesinin verdiği bilginin örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli nitelikte olması gerekmektedir[275]. Kanun burada bilginin tam olarak hangi hususa ilişkin olması gerektiği açısından bir ayrım yapmış değildir. Önemli olan, verilen bilginin örgütün dağılması veya mensuplarının yakalanması ihtimallerinden birini[276] sağlamaya elverişli nitelikte olmasıdır. Bu haliyle verilen bilgi örgütün bir bütün olarak ortadan kaldırılmasını ya da yönetici, kurucu veya diğer üyelerinin yakalanmasını sağlamaya elverişli ise örgüt üyesi bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir[277]. Kanunda "mensuplarının" şeklinde çoğul bir ifadeye yer verilmiş ise de buradaki çoğul ifade örgüt kavramının doğasından kaynaklanmakta olup yoksa bu bilginin, bütün örgüt mensuplarının ya da birden çok örgüt mensubunun yakalanmasını sağlamaya elverişli olması şart değildir; örgüt üyesi tam olarak kaç tane örgüt mensubu ile bağlantılı ise o kadar kişinin ismini verecektir. Bu nedenle örneğin örgütün yalnızca iki kişilik bir hücresinde yer alan ve yalnızca tek bir kişiyi tanıyan bir örgüt üyesinin, yalnızca bu örgüt mensubunun yakalanmasına elverişli bilgi vermiş olması da bu

[273] *İ. Dursun,* verilen bilginin, gönüllü olması halinde failin pişman olduğunun da varsayılmasını gerektireceğini belirtmektedir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.363. İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.137-138; Baba, **a.g.e.**, s.99-100. Bunun 2. fıkradaki "gönüllü olarak" ibaresi gibi katı bir şekilde yorumlanmaması gerektiği yönünde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.127.
[274] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.536.
[275] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.106; Tozman, **a.g.e.**, s.406; Kavlak, **a.g.e.**, s.450; Akkaya, **a.g.e.**, s.33; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.137; Çakın, **a.g.e.**, s.104.
[276] Yurtlu, **a.g.e.**, s.128.
[277] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.106; Yurtlu, **a.g.e.**, s.128.

hükmün uygulanmasına olanak verebilecektir[278]. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen kimsenin verdiği bilgilerin tam ve doğru olmasıdır. Verilen bu bilgilerin genel geçer bilgi mahiyetinde olmaması, örgüt mensubunun, diğer örgüt mensuplarını ortaya koymaya elverişli her türlü bilgiyi eksiksiz bir şekilde vermesi aranmalıdır[279]. Failin zaten bilinen, genel mahiyette bilgiler vermesi, örgüt mensuplarının kimliklerine dair bilgilerin bir kısmını saklayıp yalnızca tali hususları anlatması, örgüt mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olmaktan uzak hususları tekrarlaması bu hükmün uygulanabilmesi açısından yeterli olmayacaktır[280]. Bu nedenle failin, bildiği ya da örgütsel konumu çerçevesinde bilebileceği tüm hususları doğru bir şekilde anlatması aranacaktır[281]. Keza, bilgi verilirken bazı isimlerin üzerinin karartılması, hedef şaşırtılması gibi hususlar etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına da engel olacaktır. Zira bu tarz bir bilgi verme tercihinin, failin göstermesi gereken pişmanlığın objektif tezahürü mahiyetinde kabul edilmesi imkân dahilinde değildir. Diğer taraftan kanun, verilen bilginin neticesinde örgütün gerçekten dağılmasını ya da örgüt mensuplarının gerçekten yakalanmasını aramış değildir[282]. Doğal olarak yakalanan örgüt üyesi, diğer örgüt üyelerinin örneğin halen nerede barındıklarını doğru bir şekilde anlatmış ancak kolluk birimleri söz konusu yere ulaşmadan evvel bu kimselerin oradan ayrıldıkları anlaşılmış ve bu nedenle yakalanamamış olmaları

[278] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.363; Zeybek, **a.g.e.**, s.109-110. Aksi görüşte olan *Yenidünya/İçer'*e göre burada örgütün dağılmasına elverişli bilgi verilmesi ile mensuplarının yakalanmasına elverişli bilgi verilmesi birbirlerine alternatif olarak öngörüldüğüne göre, "mensupların yakalanmasına yönelik bilginin örgüt üye sayısının önemli bir bölümünü içermesi, bu bilgi neticesinde en azından örgütün önemli boyutta zarar görmesi, fiilen dağılmasa dahi faaliyetlerinin sekteye uğramasını sağlamaya elverişli olması gerekir. Aksi halde maddenin tatbik alanı, etkin pişmanlığın mahiyeti ile bağdaşmayacak şekilde genişlemiş olur" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.106-107). Ancak yazarların bu görünüşünün kabulü halinde hükmün uygulanma alanı olağanüstü derecede daralacağı gibi büyük çaplı suç örgütlerinde, örneğin terör örgütlerinde ise hükmün tatbiki neredeyse her durumda imkansızlaşacaktır.

[279] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111.

[280] Krş. Y.9.CD., 12.05.2015 Tarih ve 2015/1426 E., 2015/1292 K. sayılı kararı (Keklik, **a.g.e.**, s.119).

[281] Y.16. CD. 26.10.2015 Tarih ve 2015/1565 E., 2015/3464 K. sayılı kararı: (...) sanığın, eylemlerinin işleniş biçimi ve niteliği nazara alındığında örgütün hiyerarşik bünyesine dahil üyesi olarak kabul edilip, yakalandıktan sonra kendi bilgisi ölçüsünde, örgüt içindeki konumuyla uyumlu şekilde örgütün yapısı ve faaliyetleri ile ilgili yeterli bilgiyi verdiği ve yargılama aşamasında pişmanlığını dile getirmek suretiyle etkin pişmanlık gösterdiği de gözetilerek" (Keklik, **a.g.e.**, s.115, dpnt.282).

[282] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.107; Baba, **a.g.e.**, s.61; Akkaya, **a.g.e.**, s.34; Tozman, **a.g.e.**, s.407; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.363; Yurtlu, **a.g.e.**, s.128; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.137; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6708.

ihtimalinde bile örgüt üyesi etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir[283]. Önemli olan verilen bilginin kanunda belirtilen sonuçları elde etmeye niteliksel olarak elverişli olmasıdır[284].

Burada da kanun, bir cezayı kaldıran etkin pişmanlık düzenlemesine yer verdiğinden, yukarıdaki üç koşulun bir arada bulunması halinde örgüt üyesi hakkında suç örgütüne üye olmak suçundan ceza verilmeyecektir.

c- Örgüt Üyesinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.1)

Suç örgütüne üye olma suçu açısından cezayı kaldıran ikinci etkin pişmanlık hali 221. maddenin 4. fıkrasının ilk cümlesinde yer almıştır. Buna göre "*suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz"*. Buna göre söz konusu etkin pişmanlık düzenlemesi sadece örgüt üyeleri için değil, diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları için de müştereken kabul edilmiştir. Bu şahsi cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlık halinde kanun, örgüt üyesinin gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesini aramaktadır. Bu hükmün uygulanabilmesi için de bazı koşulların gerçekleşmesi gereklidir:

1- Örgüt üyesinin teslim olması gerekir: Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için örgüt üyesinin teslim olması ilk şarttır[285]. Bu teslim olma, örgüt üyesi hakkında CMK m.90 gereğince bir yakalama işleminin cari olmamasını, bizzat kendisinin kolluk birimlerine başvurmasını gerektirir. Eğer kolluk birimlerince ya da kanuna uygun olarak vatandaşlarca bir yakalama işlemi yapılmış ise artık bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması mümkün değildir.

---

[283] Yurtlu, **a.g.e.**, s.128; Baba, **a.g.e.**, s.61.
[284] Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Tozman, **a.g.e.**, s.407; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.162; Ersan, **a.g.e.**, s.403; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.363; Yurtlu, **a.g.e.**, s.128; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.137.
[285] İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.138-139; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6709.

2- Örgüt üyesinin teslim olması "gönüllü" olmalıdır: Buna göre örgüt üyesi teslim olmama imkanı olmasına rağmen kendi özgür iradesi ile teslim olmalıdır[286]. Bu da örgüt üyesinin teslim olmasının tamamen ihtiyari olması, yani birden fazla olasılık varken bunlardan birini seçmesi anlamındadır. Teslim olma zorunlu nedenlerden kaynaklanmamış, aksine bilakis serbest bir motivasyonla gerçekleşmişse gönüllüdür[287]. Bu nedenle etrafı çevrildiği için zaten yakalanacak olan bir örgüt üyesinin bu aşamada teslim olması artık gönüllü sayılmayacaktır. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz "örgüt üyeliğinden ayrılmanın gönüllü olmasına" dair açıklamalarımız, burası için de geçerlidir. Bu nedenle örneğin örgütün stratejik propagandasını icra etmek üzere aldığı emir doğrultusunda teslim olan failin, gönüllü bir şekilde hareket ettiğinden söz edilemeyecektir[288].

3- Örgüt üyesi, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermelidir: Buna göre örgüt üyesi, hem örgütün yapısı hem de faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermelidir[289]. Yukarıda da belirttiğimiz gibi örgütün organizasyon şekli, üyelerinin kim olduğu, stratejisi, amaçları, yöntemleri vs. hepsi örgütün yapısı ile ilgili olduğundan örgüt üyesi yetkili makamlara bunlarla ilgili tüm bilgileri *tam ve doğru* şekilde vermelidir[290]. Burada, verilen bilginin gerçekten pişmanlık sonucu olduğunun ifade edilebilmesi için, örgüt üyesinin konumu gereği bilmesi mümkün olan tüm bilgileri vermesi kendisinden beklenecektir[291]. Örgüt üyesi, bilmesi mümkün olan hususların çok az bir kısmını anlatmış veya verilen bilgiler niceliksel olarak amacı hasıl etmeyecek derecede zayıf ise örgüt üyesinin bu hükümden yararlanması mümkün olmamalıdır. Kural olarak bu bilginin tüm örgütsel yapıyı ortaya koyması aranmalıdır ancak eğer fail yalnızca belirli bir birimin üyesi ise ilgili olmadığı diğer birimlerle ilgili bilgileri vermesi kendisinden beklenebilir değildir. Bu ihtimalde failin örgütün genel yapısına ilişkin bildikleri ile kendi dahil olduğu birime dair detayları vermesi de yeterlidir. Bu bilgilerin genel geçer bilgi mahiyetinde olmaması, örgütü somut olarak ortaya

[286] Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.109.
[287] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.425.
[288] Bkz. Baba, **a.g.e.**, s.102.
[289] Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.110; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6709; Ünlü, **a.g.e.**, s.200.
[290] Bkz. Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.110.
[291] Aynı yönde bkz. Baba, **a.g.e.**, s.61.

koymaya elverişli nitelik ve boyutta olması gereklidir[292]. Failin zaten bilinen[293], genel mahiyette bilgiler vermesi, örgütün gerçek yapısını ortaya koyan bilgilerin bir kısmını saklayıp yalnızca tali hususları anlatması, örgütün nitelik ve mahiyetini ortaya koymaktan uzak hususları tekrarlaması, bu hükmün uygulanabilmesi açısından yeterli olmayacaktır. Bu açıdan örgüt üyesi konumundaki failin, örgütün yapısına dair bildiği kabul edilebilecek tüm hususları anlatması aranacaktır. Ancak bu da yeterli olmayıp ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde eğer bir suç işlenmişse, örgüt üyesi işlenen bu suçlarla ilgili de bilgi vermelidir[294]. Bilginin doğruluğu ve detayı açısından, örgütün yapısına dair bilgi verilmesine ilişkin yukarıda belirttiğimiz hususlar, işlenen suçlara ilişkin bilgi verilmesinde de elbette aranacaktır. Bu nedenle failin, bildiği ya da örgütsel konumu çerçevesinde bilebileceği tüm suçlara dair bildiği tüm hususları doğru bir şekilde anlatması gerekmektedir. Failin, bu suçlardan dolayı kendi sorumluluğunun söz konusu olmamasını sağlamak için olayları çarpıtması, gerçek dışı bilgiler vermesi, isim, olay ya da zaman açısından çelişkili açıklamalarda bulunması halinde etkin pişmanlık hükmünden yararlanması da mümkün olmamalıdır. Keza, verilen bilgilerin ele geçirilen maddi kanıtlarla uyuşmaması, diğer veriler çerçevesinde açıkça yanlışlanabilmesi, bilgi verilirken bazı isimlerin üzerinin karartılması, hedef şaşırtılması gibi hususlar etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına da engel olacaktır. Zira bu tarz bir bilgi verme tercihinin, failin göstermesi gereken pişmanlığın objektif tezahürü mahiyetinde kabul edilmesi imkan dahilinde değildir. Diğer taraftan kanun, uygun mahiyette verilmesi kaydıyla, bu bilginin neticesinde bir olgunun sağlanmasını aramış değildir[295]. Buna göre yalnızca tam ve doğru bilgi verilmesi bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için yeterlidir; bunun dışında örgütün dağıtılması veya mensuplarının yakalanması aranmaz[296]. Son olarak Kanun, bu hükmün uygulanabilmesi için örgüt üyesinin teslim olmasını aradığına göre söz konusu bilginin de bizzat örgüt mensuplarınca verilmesi gerekecektir[297].

---

[292] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111.
[293] Baba, **a.g.e.**, s.62.
[294] **A.e.** s.111.
[295] Evik, **MÜHF-HAD**, s.694; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.111; Tozman, **a.g.e.**, s.408.
[296] Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.110.
[297] Bu nedenle *Yenidünya/İçer*'in "örgüt üyesinin hasta ya da sakat olması gibi sebeplerle, bizzat bildirimde bulunma imkanının olmadığı durumlarda başka kişiler vasıtasıyla" bu bilgileri vermesinin

3- Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep Olarak Etkin Pişmanlık Hali: Örgüt Üyesinin Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/f.4, c.2)

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu ile müşterek olacak şekilde, suç örgütüne üye olma suçu açısından da cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin yanı sıra 221. maddenin 4. fıkrasının 2. cümlesinde cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık düzenlemesine de yer verilmiştir. Hükme göre *"kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır"*. Burada kastedilen bilgiler, bir önceki başlıkta belirttiğimiz *örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili* bilgilerdir. Buna göre örgüt üyesi yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili tam ve doğru bilgi verirse hakkında hükmolunacak cezada indirim yapılacaktır[298]. Bu haliyle cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak bu etkin pişmanlık hükmünün, bir önceki başlıkta incelediğimiz cezayı kaldıran şahsi sebepten yegane farkı *verilen bilginin yakalandıktan sonra verilmesi*dir. Bu farklılık dışında verilmesi gereken bilginin mahiyeti açısından bir farklılık yoktur.

4- Müşterek Hükümler

Bir önceki bölümde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından ifade ettiğimiz etkin pişmanlık açısından müşterek hükümler (TCK m.221/f.5-6) herhangi bir ayrım söz konusu olmaksızın örgüt üyesi açısından da uygulanacaktır.

---

bu hükmün uygulanabilmesine olanak tanıması yönündeki görüşü (Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.110) bizce isabetli değildir. Konuşma yeteneği olmayan birinin bir başkasının yardımıyla bu bilgileri vermesi zaten vasıtalı bilgi verme değildir.

[298] Zeybek, **a.g.e.**, s.111.

II- SUÇ ÖRGÜTÜ ADINA SUÇ İŞLEME SUÇU (TCK m.220/f.6)

A- Genel Olarak

Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri denilince akla ilk etapta suç örgütü kurmak, bu örgüte üye olmak ve bu örgütü yönetmek fiilleri gelse de esasen bu kavramın içeriği bunlarla sınırlı değildir. Suç örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olmasa bile bazı kimseler, örgütle bağlantılı bazı fiilleri ile örgütlenme ilişkisine girebilir ve haliyle suç için örgütlenmenin neden olduğu tehlikeye iştirak edebilirler. Bunu öngören kanun koyucu, iki ayrı fiil tipini de TCK m.220 kapsamında suç olarak düzenlemiş olup bunlardan ilki *örgüt adına suç işleme* suçudur. Bu suçun düzenlendiği *"örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır"* şeklindeki altıncı fıkrada, yalnızca silahlı örgütlerle ilgili uygulanmak üzere, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin bu fiili, işlediği suçun yanında ayrıca ceza yaptırımı ile karşılanmış ve bu halde kişinin örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılacağı kabul edilmiştir[299]. Ancak bu halde faile örgüt üyeliğinden dolayı verilecek cezada hakime indirim yapma olanağı tanınmıştır. Esasen maddenin ilk halinde, suçun oluşabilmesi için örgütün silahlı olması aranmadığı gibi örgüt üyeliğinden verilecek cezada hakim tarafından indirim yapılmasına olanak veren herhangi bir ifade de yer almamaktaydı[300]. Ancak düzenlemeye yönelik yoğun eleştiriler[301] karşısında evvela hakime örgüt üyeliğinden verilecek cezada indirime gitme olanağı getirilmiş ve akabinde eklenen son cümle ile

[299] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.888; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.46; Evik, **MÜHF-HAD**, s.690; Tozman, **a.g.e.**, s.297-298; Ersan, **a.g.e.**, s.387; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.222; Yurtlu, **a.g.e.**, s.154; Kavlak, **a.g.e.**, s.405; Çakın, **a.g.e.**, s.73; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3493; Zeybek, **a.g.e.**, s.94.

[300] Tozman, **a.g.e.**, s.298-299. Maddenin 6. fıkrasının 02.07.2012 tarih ve 6352 S.K.'nun 85. maddesi ile yapılan değişiklik ve 11.04.2013 tarih ve 6459 S.K. m.11 ile yapılan ekleme öncesindeki metni: *"Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır."*

[301] Bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.691; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.47; Şen, **a.g.e.**, s.90-91; Tozman, **a.g.e.**, s.298; Çakın, **a.g.e.**, s.74, 80.

de bu fıkranın yalnızca silahlı örgütler hakkında uygulanacağı hükme bağlanmıştır[302].

Birinci bölümde, TCK'nın 220. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan bu hükümde bağımsız bir suç tipinin düzenlendiğini belirtmiş ve bunun nedenlerini sıralamıştık[303]. Gerekçeleri açısından o kısma atıf yapmakla birlikte netice olarak, herhangi bir suç tipinin örgüt adına işlenmesiyle aynı anda iki farklı hukuksal değerin ihlal edilmesinin ve ayrı ceza verileceğinin belirtilmesinin, ceza hukuku açısından bu fiilin iki farklı pencereden değerlendirilmesini zorunlu kıldığı hususunu vurgulamamız gerekmektedir[304]. Gerçekten fail, örgüt adına kasten insan öldürme suçunu işlemek suretiyle hem mağdurun yaşam hakkını hem de bu fiili bir suç örgütü adına işleyip o örgütün meydana getirdiği tehlikeye katkıda bulunarak kişilerin kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkını ihlal etmiştir[305]. Kanun koyucu, madde metninde bilahare yaptığı değişiklikle de burada yalnızca silahlı örgütler adına işlenen suçlar açısından bu hukuksal değer ihlalini cezaya layık ve cezaya muhtaç olarak kabul ederek, yalnızca silahlı suç örgütleri adına suç işleme filini bağımsız bir suç tipi olarak tanımlamıştır[306]. Bu çerçevede neticede, silahlı bir

---

[302] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.299; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6642; Ünlü, **a.g.e.**, s118.

[303] Bkz. Yukarıda **§ 1**, IV, B, 3.

[304] *Soyaslan'*a göre "örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişi de üye sayılır (md.220/6). Kanun burada suç işleyeni tek taraflı olarak şerik, suça iştirak etmiş saymıştır. Çünkü başkalarının kurduğu örgütü manen benimsemiş, hareketleriyle bunu teyid etmiştir" (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534). Bizce, suç örgütü adına suç işleme suçunda, suç örgütüne üye olma suçuna bir iştirak hali söz konusu olmayıp, bu kurumun "iştirak" kavramı ile nitelendirilmesi hukuken mümkün değildir. Suç örgütü adına suç işleyen kimse, hiçbir suretle suç örgütü üyesinin tipik fiiline katılmamakta, kanunda belirtilen iştirak çeşitlerinden hiçbirisini icra etmemektedir. Kanun koyucunun bu kimseyi suç örgütüne üye olmanın cezası ile cezalandırması ise sadece yaptırım açısından yapılan bir atıftır; yoksa kanun bu kimseyi ne örgüt üyesi olarak nitelemiş ne de bu şekilde muamele etmiştir. Nitekim TCK m.221/f.4'deki etkin pişmanlık düzenlemesi açısından "örgüt üyesi" zaten zikredilmişken, sonradan yapılan bir kanun değişikliği ile buna bir de "suç örgütü adına suç işleyen kimsenin" eklenmesi de bunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

[305] Bkz. ve krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.47; Evik, **MÜHF-HAD**, s.690; Tozman, **a.g.e.**, s.300.

[306] 765 S. TCK'da "örgüt adına suç işleme" fiilini bağımsız olarak cezalandıran bir hüküm söz konusu olmadığı gibi ÇASÖMK'da da bu şekilde bir suç tipine yer verilmemişti (bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.297, dpnt.826; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.222). Bu belirtilen ikinci kanunda çıkar amaçlı örgütlenme suçu açısından "bilerek hizmet yüklenme" seçimlik hareketine yer verilmiş ise de bunun "örgüt adına suç işleme" ile anlamsal bir ayniyet taşımadığı şüphesizdir (bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlerme Suçu**, s.255). Ancak TMK m.2'de *"terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler terör suçlusu sayılır ve örgüt mensupları gibi cezalandırılır"* hükmüne yer verilmişti. Nitekim iki hüküm arasındaki ayniyete yakın benzerlik, inceleme konumuzu oluşturan bu hükmün kaynağını mülga TMK m.2'den aldığını göstermektedir. Anılan bu TMK m.2 hükmü ise 2.7.2012 tarih ve 6352 S. K. ile yürürlükten kaldırılmıştır (bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.28). Şu hususu da eklememiz gerekmektedir ki örgüt adına suç işleme suçunun, İtalyan, Alman ve Fransız Ceza Kanunları'nda da normatif bir karşılığı bulunmamaktadır. Bkz. Yuk. **§1**, II, E, 1.

suç örgütü adına suç işleyen kimse gerçek içtima kuralları çerçevesinde[307] hem işlediği suç nedeniyle hem de TCK m.220/f.6 nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Ancak TCK m.220/f.6'da kanun koyucu, suç tipi için ilk etapta bağımsız bir ceza aralığı belirlemek yerine, gerçekleştirilen fiile uygulanacak ceza için örgüte üye olma suçuna (TCK m.220/f.2) atıf yapmıştır. Bu haliyle TCK m.220/f.6'da bağımsız bir suç tipi düzenlenmiş, ancak yalnızca yaptırım açısından TCK m.220/f.2'ye atıf yapılmış olduğu görülmektedir[308]**.** Böylece kanun, örgüt adına suç işleyen kimseye örgüt üyesi sıfatı vermemekte[309], onun fiilini, örgüt üyeliği için öngörülen ceza aralığı ile karşılamakta ve buna göre verilecek cezadan gerektiğinde indirim yapma olanağı getirmektedir.

Tüm bu açıklamalarımız çerçevesinde mevcut düzenlemeyi esas alarak bu suç tipini *"failin, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde kurulmuş ve kendisinin üyesi olmadığı silahlı örgüt adına suç işlemesi"* şeklinde tanımlanmamız mümkündür[310]. Buna göre suç tipinin karakteristik özellikleri; herhangi bir suçun bir suç örgütü adına işlenmesi, failin bu örgütün üyesi olmaması ve örgütün silahlı olmasıdır.

B-Suçun Unsurları

1- Suçun Maddi Unsurları

a- Fail

Örgüt adına suç işleme suçunda bir kimsenin, kendisinin üye olmadığı silahlı bir suç örgütü adına suç işlemesi söz konusu olup bu çerçevede yukarıda belirttiğimiz kanuni tanımdan yola çıkarak, suç örgütü adına suç işleme suçu yönünden faili, *üyesi olmadığı silahlı suç örgütü adına suç işleyen kişi* şeklinde

[307] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.29; Yurtlu, **a.g.e.**, s.141.
[308] Bkz. ve krş. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883-884; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Zeybek, **a.g.e.**, s.94.
[309] Kavlak, **a.g.e.**, s.406; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.81; Ünlü, **a.g.e.**, s121. Aksi yönde bkz. Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.270; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Zeybek, **a.g.e.**, s.94.
[310] Krş. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529.

tanımlamak mümkündür. Bu tanımdan da kolayca anlaşılabileceği üzere, suçun faillik yönünden en belirleyici özelliği *failin suç örgütüne üye olmaması*dır[311]. Temelde kanun, incelediğimiz diğer suç tiplerinde olduğu gibi burada da herhangi bir özgü faillik düzenlemesine yer vermemiştir, bu nedenle esas olarak herkes bu suçun faili olabilir[312]. Fakat bir suçu örgüt adına işleyen fail, eğer örgütün bir üyesi ise artık TCK m.220/f.6 kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir[313]. Bunun doğal sonucu olarak suç örgütünün mensupları yani kurucu, yönetici veya üyeleri, mensubu oldukları bu örgüt adına işlenen suçlar yönünden bu suç tipinin faili olamayacaklardır.

Burada kanunun kullandığı *"örgüte üye olmamakla birlikte"* ifadesi, menfi anlamda, aynı birinci fıkranın son cümlesinde olduğu gibi "tüm örgüt mensuplarını" işaret etmektedir[314]. Buna göre örgüt kurucusu, yöneticisi ve üyesinin örgütün hiyerarşik yapısında bulundukları müddetçe, o örgüt adına işlenen suçlar yönünden, bu suç tipinin faili olabilmeleri mümkün değildir. Bu kimseler, örgüt adına veya daha genel bir ifade ile örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlemiş ise, TCK m.220/f.4 gereğince hem işledikleri suçlardan hem de suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ya da suç örgütüne üye olma suçlarından ayrı ayrı cezalandırılacaklardır[315]. Ancak dikkat edilirse, bu kural yalnızca bu kimselerin "mensubu oldukları örgüt adına işlenen suçlar" açısından geçerlidir. Çok sık karşılaşılması ihtimal dahilinde olmamakla birlikte bir örgüt üyesinin, bir başka suç örgütü adına suç işlemesi de mümkündür ve bu halde bu kimse, hem üyesi olduğu örgüt açısından suç örgütüne üye olma suçundan TCK m.220/f.2 gereğince, hem örgüt adına işlediği suçtan örneğin TCK m.151 gereğince, hem de bunu bir başka suç örgütü adına işlemesi nedeniyle bu suç örgütü adına suç işlemek suçundan dolayı TCK m.220/f.6 gereğince ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

---

311 Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.46; Tozman, **a.g.e.**, s.300; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.223; Kavlak, **a.g.e.**, s.405; Ünlü, **a.g.e.**, s.120; Çakın, **a.g.e.**, s.73. Yargıtay'ın konuya yaklaşımı açısından birçoğu yerine bkz. Y.9.CD., 3.2.2014 tarih ve 2013/18312 E., 2014/213 K.

312 Tozman, **a.g.e.**, s.300.

313 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.416; Kavlak, **a.g.e.**, s.405.

314 İ. Dursun, **a.g.e.**, s.224; Tozman, **a.g.e.**, s.301. Yargıtay da hükmü bu şekilde yorumlamaktadır. Birçoğu yerine bkz. Y.9.CD., 3.2.2014 tarih ve 2013/18312 E., 2014/213 K.

315 Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.46-47; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.223; Kavlak, **a.g.e.**, s.405; Yurtlu, **a.g.e.**, s.141; Ünlü, **a.g.e.**, s.120.

Örgüt mensupları, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olan kimselerdir[316]. Bunlar ya bu örgütü yöneten ya da örgüte üye olan kimseler olduğundan örgüt adına suç işleme suçunun oluşabilmesi için failin, evvela suç örgütüne dahil olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Eğer örgüt adına işlenen suçun failinin örgütün yöneticisi veya üyesi olduğu tespit edilmekteyse zaten hakkında TCK m.220/f.1 veya f.2 ve haliyle f.4 hükümleri uygulanacağından f.6 hükmüne gitmeye de gerek kalmayacaktır[317]. Dolayısıyla örgütlenme fiilleri açısından "örgüt adına suç işleme suçu yönünden faillik" daha istisnai bir duruma işaret etmektedir. Burada örgüt mensubiyeti "kural", örgüt adına suç işleme "istisna" olarak kabul edilmiştir.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu ile suç örgütüne üye olma suçundan farklı olarak örgüt adına suç işleme suçu bir zorunlu çok failli suç değildir: Bu suç birden fazla kişi tarafından işlenebileceği gibi tek bir fail tarafından da işlenebilecektir[318]. Örgüt mensubu kişiler tarafından işlenebilecek "suç işlemek amacıyla örgütlenme" suçlarından farklı olarak burada kolektif olarak aynı yönde hareket eden birden fazla failin bulunması şart değildir. Failin, adına suç işleyeceği bir örgütün bulunması zorunluluğu da bu durumu değiştirmez; zira burada örgüt adına suç işleyen kimseler ile örgüt mensuplarının fiilleri arasında bir kolektiflik yoktur. Haliyle bu suç tipi, önceki iki suç tipinden farklı olarak tek başına da işlenebilecek bir suçtur. Dolayısıyla çok failli suçlara ilişkin karakteristik özellikler bu suç tipi yönünden kendini göstermeyecektir.

b- Fiil

Yukarıda, suç tipine yönelik gerçekleştirdiğimiz tanım çerçevesinde TCK m.220/f.6'da düzenlenen suç örgütü adına suç işleme suçunun fiil unsurunun *"kanuni düzenlemede nitelikleri belirlenmiş silahlı bir suç örgütü adına suç işleme"* şeklinde olduğu görülmektedir. Bunun doğal sonucu olarak kanuni tipe uygun bir

[316] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, (3), (c).
[317] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.46-47; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.222.
[318] Aynı durum suç örgütüne yardım etme suçu açısından da geçerlidir. Bu nedenle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümünü, tek bir suç tipinin seçimlik hareketi olarak gören ve haliyle TCK m.220'deki tüm fiil tipleri için herhangi bir ayrım yapmadan çok failli suç nitelemesi yapan görüşler (bkz. Tezcan, Erdem, Önok; **a.g.e.**, s.873; Evik, **MÜHF-HAD**, s.673; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e**., s.331) bizce isabetli değildir.

fiilden söz edilebilmesi için bir suçun işlenmesi, bu suçun bir örgüt adına işlenmesi ve adına suç işlenen örgütün silahlı olması gerekmektedir[319]. Bu unsurları, her birinin gösterdiği özellikler açısından ayrı başlıklar altında sistematik olarak ele almamız gerekmektedir:

(1)– Kanunun Suç Saydığı Fiilin İşlenmesi

Kanuni tipte tanımlanan fiil, esasen *herhangi bir suç tipinin gerçekleştirilmesi*dir. Burada kastedilen suç tipi açısından, kanunda açık herhangi bir sınırlama yapılmış değildir. Bu nedenle kural olarak tüm suç tipleri bu kapsamda sayılmalıdır. Ancak işin niteliğinden kaynaklı olarak bir sınırlandırma yapılması da kaçınılmazdır. Gerçekten, bir suç tipinin örgüt adına işlenebilmesi için evvela o suç tipinin buna müsait olması gerekmektedir. Bu nedenle ikinci bölümde suç örgütünün unsurlarını incelerken belirttiğimiz üzere, nitelikleri gereği örgütsel amacı teşkil edemeyecek suçların bir örgüt adına işlenmesi de mümkün değildir[320]. Bu noktada özel olarak zikretmemiz gerekir ki bizce, taksirli suçların da işin niteliği gereği suç örgütü adına suç işleme suçu kapsamında telakki edilebilmesi olanaklı değildir[321]. Zira manevi unsur kısmında da belirteceğimiz gibi bu suç tipinin oluşması için failin, kanunun suç saydığı bir fiili işlediğini ve bu fiili bir örgüt adına işlediğini en azından olasılık derecesinde bilmesi gereklidir. Oysa taksirli suçlarda kanunun suç saydığı bir fiilin işlenmesine dair bilinç ve istemden söz etmeye olanak bulunmadığından[322] taksirli suçların "örgüt adına" işlenmesinden söz edilebilmesi de mümkün olmayacaktır. Fail örgüt adına kasıtlı bir suç işlemek için hazırlanmış ancak bu süreçte taksirli bir suç işlemiş ise bunun örgüt adına işlendiğinden söz

---

[319] Y. 9.CD., 3.2.2014 tarih ve 2013/18312 E., 2014/213 K. sayılı kararı: "Failin, 5237 Sayılı TCK'nın lehe kabul edilen 220/6. maddesinde düzenlenen dolayısıyla örgüt üyesi olarak cezalandırılabilmesi için örgüt hiyerarşik yapısı içinde yer alan üyesi olmaması, gerçekleştirdiği iddia ve kabul edilen fiilin suç oluşturması ve bu suçun örgüt adına işlenmiş olması koşullarının bir arada bulunması gerekir", www.kazanci.com.tr, (Çevrimiçi), 13.07.2016.

[320] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2, b, (2), (b).

[321] Aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.82.

[322] "Kasten işlenen suçlarda yönlendirici irade, hukukun önem atfettiği neticeye, yani kanuni tarifteki neticeye yöneliktir. Buna karşılık, taksirle işlenen haksızlıklarda ise, söz konusu irade, hukuken önem arz etmeyen bir neticeye yöneliktir. Ancak hukuken kişiye yüklenen özen yükümlülüğüne aykırı davranıldığı için, hukukun önem atfettiği bir başka netice (de) gerçekleşmektedir" Özgenç, **Genel Hükümler,** s.245. Ayrıca bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.184-185; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.332.

edilemeyecektir. Örneğin (A), örgüt adına (B)'yi öldürmeyi hedeflemiş ancak aracıyla planladığı suç mahalline giderken aniden aracının önüne çıkan (B)'ye çarparak taksirle ölümüne sebebiyet vermiş ise bu suçu örgüt adına işlediğinden söz edilemeyecektir.

Kanun *bir suçun işlenmesinden* söz ettiğine göre, failin gerçekleştirdiği hareketin ilgili suç tipinin objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını ve hukuka aykırılık unsurunu sağlaması gerekecektir[323]. Bu açıdan failin gerçekleştirdiği fiilin yalnızca kanunda suç olarak tanımlanması yeterli değildir; fiilin kasten ve hukuka aykırı olarak gerçekleştirilmiş olması da şarttır. Bu çerçevede somut olarak herhangi bir hukuka uygunluk nedeni ihtiva eden fiiller açısından, bu fiil örgüt adına da işlense bir suçtan[324], dolayısıyla da örgüt adına suç işlenilmesinden söz edilemeyecektir. Örneğin örgütün failden icrasını istediği fiil, objektif tipiklik unsurlarını sağlamakla birlikte bir hakkın icrası kapsamında cari olmuşsa ya da somut olayın öznel koşullarına göre meşru savunma sınırları içinde işlenmiş ise ortada bir suç söz konusu olamayacağından haliyle TCK m.220/f.6 hükmünün tatbiki de tartışma konusu olamayacaktır. Bununla birlikte gerçekleştirilen fiilin suç teşkil etmesi yeterli olup cezalandırılabilir olması bu açıdan şart değildir. Örgüt adına işlenen suç açısından failin kusur yeteneğini kaldıran bir nedenin ya da bir mazeret nedeninin bulunması, bir şahsi cezasızlık sebebinin söz konusu olması ya da objektif cezalandırılabilirlik koşulunu sağlamaması gibi nedenlerle fiil cezalandırılabilir olmayabilir. Ancak bu tüm bu ihtimallerde gerçekleştirilen fiilin suç teşkil ettiği açık olduğundan[325], suç örgütü adına suç işleme suçunun oluştuğu kabul edilecektir. Bu

---

[323] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.161; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.81-82; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.198, 202; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s. 216.

[324] İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.92; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.292; Zafer, **Genel Hükümler**, s.278; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.378 vd.

[325] Ancak burada *objektif cezalandırılabilirlik koşulları açısından* bir parantez açmamız gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere doktrinde objektif cezalandırılabilirlik koşullarının suç tipinin yapısal bir parçası olup olmadığı tartışmalıdır (Bkz. Antolisei, **Parte Generale**, s.757-759; Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s.22 vd.). Çoğunluk görüşü, objektif cezalandırılabilirlik koşullarının gerçekleşmediği durumlarda da fiilin suç olma özelliğinin söz konusu olduğunu ancak bu halde failin cezalandırılamayacağını belirtmektedir (Bkz. Mantovani, **a.g.e.,** s.804; Antolisei, **Parte Generale**, s.758-759; Boscarelli, **Compendio**, k.no:169; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.573; Toroslu, **Genel Kısım**, s.422; Hakeri, **a.g.e.**, s.299; Kangal, **İÜHFM**, s.153). Buna karşılık bir görüşe göre ise objektif cezalandırılabilirlik koşulları haksızlığın kapsamında olmamakla birlikte bu koşullar gerçekleşmemiş ise fiil suç oluşturmayacaktır (İtalyan hukukunda bu yönde bkz. Ranieri, **a.g.e.**, s.185; Türk hukukunda bu yönde bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.648). Bu ikinci görüşün kabulü halinde, örgüt adına hareket eden kimsenin işlediği fiil açısından bir objektif

durumda suç örgütü adına suç işleme suçu açısından cezayı kaldıran bir nedenin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilecektir; yoksa işlenen suçun cezalandırılabilir olmaması, örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine de tek başına engel değildir[326]. Örneğin suç örgütü, fail (A)'dan, babası (B)'ye ait vazoyu çalmasını isteyebilir. Bu halde (A)'nın gerçekleştirdiği bu fiil açısından mağdur babası olduğu için, bir şahsi cezasızlık sebebi mahiyetindeki TCK m.167/1-b gereğince TCK m. 141 vd. maddeleri uyarınca ceza verilmeyecektir. Ancak (A)'nın gerçekleştirdiği bu eylem suç olma vasfını taşıdığından fail TCK m.220/f.6 gereğince cezalandırılacaktır[327].

İşlenen suçun tehlike ya da zarar suçu olması, icrai veya ihmali olması ya da tek seferde veya zincirleme şekilde işlenmesi yahut da ani ya da mütemadi olması arasında, TCK m.220/f.6'nın uygulanması yönünden bir farklılık söz konusu değildir; yeter ki örgüt adına işlenebilecek nitelikte bir suç olsun. Doktrinde aksi iddia edilmekle[328] birlikte, bizce işlenen suçun tamamlanması veya teşebbüs aşamasında kalması da bir farklılık yaratmayacaktır[329]. Nitekim kanun, işlenmesi hedeflenen suçun tamamlanması veya teşebbüs aşamasında kalması arasında bir farklılık görmediği gibi esasen bu iki ihtimalin toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkının ihlali açısından bir farklılık yaratması mümkün de değildir. Nasıl ki fail örgüt adına bir tehlike suçunu işleyerek, işlediği suçun konusunun yanında kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini de tehlikeye uğratıyorsa, bir zarar suçunu işlemeyi hedefleyip hareketi tamamlayamayarak veya neticeyi gerçekleştiremeyerek de hem işlediği suçun konusu açısından bir tehlike meydana

---

cezalandırılabilirlik koşulu mevzu bahis ise ve somut olayda bu koşul gerçekleşmemiş ise işlediği fiil *suç* teşkil etmediğinden *"örgüt adına işlenmiş bir suçtan"* da söz edilemeyecektir. Bu ihtimalde faile TCK m.220/f.6 gereğince ceza verilmesi de mümkün olamayacaktır.

[326] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.235; Tozman, **a.g.e.**, s.306; Ünlü, **a.g.e.**, s.123.

[327] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.235, 351-352; Ünlü, **a.g.e.**, s.123.

[328] *Tozman'*a göre örgüt adına işlenen suç teşebbüs aşamasında kalmış ise artık örgüt üyeliğinden dolayı ceza verilmemelidir. Yazar buna gerekçe olarak kanunda "örgüt adına suç işleyen kişi" ibaresinin kullanılmasını göstermiştir. Buna göre kanunda suç işlemekten bahsedilmekte olup bunun dar yorumlanması gereklidir. Bu nedenle teşebbüs aşamasında kalmış suçu bu kapsamda değerlendirmemek gerekir. Tozman, **a.g.e.**, s.306. *Ünlü* ise bu halde örgüte üye olma suçunun da teşebbüs aşamasında kalacağını kabul etmektedir. Bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.122.

[329] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.87; Kavlak, **a.g.e.**, s.426-427; Çakın, **a.g.e.**, s.93.

getirecek hem de örgüt adına suç işleme suçunun konusunu tehlikeye uğratacaktır[330]. Bu nedenle, örneğin failin örgüt adına işlemeyi üstlendiği "tehdit" suçunu tamamlaması nedeniyle örgüt adına suç işlemekten sorumlu tutup örgüt adına işlemeyi üstlendiği "kasten öldürme" suçunda elverişli hareketlerle icraya başlamasına rağmen hareketi tamamlayamaması nedeniyle örgüt adına suç işleme suçundan sorumlu tutmamak çelişkili olacaktır. Burada örgüt adına işlenen suç ile bunun örgüt adına işlenmesini düzenleyen suç birbirinden bağımsız nitelikte olduğundan, işlenen suçun teşebbüs aşamasında kalması örgüt adına bir suç işlendiği gerçeğini değiştirmeyeceğinden, suç örgütü adına suç işleme suçunun tamamlandığı kabul edilecektir. Dolayısıyla, fail bir suçun icrasına başlamış ancak elinde olmayan nedenlerle tamamlayamamış ve bu nedenle bu suç tipi açısından teşebbüs nedeniyle cezalandırılacak olsa bile örgüt adına suç işleme suçundan dolayı tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılacaktır[331]. Buradaki fiil bazındaki farklılık, ancak TCK m.220/f.6 gereğince somut cezanın belirlenmesi noktasında nazara alınabilir.

---

[330] Yukarıda da belirttiğimiz gibi suça teşebbüs hükümleri suç tipinin koruma objesinin (=suçun konusun), yalnızca tipik zarar doğuran fiillere karşı değil, aynı zamanda yalnızca tehlike teşkil eden fiillere karşı da korunması fikrinin bir tezahürüdür (Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.670; Mantovani, **a.g.e.**, s.452). Fail, gerçekleştirdiği hareketle koruma objeleri üzerinde bir zarar meydana getirerek ya da yalnızca bunlar için bir tehlike teşkil ederek, bu objelerle kişiler arasında hukuk tarafından korunan değer ilişkisini tanımadığını ortaya koymakta yani hukuksal değerleri ihlal etmektedir (Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.149; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462). Bu haliyle kanun koyucu bazı durumlarda zarara neden olan davranışları suç olarak düzenlerken, diğer bazı durumlarda hareketin, suçun konusu üzerinde yalnızca tehlike doğurmasını ceza yaptırımına sebep haksızlığın yani suçun oluşması için yeterli görmüştür. Bu sonuncu halde, suçun konusunu, yalnızca tehlike doğuran davranışlara karşı koruma görevini üstlenen kanun koyucunun, zarar teşkil eden fiilleri yaptırıma bağladığı suç tipleri yönünden, bu zararı meydana getirmeye elverişli hareketleri gerçekleştirmek suretiyle suçun konusunun somut bir şekilde tehlikeye uğratılmasını görmezden gelmesi elbette mümkün değildir (Mantovani, **a.g.e.**, s.436-437; Antolisei, **Parte Generale**, s.233; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462). İşte, zarar suçlarında failin bu zarar neticesini meydana getirmeye elverişli hareketlerle doğrudan doğruya suçu icraya başlamasının suçun konusunu tehlikeye uğratması karşısında, teşebbüs hükümleri ile bu tehlikeli hareket yaptırıma bağlanmaktadır (Antolisei, **Parte Generale**, s.485; Mantovani, **a.g.e.**, s.452; Canestrari, Cornacchia, De Simone, **a.g.e.**, s.670; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.147; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.462). Dolayısıyla bir *tehlike suçunun* örgüt adına işlemesi halinde TCK m.220/f.7'nin tatbikini kabul edereken, cezalandırılma nedeni bizatihi hareketin tehlikeliliği olan (Mantovani, **a.g.e.**, s.436-437; Boscarelli, **Compendio**, k.no:128; Sözüer, **Suça Teşebbüs**, s.148) "teşebbüs derecesinde kalan zarar suçlarını" bu ihtimalden ayrık tutmak çelişkili olacaktır.

[331] Kavlak, **a.g.e.**, s.427. Ancak elbette bu durum "işlenemez suç" ve "elverişsiz teşebbüs" halleri için geçerli olmayacaktır. Esasen her iki halde de cezalandırılabilir bir hareket olmadığından, örneğin örgüt adına işlenmesi hedeflenen suç, konunun yokluğu nedeniyle işlenemez suç şeklinde ortaya çıkmış ise artık suç örgütü adına suç işleme suçundan da bahsedilemeyecektir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.234; Ünlü, **a.g.e.**, s.122.

Son olarak belirtelim ki suçun işlenme zamanının, işlenme şeklinin, failin kastının doğrudan ya da olası kast olmasının vs. suç örgütü adına suç işleme işleme suçu açısından bir önemi yoktur. Örgüt adına gerçekleştirilen fiilin herhangi bir suç tipinin objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını taşıması ve hukuka aykırı olması, suç örgütü adına suç işleme suçunun oluşması için yeterlidir.

(2)- Suçun Örgüt Adına İşlenmesi

Suç örgütü adına suç işleme suçunun oluşabilmesi için işlenen suçun *örgüt adına* gerçekleştirilmesi yani failin örgüt adına hareket etmesi gereklidir. Esasen işlenen suça, kanunda bu suç için öngörülen cezanın dışında ayrıca örgüt adına suç işleme suçunun cezasının verilmesinin temeli de bu unsurdur. Eğer işlenen herhangi bir suçun *örgüt adına* işlendiği tespit edilemezse, faile yalnızca işlediği suçun cezası verilecek ayrıca örgüt adına suç işleme suçundan dolayı ceza verilmeyecektir.

Bir suçun örgüt adına işlendiğinin kabul edilebilmesi için evvela ortada bir suç örgütünün bulunması şarttır. Kanun burada yalnızca *örgüt adına suç işleyen kişi* ifadesine yer vermiş ise de burada kastedilenin ilk fıkrada unsurları gösterilen *suç örgütü* olduğu hususunda bir kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle örgüt adına suç işleme suçunun oluşabilmesi için ortada tüm unsurları ile bir suç örgütünün var olması gerektiği açıktır[332]. Bu ifade tarzının açık sonucu olarak, hazırlık hareketi niteliğindeki fiiller bir tarafa bırakılırsa, bir suç örgütüne ilişkin unsurların bir araya gelmesi ve böylelikle suç örgütünün tamamlanması anına kadar, "örgütü kurmaya hazırlanan kişi topluluğu" adına işlenecek suçların TCK m.220/f.6 kapsamında mütalaa edilmesi mümkün değildir. Bir suç örgütü ise ikinci bölümde ortaya koyduğumuz üzere *"bir örgüt teşkili", "örgütün, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ya da bu amacı sonradan taşımaya başlaması", "örgütün en az üç kişiden oluşması"* ve *"örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olması"* şeklinde dört normatif unsuru ihtiva eder[333]. Haliyle bu unsurlarının tamamı bir araya gelip de bir suç örgütü vücuda getirilmedikçe örgüt adına suç işleme suçundan da bahsedilemeyecektir.

[332] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.203-204.
[333] Bkz. Yuk.**§ 2**, II, A, 2, b.

Örneğin fail, bir örgütün var olduğu ancak henüz bir suç örgütü niteliği kazanmadığı aşamada örgüt yöneticisinin istemiyle bir suç işlemiş ve fakat bu örgüt bilahare bir suç örgütü haline gelmiş bile olsa, failin suç işlediği zaman dilimi itibariyle henüz ortada bir suç örgütü söz konusu olmadığından TCK m.220/f.6 gereğince sorumluk mevzu bahis olmayacaktır.

Suç örgütü adına suç işleme suçundan söz edilebilmesi için gerçekleştirilen fiilin *"suç örgütü adına"* işlenmiş olması gereklidir. Kanun, "örgüt menfaatine" ya da "örgüt lehine" veya "örgütün ismini kullanarak" gibi ifade biçimleri yerine *"örgüt adına"* ifadesine yer vererek[334] açık bir şekilde örgüt ile suç faili arasında "bir temsil ilişkisi" aramaktadır[335]. Dolayısıyla herhangi bir fiilin örgüt adına işlendiğinden söz edebilmek için, suçun işlenmesinin failden örgüt tarafından istenmesi[336] *(temsil yetkisi)* ve failin de örgüt adına hareket ederek bu suçu işlemesi *(temsil iradesi)* gereklidir[337]. Suç örgütünün bir suçun işlenmesini failden istemesi çeşitli nedenlerle söz konusu olabilir. Örneğin suç örgütünün, failin o işteki maharetini kullanmak istemesi mümkündür[338]. Buna karşılık örgüt, izlenmekte olması ya da örgüt içinde muhbir olduğundan şüphelenilmesi veyahut hedef şaşırtmak istemesi nedeniyle de örgüt dışındaki bir kişiden suç işlemesini isteyebilir. Bu gibi durumda kendisinden istemde bulunulan kişi örgütün bir parçası yani emir komuta zincirinin bir halkası olmadığından bu, *bir görevin tevdi edilmesi* değil *bir istemin iletilmesi* ya da daha genel bir ifade ile *bir icapta bulunulması* mahiyetindedir[339]. Bu icabın kapsamı

---

[334] Tozman, **a.g.e.**, s.301-302.

[335] Bunu "örgüt tarafından yetkilendirilme" olarak ifade eden görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.225; Ünlü, **a.g.e.**, s.121.

[336] Kavlak, **a.g.e.**, s.406; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.81; Çakın, **a.g.e.**, s.73; Ünlü, **a.g.e.**, s.121. Bkz. ve krş. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.208-209, ayrıca bkz. ve krş. **a.e.** s.224 vd.

[337] Bir suçun örgüt adına işlendiğinden söz edilebilmesi için suçun işlenmesinin failden örgüt tarafından istenmesi ve failin de örgüt adına hareket ederek bu suçu işlemesi şart olduğundan, yalnızca "işlenen suçla örgüt arasında bir ilişki kurulabilmesi" (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883) ya da "örgütün işlenen suçtan bilgisinin olması" (Tozman, **a.g.e.**, s.301) bizce bu hükmün uygulanabilmesi için yeterli değildir. Hükmün uygulanabilmesi için somut olarak failin örgüt adına hareket ettiği ortaya konulabilmelidir.

[338] Bkz. Toroslu, **Özel Kısım**, s.265; Tozman, **a.g.e.**, s.301; Kavlak, **a.g.e.**, s.405.

[339] Somut olayda suç işleme düşüncesini "ilk kez", bilahare örgüt adına suç işleyecek kimse de ortaya koymuş olabilir. Nitekim örgüt adına suç işlemede örgütün failden suç işlemeyi istemesi mahiyetindeki *icap*, örgüt mensubu olmayan kimsenin bir *icaba daveti* üzerine de vuku bulabilir. Örneğin örgüt üyesi olmayan infaz koruma memuru (A), uygun bir ücret verilmesi halinde rakip örgüt liderini cezaevinde öldürebileceğini örgüt lideri (B)'ye bildirmiş ve (B) de bu fikri uygun bularak (A)'dan bu fiili icra etmesini istemiş olabilir. Keza örgüt lideri (M), rakip örgüt lideri (T)'ye duyduğu husumet nedeniyle onu öldürmeyi düşündüğünü öğrendiği (K)'ya, bu fiili işlemesini kendisinin de çok

somut tek bir suçun işlenmesine matuf olabileceği gibi birden fazla suçun işlenmesine yönelik de olabilir[340]. Yine icaba konu suçun tüm unsurları gösterilmiş yani fiil; konu, mağdur, yer, zaman gibi çeşitli açılardan somutlaştırılmış olabileceği gibi bunlardan bir ya da birden fazlası eksik bırakılmış veya failin inisiyatifine terk edilmiş de olabilir. Örneğin örgüt failden iş adamı (A)'nın öldürülmesini isteyebileceği gibi merkezi bir caddeye bomba koyulmasını isteyerek detayları faile de bırakabilir. Söz konusu icap bu şekilde, doğrudan fail muhatap alınarak hazırlar arasında gerçekleşebileceği gibi hazır olmayan kişiler arasında, aracılar ya da iletişim araçları vasıtasıyla da iletilebilir. Bu nedenle illaki icabın doğrudan faile hazırlar arasında iletilmesi şart değildir. Hatta icabın belirli bir kimseye yapılması da şart değildir[341]; örgüt bu icabı, kabul etmesi muhtemel herkes için genel bir çağrı şeklinde de yapabilir[342]. Örneğin suç örgütünün, mala zarar verme yahut kolluk kuvvetlerine

---

istediğini ve eğer fiili işlerse yüklü bir miktar para vereceğini ve yurt dışına kaçmasına yardımcı olacağını söyleyebilir. Bu gibi hallerde, örgüt adına suç işleme suçu açısından sorumlukta herhangi bir farklılık söz konusu olmayacaktır. İşlenen somut suç açısından ise örgüt adına suç işlenmesini isteyen örgüt mensuplarının sorumluluğu genel hükümlere göre belirlenecektir. Bkz. ve krş. Şen, **a.g.e.**, s.139.

[340] Failin örgüt adına birden fazla suç işlemesi de mümkündür ve bu ihtimal tek başına örgütlenme fiil türleri açısından sorumluluk statüsünü değiştirmeyecektir. Hatta anılan suçların belirsiz sayıda olması dahi mümkündür ve bir hiyerarşik ilişki söz konusu olmadıkça bu durum faili tek başına örgüt üyesi haline getirmeyecektir (krş. Tozman, **a.g.e.**, s.306). Ancak eğer fail örgütün hiyerarşisine dahil olmuş ve bu çerçevede anılan suçları işlemekte ise bu ihtimalde elbette örgüt üyeliğinden söz edilecektir.

[341] YCGK., 04.03.2008 tarih ve 2007/9-282 E., 2008/44 K. sayılı kararı: "İnceleme konusu somut olayda; örgütün genel çağrısı, örgüte ait yayın organlarının yayınları ve çağrıları ile somutlaşmış olup, bu çağrının belirli bir kişiye yapılmış olmasına gerek bulunmamaktadır. Örgütün bilgisi ve istemi doğrultusunda gerçekleştiren bu eylemlerin, örgüt adına gerçekleştiği sabittir. Örgüt adına gerçekleştirilen bu eylemlere katılan sanığın eylemi diğer suçların yanında 5237 sayılı TCY'nın 314/3 ve 220/6. maddeleri yollamasıyla 314/2. maddesine de aykırılık oluşturduğundan, direnme kararının bozulmasına karar verilmelidir" www. kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 13.07.2016.

[342] Tozman, **a.g.e.**, s.302-303; Akkaya, **a.g.e.**, s.20; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6643; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.82; Zeybek, **a.g.e.**, s.94. Ayrıca bkz. ve krş. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.226. Y. 9.CD. 29.12.2008 tarih ve 2007/8530 E., 2008/14313 K. sayılı kararı: "Tüm dosya kapsamına göre, sanığın örgütün stratejisi doğrultusunda örgüte ait yayın organları tarafından yapılan eylem çağrısı ve örgütten gelen talimatlar üzerine örgütün elebaşı A. Ö.'ın yakalanması yıldönümünü protesto amacıyla D... binası önünde düzenlenen gösteriye katılıp slogan atması ve güvenlik güçlerine taş atılması olayı içinde yer alması, parti binasının çatısından taş atarken görüntülenmesi ve görüntülenen kişinin mahkeme tarafından sanık olduğunun tespit edilmesi ve olaylarda polislerin yaralanmış olmaları karşısında sanığın eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nun 314/3 ve 220/6. maddesi yollaması ile 314/2, 265 ve 3713 sayılı Kanunun 7/2 maddesinde yazılı suçları oluşturacağı" www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 24.11.2016; Y.16.CD.nin 01.06.2016 tarih ve 2016/2323 E., 2016/3888 K. sayılı kararı: "Olay tutanakları, tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamına göre, 2911 s. Kanunun 32/1 inci maddesine aykırılık ve silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından 6352 s. Kanunun Geçici 1/1-b maddesi gereğince kovuşturmanın ertelenmesine ve silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatlerine karar verilen sanıkların, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmak suretiyle örgüte üye olma veya örgüte üye olamamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarını işleyip işlemediklerinin belirlenmesi bakımından da 2911 s. Kanuna aykırılık suçuyla ilgili olarak, örgütsel çağrı ve talimat bulunup bulunmadığı

mukavemet gibi bazı suçları işlemek amacıyla bir yasadışı gösteriye katılma çağrısında bulunması halinde icap bu tarz gösteriye katılması mümkün herkese yapılmış kabul edilir.

Fiilin örgüt adına işlendiğinin kabulü için, örgüt üyesi olmayan kişilerin bu isteme icabet ederek örgüt adına, kanunun suç saydığı fiilleri işlemeleri gereklidir[343]. Bu çerçevede, örgütün "doğrudan kendisinden istediği" somut fiili veya somutlaştırılması kendi inisiyatifine bırakılmış genel nitelikteki fiili işleyen failin, örgüt adına hareket ettiğinden şüphe yoktur. Bu kimsenin, örgütün kendisinden istediği fiili işlerken bu fiilin suç vasfını ortadan kaldıracak yanılgılar dışında[344], söz gelimi mağdurda yanılarak bir başkasını öldürmesi, yahut konuda yanılarak başka bir eşyayı çalması vs. suç örgütü adına hareket etmesi noktasında bir farklılık yaratmayacaktır. Hatta fail, örgütsel amaçla uyumlu olmak kaydıyla, örgütün somut isteminin sınırlarını aşmış ya da hedefte sapmış veya örgütün isteminden daha azını gerçekleştirmiş olsa bile yine de TCK m.220/f.6 gereğince sorumlu tutulacaktır. Örneğin örgüt lideri (A)'nın kendisinden, (C)'nin yağma edilmesini istemesi üzerine harekete geçen tetikçi (B), (C)'ye karşı yalnızca hırsızlık suçunu işlemiş ya da (D)'yi (C) sanarak yağma etmiş olabilir. Yine, (A)'nın (C)'yi öldürmesini istemesi üzerine harekete geçen (B), (C)'yi ıskalayarak olası kastla (D)'yi öldürmüş olabilir. Azmettirmenin niteliksel ya da niceliksel olarak aşılması, kişide hata ya da hedefte sapma gibi durumların kapsamına giren tüm bu hallerde de *failin* örgüt adına hareket ettiği ve işlediği fiilin de suç teşkil ettiği açık olduğundan, kural olarak örgüt adına suç işleme suçunun da oluştuğu kabul edilecektir[345]. Örgüt adına işlenen suçtan, bu

araştırılıp sonucuna göre hukukî durumlarının takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma ve yetersiz gerekçeyle yazılı şekilde karar verilmesi", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 24.11.2016.

[343] Bkz. ve krş. Y. 9.CD., 3.2.2014 tarih ve 2013/18312 E., 2014/213 K. sayılı kararı: "suçun örgüt adına işlenmiş olması bakımından; suçun örgütçe yapılmış genel veya özel nitelikli çağrılar veya talimatlar üzerine ya da örgütçe önem atfedilen gün ve olaylarla ilişkili olarak veya örgütçe tayin edilen zamanlama ve stratejilere uygun biçimde işlenip işlenmediği ve yine suçun işleniş şekli, niteliği ile örgütün amaç, yöntem ve stratejileri ile paralelliği gibi hususlar nazara alınıp tüm dosya kapsamına göre değerlendirme yapılarak, failin örgütün izin veya onayından bağımsız olarak, örgütün amacına hizmet etmek ve faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla hareket edip etmediği belirlenmelidir", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 13.07.2016.

[344] Kastı kaldıran hata halleri ve bunların diğer hata hallerinden ayrılmasına ilişkin olarak bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1062 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.442 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.245 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.304 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.245 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.551 vd.; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s. 447 vd.

[345] Bu hallerde fiili icra eden açısından bir suçun söz konusu olduğunda şüphe yoktur. Fail, tipik hareketi örgüt adına işlediğinden, örgütün isteğinin dışına çıkması, suçun örgüt adına işlendiği

fiili azmettiren örgüt mensubunun sorumluluğu ise bu değerlendirmeden ayrıktır ve bu sorumluluğun tespiti açısından genel hükümlere göre bir değerlendirme yapılacaktır[346]. Kural bu olmakla birlikte dikkat etmek gerekmektedir ki örgüt adına bir suçun işlenebilmesi için suçun örgütsel amaçla uyumlu olması ve örgütsel iradeye dayanması da gereklidir. Örgüt yöneticisi de olsa bir kimsenin, örgütsel amaçla uyumsuz bir suç tipini şahsi istekleri için bir kimseye işlettirmesi halinde, örgüt adına işlenen bir suçtan söz edilemeyecektir[347]. Yine, fail örgütten bir suç işleme icabı almakla birlikte bununla tamamen uyumsuz bir suç işlemiş ise yine örgüt adına suç işleme suçundan söz edilemeyecektir[348].

Örgütün, fiili doğrudan belirli bir faile taşere etmesi değil de genel bir çağrısı mevzu bahis ise failin bu genel çağrı üzerine hareket ettiğini ortaya koyacak emarelerin bulunması da gerekmektedir[349]. Özellikle örgütün genel eylem çağrısına uyarak örgüt üyelerinin bulunduğu anlaşılabilen saflara katılan ve bu suretle örgüt üyeleri ile birlikte ya da onlardan bağımsız olarak mala zarar verme ya da kasten yaralama suçu işleyen kimselerin de örgüt adına suç işlediği kabul edilmelidir[350]. Ancak elbette yalnızca söz konusu fiillerin işlendiği gösteriye katılmak ile bu gösteri sırasında anılan fiilleri işlemek birbirinden ayrılmalıdır. Zira salt gösteriye katılmış

---

gerçeğini değiştirmemektedir. Bu durumun, örgütün isteğine uygun hareket edilmesinden tek farkı, bu ikinci halde örgüt yöneticilerinin işlenen suçtan dolayı iştirak hükümlerine göre sorumluluklarının da mevzu bahis olmasıdır.

[346] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.302.

[347] Tozman, **a.g.e.**, s.304-305; Ünlü, **a.g.e.**, s.121.

[348] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.229.

[349] Y.9.CD.,08.03.2007 tarih ve 2007/233 E., 2007/1928 K. sayılı kararı: "sanıkların silahlı terör örgütü P...'nın amacı doğrultusunda ve yaptığı eylem çağrısı üzerine organize edilen 31.03.2006 tarihindeki korsan gösterilere katılarak, örgüte ait amblem ve işaretlerle A. Ö.'nün posterlerini taşıyan, barikat kurarak örgüt ve elebaşısı lehine slogan atan, güvenlik güçlerine taş ve molotof kokteyli atan, kamu mallarına zarar veren grup içinde yer alıp, bu suçlara doğrudan iştirak ettikleri ve bu suretle de örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işledikleri tüm dosya kapsamından anlaşılmakla, hem silahlı örgüt üyesi olmak suçundan hem de suç oluşturan fiilleri nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılmaları gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm tesisi (…) bozmayı gerektirmiş", **Yargıtay Kararları Dergisi**, Mayıs-2007, s.1013. Y. 9.CD., 3.2.2014 tarih ve 2013/18312 E., 2014/213 K. sayılı kararı: "Somut olayda; sanıkların örgüt adına hangi suçları işledikleri tartışılıp karar yerinde gösterilmeden ve 1.9.2004 tarihli yasadışı gösterinin de örgütsel çağrılar veya talimatlar doğrultusunda gerçekleştirildiğine veya işleniş şekli ve niteliği itibariyle örgütsel bir özellik gösterdiğine dair olarak mahkumiyetlerine yeterli, her türlü şüpheden uzak, somut ve kesin delil elde edilemediği gözetilmeden beraatleri yerine, değerlendirmede yanılgıya düşülerek yazılı gerekçe ile mahkumiyet kararı verilmesi", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 13.07.2016.

[350] Bkz. ve krş. Tozman, **a.g.e.**, s.303.

olmak, o kapsamda somut bir suçun işlenişine iştirak edilmediği müddetçe, elbette TCK m.220/f.6 kapsamında sorumluluğu gerektirmeyecektir[351].

Örgüt adına işlenen suçun, fail tarafından tek başına, bir başkasının iştiraki ile veya örgüt üyelerinin iştiraki ile işlenmesi arasında bir fark yoktur[352]. Suç örgütü, kendi mensubu olmayan bir kimseden, yine kendi mensuplarının iştiraki ile bir suç işlemesini de isteyebilir[353]. Bu durumda failin, işlenen suçta örgüt üyeleri ile birlikte müşterek fail olması ya da suçu, örgüt üyelerinin yardımı ile işlemesi örgüt adına suç işleme suçunun oluşmasını engellemeyecektir[354]. Bununla birlikte örgüt adına işlenen suça bir kimsenin örgütün istemiyle, örgüt adına ve fakat *yardım eden* sıfatıyla iştirak etmesi bu kapsamda değildir. Nitekim doktrinde genel olarak, işlenen suçta fail olmanın örgüt adına suç işleme suçunun oluşması açısından şart olduğu ve bu nedenle de işlenen suçta şerik sıfatıyla yer alanlar açısından suç örgütü adına suç işleme suçunun oluşmayacağı kabul edilmektedir[355]. Temelde kanundaki "suç işleme" ifadesinin dar yorumlanması gerektiği düşüncesinden hareketle ileri sürülen bu görüşün, suç tipinin uygulanma alanını gittikçe sınırlandıran kanun koyucunun

---

[351] Bkz. TMK m.7/son fıkra.

[352] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883.

[353] Y.1.CD, 17.2.2010 Tarih 2009/3334 E., 2010/1352 K. sayılı kararı: "Sanıklar İ., H., Ö. liderliğinde kurulan örgüt çatısı altında, tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ile disiplinli biçimde hareket ederek; sanıkların önceden tespit ettikleri işyerlerinden geceleyin birlikte bilgisayar, televizyon ve benzeri malzeme çaldıkları (...) sanıklar U. ve … K.'nın örgüte üye olmamakla birlikte örgüt lideri sanık İşat ile birlikte örgüt adına hırsızlık suçu işledikleri…" (Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.93, dpnt.23). Y.9.CD. 26.04.2013 Tarih ve 2013/903 E., 2013/6607 K. sayılı kararı: "TCK'nın 220/7. maddesinde düzenlenen örgüte yardım bakımından yardımın konusunun suç teşkil etmeyen bir fiilden ibaret olması gerektiği, yardımı oluşturan fiilin suç teşkil etmesi halinde ise artık örgüte yardım suçundan söz edilmeyip aynı Kanunun 220/6. maddesi kapsamında örgüt adına suç işleme olarak değerlendirilmesi gerektiği nazara alındığında, sanık Y.O. liderliğindeki örgüt tarafından İstanbul'a gönderilmek istendiğini bildiği 4 göçmenin çalıştığı firmasına ait otobüse yolcu olarak binmelerini sağlayarak bildiği 4 göçmenin çalıştığı firmasına ait otobüse yolcu olarak binmelerini sağlayarak diğer sanıklarla eylem ve fikir birliği içinde göçmen kaçakçılığı suçunu işleyen ve bu suçtan dolayı hakkında mahkumiyet hükmü kurulan şehirler arası otobüs firması çalışanı M.S.'ın kanıtlanan eyleminin örgüt adına suç işleme suçunu oluşturduğu" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.53, dpnt.91).

[354] Aksi yönde görüş ileri süren *Dursun*'a göre "suçların örgüt adına işlenmiş kabul edilebilmesi için, işlenen suçun örgüt hesabına, bir anlamda iş görme sözleşmesi mantığı çerçevesinde işlenmesi gerekir. Bir kimsenin örgütle olan ortaklığının bir gereği olarak işlemiş olduğu suç, örgüt adına suç işlemek olarak kabul edilmemelidir. Bu gibi durumlarda örgütle eşit seviyede iş yapma durumu söz konusudur. Örneğin çok iyi bir hırsızın % 50 ortaklıkla bir suç örgütü ile hırsızlık yapmak üzere anlaşmaları durumunda ortada örgüt adına bir hareketten söz etmek mümkün değildir. Bu durum bir konsorsiyumla, bir tüccarın çıkar birlikteliği saikiyle bir defalığına ya da süreklilik teşkil etmeyecek sayıda suç işlemesine benzer" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.230). Benzeri bir görüş için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.305.

[355] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.47; Tozman, **a.g.e.**, s.306-307; Kavlak, **a.g.e.**, s.406-407; Yurtlu, **a.g.e.**, s.181; Çakın, **a.g.e.**, s.73.

normu ihdas mantığına da uygun olduğu kabul edilmelidir. Bunun doğal sonucu olarak örgüt adına suç işleyen faili bu fiile azmettiren[356] ya da onun fiiline yardım eden ancak kendisi örgüt mensubu olmayan kimselerin TCK m.220/f.6 açısından sırf bu nedenle fail sıfatı almaları mümkün değildir. Ancak örgütün istemini icra eden failin bu fiiline, fiilin örgüt adına işlendiğini bilerek yardım eden kimseyi tamamen sorumluluk sahasının dışına çıkarmak da mümkün değildir. Bu kimse, söz konusu yardımı ile bir nevi *ifa yardımcısı* görevi üstlenmiş ve bu göreviyle hareketin tipik tehlikeliliğine iştirak etmiş olduğundan işlenen suç açısından olduğu gibi bunun örgüt adına işlenmesi suçu yönünden de şerik olarak sorumlu tutulacak olup kanuni düzenlemede TCK m.220/f.6 açısından suça iştirake engel bir husus yer almamaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, işlenen ya da iştirak edilen suçun "örgüt adına" işlenmesi gereğidir. Bu nedenle "örgüt adına işlenen suça" değil de "örgütün işlediği suça" iştirak edilmesi söz konusu ise örgüt adına suç işleme suçu oluşmayacaktır[357]. Bu çerçevede örgütü bir suçun işlenmesine azmettiren ya da teşvik eden kimsenin bu fiili, "örgüt adına bir suç işlenmesi" değil, aksine "örgüte bir suç işlettirilmesi" niteliğinde kabul edileceğinden, örgüt adına suç işleme kapsamında değerlendirilemeyecektir[358]. Bu durumda eğer örgüte bir yarar sağlanmakta ise duruma göre örgüte yardım etmekten söz edilebilirse de örgüt adına suç işleme suçundan söz edilmesi mümkün değildir. Yine aynı nedenle bir kimsenin, örgüt mensuplarının örgüt faaliyeti çerçevesinde işledikleri fiillere yardım etmesi halinde de örgüt adına suç işleme suçu oluşmayacaktır[359].

Suç örgütü adına hareket eden kimsenin bunun neticesinde bir kazanç elde edip etmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Fail nihayetinde bir kazanç elde etmek üzere anlaşmış olabileceği gibi suçu örgüt adına tamamen karşılıksız olarak

---

[356] Örgüt adına suç işlemeye azmettiren kimse mantık gereği örgüt mensubudur ve bu kimse, failliğin şerikliğe önceliği kuralı gereği TCK m.220/f.1 veya f.2 yanında ayrıca bir de TCK m.220/f.6'ya iştirakten dolayı sorumlu tutulmayacaktır. Ancak örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda sıklıkla karşılaşılan (Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.881) *azmettirmeye azmettirme* halinde aradaki azmettirenin örgüt mensubu olmaması mümkündür (Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.502). Bu kimse, hem somut olarak azmettirdiği suçtan hem de ayrıca örgüt adına suç işleme suçuna iştirakten dolayı sorumlu olacaktır.

[357] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.230; Tozman, **a.g.e.**, s.305.

[358] Bkz. ve krş. Şen, **a.g.e.**, s.100.

[359] Bkz. Karcılıoğlu, **a.g.e.**, s.96.

icra etmiş de olabilir. Her iki ihtimalde de suçun örgüt adına işlendiği kabul edilecektir[360].

Suçu örgüt adına icra etmek, suç örgütü adına suç işleme suçunun bir unsuru olduğundan, failin gerçekte herhangi bir suç örgütü adına hareket etmemekle birlikte, çeşitli nedenlerle örgüt adına hareket ettiğini beyan ederek suç işlemesi halinde suç örgütü adına suç işleme suçu oluşmayacaktır[361]. Özellikle, örgütlerin korkutucu gücünü kullanarak, onların isimlerini zikretmek suretiyle bazı suçları daha kolayca işleyen kimselerin bu fiilleri, gerçekte örgüt adına işlenmediği için TCK m.220/f.6 kapsamında değildir[362]. Esasen bu tür fiillerden suç örgütlerinin hiçbir yararı olmadığından ve bu fiiller suç için örgütlenme fiillerinin kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği yönünden meydana getirdiği tehlikeye de bir katkı mahiyeti

---

[360] Tozman, **a.g.e.**, s.305; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.231.

[361] Aralarında pratik bir farklılık olmamakla birlikte bu ihtimal, failin yanılarak, gerçekten örgüt adına hareket ettiğini düşündüğü hallerden niteliksel olarak farklılık arz etmektedir. Bu ilk halde fail tipiklik unsurlarının gerçekleşmediğini bilmekte ancak suçu daha kolay işleyebilmek için böyle bir intiba yaratmaktadır. Dolayısıyla burada bir hata hali söz konusu değildir. İkinci ihtimalde ise fail düştüğü hata nedeniyle aslında gerçekleşmeyen bir tipiklik unsurunun gerçekleştiği zannıyla hareket etmektedir. Örneğin örgüt lideri olduğunu zannettiği (A)'nın azmettirmesi üzerine örgüt adına hareket ettiğini zannederek (B)'yi kasten öldüren (C)'nin durumu böyledir. Bu halde ortada *tersine unsur yanılgısı* hali söz konusu olduğundan örgüt adına suç işleme suçu yönünden *işlenemez suçtan* söz edilecektir. Kavram için bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.445; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; R.B. Erman, **a.g.e.**, s.102-103.

[362] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.230; Tozman, **a.g.e.**, s.303-304, dpnt.844. *Özgenç* ise söz konusu ifadenin uygulamada hükmolunacak ceza miktarları yönünden çok ağır sonuçlar meydana getirmeye elverişli olması nedeniyle hükmün *"örgüte üye olmamakla birlikte örgütün korkutucu gücünden yararlanarak suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olma suçundan dolayı cezalandırılır"* şeklinde değiştirilmesinin daha adil olacağını ileri sürmektedir. Yazara göre "örneğin yağma suçunu işleyen kişi, suç işlemek için kurulmuş olan ve bu özelliği bilinen bir örgütün üyesi olduğunu söyleyerek, mağdurun korkmasını ve kendisinden istenen maddi menfaati temin etmesini sağlar. Bu durumda kişi işlediği yağma suçunun yanı sıra, gerçek içtima hükümlerine göre, örgüte üye olma suçundan dolayı cezalandırılacaktır" (Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.29. Benzer yönde bkz. Çakın, **a.g.e.**, s.75.). *Yurtlu* ise bu öneriye katılmakla birlikte, bu haliyle eksik kalacağını, çünkü bu şekilde bir normun, örneğin bir terör örgütünün bir suikastçi ile anlaşması ve bu kişinin örgüt adına suikast yapması gibi halleri kapsamayacağını belirterek fıkranın "*örgüte üye olmamakla beraber örgütün amacı doğrultusunda ya da örgütün korkutucu gücünden faydalanmak suretiyle suç işleyenler ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır"* şeklinde değiştirilmesini önermektedir (Yurtlu, **a.g.e.**, s.142) Bizce, bir fiilin örgütün korkutucu gücünden yararlanarak işlenmesi bir *örgütlenme fiili* değildir. Zira bu durumda bir kimse, örgütün meydana getirdiği tehlikeye, onun iradesine uygun şekilde suç işleyerek katkıda bulunmamakta; yalnızca kendisinin gerçekleştirdiği suçu daha kolay işleyebilmek için örgütün adını kullanmaktadır. Bu halde ise kamusal düzen, güvenlik ve barış açısından, işlenen suçtan bağımsız bir tehlike doğduğundan bahsetmek olanaksızdır. Bu nedenle bu tür fiiller çeşitli suç tipleri yönünden nitelikli hal olarak düzenlenebilirse de suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri içinde bu tür bir fiile yer verilmesi isabetli olmayacaktır. Kaldı ki örgütle hiçbir bağlantısı olmayan, hiçbir örgüt üyesi ile irtibatı veya tanışıklığı bulunması gerekmeyen bir kimsenin, sadece işlediği bir suçu örgütün korkutucu gücünü kullanarak işlemesi nedeniyle ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı cezalandırılması da bizce suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının ihdas gerekçeleri ile uyumlu değildir. Benzer mahiyette bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.303-304, dpnt.844.

taşımadığından suç için örgütlenme fiilleri kapsamında mütalaa edilmeleri de mümkün değildir. Nitekim bu tür fiiller, herhangi bir suç tipinde nitelikli hal kapsamında zikredilmiş olabilir[363]. Örneğin yağma suçunda, *"var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak"* bu suçun işlenmesi, TCK m. 149/f.1-(f)'de suçun bir nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Bir kimsenin gerçekte böyle bir durum olmamasına rağmen bir örgüt adına hareket ettiğini söylemek suretiyle, bu suç örgütünün oluşturduğu korkutucu güçten yararlanarak mağdura karşı yağma suçunu işlemesi halinde bu hüküm uygulanacak ve bu ihtimalde ayrıca TCK m.220/f.6 hükmü uygulanmayacaktır.

(3)- Örgütün Silahlı Olması

Suç örgütü adına suç işleme suçunun oluşabilmesi için gereken son maddi unsur *örgütün silahlı olması*dır. Gerçekten kanunda, bilahare TCK m.220/f.6'ya eklenen cümle ile örgüt adına suç işleme suçunun oluşabilmesi için, adına suç işlenen suç örgütünün silahlı olması gerektiği kabul edilmiştir[364]. Bu haliyle kanun koyucu, örgütün silahlı olmasını, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1) ve suç örgütüne üye olma (TCK m.220/f.2) suçları açısından cezanın arttırılmasını gerektiren bir "nitelikli hal" olarak öngörmüşken, suç örgütü adına suç işleme suçu açısından "zorunlu bir unsur" haline getirmiştir. Buna göre eğer adına suç işlenen suç örgütü silahlı değilse, TCK m.220/f.6'da tanımlanan suç örgütü adına suç işleme suçu da oluşmayacaktır[365].

Bir suç örgütünün ne zaman silahlı örgüt niteliğinde kabul edileceğini yukarıda suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun nitelikli halini incelerken dile getirmiştik[366]. Orada belirttiğimiz hususlar elbette burası için de geçerlidir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, örgütün örgütsel amacını

---

[363] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.230; Tozman, **a.g.e.**, s.304.
[364] Tozman, **a.g.e.**, s.299; Yurtlu, **a.g.e.**, s.144; Ünlü, **a.g.e.**, s.119.
[365] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.884. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.48; Tozman, **a.g.e.**, s.299; Yurtlu, **a.g.e.**, s.144; Ünlü, **a.g.e.**, s.118. Buradaki silahlı örgüt, yalnızca TCK m.314'teki amaçlarla kurulmuş silahlı örgüt değildir. Aksi halde bu düzenleme burada değil, TCK m.314'te özel olarak düzenlenirdi. Bu nedenle suç örgütü ister Anayasal düzene karşı suçlar isterse de bu kapsamda olmayan suçları işlemek üzere kurulmuş olsun, her halde eğer silahlı ise bu örgüt adına suç işlenmesi TCK m.220/f.6'nın uygulanmasına sebebiyet verebilecektir. Aynı yönde bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.691; Yurtlu, **a.g.e.**, s.144.
[366] Bkz. Yuk. **§ 2**, III.

teşkil eden faaliyetlerinde kullanılmak üzere silah ya da silahların bulunması ve bunların örgüt üyelerinin kullanımına hazır halde bulundurulmasıdır[367]. Örgütün yalnızca bazı faaliyetleri sırasında kullanmak üzere silahları depolaması ve bunun dışında örgüt üyelerinin silah taşımaması ya da diğer bazı faaliyetlerde kullanmamaları örgütün, silahlı örgüt olarak vasıflandırılmasına engel değildir[368]. Diğer taraftan burada örgütün silahlı olması ile örgüt üyelerinin silahlı olmasını da birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kanun, silahlı olmasından bahisle esasen örgütün, silahı eylemsel bir araç olarak benimseyip tekil anlamda örgüt üyeleri üzerinde ya da müstakilen başka bir yerde bulundurmasını işaret etmiştir[369]. Bu silah örgüt üyelerinde her zaman bulunabileceği gibi yalnızca bazı faaliyetlerde de kullanılabilir[370]. Bu şekilde, eğer örgütün silahlı olduğu söylenebiliyorsa bu örgüt adına suç işleyen kimse cezalandırılacaktır. Aksi halde, yani suç örgütü silahlı değilse, böyle bir örgüt adına suç işleme fiili, örgüt adına suç işleme suçunu oluşturmayacaktır[371].

Kanun yalnızca örgütün silahlı olmasını aramış olup suçun da silahla işlenmesi ya da örgüt adına suç işleyen kimsenin de silahlı olması aranmamıştır. Bu nedenle suç örgütünün silahlı olduğunun kabulü halinde, örgüt adına işlenen suçun silahla işlenip işlenmediğine ya da failin silahlı olup olmadığına bakılmaksızın TCK m.220/f.6 uygulanacaktır. Buna karşılık, örgüt silahlı bir suç örgütü değilse, faile taşere edilen suç somut olayda silahla işlenmiş ya da en başından bu şekilde icra edileceği planlanmış bile olsa örgüt adına suç işleme suçu oluşmayacaktır.

2- Suçun Manevi Unsurları

Suç örgütü adına suç işleme suçunda da diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında olduğu gibi manevi unsur *kast*tır[372]. Buna göre suçun oluşabilmesi için

---

[367] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.75; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.290; Tozman, **a.g.e.**, s.365; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.260; Ersan, **a.g.e.**, s.391; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Kavlak, **a.g.e.**, s.422.

[368] Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3492; Akkaya, **a.g.e.**, s.29; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.265-266; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.102; Zeybek, **a.g.e.**, s.102.

[369] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.291.

[370] Tozman, **a.g.e.**, s.336.

[371] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.48.

[372] Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82; Kavlak, **a.g.e.**, s.412.

failin, bir suç örgütü adına bilerek ve isteyerek bir suç işlemesi yani kasten hareket etmesi gerekmektedir. Haliyle bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir[373].

Failin bu suç tipi açısından kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi için evvela örgüt adına işlediği suça dair kastının varlığı gereklidir[374]. Burada failin, bir suç tipini örgüt adına işlediğinden söz edildiğinden, işlenen bu suçu da kasten gerçekleştirmesi işin mantığı icabıdır. Ancak işlenen suça ilişkin kast ile suç örgütü adına suç işleme suçuna ilişkin kast muhteviyatı itibariyle birbirinin aynı değildir: Bu ikincisi, birincisine ilişkin tüm unsurların yanında fiilin örgüt adına işlendiğine ilişkin bilinci de ihtiva etmektedir. Doğal olarak failin suç örgütü adına suç işleme suçu yönünden kasten hareket ettiğinden söz edebilmesi için evvela örgüt adına işlenen suça ilişkin tüm maddi unsurları bilmesi ve istemesi şarttır. Eğer fail işlenen suç yönünden kasta sahip değilse ve örneğin suçu taksirle işlemiş ise bu durumda örgüt adına suç işleme suçu yönünden herhangi bir değerlendirme yapılmasına da gerek olmayacaktır.

İkinci olarak fail söz konusu suçu "bir suç örgütü adına" işlediğini de bilmelidir[375]. Bu, suç örgütü adına suç işleme suçunun manevi unsuru olan kastı, muhteviyatı itibariyle örgüt adına işlenen suçun manevi unsurundan ayırmaktadır. Fail bir suç tipini kasten gerçekleştirse bile eğer örgüt adına işlediğini bilmemekte ise veya bu konuda hataya düşmüşse kasten hareket ettiğinden söz edilemeyecektir[376]. Örneğin kiralık katil (A), (B)'yi öldürme konusunda (C) ile anlaşmıştır. Ancak (C)'nin bir suç örgütü lideri olduğunu ve kendisinden örgüt adına suç işlenmesinin istendiğini bilmemektedir. Bu durumda (B)'yi öldüren (A)'nın, işlenen suç açısından kasten hareket ettiği şüphesiz ise de suç örgütü adına suç işleme suçu yönünden kastından söz edilmesi mümkün değildir. Fail, bir suç örgütü adına hareket ettiğini bilmemekte ise neticede gerçekleştirilen fiilden örgüt bir yarar elde etmiş olsa bile suç örgütü adına suç işleme suçu oluşmaz[377].

---

[373] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e**., s.886; Tozman, **a.g.e.**, s.356.
[374] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82.
[375] Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82; Tozman, **a.g.e.**, s.303, 356; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.234; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Çakın, **a.g.e.**, s.85.
[376] Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Tozman, **a.g.e.**, s.356; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.234.
[377] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Tozman, **a.g.e.**, s.303; Kavlak, **a.g.e.**, s.414.

Failin bir suçu, örgüt adına işlediğini bildiğinden söz edebilmek için evvela bir suç örgütünün varlığını bilmesi gerekmektedir. Buna göre fail, adına suç işlediği yapının bir suç örgütü olduğunu bilmelidir. Bunun için failin bir örgütün var olduğunu ve bunun amaç fiillerinin suç teşkil ettiğini bilmesi gerekmektedir. Özellikle örgütsel amacı teşkil eden fiillerin bilinmesi kastın varlığı açısından şarttır; zira failin örgüt adına suç işlediğinden söz edilebilmesi için işlediği fiilin örgütsel amaç dahilinde olduğunu bilmesi gerekmektedir[378]. Buna karşılık, bu örgütün kaç kişiden oluştuğu, nihai hedefinin ne olduğu, kim tarafından yönetildiği gibi detayları bilmesine gerek yoktur. Bunun gibi, failin örgütün üyelerini şahsen tanıması da gerekli değildir. Hatta örgütün genel çağrısına uyularak suç işlenmesi ya da azmettirmenin azmettirilmesi hallerinde olduğu gibi failin, örgütün herhangi bir üyesi ile irtibata geçmiş olması da şart değildir. Failin, adına hareket ettiği yapının, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amaçlı bir örgütlenme olduğunu bilmesine rağmen, nitelemede hataya düşerek bunun bir suç örgütü olmadığını düşünmesi ise kastını etkilemeyecektir[379].

Failin, bu suç tipi yönünden kasten hareket ettiğinden söz edebilmek için, suçu bir suç örgütü adına işlediğini bilmesi gereklidir ancak yeterli değildir; fail adına suç işlediği örgütün silahlı olduğunu da bilmelidir[380]. Bununla birlikte failin, örgütün silahlı olmasına dair tüm detayları bilip bilmemesinin ya da bu konuda bir niteleme yanılgısına düşmesinin kastının varlığı açısından bir önemi yoktur.

Kanunda suç tipinin icrası açısından kastın dışında başkaca bir manevi unsura yer verilmemiştir. Bu nedenle failin, örgüt adına suç işlerken hangi amaçla hareket ettiği hususunun suçun oluşması açısından bir önemi yoktur[381]. Fail söz konusu suçu

---

[378] Tozman, **a.g.e.**, s.356; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.83.

[379] Bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Bohlander, **a.g.e.**, s.61; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; c.II, k.no:1078-1079; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; R.B. Erman, **a.g.e.**, s.40.

[380] Ünlü, **a.g.e.**, s.119.

[381] Tozman, **a.g.e.**, s.305; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.81. *Dursun*, suçun örgüt adına işlenmesini saik olarak nitelemekte ve bu nedenle de bu suçun özel kastla işlenebilen bir suç olduğunu belirtmektedir. Yazara göre "(...)örgüt adına suç işlemek özel kastla işlenebilen bir suçtur. Özel kast ise işlediği fiil ile örgüte katkı sağlama saikini zorunlu kılar" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.231). Bizce bu görüş isabetli değildir. Zira örgüt adına işlenen söz gelimi mala zarar verme suçu açısından bu suçun bir örgüt adına işlenmesi nedeniyle söz gelimi elde edilecek yarar (bu suç tipi açısından esasen hiçbir önemi olmamakla birlikte) *saik* olarak nitelenebilir ise de "işlenen suçun örgüt adına işlenmesine dair bilgi ve istem", örgüt adına suç işleme suçu açısından "zaten kastın muhteviyatı içinde" olduğundan bunun inceleme

bir karşılık elde etme amacıyla işleyebileceği gibi tamamen ideolojik saiklerle, özel bir amaç olmaksızın da işleyebilir; önemli olan silahlı suç örgütü adına bir suçun işlenmesidir[382]. Failin bununla neticede nereye varmak istediğinin bir önemi yoktur.

Bu tespitlerimizin doğal sonucu olarak suçun doğrudan kastla işlenmesi kadar olası kastla işlenmesi de mümkündür[383]. Örneğin fail, bu suç tipinin "suçu örgüt adına işleme" ve "örgütün silahlı olması" unsurlarının somut olayda var olabileceği hususunda kesin bir bilgiye sahip olmamasına rağmen, bu olasılığı kabullenip fiilinin bu husus yönünden olası niteliğini dışsal tesadüflere terk ederek suçu icra etmişse, suç örgütü adına suç işleme suçunu olası kastla işlediği kabul edilecektir.

3- Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Suç örgütü adına suç işleme suçunda objektif tipikliğin sağlanabilmesi için zaten "örgüt adına işlenen fiilin suç teşkil etmesi gerektiği" açıktır. Eğer bu fiil herhangi bir suretle bir hukuka uygunluk nedeni taşıyorsa, zaten suç teşkil etmeyeceğinden, örgüt adına bir suç işlenmiş de olmayacaktır. Suç teşkil eden bir fiilin örgüt adına işlenmesini ayrıca hukuka uygun kılan bir hukuka uygunluk nedeninden bahsetmek ise mümkün değildir: Kanunun suç saydığı bir fiili, hem de bir suç örgütü adına işleyen bir kimsenin, mağdurun rızası, meşru savunma, hakkın icrası veya kanunun hükmü hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanması söz konusu olamaz. Nitekim bir önceki kısımda işaret ettiğimiz üzere, münhasıran suç örgütüne üye olma suçu açısından söz konusu olabilecek olan gizli soruşturmacı tedbirinin, suç örgütü adına suç işleme suçu açısından uygulanabilmesi mümkün değildir[384]. Zira CMK m.139/f.5'te açık bir şekilde "*soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez"* denilmiştir. Bu nedenle örgütün faaliyetlerini izlemek ve delil toplamak için örgüte üye olma yolunu seçmeyen ve örgütü dışarıdan izlemeyi tercih eden bir kamu görevlisinin, sırf bu görevini ifa edebilmek için, örgüt yöneticileri ile örgüt adına suç işlemek üzere anlaşıp bu suçu icra edebilmesi kanun

konumuzu teşkil eden suç tipi yönünden "saik" olarak nitelenebilmesi mümkün değildir. Fail suçu, "örgüt adına işleme bilgi ve iradesi ile hareket etmiyorsa" zaten kasten hareket etmiyor demektir.

[382] İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.81; Zeybek, **a.g.e.**, s.95.

[383] Aksi yönde görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.283.

[384] Bkz. Yuk. **§ 3**, I, B, 3.

tarafından kabul edilmiş değildir. Bu nedenle gizli soruşturmacı tedbiri örgüt adına suç işleme suçu açısından bir hukuka uygunluk nedeni teşkil edemez. Bu şekilde, örgüt adına suç işleme yetkisi veren başkaca bir kanun maddesi de söz konusu değildir. Esasen suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin açıklamalarımızda vurguladığımız üzere bir hukuk devletinde bu şekilde yetki veren bir hukuk normundan söz edilebilmesi hiçbir durumda mümkün de değildir[385]. Bu nedenle örgüt adına suç işleme suçu yönünden uygulanabilecek bir hukuka uygunluk nedeninden söz etmeye olanak bulunmamaktadır.

C- Kusurluluk

Kanunda genel olarak öngörülen kusurluluğu kaldıran nedenlerin suç örgütü adına suç işlemek suçu açısından da tatbik sahası bulması mümkündür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, örgüt adına işlenen suç yönünden kusurluluğu kaldıran nedenlerin, örgüt adına suç işleme suçu yönünden de kusurluluğu kaldırdığından söz edilemeyeceği hususudur. Kanunda "örgüt adına suç işlenmesinden" söz edildiğinden, örgüt adına suç teşkil eden bir fiilin işlenmesi halinde bu fiilin, failin kusur yeteneğinin ya da kusuru kaldıran bir nedenin bulunması sebebiyle cezalandırılabilir olmaması ihtimalinde dahi, suç örgütüne üye olma suçunu oluşturduğu kabul edilecektir[386]. Bu durumda örgüt adına suç işleme suçu açısından cezayı kaldıran bir nedenin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilecektir; yoksa işlenen suçta failin kusurunun olmaması, örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine tek başına engel değildir.

Bu çerçevede belirtmemiz gerekir ki kural olarak, akıl hastası ya da kusur yeteneği bulunmayan çocukların da bir suç örgütü adına suç işlemeleri mümkündür. Örgüt yöneticileri, bir akıl hastası ya da çocuğu, örgüt hiyerarşisi altına yerleştirerek

---

[385] Bkz. Yuk. **§ 2**, II, C.

[386] Failin kusur yeteneğinin bulunmaması, işlediği fiilin "suç" teşkil etmesini engellememektedir. Zira kusur yeteneği bulunmaması bir ceza hukuku haksızlığına sebebiyet verilemeyeceği anlamına gelmeyecektir. Kural olarak bir akıl hastası da kasten öldürme suçunu işleyebilir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.370 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.147; Zafer, **Genel Hükümler**, s.329-330; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.481. Ancak maddi unsurların algısal bilgisine vakıf olamayacak derecedeki akıl hastaları ile ilgili yukarıda belirttiğimiz açıklamalarımız açısından bu belirttiğimiz kuralın bir istisnasının olması mümkündür. Bu nedenle her bir suç tipi açısından ayrı ayrı yapılacak değerlendirmede, maddi unsurların algısal bilgisine dahi vakıf olma yeteneği olmayan kimseler açısından, fiilin kasten gerçekleştirildiği söylenemeyecektir. Bkz. Ozansü, **Kast**, s.56-57.

örgütün bir parçası yapabilecekleri gibi onlardan sadece tek bir fiil açısından da yararlanabilirler. Çoğu zaman bu halde, ortada bir dolaylı fail bulunsa da bu kimselerin de suçun faili oldukları noktasında bir tereddüt yoktur. Ancak bu kimseler gerçekleştirdikleri bu fiilden dolayı kınanamayacaklarından, kanunun öngördüğü şekilde haklarında cezaya hükmolunmaz ve bunlara özgü seçenek yaptırımların uygulanması yoluna gidilir[387]. Eğer söz konusu akıl hastalığı, yaş küçüklüğü veya sağır-dilsizlik, failin kusur yeteneğini tamamen kaldırmayıp da azaltmakta ise örgüt adına suç işleyen bu kimselere verilecek cezalarda kanunun öngördüğü oranlarda indirim yapılacaktır[388]. Haliyle tüm bunlar, hem gerçekleştirdikleri suç hem de bu suçu örgüt adına işleme suçundan dolayı kusurlarının bulunmadığı gerekçesi ile cezalandırılmayacak ya da haklarında ayrı ayrı tatbik edilecek cezalarda indirim yapılacaktır. Ancak kusur yeteneğinin bulunup bulunmaması açısından kriter olarak *"fiilin hukuki anlam veya sonuçlarını algılama yeteneğinin"* tespiti noktasında[389], işlenen suç ile bunun örgüt adına işlenmesi suçu açısından farklı bir değerlendirme yapılması bizce elzemdir. Örneğin 12-15 yaş grubundaki bir çocuğun işlediği mala zarar verme fiili açısından, TCK m.151 yönünden yapılacak bir değerlendirmede fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabildiği, buna karşılık TCK m.220/f.6 yönünden yapılacak değerlendirmede aynı algı seviyesini taşımadığı sonucuna varılması mümkündür[390]. Bu nedenle işlenen suç ile bu suçun örgüt adına işlenmesi açısından kusur yeteneğini kaldıran halleri ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Eğer failin, mala zarar verme suçu açısından algılama ve irade yeteneğini taşıdığı kabul edilirse bu suç nedeniyle cezalandırılması gündeme gelecek, ancak bunu örgüt adına işlemenin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamadığı kabul edilmekte ise ayrıca örgüt adına suç işleme suçu dolayısıyla cezalandırılması mümkün olamayacaktır.

Kusur yeteneği bulunmakla birlikte, somut olayda suç örgütü adına suç işleme suçunun icrası yönünden bir mazeret nedeni bulunan failler açısından kanunun ilgili hükmüne göre de cezaya hükmedilememesi veya haklarında verilecek

---

[387] Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.316; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.487.
[388] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.666-667; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.881-883; Zafer, **Genel Hükümler**, s.494.
[389] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.374 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.482; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.302-303.
[390] Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.303; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.374.

cezada indirim yapılması mümkündür. Ancak burada da mazeret nedeninin *örgüt adına suç işleme suçuna ilişkin olarak söz konusu olması* gerektiği unutulmamalıdır. Örgüt adına suç işleyen kimse, işlediği bu suç nedeniyle bir mazeret nedeninden yararlansa bile fiili suç teşkil edeceğinden, söz konusu mazeret nedeni ayrıca suçu örgüt adına suç işleme suçu yönünden de sonuç doğurmadıkça, bu suçun örgüt adına işlenmesinden dolayı TCK m.220/f.6 uyarınca cezalandırılacaktır.

Kanunda bulunan mazeret nedenlerinden bir kısmı niteliği itibariyle bu suç tipi açısından uygulanabilir durumda değildir. Örneğin TCK m.29'da düzenlenen *haksız tahrik* hükümlerinin suç örgütü adına suç işleme suçu açısından uygulanabilmesi mümkün değildir. Zira haksız tahrikten söz edilebilmesi için failin gerçekleştirdiği ve suç teşkil eden fiilin, "*tahrik teşkil eden fiil nedeniyle"* işlenmiş olması gereklidir[391]. Oysa suç örgütü adına suç işleme suçunda, faili suç işlemeye sevk eden neden örgütün bu yöndeki istemidir. Fail bu isteme icabet ettiği için işlediği suç da örgüt adına işlenmiş sayılacaktır. Yine dikkat edilmelidir ki fail, somut olayda örgüt adına somut bir mağduru hedef alsa dahi örgüt adına suç işleme suçu yönünden suç tipinin mağduru toplumu oluşturan herkes olacaktır[392]. Haliyle, haksız tahrik hükümlerinin ancak suçun tahriki teşkil eden fiili gerçekleştiren kimseye karşı işlenmesi halinde tatbik edilebileceği genel kuralı[393], burada da bu hükümlerin uygulanması imkanını ortadan kaldıracaktır. Bu nedenlerle, bu suç tipi açısından haksız tahrik hükümleri uygulanabilir olamayacaktır[394].

Fail, kendisini veya bir başkasını bir tehlikeden kurtarmak amacıyla örgüt adına suç işlemek zorunda kalmış olabilir. Bu durumda koşulları varsa zorunluluk haline ilişkin hükümlerin (TCK m.25/f.2) uygulanması bizce mümkündür. Ancak bunu, "örgüt adına işlenen suçun zorunluluk hali çerçevesinde işlenmesi" ile

---

[391] Bostancı Bozbayındır, **a.g.e.**, s.216; A. K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.60-61.
[392] Bkz. Yuk. **§ 1**, III, C.
[393] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.434-435; Zafer, **Genel Hükümler**, s.359; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.523; A. K. Yıldız, **Türk Ceza Kanunu**, s.62; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.351; Mahmutoğlu, Karedeniz, **a.g.e.**, s.650; Bostancı-Bozbayındır, **a.g.e.**, s.211-212.
[394] Esasen, bir kimsenin haksız bir fiilin etkisi altında iken örgütün çağrısı üzerine suç işlemesi mümkündür. Örneğin bir fabrikada tazminatları ödenmeyerek işten atılan işçilerden bir kısmı, bir örgütün bunun intikamının alınması amacıyla fabrikaya karşı mala zarar verme suçunun işlenmesi şeklindeki genel çağrısına icabet ederek örgüt adına mala zarar verme suçunu işleyebilirler. Bu halde işçilerin gerçekleştirdikleri mala zarar verme suçu açısından haksız tahrik hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı tartışılabilir. Ancak her durumda, bunun örgüt adına işlenmesi ile ortaya çıkan "örgüt adına suç işleme suçu" açısından haksız tahrik hükümleri belirttiğimiz nedenlerle uygulanabilir olmayacaktır.

karıştırmamak gerekir. Gerçekten fail, örgüt adına suç işlemek amacıyla anlaşmış ve fiili de icra etmeye karar vermiş iken gelişen öznel koşullara göre zorunluluk halinin tartışılabileceği bir durum oluşmuş olabilir. Ancak bu durum, hiçbir halde bir suçun örgüt adına işlenmesini zorunlu kılamayacağından, neticede ya fiili örgüt adına işlemediği ya da zorunluluk halinin koşullarının gerçekleşmediği kabul edilecektir.

TCK m.28'de düzenlenen *cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidin* ise tüm örgütlenme suçlarında olduğu gibi bu suç tipi açısından da cari olması mümkündür[395]. Bu ihtimalde faile, örgüt adına bir suç işlemesi için, karşı koyamayacağı ve kurtulamayacağı bir cebir ve şiddet veya ağır bir korkutma veya tehdit uygulanmakta ve bu cebir veya şiddet, korkutma ve tehdidin etkisi altında fail örgüt adına suç işlemektedir. Bu halde failin kusurunun bulunmadığı kabul edilecek ve ne işlediği bu suçtan dolayı ne de suç örgütü adına suç işleme suçundan dolayı cezalandırılması söz konusu olamayacaktır[396]. Örneğin bir terör örgütünün rehin aldığı ailesini öldürmekle tehdit ettiği bir kimseye, bir kolluk görevlisine silahlı saldırıda bulunma fiilini işlettirmesi halinde faile, ne işlediği bu suçtan dolayı ne de örgüt adına suç işleme suçundan dolayı ceza verilmeyecektir.

Son olarak, *kusuru kaldıran hata hükümlerinin,* suç örgütü adına suç işleme suçu açısından uygulanabilmesi de mümkün olup bu hususta genel kurallar geçerlidir. Örneğin aslında muhakkak ve ağır bir tehdit olmamasına rağmen bu şekilde bir tehditle karşılaştığı konusunda kaçınılmaz hataya düşen kimsenin kusuru olmadığı kabul edilecektir[397].

D- Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1- Suça Teşebbüs

Örgüt adına herhangi bir suç tipini işlemeyi kastedip de elverişli hareketlerle icrasına başlayan kimse bilahare elinde olmayan nedenlerle tamamlayamamış yani

[395] İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.99; Kavlak, **a.g.e.**, s.420; Çakın, **a.g.e.**, s.89.
[396] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.342; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.403-404; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.501-503.
[397] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.453; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.357; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.562-563; Zafer, **Genel Hükümler**, s.363-364.

bu suç teşebbüs aşamasında kalmış olsa bile suç örgütü adına suç işleme suçunun tamamlandığını yukarıda belirtmiştik. Bu kabulümüzün doğal sonucu olarak suç örgütü adına suç işleme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi bizce mümkün değildir[398]. Gerçekten, yukarıda belirttiğimiz üzere; kanun, işlenmesi hedeflenen suçun tamamlanması veya teşebbüs aşamasında kalması arasında bir farklılık aramadığı gibi esasen örgüt adına işlenen bir suçun tamamlanması veya teşebbüs aşamasında kalmasının toplumsal düzen, barış ve güvenlik hakkının ihlali açısından bir farklılık yaratması mümkün de değildir[399]. Haliyle, fail bir zarar suçunun veya bir soyut tehlike suçunun örgüt adına doğrudan doğruya icrasına başlamış ancak elinde olmayan sebeplerle tamamlayamamış veya zarar suçundaki netice gerçekleşmemiş ise bu suçlar yönünden suça teşebbüs nedeniyle sorumlu tutulacak, fakat bu suçların icrasına başlamakla örgüt adına suç işleme suçunu icra edip tamamlamış sayılacak ve bu nedenle TCK m.220/f.6 gereğince tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılacaktır[400]. Bunun doğal sonucu olarak suç örgütü adına suç işleme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanması olanaklı değildir[401].

---

[398] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.87; Çakın, **a.g.e.**, s.93. *Tozman*'a göre örgüt adına suç işleme suçu açısından teşebbüs ancak işlenen suç bakımından söz konusu olabilir ve bu halde de örgüt adına suç işleme suçu oluşmaz. Zira bu hükmü ancak "tamamlanmış suçlar" açısından uygulamak mümkündür. Yazara göre "bu hüküm zaten suç ve cezaların şahsiliği, fiille orantılı ceza verme ilkelerine aykırıdır. Bir de sadece teşebbüs halinde kalan suçlar için de faile örgüt üyeliğinden ceza vermek yoluna gidilmemelidir" Tozman, **a.g.e.**, s.378. Aksi yönde görüş için bkz. Ersan, **a.g.e.**, s.393; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.112; Zeybek, **a.g.e.**, s.112.

[399] Bkz. Yuk. **§ 3**, II, B, 1, b, (1).

[400] Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.883; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.87; Kavlak, **a.g.e.**, s.426-427; Çakın, **a.g.e.**, s.93.

[401] *İ. Dursun* ve *Ünlü* ise bu halde suç örgütü adına suç işleme suçunun da teşebbüs aşamasında kalacağını ve faile örgüte üye olma suçuna teşebbüs nedeniyle ceza verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.232; Ünlü, **a.g.e.**, s.122). Bu yazarlardan *İ. Dursun*'a göre "örgüt üyesi olunmadığı halde örgüt üyesi olma suçunun gerçekleşmiş sayıldığı iki durum söz konusudur: Örgüt adına suç işlendiğinde de örgüte yardım yapıldığında da örgüte üye olma suçu gerçekleşmiş sayılır. (...) Örgüte yardım fiili tamamlanamadığı, teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda örgüte üye olma suçunun cezası tamamlanmış halden değil, örgüte üye olma suçuna teşebbüsten verilecektir. Bu durumda örgüte üye olunmadan örgüte üye olunma suçunun işlenmiş kabul edildiği iki eylem karşısında farklı sonuçlara varmak doğru olmaz. Buna göre örgüte yardım eylemi tamamlanamadığında örgüte üye olma suçunun teşebbüs haliyle cezalandırılması kabul ediliyorsa, örgüt adına suç işlenmesi durumunda da örgüt adına işlenen suçun teşebbüs aşamasında kalması durumunda da örgüte üye olma suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir" (İ. Dursun, **a.g.e.**, s.232. Ayrıca bkz. **A.e.** s.300 vd.). Yazarın bu sonuca varması, "suç örgüt adına suç işleme" ve "suç örgütüne yardım etme" fiillerini "suç örgütüne üye olmanın" birer görünüş biçimi olduğunu kabul etmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa her iki fiil de bağımsız bir suç tipi olup kanun, yalnızca verilecek ceza açısından suç örgütüne üye olma suçuna atıf yapmıştır *(Bkz. Yuk. **§1**, IV, A, 2, c)*. Nitelik olarak da her iki fiil birbirinden son derece farklıdır. Kanun, örgüt adına suç işleme suçunda faili, işlediği suçla ihlal ettiği hukuksal değer dışında ayrıca, "kamusal düzen, barış ve güvenlik içinde

2- Suça İştirak

aa- Suç örgütü adına suç işleme suçu, bir *çok failli suç* olmaması nedeniyle faillik yönünden genel kurallara tabi olup bu suçun müşterek faillik, yan yana birlikte faillik, müstakil faillik veya dolaylı faillik şeklinde icrası mümkündür. Bu kapsamda, suç örgütü, bir suçu tek bir faile taşere edebileceği gibi birden fazla faile birlikte de taşere edebilir. Bu durumda örgüt adına birlikte ya da ayrı ayrı suç işleyenlerin her biri, suç örgütü adına suç işleme suçu yönünden fail olarak kabul edileceklerdir. Buna karşılık faillerin doğrudan fail değil de dolaylı fail olması da mümkündür. Buna göre eğer bir kimse, bir suç örgütü adına işlenen suçta *bir başkasını araç olarak kullanmakta* yani iradesi üzerinde hakimiyet kurduğu birine örgüt adına suç işletmekte ise bu kimse de fail olarak sorumlu tutulacaktır (TCK m.37/f.2)[402]. Örneğin, bir kimse bir başkasını tehdit veya korkutma yoluyla bir örgüt adına suç işlemeye zorlayabilir. Bu durumda hem TCK m.28, hem de m.37/f.2 gereğince korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılacaktır[403].

bb- Suç örgütü adına suç işleyen failin bu fiiline azmettirme suretiyle iştirak mümkündür ancak burada suçun işlenmesinin münhasır nedeni örgütün istemi olacağından, bu suç açısından azmettirme hükümleri de münhasıran *azmettirmenin azmettirilmesi* halinde[404] tatbik imkanı bulabilecektir. Zira ilk azmettiren örgüt mensubu bu suç tipi açısından fail olamayacağı gibi suçun ancak bir örgüt mensubunun istemi ile işlenmesi kaçınılmaz olduğundan işin doğası gereği azmettiren de olamayacaktır. Örneğin örgüt lideri (A), (B)'yi (C)'nin öldürülmesine azmettirmiş, (B) de aynı amaçla (D)'yi azmettirmiş ve (D) fiili icra etmiş ise (A) zaten örgüt yöneticisi olduğundan örgüt adına suç işlemeye azmettirmeden dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Buna karşılık (B), (D)'yi hem (C)'nin öldürülmesi hem de bunun örgüt adına işlenmesine azmettirmiş olacağından hem kasten öldürme hem de

---

yaşama hakkını da ihlal ettiği" için cezalandırmaktadır *(Bkz. Yuk. §1, III, B, 2, b)*. Yukarıda zikrettiğimiz üzere örgüt adına işlenen bir suçun tamamlanması veya teşebbüs aşamasında kalmasının, toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkının ihlali açısından bir farklılık yaratması ise elbette mümkün değildir.

[402] Bohlander, **a.g.e.**, s.156; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1243; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392-393; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s. 68-69.

[403] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.304; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.446; Zafer, **Genel Hükümler**, s.426.

[404] Bkz. Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.502.

örgüt adına suç işleme suçları yönünden azmettiren sıfatıyla ayrı ayrı cezalandırılacaktır[405]. Ancak bunun için aradaki azmettirenin, söz konusu suçun silahlı suç örgütü adına işlenmesini azmettirdiğini bilmesi yani kastının bu durumu da kapsaması gerektiği şüphesizdir[406]. Verdiğimiz örnekte (A) ve (B)'nin işlenen kasten öldürme suçuna azmettirme açısından sorumluluğu ise genel hükümlere tabi olacaktır. Örgüt adına işlenen suça yardım etmek suretiyle iştirak açısından ise bu şekilde bir sınırlandırmaya gitmeye olanak yoktur; örgüt mensubu olmayan kimsenin, örgüt adına suç işleyen kimsenin bu fiiline iştiraki halinde, eğer şerik işlenen suçun örgüt adına işlendiğini bilmekte ise yani kastı hem işlenen suçu hem de bunun örgüt adına işlenmesini kapsamakta ise[407] hem işlenen suça hem de suç örgütü adına suç işleme suçuna iştirakten dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Buna karşılık şerikin kastı yalnızca iştirak ettiği suça yönelik olup bunun örgüt adına işlendiğini bilmemekte ise yalnızca örgüt adına işlenen örneğin kasten öldürme suçundan dolayı sorumlu tutulacak bu ihtimalde şerike ayrıca suç örgütü adına suç işleme suçuna iştirakten dolayı ceza verilmeyecektir.

3- Suçların İçtimaı

a- Gerçek İçtima ve Bu Hükmün Uygulanmayacağının Açıkça Belirtildiği Özel Hükümler Açısından

Fail, örgüt adına suç işlemesi durumunda esasen aynı fiil ile kanunun birden fazla hükmünü ihlal etmekte ise de kanun, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin, *ayrıca* örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılacağını hükme bağlayarak açıkça *gerçek içtima* kuralına yer vermiştir. Buna göre fail, örgüt adına

---

[405] *Tozman,* "mevcut hukuk" açısından suç örgütü adına suç işleme suçunun yalnızca örgüt adına fail sıfatıyla suç işleyen kimseler açısından söz konusu olabileceğini belirtmektedir. Bu kişileri azmettirenler ve yardım edenler ise yalnızca azmettirdikleri veya yardım ettikleri suçun cezası ile cezalandırılacaklardır. Buna göre örgüt adına işlenen suça azmettiren ya da yardım edenler örgüt adına suç işleme suçu yönünden ne fail ne de azmettiren sıfatıyla cezalandırılamayacaklardır. Ancak yazar olması gereken hukuk açısından azmettirenin de örgüte üye olmak suçundan cezalandırılması gerektiği kanaatindedir. Zira azmettiren olmasaydı bu suç işlenmeyecekti. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.387.

[406] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1303; Bohlander, **a.g.e.**, s.169; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.530; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.468-469; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.413.

[407] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.480-481; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.419; Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.168-169.

işlediği suç (örneğin kasten öldürme suçu) ile bu suçu örgüt adına işleme suçundan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır[408]. Örgüt adına işlenen suç ister zarar ister tehlike suçu olsun, ister teşebbüs aşamasında kalsın ister tamamlansın, bu suçta ister tek başına ister müşterek fail olunsun, her iki suçun cezaları ayrı ayrı belirlenecek ve fail, her iki fiilden dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Genel kural bu olmakla birlikte kanun koyucunun çeşitli mülahazalarla bu genel kuraldan ayrıldığı bazı durumlar da söz konusu olabilmektedir. Mevzuatımızda örgüt adına işlenmesine rağmen TCK m.220/f.6'nın uygulanmayacağının açıkça belirtildiği suç tiplerine TMK m.7'de yer verilmiştir. Gerçekten kanun koyucu, temel olarak suç örgütleri adına işlenen suçlar açısından TCK m.220/f.6'da bir genel hükme yer vermiş ise de terör örgütleri adına işlenen bazı suçlar açısından ayrık bir hükme yer vermiştir. Anılan TMK'nın 7. maddesine eklenen son fıkra ile bazı suç tiplerinin terör örgütü adına işlenmesi dolayısıyla "bir suç örgütü adına suç işleme suçu" oluşacak olmasına rağmen, bu suçlar için ayrıca TCK m.220/f.6'da tanımlanan suçtan dolayı ceza verilmeyeceği açıkça belirtilmiştir[409]. Anılan fıkraya göre;

> "Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına;
> a) İkinci fıkrada tanımlanan suçu,
> b) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan suçu,
> c)6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu,
> İşleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmez"[410].

Buna göre terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına fıkrada yazılı üç suç tipini işleyenler açısından TCK m.220/f.6 hükmü uygulanmayacaktır. Bu suç tiplerinden ilki aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipidir. Bu fıkraya göre;

> "Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek

---

[408] Tezcan,Erdem,Önok, **a.g.e.**, s.888, Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.46; Evik, **MÜHF-HAD**, s.690; Tozman, **a.g.e.**, s.297-298; Ersan, **a.g.e.**, s.387; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.222; Yurtlu, **a.g.e.**, s.154; Kavlak, **a.g.e.**, s.405; Çakın, **a.g.e.**, s.73; Parlar, Hatipoğlu, **a.g.e.**, s.3493; Ünlü, **a.g.e.**, s.117; Zeybek, **a.g.e.**, s.94.

[409] Tozman, **a.g.e.**, s.299-300.

[410] TMK'nın 7. maddesine 11.04.2013 tarih ve 6459 s. Kanunun 8. maddesi ile eklenmiş son fıkra.

> ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:
> a) (Mülga bent: 27.03.2015 - 6638 S.K/10. md.)
> b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;
> 1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,
> 2. Slogan atılması,
> 3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
> 4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi"[411].

oldukça karışık düzenlenen fıkrada aslında birbirinden farklı pek çok suç tipi bir arada yer almıştır. Temelde ilk fıkradaki fiil, suç örgütünün propagandasını yapma suçunun (TCK m.220/f.8) özel bir hali olup kanun, propagandası yapılan örgütlerin terör örgütleri olması halini, özel bazı unsurlar çerçevesinde özel olarak düzenleme gereği hissetmiştir[412]. Ancak fıkranın devamında dört bent halinde sayılan fiiller esasen terör örgütünün cebir ve tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde örgüt propagandası niteliğinde değildir ve kanun koyucu burada temelde başka bir suç tipinin kapsamına girmeyen fiilleri suç haline getirmiştir. Atıf yapılan düzenleme de nazara alındığında, buradaki fiillerin örgüt adına işlenmesi yani örneğin terör örgütü üyesi olmayan birinin örgütün genel çağrısına uyarak burada yazılan suçu işlemesi halinde, anılan fiilleri örgüt adına işlediği kabul edilerek hem bu suçlardan hem de bunları örgüt adına işlemesi nedeniyle TCK m.220/f.6 gereğince cezalandırılması gerekmekteydi. Keza, yine TMK. m.7/son'da yine kendisine atıf yapılan TMK m.6/f.2 hükmü de şu şekildedir:

> "Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlar veya yayınlayanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır".

---

[411] 2911 s. K.'na 22.7.2010 tarih ve 6008 s. Kanunla eklenen 34/A maddesine göre *"Bu kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında bu suçlara bağlı olarak ayrıca 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 2'nci maddesi fıkrası hükmü uygulanmaz"*. Maddenin ihdas nedeni ve gerekçesi için bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.29-31.
[412] Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.166 vd.

Benzeri bir durum burada da söz konusudur. Söz konusu bu fiilin örgüt adına işlenmesi halinde fail hem bu suçun cezası hem de örgüt adına suç işleme suçunun cezası ile cezalandırılmaktaydı. Son olarak yine TMK. m.7/son'da yine kendisine atıf yapılan 2911s. K. m.28/f.1 hükmü de şu şekildedir:

> Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu suçun da örgüt adına işlenmesi halinde TMK m.7 ve TCK m.220/f.6 birlikte uygulanacak ve fail cezalandırılacaktı. Tüm bu düzenlemelerin ifade özgürlüğü bakımından bazı sıkıntıları beraberinde getirmesi nedeniyle 6459 S. Kanunun 8. maddesi ile yapılan düzenleme ile bu suçların örgüt adına işlenmesi halinde yalnızca bu suçlardan ceza verileceği ve artık ayrıca örgüt adına suç işleme suçundan (TCK m.220/f.6) ceza verilmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Nitekim değişiklik yapan madde gerekçesinde de *"Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinin altıncı fıkrasının uygulanması sırasında, yukarıda sayılan suçların işlenmesi durumunda, kişinin asıl işlediği suç nedeniyle aldığı cezanın, Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca alacağı cezadan çok daha az olması nedeniyle adil olmayan sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu sorunun çözümü amacıyla Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan terör örgütlerinin bildiri ve açıklamalarını basmak ve yayınlamak suçunu, aynı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki terörün propagandası suçunu ve 2911 sayılı Kanunun 28 nci maddesinin birinci fıkrasındaki kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu işleyenler hakkında ayrıca terör örgütüne üyelikten dolayı ceza verilmeyeceği yönünde düzenleme yapılmaktadır"* denilmiştir. Buna göre örgütün genel çağrısına uyarak TMK m.7/son'da üç bent halinde sayılan suçları işleyen kimseler artık TCK m.220/f.6 gereğince ayrıca cezalandırılmayacaktır[413]. Ancak gerekçede de dikkat çekildiği gibi bu durum, yalnızca burada açıkça zikredilen fiillerle sınırlıdır. Yoksa *"işlenen suçun patlayıcı madde bulundurma,*

[413] Tozman, **a.g.e.**, s.305. *Yenidünya/İçer*'e göre "silahlı terör örgütünün faaliyetlerini ileri götüren bu fiillerin, örgüt suçunun kapsamı dışında bırakılmasını izah etmek mümkün değildir. Ülkemizde artık bu fiiller terör suçları yönünden elverişli sayılmıyorsa, terör tehlikesi yoksa, Terörle Mücadele Kanunun yürürlükten kaldırılması gerekirdi" Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.49.

mala zarar verme, kasten yaralama, görevi yaptırmamak için direnme, genel güvenliği kasten tehlikeye sokma gibi cebir ve şiddet içeren suçlar olması durumunda kişi, ayrıca örgüt üyeliğinden cezalandırılacaktır"[414] . Burada "örgüt üyeliği" ile kastedilenin, ceza aralığı açısından TCK m.220/f.2'ye atıf yapan aynı maddenin 6. fıkrasındaki "örgüt adına suç işleme suçu" olduğu açıktır.

b- Görünüşte İçtima Açısından

Bazı suç tiplerinin bir suç örgütü adına işlenmesinin bir başka ceza normu tarafından düzenlendiği hallerde, artık genel nitelikte olan suç örgütü adına suç işleme suçunun oluşmayacağı kabul edilecektir. Bunun için örgüt adına suç işleme fiili, görünüşte iki farklı ceza normunun kapsamına girmesine rağmen içlerinden birinin, diğerinin unsur ve özelliklerinin yanı sıra kendine has bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir (*özel norm - genel norm yönünden görünüşte içtima)*[415]. Örgüt adına suç işleme suçu açısından bu noktada önem gösteren iki husus söz konusudur: Bunlardan ilki bazı suç tipleri yönünden kanunda yapılan açık atıfların nasıl uygulanması gerektiği, ikincisi ise kanunda hiç atıf yapılmayan özel amaçlı örgütlenme suçları için örgüt adına suç işlenmesi durumunda nasıl bir değerlendirme yapılacağıdır.

Yukarıda da incelediğimiz gibi TCK m.314. maddede özel amaçlı bir suç örgütüne dair örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir. Buradaki özel amaç ise Kanunun, *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlıklı kısmının *"Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar"* başlıklı dördüncü bölümü ile "*Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar"* başlıklı beşinci bölümünde yer alan suçları işlemektir[416]. Bu suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt kuran, yöneten veya bu örgüte üye olan kimseler TCK m.220'ye göre değil TCK m.314'e göre

---

[414] Düzenlemeye yönelik eleştiriler için bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.169-170.
[415] Ranieri, **a.g.e.**, s.97; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1437; İçel, **Suçların İçtiması**, s.173, 185-187; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.452; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.616; Toroslu, **Genel Kısım**, s.85-86; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.377; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.689; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.976.
[416] Evik, **GsÜHFD**, s.109; Evik, **MÜHF-HAD**, s.675; Şen, **a.g.e.**, s.130; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273; Tozman, **a.g.e.**, s.89-90, 136.

cezalandırılacaktır[417]. Maddenin son fıkrasında ise *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır"* hükmüne yer verilmiştir. Burada "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler…"* ibaresi ile kastedilenin, bu başlığı taşıyan TCK m.220 ve bunla bağlantılı TCK m.221 olduğuna şüphe yoktur[418]. Bu haliyle kanun koyucu örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları açısından da bunların, bu maddede sayılan bir örgütle bağlantılı olarak işlenmesi halinde de uygulanma imkanı bulacaklarını belirtmektedir[419]. Burada mesele, bu tipte bir örgüt adına suç işlenmesi halinde cezanın nasıl belirleneceği noktasında çıkmaktadır. Burada atfın, doğrudan TCK m.220'ye yapılması ve "aynen" ifadesinin kullanılması karşısında, anayasal düzene karşı suç işlemek amacıyla kurulan silahlı bir örgüt adına suç işlenmesi halinde TCK m.220/f.6'nın uygulanacağı ve burada da TCK m.220/f.2'nin cezasına atıf yapılması nedeniyle bu fıkraya göre ceza belirleneceği söylenebilirse de bizce bu halde uygulanması gereken fıkra bu değil, TCK m.314/f.2 olmalıdır[420]. Zira kanun koyucunun TCK m.220/f.6'daki bağımsız suç tipi için bağımsız bir ceza belirlemeyip de örgüt üyeliği suçunun cezasına atıf yapmasının amacı da zaten bu şekildeki atıf normlarının olduğu özel amaçlı örgüt tipleri için, o örgüt tipine ilişkin örgüt üyeliği cezasının tatbikinin sağlanmasıdır. Buna göre eğer örgüt, herhangi bir suç tipini işlemek üzere kurulmuş ise bu örgüt adına suç işlenmesi halinde TCK m.220/f.2'deki ceza; ancak örneğin 314. maddedeki suçları işlemek üzere kurulmuş bir örgütse bu sefer TCK m. 314/f.2'deki ceza uygulanacak[421] ve bu cezalar üzerinden TCK m.220/f.6'ya göre indirim yapılabilecektir. Bu kural, doğrudan bu norma ve haliyle dolaylı olarak TCK m.220'ye atıf yapan terör amaçlı örgütlenmeler (TMK m.7) için de geçerlidir[422].

---

[417] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.79-80; Tozman, **a.g.e.**, s.88-89, 136; Zafer, **Genel Hükümler**, s.439; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, Genel Hükümler, **Genel Hükümler**, s.617; Hakeri, **a.g.e.**, s.640; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.103-104; Ünlü, **a.g.e.**, s.39.

[418] Bkz. Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.38; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.264-265; Evik, **GsÜHFD**, s.127; Tozman, **a.g.e.**, s.136.

[419] Tozman, **a.g.e.**, s.139.

[420] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.138-139; Ünlü, **a.g.e.**, s.40. Yargıtay da hükmü bu şekilde uygulamaktadır. Bkz. Y.9.CD., 02.04.2007 tarih ve 2007/2182 E.; 2007/2728 K.

[421] Tozman, **a.g.e.**, s.139.

[422] Tozman, **a.g.e.**, s.148.

Bu durumda asıl mesele TCK m.78 açısından ortaya çıkmaktadır. Zira yine özel amaçlı bir örgütlenme suçunun düzenlendiği bu maddede TCK m.314/f.3'e benzer şekilde TCK m.220/f.6'ya atıf yapan hiçbir düzenleme söz konusu değildir[423]. Bu durumda bizce bu suç tipinin örgüt kurma, yönetme ve üye olma fiilleri açısından TCK m.220'ye göre özel norm niteliği taşıdığı ancak örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiilleri açısından özel norm niteliği taşımadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle TCK m.78'de tanımlanan suç örgütü adına bir suçun işlenmesi halinde artık doğrudan TCK m.220/f.6 uygulanacak ve buradaki atıf uyarınca da TCK m.78/f.1.c.2'ye göre değil, TCK m.220/f.6'nın atıf yaptığı TCK m.220/f.2'ye göre ceza verilecek ve cezadan da TCK m.220/f.6'daki oranda indirim yapılabilecektir. Aksi uygulamanın kabulü halinde, TCK m.314'te TCK m.220'ye atıf yapılmışken TCK m.78'de bu yönde bir atıf yapılmamış olmasının makul bir izahı olamayacaktır.

c- Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Açısından

Mağduru belli bir kişi olmayan suç örgütü adına suç işleme suçunun değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür[424]. Hemen belirtmemiz gerekir ki işlenen örneğin hırsızlık suçunun belirli bir mağduru olsa bile, bu suçun silahlı suç örgütü adına işlenmesi ile oluşan "örgüt adına suç işleme suçunun" mağduru, her durumda, toplumu oluşturan herkestir[425]. Bu durumda suç örgütü adına suç işleme suçunun mağduru, suç bizzat kendisine karşı işlenen mağduru da kapsayacak şekilde toplumu oluşturan herkes olduğundan, bu suç tipinin, "mağduru belli bir kişi olmayan suç" (TCK m.43/f.1 son

---

[423] Şen, **a.g.e.**, s.38-39. Yazar bu nedenle, açık bir atfın söz konusu olduğu 314. maddeden farklı olarak 78. maddedeki örgütün tanımlanması açısından 220'deki unsurların aranamayacağı ve bunun normatif bir eksiklik olduğu kanaatindedir (**A.e.**). Bizce TCK m.220/f.1 ve diğer fıkralarda "bir suç örgütünün varlığı" için aranan "asgari hususlar" her durum ve koşulda fail lehine olduğundan açık bir atıf olmasa da 78. maddede zikredilen örgüt açısından da bu asgari koşullar aranacaktır. Zira –aksini savunan yazarlar da bulunmakla birlikte- TCK m.2/f.3'te yasaklanan kıyas fail aleyhine olandır; kanun koyucunun bilinçli olarak oluşturduğu bir boşluk söz konusu değilse fail lehine kıyas yapmak mümkündür (Heinrich, **a.g.e.**, C:I, k.no:36. Krş. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.42; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.64). Burada da bilinçsiz yapılan bir atıf eksikliği söz konusu olduğundan yaptığımız bu yorumla 78. maddenin uygulama alanı genişletilmemekte aksine, TCK m.220'deki asgari üye sayısı ve amaç suçları işlemeye elverişlilik unsurları aranarak bu maddenin uygulama alanı daraltılmaktadır.

[424] Tozman, **a.g.e.**, s.392.

[425] Bkz. Yuk. **§ 1**, III, C.

cümle) olduğu kabul edilerek[426] zincirleme suç hükümleri değerlendirme konusu yapılacaktır[427]. Bu çerçevede suç örgütünün isteği ile değişik zamanlarda (A), (B) ve (C)'ye ait mallara zarar veren kimse, bu üç kişiye karşı üç kez mala zarar verme suçunu işlemiş ve bu nedenle bu suçtan TCK m.151 gereğince üç kez cezalandırılacak ise de diğer koşulların da bulunması kaydıyla, değişik zamanlarda örgüt adına işlediği bu üç suç için zincirleme suç hükümleri gereğince suç örgütü adına suç işleme suçu dolayısıyla tek bir cezaya hükmedilecektir. Hatta örgüt adına suç işleme suçu, zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı suç tipleri arasında zikredilmediğinden, örgüt adına işlenen suç TCK m.43/f.3'te zikredilen suçlardan[428] olsa bile bunun örgüt adına işlenmesi suçu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına bir engel yoktur. Buna göre örneğin suç örgütünün isteği ile (A)'ya yönelik değişik zamanlarda üç ayrı yağma suçunu gerçekleştiren fail (B)'nin hakkında, gerçekleştirdiği bu üç yağma suçu için TCK m.43/f.3 hükmü gereğince zincirleme suç hükümleri uygulamasa da bunların suç örgütü adına işlenmesi nedeniyle oluşan üç ayrı "suç örgütü adına suç işleme suçu" açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Ancak elbette bunun için suçun, "bir suç işleme kararının icrası kapsamında" işlenmesi gerekmektedir[429]. Doktrinde kabul edildiği üzere bunun kabulü için failin sonraki fiillerinin öncekinin devamı niteliği

---

[426] Kavram için bkz. Özgenç, **Genel Hükümle**r, s.578; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.507-508; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.707; Zafer, **Genel Hükümler**, s.455; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.372; Krş. Toroslu, **Genel Kısım**, s.323-324.

[427] İşlenen birden fazla suçtan ilkinin, faili, örgüt üyesi yapmaya yeteceği bu nedenle de müteaddit suçlar açısından failin yeniden cezalandırılmayacağı, bu çerçevede de bu suç açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı yönünde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.312. Kanaatimizce, yazar bu görüşü ile örgüt adına işlenen suç ile bu suçun örgüt adına işlenmesi ve bu suçun yaptırımı açısından kendisine atıf yapılan suç örgütüne üye olma suçu arasındaki farkı yadsımaktadır. Gerçi, örgüt adına suç işlemenin kişiyi örgüt üyesi yapmayacağını yalnızca örgüt üyeliğinin cezası ile cezalandırıldığını belirtmesine (Tozman, **a.g.e.**, s.311) rağmen, belirli bir gerekçe göstermemekle birlikte *Tozman* da örgüt adına işlenen suçların zincirleme şekilde işlenmesinin mümkün olduğu, ancak burada yalnızca bir kez örgüt üyeliğinden ceza verilmesi gerektiği kanaatindedir. Bkz. Tozman, **a.g.e.,** s.392. Oysa örgüt adına suç işleme suçunun işlenmesinin bir kimseyi örgüt üyesi yapmaması, "örgüt adına suç işleme suçunun" bağımsız suç olma karakteri nedeniyledir. Bu nedenle, failin örgüt adına işlediği her bir suç açısından ayrıca "suç örgütü adına suç işleme suçu" oluşacaktır. Aksi halde, örgüt adına suç işlemekle zaten o örgütün üyesi sayılan kimse açısından örgüt adına başkaca suçlar işlemek yönünden cezanın caydırıcılığı söz konusu olamayacaktır.

[428] TCK m.43/f.3: *"Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz"*.

[429] Ranieri, **a.g.e.,** s.466-467; Antolisei, **Parte Generale**, s.527-528; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.579; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.,** s.515-516; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.1072; Zafer, **Genel Hükümler**, s.456-457; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.508-509; Sancar, **TBBD**, s.253-254; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.,** s.704-705; Öztürk, Erdem, **a.g.e**., s.372; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.599.

taşıması ve böylece failin tüm hareketleri arasında sübjektif bir bağlantının varlığı gereklidir[430]. Bu çerçevede failin önceden planladığı program çerçevesinde aynı suçu çeşitli parçalar şeklinde işlemeyi istemesi ya da bir suçu işledikten sonra fiillerinin devamına karar vermesi halinde bir suç işleme kararından bahsedilebilecektir[431]. Eğer suç örgütü adına suç işleme suçu da bu şekilde aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla gerçekleştirilmiş ise zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir[432].

Suç örgütü adına suç işleme suçunda mağdurun belirli bir kişi olmaması nedeniyle aynı neviden fikri içtima hükmünün bu suç tipi açısından uygulama sahası bulma imkanı yoktur. Esasen suç örgütü adına suç işlenmesi fiilinin, hem örgüt adına suç işleme suçunu hem de bir başka suçu oluşturduğu takdirde farklı neviden fikri içtima ilişkisinden söz etmek gerekecekse de gerek suç işlemek amaçlı örgütlenme suçlarının, aynı konuda işlenen benzeri suç tiplerine göre genel norm niteliğinde olması gerekse de bir örgüt adına suç işleme fiilinin bağımsız olarak düzenlendiği tek norm olması nedeniyle, bu normun fikri içtima ilişkisi içine girebileceği başkaca bir norm söz konusu değildir. Bu nedenle farklı neviden fikri içtima hükümlerinin de suç örgütü adına suç işleme suçu açısından uygulanabilmesi mevcut normatif yapıda mümkün değildir.

E-Etkin Pişmanlık

Kanun, bir suç işlemek amaçlı örgütlenme fiili olan suç örgütü adına suç işleme suçu açısından da aynı diğer örgütlenme suçlarında olduğu gibi etkin pişmanlık hükümlerine yer vermiştir. Ancak örgüt üyesi olmayan bu suç failinin, örgütü dağıtması veya dağıtılmasını sağlamaya elverişli bilgiler vermesi veya mensuplarının yakalanmasını sağlaması çok mümkün olamayacağından kanun daha sınırlı bir etkin pişmanlık düzenlemesi öngörmüştür. Gerçekten, suç örgütü adına suç işleme suçu açısından etkin pişmanlık hükümlerine yalnızca TCK m.220/f.4'te yer verilmiştir. Buradaki iki ayrı cümlenin ilkinde cezayı kaldıran şahsi sebep olarak

[430] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.136-137; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509; Sancar, **TBBD**, s.255. bkz. ve krş. Mantovani, **a.g.e.**, s.495-496.
[431] İçel, **Suçların İçtiması**, s.136; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509.
[432] Aynı yönde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.185.

etkin pişmanlık haline, ikincisinde ise cezadan indirim yapılmasını sağlayan şahsi sebep olarak etkin pişmanlık haline yer verilmiştir. Esasen bunlara ilişkin uygulama koşullarını, yukarıda suç örgütüne üye olma suçunu incelerken ifade etmiş olduğumuzdan, burada daha kısa olarak yalnızca bu suç tipi açısından nasıl uygulanacaklarına değinmemiz gerekmektedir:

Bu suç tipi açısından şahsi cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlık hali, TCK m.221/f.4, c.1'de düzenlenmiştir. Hükme göre "(…) *üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen (...) kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında (...) örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz".* Buna göre örgüt adına suç işleyen kimse gönüllü olarak teslim olup da "örgütün yapısı" ve "faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla" ilgili bilgi verirse hakkında cezaya hükmolunmayacaktır[433]. Burada verilecek bilginin mahiyeti ve gönüllü olarak teslim olma hususları açısından, yukarıda suç örgütüne üye olma suçu yönünden yaptığımız izahat aynen burası açısından da geçerlidir[434]. Burada temel mesele ise örgüt kurucusu ve yöneticisi ile üyesinden farklı olarak, örgüt adına suç işleyen kimsenin örgütün bir mensubu olmaması karşısında, "örgütün yapısına" ve "faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlara" dair bilgiye nasıl vakıf olabileceği noktasında ortaya çıkmaktadır. Gerçekten örgütün bir mensubu olan diğer kimselerin, örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçları bilmesi ve bunlarla ilgili bilgi vermesi olağanken, örgüt adına suç işleyen kimse örgüt mensubu olmadığından, bu neviden bilgilere çoğu zaman vakıf olamayacaktır. Özellikle örgütün hiçbir mensubunu dahi tanımayan bir kimsenin, örgütün kitle iletişim kanalları yoluyla genel çağrısına istinaden örgüt adına suç işlemesi durumunda, örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi kendisinden beklenebilir değildir. Hatta örgüt adına suç işleyen kimsenin, kendi işlediği suç ve kendisine bu suçu işleme işini veren örgüt mensupları ile olan ilişkisi dışında verebileceği herhangi bir bilgisinin olmasını beklemek çok zordur. Kanun kullandığı *"ve"* bağlacı ile hem örgütün yapısı hem de işlenen suçlara dair bilgilerin birlikte verilmesini aradığından kişinin yalnızca kendi fiili ile ilgili bilgileri vermesini yeterli kabul etmek mevcut normatif yapıda olanaklı

[433] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.112; Tozman, **a.g.e.**, s.408; Kavlak, **a.g.e.**, s.450.
[434] Bkz. Yuk. **§ 3**, I, F.

olamayacaktır. Dolayısıyla hükmün, örgüt adına suç işleme suçu failleri açısından, bu haliyle geniş bir uygulama sahasının olması mümkün gözükmemektedir[435]. Bu nedenle, örgüt mensubu olmayan kimseleri de örgüt mensubu olan kimselerle aynı koşullara tabi tutmak yerine, farklı bir etkin pişmanlık düzenlemesinin yapılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Burada örgüt adına suç işleyen kimse açısından kendisinden beklenebilir yegane bilgi "kendi işlediği suç ile bu suçu örgüt adına işlemesine ilişkin süreç bilgisi" olabilir[436]. Bu bilgiyi kullanan kolluk görevlileri de suçla mücadelede önemli çıkarımlar yapabilecektir. Bunun ötesinde, failin bilmesi çoğu zaman mümkün olmayan bilgileri vermesini kendisinden beklemek ve bunu, etkin pişmanlıktan yararlanması için bir koşul olarak kabul etmek bizce isabetli değildir.

Cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hali ise TCK m.221/f.4'nın 2. cümlesinde yer almaktadır. Hükme göre *"kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır"*. Buna göre örgüt adına suç işleyen kimse yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi verirse hakkında hükmolunacak cezada indirim yapılacaktır[437]. Bu haliyle cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak bu etkin pişmanlık hükmünün bir önceki başlıkta incelediğimiz şahsi cezasızlık sebebinden yegane farkı *verilen bilginin yakalandıktan sonra verilmesi*dir. Bu farklılık dışında verilmesi gereken bilginin mahiyeti açısından bir farklılık yoktur.

Suç örgütü adına suç işleme suçu açısından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması açısından en çok vurgulanması gereken husus şüphesiz, etkin pişmanlık hükümlerinin yalnızca suç örgütü adına suç işleme suçuyla sınırlı olmasıdır. Gerçekten, örgüt adına suç işleyen kimse, kanunda belirtilen etkin pişmanlık koşullarını yerine getirirse yalnızca örgüt adına suç işleme suçundan dolayı ceza almayacak veya cezasında indirime gidilecektir. Yoksa, yukarıda belirttiğimiz koşulların gerçekleşmesi failin, örgüt adına işlediği örneğin kasten öldürme suçundan

[435] Aynı mahiyette eleştiri için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364.
[436] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364.
[437] Tozman, **a.g.e.**, s.409.

dolayı da ceza almayacağı veya cezasında indirim yapılacağı anlamına gelmeyecektir[438].

İkinci bölümde suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından ifade ettiğimiz etkin pişmanlık açısından müşterek hükümler (TCK m.221/f.5-6), herhangi bir ayrım söz konusu olmaksızın örgüt adına suç işleyen kimse açısından da tatbik edilecektir[439].

III- SUÇ ÖRGÜTÜNE YARDIM ETME SUÇU (TCK m.220/f.7)

A- Genel Olarak

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin normatif gelişim seyrine bakıldığında, örgüte yardım fiillerinin de ilk modern düzenlemelerle birlikte suç haline getirildiği görülebilmektedir[440]. Esasen bir suç örgütüne dahil olmamakla birlikte, yardım ederek o örgütün etkinliğinin artmasını veya etki alanının genişlemesini ya da en azından varlığını devam ettirmesini sağlayan kimselerin bu fiillerinin de suç örgütlerinin meydana getirdiği tehlikeye katılım niteliğinde olduğu açıktır[441]. Burada fail, örgüte bizzat dahil olmamakla birlikte, örgütle ilişki içine girmekte ve bu ilişki örgüte bir yarar sağlamaktadır. Haliyle bunun özel bir örgütlenme fiili olduğunda şüphe yoktur. Nitekim yeni TCK'da da bu durum göz ardı edilmemiş ve m.220/f.7'de bu fiil tipi yaptırıma bağlanmıştır: *"Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden*

[438] Kavlak, **a.g.e.**, s.450; Tozman, **a.g.e.**, s.400.
[439] Bkz. Yuk. **§ 2**, VI, D.
[440] Bkz. Yuk. **§ 1**, II, C.
[441] *Yurtlu,* bir kimsenin örgütün her yardım talebine olumlu yanıt vermesi ve örgütün her talebini gerçekleştirmesi halinde bu kimsenin örgüt üyesinden herhangi bir farkı kalmadığını ve bu nedenle kanun koyucunun örgüte yardım eden kimseyi örgüt üyesi olarak cezalandırdığını ileri sürmüştür. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.104. Oysa yardım etme fiili örgütün herhangi bir talebi olmaksızın ve bir defalık da gerçekleştirilebilir. Hatta çoğu zaman da tam olarak böyle olur. Eğer kanun koyucunun cezalandırma anlayışını yazarın belirttiği şekilde gerekçelendirmeye kalkarsak, yardım etme fiillerinin çok büyük çoğunluğunun cezalandırılması açısından örgüt üyeliğine atıf yapılmasının makul bir izahı olamayacaktır. Kanun koyucunun söz konusu suç tipi açısından bağımsız bir ceza aralığı belirlemek yerine bir başka suç tipinin ceza aralığına atıf yapması, iki suç tipinin faillerinin eşdeğerliği ile ilgili değil, söz gelimi TCK m.220'ye atıf yapan ancak bağımsız bir "örgüte yardım" fiili tamnımlamayan TCK m.314 gibi özel normlardaki yaptırım sistemini, belirli bir sistematiğe oturtma isteği ile ilgilidir. Kanunun bu konuda ciddi anlamda başarısız olması, mer'i düzenlemelere farklı bir pre-normatif temel aramayı gerekli kılmamaktadır.

kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir" şeklindeki bu fıkra ile örgüt mensubu olmayan kimselerin örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmeleri cezalandırılmakta ve bu açıdan suç örgütleri arasında bir ayrım yapılmamaktadır.

Temelde bu tarz fiillerin diğer örgütlenme fiillerinden tamamen bağımsız bir kategoriyi teşkil ettiğinden şüphe yoktur ki bunlar pek çok ülke kanunu (ve 765 S. eski TCK'da) bağımsız bir maddede düzenlenmiştir[442]. Ancak 5237 S. TCK'da ilk başta farklı bir normatif sistem denenmiş ve örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, "örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı" hükme bağlanmıştır[443]. İlk bakışta ceza hukukunun temel normatif yapısıyla bağdaştırılması hiçbir suretle mümkün olmayan bu sistemde, örgüte tek bir fiille yardım eden kişinin de sırf bu fiili nedeniyle "örgüt üyesi" olarak kabul edileceği ve haliyle de bu hükümle artık örgüte yardım fiilinin bağımsız bir suç tipi olmadığı düşünülmüş[444] ve zaten gerekçeye de bu yönde bir açıklama eklenmiştir[445]. Ancak bu yorumun hem normatif sistemle uyumlu olmadığının hem de ceza adaleti açısından izahı imkansız neticelere sebebiyet verdiğinin anlaşılması uzun sürmemiş ve hem kabul edilen yaptırım sistemi değişmiş hem de pek çok başka hükümde yapılan değişiklilerle, burada geçen *"örgüt üyesi olarak cezalandırılır"* ifadesi ile yalnızca ceza yönünden örgüt üyeliği suçuna atıf yapıldığı, yoksa burada bağımsız bir suç tipinin yer aldığı gerçeğinin değişmeyeceği ortaya konulmuştur[446].

---

[442] Bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.284. Benzeri şekilde suç örgütüne yardım fiilleri İtalyan Ceza Kanunu m.418'de de bağımsız bir suç tipi düzenlenmiştir. Buna göre *"Suç ortaklığı veya suça yardım ve yataklık halleri hariç olmak üzere, örgüt mensubuna barınacak yer veya erzak temin eden, misapirperverlik gösteren veya ulaşım araçları ya da iletişim aletleri sağlayan kimseler iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* Bunun için failin örgüt üyesi olduğunu bildiği bir kişiye bilerek ve isteyerek yardım etmesi gereklidir. Bkz. Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235; Antolisei, **Parte Speciale**, s. 230; Santoro, **a.g.e.**, k.no:1661. Alman Ceza Kanunu'nda ise örgüte yardım etme fiili "örgüt kurma veya böyle bir örgüte üye olarak katılma, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapma" fiilleri ile birlikte suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun bir seçimlik hareketi olarak düzenlenmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.49 vd.

[443] Kavlak, **a.g.e.**, s.407; Çakın, **a.g.e.**, s.76; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.83.

[444] Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38.

[445] Madde gerekçesi: *"Yedinci fıkrada, örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber, örgütün amacına bilerek ve isteyerek hizmet eden kişinin, örgüt üyesi kabul edilerek cezalandırılması öngörülmüştür. Bu nedenle, "örgüte yardım ve yataklık" adıyla ayrı bir suç tanımlaması yapılmamıştır. Bu kavram altında söz konusu edilen fiiller, nitelik bakımından örgüte üye olmak dolayısıyla sorumluluğu gerektirmektedir*".

[446] Normun ilk haline yönelik eleştiriler için bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.690; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.245; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.85; Zeybek, **a.g.e.**, s.96.

Kanun koyucu burada, suç örgütüne bu niteliğini bilerek yardım eden kişinin bu fiilinin meydana getirdiği tehlikenin, örgüte üye olmak suretiyle suçun konusu açısından meydana gelen tehlikeye yakın olduğu esasından hareket etmiş, bu nedenle de TCK m.220/f.7 kapsamındaki tipik hareketi gerçekleştiren failin TCK m.220/f.2'deki suç tipinin yaptırımı ile karşılanmasını, ancak buna yine TCK m.220/f.7'daki oranda indirim yapılabilmesini kabul etmiştir[447].

Mevcut düzenlemeyi esas alarak bu suç tipini "*failin, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, yapısı, en az üç kişi olmak üzere sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde kurulmuş ve kendisinin üyesi olmadığı örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmesi"* şeklinde tanımlanmamız mümkündür[448]. Buna göre ister silahlı ve de ister silahsız olsun, bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek yardım niteliğinde fiillerin işlenmesi halinde bu suç oluşacaktır.

B- Suçun Unsurları

1- Suçun Maddi Unsurları

a- Fail

Suç örgütüne yardım suçunda bir kimsenin, kendisinin üye olmadığı bir suç örgütüne yardım etmesi söz konusu olup bu çerçevede yukarıda belirttiğimiz kanuni tanımdan yola çıkarak, suç örgütüne yardım etme suçu açısından da faili, *üyesi olmadığı suç örgütüne yardım eden kişi* şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu

---

[447] Yukarıda da belirttiğimiz üzere Anayasa Mahkemesince verilen 04.07.2012 tarih ve 2012/100 E., 2013/84 K. kararda da bu husus net bir şekilde ortaya konulmuştur: *"Dava konusu kuralda, örgütlü suçlarla etkin mücadele edilmesinin sağlanması amacıyla örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmasa bile örgütün amacına ulaşmasını sağlamak üzere örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenler yönünden **bağımsız bir suç tipi oluşturulmakta** ve bu fiil örgüte üye olmakla ortaya çıkan tehlikeye eşdeğer görülerek, **örgüt üyeliği suçuyla aynı şekilde cezalandırılmaktadır**. Dolayısıyla kuralda aynı eyleme ilişkin mükerrer bir yargılama ve cezalandırmanın söz konusu olmadığı açıktır. Bu yönüyle kanun koyucunun izlediği ceza politikası uyarınca yaptığı değerlendirme sonucunda **örgüte yardım etme eylemini bağımsız bir suç olarak nitelemesi ve bu eylemi suç olarak tanımladığı başka bir eylemle aynı tehlikede görerek aynı şekilde cezalandırmasında** Anayasa'ya ve ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır"* (**Resmi Gazete**, 02.08.20113 Tarih ve 28726 sayı).

[448] Krş. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.529.

tanımlamadan da kolayca anlaşılabileceği üzere suçun faillik yönünden en belirleyici özelliği *failin örgüte üye olmaması*dır[449]. Temelde kanun, incelediğimiz diğer suç tiplerinde olduğu gibi burada da herhangi bir özgü faillik düzenlemesine yer vermemiştir; bu nedenle esas olarak herkes bu suç tipinin faili olabilir[450]. Fakat örgüte yardım mahiyetinde olan fiili işleyen kimse, eğer zaten örgütün bir üyesi ise bu fiilinin artık TCK m.220/f.7 kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bunun doğal sonucu olarak suç örgütünün kurucu, yönetici veya üyeleri, mensubu oldukları bu örgüte yardım etme suçunun faili olamayacaklardır[451].

Burada kanun koyucu, örgüt adına suç işleme suçunda kullandığı *"örgüte üye olmamakla birlikte"* ifadesi yerine "*örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte"* ifadesini tercih etmiştir. Esasında örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olanlar örgüt mensupları olduğu için iki ifadenin neticede aynı noktaya vardığına şüphe yoktur[452]. Buna göre ister örgütü kuran ve yönetenler ve isterse de örgüte sonradan dahil olan örgüt üyeleri olsun, bir örgüt mensubunun bu suçun faili olabilmesi mümkün değildir[453]. Esasen bu kimselerin örgüte dahil olmaları temelde örgütsel amaçların gerçekleştirilmesine herhangi bir suretle katkıda bulunma niteliği taşıyacağından, bu kişilerin örgüt faaliyetleri çerçevesinde örgütün menfaatine olan

---

[449] Sözüer,**Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, s.123; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.285; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.134; Tozman, **a.g.e.**, s.308; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238; Zeybek, **a.g.e.**, s.95; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.85; Ünlü, **a.g.e.**, s.124; Çakın, **a.g.e.**, s.77. Alman Hukuku açısından bu yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.46. Bu suç tipi açısından failin "örgüt mensubu olan ya da olmayan herkes" olabileceği yönünde bkz. Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s.65.

[450] Tozman, **a.g.e.**, s.308; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51, 71; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; Ünlü, **a.g.e.**, s.125.

[451] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.41; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.884; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.134; Tozman, **a.g.e.**, s.308-309; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.85. Bu tespitimiz, ancak halihazırda örgüt mensubu olan kimseler açısından örgüte yardım suçundan sözedilemeyeceğini, bu nedenle daha evvelden örgüt mensubu olup bilahare örgütten ayrılanların örgüte yardım suçu açısından pekala fail sıfatı alabileceklerini de ortaya koymaktadır. Esasen incelediğimiz suç tipi, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1) ve suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma (TCK m.220/f.2) suçlarından "bağımsız bir suç tipi" olduğundan, fail iki farklı suç tipini farklı zamanlarda işleyebilir. Bunların arasında bir *cezalandırılmayan önceki-sonraki hareket* ilişkisi de söz konusu değildir. Bu nedenle örgüt kurucusu (A), örgüt yöneticisi (B) veya örgüt üyesi (C), örgütten ayrıldıktan sonra aynı örgüte yardım ederlerse, iki ayrı suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaklardır. Bu tespit ve değerlendirmemiz, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ve suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçlarına iştirak eden kimselerin de örgüte yardım etme suçu açısından fail olmaları noktasında herhangi bir engelin söz konusu olmadığını da ortaya koymaktadır. Bu konudaki tartışmalar için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238-239; Tozman, **a.g.e.**, s.309.

[452] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.307, dpnt.851.

[453] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238; Zeybek, **a.g.e.**, s.95; Ünlü, **a.g.e.**, s.124-125.

her davranışları zaten örgüt mensubiyetinin doğal bir parçası olacaktır[454]. Dolayısıyla yardım etme fiilinin, yalnızca örgüt mensubu olmayan kimselerce işlenebilecek olması işin mantığı gereğidir. Ancak dikkat edilirse, aynen örgüt adına suç işleme suçunda olduğu gibi, bu kural yalnızca bu kimselerin mensubu oldukları örgüte yaptıkları yardım mahiyetindeki fiiller için geçerlidir. Çok sık karşılaşılması ihtimal dahilinde olmamakla birlikte, bir örgüt üyesinin, bir başka suç örgütüne yardım mahiyetinde bir fiilde bulunması da mümkündür ve bu halde bu kimse, hem suç örgütüne üye olmak suçundan, hem de diğer suç örgütüne yardım fiilinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ile suç örgütüne üye olma suçlarından farklı olarak suç örgütüne yardım etme suçu bir "*çok failli suç"* değildir: Bu suç birden fazla kişi tarafından işlenebileceği gibi tek bir fail tarafından da işlenebilecektir. Örgüt mensubu kişiler tarafından işlenebilecek suç için örgütlenme suçlarından farklı olarak, bu suç tipi açısından kolektif olarak aynı yönde hareket eden birden fazla failin bulunması şart değildir. Failin, kendisine yardım ettiği bir örgütün bulunması zorunluluğu da bu durumu değiştirmez; zira burada örgüte yardım eden kimseler ile örgüt mensuplarının fiilleri arasında zorunlu bir kolektiflik yoktur. Haliyle bu suç tipi, incelediğimiz ilk iki suç tipinden farklı olarak tek başına da işlenebilecek bir suçtur.

b- Fiil

Yukarıda suç tipine yönelik gerçekleştirdiğimiz tanım çerçevesinde TCK m.220/f.7'de düzenlenen suç örgütüne yardım etme suçunun fiil unsurunun, *"kanuni düzenlemede nitelikleri belirlenmiş bir suç örgütüne yardım etme"* şeklinde olduğu görülmektedir. Yukarıda belirttiğimiz üzere suçun oluşabilmesi için failin, yardım ettiği bu örgütün bir mensubu olmaması gerekmektedir. Bunun doğal sonucu olarak kanuni tipe uygun bir fiilden söz edilebilmesi için bir suç örgütünün söz konusu olması ve failin mensubu olmadığı bu suç örgütüne yardım etme niteliğinde bir hareket gerçekleştirmesi gerekmektedir.

---

[454] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.41; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.51; Tozman, **a.g.e.**, s.309; Çakın, **a.g.e.,** s.77.

(1)- Hareketin Konusu Olarak Bir Suç Örgütünün Varlığı

Suç örgütüne yardım etme suçunun oluşabilmesi için öncelikle ortada bir suç örgütünün bulunması gerekmektedir[455]. Kanunda yalnızca *"örgüte…yardım"* ifadesi kullanılmış ise de burada kastedilenin herhangi bir örgüt olmayıp bir *suç örgütü* olduğundan şüphe yoktur[456]. Haliyle tüm unsurları ile mevcut bir suç örgütü söz konusu olmadıkça suç örgütüne yardım fiilinden de söz edilemeyecektir[457]. Bunun doğal sonucu olarak, hazırlık hareketi niteliğindeki fiiller bir tarafa bırakılırsa, bir suç örgütüne ilişkin unsurların bir araya gelmesi ve böylelikle suç örgütünün tamamlanması anına kadarki katkılar, suç örgütü kurma fiiline yardım (TCK m.220/f.1 ve m.39) kapsamında telakki edilecek, bunlar suç örgütüne yardım suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir[458]. Örneğin suç örgütünün kanunda belirtilen elverişlilik kıstasını sağlayabilmesi için gerekli araç gereci temin eden kimsenin fiilinin, ortada henüz bir suç örgütü olmadığı için, suç örgütüne yardım etme suçu kapsamında telakki edilebilmesi mümkün değildir. Haliyle, aynı suç örgütüne üye olma veya suç örgütü adına suç işleme suçlarında olduğu gibi suç örgütüne yardım etme suçu da ancak tüm unsurları ile bir *suç örgütü* var olduktan sonra söz konusu olabilecek bir suç tipidir[459].

Bir suç örgütünün ise birinci bölümde ortaya koyduğumuz üzere *"bir örgüt teşkili", "örgütün, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ya da bu amacı sonradan taşımaya başlaması", "örgütün en az üç kişiden oluşması"* ve *"örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli olması"* şeklinde dört normatif unsuru bulunmaktadır. Haliyle bu unsurlarının tamamı bir araya gelip de bir suç örgütü vücuda getirilmedikçe suç

---

[455] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.134; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Ersan, **a.g.e.**, s.395; Tozman, **a.g.e.**, s.317; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.204, 235; Ünlü, **a.g.e.**, s.124.

[456] *İ. Dursun*'un da isabetle belirttiği üzere kanun "örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamaktan" söz etmiş olup bir hiyerarşik yapıdan bahsedebilmek için "kurulmuş bir örgütün var olması" gerekmektedir. Haliyle ortada bir örgüt söz konusu olmadıkça örgüte yardım suçundan da söz edilemeyecektir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.235.

[457] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.204, 235; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51.

[458] Sözüer, **Avrupa Birliğine Uyum**, s.57; Tozman, **a.g.e.**, s.317; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.235; Ünlü, **a.g.e.**, s.125.

[459] Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.134; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Tozman, **a.g.e.**, s.317; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.204, 236.

örgütüne yardım etme suçunun işlenebilmesi de mümkün değildir[460]. Bunun doğal sonucu olarak, ortada bir örgütün mevcut bulunmadığı ihtimalinde suç örgütüne yardım suçundan söz edemeyeceğimiz gibi var olan örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacı bulunmamaktaysa veya henüz üç mensubu yoksa ya da örgüt yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımında amaç suçları işlemeye elverişli hale gelmemişse, bu örgüte yardım edilmesi de suç örgütüne yardım fiili kapsamında değerlendirilemeyecektir. Dolayısıyla, bir suç örgütüne yardım etme suçunun oluşup oluşmadığının belirlenebilmesi için evvela, kendisine yardım edilen yapının bir suç örgütüne ilişkin unsurları taşıyıp taşımadığına bakılması gerekmektedir. Eğer bu yapının bir suç örgütü olduğu ortaya konulamamış ise bir suç örgütüne yardım edildiğinden de söz edilemeyecektir.

(2)- Tipik Hareket: Suç Örgütüne Yardım Edilmesi

Suç örgütüne yardım etme suçunun oluşabilmesi için failin, bir suç örgütüne yardım niteliğinde fiilleri gerçekleştirmesi, yani örgüte yaptığı katkının "yardım" niteliğinde olması gereklidir. Dikkat edilirse kanun, örgüte yapılacak yardıma ilişkin örnekleme yoluna gitmemiş ya da kavramı içeriksel olarak çeşitlendirme gereği duymamıştır. Yardım, niteliği itibariyle karşı tarafın yararlanabileceği akla gelebilecek her türlü maddi ve manevi katkıdır. TCK'da yardım m.39'da çeşitli şekilleri nazara alınarak açıklanmış ise de burada "somut bir fiile yardım" söz

[460] Bu münasebetle suç örgütüne yardım etme suçunun, esasında suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri açısından suça iştirak mahiyetindeki hareketleri düzenlediği görüşünün (Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.269; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.242, 301; Ersan, **a.g.e.**, s.387; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.118; Zeybek, **a.g.e.**, s.112) ve buna paralel olarak ileri sürülen "bu hüküm olmasaydı, örgüt üyesi olmayan kişinin örgüte bilerek veya isteyerek yardım etmesi durumunda iştirak iradesiyle hareket edilmesi şartıyla iştirake ilişkin genel hükümlerin uygulanması söz konusu olacaktı" tezinin (Evik, **Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, s.342-343; Evik, **MÜHF-HAD**, s.688-689; Evik, **GsÜHFD**, s.126. Aynı mahiyette bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.383) isabetli olmadığını da belirtmemiz gerekmektedir. Gerçi failin, örneğin örgütü yönetme hareketine yardım mahiyetindeki bazı hareketleri aynı zamanda suç örgütüne yardım suçu kapsamında olabilir. Ancak bunlar oldukça sınırlı haller olup çoğunlukla örgüte yardım suçu kapsamındaki hareketler, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna yardım suretiyle iştirak niteliğindeki hareketlerle uyuşmamaktadır. Örneğin "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" hareketine yardım mahiyetindeki hareketlerin, hiçbir durumda suç örgütüne yardım suçu kapsamında telakki edilebilmesi mümkün değildir; zira bu aşamada henüz ortada yardım edilebilecek bir "örgüt" yoktur. Diğer taraftan örgütlenme fiillerine iştirakin söz konusu olabilmesi için iştiraki teşkil eden fiillerin suçun işlenmesi açısından nedensel bir değer taşıması gerekir. Oysa örgüte yardım suçunun oluşabilmesi için yapılan yardımın örgütlenme fiilleri açısından nedensel bir değer taşıması şart değildir. Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.236-237.

konusu olmadığından, buradaki düzenlemenin, TCK m.220/f.7'nin yorumu noktasında yardımcı olması mümkün değildir[461]. Kanunun gerekçesinde de yardım fiiline ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamış, yalnızca "örgütün amacına bilerek ve isteyerek hizmet eden kişi" ifadesine yer verilmekle yetinilmiş ise de bunun da amaca hizmet edemeyeceği açıktır.

Doktrinde yardım kavramı ile ilgili olarak "geçerli ve organizasyon için herhangi bir şekilde yararlı"[462] her türlü katkının ifade edildiği, bu katkının da "örgütün yasa dışı faaliyetlerinin ileri götürülmesine hizmet etmeye matuf ve buna elverişli" olması gerektiği kabul edilmektedir[463]. Bu şekilde bir katkının söz konusu olabilmesi için gerçekleştirilen davranışın; örgütsel yapının, varlığını muhafaza etme, geliştirme, büyüme, takibattan kurtulma, gizlenme, yenilenme, amacını gerçekleştirebilme gibi çeşitli hususlarda yararına olması gereklidir[464]. Haliyle örgüte mühimmat, erzak, araç-gereç temini ya da yer tahsisi veya mali yardım yapılması yahut örgüte eleman kazandırılması şeklindeki fiillerin tümü örgüte yardım kapsamında telakki edilmektedir[465]. Katkının büyüklüğü veya niteliği bu açıdan önemli değildir. Bu nedenle, örgüte çok büyük mali destek sağlanması ile görece küçük bir mali desteğin sağlanması arasında niteliksel bir ayrım yapmak mümkün değildir; bu durum yalnızca cezanın belirlenmesinde nazara alınabilecek bir husustur. Keza, yardımın ekonomik bir değerinin olması ile olmaması arasında bir farklılık da söz konusu değildir. Buna göre yardım maddi veya manevi nitelikte olabilir[466],[467].

---

[461] Y.16.CD. 27.05.2015 tarih ve 2015/1071 E., 2015/1440 K. sayılı kararı. Aksi yönde bkz. Şen, **a.g.e.,** s.100; Ersan, **a.g.e.,** s.395.

[462] Tozman, **a.g.e**., s.314.

[463] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.53. Ayrıca bkz. İ. Dursun, **a.g.e.,** s.246-247.

[464] "Örgüte yardım, suç örgütünün örgütsel amaçlarının sürdürülmesi veya gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler olarak desteklenmesi anlamına gelir" Maljević, **a.g.e.**, s.45. Bu mahiyette yazarın atıf yaptığı kararlar için bkz. BGH v.3.10.1979, NJW 1980, 64; BGH v. 25.1.1984, NJW 1984, 1049; BGH v. 25.7.1984, NJW 1984, 2956-2957 (**A.e.**, s.45, dpnt.137).

[465] Maljević, **a.g.e.**, s.45-46; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.271; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.52; Tozman, **a.g.e.**, s.314; Kavlak, **a.g.e.**, s.409; Çakın, **a.g.e.**, s.78; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.87; Ünlü, **a.g.e.**, s.126. Y. 16.CD., 27.05.2015 tarih, 2015/1071 E., 2015/1440 K. sayılı kararı: "Terör örgütüne yardım suçundan ise özel düzenleme yapılan örgüte silah sağlama (TCK 315. md.), fon sağlama (6415 sy. 4. md.) dışında örgüte veya örgüt üyelerine bilerek ve isteyerek barınma, nakletme, istihbari bilgi sağlama, örgüt mensuplarının araştırma ve yakalanmalarını engellemeye yönelik imkan sağlama gibi her türlü yardımdır", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 24.11.2016.

[466] Maljević, **a.g.e.**, s.46; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.285; Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.52; Tozman, **a.g.e.,** s.314; Kavlak, **a.g.e.,** s.409; Yurtlu, **a.g.e.**, s.108; İ. E.Yıldız, **a.g.e.,** s.87. Aksi yönde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.91, 101; Ünlü, **a.g.e.**, s.126; Çakın, **a.g.e.,** s.78.

Örneğin, örgüte erzak temini yardım kapsamında telakki edilebileceği gibi örgüte üye kazandırılması da pekâlâ yardım olarak değerlendirilebilecektir[468]. Ancak ister maddi ister manevi yardım olsun, söz konusu yardımın örgütün varlığı ve gelişimi ya da amaçlarını gerçekleştirebilmesi için olumlu anlamda bir etkisinin söz konusu olması şarttır[469]. Eğer örgüte katkı sağlanması için yapılan fiil, niteliği itibariyle hiçbir suretle yarar sağlamaya elverişli değilse örgüte yardım suçunun oluştuğundan da söz edilemeyecektir[470].

765 S. TCK'da *"teşekküllerin mensuplarına"* yardım edilmesinden söz etmekte iken 5237 S. TCK *"örgüte"* yardım edilmesini düzenleyerek geleneksel normatif çizgiden ayrılmıştır[471]. Bunda hiç şüphesiz, örgüte yardım mahiyetinde olduğu bariz bazı fiillerin, herhangi bir örgüt mensubuna yardım mahiyetinde olmaması nedeniyle cezalandırılabilir alan dışında kalmasına dair getirilen eleştirilerin önemli etkisi olmuştur[472]. Esasen, örgütlenme fiilleri ile ortaya çıkan örgütün bizatihi kendisinin toplumsal anlamda tehlikenin odağı olduğu nazara

---

[467] Manevi nitelikte yardımların bu suç kapsamında değil suç örgütünün propagandası suçu (TCK m.220/f.8) kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündeki görüş (Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.884) bizce isabetli değildir. Zira TCK m.220/f.8'de yalnızca "örgütün cebir ve şiddet içeren eylemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapma" fiili düzenlenmiş olup bir suç örgütüne manevi yardım ile örgütün propagandasının yapılması kesişen fiiller değildir; propaganda kanunun suç saydığı bağımsız bir fiildir. Zaten bu nedenle örneğin örgütün propagandası mahiyetinde olmasına rağmen kanunun bu suç tipi yönünden aradığı koşulları taşımayan bir eylemin TCK m.220/f.8 kapsamına girmemesi, onun TCK m.220/f.7 kapsamında cezalandırılması sonucunu doğurmaz. Bu itibarla iki norm arasında özel-genel norm ilişkisi de yoktur. Diğer taraftan verdiğimiz örnekte olduğu gibi örgüte üye kazandırılması ya da somut bir konuda istihbarat ulaştırılması gibi yardımlar ise maddi nitelikte olmamalarına rağmen, bunların suç örgütüne yardım suçu kapsamında telakki edilmemeleri için bir neden söz konusu değildir. Aynı yönde bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Özgenç, **İHFM**, s.54; Çakın, **a.g.e.**, s.78, dpnt.196.

[468] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Özgenç, **İHFM**, s.54; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.52. Alman Ceza Kanunu'nda "örgüte üye veya yardımcı kazandırmak için çalışmalar yapma", örgüte destek olmanın dışında, suç tipinde bağımsız bir seçimlik hareket olarak kabul edilmiştir. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.44-45.

[469] Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.315; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.246-247.

[470] Maljević, **a.g.e.**, s.46.

[471] Toroslu, **Özel Kısım**, s.265; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; Çakın, **a.g.e.**, s.78-79; Ünlü, **a.g.e.**, s.124. Halen uygulanmakta olan İtalyan Ceza Kanunu (m.418) ise suç örgütüne yardım açısından, temelde örgüt üyesine yardımı esas alan 1889 İtalyan Ceza Kanunu'nun çizgisini devam ettirmiştir. Buna göre; suç örgütüne yardım etme suçunun oluşabilmesi için yardım edilen kimsenin bir örgüt mensubu olması şarttır (Antolisei, **Parte Speciale**, s 230; Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235). Buna karşılık Alman Ceza Kanunu'nda yardımın örgüte yapılması aranmıştır. Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.45-46.

[472] Bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.408; Ünlü, **a.g.e.**, s.124. Doğrudan örgüte yapılan, örneğin suç işlenmesi için ihtiyaç duyulan para yardımının, eski TCK m.314 kapsamında olmayacağı ancak bu gibi fiillerin işlenen somut suça iştirak kapsamında mütalaa edileceği yönünde bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.284; Tozman, **a.g.e.**, s.307, dpnt.852.

alındığında, herhangi bir mensubundan daha geniş bir anlamı olan "örgütün kendisine yapılan yardımın" esas alınması son derece isabetlidir. Zaten tüm örgüt mensuplarının "örgütsel olan" ve "örgütsel olmayan" bir eylem sahalarının olduğu ve örgütsel sahanın, örgütsel amaçları gerçekleştirmeye matuf fiilleri kapsadığı hususu nazara alındığında, örgüt üyesinin örgütsel sahadaki faaliyetlerine yönelik yardımın, mahiyeti itibariyle örgüte yardım niteliğinde olacağı da açıktır[473]. Ancak somut olarak hiçbir örgüt üyesine yardım edilmeden de örgüte yardım edilebilir ve örgüte yeni bir üye kazandırılması bunun en tipik örneğidir.

Doğrudan örgütün organik yapısına yönelik katkıların örgüte yardım mahiyetinde olduğu konusunda bir şüphe yoktur. Fail, örgütün mevcudiyetini koruması, büyümesi, güçlenmesi, örgütsel amaçları gerçekleştirmesi için mali, maddi ya da manevi bir katkıda bulunmuş ise örgüte yardım ettiği kabul edilecektir[474]. Yapılan yardım karşılığında bir kazanç elde edilip edilmemesinin de bu açıdan bir önemi yoktur: fail tamamen karşılıksız bir yardımda bulunabileceği gibi bunun mukabilinde kendisi de bir yarar elde etmiş olabilir[475]. Yeter ki yaptığı yardım örgüte bir katkı mahiyeti taşışın. Ancak failin örgüte bir katkı sağlayan davranışı eğer olağan bir ticari ya da mesleki faaliyetin bir parçası niteliğinde ise veya olağan bir ticarete konu olabilecek bazı eşyaların satılması ya da bazı hizmetlerin ifası mahiyetinde ise bunun "yardım" olarak nitelenebilmesi mümkün olamayacaktır[476]. Buna karşılık söz konusu faaliyet, bir bedel karşılığında olsa bile, tamamen örgütsel amacın sağlanmasına yönelik ve bu niteliği itibariyle olağan bir ticari ya da mesleki faaliyetin kapsamı içinde görülememekte ise artık bunun bir yardım mahiyetinde olduğu kabul edilebilecektir. Bu nedenle örneğin dükkanına gelen ve örgüt üyesi olduğunu bildiği (A)'ya istediği ve tam bedelini ödediği yüz kilo buğdayı satan bir tüccar ya da örgüt evi olduğunu bildiği eve musluk tamiri yapan ustanın bu fiilleri -

---

[473] Aynı yönde bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38.
[474] Tozman, **a.g.e.**, s.315, 319; Ünlü, **a.g.e.**, s.126.
[475] Yurtlu, **a.g.e.**, s.109. Y. 8. CD., 7.2.2002 tarih ve 2001/14106 E., 2002/1323 K. sayılı kararı: "Sanıkların sürekli bir örgütlenme, işbirliği ve dayanışma anlayışı içine girmeden diğer sanıklar V.D., M.F.T. ve B.B.C.'ın oluşturduğu örgütün getirmiş olduğu sığınmacıları bir kereye özgü olmak üzere maddi çıkar karşılığı çalıştıkları fabrika sahasından gemilere bindirilmesi konusunda yardımda bulunmaktan ibaret eylemlerinin TCK.nun 314 üncü maddesine uygun bulunduğu gözetilmeden…" www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 11.09.2016.
[476] Maljević, **a.g.e.**, s.46-47; Tozman, **a.g.e.**, s.316. Kısmen değinen bkz. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.135.

duruma göre işlenmekte olan suçu bildirmeme (TCK m.278) kapsamında mütalaa edilebilecekse de- suç örgütüne yardım kapsamda değildir. Buna karşılık bedeli karşılığında olsa bile münhasıran örgüt üyelerine yabancı dil öğreten öğretmen ya da alıcısı örgüt olduğu zaman maliyetine kumaş satan tüccarın bu faaliyetleri örgüte yardım olarak nitelenebilecektir.

Keza, örgütün yasal uzantıları ile olağan bir ticari ve ekonomik ilişkiye girilmesi yardım kapsamında telakki edilemeyecek ise de failin gerçekleştirdiği davranışın objektif mahiyetinin ağırlıklı olarak örgüte katkıyı yansıtması halinde de örgüte yardımdan söz edilebilecektir. Burada yapılan işlemin mahiyetine göre somut olayın özellikleri çerçevesinde bir değerlendirme yapmak ve *işlemin ağırlık merkezinin* örgüte katkı mahiyeti taşıyıp taşımadığına bakmak gereklidir. Bu çerçevede örneğin borsada yapılan olağan alım satım işlemleri çerçevesinde diğer pek çok şirketinki gibi bir suç örgütünün yasal uzantısı olan bir şirketin hisse senetlerini de almak tek başına örgüte yardım mahiyetinde değilse de bunu, söz konusu hisse senetlerinin değer kaybetmesini önlemek için sistematik olarak yapmak örgüte yardım niteliğinde değerlendirilebilecektir.

Yapılan işlemin ticari ve mesleki bir mahiyet arz etmediği hallerde de bunun yasal bir işlem kılıfı taşıması, içeriğinde örgüte bir yardımın gizlenmesi ihtimalini ortadan kaldırmayacaktır. Bu nedenle yapılan işlemin şekli mahiyetinin bir önemi yoktur. Somut olayın öznel koşularına göre yapılan işlemin şekli olarak muvazaalı olduğunun ve bir yardımı gizlediğinin ifade edilebildiği hallerde de örgüte yardım suçundan söz edilebilecektir. Bu nedenle yapılan işlemin görünürde öğrencilere burs veren bir vakfa bağış, bir bankaya mevduat, bir dergiye abonelik vs. mahiyeti taşıması bu işlemin örgüte yardım olarak nitelendirilmesine engel değildir. Burada somut olayın koşullarına göre söz konusu işleme dair ödemenin gerçek mahiyetine bakmak gerekmektedir.

Suç örgütüne yardım yapılması, mutlaka herhangi bir üyeye yardım etmeksizin doğrudan suç örgütünün organik yapısına yardım yapılması anlamına gelmez. Bir kimse örgüte yapacağı yardımı örgüt üyeleri üzerinden de yapabilir[477]. Burada fail, örgütün bir üyesine somut bir yardımda bulunmakla birlikte bu yardım,

[477] Toroslu, **Özel Kısım**, s.265-266; Tozman, **a.g.e.**, s.315; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.244-245; Kavlak, **a.g.e.**, s.409-410; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.86; Çakın, **a.g.e.**, s.79.

mahiyeti itibariyle örgüte yapılan bir yardım niteliğinde olmaktadır[478]. Bu haliyle yardım, her bir üyenin bireysel menfaatlerini değil, örgütün kolektif menfaatlerini ilgilendirmelidir[479]. Bu noktada dikkat edilmelidir ki bu suçun oluşabilmesi için, bir örgüt üyesine yapılan yardımın ona "örgüt üyesi sıfatına istinaden" yapılmış olması gerekmektedir[480]. Bu çerçevede fiilin örgüte yardım mahiyetinde olmasının aranması, en başta örgüt üyelerinin örgütsel sahada yer almayan faaliyetlerine yapılan yardımın elenmesini gerektirmektedir. Gerçekten, bir suç örgütüne üye olmak, bir kimsenin olağan olarak yaşamının tüm alanlarını münhasıran örgütsel davranışlara ayırması anlamına gelmeyecektir; örgüt üyelerinin olağan olarak örgütsel olan ve olmayan yaşam alanlarının olduğu şüphesizdir. Kişi, suç örgütü ile birlikte aynı anda aile denilen toplumsal örgüte, bir iş örgütüne (ör: bir şirkete) veya sosyal örgütlenme birimlerine (ör: bir derneğe) de tabidir[481]. Bu nedenle, somut olarak örgüt üyesi olduğu bilinen bir kimseye yardım yapılması, örgüte kolektif bir katkı sağlanmadığı müddetçe örgüte de yardım yapıldığı anlamına gelmeyecektir[482]. Önemli olan, bu kimsenin örgütsel sahada kalan faaliyetlerine ve haliyle de bu yolla, dolaylı olarak örgüte yapılan yardımdır. Bu nedenle örneğin (A)'nın, örgüt üyesi olduklarını bildiği, hasta olan arkadaşı (B)'ye ilaç alması ya da olağan olarak bayram ziyaretine gelen akrabası (C)'yi evinde misafir etmesi veya işinin ehli bir usta olan (D)'yi istihdam etmesi örgüte yardım olarak kabul edilemeyecektir[483]. Bu tip yardımların tümü, örgüt üyesinin örgütsel olmayan yaşamına ilişkin olup belirtilen tüm örneklerde örgüte bir katkı sağlanmış değildir. Buna karşılık polisle çatışmaya girip kaçan örgüt üyesi (E)'ye barınacak yer sağlanması, aynı çatışmada yaralanan

---

[478] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38.Aksi görüşte bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.,** s.884.

[479] Özek, **İHFM**, s.494. Benzer mahiyette bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.57; Çakın, **a.g.e.**, s.79; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.86.

[480] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39.

[481] Hicks, **a.g.e.**, s.6-7.

[482] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.57.

[483] Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.96; Yurtlu, **a.g.e.**, s.106-107. Burada (A), suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarından değilse de suçu bildirme yükümlülüğüne aykırılıktan dolayı sorumlu tutulabilecektir. TCK m.278/f.1'e göre *"işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi"* cezalandırılacaktır. Suç işlemek amacıyla örgüte üye olma suçu da mütemadi bir suç olduğundan örgüt mensubu olduğunu bildiği bir kimseyi yetkili makamlara bildirmeyen kişi bu suç nedeniyle sorumlu tutulacaktır. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39; Tozman, **a.g.e.**, s.316; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.86-87; Yurtlu, **a.g.e.**, s.109.

(M)'ye tıbbi bakım yapılması[484], kır bölgesinde terör timinde dolaşan (K)'ya erzak verilmesi ya da örgüte ait malzemenin saklanması[485], kovuşturma amacıyla yurt dışına kaçmaya çalışan (T)'ye kimlik bilgileri vermek suretiyle sahte kimlik çıkarmasına yardımcı olunması[486] gibi örneklerde, örgüt üyesinin örgütsel sahadaki faaliyetlerine bir katkıda bulunulması söz konusu olduğundan, neticede örgüte de bir yardım yapıldığı kabul edilmelidir[487]. Verilen tüm bu örneklerde, örgütsel amaçların veya buna bağlı yan amaçların (kaçma, gizlenme, hazırlanma, tekrar harekete geçme gibi) gerçekleştirilmesi söz konusu olduğundan, yapılan tüm yardımların örgüte bir katkı sağladığından şüphe bulunmamaktadır[488]. Bu haliyle, doğrudan örgüte yapılan her türlü katkı ile örgüt üyelerinin örgütsel sahadaki faaliyetlerine yapılan katkılar örgüte yardım mahiyetindedir.

Doktrinde isabetli olarak suçun tamamlanabilmesi için, yapılan yardımın örgütün yararlanmasına sunulması ve örgüt üyelerinin tasarruf imkanının doğmasının yeterli olduğu ve ayrıca örgütün bunları fiilen kullanmasının şart olmadığı belirtilmiştir[489]. Bu nedenle yardımın istifadelerine sunulmasına ve bunlar üzerinde tasarruf imkanlarının doğmasına rağmen örgüt mensuplarının bunları fiilen kullanmamaları yani fiilen bunlardan yararlanamamaları suçun oluşmasına etki etmez[490]. Ancak yardım, mahiyeti gereği bir katkıyı yansıttığından, örgütün hiçbir suretle istifade edemediği bir fiilin de "yardım" kapsamında değerlendirilmemesi gerekir. Bu nedenle örgütün söz konusu katkıdan bütünüyle istifade etmesi

---

[484] Aksi yönde görüş için bkz. Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Tozman, **a.g.e.**, s.315; Kavlak, **a.g.e.**, s.410; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.240; Ünlü, **a.g.e.**, s.128.

[485] Y. 9.CD.,11.4.2011 tarih ve 2009/10821 E., 2011/2203 K. sayılı kararı: "Dosya içindeki yakalama, zapt etme ve el koyma tutanakları, tanık beyanları bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde sanığın kırsalda bulunan örgüt mensuplarına ulaştırılmak üzere gönderilen malzemeleri saklamak suretiyle silahlı terör örgütüne yardım etme suçunu işlediği anlaşıldığından yüklenen suçtan mahkumiyeti yerine delillerin takdirinde yanılgıya düşülerek beraatına karar verilmesi", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 21.04.2016.

[486] Y. 9.CD.,20.11.2006 tarih ve 2006/5711 E., 2006/6328 K. sayılı kararı: "Tüm dosya kapsamından sanığın TDP örgütü üyesi olduğunu bildiği sanıklar A. Ö. ve M. K.'nın evinde barındırıp, M. K.'nın yurt dışına çıkması için kardeşi E. S.'in kimlik bilgileri vermek suretiyle sahte kimlik çıkarmasına yardımcı olduğunun anlaşılması karşısında, silahlı örgüte yardım suçunun sübuta erdiği, hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 21.04.2016.

[487] Sistematik bir ayrım yapmamakla birlikte neticede aynı yönde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.100.

[488] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39.

[489] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Tozman, **a.g.e.**, s.318; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.239; Yurtlu, **a.g.e.**, s.107.

[490] Ersan, **a.g.e.**, s.387; Tozman, **a.g.e.**, s.318; Yurtlu, **a.g.e.**, s.107.

aranmayacak ise de hiçbir suretle örgütün tasarrufuna ulaşamamış bir katkı da teknik olarak yardım mahiyetinde kabul edilmeyecektir[491].

Bu noktada, örgüte yapılan yardımın kendisinin "silahlı örgüt adına işlenen bir suç" teşkil etmemesine de dikkat etmek gerekmektedir. Eğer fail örgüte bir katkıda bulunmak için suç teşkil eden bir fiili işlemiş ise bu halde "eğer koşulları varsa" TCK m.220/f.6'da düzenlenen suç örgütü adına suç işleme suçu oluşacağından artık bir kez de suç örgütüne yardım etme suçuna ilişkin hükümler uygulanmayacaktır[492]. Ancak doktrinde suç teşkil eden tüm fiillerin bu kapsamda olduğu yönündeki kabul[493] bizce isabetli değildir. Zira failin örgüte yardım mahiyetinde olacak şekilde işlediği her suç, suç örgütü adına suç işleme suçu kapsamında değerlendirilemeyecektir. Bu noktada ezcümle, silahlı olmayan örgütler adına işlenen suçlarda TCK m.220/f.6 zaten uygulama alanı bulamayacaktır. Bu durumda işlenen suçun örgüte bir katkısı olmuşsa TCK m.220/f.7'nin uygulaması kaçınılmazdır. Diğer taraftan, işlenen suç eğer örgüte yardım sonucu doğurmakla birlikte "örgüt adına işlenmiş bir suç" mahiyetinde değilse yine TCK m.220/f.6 uygulanamayacaktır[494]. Dolayısıyla her somut olay açısından işlenen suçun TCK m.220/f.7 kapsamında olup olmadığı ayrıca değerlendirilmelidir.

Örgüte yardım fiili, örgüte erzak temin edilmesi örneğinde olduğu gibi ani bir hareketle gerçekleştirilebileceği gibi örgüt üyelerinin bir yerden başka bir yere

---

[491] Maljević, **a.g.e.**, s.46.

[492] Y. 9. CD. 26.04.2013 tarih ve 2013/903 E., 2013/6607 K. sayılı kararı: "TCK'nın 220/7. maddesinde düzenlenen örgüte yardım bakımından yardımın konusunun suç teşkil etmeyen bir fiilden ibaret olması gerektiği, yardımı oluşturan fiilin suç teşkil etmesi halinde ise artık örgüte yardım suçundan söz edilmeyip aynı kanunun 220/6. maddesi kapsamında örgüt adına suç işleme olarak değerlendirilmesi gerektiği nazara alındığında, sanık Y.O. liderliğindeki örgüt tarafından İstanbul'a gönderilmek istendiğini bildiği 4 göçmenin çalıştığı firmasına ait otobüse yolcu olarak binmelerini sağlayarak diğer sanıklarla eylem ve fikir birliği içinde göçmen kaçakçılığı suçunu işleyen ve bu suçtan dolayı hakkında mahkumiyet hükmü kurulan şehirler arası otobüs firması çalışanı M.S.'ın kanıtlanan eyleminin örgüt adına suç işleme suçunu oluşturduğu"(Yenidünya, İçer,**a.g.e.**, s.53, dpnt.91).

[493] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.53; Ersan, **a.g.e.**, s.387; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6643.

[494] Y.9.CD., 27.9.2011 Tarih ve 2011/7749 E., 2009/27280 K. : "Sanıkların terör örgütünün çağrısı ve amaçları doğrultusunda suç işlemek suretiyle örgüte yardım ettikleri kabul edilip, işlenen bu suçlardan ayrıca mahkumiyet hükmü kurulduğu görülmekle; TCK'nın 314/3 ve 220/7 nci maddelerinde düzenlenen silahlı örgüte yardım bakımından yardımın konusunun suç teşkil etmeyen bir fiilden ibaret olması, yardımı oluşturan fiilin suç teşkil etmesi halinde ise artık örgüte yardım suçundan söz edilemeyip fiilin aynı Kanunun 220/6 maddesi kapsamında örgüt adına suç işleme olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden yetersiz ve isabetsiz gerekçeyle yazılı şekilde hüküm kurulması" www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 23.07.2016.

taşınması örneğinde olduğu gibi mütemadi bir hareketle de gerçekleştirilebilir[495]. Ancak yardımın söz konusu olması için faaliyetin bir süreklilik arz etmesi ya da zincirleme şekilde birden çok yardımda bulunulması aranmaz; yardım mahiyetinde tek bir hareketin gerçekleştirilmesi de yeterlidir[496]. Bununla birlikte fail süreklileşmiş bir şekilde de bir örgüte yardım edebilir[497]. Bu durumda yardım edeni doğrudan örgüt üyesi olarak kabul etmek bizce isabetli olmayacaktır[498]. Zira örgüt üyeliğinin

---

[495] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.43; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.284; Yurtlu, **a.g.e.**, s.105.

[496] Özgenç, **İHFM**, s.56; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.57; Tozman, **a.g.e.**, s.320; Kavlak, **a.g.e.**, s.410; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.246; Akkaya, **a.g.e.**, s.21; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6644. Doktrinde 765 S. TCK döneminde çalışmasını kaleme alan *Alacakaptan* aksi görüştedir. Yazara göre örgütün temel şartlarından biri devamlılık olduğuna göre, arızi bir yardım bu madde kapsamında mütalaa edilmeyip duruma göre başka bir madde çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bkz. Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, s.30.

[497] Y. 8. CD., 25.12.2001 tarih ve 2000/26180 E., 2001/17460 K. sayılı kararı: "Oluşa, dosya içeriğine ve toplanan tüm delillere göre, (…) sanık T..'ın suç işlemek için oluşturulan çeteye kimi zaman müşteri temin etmek suretiyle ve sanık Al..'in bu teşekkülün faaliyetlerine görevli olduğu tapu dairesinde tapu örneği düzenlemek ve çok sayıda sahte mühür, kaşe ve resmi belge örnekleri temin edip vermek suretiyle katkıda bulunduğu, sanık Ay..'ın ise teşekkülün yasa dışı yollardan vize sağladığı kişileri özel turlarla yurtdışına götürmek suretiyle bu teşekküle yardım ettiği, yasa dışı yollardan temin edilen vizelerle Avrupa ülkelerine kaçak olarak çalışmak üzere giden kişilerin yurt dışına seyahatleri süresince kendilerine rehberlik yaptığı anlaşılmış bulunduğu halde, (…), sanıklar T., Al.. ve Ay..'ın ise aynı Yasanın 314 üncü maddesi uyarınca cezalandırılmaları yerine, kanıtların değerlendirmesinde yanılgıya düşülerek yazılı gerekçeyle beraatlerine karar verilmesi bozmayı gerektirmiş", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 23.07.2016,

[498] Krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51; Kavlak, **a.g.e.**, s.409; Yurtlu, **a.g.e.**, s.104; Ünlü, **a.g.e.**, s.126; Çakın, **a.g.e.**, s.77. Kişinin örgüte uzun süre yardım yapması, yardım eden değil de üye olduğu konusunda bir şüphe ortaya koyabilir veya bu durum, başkaca delillerle birlikte üyelik açısından bir ispat vasıtası olabilir. Bu açıdan *Tozman*, "kişinin örgüte yardımı sürekli ise, kişinin örgütle yakın bir ilişkisi bağı varsa bu takdirde kişinin üyeliği konusu değerlendirilmelidir" (Tozman, **a.g.e.**, s.310) demektedir. Ancak maddi hukuk açısından, örgüte uzun süreli yardım yapılması, hiyerarşik bir bağın varlığı ortaya konulamadığı sürece yardım yapana üye vasfı vermeyecektir. Zira üyeliğin varlığı için failin "örgütün hiyerarşik yapısına dahil olması" şarttır. Bu nedenle herhangi bir hiyerarşik bağ olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek sürekli yardım edilmesi mümkündür ve bu halde münhasıran örgüte yardım etmekten söz edilebilecektir. Yargıtay bir olayda (Y. 9.CD. 9.2.2012 tarih ve 2009/22491 E., 2012/1684 K. sayılı kararı) örgütün, kırsalda örgüt üyesi barındıran silahlı bir terör örgütü olmasından yola çıkarak "(...) terör örgütlerinin yurtiçi ve yurtdışındaki kamplarına örgüte katılmak üzere eleman göndermenin, bu örgütlere üye sağlamanın başlıca yollarından biri olduğu, terör örgütlerinin amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, işleyiş ve yapılanma itibariyle bu özellikleri gösteren terör örgütlerinin, örgütün 'hiyerarşik yapısına' dahil edilmek üzere gönderilen elemanları, irtibat halinde olmadıkları, güvenilir bulmadıkları, denetlemedikleri kaynaklardan kabul etmeyecekleri gibi, gizlilik ve güvenlik kuralları ile hiyerarşiye uymayan kişilerin bu tür faaliyetlerine de izin vermeyecekleri, terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere ilişkin organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği(...)" neticesine varmıştır. Dikkat edilirse burada, "örgüte sürekli olarak yeni eleman kazandırılmasının" örgüt üyeliği kapsamında değerlendirilmesi, yapılan yardımın sürekliliği açısından değil, somut olaydaki belirli bir tip fiilin (dağ kadrosuna eleman kazandırmak), belirli bir tip örgüt açısından (terör örgütleri) "örgütsel yapı dışında işlenmesinin mümkün olamayacağı" kabulünden yola çıkılarak yapılmıştır. Böylelikle Yargıtay,

söz konusu olabilmesi için failin süreklileşmiş bir biçimde "örgütün hiyerarşik yapısına dahil olması" gerekir[499]. Oysa, bir kimse örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olmadan da örgütle süreklileşmiş bir katkı ilişkisine girişebilir. Örneğin örgüte uzun zamandan beri pek çok kez erzak temin edenya da ayda bir örgüt hesabına para yatıran kişiler eğer örgütün hiyerarşik bünyesine dahil değillerse örgüt üyesi olarak değil, örgüte yardım eden olarak nitelenecektir[500]. Bu nedenle örgüt üyesi ile örgüte yardım eden arasındaki ayrım açısından örgüte yapılan katkının sürekli olup olmamasının bir önemi yoktur; buradaki temel kıstas, bu katkıda bulunan kimsenin, bir örgüt üyesinin sahip olması gereken vasıflarını taşıyıp taşımaması yani süreklileşmiş bir biçimde örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olup olmamasıdır[501]. Somut olaydaki örgüt yapılanmasının niteliklerine göre, örgütle süreklileşmiş bir ilişkiye girilmiş olması üyeliğin göstergelerinden biri olarak ele alınabilir ise de örgüte sürekli yardım yapılması maddi hukuk açısından tek başına üye olma fiilinin ayırt edici bir özelliği değildir. Bu nedenle süreklileşmiş yardım, yardım edeni doğrudan örgüt üyesi olarak nitelememiz açısından yeterli olmayıp fail örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almıyorsa, örgüt üyesi olarak nitelenmesi de olanaksızdır.

---

yapılan katkının niteliğini, "hiyerarşik ilişkinin ispat vasıtası" olarak görmüş ve bu suretle failin, örgütle hiyerarşik ilişki içinde olduğu ve haliyle "örgüt üyesi" olduğu neticesine varmıştır. Keza Y. 9. CD.'nin 11.3.1994 tarih ve 1994/179 E., 1994/131 K. sayılı kararında "köy komitesinde yer almak örgüte silah ve erzak temin etmek, adam kazandırmak, para toplamak, ova faaliyetlerinde silahlı nöbet tutmak ve evini bizzat örgüt mensuplarına tahsis etmek" (Tozman, **a.g.e.**, s.310, dpnt.860) fiilleri örgüte mensubiyete delalet kabul edilmiştir ki aynı duruma işaret etmektedir. Esasen özellikle "ova faaliyetlerinde silahlı nöbet tutmak" hareketinin başka türlü değerlendirilebilmesi mümkün de değildir. Benzeri bir yaklaşım için bkz. Y. 9. CD., 27.4.2006 tarih ve 2005/6358 E., 2006/2478 K.

[499] Özgenç, **İHFM**, s.56; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.286; Şen, **a.g.e.**, s.101; Tozman, **a.g.e.**, s.309.

[500] Y. 8. CD., 20.02.2002 tarih ve 13890-2071 E./K. sayılı kararı: "Emniyet görevlisi olan sanıklar S.E., F.N.Ö. ve L.O'nun çıkar amaçlı suç ögütünün suç işleyen mensuplarının çeşitli zamanlarda işlediği suçların örtbas edilmesi, kanıtların karartılmaları veya serbest bırakılmaları yönünde ciddi çaba sarf ederek yardımda bulundukları...." (Tozman, **a.g.e.**, s.314, dpnt.687).

[501] Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.309. Ayrıca bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6645; Yurtlu, **a.g.e.**, s.105; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.85. Bkz. ve krş. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.51 ve 57. *Şen,* "suç örgütüne üye kazandırmak amacıyla üye olmak isteyenleri belli bir yere kadar araçla götürüp bırakan, örgüte yardım eden TCK m.220/7 uyarınca ve sonra bu üye adaylarını alıp örgüt evine, eğitim yerine veya örgütün kontrolü altında olduğu söylenen yer veya gizli bölgeye götüren ve suç örgütü yetkililerine götüren kişi ise, örgütün güvenini kazandığından ve örgütle yakın ilişki kurup onun adına hareket ettiğinden TCK m.220/2 kapsamında ve örgüt silahlı ise TCK m.314/2 uyarınca 'suç örgütü üyesi' sıfatıyla sorumlu tutulacaktır" görüşündedir (Şen, **a.g.e.**, s.96). Oysa bizce, örgüt üyeliği açısından, failin, örgütün hiyerarşik bünyesine sürekli olarak fiilen katılması aranacağından yalnızca "örgütün güveninin kazanılması" veya "örgütle yakın ilişki kurulması" veya benzeri hususlar örgüt üyeliği açısından belirleyici olarak kabul edilemezler. Bu itibarla yazarın alıntılanan görüşünün kabulü bizce olanaklı değildir.

2- Manevi Unsur

Suç örgütüne yardım etme suçunda da diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında olduğu gibi manevi unsur *kast*tır[502]. Buna göre suçun oluşabilmesi için failin suçun kanuni tanımındaki unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekir[503]. Failin, tipik hareketi bu unsurların bilincinde olmaksızın gerçekleştirmesi ya da kanuni tanımdaki maddi unsurlar konusunda yanılması halinde kastının varlığından söz edilmeyecektir. Haliyle bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir[504].

Failin kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi için bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmesi gerekmektedir[505]. Bunun kabulü için de failin, evvela ortada bir *suç örgütünün* var olduğunu bilmesi şarttır[506]. Eğer fail yardım ettiği yapının bir suç örgütü olduğunu bilmemekte ise doğal olarak suç örgütüne yardım etme suçu yönünden kastından da söz edilemeyecektir[507]. Örneğin (A), hayır işleri yapmak için bir araya geldiğini zannettiği (B), (C), (D) ve (E)'den müteşekkil örgüte mali yardımda bulunmuş ancak gerçekte bu kişiler soyut ve belirsiz nitelikte, kanunun suç saydığı çok sayıda fiili gerçekleştirmek için bir suç örgütü oluşturmuş ise (A)'nın suç örgütüne yardım etme suçu yönünden kastından söz edilemeyecektir. Bu çerçevede fail, yardım ettiği yapının bir örgüt olduğunu, bu örgütün en az üç kişiden oluştuğunu ve kanunun suç saydığı fiilleri işleme amacında olduğunu bilmelidir[508]. Ancak failin kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi için suç

---

[502] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235; Maljević, **a.g.e.**, s.47; Tona, **a.g.e.**, s.1158; Önder, **Özel Hükümler**, s.435; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82; Kavlak, **a.g.e.**, s.412.

[503] Delpino, Pezzano, **a.g.e.**, s.235; Tona, **a.g.e.**, s.1158; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.285.

[504] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886.

[505] Özgenç, **İHFM**, s.54; Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Şen, **a.g.e.**, s.98; Tozman, **a.g.e.**, s.356; Kavlak, **a.g.e.**, s.414; Zeybek, **a.g.e.**, s.95.

[506] Önder, **Özel Hükümler**, s.435; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Özgenç, **İHFM**, s.54; Özek, **İHFM**, s.492; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.886; Ersan, **a.g.e.**, s.389; Zeybek, **a.g.e.**, s.95; Yurtlu, **a.g.e.**, s.106; Çakın, **a.g.e.**, s.85.

[507] Özek, **İHFM**, s.493;Toroslu, **Özel Kısım**, s.266;Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82; Kavlak, **a.g.e.**, s.415.

[508] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82. Bu itibarla Yargıtay'ın şu kararı kanımızca yerinde değildir: Y. 6.CD, 24.5.2016 Tarih ve 2016/789 E., 2016/3265 K. sayılı kararı: "Sanık Sefer'in suç tarihinde tanımadığı dört kişiyi aracına alıp, müşteki Salih'in evinin önüne kadar getirdiği, kimliği belirsiz kişilerden bir ya da birkaçının müştekinin evine giderek terör örgütü adına para istedikleri, dışarıda araç içinde bekleyen sanığın ise bu kişinin müştekiyle yaptığı tartışma seslerini duymasına ve

örgütünün tüm detaylarına vakıf olması da gerekli değildir. Örneğin yardım ettiği yapının belirli bazı fiilleri işlemeyi hedefleyen bir suç örgütü olduğunu bilen failin, bu örgütün kaç kişiden oluştuğu, suç teşkil eden fiilleri işlemekle nihayetinde neyi hedeflediği, genel eylem stratejisinin ne olduğu, mali kaynakları nasıl temin ettiği, kim tarafından yönetildiği, hiyarerşik yapılanmasının ne surette teşkil edildiği gibi detayları bilmesine gerek yoktur[509]. Bunun gibi, failin örgütün üyelerini şahsen tanıması ve hatta onlarla şahsen iletişime geçmesi de gerekli değildir; örgütün açtığı yardım hesabına para yatıran kimsenin de örgüte bilerek ve isteyerek yardım ettiği kabul edilmelidir. Failin, yardım ettiği yapının işlemeyi hedeflediği fiil tiplerini bilmesine rağmen nitelemede hataya düşerek bunların suç teşkil etmediğini ve haliyle örgütün bir suç örgütü olmadığını düşünmesi kastını etkilemeyecektir[510]. Hatta failin örgütün amaç fiillerinin tamamını bilmesi de şart değildir; örgütün suç teşkil eden pek çok amaç fiilinden yalnızca birisini bilen ve buna rağmen örgüte yardım eden kimsenin de bu suç açısından kasten hareket ettiği kabul edilecektir.

Fail, suç örgütüne yardım niteliğinde bir fiil işlediğini yani gerçekleştirdiği hareketin suç örgütüne yardım niteliğinde olduğunu da bilmelidir[511]. Failin gerçekleştirdiği hareket nihayetinde örgüte yardım mahiyeti taşısa bile fail bunu bilmemekte ise kastının varlığından söz edilemeyecektir[512]. Gerçekten, bir suç

---

akabinde aracının plakasının alınmasına karşın müştekiye yönelik eylemde bulunan kişileri aracına tekrar alıp olay yerinden ayrılmaları şeklinde gelişen olayda, sanığın diğer kişilerin yağmaya kalkışma eylemine katıldığından bahsedilemez ise de haksız bir eylemin gerçekleştirildiğini anlayan ve buna rağmen örgüt mensuplarını aracıyla götüren sanığın eyleminin silahlı terör örgütüne yardım suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde beraatine karar verilmesi (…) Kanuna aykırı" www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 24.11.2016. Olayda, sanığın tanımadığı mahkemece sabit görülen insanları yolda aracına alması ve mağdurun evinin önüne kadar getirmesi, mağdurla bu kişiler arasındaki tartışmaları duyması ve buna rağmen tekrar bu kişileri aracına almasının bu kişilerin "silahlı bir suç örgütü teşkil ettiğini" bildiği anlamında yorumlanması mümkün değildir. Faillerin "haksız" bir davranışta bulunduğunun bilinmesi ise "suçun kanunda belirtilen unsurlarının bilinmesini" arayan kast açısından yeterli değildir.

[509] Y. 6.CD., 05.03.2009 tarih ve 2008/18890 E., 2009/4563 K. sayılı kararı: "Afyon'daki olay tarihinde ofis mevkiinde beklenmesi söylendiği, bu şekilde örgüt liderlerinden talimat aldığı ve Afyon'a sanığın aracı ile gidildiği, suç örgütünün lider ve üyelerinin sürekli olarak geldikleri çay bahçesinde çalışan sanık N.'nin sanıkları tanıdığı ve örgütsel bir yapıda olduklarını bildiği, sanık E.Y.Z.'a ulaştırılmak üzere bir tabancayı saklayarak sanığa ulaştırdığı, ayrıca sanık E. tarafından saklaması için verilen 6,35 mm. bir tabancayı iş yerinde saklayıp, daha sonra sanığa iade ettiği anlaşılmakla..." (Zeybek, **a.g.e.**, s.95-96, dpnt.281).

[510] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.252. Niteleme yanılgısı kavramı için bkz. Sözüer, **Yargıtay Dergisi**, s.482; Bohlander, **a.g.e.**, s.61; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.306. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:270; c.II, k.no:1078-1079; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.301; R.B.Erman, **a.g.e.**, s.40.

[511] Tona, **a.g.e.**, s.1158; Özgenç, **İHFM**, s.54; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.252.

[512] Ersan, **a.g.e.**, s.389; Kavlak, **a.g.e.**, s.415.

örgütünün varlığını bilmekle birlikte gerçekleştirdiği davranışın, bu örgüte bir yardım olmadığı düşüncesi ile hareket eden kimsenin kastından söz edilemeyecektir[513]. Örneğin suç örgütüne ait olduğunu bilmeksizin bir hesaba para yatırılması halinde failin kasten hareket ettiğinden söz edilebilmesi mümkün değildir.

Kanun, diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinden farklı olarak bu suç tipinde "bilerek ve isteyerek" ifadesine yer vermiştir. Buna göre fail suç örgütüne *"bilerek ve isteyerek"* yardım etmelidir. Bunun doğal sonucu olarak suç tipinin olası kastla işlenmesi mümkün değildir[514]. Fail yardım etme isteğiyle hareket etmeli ve gerçekleştirdiği davranışın örgüte yardım mahiyetinde olduğunu bilmelidir[515]. Failin gerçekleştirdiği davranışın örgüte yardım mahiyetinde olduğunu bilmesi ve bunu isteyerek yapması halinde, bunu gerçekleştirmeye kendisini yönelten amaç veya saikin bir önemi yoktur[516]. Bu nedenle failin örgüte sempati duyması ile yalnızca mensuplarına acıması veya bu yardım nedeniyle ileride bir kazanç elde etmeyi planlamasının bu açıdan bir farklılık oluşturması mümkün değildir. Örneğin bir kimsenin bir senedini, komisyon karşılığı çek-senet tahsilatı yapan bir suç örgütüne vererek tahsilini istemesi ya da bir uyuşturucu kaçakçısının uyuşturucunun sevkiyatı konusunda bir suç örgütü ile anlaşması veya bir kimsenin bir suç örgütünden bedeli mukabili bir kimseyi öldürmesini istemesi halinde suç örgütüne yardım etme suçunun oluştuğu kabul edilmelidir[517]. Buna karşılık, muhatabın suç örgütü olduğu

---

[513] Bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.48; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.83.

[514] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Özgenç, **İHFM**, s.54; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.285; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.887; Önder, **Özel Hükümler**, s.435; Tozman, **a.g.e.**, s.357; Ersan, **a.g.e.**, s.389; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.251; Ünlü, **a.g.e.**, s.129; Kavlak, **a.g.e.**, s.415; Zeybek, **a.g.e.**, s.95-96; Yurtlu, **a.g.e.**, s.105. Alman Hukuku açısından aksi yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.48.

[515] Yurtlu, **a.g.e.**, s.106.

[516] Aynı yönde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.129.

[517] Aksi yönde görüş: "Alacağını borçludan tahsil edemeyen alacaklıların, alacaklarını bir bedel karşılığı tahsil etmesi için örgüte başvurmaları halinde örgüte yardım suçu değil, belli bir suçu işlemeleri konusunda örgütü azmettirme suçu oluşur" Tozman, **a.g.e.**, s.321. Ayrıca bkz. bkz. Şen, **a.g.e.**, s.100. Yargıtay ise örgüte para karşılığı iş yaptırılmasını örgüte yardım olarak değerlendirmektedir. Örneğin Y. 1. CD., 8.2.2012 tarih ve 2009/10268, 2012/584 K. sayılı kararı: "Oluşa ve dosya içeriğine göre; sanık D. G.'ün eylemini para karşılığında suç örgütüne iş yaptırmak olarak kabul edip örgüte yardım suçu kapsamında değerlendiren mahkemenin kabul ve takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığından, tebliğnamedeki bozma öneren düşüncelere iştirak edilmemiştir". Keza 765 s. TCK döneminde verilen Y. 8. CD. 2.7.2001 tarih ve 2001/7267 E., 2001/12432 K. sayılı kararı: "Sanığın daha önce ayrıldığı ortağı mağdur Mete olan alacağını tahsil etmeleri için sanık Mahmut liderliğinde kurulan teşekküle başvurarak alacağından pay vermekten ibaret eylemi TCK.nun 314. maddesinde düzenlenen teşekküle yardım suçunu oluşturduğu halde…". Bu konuda ayrıca bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.247-249.

bilinmeksizin, örneğin suç örgütünün yasal uzantısı ile olağan ekonomik ilişkilere girişilmesi halinde örgüte yardım kastından söz edilemeyecektir.

Meşru örgütler ile suç örgütlerinin karmaşık ilişkiler geliştirdiği sınır durumlarında, örgüte yardım mahiyetinde bir katkı sağlayan kimse açısından kastına göre bir ayrım yapılması gerekmektedir. Örneğin bir suç örgütünün yasal bir örgütün içine gizlendiği durumlarda, bunu bilmeyen kimselerin sırf yasal örgüte yardım yapmak amacıyla hareket etmesi TCK m.220/f.7 kapsamında sorumluluklarını gerektirmeyecektir. Aksi yönde bir değerlendirme yapılabilmesi için failin, yardım yaptığı meşru örgütün (örneğin yardım derneğinin), gerçekte suç örgütünün ya da onun bir uzantısının yasal kılıfı olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bir yasal örgütün içine gizlenen suç örgütünün, yasal örgütü bütünüyle değil de kısmen asalak olarak kullanması halinde de aynı değerlendirmeyi yapmak gerekmektedir. Belirli periyotlarla yasal örgüte yardım yapmakta olan kimse, söz konusu yasal örgüt kılıfı içinde esasında gizli bir suç örgütü olduğunu, belirli bir tarihten sonra öğrenmesine rağmen halen dahi söz konusu periyodik yardımları yapmaya devam etmekte ise yine suç örgütüne yardım etme suçu açısından kastından söz edilebilecektir. Eğer fail bu tarihten sonra yardım etmeyi artık kesmiş ise önceki zamanlardaki yasal örgütlenmeye yaptığı yardımlar, gizli suç örgütüne dair bilgisi ve haliyle kastı bulunmadığından, suç örgütüne yardım etme suçu kapsamında değerlendirilemeyecektir.

Bu durum şüphesiz, tek bir suç örgütünün çoklu çeper örgütler teşkil ettiği haller için de geçerlidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bir suç örgütü, bazen çok sayıda yasal (çeper) örgütü kendi amaçları için perde olarak da kullanabilir. Örneğin bir terör örgütünün kazanç elde etmek için çok sayıda yasal şirket kurması, üye kazanmak için yardım dernekleri teşkil etmesi ya da propaganda amacıyla çok sayıda medya kuruluşu oluşturması gibi. Bu ihtimalde fail, söz konusu çeper örgütlerin suç örgütünün uzantısı olduğunu bilmekte ve buna rağmen bu çeper örgütlere yardım etmekte ise suç örgütüne yardım etme suçu açısından kasten hareket ettiği kabul edilmelidir.

Eğer tek bir örgütün çoklu amaçları söz konusu ise failin, bunlar arasında kanunun suç saydığı fiilleri işlemenin de var olduğunu bilip bilmediği hususu değerlendirilmelidir. Bu durumda eğer fail, aynı derecedeki bu pek çok amacın

içinden yalnızca birinin dahi suç işlemek olduğunu bilmekte ve buna rağmen örgüte yardım etmekte ise suç tipi açısından kasten hareket ettiği söylenebilecektir. Örgüte yardım eden kimsenin, örgütün suç teşkil eden fiilleri işleme amacını da bilmesine rağmen, bu örgütün muhtaç durumdaki vatandaşlara insani yardım gibi başkaca amaçlarını nazara alarak, gerçekte suç örgütü teşkil etmediğini düşünmesi de niteleme hatası mahiyetinde olacak ve failin kastını etkilemeyecektir[518]. Buna karşılık fail örgütün amaçlarından birinin ya da birkaçının kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğunu bilmemekte ve yalnızca diğer amaçlarını gerçekleştirmesine destek olmak düşüncesi ile örgüte yardım etmekte ise kastının varlığından da söz edilemeyecektir. Bu çerçevede, hatırlatmamız gerekir ki bir suç örgütünün tamamının ya da bir kolunun, kendi amaç ve düşüncelerini terk etmeksizin, çeşitli amaçlarla ve dönemsel zorunluluklar ya da tercihler nedeniyle meşru fiilleri işlemeye yönelmesi de söz konusu örgütün, suç örgütü vasfı taşımasını etkilemeyecektir. Burada suç örgütünün isim değiştirmesi veya yalnızca bir kolunun başka bir isim alması ya da başka bir kolektif ismin altında diğer örgüt ya da şahıslarla birlikte hareket etmesi de netice itibariyle durumu değiştirmeyecektir. İşte bu noktada, kolektif örgütün içerisinde bir suç örgütünün de var olduğunu yahut yeni isimli örgütün, gerçekte bir suç örgütünün uzantısı olduğunu bilmeyen ve örneğin yalnızca bu örgütün halihazırdaki meşru görülen amaçlarına katkıda bulunmak üzere söz konusu örgüte yardım eden kimseler açısından suç örgütüne yardım etme kastının varlığından söz edilemeyecektir. Buna karşılık fail, dahil olduğu örgütün yeni ismi ne olursa olsun, geçmişte var olan ve halihazırda tatbik etmese bile eşdeğerdeki amaçlarından birinin suç işlemek olduğunu bilmekte ve buna rağmen bu örgüte yardım etmekteyse, suç örgütüne yardım etme suçu açısından kasten hareket ettiği kabul edilecektir. Örneğin (A) terör örgütü, bir bölgedeki deprem felaketi nedeniyle bir müddet eylemlerine ara vermiş ve (B) ismi altında depremzedelere yardım faaliyetine girişmiş ise bunun gerçekte (A) terör örgütünün isim değiştirmiş bir uzantısı olduğunu bilen kimseler, buna rağmen söz konusu örgüte yardım etmişlerse, suç örgütüne yardım etme suçu açısından kasten hareket etmiş sayılacaklardır.

[518] Bohlander, **a.g.e.**, s.62.

Burada bu kimselerin amacının, örgütün depremzedelere yardım faaliyetlerine katkıda bulunmak olması da bu durumu değiştirmeyecektir[519].

Failin yardım ettiği yapının bir suç örgütü olduğunu düşünmesi ancak söz konusu yapının henüz yeterli unsurları ihtiva etmemesi nedeniyle suç örgütü vasfı taşıyamaması halinde tersine unsur yanılgısı kuralları uygulanacaktır[520]. Buna göre failin suç örgütüne ait unsurları taşıdığını düşünmesine rağmen yardım ettiği yapının bir örgüt olmaması, örgüt olmakla birlikte kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacı gütmemesi, böyle bir amacı olmakla birlikte sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olmaması hallerinde ortada yardım edilebilecek bir suç örgütü olmadığından bir *işlenemez suçtan* söz edilecektir[521].

3- Hukuka Aykırılık

Bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek yardım eden bir kimsenin fiilinin suç teşkil edebilmesi için bir hukuka uygunluk nedeninden yararlanmıyor olması da şarttır. Esasen suç örgütüne yardım mahiyetinde bir fiilin, diğer suç işlemek amaçlı örgütlenme fiillerinde olduğu gibi *mağdurun rızası* ya da *meşru savunma* hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanması mümkün değildir. Buna karşılık fail, örgüte yardım mahiyetinde olsa da *kanunun verdiği bir yetkiyi icra etmekte* ise fiili hukuka aykırı olmayacaktır. Bunun en tipik örneği Avukatlık Kanunu'nun *avukatlara* verdiği yetkilerdir. Bir avukat, kanunun kendisine verdiği yetkileri usulüne uygun olarak yerine getirirken doğal olarak bir suç örgütünün yararına olacak davranışlarda da bulunabilir. Eğer avukatın fiili "bedeli mukabili mesleğini gereği gibi yerine getirme" kapsamında kalmakta ise bunun neticesinde örgütün bir yarar sağlaması hali söz konusu olsa bile fiil *yardım* kapsamında sayılamayacağından tipik de olmayacaktır. Zira yukarıda belirttiğimiz üzere olağan ticari ve mesleki faaliyetler

---

[519] Söz konusu bu suç tipi açısından, failin belirli bir amaçla hareket etmesi aranmadığından, bu durum suçun manevi unsurları açısından hiçbir farklılık meydana getirmeyecektir. Bununla birlikte eğer koşullarını sağlıyorsa zorunluluk hali (TCK m.25/f.2) nedeniyle failin kusurunun bulunmadığından söz edilebilmesi mümkündür.

[520] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.445; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; R.B.Erman, **a.g.e.**, s.102 vd.

[521] Kavram için bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.251; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.361; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.466 vd.; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.498 vd.; R.B.Erman, **a.g.e.**, s.103.

çerçevesinde hareket eden kimselerin, bu kapsamdaki faaliyetleri açısından neticede örgüt bir yarar sağlasa da bunun teknik olarak *yardım* mahiyetinde olmadığı kabul edilmelidir[522]. Buna karşılık verilen bedelin göstermelik olduğu ya da hiçbir bedelin alınmadığı[523] ve avukatın amacının örgüte yardım etmek olduğu örneklerle de karşılaşılabilir. Bu halde avukatın örgüte yardım mahiyetinde işlemlere girişmesi suç tipinin objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını karşılayacak ise de kanun, avukatlık mesleğinin mahiyeti gereği, avukatın bunları icra ederken taşıdığı amacından bağımsız olarak ona bir takım yetkiler bahşettiğinden, bunların icrası mahiyetindeki fiiller açısından bunun *kanunun hükmünü icra (TCK m.24/f.1)* kapsamında hukuka uygun olduğunun mütalaa edilmesi gerekecektir. Bu nedenle Avukatlık Kanunu ve meslek ilkeleri çerçevesi içinde kalmak koşuluyla icra edilen avukatlık faaliyetlerinden nihayetinde örgütün bir yararı da olsa ve fail de yardım mahiyetindeki bu fiili bedelsiz ya da göstermelik bir bedelle bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olsa bile, bu fiili örgüte yardım suçunu oluşturmayacaktır[524]. Buna göre avukatın, suç örgütüne yardım etme suçunun objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını sağlayan fiili, eğer avukatlık mesleğinin hukuki sınırları içinde kalmakta ise hukuka aykırı olarak kabul edilmeyecektir[525].

Bunun gibi bir hekimin çatışmada yaralanan ve hastaneye ya da doğrudan kendisine başvuran örgüt üyesini, mecburi görevi ya da olağan mesleki faaliyeti haricinde yine bedelsiz ya da göstermelik bir bedel mukabili tedavi etmesi halinde de bizce kanunun verdiği yetkinin icrası söz konusudur. Nitekim Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi'nin 2.maddesine göre *"tabip ve diş tabibinin başta gelen vazifesi, insan sağlığına, hayatına ve şahsiyetine ihtimam ve hürmet göstermektir. Tabip ve diş tabibi; hastanın cinsiyeti, ırkı, milliyeti, dini ve mezhebi, ahlâki düşünceleri, karakter ve şahsiyeti, içtimai seviyesi, mevkii ve siyasi kanattı ne olursa olsun, muayene ve tedavi hususunda âzami dikkat ve ihtimamı göstermekle mükelleftir"*

---

[522] Bkz. Yuk. **§ 3**, III, B, 1, b, (2).

[523] Avukatlık mesleği niteliği gereği verilen hizmet karşılığında bir bedelin alınmasını gerekli kılmakta ise de bu bedelin alınmaması görevin gereklerine aykırılık sayılamayacağı gibi gerçekleştirilen işlemleri hukuka aykırı da kılmaz. Bu nedenle bir suç örgütüne hiçbir bedel almaksızın avukatlık yetkilerinin ifası mahiyetinde bir katkıda bulunulması, verilen bu katkıyı doğrudan hukuka aykırı hale getirmeyecektir.

[524] Bu hali suçun maddi unsurları çerçevesinde inceleyen ve "yardımın kapsamına girmediğini" ifade eden görüş için bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.47. Türk Hukuku'nda bu yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.315.

[525] Aynı yönde bkz. Maljević, **a.g.e.**, s.47; Şen, **a.g.e.**, s.155-156.

yine aynı nizamnamenin 3. maddesine göre *"tabip, vazifesi ve ihtisası ne olursa olsun, gerekli bakımın sağlanamadığı âcil vakalarda, mücbir sebep olmadıkça, ilk yardımda bulunur. Diş tabibi de, kendi sahasında, aynı mükellefiyete tabidir"*. Dolayısıyla tedaviye ihtiyacı olan kimsenin usul ve esaslara uygun olarak tedavi edilmesi bir hukuka uygunluk sebebi olup[526] fail bunu olağan mesleki faaliyetleri haricinde ve örgüte yardım maksadıyla yapsa dahi suç örgütüne yardım suçu oluşmayacaktır[527].

Ancak dikkat edilmelidir ki her iki örnekte de bu durum yalnızca örgüte yardım kapsamında değerlendirilebilecek münferit fiiller içindir; yoksa fail *örgütün bir parçası olarak* örgüt üyelerini gerektiğinde tedavi etme veya gerektiğinde müdafilik veya vekilliklerini yapma görevini üstlenmiş ya da örgütün yasal uzantılarında örgütsel hiyerarşinin bir parçası olarak bu sıfatları ile görev yapmakta iseler zaten örgüt üyeliği suçu söz konusu olacaktır ki bu hallerde bu kanun hükmünün örgüt üyeliği suçu yönünden hukuka uygunluk nedeni teşkil etmesi mümkün değildir[528].

C- Kusurluluk

Kanunda genel olarak öngörülen kusurluluğu kaldıran nedenlerin suç örgütüne yardım etme suçu açısından da tatbik sahası bulması mümkündür. Bu çerçevede kusur yeteneğini kaldıran haller açısından örgüte yardım fiilleri de diğer örgütlenme suçları ile aynı özellikleri gösterir. Kusurluluğu kaldıran ya da azaltan mazeret nedenlerinden ise bir kısmı, niteliği itibariyle bu suç tipi açısından uygulanabilir durumda değildir. Örneğin TCK m.29'da düzenlenen *haksız tahrik* veya TCK m.24/f.2-4'te düzenlenen *amirin emri* hükümlerinin suç örgütüne yardım etme suçu açısından uygulanabilmesi mümkün değildir. Bu hükümler açısından diğer suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin yukarıda yaptığımız açıklamalar bu suç tipi için de geçerlidir. Buna karşılık *zorunluluk hali, cebir-tehdit ve korkutma*

[526] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.240; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.438; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.309-310.
[527] Bkz. ve krş. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39; Özgenç, **İHFM**, s.55; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238.
[528] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39; Özgenç, **İHFM**, s.55; Tozman, **a.g.e.**, s.316; Ünlü, **a.g.e.**, s.128.

hali ve *kusurluluğu kaldıran hata hallerine* ilişkin hükümlerin bu suç tipi açısından cari olması mümkündür.

TCK m.25/2'de düzenlenen *zorunluluk halinde* fail kendisini veya başkasını bir tehlikeden korumak amacıyla tipik fiili gerçekleştirmektedir[529]. Örgüt üyesinin, kanuni düzenlemede geçen "*başkası"* ifadesi kapsamına girmesine bir engel yoktur. Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere örgüt üyelerine, örgütsel olmayan sahada yapılan yardım, örneğin örgüt üyesi olduğu bilinse de bir trafik kazasında yaralanan bir kimsenin hastaneye gütürülmesi zaten örgüte yardım sayılmayacaktır[530]. Ancak örgütsel sahadaki davranışlar yönünden aynı durumla karşılaşılması örneğin çatışmada yaralanan ve ölmek üzere olan bir örgüt mensubuna tedavi malzemesi verilmesi de mümkündür ve bu halde nihayetinde örgüte bir yardım yapıldığı açıktır. Ancak böyle bir durumda yapılan bu yardımın, örgüt üyesini başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtarma mahiyetinde değerlendirilmesi mümkündür ve bu halde zorunluluk haline ilişkin hükümler uygulanabilecektir[531]. Bu açıdan fiilin tipik olduğu kimi durumlarda, failin, bir örgüt üyesinin içine düştüğü tehlikeden başka türlü kurtulma olanağı olmaması nedeniyle kendisine yardım etmesi söz konusu ise bu ihtimalde zorunluluk haline ilişkin

---

[529] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.405-406; Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:565; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.493; Zafer, **Genel Hükümler**, s.299; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.333; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.286-287; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.229; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hüklümler**, s.404; Bekar, **Zorunluluk Hali**, s.56 vd.

[530] Bkz. Yuk. **§ 3**, III, B, 1, b, (2).

[531] *Özgenç, "*suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt mensubu olsa bile mesela aç kalan, donma tehlikesiyle karşı karşıya gelen bir kişiye yapılan yardım(ın)" suç olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmektedir. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39; Özgenç, **İHFM**, s.55. Aynı yönde bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.56; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.240; Kavlak, **a.g.e.**, s.410; Yurtlu, **a.g.e.**, s.108-109; Çakın, **a.g.e.**, s.79; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.86. Ancak yazarlar bu halde suçun hangi unsurunun bulunmadığına dair bir izahta bulunmamaktadırlar. *Tozman* ise bu noktada bir ayrım yapmaktadır. Yazara göre aç kalan ya da donma tehlikesi geçiren bir kişiye yapılan insani yardım esas itibariyle suç oluşturmaz. Ancak bu tip yardımlar örgütün amacını gerçekleştirmeye yönelikse ve düzenli olarak yapılıyorsa örgüte yardım söz konusu olacaktır. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.316. Biz, burada farklı bir ayrım yapılması gerektiğini ve eğer yapılan yardım bir örgüt üyesinin "örgütsel sahadaki" davranışına yönelik ise failin donma ya da açlıktan ölme tehlikesinde olmasının fiili suç olmaktan çıkarmayacağını ve ancak zorunluluk hali çerçevesinde failin kusurunu kaldırabileceğini düşünmekteyiz. Zira örneğin dağda donma tehlikesi ile karşı karşıya kalan üniformalı ve silahlı bir terör örgütü mensubuna yardım eden kimse, bu yardımın doğal sonucu olarak örgüte de bir yardım ettiğini bilmekte ve haliyle bu kişiye yardım yaparak, bu durumu istemektedir. Bu nedenle bu halde, suçun unsurları somut olayda gerçekleşmektedir. Ancak fail, örgüt mensubu da olsa bir kimseyi, gerçekleşen ağır ve muhakkak tehlikeden kurtardığından, somut olayın koşullarına göre zorunluluk haline ilişkin hükümler uygulanabilecek ve fail hakkında kusuru bulunmaması nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığına dair karar (CMK m.223/f.3-b) verilebilecektir.

hükmün uygulanması ve faile kusurunun bulunmaması nedeniyle ceza verilmemesi mümkündür.

TCK m.28'de düzenlenen *cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidin* ise tüm örgütlenme suçlarında olduğu gibi bu suç tipi açısından da cari olması mümkündür[532]. Bu ihtimalde fail, örgüte yardım mahiyetinde bir fiili işlemesi için karşı koyamayacağı ve kurtulamayacağı bir cebir ve şiddet veya ağır bir korkutma veya tehdit uygulanmakta ve fail bu cebir veya şiddet, korkutma ve tehdidin etkisi altında örgüte yardım etmektedir[533]. Örneğin bir terör örgütünün, faili ölümle tehdit ederek erzak istemesi halinde böyle bir durum söz konusudur. Burada özellikle korkutma ve tehdidin sarih olmasının aranmamasına dikkat etmek gerekmektedir. Gerçekten suç örgütü mensuplarının, kendisinden yardım talep ettikleri kimseyi açık bir şekilde tehdit etmeleri şart değildir. Söz konusu suç örgütünün, önceden benzeri durumlarda kişilere zarar verdiği ya da şiddeti eylemsel bir araç olarak benimsediği bilinen bir örgüt olması nedeniyle, söz konusu talebin kabul edilmemesi halinde bir zarar verebileceği kuvvetle muhtemelse kanunun aradığı anlamda bir korkutma ve tehdidin gerçekleştiği kabul edilmelidir[534]. Bu çerçevede örneğin, kolluk birimlerinin kolayca ulaşamayacağı bir yer ve zamanda, bir terör örgütünün, ağır silahlarla bastığı bir köyde erzak talebinde bulunmasının köy sakinlerinde yeteri kadar korku meydana getireceği ve yalnızca bu halin dahi TCK m.28 hükmünün uygulanması için kâfi olacağı kabul edilmelidir[535].

---

[532] Tozman, **a.g.e.**, s.362; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.87.

[533] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Şen, **a.g.e.**, s.91; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.87,99; Zeybek, **a.g.e.**, s.96.

[534] Yargıtay da bir kararında bu neticeye varmıştır. YCGK. 25.3.2003 tarih ve 2003/9-32 E., 2003/52 K. sayılı kararı: "Sanığın evinin bulunduğu yer, dosyada bulunan fotoğraflardan da anlaşılacağı üzere bir mezranın, ormanlık alana bakan kenar kısmı olup ıssız bir yerdir. Örgüt mensuplarının barındıkları kamp alanı ise, sanığın evinden yaklaşık 1 km. uzaklıkta olup (...) sanığın evinin konumu dikkate alındığında, silahlı örgüt mensuplarından korkarak yardım etme olasılığı karşısında somut olayda yüklenen silahlı çete üyelerine yardım ve yataklık suçunun manevi unsurunun gerçekleştiğinden söz etmeye olanak yoktur" (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.82, dpnt.171).

[535] Bu halde suçun manevi unsurunun oluşmayacağı yönünde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.98; Zeybek, **a.g.e.**, s.96; Yurtlu, **a.g.e.**, s.106. Bu son belirtilen yazar kanunda "isteyerek" ifadesine yer verildiği için TCK m.28 ve TCK m.25/2 kapsamına giren hallerde artık failin kastı bulunmadığı gerekçesi ile beraat kararı verilmesi gerektiği kanaatindedir. Oysa bize göre burada kanun "isteyerek" ifadesi ile kusurun konusu olan "haksızlığı gerçekleştirmeyi arzu etmeyi" suç tipine ithal etmiş değildir. Aksine kanun, "tipik hareketin tipte tanımlanan somut tehlikeyi doğuracak vasfı taşımasına dair bilinci" (bkz. Ozansü, **Kast**, s.135) ve dolayısıyla "tipik tehlikelilik istencini" ifade eden *istemeyi* özel olarak zikrederek "bu bilincin açık bir şekilde var olmadığı halleri" yani "olası kast hallerini" cezalandırılabilir alanın kapsamı dışında bırakmak istemiştir (bkz. Bohlander, **a.g.e.**, s.63). Olası kastı cezalandırılabilir alanın dışına çıkarma tercihinde bulunduğu olasılıklarda kanun, maddi unsurlardan

Son olarak, *kusuru kaldıran hata hükümlerinin,* suç örgütüne yardım etme suçu açısından uygulama alanı bulması da mümkündür ve bu halde genel kurallar geçerlidir. Örneğin, aslında muhakkak ve ağır bir tehdit olmamasına rağmen bu şekilde bir tehditle karşılaştığı konusunda kaçınılmaz hataya düşen kimsenin kusuru olmadığı kabul edilecektir[536].

D- Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1- Suça Teşebbüs

Suç örgütüne yardım etme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı tartışmalıdır. Doktrinde ağırlıklı görüş ve Yargıtay uygulaması, suç örgütüne yardım etme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceği, örneğin örgüte gönderilen mali bir yardımın henüz yoldayken yakalanması halinde teşebbüs hükümlerine göre failin cezalandırılması gerektiği yönündedir[537]. Azınlıkta

---

özellikle birine (çoğunlukla hareketin konusuna) yoğunlaştığı salt hareket suç tiplerinde yalnızca *bilmeyi* özel olarak zikretmişken, suç tipindeki hareketin tipik tehlikeliliğini bir bütün olarak dikkate aldığında ise hem *bilmeyi* hem de *istemeyi* zikretmeyi tercih etmiştir. Ancak hangi formülasyon tercih edilirse edilsin, bu gibi ifadelerin pratik sonucu ilgili suç tipinin olası kastla işlenememesidir. Haliyle mevzu suç tipi açısından da TCK m.28 ve TCK m.25/2 kapsamına giren hallerde de ortada tipik ve hukuka aykırı bir fiilin yani *suçun söz konusu olduğu*, ancak failin *kusurunun bulunmadığı* kabul edilecektir. Bu nedenle verilmesi gereken hüküm çeşidi de *ceza verilmesine yer olmadığı kararı* olacaktır (CMK m. 223/f.3-b).

[536] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.453; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.357; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.562; Zafer, **Genel Hükümler**, s.364.

[537] Tona, **a.g.e.**, s.1159; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.41-43, dpnt. 80; Özek, **İHFM**, s.498; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.87; Ersan, **a.g.e.**, s.393; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.238, 300; Akkaya, **a.g.e.**, s.36; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6657; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.112; Zeybek, **a.g.e.**, s.112; Yurtlu, **a.g.e.**, s.174; Çakın, **a.g.e.**, s.93; Ünlü, **a.g.e.**, s.129. Bu gruptaki yazarlardan *Özgenç, Yenidünya/İçer, Ersan, İ. Dursun* ve *Yurtlu*'nun*;* bünyesinde objektif cezalandırılabilirlik koşulu bulunan suç tiplerine teşebbüsün mümkün olmadığını, somut tehlike suçlarındaki "somut tehlike"nin ise bir objektif cezalandırılabilirlik koşulu olduğunu kabul ettiklerinden, haliyle örgüt adına suç işleme suçunu "bir somut tehlike suçu" mahiyetinde görmedikleri sonucu çıkmaktadır. Oysa yazarların çalışmalarında bu yönde bir açıklık olmadığı gibi yardım edilen örgütün, ancak "yapısı, üye sayısı ve araç-gereç yönünden amaç suçları işlemeye elverişli olması" halinde suç örgütüne yardım etme suçunun oluşabileceğine dair kanuni koşulu, suç tipi yönünden nerede konumlandırdıkları sorusu da bu durumda cevapsız kalmaktadır. Çoğunlukla bu kavramsal tartışmalara girme gereği duymayan Yargıtay da "maslahata uygunluk" açısından örgüte yardım suçuna teşebbüs hükümlerinin tatbik edilebileceği kanaatindedir. Birçoğu yerine bkz. YCGK, 31.10.2012 tarih ve 2012/9-1234 E., 2012/1825 K.: "Silahlı terör örgütlerinin amaç suçları işleme yolunda oluşturdukları yapılanmalarının ortak özellikleri dikkate alındığında, (…) yapısına dahil olmamış yani görev ve denetime bir örgüt üyesi düzeyinde henüz hazır olmayan yardım etme suçunun failleri bakımından eksik kalabilecek olan gizlilik ve güvenlik ihtiyacının, detaylı bir işbölümüyle sağlandığı, yardım edenler zamanlarının

kalan ve bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise bir somut tehlike suçu olan suç örgütüne yardım etme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir[538]. Zira kanaatimizce, kanun koyucu yardım edilen örgütün bir suç örgütü olarak kabul edilebilmesi için örgütün kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından somut bir tehlike doğurmasını aramıştır. Bu şekilde bir örgüte yardım edilmesi ise örgüt mensuplarının mütemadi nitelikte ve somut olarak tehlikeli olan fiillerine bir katkı mahiyeti taşıdığı için cezalandırılmaktadır. Bu suretle yardım

---

büyük bir bölümünü örgüte hasretmiş kişiler olmayıp kendi hayatlarının akışı içerisine bazen örgüte ait işleri kabul eden şahıslar olduğundan, yardım faaliyetlerinin birden fazla bölümler halinde gerçekleştirilmesinin çoğu kez bir zorunluluk olduğu görülmektedir. Örneğin, vücut ısıtıcısı gibi ülkede bulunması zor olan bir eşyanın yurt dışından satın alınıp kırsaldaki bir kampa iletilmesi biçimindeki yardım olayında, yurt dışından bu eşyayı satın alan ile bu eşyayı örgüt üyesine teslim edecek olan mevsimlik orman işçisi arasında, bu kişilerden farklı görevleri üstlenmiş birbirini tanıyan ya da tanımayan, farklı zamanlarda yakalanan ya da hiç yakalanmayan birden fazla kişi olabilecektir. Böyle durumlarda failin örgütçe verilen bir iş ya da görevi veya kendiliğinden örgüt nam ve hesabına üstlendiği bir iş ya da görevi, yardım olayının akışı içinde kendisinden önceki failin getirdiği aşamadan bağımsız olarak tamamlayıp tamamlamadığına bakılmalıdır. Sözkonusu iş, görev ya da hizmet tamamlanmışsa failin yardım suçunun da tamamlandığı, buna karşılık, örgüte yardım etme eylemini gerçekleştirme kararı alarak elverişli hareketlerle iş ya da görevin doğrudan doğruya icrasına başlayan failin, elinde olmayan nedenlerle görevi tamamlayamaması ya da sonuç alamaması halinde de suçun kalkışma aşamasında kaldığı kabul edilmeli, tüm bu olgular olaysal olarak değerlendirilip sanığın hukuksal durumu belirlenmelidir. Başka bir anlatımla; örgüte yardım suçunun tamamlanıp tamamlanmadığı hususu, bu yardım konusuyla ilgili diğer kişi ya da faillerin eylemlerinden bağımsız olarak fail tarafından üstlenilen ya da kendisine verilen görevin tamamlanıp tamamlanmadığına göre belirlenmelidir. (…) P.. silahlı terör örgütünün propagandasının yapılacağı yönünde istihbari bilgi elde edilen açık hava toplantısından bir gün önce, görevlilerin dur ihtarına uymayarak hızla kaçan 06 R... ... plakalı aracın ekiplerin takibi sonucunda terkedilmiş halde bulunduğu, içindeki şahısların kaçtıkları, araç içinde ele geçen örgütsel propoganda malzemeleri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda 69 parmak izinin tespit edildiği, parmak izlerinden 16 adedinin başka kişilere ait olduğu belirlenmekle birlikte, suç tarihinden dört buçuk ay sonra başka bir olay nedeniyle yakalanan sanığın da, bir poster ve bir naylon poşet üzerinde parmak izinin tespit edildiği anlaşılmaktadır. Ertesi günü yapılacak toplantıda ya da başka bir olayda kullanılmak üzere bir kısım kişilerce hazırlanan propoganda malzemelerinin ilgililere ulaştırılmak üzere araçla nakledilirken görevlilerce ele geçirilmesine göre, hazırlama ve nakil işlemleri sırasında malzemeler üzerinde bırakılan toplam 69 parmak izinden bir kısmının sahibi olan, malzemelerin hazırlanmasında görev alan ve kimlikleri tespit edilemeyen kişilerin görevlerinin tamamlandığı, buna karşın sanık N.'ın parmak izinin tespit edildiği yer ve kovuşturma aşamasındaki kaçamaklı ikrarında araçta bulunduğunu belirtmesi gözönüne alındığında malzemelerin hazırlanma aşamasına katılmayıp yükleme ve nakil safhasında görev aldığı, böylelikle de örgüt üyesi olmayan sanığın sözkonusu malzemeleri kullanılmak üzere nakletme biçiminde eylemine devam ederken istenen yere ulaştıramadan kendisine verilen ya da üstlendiği yardım görevini görevlilerin müdahalesi nedeniyle tamamlayamadığı sonucuna ulaşılmakta olup, silahlı örgüte yardım etme suçunun tamamlanmadığı ve teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir" (Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.,** s.6671-6673).

[538] Şen, **a.g.e.**, s.97. Tüm suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri açısından aynı yönde bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889. Aynı yönde görüş belirten *Tozman,* evvela örgüt adına suç işleme suçu açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir. Yazara göre "bu hüküm zaten suç ve cezaların şahsiliği, fiille orantılı ceza verme ilkelerine aykırıdır. Bir de sadece teşebbüs halinde kalan suçlar için de faile örgüt üyeliğinden ceza vermek yoluna gidilmemelidir" Tozman, **a.g.e.,** s.378. Yazar takiben aynı düşünceyle örgüte yardım etme suçu açısından da teşebbüsün mümkün olmadığının kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir (**A.e.**).

eden kimsenin fiilinin tehlikeliliği de "somutlaşmaktadır". Eğer fail, bu şekilde, söz konusu somut tehlikeye katkıda bulunmuş ise suçla korunan hukuksal değeri ihlal etmiş olacaktır. Buna karşılık eğer yardım henüz gerçekleşmemiş ise failin bu tehlikeye hiçbir katkısı söz konusu olamayacağından kanunun aradığı somut tehlikenin bu kimse özelinde gerçekleştiğinden de söz edilemeyecektir. Suçun bir soyut tehlike suçu olmaması nazara alındığında, bu tehlikenin varsayılmasından da söz edilemeyeceğinden, failin buna elverişli şekilde hareket etmesine rağmen söz konusu katkıyı elinde olmayan nedenlerle de olsa yapamadığı hallerde söz konusu tehlikeye iştirak de edemediği kabul edilmelidir. Dolayısıyla ortada suçun koruma objesi açısından tehlike arz eden ve bu nedenle cezalandırılabilir mahiyet arz eden bir fiilden de söz edilemeyecektir. Bu nedenle bizce suç örgütüne yardım etme suçu açısından da suça teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

2- Suça İştirak

aa- Suç örgütüne yardım etme suçu faillik yönünden genel kurallara tabi olup bu suçun *müşterek faillik, yan yana birlikte faillik, müstakil faillik* veya *dolaylı faillik* şeklinde icrası mümkündür. Nitekim, suç örgütüne tek bir kimsenin yardım etmesi mümkün olduğu gibi yardım fiili üzerinde müşterek hakimiyet kuran birden fazla kişinin söz konusu olması da olanaklıdır. Bu ikinci halde müşterek faillikten söz edilecektir. Bunun gibi aynı yardım fiilinin, yan yana birden fazla fail tarafından, birbirlerinden bağımsız olarak gerçekleştirilmesi de mümkündür; örneğin aynı banka hesabına birden fazla kimsenin ödeme göndermesi gibi. Buna karşılık faillerin doğrudan fail değil de dolaylı fail olması da mümkündür. Buna göre eğer bir kimse, bir suç örgütüne yardım mahiyetindeki bir fiilin icrasında *bir başkasını araç olarak kullanmakta,* yani iradesi üzerinde hakimiyet kurduğu birine örgüt adına suç işletmekte ise bu kimse de fail olarak sorumlu tutulacaktır (TCK m.37/f.2). Bu ihtimalde arka plandaki fail, tipik fiili gerçekleştiren araç failin iradesi üzerinde hakimiyet kurmaktadır[539]. Bu durum çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir[540]. Örneğin bir

[539] Heinrich, **a.g.e.,** c.II, k.no:1255; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.525-526; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.443-444; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392; Mahmutoğlu,

kimse bir başkasını tehdit veya korkutma yoluyla bir örgüte yardım etmeye zorlayabilir. Bu durumda hem TCK m.28, hem de m.37/f.2 gereğince korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılacaktır[541]. Bundan farklı olarak dolaylı fail, araç failin kusur yeteneği bulunmamasından da yararlanmış olabilir[542]. Örneğin kendi yapacağı yardımı akıl hastası oğluna yaptırması gibi.

bb- Örgüte yardım etme suçu açısından azmettirme mümkün ise de bu halde artık azmettirme hükümlerine gidilmesine gerek yoktur[543]. Esasen bu ihtimalde fail, bir kimseyi örgüte yardım etmeye azmettirerek kendisi de bağımsız olarak örgüte yardım etmiş olacaktır. Bu nedenle bir kimseyi bir örgüte yardım etmeye azmettiren kimse, azmettirilen fiilin işlenmesi halinde artık azmettiren değil fail olarak sorumlu tutulacaktır. Aynı durum yardım etme açısından da geçerlidir. Yardım eden kimsenin fiiline maddi veya manevi yardımda bulunan kimseler, bu suretle örgüte de yardım ettiklerinden suç örgütüne yardım etme suçu açısından yardım eden olarak değil, fail olarak sorumlu tutulmaları gerekecektir[544].

3- Suçların İçtimaı

a- Görünüşte İçtima Açısından

Bir suç örgütüne yardım etme fiilinin özel bazı unsurlar veya özelliklerle bir başka ceza normunda düzenlendiği hallerde, artık bu özel norma göre genel hüküm niteliğinde olan suç örgütüne yardım etme suçuna ilişkin TCK m.220/f.7 hükmü

Karadeniz, **a.g.e.**, s.875; Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s. 68-69; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.494; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235.

[540] Bkz. Mantovani, **a.g.e.**, s.518; Bohlander, **a.g.e.**, s.156; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1247 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.444 vd.; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Zafer, **Genel Hükümler**, s.425-426; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.495-496; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.431-432.

[541] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.304; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.446; Zafer, **Genel Hükümler**, s.426.

[542] Mantovani, **a.g.e.**, s.518; Bohlander, **a.g.e.**, s.156; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.237; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.450-451; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.406; Zafer, **Genel Hükümler**, s.426.

[543] Aksi yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.387; Akkaya, **a.g.e.**, s.37; Yurtlu, **a.g.e.**, s.179-180; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6659.

[544] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.309; Ünlü, **a.g.e.**, s.182.

uygulanmayacaktır[545]. Kanun, bazı suç tipleri yönünden yardım niteliğindeki fiilleri ayrıca ve açıkça düzenleme gereği duymuştur[546]:

aa-Yukarıda da incelediğimiz gibi TCK m.314'de özel amaçlı bir suç örgütüne dair örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir[547]. Bu maddede belirtilen TCK'nın dördüncü kısmının, dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt kuran, yöneten veya bu örgüte üye olan kimseler TCK m.220'ye göre değil TCK m.314'e göre cezalandırılacaktır[548]. Maddenin son fıkrasında ise *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır"* hükmüne yer verilmiştir. Burada "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna"* ibaresi ile kastedilenin, bu başlığı taşıyan TCK m.220 ve bunla bağlantılı TCK m.221 olduğuna şüphe yoktur. Bu haliyle kanun koyucu, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçlarına ilişkin hükümlerin, bu maddede sayılan bir örgütle bağlantılı olarak işlenmesi halinde de uygulanma imkanı bulacaklarını belirtmektedir. Bir önceki suç tipine ilişkin izahımızda ifade ettiğimiz üzere bu tip bir örgüte yardım edilmesi halinde –TCK m.315'deki özel düzenleme ayrık olmak üzere- TCK m. 314/f.2'deki ceza uygulanacak[549] ve bu ceza üzerinden TCK m.220/f.7'ye göre indirim yapılabilecektir[550]. Fakat bunun için failin, yardım ettiği örgütün, örgütsel amacını da bilmesi gerekmektedir[551]. Ancak aynı

---

[545] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.252.

[546] Bizce TCK m.220/f.8'de düzenlenen suç örgütünün propagandasını yapma suçu bu kapsamda değildir. Anılan fıkraya göre *"örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi"* cezalandırılacaktır. Yukarıda belirttiğimiz gibi kanunun TCK m.220/f.7'de yaptırıma bağladığı yardım etme fiili, örgüte maddi bir katkıda bulunulması şeklinde cari olabileceği gibi manevi bir katkıda bulunulması şeklinde de cari olabilir. Ancak her durumda bu, örgütün kendisine yapılan doğrudan bir katkıyı ifade etmektedir. Örgütün propagandasının yapılması ise bu mahiyette değildir. Bu nedenle örneğin; örgütün "*cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde"* olmayan, haliyle de TCK m.220/f.8 hükmü kapsamına girmeyen propaganda fiillerinin, örgüte yardım olarak nitelenip TCK m.220/f.7'ye göre cezalandırılmaları mümkün değildir. Aksi halde, kanun koyucunun TCK m.220/f.8'de değişikliğe giderek, örgütün her türlü propagandasının yapılmasını değil, yalnızca *cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasının yapılmasını* suç olarak düzenlemesinin pratik bir anlamı olmayacaktır ki elbette hukuken bunun kabulü olanaklı değildir.

[547] Evik, **GsÜHFD**, s.109; Şen, **a.g.e.**, s.130; Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.273.

[548] Ünlü, **a.g.e.**, s.40.

[549] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.253.

[550] Tozman, **a.g.e.**, s.324.

[551] Failin, aslında TCK m.314 kapsamına giren bir örgüte yardım etmekte olmasına rağmen, yanılarak TCK m.220 kapsamına giren bir örgüte yardım ettiğini zannetmesi ya da bunun tersinin söz konusu

durum "soykırım ve insanlığa karşı suç işlemek amacıyla kurulan örgütlere (TCK m.78) yapılan yardımlar" için geçerli değildir. Zira yine özel amaçlı bir örgütlenme suçunun düzenlendiği bu maddede TCK m.314/f.3'e benzer şekilde TCK m.220/f.7'ye atıf yapan hiçbir düzenleme söz konusu değildir. Bu nedenle bu tarz bir örgüte yardım edilmesi halinde artık doğrudan TCK m.220/f.7 uygulanacak ve buradaki atıf uyarınca da TCK m.220/f.2'ye göre ceza verilecek ve cezadan da TCK m.220/f.7'deki oranda indirim yapılabilecektir[552].

bb- TCK'nın 315. maddesine göre *"yukarıdaki maddede tanımlanan örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin eden, nakleden veya depolayan kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır".* Burada kastedilen örgüt, bir önceki maddede düzenlenen "TCK'nın dördüncü kısmının, dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla kurulmuş bulunan silahlı örgütler"dir. Kural olarak bir suç örgütüne temin, nakletme veya depolama yoluyla silah sağlanmasının örgüte yardım teşkil etmesi nedeniyle TCK m.220/f.7 kapsamında sayılması gerekirken, kanun burada, TCK m.314'de tanımlı örgütlere silah sağlanmasını özel bir suç tipi olarak

---

olması halinde, münhasıran TCK m.220/f.7 gereğince sorumlu tutulması gerekecektir. Zira TCK m.220 ile TCK m.314 arasında bir *özel norm-genel norm ilişkisi* olmasının doğal sonucu olarak, failin TCK m.314'ü özel norm haline getiren unsurlara dair yanılgısı, bu suç tipine ilişkin kastını ortadan kaldırmakta ise de genel suç tipi olan TCK m.220/f.7'ye ilişkin kastını etkilememektedir. Bu nedenle örneğin (A), (K) terör örgütünün mala zarar verme, kasten öldürme ve yağma teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunu bilmekte ve buna rağmen örgüte yardım etmektedir. Buna karşılık örgüt aynı zamanda tüm bunları terör amacıyla yapmaktadır ve (A) bu durumdan habersizdir. Bu durumda (A)'nın *unsur yanılgısı* nedeniyle TMK m.7 atfıyla TCK m.314'de düzenlenen suç tipi açısından kastı söz konusu olmadığından bu suç tipi yönünden sorumluluğu yoluna gitmek mümkün değilse de neticede (A) kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunu bildiği bir örgüte yardım etmesi nedeniyle TCK m.220/f.7 açısından kasten hareket etmektedir ve bu nedenle TCK m.220/f.7 açısından sorumlu tutulacaktır. Tersi durumda yani (K) örgütü yalnızca mala zarar verme, kasten öldürme ve yağma teşkil eden fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş olsa ve (A), örgütün tüm bu fiilleri terör amacıyla gerçekleştirmekte olduğunu zannederek yardım etse yine aynı durum söz konusu olacaktır. Dikkat edilirse burada diğer örnekten farklı olarak TMK m.7 atfıyla TCK m.314'deki suç tipinin unsurlarına dair yanılgı *tersine unsur yanılgısı* mahiyetindedir. Bu nedenle (A), zaten TCK m.314 gereğince sorumlu tutulamayacak ise de neticede kanunun suç saydığı fiileri işlemek amacıyla kurulduğunu bildiği bir örgüte yardım ettiğinden TCK m.220/f.7 açısından kasten hareket ettiği açıktır. Bu belirttiğimiz kurallar, yukarıda incelediğimiz suç örgütü adına suç işleme suçu açısından da geçerlidir. Failin iki ayrı suç tipine ilişkin yanılgısına dair bkz. R. B. Erman, **a.g.e.**, s.104 vd.

[552] Tozman, **a.g.e.**, s.325.

düzenlemiştir[553]. Bu haliyle TCK m.315 hükmü, TCK m.220/f.7'ye göre özel norm niteliğinde olduğundan bu madde kapsamına giren fiiller için TCK m.220/f.7'nin uygulanabilmesi mümkün değildir[554]. Eğer TCK m.314'de tanımlı bir örgüte faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin edilmesi söz konusu ise artık yalnızca TCK m.315 hükmü uygulanacaktır[555]. Ancak örgüt TCK m.314 kapsamında değilse bu örgüte silah sağlama halinde yine münhasıran TCK m.220/f.7 uygulanacaktır.

cc- TMK'nın 7. maddesinin 1. fıkrasında "*cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır"* hükmüne yer verilmiştir. Burada da terör amacıyla kurulan örgütler açısından TCK m.314'e atıf yapıldığından, bu örgütlere yardım fiilleri için de yukarıda belirtilen esaslar geçerlidir[556].

dd- Son olarak yerel veya uluslararası terör örgütlerinin veya bireysel terör eylemlerinin finanse edilmesinin önlenmesi amacıyla kabul edilen 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesinde de örgüte yardım suçuna nazaran özel bir suç tipine yer verilmiştir[557]. Kural olarak bir suç örgütüne yardım fiilleri doğrudan, eğer bir terör örgütü söz konusu ise bu sefer TMK m.7 ve TCK m.314'ün atfıyla, TCK m.220/f.7 kapsamına girecektir. Ancak 6415 sayılı Kanun bir terör örgütüne fon sağlanmasını özel olarak düzenlemiştir[558]. Bu

---

[553] Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.**, s.274; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.54; Tozman, **a.g.e.**, s.323; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.240, 253; Yurtlu, **a.g.e.**, s.152; Ünlü, **a.g.e.**, s.39-40,156. Y.9.CD., 15.07.2009 tarih ve 2008/21722 E., 2009/8578 K. sayılı kararı: "Silahlı örgüte üye olmadığı anlaşılan sanığın, örgütün amacını ve faaliyetlerinde kullanılacağını bilerek ve bu amaçla patlayıcı madde nakletme eyleminin, silahlı örgüte yardım suçunun özel bir şeklini 5237 sayılı TCK'nın 315. maddesinde tanımlanan suçu oluşturacağı, hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi..." (Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.54, dpnt.92).

[554] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.54; Tozman, **a.g.e.**, s.323; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.253; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.88; Ünlü, **a.g.e.**, s.156.

[555] İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.88; Ünlü, **a.g.e.**, s.157.

[556] Tozman, **a.g.e.**, s.315.

[557] Özgenç, **Suç örgütleri**, 8. Bası (2017), s.187 vd.

[558] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.55; Tozman, **a.g.e.**, s.325-326.

kanun kapsamına giren fon sağlama eylemleri açısından artık TCK m.220/f.7 değil, bu kanundaki hükümler tatbik edilecektir. 6415 s.K. m.4'ün ilk üç fıkrasına göre *"(1)- 3 üncü madde kapsamında suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2)- Birinci fıkra hükmüne göre ceza verilebilmesi için fonun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması şartı aranmaz. (3)- Bu madde kapsamına giren suçların kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."* Burada atıf yapılan aynı Kanunun 3. maddesinde ise başta *"Bir halkı korkutmak veya sindirmek ya da bir hükumeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla, kasten öldürme veya ağır yaralama fiilleri"* ve *"12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller"* olmak üzere çeşitli uluslararası sözleşmelerde yasaklanan fiiller zikredilmiştir[559]. Buna göre Kanunun 3. maddesinde suç olarak düzenlenen bu fiillerin[560] gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi bu madde uyarınca cezalandırılacaktır[561]. Bu haliyle TFHK m.4 hükmü de TCK m.220/f.7'ye göre özel norm niteliğinde olduğundan, bu madde kapsamına giren fiiller için artık TCK m.220/f.7'nin uygulanabilmesi mümkün değildir[562].

---

[559] Ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.208 vd. ; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.54 vd.; Yurtlu, **a.g.e.**, s.171 vd.

[560] 6415 s. Kanunun 2/1-c maddesine göre Fon; *"para veya değeri para ile temsil edilebilen taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü mal, hak, alacak ile bunları temsil eden her türlü belgeyi"* ifade etmektedir. Doktrinde buradaki *fonun* "finansman aracı olarak kullanılabilecek her türlü kaynağı" ifade ettiği, "suç tipi yönünden terör örgütünün amaçları doğrultusunda terör eylemleri gerçekleştirilebilmesine yönelik, her türlü maliyeti karşılayan para ya da ayni veya nakdi değerlerin" bu kapsamda olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle "terörün fon sağlama yoluyla finanse edilmesi de yardımın bir türü olmakla birlikte, fon kapsamına girmeyen araç-gereç, malzeme, personel temini, fon sağlama değildir" Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.55-56.

[561] Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.55; Tozman, **a.g.e.**, s.325-326; Yurtlu, **a.g.e.**, s.172.

[562] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.40; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.56.

b- Zincirleme Suç Açısından

Mağduru belli bir kişi olmayan suç örgütüne yardım etme suçunun değişik zamanlarda birden fazla kez işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür[563]. Failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda suç örgütüne yardım niteliğindeki fiilleri işlemesi halinde suç örgütüne yardım etme suçu açısından zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır[564]. Bu, failin tek bir fiili parçalara ayırarak değişik zamanlarda gerçekleştirmesi (örneğin örgüte erzak veren kimsenin bunu parça parça vermesi) ya da bir yardım fiilinin icrasını tamamladıktan sonra yeniden aynı suçu işlemeye karar vermesi (örneğin örgüte bir miktar mali yardım yaptıktan sonra bunu yeterli görmeyip yeniden bir miktar göndermesi) şeklinde olabilir[565]. Her iki halde de aynı suç işleme kararının kapsamında suçun değişik zamanlarda işlenmesi söz konusudur. Doktrinde, failin farklı suç örgütlerine yardım etmesi halinde kanunun aradığı anlamda aynı suç işleme kararından söz edilemeyeceğinin kabul edildiğini belirtmemiz

---

[563] Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.284; Yurtlu, **a.g.e.**, s.184.

[564] Failin, suç örgütüne müteaddit defalar yardım etmesi halinde, her bir suç için ayrı ayrı cezalandırılacağını ve bu ihtimalde alacağı cezanın örgüt üyesinden kat be kat fazla olacağını belirterek zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilir olmasını yadsıyan görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.218. Yazar çalışmasının başka bir yerinde ise örgüte on kamyon dolusu ihtiyaç malzemesi hibe etmek isteyen kişinin bunu parça parça yapması ve üçüncü partide yakalanması halinde artık bunun, "örgüt üyesinin, mensubu olduğu örgüte yardım olarak" değerlendirileceğini belirtmekte ve bu nedenle zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını ileri sürmektedir. Bkz. **A.e.**s.245. Nitekim yazara göre yalnızca bir defalık yardım kişiyi zaten örgüt üyesi haline getireceği için bunun müteaddit defalar yapılması da bu örgüt üyeliğinin bir gereği olacağından, artık cezalandırılamayacaktır bkz. **A.e.**, s.312. Yine aynı yönde bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.185. Oysa müteaddit defalar dile getirdiğimiz gibi örgüte yardım etmek kişiyi "örgüt üyesi" yapmaz, yalnızca o fiili için örgüte üye olma suçunun cezası ile cezalandırılır. (Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.311; Kavlak, **a.g.e.**, s.408; Çakın, **a.g.e.**, s.77; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.85). Dolayısıyla suç örgütüne yardım etme suçu açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına bir engel yoktur. Failin bu durumda belki örgüt üyesinden daha fazla ceza alması ise gerçekleştirdiği eylemliliğin doğal sonucudur ve bunda herhangi bir anormallik yoktur. Zira örgüt üyesi tek bir suç işleme iradesi ile mütemadi de olsa tek bir haksızlık gerçekleştirmektedir ve örgüt yararına gerçekleştirdiği tüm davranışlar bu tek haksız davranışın kapsamındadır. Oysa yardım eden çeşitli zamanlarda çok sayıda yardım teşkil eden fiil icra etmekte ise bu haliyle tipik haksızlığı tekrar tekrar gerçekleştirmiş olmaktadır ve bu durumun yekdiğerine göre daha ağır bir ceza ile karşılaşması işin mantığı gereğidir.

[565] İçel, **Suçların İçtiması**, s.136-137; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.509; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.470; Sancar, **TBBD**, s.255. Dikkat edilmelidir ki fail, bu yardımları münferit fiiller şeklinde gerçekleştirmektedir. Eğer fail bu fiilleri, zaten örgütün hiyerarşik yapısının bir parçası olarak ve görev bilinciyle, süreklileşmiş biçimde örgütün yararına şekilde işlemekteyse, zaten örgüt üyesi olarak vasıflandırılacaktır. Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.885.

gerekmektedir[566]. Bu konuda genel bir ifade kullanılması mümkün ise de bizce somut olayın öznel durumlarına göre farklı sonuçlara varılması da mümkündür. Örneğin failin aynı ideolojik perspektifteki iki suç örgütüne aynı suç işleme kararının icrası kapsamında yardım etmesinden söz edilebilmesi olanaklıdır. Bu durumda bizce zincirleme suç hükümlerinin tatbikine bir engel yoktur.

c- Fikri İçtima Açısından

Mağduru belirli olmayan suç örgütüne yardım etme suçu açısından aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Farklı neviden fikri içtima hükümleri açısından ise temel mesele, örgüte yardım fiilinin aynı zamanda başka bir suç tipini de oluşturması halidir. Esasen burada, gerçekleştirilen farklı suç tipi, aynı hukuksal değeri koruyan ve özel bazı unsurlar ya da özellikler ihtiva eden bir suç tipi ise zaten iki önceki başlıkta incelediğimiz özel norm-genel norm yönünden görünüşte içtima hükümleri uygulanacağından bir sorun da olmayacaktır. Ancak örgüte yardım için işlenen suç farklı bir hukuksal değeri korumakta ise özel-norm genel norm yönünden görünüşte içtima hükümlerine başvurmaya olanak yoktur[567]. Bu gibi hallerde eğer koşulları varsa suç örgütü adına suç işleme suçu (TCK m.220/f.6) oluşabilecektir[568]. Ancak bu suç tipinin yalnızca, *silahlı suç örgütü adına işlenen suçlar* açısından cari olduğunu hatırlatmamız gerekmektedir[569]. Oysa failin suç örgütüne yardım etme suçunu işlemesi için örgüt adına hareket etmesi şart olmadığı gibi örgütün silahlı olması da şart değildir. Bu gibi durumlarda, yani failin başlı başına suç teşkil eden yardım mahiyetinde fiili işlediği ancak bunu örgüt adına işlemediği veya suç örgütünün silahlı olmadığı hallerde nasıl bir uygulama yapılması gerektiği tartışmalıdır. Buna göre örneğin (A), (K) örgütü tarafından icra edilen somut bir uyuşturucu madde ticareti filinin icrasını kolaylaştıran mahiyette bir yardımda bulunmuş ise ya da devlet memuru (M) kamu

---

[566] Örneğin *İçel,* bu halde, gündelik hayat tecrübeleri çerçevesinde sübjektif şartın, yani aynı suç işleme kararı şartının gerçekleşmediği sonucuna varılabileceğini belirtmektedir. Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.139.

[567] İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.464; İçel, **Suçların İçtiması**, s.185-186; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.531; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.519; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.617.

[568] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.58.

[569] Bkz. Yuk. **§ 3**, II, B, 1, b, (2).

malı niteliğindeki bir parayı (T) örgütü yararına zimmetine geçirmiş ise nasıl bir uygulama yapılacaktır?

Bu konuda doktrindeki ilk görüş, bu halde suç örgütüne yardım suçuna ilişkin hükmün uygulanmayacağı, failin yalnızca fail olarak ya da iştirak ettiği suç nedeniyle cezalandırılacağını kabul etmektedir[570]. Buna göre, örgüte yardım suçu bir tali norm niteliği taşıdığından, eğer fiil bizatihi farklı bir hukuksal değeri koruyan bir suç tipini teşkil etmekte ise burada neticede örgüte bir yarar sağlansa da artık örgüte yardım suçunun oluşmadığı kabul edilecektir. Bu görüşün kabulü halinde bir suç örgütüne yardım etme niteliğindeki fiil, aynı zamanda farklı bir hukuksal değeri koruyan başka bir suç tipini de karşılamakta ise artık suç örgütüne yardım etme suçu uygulama alanı bulamayacaktır. Buna, failin suç örgütünün amacı çerçevesinde işlenen bir suça iştirak etmesi, örneğin örgütün işlediği hırsızlık suçuna yardım etmesi halleri de dahildir[571]. Benzer mahiyetteki bir başka görüş ise bu ikinci halde bir ayrım yapılması gerektiğini ve eğer failin kastı örgüte yardım etmek ise bu durumda hem işlediği suçtan hem de örgüte yardım etme suçundan ceza verileceğini, yok eğer sadece somut suçun işlenmesine yönelik ise faile yalnızca işlenen suça iştirakten ceza verilmesi gerektiğini ayrıca bir de örgüte yardım etme suçundan ceza verilemeyeceğini belirtmektedir[572].

Buna karşılık doktrinde örgüte yardım fiilinin bizatihi suç teşkil etmesi halinde ortada uygulanabilir iki norm olduğu da kabul edilmektedir. Bu görüşü benimseyen yazarlardan bir kısmı, failin yardım niteliğindeki fiilinin silah kaçakçılığı, ruhsatsız silah bulundurma gibi suçları oluşturabileceğini ve bu durumda faile iki ayrı suçtan dolayı ceza verileceğini belirterek *gerçek içtima* kuralının uygulanacağını ifade etmişlerdir[573]. Buna karşılık diğer bir kısım yazarlar bu halde *farklı neviden fikri içtima* hükümlerine göre uygulama yapılması gerektiğini belirtmektedirler[574]. Buna göre fail, bir başka suçu da yine bu sıfatla işleyerek örgüte

---

[570] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.884; Çakın, **a.g.e.**, s.79.

[571] Yargıtay bir kararında sanığın, suç örgütü üyesine kardeşinin kimlik bilgilerini vererek sahte kimlik çıkarmasına yardımcı olmasını yalnızca silahlı örgüte yardım etme suçu çerçevesinde değerlendirmiş, ayrıca resmi belgede sahteciliğe iştirak açısından bir değerlendirme yapmamıştır. Bkz. Y.9.CD., 20.11.2006 tarih ve 2006/5711 E., 2006/6328 K. sayılı kararı.

[572] Şen, **a.g.e.**, s.102. Aynı yönde bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.318-319.

[573] Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.534; Yurtlu, **a.g.e.**, s.111.

[574] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39-40; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.58; Tozman, **a.g.e.**, s.317. *Özgenç*, bu görüşe "örgüte silah temini" örneğini vermekte ve bu halde TCK m.44 gereğince örgüte silah temini

yardım etmiş ise aynı fiili ile birden fazla normu ihlal etmiş olacağından iki norm arasında farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacaktır. Örneğin örgüte yardım niteliğindeki fiil aynı zamanda uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunu teşkil etmekte ise TCK m.44 gereğince daha ağır cezayı gerektiren uyuşturucu madde imal ve ticareti suçuna ilişkin TCK m.188 hükmü uygulanacak ve faile ayrıca TCK m.220/f.7 gereğince ceza verilmeyecektir.

Bu ikinci grup görüşlerin temelinde, failin bir suç tipini icra etmek suretiyle suç örgütüne yardım ettiği hallerde, hem işlenen bu suç tipine hem de suç örgütüne yardım etme suçuna ilişkin her iki normun da "uygulanabilir olması" düşüncesi yatmaktadır[575]. Bu görüşlerin, bir kimsenin fail sıfatıyla işlediği bir suç ile örgüte yardım etmesi halinde, yani hem işlediği suç açısından hem de örgüte yardım suçu açısından *fail* sıfatına sahip olması halinde tatmin edici neticeler ortaya koyması mümkün görünmekte ise de gerçekleştirilen hareketin bir suç açısından fail, diğer suç açısından şerik sıfatını verdiği ihtimaller açısından aynı durum söz konusu olamamaktadır[576]. Gerçekten, bu durumda, "uygulanabilir iki norm bulunduğu" yine söylenemeyecek, bu nedenle gerçek içtima ya da fikri içtima hükümlerinin

---

ve örgüt üyeliği suçlarından verilecek cezanın hangisi ağır ise kişinin yalnızca bu suçun cezası ile cezalandırılması ile yetinilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.40). Oysa bizce, TCK m.315'teki suç tipi ile TCK m.314 ve onun atfıyla TCK m.220/f.7 arasında özel norm-genel norm ilişkisi söz konusu olup bu örnekte TCK m.315'e göre genel norm niteliğinde olan suç örgütüne yardım etme suçunun uygulanması mümkün değildir. Fail bu durumda, yaptırımının ağırlığına bakılmaksızın yalnızca özel norm niteliğindeki TCK m.315 gereğince cezalandırılacaktır.

[575] Farklı neviden fikri içtimanın söz konusu olabilmesi için zaten ortada aynı fiille ihlal edilen iki normun bulunması gereklidir. Eğer gerçekleştirilen tek bir fiil ile yalnızca tek bir suç oluşmuş ise bu durumda zaten fikri içtima hükümlerine gidilemeyecektir. Bkz.İçel, **Suçların İçtiması**, s.75. Zaten bu itibarla fikri içtima hükmünün uygulanabilir olması için, görünüşte içtima hallerinden birinin söz konusu olmaması gerekmektedir. Bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s.73-76.

[576] Ancak belirtmemiz gerekir ki *Özgenç*, gerçekleştirilen yardım fiilinin ayrıca başka bir suçu da oluşturması hali açısından "suç örgütüne yardım fiilinin bağımsız bir suç teşkil etmesi" ile "suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen somut bir suçla bağlantılı olması" şeklinde bir ayrıma gitmekte ve bu ikinci durum açısından örgüte yardım eden kişinin, artık yalnızca işlenen suça iştirakten dolayı sorumlu tutulacağını belirtmektedir (bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.39-40). *Tozman* da aynı görüştedir (bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.319). Fail, örgüte yardım mahiyetinde olmayacak şekilde, örgütün gerçekleştirdiği somut bir suça iştirak etmiş olabilir. Bu durumda zaten suç örgütüne yardım etme suçunun maddi ve manevi unsurları oluşmadığından içtima açısından bir sorun da olmayacaktır. Ancak failin, suç örgütüne yardım fiilini, örgütün gerçekleştirdiği somut bir fiile iştirak etmek suretiyle yapması da mümkündür (Ersan, **a.g.e.**, s.395). İşte bu ihtimalin, yani örgüte yardım hareketinin örgüt üyelerinin gerçekleştirdikleri suça iştirak etmek suretiyle icra edilmesi halinin, tamamen bağımsız bir suç teşkil etmesi halinden farklı bir uygulamaya tabi tutulması açısından makul bir gerekçe bulunmamaktadır. Bizce, her iki durumda da artık tali norm niteliğindeki suç örgütüne yardım etme suçuna ilişkin TCK m.220/f.7 hükmü uygulanabilir değildir.

uygulanması mümkün olamayacak zira *failliğin şerikliğe önceliği kuralı*[577] gereğince bu kimseyi yalnızca örgüte yardım etme suçundan dolayı cezalandırmak gerekecektir. Bu durumda ise örneğin suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen bir uyuşturucu madde ticareti suçuna yardım etmek suretiyle suç örgütüne yardım eden kimsenin bu suça yardım nedeniyle değil, yalnızca suç örgütüne yardım suçu çerçevesinde cezalandırılması gerekecektir ki bunun hukuken kabulüne olanak olmadığı açıktır[578]. Zira bu ihtimalde fail bunu örgüte yardım etmek suretiyle yapmasaydı ve örgütlü olmayan bu nevi bir suça iştirak etseydi daha ağır bir ceza alacaktı.

Esasen örgüte yardım fiili ile örgütün kamusal düzen, barış ve güvenlik açısından meydana getirdiği tehlikeye yapılan katkı cezalandırılmakta ve haliyle örgüte yapılan yardım aynı zamanda başka bir suç tipini oluşturmakta ise iki farklı hukuksal değer ihlal edilmektedir. Bu nedenle iki normun bağımsız olarak cezalandırılması ilk başta daha makul görülmekte ise de örgüte yardım fiilinin bağımsız olarak cezalandırılmasının yukarıda belirttiğimiz sonuçlara yol açması, suç örgütüne yardım etme suçunun uygulanmasının tamamen "görünüşte" olduğunu göstermektedir. Bu da, örgüte yardım fiilinin aynı zamanda başka bir suçu da oluşturmakta olduğu durumlarda örgüte yardım suçunun anılan suça nazaran *zımni tali norm*[579] durumunda olmasını sonuçlayacaktır. Bu durumun, örgüte yardım fiilinin aynı zamanda amaç suçlar yönünden hazırlık hareketi olması ile bir ilgisi yoktur[580] zira örgüte yardım olarak işlenen suç, örgütün amaç suçlarından biri olmak zorunda değildir. Buradaki talilik tamamen normların *ratio legis*'inin sonucudur. Bu kabulümüzün sonucu olarak bir kimsenin örgüte yardım etmek için bir suç işlemesi halinde *tali normun sonralığı ilkesi* gereğince[581] artık suç örgütüne yardım suçuna ilişkin hükümler uygulanamayacaktır. Bu nedenle bu ihtimalde fikri içtima

---

[577] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.619-620.

[578] Görüleceği üzere bu örnekte her iki suç tipi de tehlike suçudur. Dolayısı ile "zarar suçunun tehlike suçuna önceliği" (bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1440; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.535) kuralının burada uygulanması da mümkün değildir.

[579] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.211-212; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.455.

[580] Bağımsız olarak cezalandırılan hazırlık hareketlerinin kanunda ayrıca cezalandırılmasına ilişkin açık bir hüküm olmadığı hallerde "zımni tali norm" niteliğinde oldukları genel olarak kabul edilmektedir. Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.223-226.

[581] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.175; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.459; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.535.

hükümlerinin uygulanabilmesi bizce de olanaklı değildir[582]. Bu nedenle bizce fail, örneğin örgütün yararına dolandırıcılık suçunu işlemiş ise yalnızca dolandırıcılık suçundan, örgütün işlediği kasten öldürme fiiline yardım etmiş ise yalnızca kasten öldürme suçuna yardımdan dolayı sorumlu tutulacak, ayrıca bir de suç örgütüne yardım etme suçundan dolayı cezalandırılamayacaktır.

E- Etkin Pişmanlık

Kanun, suç örgütüne yardım etme suçu açısından da suç örgütü adına suç işleme suçu ile aynı sistematik dahilinde etkin pişmanlık hükümlerine yer vermiştir. Buna göre suç örgütüne yardım etme suçu açısından kanunda, biri *cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık*, diğeri ise *cezadan indirim yapılmasını sağlayan şahsi sebep olarak etkin pişmanlık* olmak üzere iki farklı hukuki sonuca sahip etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Bunların uygulama koşulları bir önceki başlıkta incelediğimiz *suç örgütü adına suç işleme suçu* ile aynıdır[583].

Buna göre şahsi cezasızlık sebebi olarak etkin pişmanlık halinin söz konusu olabilmesi için örgüte yardım eden kimsenin gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi gerekmektedir (TCK m.221/f.4, c.1) [584]. Burada suç örgütü adına suç işleme suçu yönünden hükme getirdiğimiz eleştiri yine örgüt mensubu olmayan kimselerce işlenebilecek olan suç

[582] Örgüte yapılan yardımın, bilahare somut bir suç için kullanılması durumunda bizce ikili bir ayrım yapılması gerekmektedir: Eğer fail, bir suç örgütünün işlediği suça yardım etmek üzere bir malzemeyi örgüte vermiş ise yukarıda belirttiğimiz nedenlerle yalnızca işlenen somut suça yardımdan dolayı cezalandırılacaktır (Bu ihtimalde faile her iki suçtan dolayı ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiği yönünde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.110-111. Ancak yazar, TCK m.315'de düzenlenen anayasal düzene karşı silahlı örgütlere silah sağlama suçu açısından; bu ihtimalde, bu suç tipi ile silahların kullanılmasıyla işlenen, örneğin kasten öldürme suç tipi arasında "fikri içtima" hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.154). Buna karşılık fail bir suç örgütüne yaptığı yardımın, eninde sonunda bir suç için kullanılacağını bilmekle birlikte, bunu somut bir suçta kullanılmak üzere sağlamış değilse, artık bilahare örgüt tarafından bu yardım malzemesi kullanılarak işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulamayacak yalnızca örgüte yardım fiili nedeniyle sorumlu tutulacaktır (Aynı yönde görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.243; Tozman, **a.g.e.**, s.319; Yurtlu, **a.g.e.**, s.110). Zira suça iştirak, ancak somut bir suç için söz konusu olabilir. Nitekim suça yardım etme açısından failin kastının belirli bir suça yönelik olması şarttır (Özgenç, **Genel Hükümler**, s.536; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.480). Faile verilen malzemenin eninde sonunda ileride işlenecek bir suçta kullanılabileceği bilinse dahi, eğer bu malzemeyi temin eden kimse açısından somut bir suçta kullanılmak üzere verildiği kabul edilememekte ise suça iştirakten bahsedilmesi de mümkün olmayacaktır.

[583] Bkz. Yuk. **§ 3**, II, E.

[584] Yenidünya,İçer, **a.g.e.**, s.110; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6709; Ünlü, **a.g.e.**, s.200.

örgütüne yardım etme suçu açısından da geçerlidir: örgütün bir mensubu olan diğer kimselerin, örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçları bilmesi ve bunlarla ilgili bilgi vermesi olağanken, örgüte yardım eden kimse örgüt mensubu olmadığından, bu neviden bilgilere çoğu zaman vakıf olamayacaktır[585]. Dolayısıyla hükmün bu haliyle geniş bir uygulama sahasının olması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle örgüt mensubu olmayan kimseleri de örgüt mensubu olan kimselerle aynı koşullara tabi tutmak yerine farklı bir etkin pişmanlık düzenlemesinin yapılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Suç örgütüne yardım etme suçu açısından cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık halinin söz konusu olabilmesi için ise örgüt adına suç işleyen kimsenin yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi gerekmektedir (TCK m.221/f.4, c.2)[586]. Bu farklılık dışında verilmesi gereken bilginin mahiyeti açısından bir farklılık yoktur.

Suç örgütüne yardım etme suçunda cezayı kaldıran etkin pişmanlık halinin söz konusu olması halinde, faile, örgüte yardım etme suçundan dolayı ceza verilmeyecek, eğer cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık halinin koşulları gerçekleşmiş ise bu durumda verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılacaktır (TCK m.221/f.4). Ancak örgüte yardım eden kişi hakkında*, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz.* Ayrıca etkin pişmanlıktan yararlanan kişi açısından bir yıl süre ile denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacak ve gerek duyulması halinde bu süre üç yıla kadar uzatılacaktır (TCK m.221/f.5). Bu hususta suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ile örgüt adına suç işleme suçları açısından yaptığımız açıklamalar bu suç tipi açısından da geçerlidir[587].

[585] Aynı yönde bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.364.
[586] Zeybek, **a.g.e.**, s.111.
[587] Bkz. Yuk. **§2**,VI, D ve **§3**, II, E.

IV- SUÇ ÖRGÜTÜNÜN FAALİYETİ ÇERÇEVESİNDE İŞLENEN SUÇLARDA SORUMLULUK REJİMİ

A- Genel Olarak

Suç örgütleri, kanunun suç saydığı fiilleri belirsiz sayıda işlemek üzere kurulan örgütlerdir. Bu örgütlerin faaliyetleri çerçevesinde kasten öldürmeden yağmaya, uyuşturucu madde ticaretinden rüşvete kadar pek çok farklı suç tipi işlenebilmektedir[588]. İşlenen bir suç tipinin, bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi noktasında, temelde diğer suç tipleri açısından cari olacak sorumluluk rejimi ile bir farklılık olması söz konusu değildir. Ancak TCK m.220/f.4 ve 5'de kanun koyucu iki özel hükme yer vermiştir. Bu özel hükümler birlikte değerlendirildiğinde, suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak içtima ve iştirak açısından -yalnızca bazı noktalarla sınırlı da olsa- özel bir sorumluluk rejimi getirildiği görülmektedir.

Bu normlardan ilki, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları arasındaki ilişki ile ilgilidir. Bu hükme göre "*örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur"* (TCK m.220/f.4). Yukarıda da belirttiğimiz üzere esasen işlenmesi amaçlanan suç tipleri için birer hazırlık hareketi niteliğinde olsalar da kanun, münferit bir hukuksal değer ihlaline sebebiyet veren suç işlemek için örgütlenme suçlarını, işlenmesi amaçlanan suçlardan bağımsız olarak cezalandırmayı tercih etmiştir[589]. Dolayısıyla örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç tipleri ne olursa olsun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarından bağımsız olarak cezalandırılacaklardır[590]. İlke bu şekilde olmakla birlikte, bazı noktalar açısından normun uygulanması tartışmalara sebebiyet verebilmektedir. Bu tartışmalar özellikle, suç örgütleri faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların ayrıca cezalandırılacağına ilişkin hükmün, diğer içtima hükümleri ile nasıl bir ilişkisinin olduğu noktasında ortaya çıkmaktadır. Gerçekten, örneğin ilgili kanun maddesinde, bir örgütün faaliyeti

[588] Bkz. Yukarıda **§ 1**, I, C, 3.
[589] Santoro, **a.g.e.**, k.no:1657; Tona, **a.g.e.**, s.1151.
[590] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40.

çerçevesinde işlenmesi halinde temel cezada artırım yapılması öngörülen uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunun (TCK m.188/f.5), somut olayda gerçekten bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde nasıl bir uygulama yapılacaktır?

İkinci olarak kanunda, "*örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır"* (TCK m.220/f.5) kuralına yer verilmiştir. Aslında bu norm, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile değil, doğrudan örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardaki iştirak ilişkileri ile ilgilidir. Ancak normun uygulama sınırını suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu çizmektedir. Gerçekten, bu normun uygulanabilmesi için, ortada suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütü yöneten kimsenin söz konusu olması gerekir. Zaten norm da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı bu kişinin sorumluluğu ile ilgilidir. Ancak bu normun uygulanması, ilkine göre çok daha kalabalık bir tartışma konuları yelpazesini beraberinde getirmektedir: hükmün ihdas amacı nedir? hangi durumda bir suç, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş sayılır? bu hüküm tüm suç örgütleri açısından uygulanabilir nitelikte midir? gibi. Her iki grup soruların cevapları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarda sorumluluk rejimine ilişkin özel kuralların da uygulanma koşullarını belirleyecektir[591].

B- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları ve Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlar Arasındaki İçtima İlişkisi

Birden fazla suçun işlenmesi durumunda bunlar arasında nasıl bir ilişki olduğuna dair meselelerin incelendiği suçların içtimaı bahsinde kabul edilen genel

[591] Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bu meselelerden ilkini, her suç tipi açısından içtima bahsinde inceleyebilirdik ancak bu, hem suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme hem de suç örgütüne üye olma suçlarını, herhangi bir farklılık göstermeden aynı şekilde ilgilendiren bağımsız bir hüküm olduğundan tekrara düşmemek adına bu hususu, suç tiplerini tamamen incelendikten sonra ayrıca incelemenin daha uygun olacağını düşündük. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan örgüt yöneticisinin fail olarak sorumlu tutulmasını gerektiren ikinci norm ise suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından "suça iştirak" bahsi ile ilgili bir hüküm değildir. Aksine, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen her bir suç tipinde iştirak kurallarının nasıl uygulanacağına ilişkin genel nitelikte bir hükümdür ve haliyle bir suç örgütünün faaliyeti kapsamında işlenebilecek tüm suç tipleri için uygulanabilecektir. Bu nedenle bu ikinci meselenin de suç tiplerinin yapısal unsurları kapsamında incelenmesinin, suç teorisi sistematiğine uyması mümkün değildir. Ayrıca, sınırlarını suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının çizdiği bu hükmü, bu suçların yapısal unsurları incelendikten sonra ele almak daha doğrudur. Bu nedenle her iki meseleyi de aşağıda ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

kural *gerçek içtima*dır[592]. Gerçek içtimada fail, işlediği birden fazla suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılır ve herhangi bir suçtan dolayı cezalandırılması, diğer bir suçtan alacağı cezadan bağımsızdır[593]. Kanunumuzun benimsediği sistem de diğer içtima hallerini düzenleyen hükümlerin kapsamına girmediği sürece gerçek içtima kuralının uygulanması yolundadır[594]. Ancak kanun koyucu bazı suç tipleri yönünden diğer bazı içtima hükümlerinin (örneğin fikri içtimanın kapsamına girse bile gerçek içtima hükmünün) uygulanmasını özellikle hükme bağlamıştır[595]. Diğer bazı suç tiplerinde ise kanun, uygulamadaki tereddütleri gidermek ya da daha önceden kabul edilen esaslardan ayrıldığını ortaya koymak adına, gerçek içtima kuralını suç tipini düzenleyen kanun maddesinde ayrıca zikretme gereği duymuştur.

İşte TCK m.220/f.4 hükmü de kanun koyucunun gerçek içtima kuralını ayrıca zikretme gereği hissettiği normlardan biridir[596]. Hükme göre "*örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur"*. Bu çerçevede örneğin suç işlemek amacıyla örgüt kuran kişiler, bu örgüt çerçevesinde kasten öldürme, yağma, kişi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlemişlerse, haklarında hem örgüt kurma veya yönetme suçundan hem de işlenen bu suçlardan dolayı cezaya hükmolunacak, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle ceza verilmesi, bu suçlar nedeniyle ceza verilmesini de önlemeyecek ya da bunun tersi söz konusu olmayacaktır[597]. Söz konusu hüküm açısından özellikle incelememiz gereken iki husus söz konusudur; bunlardan birincisi kanun koyucunun neden böyle bir hükmü ihdas etmeye ihtiyaç duyduğu ve ikincisi buna bağlı olarak hükmün nasıl yorumlanması gerektiğidir.

---

[592] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.563; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.366; Zafer, **Genel Hükümler**, s.441; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.688; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.486; Hakeri, **a.g.e.**, s.595.

[593] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.366; Zafer, **Genel Hükümler**, s.441; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.486.

[594] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.563.

[595] *Özgenç,* bu hükümleri üç kategoride toplamaktadır. Bunlardan biri de kanunda, kastın yanı sıra failin belirli bir amaç doğrultusunda hareket etmesinin bir manevi unsur olarak arandığı hallerdir. Bu hallerde belirli bir suç tipini işlemekle amaçlanan hedefin de bizatihi bir suç teşkil etmesi halinde araç suç-amaç suç ilişkisi söz konusu olacak ve amaçlanan suçun ayrıca işlenmesi halinde gerçek içtima kuralları uygulanacaktır. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.564-565. Aynı mahiyette bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.487-488.

[596] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.488.

[597] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.24; Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.145; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889; Kavlak, **a.g.e.**, s.281. TCK m.220'ye benzer açık bir kaydın yer almadığı eski TCK m.168 açısından da bu yönde bkz. Özek, **İHFM**, s.490.

1- Gerçek İçtima Kuralının Kuramsal Temeli

Esasen kanun koyucuyu, bu şekilde bir hükmü ihdasa sevk eden iki farklı husus vardır. Bunlardan ilki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının işlenmesi hedeflenen suçlar açısından birer hazırlık hareketi olmasından yola çıkan doktrindeki görüşler, ikincisi ise mülga 765 s. TCK'da meydana gelen ve kimi bu görüşlerden etkilenen, kimi ise tamamen güncel siyasi meselelerden kaynaklı pragmatist nitelikte kanun değişiklikleridir. Birinci bölümde, tarihsel gelişme kısmında bu değişiklikleri detaylı bir şekilde ele almıştık[598]. Burada, özellikle suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında amaç suçlarla olan içtima ilişkisi yönünde doktrinde ortaya koyulan görüşleri incelememiz gerekmektedir.

Esasen 765 s. TCK m.313'te de örgüt kuran veya yönetenlerin *"yalnız teşekkülü meydana getirmekten dolayı"* cezalandırılacağı hükme bağlanarak dolaylı olarak gerçek içtima kuralı zikredilmişti ve uygulamada da örgüt kurma veya yönetme suçu ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı ayrı ayrı ceza tatbik edilmekteydi[599]. Ancak doktrinde bazı yazarlar, çeşitli gerekçelerle farklı bir içtima ilişkisinin söz konusu olması gerektiğini ifade etmekte ve özellikle de *görünüşte içtima* kurallarına gönderme yapmaktaydı[600].

Bu hususta doktrinde ileri sürülen görüşlerden ilki *geçitli suç* görüşüdür. Bu görüşe göre örgüt mensuplarının amaçlanan suçları işlemeleri halinde ortada bir geçitli suç bulunduğu kabul edilecek ve bu nedenle yalnızca işlenen bu suçlardan sorumlu tutulmaları gerekecektir. Örneğin kaçakçılık suçları açısından "teşekkülü kuranlar ayrıca kaçakçılık sayılan bir fiili işledikleri takdirde ortada müterakki (geçitli) bir suç bulunur ve kurucu veya kurucular, sadece teşekkül halinde kaçakçılık

---

[598] Bkz. yukarıda **§ 1**, II, D.

[599] Y. 9. CD. 15.11.1996 tarih ve 1996/11057 E., 1996/14443 K. sayılı kararı: "Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere göre, mağdur sanık Mehmet ve sanıklar Se., Sa., H., C., T., A., Sen.'nin, sanık İ. liderliğinde cebir ve şiddet ile çek-senet tahsili yapmak ve bu yoldan menfaat sağlamak amacıyla bir araya gelmelerinin, mahkemece TCK.nun 313 üncü maddesinde tanımı yapılan cürüm işlemek için teşekkül meydana getirmek biçimindeki kabulünde ve ayrıca, Sen.. dışındaki sanıkların mağdur K.'in hürriyetini tahdit etmeleri nedeniyle, TCK.nun 179 uncu maddesi uyarınca cezalandırılmalarında bir isabetsizlik bulunmamasına", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 17.11.2016.

[600] *Özgenç*, önceki kanunda cezaların toplamının en ağır cezayı gerektiren fiili geçememesine yönelik hükmün yeni TCK'ya alınmamasının "bilinçli" bir tercih olduğunu belirtmektedir. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.24, dpnt.44.

yapmaktan cezalandırılıp ayrıca teşekkül vücuda getirmek fiilinin cezası kendilerine verilmez"[601].

Doktrinde bu hususta ileri sürülen görüşlerden ikincisi ise suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinin *"bir kimse bir suçu işlemek veya vuku bulmuş bir suçu gizlemek için diğer bir suçu işlediği veya o suç vesilesiyle kanunda suç teşkil eden diğer bir fiil daha irtikap eylediği takdirde..."* şeklindeki eski TCK m.78 kapsamına[602] girdiği ve anılan bu maddenin yollaması ile bu halde *cezaların içtimaı* hükümlerinin uygulanması gerektiği yönündedir. Uyuşturucu madde suçları yönünden meseleyi değerlendiren bu görüşe göre "teşekkülü meydana getirme suçu ile bunu oluşturan, idare eden veya teşekküle dahil olan kişilerin uyuşturucu temin suçlarını işlemesi halinde, TCK'nun 78. maddesinde öngörülen içtima hükümleri uygulanmalıdır"[603].

Bu görüşler doğrudan kanun hükmünde ifadesini bulamamış ise de güncel siyasi atmosfere bağlı olarak kanun koyucu 1991 yılında 3756 S. Kanun ile TCK m.313'te değişikliğe gitmiş ve bu değişiklik sırasında maddeye "*teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemeleri halinde, verilecek cezaların toplamı en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemez"* şeklinde özel bir cezaların içtimaı hükmü eklenmiştir[604]. Bu durumda esasen, yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu açısından değil, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar arasında da müteselsil suça benzeyen özel bir içtima kuralına yer verilmişti[605]. Buna göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme veya bu örgüte üye olma suçundan ve bu örgüt faaliyeti çerçevesinde işledikleri suçlardan yargılanan kimseler hakkında, gerek örgüt kurma veya yönetme yada üye olma suçu gerekse de diğer suçlar yönünden verilecek cezaların toplamı bu suçların tümü içinde en ağır cezayı gerektiren suçun kanundaki soyut cezasının azami haddinden fazla olamayacaktı.

Yine doktrinde suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının "bağımsız olarak cezalandırılabilen hazırlık hareketleri" olmasından yola çıkan bir görüş asıl suç

---

[601] Sahir Erman, **Ticari Ceza Hukuku c.V- Kaçakçılık Suçları**, İstanbul, 1981, s.91.
[602] İfade biçimi, anlamı ve uygulama alanı açısından yoruma oldukça açık olan ve uygulamada tereddütlere sebebiyet veren bu madde açısından bkz. Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, C.I, k.no:546.
[603] Yılmaz Günal, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, 1976, s.118.
[604] Bkz. yukarıda **§ 1**, II, D, 3, d.
[605] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.152, dpnt.93.

işlense dahi hazırlık hareketinin yine de cezalandırılacağına dair *kanunda açıklık bulunduğu hallerde* hazırlık hareketi niteliğindeki suç tipinin yine de cezalandırılabileceğini belirtmekte ve buna 765 s. TCK m.313'ü göstermekteydi. Ancak bu ifadenin mefhum-u muhalifinden anlaşılacağı üzere *eğer kanunda bu şekilde bir açıklık yoksa artık hazırlık hareketi niteliğindeki suç tipinin uygulanmayacağı* kabul edilmekte ve buna da 765 s. TCK m.168 ve 171 gösterilmekteydi[606].

İşte kanun koyucu yeni TCK ile birlikte doktrindeki görüşler ve mülga 765 s. TCK'da 1991 değişikliği ile getirilen içtima hükmünün daha evvelden yaklaşık 14 sene bu halde tatbikinden kaynaklı olarak uygulamada tereddütlere yol açmamak üzere yeni TCK m.220'de özel bir *gerçek içtima* hükmüne yer vermiştir[607]. Buna göre; suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarından verilecek ceza ile suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar açısından uygulanacak her bir ceza birbirinden tamamen bağımsız olup her biri açısından ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır. Bu durum, TCK m.220'ye atıf yapan özel amaçlı örgütlenme suçları açısından da geçerli olacaktır. Böylelikle, amaç suçlar ile örgütlenme suçları arasındaki ilişki hangi minvalde yorumlanırsa yorumlansın, her ikisinin cezalandırılmasının birbirinden bağımsız olduğu net bir şekilde ortaya konulmuş ve bu maddenin uygulanması açısından ortaya çıkması muhtemel tereddütler önlenmiştir.

2- Normun Uygulanması

Kanundaki ifade, özü itibariyle son derece açık olup gerekçede de belirtildiği üzere söz konusu hüküm gereğince *örgütün faaliyeti çerçevesinde ayrıca suç işlenmesi hâlinde, hem bir veya ikinci fıkrada tanımlanan suçtan hem de amacı*

---

[606] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.225.

[607] Şen, **a.g.e.**, s.72; Zeybek, **a.g.e.**, s.113-114. Madde gerekçesi: *"Dördüncü fıkraya göre, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacaktır. Bir veya ikinci fıkrada tanımlanan suçlardan dolayı cezaya hükmedilebilmesi için, ayrıca örgütün amacı çerçevesinde bir suçun işlenmesi gerekmez. Örgütün faaliyeti çerçevesinde ayrıca suç işlenmesi hâlinde, hem bir veya ikinci fıkrada tanımlanan suçtan hem de amacı oluşturan suçtan dolayı gerçek içtima kurallarına göre cezaya hükmedilmelidir".*

oluşturan suçtan dolayı gerçek içtima kurallarına göre cezaya hükmedilmelidir[608]. Dolayısıyla suç işlemek amacıyla örgüt kuran veya yöneten ve bu örgüt çerçevesinde yağma suçunu işleyen kimse hem TCK m.220/f.1, hem de yağmayı düzenleyen TCK m.148-149 maddeleri gereğince ayrı ayrı cezalandırılacaktır[609]. Bu madde yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından değil suç örgütüne üye olma suçu açısından da tatbik edilecektir; dolayısıyla bir kimse suç örgütüne üye

---

[608] Hükmün bu son derece açık ifadesine rağmen Yargıtay bazı kararlarında eski kanun sistematiğini uygulamaya devam etmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi doktrinde bir *cezalandırılmayan önceki hal* türü olarak "bağımsız olarak cezalandırılan hazırlık hareketleri" inceleme konusu yapılmış ve bu konuda eğer bağımsız olarak cezalandırılan hazırlık hareketlerinin amacını teşkil eden suç tipi işlenirse kanunda bir açıklık olmadığı sürece failin artık hazırlık hareketi mahiyetindeki suç tipinden ayrıca cezalandırılmayacağı ifade edilmiş ve buna 765 s. TCK'daki 168 madde örnek gösterilmiştir (bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s. 225). Buna göre belirli suçları işleme amacıyla silahlı örgüt kurulmasını düzenleyen bu madde metninde, amaç suçların işlenmesi halinde dahi faillere bu madde nedeniyle yine de ceza verileceğine dair bir açıklık söz konusu olmadığından eğer örgüt mensupları örneğin "*…devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmağa matuf bir fiil…"* işlerlerse bunu düzenleyen 765 S. TCK m.125 gereğince cezalandırılan faillere ayrıca bir de aynı kanunun 168. maddesi gereğince ceza verilmemekteydi. Yargıtay bu uygulamayı aynen yeni kanun zamanında da tatbik etmeye devam etmiştir. Nitekim Yargıtay 16. CD.'nin 22.02.2017 tarih ve 2017/193 E., 2017/1148 K. sayılı kararında *"sanığın eylemindeki konumu belirlenerek karakola öldürme veya yaralama amaçlı ateş edilmesinin vahim eylem niteliğinde olacağı değerlendirilerek TCK'nın 302. Maddesinde düzenlenen suçu oluşturacağı dikkate alındığında bahsedilen eylemlerden açılmış dava bulunmadığının anlaşılması durumunda, dava açılmasına tevessül edilerek dosyalar birleştirildikten sonra,* ***amaç suçun sabit görülmesi durumunda geçitli suçlardaki özellik nedeniyle ayrıca TCK'nın 314/2 maddesinde düzenlenen ve aynı hukuki değeri koruyan terör örgütüne üye olmak suçundan da ceza verilemeyeceği…****"* değerlendirilmesinde bulunulmuştur (**Yargıtay Kararları Dergisi**, C:43, S:5, Mayıs 2017, s.1261-1262). Oysa karardaki değerlendirme ve varılan sonuç pek çok farklı açıdan hatalı görülmektedir: *Birincisi,* bağımsız olarak cezalandırılabilen hazırlık hareketleri, müstakil bir asli norm- tali norm ilişkisi biçimi olup bunlar *geçitli suçtan* tamamen farklıdır ve TCK m.314 ile bu maddede tanımlanan silahlı suç örgütünün amaç suç kataloğunda yer alan hiçbir suç tipi arasında bir *geçitli suç* ilişkisi söz konusu değildir. Zira geçitli suçtan bahsedilebilmesi için daha ağır suçun icrası için daha hafif suçtan geçilmesi "mutlak suretle zaruri" olmalıdır (Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:540; İçel, **Suçların İçtiması**, s.234-235; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.473; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.455). Oysa, çoğu zaman bir örgüt teşkili yoluyla bu fiillere girişilse de TCK m.302 veya benzeri bir suçun işlenebilmesi için bir örgüt teşkili "zorunlu" değildir; bir örgüt söz konusu olmaksızın da bu tip fiillerin icrasına girişilmesi pekâlâ mümkündür. Bu nedenle karardaki geçitli suç nitelemesi isabetli değildir. *Diğer taraftan,* bağımsız olarak cezalandırılabilen hazırlık hareketlerinin bir "cezalandırılmayan önceki hareket haline" dönüşebilmesi için amaç suçun icrasına rağmen faillerin yine de her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacağı hükme bağlanmamış olmalıdır. Eğer bu yönde açık bir hüküm varsa artık faillere her iki suçtan dolayı da ayrı ayrı ceza verilecektir (İçel, **Suçların İçtiması**, s.225). TCK m.314'de ise *"Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır"* denilmiş ve atıf yapılan TCK m.220. maddenin 4. fıkrasında açıkça *"Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur"* hükmüne yer verilmiştir. Şu halde burada bir cezalandırılmayan önceki hareketten söz etmek de imkansızdır. Bu nedenle yeni TCK açısından, gerek TCK m.220 gerekse de TCK m.314 yönünden, amaç suçların işlenmesi halinde faile hem örgütlenme suç tipi hem de icra ettiği amaç suç açısından ayrı ayrı ceza verileceği açıktır. Dolayısıyla bu amaçla teşkil edilmiş silahlı bir suç örgütü mensubu sıfatıyla 302. maddede tanımlı suçun icrasına girişen fail açısından hem TCK m.302 hem TCK m.314/f.2 ayrı ayrı uygulanmalıdır.

[609] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.889.

olduktan sonra örgüt faaliyeti çerçevesinde ayrıca bir suçun işlenişine iştirak ederse bu suçtan dolayı da ayrıca cezalandırılacaktır.

Burada asıl tereddüt doğuran ve tartışmalara sebebiyet veren nokta, bazı suç tiplerinde, bunların örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmelerinin nitelikli hal olarak öngörülmesidir. Gerçekten, TCK veya özel kanunlardaki bazı suç tipleri için kanun koyucu, suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini cezayı ağırlaştıran bir nitelikli hal olarak kabul etmiştir. Örneğin uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının düzenlendiği TCK m.188'in 5. fıkrasında "*yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, (...) suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır"* hükmüne yer verilmiştir. Madde gerekçesinde ise hükmün uygulanması ile ilgili olarak *"beşinci fıkraya göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarının suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezaların artırılması gerekmektedir. Dikkat edilmelidir ki, bu durumda, suç işlemek amacına yönelik örgüt teşkil etmekten, kurulmuş örgütü yönetmekten, bu örgüte üye olmaktan dolayı ayrıca cezaya hükmedilmelidir"* denilmiştir. Burada tartışılan temel nokta gerekçedeki ifadeye rağmen, işlediği uyuşturucu madde ticareti suçu açısından, bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nedeniyle cezasında artırım yapılan bir kişi hakkında, ayrıca TCK m.220/f.1 gereğince ceza verilip verilemeyeceği hususudur.

Doktrinde bazı yazarlar bu halde artık suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme ya da suç örgütüne üye olma suçundan dolayı ceza verilemeyeceğini kabul etmektedirler. Bu konudaki görüşlerden ilkine göre suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olarak kabul edildiği suçlarda bir *bileşik suç* durumu söz konusudur[610]. TCK m.42'de bileşik suçlar "*biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması nedeniyle tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz"* şeklinde düzenlenmiştir. İşte suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olarak kabul edildiği suçlarda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu ile diğer suçun nitelikli hali tek suç oluşturacağından, bu halde gerçek içtima hükümleri

[610] Sancar, **Çok Failli Suçlar**, s.161; Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.394; Tozman, **a.g.e.**, s.284-285.

uygulanmayacak ve yalnızca işlenen amaç suçun nitelikli hali gereğince ceza verilmesi ile yetinilecektir[611]. Madde gerekçelerinde aksi yönde bir ifadeye yer verilmesi, buradaki bileşik suç olma özelliğini ortadan kaldırmamaktadır[612].

Aynı yöndeki diğer bir görüşe göre ise TCK m.220/f.4, genel hüküm niteliğindeki TCK m.42'nin uygulanamadığı hallere münhasırdır. Zira TCK m.5 gereğince kanunun genel hükümleri tüm suçlar açısından caridir ve özel kısımda genel kısma aykırı bir hükme yer verilmesi mümkün değildir. Kanun koyucu belirli bir suçu daha ağır şekilde cezalandırmak istediğinde örgütü ağırlaştırıcı sebep yapmamakta, böylece TCK m.220/f.4 gereğince gerçek içtimanın yolunu açmaktadır. Bu halde fail hem işlediği suçtan hem de amaç suçtan ayrı ayrı cezalandırılmaktadır. Fakat bu şekilde ağır bir cezalandırma yoluna gitmek istememekle birlikte örgütü de göz önünde bulundurmak istediğinde örgütü bir ağırlaştırıcı neden haline getirmekte ve bu halde m.42'nin uygulamasından sapmamaktadır. Bu halde yalnızca ağırlaştırıcı nedenden ceza vermek gerekmektedir. Nitekim bu görüşe göre TCK'nın 79. maddesindeki göçmen kaçakçılığı suçunda örgütün ağırlaştırıcı hal olarak öngörülmesine rağmen niteliği icabı daha ağır bir suç tipi olan insan ticaretinde öngörülmemesinin sebebi de budur[613].

Bu konudaki diğer bir görüşe göre ise örgütün amaçları yönünden bir ayrım yapılmalıdır. Eğer suç örgütü yalnızca belirli bir suç tipini işlemeyi amaçlamakta ise ve o suç tipi açısından, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi bir nitelikli hal olarak öngörülmüş ise tipik bir *bileşik suç* hali vardır ve fail hakkında yalnızca işlenen amaç suçun nitelikli halinden ceza verilmelidir. Ancak eğer örgüt birden farklı suç tipini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuşsa ve bu arada, nitelikli halinde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlemeyi barındıran bir suç tipi de işlenmiş ise gerçek içtima kuralı uygulanmalıdır. Bu görüşe göre gerekçede de ifade edilen bu durumdur[614].

---

[611] Evik, **Çetin Özek Armağanı**, s.394; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, s.331 vd.; Tozman, **a.g.e**., s.284-285.

[612] Tozman, **a.g.e**., s.284-285.

[613] Ümit Kocasakal, "Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu", in: **Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı**, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet, 2008, s.97.

[614] Olgun Değirmenci, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu)**, Ankara, Turhan, 2007, s.475-476.

Buna karşılık doktrinde ağırlıklı olarak suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olarak öngörüldüğü suçlarda gerçek içtima kuralının uygulanması gerektiği kabul edilmektedir[615]. Bu yöndeki bir görüşe göre bu halde esasen bir bileşik suç halinin olduğu doğrudur[616]. Zira burada bir suçun, diğer bir suçun cezayı arttırıcı nitelikli unsuru olarak kabul edilmesi hali söz konusudur. Ancak TCK m.220/f.4'te suçların içtiması konusunda özel bir kurala yer verilmiştir. Bu nedenle artık bu halde *bileşik suç* hükmünün uygulanması mümkün değildir[617].

Bu görüşlerin değerlendirilebilmesi için bizce evvela *bileşik suç* kavramının anlam ve içierği doğru bir şekilde ortaya konulmalıdır. Bileşik suç halinde kanunun da tanımladığı şekliyle bir suç diğer bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedenini teşkil etmektedir[618]. Esasen bu durumun kanunda özel olarak zikredilmesine de gerek olmayıp zaten tek bir suçun uygulanabileceği açıktır; bu bir *görünüşte içtima* halidir[619]. Mesele hangi durumlarda bileşik suç halinin var kabul edilebileceği noktasında ortaya çıkmaktadır. Bileşik suç halinde bir suç tipine ilişkin objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını taşıyan *fiil;* ya diğer bir suçun *unsurunu* ya da *ağırlaştırıcı halini* teşkil etmektedir[620]. Bu ikinci halin tipik örneğini, TCK m.292'de düzenlenen hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun, fiilin *"cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halini"* ele alan 2. fıkrası teşkil etmektedir. Bu düzenlemede görüleceği üzere bizatihi kendisi suç teşkil eden *cebir ve tehdit fiilleri* burada

---

[615] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.24; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40; Ersan, **a.g.e.**, s.400; Ünlü, **a.g.e.**, s.43; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.58-59. Bu durumun *"non bis in idem"* ilkesine aykırı olduğu yönünde bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Özel Hükümler**, s.1170; Şen, **a.g.e.**, s.29; Zeybek, **a.g.e.**, s.114; Çakın, **a.g.e.**, s.99.

[616] Murat Volkan Dülger, **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Ankara, Seçkin, 2011, s.618.

[617] Dülger, **a.g.e.**, s.618-619; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.318; Ersan, **a.g.e.**, s.400; Yurtlu, **a.g.e.**, s.184; Ünlü, **a.g.e.**, s.187.

[618] Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:543; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.469-470; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.453; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.532; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.373; Zafer, **Genel Hükümler**, s.444; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.981; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.691; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.521; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.591.

[619] Bkz. İçel, **Suçların İçtiması**, s.204; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.453; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.568; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.469-470; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.520; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.532.

[620] İçel, **Suçların İçtiması**, s.204; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, c.I, k.no:543; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.469-470; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.532; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.373; Zafer, **Genel Hükümler**, s.444; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.453; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.983-984; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.691; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.521; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.591.

hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun nitelikli halini teşkil etmektedir[621]. İşte bu noktada bizce aynı durum, *suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu* ile "*herhangi bir suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini" nitelikli hal olarak düzenleyen suç tipleri* açısından cari değildir. Örneğin TCK m.188'in 5. fıkrasında *uyuşturucu imal ve ticareti fiillerini işlemek için suç örgütü kurulması* değil, bu fiillerin "*suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi"* bir nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla bu suç tipinde *örgüt kurma veya yönetme* ya da *örgüte üye olma fiilleri,* bir nitelikli hal olarak öngörülmüş değildir[622]**.** Burada bir suç örgütünün faaliyetinden söz edilmiş ise de TCK m.220/f.1-2'de düzenlenen suç tiplerinde yaptırım altına alınan *fiiller* "bir suç örgütünü kurmak veya yönetmek" veya "örgüte üye olmaktır". Dolayısıyla TCK m.220/f.1-2'deki *fiillerin* diğer bir suçun *nitelikli halini* oluşturması söz konusu değildir. Esasen bir *tüketen-tüketilen norm ilişkisi* hali olan bileşik suçun temel mantığı da bir normun diğer bazı normlar tarafından korunan hukuki değerlerin "tümünü ortak bir şekilde korumasıdır"[623]. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında kanun, suç teşkil eden birden fazla ve sayısı belirsiz fiili, bir organizasyon çerçevesinde işlemek üzere örgütlenen kimselerin, bu fiillerinin toplumu oluşturan tüm kişilerin düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmesini önlemeyi amaçlamaktadır. Oysa bir suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin nitelikli hal olarak düzenlenmesinde bu şekilde farklı bir hukuksal değer korunmamakta, sadece o suçun bu haliyle daha kolay, daha etkili ve daha sistematik işlenmesi olasılığı, suçun basit haline nazaran daha ağır cezalandırılmaktadır. Haliyle örneğin uyuşturucu imal ve ticareti suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini bir nitelikli hal olarak kabul eden TCK m.188/f.5'in *"sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının"* yanısıra ayrıca bir de *"toplumu oluşturan tüm kişilerin düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını"* da koruduğu iddia edilemez. Aksine kanun koyucu burada, uyuşturucu maddelerin ticari

---

[621] İçel, **Suçların İçtimaı,** s.207.

[622] "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, kendine özgülüğünden ötürü, suçların içtimaına konu olması zordur. Gerçekten, Kanun, ne bu suçu başka bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni, ne başka bir suçu bu suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni saymamaktadır" Hafızoğulları, Özen, **a.g.e.,** s.269-270.

[623] Bkz. İçel, **Suçların İçtimaı**, s.204; İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.458; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.532; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.520. Krş. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.981.

mübadelesi fiillerinin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde cari olmasının kamu sağlığını daha ağır bir şekilde tehdit edeceğini ve bu tip fiillerin bu suretle daha kolay icra edileceğini hesaba katmıştır. Haliyle burada "aynı hukuksal değeri koruduğu için biri diğerini tüketen" iki normdan söz edilmesi olanağı yoktur. Dolayısıyla iki norm arasında bir tüketen-tüketilen norm ilişkisi türü olan birleşik suçtan söz etmek de mümkün değildir. Bu durum, kanunun örgütlü olarak işlenebilecek tüm suç tiplerinde değil de yalnızca belirli tip bazı suçlar açısından bu şekil bir düzenlemeye gitmesinden de anlaşılabilmektedir. Bu haliyle bizce suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları ile bazı suç tiplerinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin, suçun temel haline nazaran daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halini teşkil ettiği suç tipleri arasında bir bileşik suç ilişkisi söz konusu değildir. Bu suç tiplerine ilişkin gerekçelerde geçen "*suç işlemek amacına yönelik örgüt teşkil etmekten, kurulmuş örgütü yönetmekten, bu örgüte üye olmaktan dolayı ayrıca cezaya hükmedilmelidir"* ifadesinin anlamı da bizce budur. Haliyle bu durum TCK m.220/f.4 hükmünün uygulanması açısından özel bir farklılık yaratmamaktadır.

C- Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçtan Örgüt Yöneticilerinin Fail Olarak Sorumlu Olması

Kural olarak herhangi bir suç açısından faillik ve iştirak ilişkileri TCK'nın suça iştirak hükümlerine (TCK m.37-41) göre belirlenir ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda da bu ilke çerçevesinde kural olarak genel suça iştirak kuralları uygulanarak sorumluluk tespit edilecektir[624]. Ancak kanun koyucu TCK m.220'ye özel bir hüküm ekleyerek *örgüt yöneticileri* açısından, örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla sınırlı olarak, bu genel kuraldan ayrılmıştır[625]. Gerçekten, TCK m.220/f.5'e göre "*örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır".* Buna göre suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde, örneğin uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu

[624] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.496 vd.; Dönmezer, Erman, **a.g.e.,** c:II, k.no: 1185 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.408 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.608 vd.; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.429 vd.; Zafer, **Genel Hükümler**, s.411 vd.
[625] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.393.

işlenmiş ise örgüt yöneticisi de bu fiilden fail olarak sorumlu tutulacaktır[626]. Bu hükümle ilgili olarak yukarıda belirttiğimiz tür soruları doğru bir şekilde yanıtlayabilmemiz için evvela böyle bir hükmün neden ihdas edildiği meselesine bakmamız gerekmektedir.

1- Düzenlemenin Hukuki Niteliği ve Kuramsal Temeli

Örgüt yöneticisi, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir fiili tek başına ya da bir başkası ile birlikte işlemekte ise zaten fail olarak sorumlu olacaktır. Bunun yanında, örgüt yöneticisinin bir örgüt üyesinin iradesi üzerinde egemenlik kurarak bir suç işlemesi halinde dolaylı fail olarak kabul edileceği de açıktır. Ancak TCK m.220/f.5 hükmü ile bu şekilde bir tanımlamaya gerek duyulmaksızın, örgüt yöneticisinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan fail olarak sorumlu tutulması öngörülmüştür. Bu durumda ise bu şekilde bir düzenlemenin hangi esasa dayandığı yani örgüt yöneticisinin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı fail olarak sorumlu tutulmasının nasıl açıklanacağı meselesi ortaya çıkmaktadır.

Madde gerekçesinde bu düzenleme ile ilgili olarak *"maddenin beşinci fıkrasında, örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması gerektiği kabul edilmiştir. Örgüt yapısı içinde, kendisine suç işlemek gibi örgütün amacına uygun bir görev verilen kişi bu görevini yerine getirmezse, hemen yerine bir diğeri rahatlıkla ikame edilebilmektedir. Bu nedenle, örgütün yöneticisi konumunda olan kişiler, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak sorumlu tutulmalıdırlar"* açıklamasına yer verilmiştir. Buna göre söz konusu düzenlemenin temel gerekçesi, örgüt yöneticisinin, kendisine suç işlemek gibi örgütün amacına

[626] Ne İtalyan ne de Alman ceza kanunlarında bu yönde bir hüküm söz konusu değildir. Aşağıda göreceğimiz üzere Alman doktrininde, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda örgüt yöneticisinin sorumluluğuna dair kuramsal boyutta çeşitli görüşler söz konusu olmuş ise de buna dair bir kanuni düzenlemeye gidilmemiştir. İtalyan ceza hukuku açısından ise yeri geldiğinde değineceğimiz üzere, aksi görüşü savunan yazarlar da bulunmakta ise de doktrin ve yüksek Mahkeme, çok baskın bir şekilde, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda sorumluluk meselesinin genel iştirak kurallarına göre çözümlenmesi gerektiği fikrinde birleşmektedir. Bkz. Cass. Pen., 8.10.1007, no.37115, in *CED*, 237291; Cass. Pen. 12.5.2003, no.20994, in *CED*, 226378 (Tona, **a.g.e.**, s.1128). Bu konuda bkz. Romano, **a.g.e.**, s.1014 vd.

uygun bir görev verdiği örgüt üyesi eğer bu görevini yerine getirmezse, hemen yerine bir diğerini rahatlıkla ikame edebilmesi olup bu nedenle örgüt yöneticisi, verdiği görevin yerine getirilmesinden de fail olarak sorumlu tutulmalıdır[627]. Burada madde gerekçesinin açıkça örgüt üyesinin *ikame edilebilirliğinden* söz etmesi, akla *organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kuramını* getirmektedir[628]. Bu nedenle TCK m.220/f.5'in temel mantığının anlaşılabilmesi ve söz konusu kurumun doğru uygulanabilmesi için öncelikle bu kavramın açıklanması gerekmektedir.

Dolaylı faillikteki temel husus, tipik fiili gerçekleştirmeyen kimsenin, fiili gerçekleştiren kişinin bu fiiline olan hakimiyeti nedeniyle fail olarak sorumlu tutulmasıdır[629]. Nasıl ki bir başkasının zilyedliğindeki malı fiilen kendisi almasa da bunun icrası için yapılan planlama çerçevesinde gözcülük yapan kimse, somut olayın koşullarına göre fiil üzerinde bir hakimiyet kurmakta ve bu nedenle müşterek fail olarak sorumlu tutulabilmekte[630] ise aynı şekilde dolaylı fail de araç failin iradesi ve haliyle onun davranışları üzerinde hakimiyet kurmakta olduğu için fail olarak sorumlu tutulmaktadır[631]. Dolaylı fail, burada iradesi üzerinde hakimiyet kurduğu kişiyi bir araç olarak kullanmakta, onun fiilini kontrol etmekte ve bu suretle suçu işlemektedir[632]. Genel olarak failin, araç kişiyi zorlayarak ya da onu yanıltarak

---

[627] Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.393.

[628] Osman İsfen, "Yeni TCK'da Organize Hakimiyet Mekanizmalarına Dayalı Dolaylı Faillik Kuramı (TCK m.220/5)", **HPD- Hukuki Perspektifler Dergisi**, S:7, s.53-61, İstanbul, Temmuz 2006, s.53; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40-41; Tozman, **a.g.e**., s.286; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.335; Yurtlu, **a.g.e.**, s.133; Kavlak, **a.g.e.**, s.393; Erel, **a.g.e.**, s.393; Çakın, **a.g.e.**, s.68; Zeybek, **a.g.e.**, s.115.

[629] Claus Roxin, "Crimes as Part of Organized Power Structures", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9, no:1, ss. 193-205, Oxford University Press, 2011, s.196; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1255; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.525-526; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.443-444; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.875; Mahmutoğlu, **a.g.e.**, s.68-69; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.494; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235; Mustafa Ruhan Erdem, "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik Kurumu ve TCK m.220/5", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)**, C:2, S:1-2, ss.11-30, İstanbul, 2014, s.12 vd.

[630] Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.509-510.

[631] Neha Jain, "Individual Responsibility for Mass Atrocity: In Search of a Concept of Perpetration", **The American Journal of Comparative Law**, no:61(4), ss.831-871, Washington DC, 2013, s.22; Igor Vuletić, "'The Organised Structure of Power' and Economic Crime 'FIMI-Media' Case and a View from the Croatian Perspective", **Journal of Law and Criminal Justice**, Vol. 2, No. 2, ss. 133-149, American Research Institute for Policy Development, Madison, 2014, s.134; Elies van Sliedregt, **Individual Criminal Responsibility in International Law**, New York, Oxford University Press, 2012, s.82; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1255; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.443; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.494; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235; Erdem, **CHKD**, s.13.

[632] Thomas Weigend, "Perpetration through an Organization- The Unexpected Career of a German Legal Concept", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9 no:1, ss. 91-111, Oxford

iradesi üzerinde hakimiyet kurduğu ve bu durumda araç kişinin fiilinin tipik olmaması, kastının bulunmaması, hukuka aykırı olmamasından yararlandığı haller ile araç kişinin kusur yeteneğinin yokluğundan yararlandığı hallerde işlenen fiilden fail olarak sorumlu tutulacağı hususunda müşterek bir kabul vardır[633]. Eğer araç failin yanıltılması, zorlanması veya kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle iradesi üzerinde hakimiyet kurulamamakta ise işlediği fiil üzerinde de bir hakimiyet kurulamayacağından klasik anlamda bir dolaylı faillikten de söz edilemeyecektir[634]. Eğer fiili işleyen kimse arka plandaki kimseden bağımsız olarak tipik fiili gerçekleştirmekte ve bundan dolayı cezalandırılmakta ise arka plandaki kişi dolaylı fail olarak sorumlu tutulamayacak, duruma göre azmettiren ya da yardım eden olarak kabul edilecektir[635].

Genel kabul bu olmakla birlikte, İkinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda Alman doktrininde bunlara bir de *organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik* tipinin eklenmesi önerilmiştir[636]. Bu önerinin geliştirilmesinde yakın geçmişteki Alman Nazi çalışma kampları pratiğinin ciddi bir etkisi bulunduğu görülmektedir[637]. Gerçekten, binlerce insanın öldürüldüğü bu kamplarda, öldürme emri aynı zamanda devlet mekanizmasını da ele geçirmiş bulunan Nazi örgütü

University Press, 2011, s.96; Kai Ambos, "The Fujimori Judgment: A President's Responsibility for Crimes Against Humanity as Indirect Perpetrator by Virtue of an Organized Power Apparatus", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9, no:1, ss.137-158, Oxford University Press, 2011, s.147; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1255; Jain, **a.g.e.**, s.22; van Sliedregt, **a.g.e.**, s.82; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.443; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Erdem, **CHKD**, s.13.

633 Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.196-197; Weigend, **a.g.e.**, s.96; Ambos, **a.g.e.**, s.147; Özgenç, **Genel Hükümler**, s.526; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.431-432; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s. 444 vd.; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404 vd.; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.651; Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.876; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.563; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.495; Erdem, **CHKD**, s.13.

634 Roxin, **a.g.e.**, s.196; Erdem, **CHKD**, s.13-14.

635 Roxin, **a.g.e.**, s.197; Weigend, **a.g.e.**, s.96; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.392.

636 Roxin, **a.g.e.**, s.198-199; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40-41; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.394. Esasen ön plandaki kişinin fail olarak sorumlu olmasına rağmen arka plandaki kişinin de sorumlu olmasına dair yegane öneri bu değildir. Doktrinde, ön plandaki kişinin, yasak hatasıyla hareket etmesinden faydalanılması, "şahısta hataya düşürülmesi" ve haksızlık ve kusur yüksekliği bakımından aldatılması durumlarında da arka plandaki kişinin dolaylı fail olduğunu belirten görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşler için bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.876, dpnt.65.

637 *Roxin*, klasik dolaylı faillik görüşünün kabulü halinde Hitler'in neredeyse hiçbir fiilden dolayı fail olarak sorumlu tutulamayacağına vurgu yapmıştır. Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.198. Yazarın görüşünün gelişiminde özellikle *Adolf Eichmann* vakası önemli bir yer tutmaktadır Bkz. **A.e.**, s.199. Savaş yıllarında milyonlarca kişinin ölüm emrini veren bu kimsenin yalnızca azmettiren ya da teşvik eden olarak sorumlu tutulması uzun yıllar ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Bkz. Weigend, **a.g.e.**, s.96; Vuletić, **a.g.e.**, s.136.

liderlerince verilmekteyse de bu kimselerin, çalışma kamplarında bu emirleri fiilen yerine getiren görevliler üzerinde klasik anlamda dolaylı failliğin mevzu bahis olmasına imkan tanıyacak bir hakimiyetlerinin söz konusu olmadığı açıktır[638]. Bu nedenle dolaylı failliğin yukarıda belirtilen formları ile sınırlı bir değerlendirme yapılır ve genel iştirak kuralları dairesinde kalınırsa[639], bu cinayetlerin organizatörü olan liderlerin yalnızca azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekecektir[640]. Ancak "bu neticenin adalet hissini tatmin edemediği gibi, suçun işlendiği çevrenin gerçekleriyle bağdaşmadığı da ortadadır. Ayrıca genel anlamlarıyla faillik, azmettirme ve yardım etme kuramlarının tek bir fiili esas aldıkları ancak söz konusu kuramların bu gibi düzenlerde rastlanılan kolektif nitelikteki olaylardaki katılımcıların statülerini belirlemekte yeterli olamayacakları açıktır"[641]. İşte bu nedenle Alman ceza hukukçusu *Claus Roxin,* dolaylı failliğin görünüm şekilleri olarak zorlama ve yanıltma yoluyla irade hakimiyetine dayalı dolaylı faillik tiplerine ek olarak bir de *organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik* tipinin kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür[642]. Yazara göre dolaylı faillikte arka planda

---

638 Roxin, **a.g.e.,** s.197; Weigend, **a.g.e.**, s.96; İsfen, **a.g.e.,** s.54.

639 *Roxin,* 1963 tarihinde yazdığı makalesinde organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kuramının Alman hukukundaki klasik faillik görüşünden ciddi anlamda farklılaştığını vurgulamıştır. Örneğin *Welzel* açısından "kendisi fail olan doğrudan bir aktör aracılığıyla dolaylı faillik düşünülemez bir ihtimal" olduğu gibi *(H. Welzel, "Zur Kritik der subjektiven Teilnahmelehre", Süddeutsche Juristen-Zeitung ,1947, 645-650, s. 650'*den nkl. Roxin, **a.g.e.,** s.197), *Gallas*'a göre de "tipik fiili gerçekleştirenin tamamen sorumlu olduğu bir durumda failin hareketinin bir başkası tarafından kontrol edilmesi ihtimalinin dolaylı faillik kurumu çerçevesinde reddedilmesi gereklidir" *(W. Gallas, "Täterschaft und Teilnahme, in Materialien zur Strafrechtsreform", Vol. 1, Gutachten der Strafrechtslehrer, 1954, 121-153, s. 134*'den nkl. **A.e.,** s.197-198).

640 Roxin, **a.g.e.,** s.198; Weigend, **a.g.e.**, s.96; Vuletić, **a.g.e.,** s.136. Belirtmemiz gerekir ki organize yapı içindeki egemenlik ilişkileri çerçevesinde, arka plandaki kişiyi *doğrudan fail* olarak kabul eden görüşler de mevcuttur. Buna göre fiili icra eden ile arka plandaki kişi arasında çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilecek bir *ortak suç işleme kararı* söz konusudur. Örneğin bir planın icrasında, hiyerarşik üstün verdiği emrin somut olaydaki koşullara göre ast tarafından tamamlanması halinde ast bu haliyle üstün planına ortak hale gelmektedir. Bu ihtimalde görüleceği üzere arka planda yer alan hiyerarşik üst, planlama aşamasında fiilin icrasına bir katkıda bulunmuş olmakta ve böylece fiili birlikte işleme koşulunu da yerine getirmektedir. Bu yöndeki görüşler ve eleştirisi için bkz. Erdem, **CHKD**, s.25-27.

641 İsfen, **a.g.e.,** s.54.

642 Roxin, **a.g.e.**, s.197. Ayrıca bkz. Weigend, **a.g.e.,** s.96-97; Jain, **a.g.e.,** s.24-25; van Sliedregt, **a.g.e.**, s.83; İsfen, **a.g.e.**, s.54; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.41; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.394 vd. Organizasyona egemenlik nedeniyle arka plandaki kişinin dolaylı failliği görüşünü kabul etmekle birlikte buna farklı gerekçeler gösteren yazarlar da bulunmaktadır. Örneğin *Schroeder*'e göre "dolaylı faillik, doğrudan failin fiili işleme konusunda koşullu kararından arka plandaki kişinin yararlanmasına dayanmaktadır. Eğer suç işleme kararının uygulamaya geçirilmesi, arka plandaki kişinin yarattığı koşula bağlı ise, bu tür bir yararlanmadan söz edilebilir. Bir başkasının fiili işleme kararının varlığını bilmek, arka plandaki kişi için netice bakımından tipik bir haksızlık meydana getirmektedir" Erdem,

yer alıp suçun icrasına katılmayan kişi, ön plandaki araç faili tipik fiili gerçekleştirmeye zorlamış ya da onun hatasından veya kusur yeteneğinin bulunmamasından yararlanarak tipik fiili ona işletmiş olabilir; ancak bunu iradesi zorlanmamış ya da yanıltılmamış araç faili yalnızca anonim bir figüran olarak kullanarak da gerçekleştirebilir[643]. Bu halde ön plandaki fail, çarkın basit bir dişlisi gibi her zaman değiştirilebilir anonim bir figüran olarak yer almaktadır[644]. Bu halde organizasyona hakim olması dolayısıyla arka plandaki kişinin emirleri sorgusuz olarak yerine getirilmektedir[645]. Bu suretle arka plandaki kişi açısından ön plandaki

---

CHKD, s.16-17. Bu görüşe göre ön plandaki kişi zaten fiili icra etmeye koşulsuz olarak hazırdır ve bu konuda bir kararının olduğu konusunda bir tereddüt yoktur, arka plandaki kişinin emir ve talimatları fiil açısından yalnızca tetikleyici bir vazife görmektedir. Bu da azmettirmeden farklı olarak fiilin icrasını tesadüflere bağlı olmaktan çıkarmaktadır. Zira bu ihtimalde arka plandaki kişi fiilin icrasını yüksek oranda güvence altına almaktadır ki bu durum da onu "fail" yapmaktadır. Bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.395-396. Ayrıca bkz. Jain, **a.g.e.**, s.25. Mesele, İtalyan doktrininde de tartışılmaktadır. Azınlıkta olan bazı yazarlar, her ne kadar somut olayda tipik fiilin gerçekleşmesine nedensel bir katkıları olmasa da suç işleme aracı mahiyetinde olan örgütün operasyonel gücüne, örgütün organik yapısı çerçevesinde katkıda bulunan üst düzey örgüt mensuplarının bu suretle tipik fiile de katkıda bulunduğunu ileri sürmektedir. Ancak bu görüşler çoğunlukla cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olarak kabul edilmektedir. Tartışmalar için bkz. Romano, **a.g.e.,** s.1014-1017.

[643] Roxin, **a.g.e.,** s.198-199. Ayrıca bkz. Bohlander, **a.g.e.,** s.159; Weigend, **a.g.e.**, s.97; İsfen, **a.g.e.,** s.54; Tozman, **a.g.e**., s.288; İ. Dursun, **a.g.e.,** s.334. Organize hakimiyete mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik, mahkeme kararlarında ve çeşitli düzenlemelerde kendisine yer bulmuştur. Örneğin Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü, m.25/3-a'daki düzenlemeyle, işlediği fiilden tamamen sorumlu olan bir kimsenin yanında, onun cezalandırılıp cezalandırılamamasına bağlı olmaksızın arka plandaki kişinin cezalandırılabilmesine olanak tanımıştır. Nitekim Uluslararası Ceza Mahkemesi Ön Soruşturma Dairesi de çeşitli kararlarında, arka plandaki kişilerin fiile egemenliğinin olduğunun iddia edildiği durumlarda, buna dair kabulünü "organizasyon üzerindeki egemenliklerine" dayandırmıştır. Bkz. Weigend, **a.g.e.,** s.91 vd; Jain, **a.g.e.,** s.31 vd.; van Sliedregt, **a.g.e.,** s.84 vd.; Erdem, **CHKD**, s.18; Öztürk, Erdem, **a.g.e.,** s.396-397, dpnt. 1524.

[644] Roxin, **a.g.e.,** s.199; Jain, **a.g.e.**, s.24; Vuletić, **a.g.e.,** s.137; Ambos, **a.g.e.**, s.154; İsfen, **a.g.e.,** s.54-55; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.394; Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.448; Erdem, **CHKD**, s.15; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.334.

[645] Roxin, **a.g.e.,** s.198; Weigend, **a.g.e.**, s.97. Burada önemli tartışma alanlarından birisini orta kademeli yöneticilerin pozisyonu oluşturmaktadır. Gerçekten, hiyerarşik zincirde yalnızca üst düzey yöneticilerin mi yoksa tipik fiili gerçekleştiren araç faile kadarki tüm yönetici halkalarının mı sorumlu tutulacağı meselesi ciddi anlamda tartışmalı gözükmektedir. Genel olarak *Roxin*'in, emir verme noktasında zincirin tüm halkalarının dolaylı fail olarak sorumlu tutulması gerektiğini ileri sürdüğü ancak bunun ciddi anlamda eleştirildiği belirtilmektedir. Bu eleştirilere göre aradaki emir taşıyıcılarının, bir dişlinin çarkı olma örneği açısından, emri icra edecek en alt rütbeli kişiden hiçbir farkları yoktur. Bu nedenle organize hakimiyet ancak tüm örgüt üzerinde söz konusu olabilir ve en üst düzey yöneticiler açısından zikredilebilir. Bkz. Ambos, **a.g.e.,** s.151-152. Bu konudaki çeşitli eleştiriler için ayrıca bkz. Vuletić, **a.g.e.,** s.137-138. Ancak *Vuletić,* bu konudaki çeşitli eleştirileri aktarmakla birlikte kendisi ara kademedeki yöneticilerin de dolaylı fail olması gerektiği konusundaki görüşlere katılmaktadır. Hatta yazara göre orta kademeli yöneticiler üstten gelen emrin somutlaşması noktasında, ikame edilebilirlik açısından daha avantajlı bir komundadır. Bu kimseler emri kimin daha kolay yerine getirebileceğini bilir ve bu nedenle sonucu daha çok garantiye alırlar. Ayrıca bu kimseler tipik fiili icra eden ön plandaki faillerden oldukça farklı bir pozisyondadırlar. Zira doğrudan fail yalnızca verilen emri otomatik olarak yerine getirmekte olmasına rağmen orta rütbeli yöneticiler

kişi üzerinde, ikisinin yer aldığı organizasyondaki hiyerarşik ilişkiden kaynaklı olarak bir organize hakimiyet mekanizması söz konusu olmakta[646], ön plandaki kişi, emri icra etmemesi halinde kolayca yerine bir başkası ikame edilebilecek basit bir araca dönüştürülmekte[647], arka plandaki kişi her durumda bu mekanizma sayesinde verdiği emrin icrasını garantilemektedir[648]. Bu halde azmettirmeden farklı olarak arka plandaki kişinin suçun işlenmesi yönündeki isteğinin gerçekleşmesi, fiili icra edecek kişinin bu yönde karar vermesine bağlı değildir[649]. Zira örgütsel yapıda mevcut hakimiyet mekanizması, yönetici tarafından emredilen suçu işlemeyi reddeden kişi ya da kişilerin yerine geçebilecek yeterli miktarda başka aktöre sahiptir[650]. Bu da arka plandaki kişinin, talimatının organizasyon içinde her bir üyenin sübjektif değerlendirmelerinden etkilenmeksizin mutlaka yerine getirileceğini bilmesi ve bu suretle fiilin icrasını garantilemesini sonuçlamaktadır[651]. Dolayısıyla eğer tipik fiili gerçekleştirebilecek çok sayıda alternatif fail söz konusu ise ve arka plandaki kişi açısından bunlar birbiri yerine ikame edilebilir birer araç niteliğinde iseler, arka planda emri veren kimse artık azmettiren değil fail olarak sorumlu tutulmalıdır[652].

Roxin'in bu görüşündeki en temel kavramın *"organize hakimiyet mekanizmaları"* olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Organize hakimiyet mekanizmaları ise tamamen yukarıda belirttiğimiz kıstaslar çerçevesinde varlığından söz edilebilecek özel bir durumdur ve temelinde "fiile hakimiyet" kavramı

---

açısından somutlaştırma noktasında bir takdir marjı vardır. Bu nedenle yazara göre bu kimseler de dolaylı fail konumundadır. Bkz. **A.e.**, s.138-139.

646 Roxin, **a.g.e.**, s.198; Weigend, **a.g.e.**, s.97; Jain, **a.g.e.**, s.24; Vuletić, **a.g.e.**, s.137; Ambos, **a.g.e.**, s.148; van Sliedregt, **a.g.e.**, s.83.

647 Roxin, **a.g.e.**, s.199; Jain, **a.g.e.**, s.24; Ambos, **a.g.e.**, s.154-155; İsfen, **a.g.e.**, s.55; Erdem, **CHKD**, s.15; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.42; Tozman, **a.g.e**., s.288. Bu görüşe uluslararası ceza yargılamalarında sıkça başvurulmuştur. Örneğin Uluslararası Ceza Mahkemesi Önsoruşturma Dairesi *Katanga ve Chui* yargılamasındaki raporunda tam olarak "arka plandaki failin organizasyona egemenliği çerçevesinde araç faillerin ikame edilebilirliğine" atıf yapmıştır. Bkz. *Decision on the Confirmation of Charges, Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui (ICC-01/04-01/07), Pre-Trial Chamber I, 30 September 2008, p.515-517* (Weigend, **a.g.e.**, s.93; Vuletić, **a.g.e.**, s.137; van Sliedregt, **a.g.e.**, s.84-87).

648 Weigend, **a.g.e.**, s.97; Ambos, **a.g.e.**, s.154; Bohlander, **a.g.e.**, s.159; Jain, **a.g.e.**, s.24, 27; İsfen, **a.g.e.**, s.55; Erdem, **CHKD**, s.15; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.41; Tozman, **a.g.e**., s.288-289; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.334; Kavlak, **a.g.e.**, s.393.

649 Weigend, **a.g.e.**, s.97.

650 İsfen, **a.g.e.**, s.55.

651 Roxin, **a.g.e.**, s.198; Weigend, **a.g.e.**, s.97; Ambos, **a.g.e.**, s.150; Jain, **a.g.e.**, s.24.

652 Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.199; Bohlander, **a.g.e.**, s.159; Ambos, **a.g.e.**, s.154-155; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.394; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.334; Tozman, **a.g.e**., s.289.

yatmaktadır[653]. Burada arka plandaki faili, fiili icra edenin yanında ayrıca sorumlu tutmak açısından dayanılan düşünce; bu failin, ön plandaki failin fiiline organize hakimiyet mekanizmaları çerçevesinde "hakim" olmasıdır[654]. Bu düşünceye göre azmettirmede kritik nokta azmettirenin, azmettirilenin fiili üzerinde hakimiyet kuramamasıdır[655]. Gerçekten azmettirenin suçu işlettirebilmesi için ikna edilebilecek birini bulması, onu ikna etmesi ve bu kişinin fiili işlemesi gerekeceği için esasen her aşamada suçun işlenmesi "azmettirilenin" iradesine bağlıdır[656]. Bu aşamaların herhangi birinde başarısız olan azmettiren tekrar başa dönerek yeniden süreci işletmek zorundadır[657]. Dolayısıyla istenilen suçun işlenmesi açısından azmettirenin hiçbir zaman fiile hakimiyeti söz konusu değildir, suçun icra edilmesi onun açısından arzu edilen bir tesadüf niteliğindedir; fiile hakimiyet bütünüyle failin elindedir[658]. Oysa örgüt liderinin verdiği emri yerine getirecek ve birbiri yerine ikame edilebilecek onlarca kişinin olduğu örgütlerde, masa başındaki failin bu aşamaları geçmesine gerek yoktur[659]. Zaten suç örgütlerinde örgütsel iradenin en kısa yoldan tecelli etmesi, verilen emrin en çabuk ve kesin şekilde icra edilmesi hedeflenir, örgüt mekanizması da kişilerden bağımsız olarak bu hedefe göre işler[660]. Bu nitelikteki bir kimsenin verdiği emir deyim yerindeyse otomatik olarak yerine getirilmekte, eğer suç tipini bir fail yerine getirmekten imtina ederse hemen yerine bir başkası ikame edilebilmektedir[661]. Dolayısıyla bu tür bir yapıda verilen emrin icrası, tesadüfün tam tersidir; bunun yerine getirileceği neredeyse kesindir[662]. Örgüt liderinin verdiği emir açısından kendisinden fiilin icrası beklenen kimse, buna bireysel olarak itiraz edebilir

---

653 Roxin, **a.g.e.**, s.202; Weigend, **a.g.e.**, s.97, 101; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.393.
654 Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.202; Bohlander, **a.g.e.**, s.159; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1257; Jain, **a.g.e.**, s.24; İsfen, **a.g.e.**, s.58; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.394.
655 Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.654; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.444; Tozman, **a.g.e**., s.286-287.
656 Vuletić, **a.g.e.**, s.134; Erdem, **CHKD**, s.29.
657 İsfen, **a.g.e.**, s.58.
658 Vuletić, **a.g.e.**, s.134; İsfen, **a.g.e.**, s.58; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.444.
659 *B. Schunemann, 'Die Rechtsfigur des ''Täters hinter dem Täter'' und das Prinzip der Tatherrschaftsstufen', in A. Hoyer, H.E. Muller, M. Pawlik and J. Wolter (eds), Festschrift fur Friedrich-Christian Schroeder zum 70. Geburtstag (Munich: C.F. Muller, 2006) s.410*'dan nkl. Weigend, **a.g.e.**, s.101-102. Ayrıca bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.25; İsfen, **a.g.e.**, s.58; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.41.
660 Jain, **a.g.e.**, s.24; Ambos, **a.g.e.**, s.150.
661 Roxin, **a.g.e.**, s.204; Weigend, **a.g.e.**, s.97-98; Jain, **a.g.e.**, s.24; Vuletić, **a.g.e.**, s.139; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.400; Erdem, **CHKD**, s.15; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.41-42; Tozman, **a.g.e**., s.288-289.
662 İsfen, **a.g.e.**, s.58; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.42. Ayrıca bkz. Erdem, **CHKD**, s.25.

ve bireysel olarak kendisine verilen görevden imtina edebilir; "ancak fiilin icrasını durduramaz"[663]. Haliyle örgüt lideri, icrasını emrettiği fiile hakimdir[664]. Bu nedenle de bu fiilin icrasından, fiili somut olarak icra edenle birlikte dolaylı fail olarak sorumlu tutulmalıdır[665].

Hemen belirtelim ki *Roxin* söz konusu görüşü çerçevesinde organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı failliğin söz konusu olabilmesi için üç temel koşulun bir arada gerçekleşmesini aramaktadır[666]. Buna göre hakimiyet mekanizmasının tesis edildiği organizasyon "sıkı bir hiyerarşik yapıya sahip olmalı" ve "örgüt üyeleri kolayca birbirleri yerine ikame edilebilir olmalı"dır[667]. Ayrıca yazar bunlara bir üçüncüsünü de ekleyerek söz konusu bu mekanizmanın yalnızca, "en azından kısmen hukuktan sıyrılmış yapılar" için geçerli olabileceğini belirtmektedir[668]. Zira örgüt, yasaların çizdiği sınırlar içinde hareket etmekte ise ast, üstün suç teşkil eden emirlerine itaat etmeyebileceğinden fiilin icrasının garanti altına alınması da söz konusu olamayacaktır[669]. Haliyle organize hakimiyet mekanizmaları mafia ya da terör örgütleri ya da SS gibi çok sıkı bir hiyerarşinin söz konusu olabileceği ve üyelerin kolayca ikame edilebilir bir boyutta olduğu suç örgütleri açısından söz konusu olabilecektir[670]. Zira ancak tüm bu koşullar yerine

---

[663] Roxin, **a.g.e.**, s.204.

[664] Bohlander, **a.g.e.**, s.159; *B. Schunemann, a.g.e, s.410*'dan nkl. Weigend, **a.g.e.**,s.101-102; Jain, **a.g.e.**, s.24; Ambos, **a.g.e.**, s.150.

[665] Roxin, **a.g.e.**, s.198; Bohlander, **a.g.e.**, s.159; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.42; Tozman, **a.g.e**., s.287.

[666] Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.202-203; Jain, **a.g.e.**, s.26-27; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.400; Erdem, **CHKD**, s.24. Krş. Ambos, **a.g.e.**, s.149.

[667] *Roxin* sıkı bir hiyerarşik yapıya sahip olmayan örgütlerde organize hakimiyet enstrümanlarının da var olamayacağına özellikle vurgu yapmıştır. Yazara göre, örneğin anti sosyal karekterde yarım düzine kişinin, ortak amaçlarını teşkil eden suçları işlemek için bir araya gelmesi henüz bir güç enstrümanı *(Machtapparat)* değildir. Bu grup, üyelerinin birbirleriyle olan kişisel ilişkilerine dayanır ve bu tür durumlarda organize hakimiyet mekanizmalarına ilişkin ikame edilebilirlikten söz edilemez. Roxin, **a.g.e.**, s.204. Ayrıca bkz. Weigend, **a.g.e.**, s.97; Jain, **a.g.e.**, s.26; Vuletić, **a.g.e.**, s.136; Ambos, **a.g.e.**, s.149-150.

[668] Roxin, **a.g.e.**, s.202; Jain, **a.g.e.**, s.29; Vuletić, **a.g.e.**, s.142; Ambos, **a.g.e.**, s.149-150, 153-154; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.394-395, 400; İsfen, **a.g.e.**, s.55; Erdem, **CHKD**, s.15.

[669] Roxin, **a.g.e.**, s.202-203; Weigend, **a.g.e.**, s.97; Vuletić, **a.g.e.**, s.142.

[670] *Roxin*, organize hakimiyet mekanizmalarının evvela kamu organizasyonlarında söz konusu olabileceğini ve hukuku uygulama yükümlülüğünün ilk elden bekçisi konumundaki devletin aynı zamanda hukuktan sıyrılması en kolay güç olduğunu belirtmektedir. Bu haliyle devlet gücünü ele geçiren örneğin Nazi örgütlenmesi gibi bir gücün devlet organizasyonunu kullanarak işlediği suçlar açısından organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillikten söz edilebilecektir. İkinci olarak belirli bir sosyal yapı içinde hukuka aykırı amaçlarla hareket eden gizli örgütlenmelerdir. Yazarın "devlet içinde devlet" olarak nitelediği bu tip organizasyonlar, zaten temelde suç teşkil eden fiilleri işlemeyi hedeflediklerinden, bunların hukuktan sıyrıldıkları konusunda bir tereddüt de

getirilirse ancak o zaman "organizasyon liderinin verilen tüm emirlerin yerine getirileceğinden emin olabileceği" söylenebilecektir[671]. Yine *Roxin*'e göre eğer tipik fiilin işlenmesi, ikame edilmesi zor bir uzmanı gerektirmekte ise bu halde de organize hakimiyet mekanizmalarından söz edilemeyecek ve lider yalnızca şerik olarak kabul edilebilecektir[672].

Esasında TCK m.220'de, örgüt yöneticilerin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen fiillerden sorumlulukları noktasında "organize hakimiyet mekanizmalarına dayanan dolaylı faillik" kuramına herhangi bir atıf yoktur. Yukarıda belirttiğimiz üzere, bu fıkraya ilişkin madde gerekçesinde de bu yönde bir açıklama yapılmış olmayıp yalnızca kullanılan *ikame edilebilme* kıstası nedeniyle kanunun bu ilkeden hareket ettiği genel olarak kabul edilmektedir[673]. Zaten örgüt yöneticilerinin örgüt

---

olmayacaktır. Örneğin mafia böyle tip bir organizasyondur. Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.203. Bu kavramlaştırmanın muğlaklığı ve özellikle şekli hukukun mu yoksa doğal hukukun mu esas alınacağı hususunun tamamen belirsiz olduğu yönündeki eleştiriler ve *Roxin*'in bu eleştirilere verdiği cevaplar için bkz. Jain, **a.g.e.**, s.30. *Roxin'*in bu cevaplar çerçevesinde, özellikle fiili icra eden kimsenin sorumluluğunun baki kalmasına rağmen, arka plandaki kimsenin de sorumlu tutulması noktasında makul bir gerekçelendirme açısından yeni izahlar getirdiği görülmektedir. Bu izahlarla birlikte yazarın görüşünün, yukarıda değindiğimiz *Schroeder*'in görüşüne yaklşaştığı yönünde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.395.

[671] Weigend, **a.g.e.**, s.97.

[672] *Roxin*'in görüşü 1980'ler sonrasında Alman Federal Yüksek Mahkemesince de çeşitli kararlara esas alınmıştır. Bunun en önemli uygulamalarından biri, iki Almanya'nın birleşmesinden sonra Doğu Alman görevlilerin yargılanmasına ilişkin davalarda gündeme gelmiştir. Berlin duvarının yıkılmasından evvel Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya kaçmaya çalışan kişilerin Alman sınır muhafızlarınca öldürülmesine ilişkin davalarda Federal Mahkeme, organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kuramına dayanarak, arka plandaki yöneticilerin de bu fiillerden dolayı fail olarak sorumlu tutulmalarını kabul etmiştir (*Bundesgerichtshof, judgment of 26 July 1994, in 40 Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen [1995] 218-240'*dan nkl. Weigend, **a.g.e.**, s.98). Ancak *Weigend*, Federal mahkemenin, şaşırtıcı bir şekilde, *Roxin*'in organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kavramını, aslında *Roxin*'in hayal ettiği şeyin de ötesine genişlettiğini belirtmektedir. Yazar, örneğin Mahkemenin, olağan bir ticari organizasyonun faaliyetleri içerisinde bir suçun işlenmesi durumunda arka plandaki şirket yöneticisinin sorumluluğunun tartışıldığı olaylarda da *Roxin*'in kuramına başvurduğunu belirtmektedir. Bkz. Weigend, **a.g.e.**, s.98-99. Yazarın atıf yaptığı kararlar ve yayın yerleri: *Bundesgerichtshof, judgment of 13 September 1994, in 40 Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (1995) 257, at 268- 272; Bundesgerichtshof, judgment of 6 June 1997, in 43 Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen (1998) 219, at 232; Bundesgerichtshof, judgment of 11 December 1997, in Neue Zeitschrift für Strafrecht (1998) 568; Bundesgerichtshof, judgment of 2 November 2007, in Neue Zeitschrift für Strafrecht (2008) 89*. (**A.e.**, s.99, dpnt.33). Bu konuda ayrıca bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.397-399; Erdem, **CHKD**, s.20-21.

[673] Bkz. İsfen, **a.g.e.**, s.56-57,59; Tozman, **a.g.e**., s.286; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.335; Yurtlu, **a.g.e.**, s.133; Çakın, **a.g.e.**, s.68. *Ünlü* ise dolaylı faillikte araç olarak kullanılan kimselerin cezalandırılamayacağını oysa TCK m.220/f.5'te fiili bizzat işleyen örgüt üyesinin de cezalandırıldığını, bu nedenle bu fıkradaki düzenlemenin dolaylı faillik olarak anlaşılamayacağını ifade ederek doktrindeki genel eğilimden ayrılmaktadır. Bkz. Ünlü, **a.g.e.**, s.191. Benzeri mahiyette bir görüş ile bunun dolaylı faillik olarak nitelenemeyeceği yönünde bkz. Zeybek, **a.g.e.**, s.115.

faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı sorumlu tutulmasına ilişkin ilke ve gerekçede geçen ifade tarzı karşısında, daha olası bir kuramsal temel de düşünülememektedir. Bu nedenle kanun koyucunun, organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kavramı temelinde hareket ettiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır[674]. Ancak madde metninde ikame edilebilirliğe dair bir ifade yer almadığı gibi, suç örgütleri arasında da "ikame edilebilirliğin mevcut olduğu" ve "olmadığı" örgütler şeklinde bir ayrım yapılmamış veya ikame edilebilirliğin mevcut olmadığı örneğin küçük çaplı suç örgütleri açısından farklı bir ihtimale (örneğin bu örgütler için şerikliğe ilişkin kuralların uygulanması gibi) de yer verilmemiştir[675]. Bu haliyle, her ne kadar organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik ilkesinden hareket edildiği ifade edilebilirse de kanun koyucunun, herhangi bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen herhangi bir suç açısından, örgüt yöneticisinin söz konusu fiilin üzerinde bir hakimiyetinin olduğunu varsaydığı ve bu nedenle örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı fail olarak cezalandırılmasını kabul ettiği de ileri sürülebilir durumdadır[676]. Bu nedenle örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suçtan dolayı örgüt yöneticisi, bu suçun icrasında bizzat yer almasa bile her durumda fail olarak sorumlu tutulacaktır[677]. Bu haliyle söz konusu hükmün ceza sorumluluğunu genişleten özel bir iştirak düzenlemesi mahiyetinde olduğunu belirtmek gerekmektedir[678].

TCK m.220/f.5'teki düzenlemenin, en olası kuramsal temeli ile yukarıda aktardığımız kopukluğu, bu maddenin nasıl yorumlanması ve uygulanması gerektiği noktasında ciddi sorunlara yol açmış ve ciddi eleştirilere sebebiyet vermiştir. Madde gerekçesinde yapılan izahta ikame edilebilirlik prensibine atıf yapılmış ve hatta bizzat verilen görev üzerine işlenen suçlarda uygulanması gerektiğinden söz edilmiş

---

[674] İsfen, **a.g.e.**, s.53, 59; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.40-41; Tozman, **a.g.e**., s.286; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.335; Kavlak, **a.g.e.**, s.393.

[675] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.336.

[676] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449-450; İsfen, **a.g.e.**, s.59; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.44; Tozman, **a.g.e,** s.293 vd.; Kavlak, **a.g.e.**, s.398.

[677] Tozman, **a.g.e.**, s.294; Kavlak, **a.g.e.**, s.398.

[678] Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.86. Ancak TCK taslağının görüşüldüğü TBMM Adalet Komisyonu'nda, ilk etapta planlananın bu olmadığı ve "örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca, duruma göre fail veya şerik olarak cezalandırılır" hükmünün getirilmek istendiği ifade edilmiştir. Buna göre bu normu önermek isteyen komisyon üyesi akademisyenlerce, bunun kabul ettirilebilmesi amacıyla mevcut düzenlemedeki fıkra önerilmiş ancak diğer komisyon üyelerince getirilen bu öneri kabul edilerek fıkra bu haliyle yasalaşmıştır. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.512.

ise de bu düşünce madde metnine doğrudan yansımamıştır[679]. Bu durumda, maddenin uygulanması açısından "*örgüt yöneticilerinin"* hangi hallerde "*ayrıca fail olarak cezalandırılacağı"* noktasında normatif tek kıstas *suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesidir.* Bu ifadenin içeriğine ilişkin belirleme, doğrudan fıkranın nasıl uygulanacağını da belirleyecektir. Bu noktada bizce, madde gerekçesindeki ikame edilebilirlik prensibine ilişkin izahın da ancak bu ibareye ilişkin yorumda esas alınması mümkündür. Başka bir ifadeyle, söz konusu bu ibare, olası kuramsal temel ve buna işaret eden gerekçedeki ifadeler de esas alınarak yorumlanmalı ve anlamlandırılmalıdır. Bu yorum, hükmün bütünüyle nasıl uygulanacağını da belirleyecektir.

2- Düzenlemenin Uygulanması Yönünden *"Örgüt Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suç"* Kavramı

Bir suç örgütü mensuplarınca gerçekleştirilse de bazı suçlar açısından, bunların örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç kavramı kapsamında mütalaa edilemeyeceğinin ifade edilmesi elzemdir[680]. Gerçekten, örgüt mensuplarıyla bağlantılı her suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiğinden söz edilmesi mümkün olmayacaktır[681]. Burada temel esas, *örgütsel davranış* ve *bireysel davranış* ayrımında yatmaktadır[682]. Yukarıda belirttiğimiz gibi örgüt mensupları bir suç örgütü bünyesine dahil oldukları zaman o örgütün bir parçası haline gelmekte ve örgütsel iradeye bağlı olarak örgütün sosyal bir aktör olarak hareket edebilmesini sağlamaktadırlar. Bu

---

[679] İsfen, **a.g.e.**, s.59.

[680] *Tozman*'a göre örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçları "örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet eden suçlar" olarak anlamak gerekir. Bu nedenle örgütün kurulduğu amaca göre, bu amaçlara yarayan suçları bu kapsamda saymak gerekir. Yazar örgütsel amacı söz gelimi "kazanç sağlamak" gibi nihai hedeflere hasrettiğinden, bunun kaçınılmaz sonucu olarak bu amaca hizmet edecek suçların da örgüt faaliyeti çerçevesinde değerlendirileceğini iddia etmektedir. Ancak yazara göre "amaca ulaşmadaki engelleri kaldırıcı ve sonuçta örgütün işine yarayacak suçlar" da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar sayılmalıdır. Keza amacın sonradan değiştiği hallerde bu yeni amaçlara yönelik suçlar da bu kapsamda sayılmalıdır. Ancak bir örgüt üyesinin, sadece kendisini ilgilendiren suçları işlemesi halinde, bunlar örgüt faaliyetinde işlenen suç niteliğinde sayılmayacaktır. Bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.304-305. Bu tespit ve değerlendirmelerdeki muğlaklık, yazarın örgütsel amaç kavramına verdiği hatalı anlamdan kaynaklanmaktadır. Tekrara düşmemek açısından bu konudaki değerlendirmelerimiz için bkz. Yuk. **§ 2**, II, A, 2 , b, (2), (b) ve **§ 2**, II, A, 2 , b, (4), (c).

[681] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.27; Şen, **a.g.e.**, s.61; Ünlü, **a.g.e.**, s.193; Zeybek, **a.g.e.**, s.116.

[682] Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç kavramına verilebilecek çeşitli anlamların söz konusu olduğuna dair görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.227-228.

itibarla üyeler, örgütlerin harekete matuf uzuvları gibi telakki edilebilirler. Bu tür faaliyetler, örgütün karar ve icra mekanizmasının belirli bir sistem dahilinde hareketi ile husule gelmektedir. Örgütün idaresi ile görevli kişi ya da kişiler, örgütsel iradeyi ortaya koymakta, örgütsel davranışla görevli kimseler de bu iradenin icrasını öngördüğü görevleri yerine getirmektedirler. Fakat üyelerin, örgütsel olmayan bir yaşam alanlarının olduğuna ve kendi iradeleri bulunduğuna da dikkat etmek gerekmektedir. Bu itibarla suç örgütü üyeleri örgütsel iradeye bağlı olarak hareket ettikleri gibi kendi iradeleri çerçevesinde, örgütsel iradeden tamamen bağımsız olarak da hareket ederler. Bu hareketlerin örgütsel irade ile çelişmesi ya da örgütsel iradenin bunu önemsememesi bu noktada önemli değildir. Fakat böyle bir alanın varlığı gerçeği, örgüt üyelerinin, ister bireysel olarak ister birlikte gerçekleştirdikleri her eylemin, örgütsel bir eylem olamayacağı gerçeğini ilk elden ortaya koymaktadır. Eğer örgütsel davranış örgütsel iradenin neticesi ise o zaman bu iradeden bağımsız hareketlerin örgütsel faaliyet olarak nitelendirilmesi de mümkün olamayacaktır. Demek ki örgütsel davranışın en temel sınırını *örgütsel irade* belirlemektedir.

Örgütsel irade, örgütsel amacı gerçekleştirmek için örgüt mensuplarının icra etmesi gereken davranışları belirleyen ve yönetim fonksiyonlarını icra eden iradedir. Örgütün kuruluşta tespit edilen ya da sonradan dönüştürülen örgütsel amaçlarını gerçekleştirmek için, örgüt yöneticileri tarafından hangi fiillerin, ne zaman, ne şekilde, nerede, kime karşı gerçekleştirileceği somutlaştırılarak örgütsel davranışlara dönüştürülmektedir. Örgüt kuramı açısından en temel anlamıyla örgütsel davranış "örgütün kural ve ilkeleri doğrultusunda biçimlenmiş, örgütsel amaçlara yönelik davranış türüdür"[683]. Öyleyse bir davranışın örgütsel davranış olabilmesi için iki esası sağlaması gerekmektedir: *örgütsel amaç çerçevesinde olma*[684] ve *örgütsel iradeye dayanma*[685]. Eğer bir fiil, hiçbir suretle örgütsel amaç çerçevesinde değilse ve örgütsel iradeye dayanmamakta ise birden fazla örgüt mensubunca gerçekleştirilmiş olsa bile örgütsel davranış olarak nitelenemeyecektir[686]. Bu fiilin

---

[683] Aytaç, **a.g.e.,** s.149

[684] *Özgenç* ise burada "örgütün amacı" ve "örgüt" ile ilgili olmasını aramaktadır. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.27.

[685] *İ. Dursun* bunu, "örgüt tarafından yetkilendirilmiş olma" şeklinde ifade etmektedir. Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.,** s.337.

[686] Bkz. Erel, **a.g.e.,** s.393; Yurtlu, **a.g.e.,** s.138; Zeybek, **a.g.e.,** s.116. *Şen* ise aynı hususlara da temas etmekle birlikte (Şen, **a.g.e.**, s.62), ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçları "örgütün

örgütsel bir davranışla eşzamanlı olması da bu durumu değiştirmeyecektir. Örneğin hırsızlık amacı ile kurulan bir suç örgütünün liderinin, üyelerine aynı gece çeşitli evlerde hırsızlık yapma görevi verdiği bir olayda, bir eve giren örgüt üyeleri (A), (B) ve (C), hırsızlık dışında ayrıca evde bulunan mağdureye cinsel saldırıda da bulunmuşlar ise bunun örgütsel bir davranış teşkil etmediği konusunda bir tereddüt söz konusu değildir[687]. Zira söz konusu bu fiilin örgütsel amaç çerçevesinde olmadığı ve tamamen bireysel bir davranış biçimi olduğu açıktır. Fiili birden fazla örgüt üyesinin birlikte gerçekleştirmesi de durumu değiştirmeyecektir. Bu fiilden örgüt yöneticisinin sorumlu olduğundan söz etmek de bu nedenle mümkün değildir[688].

Dikkat edilmesi gereken husus, bir fiilin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiğinden söz edilebilmesi için her iki kıstası da birlikte sağlaması gereğidir. Eğer fiil, örgüt yöneticisinin iradesi üzerine gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, örgütsel amacın dışında ise bunun örgütsel bir davranış, dolayısıyla da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir fiil niteliğinde olmadığı kabul edilecektir[689]. Bu itibarla, verdiğimiz bu örnekte örgüt yöneticisi (Y), bu üç üyenin hırsızlık amacı ile girecekleri evde, aynı zamanda bu evde bulunduğunu bildiği ve husumet beslediği mağdure (M)'ye cinsel saldırıda bulunmalarını salık verseydi dahi söz konusu fiil örgütsel amacın kapsamında olmadığından yine de örgütsel bir faaliyet teşkil etmeyecekti. Nitekim, örgüt yöneticilerinin de aynı örgüt üyeleri gibi örgütsel davranış dışında bireysel bir davranışı olması mümkündür ve örgütsel amaç kapsamında olmayan bu gibi fiiller, örgüt yöneticisinin isteği ile gerçekleştirilse bile

---

korkutucu gücü kullanılarak işlenen suçlar" olarak nitelemekte ve örgüt mensuplarının işlediği şahsi suçlar ile örgütün korkutucu gücü kullanılmaksızın işlenen suçların örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç kapsamında nitelenemeyeceğini belirtmektedir. Bkz. **A.e.**, s.61. Bu tespit yazarın, ne bizim kanunumuzda ne de yukarıda incelediğimiz diğer kanunlarda hiçbir suretle aranmamasına rağmen, suç örgütünün varlığı için "korkutuculuk" şeklinde bir unsurun aranması gerektiği yönündeki ilginç düşüncesinin doğal bir sonucudur. Oysa tüm suç örgütleri kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından somut bir tehlike doğurmasına rağmen, pek çok durumda bunlar korkutuculuk gibi bir özellik taşımazlar. Hatta bazı durumlarda, örneğin bilişim suçlarında, bunların işlediği suçların bireysel mi yoksa örgütsel mi olduğu tespitinin yapılması bile detaylı bir araştırmanın sonucunda ortaya çıkar. Haliyle bu tip suç örgütleri açısından "örgütün korkutucu gücü kullanılarak işlenen suç" ifadesi pek çok durumda bir anlam ifade etmeyecektir.

687 Benzeri bir örnek için bkz. Tozman, **a.g.e.**, s.305.

688 Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6661; Yurtlu, **a.g.e.**, s.138.

689 Yurtlu, **a.g.e.**, s.138. *Şen,* bu noktada bir ayrım yapmaktadır. Yazara göre örgütün amacı çerçevesinde işlenen suç "mutlak örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç" iken örgütsel amaç kapsamında olmasa bile örgüt yöneticisinin direktifiyle işlenen suçlar ise "nispi örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç" mahiyetindedir. Yazar her iki halde de örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suçun söz konusu olduğunu ve 220/f.5'in uygulanacağını belirtmektedir. Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.62.

örgütsel davranış olarak nitelenemeyeceklerdir[690]. Bu nedenle verdiğimiz bu örnekte (Y) azmettirme hükümlerine göre sorumlu tutulacaktır[691].

Örgütsel amaç kapsamında olsa bile örgütsel iradeye dayanmayan fiillerin de örgütsel davranış olarak nitelenmesi mümkün değildir. Örgütsel iradenin nasıl belirleneceği noktasında ise akla gelebilecek ilk ihtimal "örgütsel iradenin bizatihi örgüt yöneticisinin somut olaya ilişkin olarak verdiği emir ve talimatlar" şeklinde kabul edilmesi olacaktır. Ancak hemen görülebileceği üzere, özellikle geniş kapsamlı örgütlerde pek çok kademe yöneticisi olduğundan, somut olaya ilişkin pek çok fiilden örgütün en tepe yöneticilerinin haberi dahi olmayabilecektir. Örneğin kırsaldaki bir terör timinin bir grup güvenlik gücünü pusuya düşürüp saldırması olayında, burada inisiyatifi alan tim liderinin dışında, bazı durumlarda daha üst kademedeki hiçbir örgüt yöneticisinin bu fiilden icrası anında haberinin olmaması oldukça olasıdır. Bu durumda eğer örgüt liderinin sorumluluğu için somut bir talimatının varlığı aranmakta ise burada örgüt lideri sorumlu tutulamayacak aksine yalnızca bu somut talimatı veren tim lideri sorumlu tutulacaktır. Nitekim doktrinde de TCK m.220/f.5'in gerekçesindeki "kendisine görev verilen kişi" şeklindeki ifadeden yola çıkan bazı yazarlara göre, bu hükmün uygulanabilmesi için suç işleyen örgüt mensuplarının mutlaka örgüt yöneticileri tarafından "yetkilendirilmiş" olması gereklidir. Eğer böyle bir yetkilendirme olmadan suç işlenmiş ise yöneticinin fail

---

[690] Yargıtay 1. Ceza Dairesi de bir kararında (11.05.2016 tarih ve 2016/3358 E., 2016/5224 K.) bu esastan hareket etmiş ve bir örgüt yöneticisinin "örgüt faaliyetleri çerçevesinde" değil, tamamıyla şahsi ilişkilerine bağlı olarak işlediği bir suç açısından, diğer bir örgüt yöneticisinin sorumlu tutulamayacağını içtihat etmiştir: "Dairemizin 18.12.2015 tarihli, 2015/4778 - 6265 sayılı ilamında sanık S. H. hakkında mağdur G. T.'a yönelik nitelikli tehdit suçundan kurulan mahkumiyet hükmüyle ilgili karar verilmediği anlaşılmakla bu konudaki tüm belgeler değerlendirilerek yapılan incelemede; Oluşa ve tüm dosya kapsamına göre; mağdur G.T.'a yönelik tehdit eyleminin örgüt yöneticisi olduğu anlaşılan M. N. ve örgüt bağlantısı ispatlanamayan Y. A. tarafından gerçekleştirildiği, bu kişiler hakkındaki hükümlerin kesinleştiği, ancak bu fiilin bu iki sanığın şahsi ilişkilerine bağlı olarak işlendiği, örgüt faaliyeti kapsamında icra edildiğine dair her türlü kuşkudan uzak, yasal ve yeterli delil bulunmadığı gözetilerek sanığın beraatine karar verilmesi yerine yanılgılı değerlendirme sonucu örgüt yöneticisi sıfatıyla sorumlu tutularak mahkumiyetine hükmedilmesi, bozmayı gerektirmiş…", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 24.10.2016.

[691] Dikkat edilirse bu noktada temel kriter, örgüt yöneticisinin iradesinin örgütsel amaç kapsamında olup olmadığıdır. Ancak örgütsel amacın statik olmadığı hususuna dikkat etmek gerekmektedir. Suç örgütlerinin belirli tip fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulabileceği açık ise de bu amacın zamanla değişmesi mümkündür (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s.533). Bu değişim konusunda yöneticiye bir salahiyet verilmesi yani yöneticinin örgütsel amacı genişletip daraltma konusunda bir yetkisinin bulunması da olanaklıdır. Ancak örgütsel amaç örgütü oluşturan kimselerin müşterek iradesi ile teşkil edileceğinden, bu yetki ya önceden açık olarak verilmeli ya da yöneticinin bu tür bir değişime imza atması, bilahare sarih ya da zımni olarak kabul edilmelidir.

olarak sorumlu tutulması da mümkün olamayacaktır. Bu şekilde bir yetkilendirmeden söz edebilmek için ise işlenecek suçların konu ve fail bakımından somutlaştırılmış olması şarttır. Dolayısıyla bu görüşe göre "örgüt yöneticilerinin, amaç suçların işlenmesi konusunda genel anlamda karar vermiş olmadığı, bir başka ifadeyle işlenmesi amaçlanan suçun konu veya mağdur bakımdan somutlaşmış olmadığı durumlarda 'fail' olarak sorumlu tutulmaları mümkün değildir"[692].

Basit yapılı suç örgütlerinde meselenin bu şekilde çözümlenmesi mümkündür; yalnızca tek bir yöneticinin olduğu suç örgütlerinde örgütsel irade ile tek yöneticinin iradesi zaten aynı şeydir. Ancak örgütün birden fazla yöneticisi varsa ve özellikle bu yöneticiler kademelenmiş ise bu kuralın uygulanması, yalnızca somut suçun, en üstten en alta kadar zincir şekilde talimat edildiği fiiller açısından cari olacaktır. Sadece örgütün genel eylem stratejisini belirleyen, ancak bunu herhangi bir suretle somutlaştırmayan en üst yöneticinin bu durumda işlenen suçlardan sorumlu tutulması da mümkün olmayacaktır. Oysa suç örgütlerinde, örgütün yönetiminde yer alan kimseler, ikinci bölümde de belirttiğimiz gibi onun beyni konumundadırlar. Bu kimseler örgütsel planlamayı yaparak örgütün, sürekli bir biçimde suç işlemeye yarar bir mekanizma olarak, çalışır vaziyette olmasını sağlamaktadırlar. Dolayısıyla bu kişiler, tüm örgütü bir arada tutan ve kademe kademe her biriminin bu bütünlük çerçevesinde örgütsel amaçlara ulaşmak için hareket halinde olmasını sağlayan kimselerdir. Bunun için genel eylem stratejileri belirleyerek kişilere görev dağılımı ve icra edecekleri görevleri bildirirler, ayrıca bununla da kalmaz örgüt üyeleri arasındaki gerekli koordinasyonu sağlar, örgütün genel lojistik planlamasını yönetirler. Ayrıca bu kimseler örgütün genel stratejisini belirleyip yönetim fonksiyonlarının dikey ve yatay paylaşılması ilkeleri çerçevesinde verdikleri genel emirlerin, daha alt kademelerde spesifikleştirildiğini ve uygulandığını bilir ve zaten yöneticiliği de buna göre yaparlar. Bu nedenle örneğin bir terör örgütünün, kırsalda

[692] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.337. Bu değerlendirmesi nedeniyle yazar, "TCK'nun 220/5. maddesinin düzenlemesinde yetkilendirmenin önşart olarak içkin olması dolayısıyla, gerçek anlamda bir objektif sorumluluğun söz konusu olduğunu söylemek mümkün değildir" sonucuna varmaktadır (**A.e.**, s.338). Ancak yazar devamında bu sefer "fakat TCK'nun 220/5. maddesinde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı kullanılan 'örgüt yöneticileri' ifadesiyle 'örgüt yöneticilerinin tümünün' fail olarak sorumlu tutulmasının önünün açılmış olması objektif sorumluluk anlamını taşıyacaktır. Söz konusu düzenlemeye göre örgüt adına işlenen suçlardan dolayı örgüt yöneticilerinin hepsinin sorumlu tutulacağını söylemek yanlış olmayacaktır" demektedir (**A.e.** s.338).

kolluk kuvvetlerine yönelik kasten öldürme eylemleri gerçekleştirmeleri, buna yönelik belirlenen örgütsel stratejinin ve dolayısıyla örgütsel iradenin somutlaştırılmasıdır. Örgüt yöneticisinin, belirlediği bu genel stratejinin belirli eylemlerle somutlaştırıldığı durumlarda, her bir eylemin örgütsel iradeye dayandığı konusunda bir tereddüt yoktur. Bu nedenle bu eylemleri bir örgüt stratejisi olarak benimseyen örgüt yöneticileri açısından, saldırıya uğrayan her bir karakol ya da kendilerine karşı kasten öldürme ya da kasten yaralama suçu işlenen her bir kolluk mensubu için tek tek talimat verilmesine gerek yoktur[693]. Örgüt yöneticisi, her bir örgüt mensubuna bu tarz eylemleri icra etme görevini zaten vermiştir. Bu nedenle sadece somut olarak verdikleri talimatın değil, tevdi ettikleri görevin somut olarak uygulanması da bu kimselerin temsil ettiği örgütsel iradeye dayanmaktadır[694].

---

[693] Aynı mahiyette bkz. Erel, **a.g.e.**, s.394; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6661; Ünlü, **a.g.e.**, s.193.

[694] Burada belirttiğimiz hususlar, mevcut normatif sistem içerisinde, TCK m.220/f.5'de yer alan*"...örgütün faaliyetleri çerçevesinde..."* ifadesinin nasıl uygulanması gerektiğine dair belirttiğimiz iki kriterden biri olan "örgütsel iradeye dayanma" kriterinin anlamına ilişkindir. Buna karşılık doktrinde bazı yazarlar TCK m.220/f.5 henüz ihdas edilmemişken de örgütün amacı doğrultusunda suç işleyenlerin örgüt yöneticileri ile doğrudan doğruya irtibat kurmalarının gerekmediğini, amacına uygun her suç bakımından somut olayın özelliklerine göre örgüt yöneticilerinin müşterek fail ya da azmettiren olarak sorumlu tutulması gerektiğini belirtmekteydi. Bkz. İçel, Sokullu-Akıncı, Özgenç, Sözüer, Mahmutoğlu, Ünver, **a.g.e.**, s.373. Bu teorik yaklaşımın yeni TCK'da da benimsendiği yönünde bkz. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.**, s.900. Yine bizim TCK m.220/f.5'in uygulama alanının daraltılmasına dair örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç kavramını incelerken değindiğimiz "örgüt yönetiminin örgütün bir suç mekanizması olarak işlerliğini sağlaması" gerçeğinden hareket eden bazı yazarlar ise bu hususu, örgüt liderlerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı "olası kastla" sorumlu tutulmaları gerektiği yönündeki görüşlerine dayanak olarak kullanmışlardır. Bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.136. Yazar, örgüt yöneticilerinin sorumluluğunu icrai bir harekete değil, bir suç mekanizması olarak örgütün devamını temin ederek meydana getirdikleri öngelen tehlikeli hareket nedeniyle ortaya çıkan neticeyi önleme yükümlülüğüne aykırı ihmali hareketlerine dayandırmaktadır (TCK m.83/2-b). Buna göre suç örgütü kurmak veya yönetmek de işlenmesi amaçlanan suçlar açısından somut bir tehlike meydana getirmektedir ve haliyle bu hareketler de işlenmesi hedeflenen suçlar yönünden *öngelen tehlikeli hareket* mahiyetindedir. Bu nedenle bu şekilde bir örgüt kuran ve yöneten kimselere neticeyi önleme yükümlülüğü yüklenecektir ve bu kimseler örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi amaçlanan suçları engellemedikleri için bu suçlardan dolayı *fail* olarak sorumlu tutulacaklardır. **A.e.**, s.136-137. Oldukça pratik bir çözüm olarak görünse de bu görüş kaynak olarak aldığı *öngelen tehlikeli hareket* kavramı ile pek çok noktada uyumsuzdur: *Bir kere* ihmali suçlardaki öngelen tehlikeli hareket, failin tipik hareketinin "neticesi" olabilecek durumları önleme yükümlülüğüne ilişkindir (bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.390). Nitekim bu halde fail gerçekleştirdiği tehlikeli bir hareketin hukuka aykırı bir neticenin doğmasına yol açacağını öngörür ancak bunu engelleme yükümlülüğüne aykırı davranır (Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.390; Zafer, **Genel Hükümler**, s.214). Bu halde önleme yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle meydana gelen zararlı netice, öngelen tehlikeli hareketin bir sonucudur ve hatta öngelen tehlikeli hareketin netice açısından "yakın bir tehlike meydana getirmesi" de aranacaktır (Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k. no: 954; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.187). Aksi halde zaten ihmali bir suçtan söz edilemeyecektir. Oysa suç örgütü yönetme hareketi ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen tipik fiiller arasında bu şekilde bir *"hareket – netice"* ilişkisi söz konusu değildir ve esasen suç teorisinin ana ilkeleri çerçevesinde bu durum, teknik olarak mümkün de değildir. *İkinci olarak*, ihmali suçlardaki öngelen tehlike hareket doğrudan o suç tipinin koruma objesini tehlikeye uğratan harekettir (Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.391).

Örgütün yöneticileri tarafından belirlenen ve tatbiki istenen genel eylem stratejisi ve planlaması kapsamında, görevini ifa eden örgüt üyelerince gerçekleştirilen tüm eylemlerin, bu eylemler açısından somut bir talimata gerek olmaksızın örgütsel iradeye dayandığı kabul edilecektir. Örgüt üyeleri tarafından örgütsel amaç kapsamında işlense bile bir eylem, bu genel stratejiye uymamakta ise artık bunun örgütsel iradeye dayanmadığı kabul edilecektir. Bu nedenle örneğin örgütün ilan ettiği eylemsizlik döneminde, bunu kabul etmeyen bir grup örgüt üyesinin amaç suçları işlemesi halinde, artık bunun örgütsel iradeye dayandığı kabul edilemeyecektir[695].

Belirttiğimiz bu çerçeve içinde, kanunda geçen *örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suç* ifadesinin "örgütsel amaç çerçevesinde işlenen" ve "örgütsel iradeye dayanan" suçlar olarak nitelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu iki koşulu birlikte

---

Oysa, suç işlemek amacıyla örgütlenme halinde meydana gelen somut tehlike, işlenmesi amaçlanan suçların koruma objeleri için değil, kamu, düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği için cari olmaktadır. Failin örgütü yönetmesi ile de bu kavramlar açısından somut bir tehlike meydana getirilir, yoksa bunun, örneğin örgütün işlemeyi amaçladığı her bir kasten öldürme suçu açısından bu suçun konusunu teşkil edecek kişi ya da kişiler yönünden de bir somut tehlike meydana getirdiğini kabul etmek olanaksızdır. *Üçüncü olarak,* ihmali suçlarda kast, aynı icrai suçlarda olduğu gibi suçun kanuni tanımındaki tüm maddi unsurları kapsamalıdır (Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k. no: 911; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.190; Zafer, **Genel Hükümler**, s.216). Dolayısıyla bir kimsenin öngelen tehlikeli hareketinden dolayı ihmal suretiyle ölüme sebebiyet vermekten dolayı sorumlu tutulabilmesi için suçun tüm maddi unsurlarını, bu kapsamda örneğin mağduru, önlemesi gereken neticeyi ve garantörlük durumunu bilmesi buna rağmen hareketsiz kalması gerekir (Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.190-191; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.394; Zafer, **Genel Hükümler**, s.216-217). Oysa zaten TCK m.220/f.5 açısından tartışmanın çekirdeğini teşkil eden "yöneticinin hiç haberi olmayan bir suçun işlenmesi" ihtimali, somut olarak önlemesi gereken durumu hiç bilmediği anlamına da gelir. Bu durumda soyut olarak "herhangi bir suçun işlenmesinin önlenmesi" şeklinde bir yükümlülük yüklenmesi de mevzu ihmali suç olduğunda absürd olacağından, durumun işin içinden çıkılmaz bir vaziyete dönüşmesi kaçınılmazdır. Yazarın buna ilişkin olarak yöneticinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen fiillerden olası kastla sorumlu tutulması gerektiği konusundaki peşin kabulü de sorunun çözümüne herhangi bir katkı sunmamaktadır. *Dördüncü olarak*, ihmali suçlardaki öngelen tehlike hareket halinde failin ihlal ettiği yükümlülük, tehlikeli hareketle ihlal edilen hukuksal değerin korunmasına hizmet etmelidir (Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.391). Oysa suç işlemek amacıyla örgütlenme hallerinde ihlal edilen hukuksal değer, işlenmesi amaçlanan suçlarla korunan hukuksal değerden bağımsızdır; fail salt suç örgütünü yönetmekle, söz gelimi "yaşam hakkını, mülkiyet hakkını veya sağlıklı çevrede yaşama hakkını" da ihlal etmiş olmaz. *Son olarak,* TCK m.83 hükmünün, yalnızca bu yönde bir düzenlemenin olduğu söz gelimi kasten öldürme gibi suçlar açısından mı uygulanabileceği yoksa ihmalen icrası mümkün tüm suçlar için mi cari olabileceği oldukça tartışmalıdır ve bu halde doktrindeki ağırlıklı görüş çerçevesinde ancak kanunda açık düzenlemenin olduğu hallerde ihmali suçtan söz edilebileceği (bu yönde bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.216; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.382; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.191; Hakeri, **a.g.e.**, s.170) kabul edilirse, bu durumda mecburen TCK m.220/f.5'in de yalnızca örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bu tip suçlar açısından cari olacağı kabul edilecektir. Bu durumda, eğer genel bir sorumluluk temeli oluşturulacaksa, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen diğer suçlar açısından neden aynı sonucun cari olamayacağı sorusuyla karşılaşmak kaçınılmaz olmaktadır. Bu belirttiğimiz hususlara başkaca hususların eklenmesi de mümkündür.

[695] Aynı yönde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.140.

sağlayan suçların işlenmesi halinde örgüt yöneticileri bu suçlardan ayrıca fail olarak sorumlu tutulacaklardır. Nitekim madde gerekçesinde de "*örgüt yapısı içinde, kendisine suç işlemek gibi örgütün amacına uygun bir görev verilen kişi bu görevini yerine getirmezse, hemen yerine bir diğeri rahatlıkla ikame edilebilmektedir"* denilirken dikkat edilirse "kişiye örgüt yapısı içinde bir görev verilmesi" (örgütsel irade) ve "görevin örgütün amacına uygunluğu" (örgütsel amaç) şeklinde iki kıstasa yer verilmiş ve bu görevi yerine getirmeyen kişinin ikame edilebilirliğinden söz edilmiştir. Bu şekilde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı TCK m.220/f.5'e göre örgüt yöneticileri fail olarak sorumlu tutulacaklardır. Ancak bu belirlememiz, sorumluluğun genel sınırlarını çizmekle birlikte bu sınırlar içindeki tüm öznel durumları izaha yetmemektedir. Bu nedenle bu sorumluluk ilkesinin tüm örgütlerde ve tüm örgüt yöneticileri için uygulanıp uygulanamayacağı sorununu da incelememiz gerekmektedir. Şüphesiz bu inceleme, söz konusu düzenlemenin kusur ve cezaların şahsiliği ilkesi açısından değerlendirilmesini de zorunlu kılmaktadır.

3- Düzenlemenin, Tüm Suç Örgütleri ve Tüm Yöneticiler Açısından Uygulanıp Uygulanamayacağı Meselesi ve Bu Açıdan, Kusur ve Cezaların Şahsiliği İlkeleri Yönünden Değerlendirilmesi

Söz konusu düzenlemenin yalnızca örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanması noktasında bir tereddüt yoksa da tüm suç örgütleri yönünden uygulanıp uygulanamayacağı ciddi anlamda tartışmalıdır. Bu hususta tartışmalar ve varılan neticeler, düzenlemenin bu haliyle cezaların şahsiliği ve kusur ilkesi yönünden de değerlendirilmesi yolunu zorunlu olarak açtığı gibi böyle bir düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığı da ayrı bir tartışma konusu olarak gündeme gelmektedir.

Bunun temelinde ise bu haliyle, dayanağı olan ve zaten kendisi de eleştiri konusu[696] olan organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik

[696] Bu eleştirilerin temelini organizasyona hakimiyet kavramı teşkil etmektedir. Bazı yazarlar organizasyona hakimiyetin, ikame edilebilirliğin söz konusu olduğu durumlarda dahi fiile kesin bir hakimiyet mahiyeti taşımayacağını ifade etmişlerdir (Jain, **a.g.e.**, s.27). Örneğin örgüt üst kademesinin verdiği emri yerine getirmekten imtina eden kişilerin yerine somut olayda hemen ikame edilebilecek

kuramından bile çok daha geniş bir uygulama sahası olacak şekilde kaleme alınışı yatmaktadır. Gerçekten, yukarıda belirttiğimiz gibi TCK m.220/f.5'in en olası kuramsal temeli olan organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik

başkaca kişilerin bulunamadığı durumlarda tipik fiilin icrası garanti altına alınamayacaktır. Bu durumda teorinin dayanakları dışlayan pek çok somut olayla karşılaşmak mümkündür ki bu da her durumda organize hakimiyet düşüncesinin geçerli olmadığını ortaya koymaktadır (Ambos, **a.g.e.**, s.155. Bkz. ve krş. Vuletić, **a.g.e.**, s.140). Yine bazı yazarlara göre organizasyona hakimiyet, belki soyut bir neticenin gerçekleşmesini garanti altına alabilir ancak bu, "tipik bir fiile" hakimiyet değildir. Zira örneğin lider A, üye B'ye X günü C'yi öldürmesi talimatını verip de B bundan imtina eder ve bu fiil bu sefer üye D'ye talimat edilir ve Y günü C öldürülürse gerçekte A, ne B'nin ne de D'nin fiiline yönelik bir hakimiyet kurmuş olmayıp yalnızca ikame edilebilirlik yoluyla neticenin gerçekleşme olasılığını arttırmıştır ki bu durumda D'nin fiili de artık "yeni bir fiildir". Dolayısıyla hem B'ye dair ihtimal D'nin yeni fiili için bir sorumluluk dayanağı olamaz. *(R.D. Herzberg, 'Mittelbare Täterschaft und Anstiftung in formalen Organisationen', in K. Amelung [ed.], Individuelle Verantwortung und Beteiligungsverhältnisse bei Straftaten in bürokratischen Organisationen des Staates, der Wirtschaft und der Gesellschaft (Sinzheim: Pro Universitate Verlag, 2000], s.37-38*'e atfen Weigend, **a.g.e.**, s.100). Yine eleştirilerden biri söz konusu kavramın kavramsal muğlaklığına işaret etmektedir. Buna göre eğer bu şekilde bir "fiile egemenlik" bir faillik türüne sebebiyet vermekte ise bu kavramın normatif mi yoksa fiili bir kavram mı olduğu belirsizleşecektir. Bu da kavramın belirli ve kesin ölçütler yoluyla sınırlandırılmasını zorlaştıracak ve -Alman Federal Yüksek Mahkemesi pratiğinde olduğu gibi- son derece geniş ve muğlak bir uygulama alanının meydana getirilmesine olanak tanıyacaktır (Weigend, **a.g.e.**, s.100-101). Diğer taraftan bazı yazarlar da hakimiyet kavramının muğlaklığından yola çıkarak organize hakimiyet kavramının da haliyle muğlak olduğunu ve hakimiyetin başkaca formları göz önüne alındığında inandırıcı bir farklılık meydana getirmediğini belirtmektedir. Örneğin eşini bir mağazadan hırsızlık yapmaya yönlendiren kocanın da eşi üzerinde herhangi bir başkası üzerinde olduğundan çok daha fazla hakimiyeti olabilir ve bu gibi durumlarda çoğu zaman eşin –açık bir tehdit olmasa da- korkusu nedeniyle bu fiili icra etmesi olasıdır. Ancak bu halde tipik bir azmettirme durumunun söz konusu olacağı açıktır. Her ne kadar bu örneğin Nazi toplama kamplarında işlenen suçlar ile arasında mukayesesinin tahayyülü bile zor ise de esasında bu gibi örnekleri organize hakimiyet kavramından ayırmanın nesnel bir temeli olamayacağı belirtilmiştir *(J. Vogel, 'Individuelle Verantwortlichkeit im Völkerstrafrecht', 114 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft [2002] 403, at 427'*a atfen Weigend, **a.g.e.**, s.102). Söz konusu görüşü "örgütsel güç" ile "ikame edilebilirlik" kavramlarının her zaman uyumlu olamayacağını belirterek eleştiren yazarlar da olmuştur. Buna göre *Roxin*'in görüşü temelde büyük çaplı örgütlenmeleri işaret etse de aslında büyük çaplı örgütlenmelerde kontrol mekanizmaları daha zor işlemektedir. Zira ne kadar çok kişi varsa iktidar da o nispette azalmaktadır ve kolektif bir karşı koyuş olması halinde bunun bastırılması da çok daha zordur. Kaldı ki en sıkı kontrol edilen örgütlerde bile örgüt bireylerinin davranışsal öngörülemezliği hiçbir zaman dışlanabilecek bir olasılık değildir (Jain, **a.g.e.**, s.26-27). Son olarak bazı yazarlar, bazı örgütleri organize hakimiyet mekanizmalarının kabulü açısından diğerlerinden daha fazla eğilimli kılan, makul, birbirinden bağımsız ve ikna edici yeteri kadar faktörün olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre zihinlerimizde baskıcı ve otoriter örgütlerin ideal tipleri olabilir ve bu durum bize sezgisel olarak bu görüşü çekici kılsa da gerçekte pek çok örgütlenme açısından, üzerinde uzlaşabileceğimiz organize hakimiyet kıstasları söz konusu değildir ve tek bir hukuk sisteminin dayandığı hukuk kültürü sınırları içinde dahi ortak kıstasları tespit etmek ve haliyle buna uygun bir organizasyon türü belirlemek mümkün gözükmemektedir. Hatta bu konuda her bir üyenin faaliyetlerinin liderler tarafından sıkı bir şekilde kontrol edildiği, liderleri fail olarak sorumlu tutmaya hazır olacağımız ideal bir organizasyon türü tanımlayabilseydik bile somut olay bazında her bir örgüt üyesinin faaliyetinin aynı derecede kontrol ediliebilir olup olmadığını ve bir organize hakimiyetten söz edebilmek açısından bunun yeterli bir kontrol seviyesine ulaşıp ulaşmadığını ayrı ayrı değerlendirmek elzemdir. Esasen *Roxin*'in görüşü, İkinci Dünya Savaşındaki korkunç katliamlarda, arka plandaki kişilerin fail olarak sorumlu tutulmasının, sezgisel inandırıcılığından temel alsa da "bu sezgi hukuki bir teori oluşturmak için son derece titrek bir zemindir" (Weigend, **a.g.e.**, s.104-105). Diğer bazı eleştiriler ve *Roxin'*in bunlara verdiği cevaplar için bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.42-43, dpnt.75.

kuramında temel ölçüt *fiile hakimiyet* olup arka plandaki fail, ancak "suçu bizzat işleyen failin fiiline hakim olması halinde" bu fiilden dolayı fail olarak sorumlu tutulabilecektir[697]. Bu şekilde fiile organize hakimiyet ise buna imkan verebilecek derecede gelişmiş bir organizasyonu gerektirmektedir[698]. Zira fiile hakimiyetin, organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı olarak var olabilmesi için, arka plandaki kişinin verdiği emrin yerine getirilmesi noktasında, birbiri yerine ikame edilebilir pek çok örgüt mensubunun olması ve bu yolla arka plandaki kişinin kim tarafından gerçekleştirildiği önemli olmayacak şekilde fiilin icra edilişine hakim olması şarttır[699]. Ancak kanuni düzenlemede bu şekilde bir kıstasın aranmaması karşısında, doktrinde bu hükmün uygulanabilmesi için kanunun bu aşamaya ulaşmış bir organizasyonu arayıp aramadığı tartışma konusu olmuştur.

Doğrudan ikame edilebilirliğe atıf yapmamakla birlikte bazı yazarlar, örgüt lideri açısından somut duruma göre bir sorumluluk tespitine gidilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Buna göre, suç örgütü liderleri eğer suçun planlanmasının ötesinde suçun icrası üzerinde de hakimiyet kurmuşlarsa işlenen suçtan müşterek fail olarak cezalandırılacaklardır. Buna karşılık "suçun işleniş planını yapmakla birlikte, icrasına herhangi bir katkısı bulunmayan örgüt lideri, ancak azmettiren veya yardımda bulunan olarak sorumlu tutulabilecektir. Meğer ki bu lider, örgütün diğer üyeleri, mensupları üzerinde hakimiyet kurup, onları ilgili suçun işlenişinde bir araç olarak kullanmış olsun"[700]. Dolayısıyla yalnızca bu son ihtimal açısından örgüt lideri, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı, dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilecektir. Nitekim bu görüşe göre "örgüte dahil olmakla kişi, örgüte hakim olan hiyerarşideki, emir-komuta zincirindeki yeri itibariyle, soyut bir araç durumuna da irca edilmiş olabilir. Bu durumda, örgütün işleyiş mekanizmasını kendi hakimiyeti altında tutan kişiler, teşekkülün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda, suçun

---

[697] Bkz. Roxin, **a.g.e.**, s.202; Weigend, **a.g.e.**, s.97, 101-102; Jain, **a.g.e.**, s.24; Ambos, **a.g.e.**, s.150; Bohlander, **a.g.e.**, s.159; Heinrich, **a.g.e.**, c.II, k.no:1257; İsfen, **a.g.e.**, s.58-59; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.393-394; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; A. K. Yıldız, **Ceza Hukuku Günleri**, s.235.

[698] Roxin, **a.g.e.**, s.204. Ayrıca bkz. Weigend, **a.g.e.**, s.95, 97; Jain, **a.g.e.**, s.26; Vuletić, **a.g.e.**, s.136; Ambos, **a.g.e.**, s.149-150; İsfen, **a.g.e.**, s.59; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.403-404; Erdem, **CHKD**, s.24; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.42; Kavlak, **a.g.e.**, s.392.

[699] Roxin, **a.g.e.**, s.204; Weigend, **a.g.e.**, s.97; Jain, **a.g.e.**, s.26; Vuletić, **a.g.e.**, s.136; Ambos, **a.g.e.**, s.149-150; İsfen, **a.g.e.**, s.59; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.400; Erdem, **CHKD**, s.15; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.449; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.41-44.

[700] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.511.

işlenişinde bulundukları katkıya bakılmaksızın, *dolaylı fail* olarak sorumlu tutulmalıdırlar"[701]. Ancak bu kabulün mevcut normatif yapı ile nasıl bağdaşacağı belirli değildir.

Buna karşılık bir başka görüş gerekçedeki ifadeye rağmen düzenlemenin bu haliyle, bu şekilde bir ayrıma müsait olmadığı yönündedir. Buna göre kanun, mevcut düzenleme ile suç örgütleri arasında hiçbir ayrım yapmış değildir[702]. Gerekçede ikame edilebilirlikten söz edilmiş ise de kanuni düzenlemede bu şekilde bir kıstasın uygulanmasının yolunu açabilecek hiçbir ifadeye yer verilmemiştir[703]. Doğal olarak kanundaki düzenleme nedeniyle, ikame edilebilirlik yönünde herhangi bir araştırmaya girişilmesizin ya da suçun faile isnat edilebilir olup olmadığına bakılmaksızın, örgüt yöneticisinin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan fail olarak sorumlu tutulduğu görülmektedir[704]. Bu nedenle mevcut düzenleme açısından kanun koyucunun anlaşılabilen gayesi, "tüm suç örgütleri açısından", örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen "tüm suçlardan dolayı", "tüm örgüt yöneticilerini" fail olarak sorumlu tutmaktır[705]. Bunun doğal sonucu olarak herhangi bir ikame edilebilirliğin söz konusu olamayacağı çok küçük çaplı suç örgütleri açısından da bu hükmün uygulanması kaçınılmazdır[706]. Bu nedenle hükmün uygulanması açısından, suç örgütleri arasında bir ayrım yapmaya olanak olmadığından, kanun örgüt yöneticileri açısından adeta bir objektif sorumluluk kabul etmiştir[707].

Her iki görüş ve özellikle ikinci görüşü savunan yazarlar açısından oldukça problemli bir mesele, hükmün kusur ve cezaların şahsiliği ilkesi ile bağdaşıp bağdaşmadığıdır. Bilindiği üzere ceza hukukundaki en temel ilkelerden biri kusur ilkesidir[708]. Buna göre bir kimsenin belirli bir fiilden dolayı sorumlu olabilmesi için

---

[701] Özgenç, **Genel Hükümler**, s.512. Ayrıca bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.282.
[702] İsfen, **a.g.e.**, s.59, 61; Erdem, **CHKD**, s.30; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.450; Tozman, **a.g.e**., s.294; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.397; Ünlü, **a.g.e.**, s.192.
[703] İsfen, **a.g.e.**, s.59; Şen, **a.g.e.**, s.77; Ünlü, **a.g.e.**, s.192.
[704] Erdem, **CHKD**, s.30; İsfen, **a.g.e.**, s.59; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.44; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.336; Kavlak, **a.g.e.**, s.396; Çakın, **a.g.e.**, s.69.
[705] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.**, s.338.
[706] İsfen, **a.g.e.**, s.60; Kavlak, **a.g.e.**, s.392.
[707] Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.450; Şen, **a.g.e.**, s.83-84; Tozman, **a.g.e**., s.294; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.336; Kavlak, **a.g.e.**, s.390, 396; Ünlü, **a.g.e.**, s.194; İ. E. Yıldız, **a.g.e.**, s.76; Çakın, **a.g.e.**, s.68-69.
[708] Bkz. Heinrich, **a.g.e.**, c.I, k.no:41; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.53 vd.; Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.20; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.59; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.43; Artuk, Gökcen, Yenidünya,

kusurlu olması şarttır; kusursuz suç ve cezadan söz edilemez[709]. Bu ilkenin en temel görünümlerinden biri herkesin ancak kendi fiillerinden sorumlu olmasını ifade eden cezaların şahsiliği ilkesidir[710]. Anayasa m.38'de *"ceza sorumluluğu şahsidir"* ve TCK m.20'de "*ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz"* şeklinde ifade edilen bu ilkenin en temel sonucu bir kimsenin ancak kendi fiilinden dolayı sorumlu tutulmasıdır[711]. İşte doktrinde, TCK m.220/f.5'te örgüt yöneticilerinin, herhangi bir ayrım söz konusu olmadan tüm örgüt tiplerinde, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı sorumlu tutulmasının ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırı olduğu ifade edilmiştir[712]. Bu yöndeki görüşlere göre bir kimsenin, sırf bir örgütün yöneticisi olması nedeniyle, bizzat işlemediği, herhangi bir suretle üzerinde fiili hakimiyet kurmadığı ya da iştirak etmediği bir fiilden dolayı sorumlu tutulması durumunda, esasında başkasının fiilinden sorumluluk söz konusu olacaktır[713]. Getirilen düzenleme, her ne kadar organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kuramına dayansa da fiil hakimiyeti esası aranmaksızın tüm örgütlere uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir[714]. Bu nedenle ikame edilebilirlik kıstasını sağlamayan bir örgütte, fiile hakimiyeti olmayan yöneticinin azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu tutulması gerekirken fail olarak sorumlu tutulması, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırı olacaktır[715]. Nitekim bu yöndeki görüşlere göre, getirilen bu

---

a.g.e., s.12-13; Zafer, **Genel Hükümler**, s.46-47; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.83; Hakeri, **a.g.e.**, s.34.

[709] Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, s.20; Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.53; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.83; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.59; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.43-44.

[710] Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.44; Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.12; Zafer, **Genel Hükümler**, s.46; Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, **Genel Hükümler**, s.84.

[711] Artuk, Gökcen, Yenidünya, **a.g.e.**, s.12; Zafer, **Genel Hükümler**, s.48.

[712] Evik, **MÜHF-HAD**, s.693; Evik, **GsÜHFD**, s.128; Hafızoğulları, Kurşun, **a.g.e.**, s. 41; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.44; Şen, **a.g.e.**, s.76, 83-84; Tozman, **a.g.e**., s.293, 295; İ. Dursun, **a.g.e.**, s.337; Kavlak, **a.g.e.**, s.390, 397-398; Çakın, **a.g.e.**, s.68; Ünlü, **a.g.e.**, s.100-101. *Ünlü* bu düzenleme ile bir "objektif cezalandırılma koşulu" ihdas edildiğini iddia ederek (**A.e.**, s.101) kusursuz sorumluluğu ifade eden ve bu haliyle cezalandırılabilirliğin alanını genişleten *"objektif sorumluluk"* kavramı ile failin cezalandırılabilmesi için suçun unsurların dışında ayrıca varlığı aranan ve bu yönüyle cezalandırılabilmenin alanını daraltan (bkz. Bekar, "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları", s. 79 vd.)*"objektif cezalandırılabilme koşulu"* kavramını birbirine karıştırmaktadır.

[713] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.890; Tozman, **a.g.e**., s.294; Kavlak, **a.g.e.**, s.390, 398.

[714] İsfen, **a.g.e.**, s.59, 61; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.44; Kavlak, **a.g.e.**, s.398.

[715] Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.890; Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.45-46; Şen, **a.g.e.**, s.84; Tozman, **a.g.e**., s.296; Kavlak, **a.g.e.**, s.390, 398.

düzenlemeyle, örgüt yöneticisinin hiçbir suretle haberdar olmadığı fiillerden dahi sorumlu tutulmasının yolu açılmıştır[716].

Buna karşılık hükmün bu halinin hatalı olduğu ve örgüt yöneticiliğinin sorumluluğunun her somut olay açısından ayrı ayrı belirlenmesi gerektiği[717] ve haliyle bu hükmün eksik olduğunu belirten bir görüş, hükmün *"örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca duruma göre fail veya şerik olarak cezalandırılır"* şeklinde değiştirilmesi suretiyle bu eksikliğin giderilebileceğini belirtmektedir[718]. Ancak örgüt yöneticisinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan sorumlu tutulması açısından, bir "objektif sorumluluk" halinin söz konusu olduğu iddiası, bu görüşe göre doğru değildir. Zira, örgüt yöneticilerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan haberdar dahi olmadığı durumlarda bile, en azından yardım eden sıfatıyla sorumlulukları söz konusudur[719]. Buna gerekçe olarak da örgüt yöneticilerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlara en azından müsamaha ile bakması gösterilmektedir. Öyle ki örgüt yöneticileri zaten örgütü yönetirken örgüt faaliyeti çerçevesinde bazı suçların işleneceğini öngörmekte ve bunu amaçlamakta, dolayısıyla bunun beklentisiyle hareket etmektedirler. Haliyle bu görüşe göre "suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün yöneticilerinin, yönetimini eline bulundurdukları zaman zarfında örgütün amacı doğrultusunda ve faaliyeti çerçevesinde işlenen somut suçların işlendiğinden haberdar olmasalar dahi, bu suçların işlenişine en azından müsamaha ile baktıkları için bu suçlar nedeniyle yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulmaları gerekir" [720].

Yine bu açıdan doktrinde ileri sürülen görüşlerden biri de organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı failliğin, TCK m.37'de *"suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur"* şeklinde düzenlenen dolaylı failliğin görünüş şekillerinden biri olduğu, bu nedenle TCK

---

[716] Tozman, **a.g.e.**, s.294-295; Kavlak, **a.g.e.**, s.390.
[717] Bkz. Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, s.30. Yazar burada evvela "aksi görüş" olarak *Roxin*'in yukarıda özetlediğimiz görüşlerini aktarmakta ancak "bu durumda, suç teorisinin verilerinden, özellikle iştirake ilişkin genel prensiplerden ayrılmaya gerek olmadığı" kanaatinde olduğunu belirtmektedir.
[718] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.27, dpnt.49.
[719] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.26-27.
[720] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.26-27. Bu görüşe yönelik eleştiri için bkz. Kavlak, **a.g.e.**, s.396.

m.220/f.5'teki düzenlemeye gerek olmadığı yönündedir. Buna göre eğer bir suç örgütünde işlenen fiil açısından, arka plandaki kişinin organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı olarak fiil üzerinde hakimiyeti varsa, zaten bu kişi TCK m.37 gereğince fail olarak sorumlu tutulacaktır. Bu nedenle TCK m.220/f.5'teki düzenleme gereksiz olmuştur[721]. Düzenlemenin mevcut halinin dolaylı failliği de aşacak şekilde adeta bir objektif sorumluluk kuralı haline gelmesi, bu gereksizliği büsbütün arttırmıştır[722]. Bu nedenle söz konusu fıkranın kaldırılarak örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı, neticenin gerçekleşmesini ne ölçüde kesin olarak güvence altına aldıklarının her somut olay açısından hakim tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir[723].

Temelde kanun koyucunun TCK m.220/f.5 açısından amacının, bir objektif sorumluluk hali meydana getirmek olmadığı gerekçedeki ifadelerden anlaşılabilmektedir. Esasen bizce de söz konusu maddenin, gerekçedeki ifadelerden yola çıkarak, yalnızca ikame edilebilirliğin söz konusu olabildiği örgütler açısından ve sadece örgüt amacı çerçevesinde ve örgütsel iradeye dayalı olarak işlenen suçlarla sınırlı olarak[724] uygulanması halinde bu sakıncanın giderilmesi anlamında ciddi mesafe kaydedilecektir[725]. Diğer taraftan, gerekçeden yola çıkılarak uygulama alanı yorum yoluyla ne derece sınırlandırılırsa sınırlandırılsın, aslında kanundaki düzenlemenin, mevcut haliyle tüm suç örgütleri açısından uygulanabilecek bir formda olduğu da açıktır ki bu, TCK m.37/f.2 yoluyla varılabilecek sorumluluk esaslarından çok daha geniş bir sorumluluk alanına yol açmıştır. Esasen cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık tartışmasına konu olan esas sorun da buradan

---

[721] "Genel iştirak kuralları ile çözümlenmesi mümkün teorik bir konu, özel hüküm ihdas edilerek hatalı ve ceza hukukunun temel prensiplerine aykırı tarzda yasal düzenlemeye dahil edilmiştir" Yenidünya, İçer, **a.g.e.,** s.46.

[722] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.,** s.450.

[723] Erdem, **CHKD**, s.30; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404; Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s.890; Şen, **a.g.e.,** s.83.

[724] Benzer mahiyette görüş için bkz. İ. Dursun, **a.g.e.,** s.337-338. Ayrıca bkz. Şen, **a.g.e.**, s.77; İ. E. Yıldız, **a.g.e.,** s.119.

[725] Örgüt felsefesi açısındsn *Rusell* da örgütün büyüklüğü ile iktidar arasında doğru orantı olduğunu belirtmektedir. Yazara göre "örgüt ne kadar büyük olursa, yöneticinin iktidarı da o derece fazla olur. Böylece, örgütlerin büyüklüğündeki her artış, aynı anda sıradan üyelerin bağımsızlığını azaltıp, yönetimin inisiyatif alanını genişletmek suretiyle, iktidar eşitsizliğini de artırır" Rusell, **a.g.e.,** s.150. Tüm örgüt tipleri için dile getirilen bu genel tespit hiç şüphesiz suç örgütleri açısından da geçerlidir. Örgütteki emrin yerine getirilebilmesi açısından üyelerin ikame edilebilirliğinin, yalnızca büyük çaplı örgütler açısından geçerli olmasına ilişkin kabulün temelinde de bu düşünce yatmaktadır.

kaynaklanmaktadır. Zira ikame edilebilirliğin söz konusu olmadığı örgütler açısından TCK m.220/f.5 hükmü, makul tüm kuramsal dayanaklarını kaybetmektedir[726].

Ayrıca dikkat edilirse hükme ilişkin tartışmalar, örgüt yöneticilerinin örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen tüm suçlardan sorumluluğu noktasında da kendini göstermektedir[727]. Örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suç kavramına verdiğimiz anlam çerçevesinde bizce, örgütsel iradeye ve örgütsel amaca uymayan bir suçun zaten örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiğinden söz edilemeyecektir. Bu nedenle örgüt yöneticisi, örgüt faaliyeti çerçevesinde hangi tip suçların işleneceğini elbette bilmektedir. Ancak örgüt yöneticisinin örgütün genel planlaması çerçevesinde belirli tip suç ya da suçlar işleneceğini bilmesi farklı, bu suçun ne zaman, kime karşı, ne şekilde işleneceğini bilmesi farklı kavramlardır. Belirli suç tiplerini, toplumu oluşturan herkese karşı, her zaman işleyebilecek ve zaten bu nedenle ihdas edilen bir suç mekanizmasını yöneten, onu organize eden, devamını temin eden, lojistik imkanlarını sağlayan yöneticinin, üyeler tarafından suç işleneceğini bilmemesi elbette mümkün değildir. Aksine, örgüt yöneticisi bunu bilmekte ve bunun cari olması için de çabalamaktadır. Nitekim örgüt yöneticisinin bu suçların işlenebilmesi amacıyla örgüte üye alması, gerekli teçhizatı sağlaması, motivasyonu oluşturması, genel planlamayı yapması suretiyle, ihdas edilen bu mekanizmayı işler kılması da en azından anılan suçların icrasının teşviki ve hatta bunların icrasının kolaylaştırılması mahiyetindedir. Bunun işlenecek her bir fiil açısından ayrıca dile getirilmesine gerek yoktur; zaten yöneticinin işler kıldığı örgüt mekanizması, amaç suçların sürekli bir şekilde somutlaştırılması amacıyla vardır. Ancak bu kabul de mevcut normun ya da bunun yerine önerilen diğer norm taslaklarının sakıncalı olduğunu ifade etmemize engel değildir. Zira örgüt yöneticisinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan her durumda sorumlu tutulmasının, yukarıda belirttiğimiz şekliyle izahının mümkün olamayacağı durumlar da söz konusudur. Gerçekten mekânsal ya da işlevsel anlamda bölümlenmiş yöneticiliğin söz konusu olduğu örgütlerde, örgütün bir ilde gerçekleştirdiği bir eylemden o il yöneticisi ve onun üzerindeki genel yöneticiyi

[726] Bkz. İsfen, **a.g.e.,** s.59-61; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s.404. Krş. Erel, **a.g.e.**, s.394. Ayrıca bkz. ve krş. Mahmutoğlu, Karadeniz, **a.g.e.,** s.900.
[727] Bkz. İ. Dursun, **a.g.e.,** s.338.

sorumlu tutmak, örgütsel mekanizmalar yardımıyla izah edilebilirse de başka bir ildeki yöneticiyi sorumlu tutmak bu suretle de izah edilebilir olmayacaktır[728].

Bu nedenlerle biz de söz konusu hükmün tamamen kanun metninden çıkarılması gerektiğine ilişkin görüşlere katılıyoruz. Gerçekten, örgüt yöneticilerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar açısından sorumluluğu, somut olayın özelliklerine göre tatbik edilecek genel hükümlere göre de sorunsuz bir şekilde tespit edilebilir. Bu nedenle bu şekilde sorunlu bir iştirak hükmüne, hem de temelde hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanun maddesinde yer vermek isabetli değildir. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı örgüt mensuplarının sorumluluğu her bir somut olay bazında genel hükümlere göre belirlenmelidir.

V- SUÇ İŞLEMEK AMACIYLA ÖRGÜTLENME SUÇLARINDA YAPTIRIM ile GÖREVLİ ve YETKİLİ MAHKEME

A- Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarında Yaptırım

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının yaptırımı ilk iki fıkra açısından ayrı ayrı belirlenmiş, buna karşılık altıncı ve yedinci fıkralar açısından karmaşık bir yaptırım sistemi öngörülmüştür. Buna göre;

1- Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun yaptırımı *iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası* iken suç örgütüne üye olma suçunun yaptırımı *bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası*dır. Hakim, TCK m.61/f.1'deki hususları göz önünde bulundurarak, kanunda belirtilen bu alt ve üst sınırlar arasında işlenen suçun yaptırımını belirleyecektir. Eğer kurulan, yönetilen ya da üye olunan suç örgütü silahlı ise verilecek ceza *dörtte birinden yarısına kadar* arttırılacaktır. Failin cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık göstermesi halinde TCK m.221/f.4,c.2 gereğince bu cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılacaktır.

[728] İ. Dursun, **a.g.e.**, s.338; Tozman, **a.g.e**., s.293; Kavlak, **a.g.e.**, s.397.

2- a) Suç örgütü adına suç işleme suçu açısından kanun koyucu, bağımsız bir ceza aralığı belirlemek yerine iki kademeli bir yaptırım belirleme biçimi kabul etmiştir. Evvela kanun, bu fıkra açısından suç örgütüne üye olma suçunun ceza aralığına atıf yapmıştır. Gerçekten, TCK m.220/f.6'ya göre "*örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır"*. Buna göre suç örgütü adına suç işleme suçunun faili bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (TCK m.220/f.2). Ancak sonradan kanunda yapılan değişiklikle eklenen cümle ile hakime bu cezada indirime gitme imkanı verilmiştir[729]. Buna göre "*örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir* (TCK m.220/f.6)". Bu çerçevede hakim, evvela örgüt adına suç işleme suçunu işleyen kimse için TCK m.61'de belirlenen esaslar çerçevesinde TCK m.220/f.2'ye göre bir yıl ve üç yıllık alt ve üst sınır arasında bir ceza süresi belirleyecek ve sonra takdiren TCK m.220/f.6'ye göre cezayı yarısına kadar indirebilecektir. Ancak kanun bu indirim konusunda hakime bir takdir yetkisi tanımış ise de bu yetkinin kullanılabilmesi açısından, örneğin suç örgütüne yardım suçunda olduğu gibi, bir kıstas belirlememiştir. Hakim evvela TCK m.61/f.1'e göre temel cezayı belirleyeceğinden ve aynı maddenin iki kez uygulanması da söz konusu olamayacağından bu maddedeki hususlara nazaran indirim yapması bizce mümkün değildir[730]. Bu indirim yapma imkanı getiren değişiklik gerekçesinde "*mevcut düzenlemeler gözönüne alındığında, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak, bu örgütün amaçları doğrultusunda diğer üyelerle birlikte veya tek başına aktif olarak suç işleyen örgüt üyelerine verilecek ceza ile söz konusu hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgütün çağrısı üzerine herhangi*

[729] Tozman, **a.g.e.**, s.299.

[730] İndirim miktarının TCK 61. maddedeki unsurları göz önünde bulundurmak suretiyle yapılması gerektiği yönünde bkz. Yurtlu, **a.g.e.**, s.143. Yine aynı mahiyette: Y. 9. CD., 08.03.2007 tarih ve 2014/4056 E., 2014/6057 K.: "Anayasanın 38, 138/1. maddeleri, 6352 Sayılı Kanunun amaç, kapsam ve gerekçesi, TCK'nın 61. maddesinde düzenlenen cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine dair ölçütlerle, 3/1. maddesinde düzenlenen orantılılık ilkesi çerçevesinde, suçun işleniş biçimi, işlenmesinde kullanılan araçlar, işlendiği zaman ve yer, konusunun önem ve değeri, meydana getirdiği zarar ve tehlikenin ağırlığı sanıkların kasta dayalı kusuru, güttüğü amaç ve saik ile sübutu kabul edilen silahlı terör örgütünün propagandasına dönüşen yasadışı gösteriye katılarak silahlı terör örgütünün propagandasını yapma ve taş atmak suretiyle görevi yaptırmamak için direnmekten ibaret eylemlerinin niteliği de göz önünde bulundurularak; tayin olunan cezadan TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının 2. cümlesinde yer alan düzenleme uyarınca hukuka, vicdana uygun olan ve maddede gösterilen indirim oranı ile uyumlu, makul ve makbul bir indirim yapılması gerekirken, dosya kapsamına uygun düşmeyen ve eylemlerin niteliğinin değerlendirilmesinde yanılgıya düşülerek indirim yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi", www.kazanci.com.tr, (çevrimiçi), 23.04.2016.

bir eyleme katılana örgüt üyesi gibi ceza verilmesi, ceza adaleti yönünden uygun görülmemiştir. Bu itibarla maddede yapılan değişikliklerle bu adaletin sağlanması amaçlanmaktadır" denilerek bu değişikliğin özetle "adaletin sağlanması" amacıyla yapıldığı belirtilmiş ise de hakimin hangi durumlarda bu indirimi yapacağına dair bir kıstas verilmemiştir[731]. Bunun çok ciddi bir eksiklik olduğu ve bir cezada indirim nedeni öngörülmüşken, bunun tatbiki açısından hakime verilen takdir yetkisinin nasıl uygulanması gerektiğine dair herhangi bir kıstas verilmemesinin "adaletin sağlanması" açısından başlı başına bir problem doğuracağı açıktır. Gerçekten bu haliyle hakimin, bu indirimi yapıp yapmayacağı ve eğer yapacaksa neye dayanarak yapacağı açısından normatif hiçbir kıstas getirilmediği ve bunun tamamen hakimin sübjektif inisiyatifine bırakıldığı ve bu durumun, değişikliğin adaleti sağlama amacı ile bağdaşmayacağı açıktır.

b) Suç örgütüne yardım etme suçunun yaptırımı açısından da benzeri bir sistem söz konusudur. Bu suç tipinde de kanun, evvela suç örgütüne üye olma suçunun ceza aralığına atıf yapmıştır. Gerçekten, TCK m.220/f.7'ye göre *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır"*. Buna göre suç örgütüne yardım etme suçunun faili bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (TCK m.220/f.2). Ancak sonradan kanunda yapılan değişiklikle eklenen cümle ile hakime bu cezada indirime gitme imkanı verilmiştir[732]. Buna göre *"örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir"* (TCK m.220/f.7). Kanun bu indirim konusunda hakime bir takdir yetkisi tanımış ise de bu sefer, bir önceki paragrafta belirttiğimiz örgüt adına suç işleme suçundan farklı olarak yetkinin kullanılabilmesi açısından bir kıstas belirlemiş ve hakimin bu indirimi "yardımın niteliğine" göre yapabilmesine olanak tanımıştır[733]. Hakim, burada yapılan yardımın örgüt açısından niteliksel önem ve değerine göre bir tespit yapacaktır. Burada yapılan yardımın niceliksel büyüklüğünün bir önemi yoktur; esasen bu durum, temel ceza belirlenirken zaten nazara alınacaktır. Elbette, kanunda belirtilen bu niteliksel değerlendirmenin yapılabilmesi için yardım edilen örgütün

[731] Tozman, **a.g.e.**, s.413.
[732] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.38; Ersan, **a.g.e.**, s.396.
[733] Tozman, **a.g.e.**, s.322-323, 414; Yurtlu, **a.g.e.**, s.110.

boyutu, olanakları, işlemeyi amaçladığı suçlar gibi örgütsel özellikleri de nazara alınacaktır. Bu çerçevede hakim evvela, örgüte yardım suçunu işleyen kimse için TCK m.61'de esaslar çerçevesinde TCK m.220/f.2'ye göre bir yıl ve üç yıllık alt ve üst sınır arasında bir ceza süresi belirleyecek ve sonra, eğer yardımın niteliği açısından bir ayrım yapılması gerektiğini düşünüyorsa TCK m.220/f.7'ye göre cezanın üçte birine kadarlık kısmını indirebilecektir[734].

Bu son iki suç tipi açısından, kanunda imkan tanınan indirim, TCK m.61/f.1 kapsamında alt ve üst sınırlar arasında temel cezanın belirlenmesi mahiyetinde değilse de niteliği itibariyle bundan sonra uygulanabilecek nitelikte olduğundan, bunun tatbikini takiben hakim TCK m.61/f.2 vd.'daki artırım ve indirim hükümlerini uygulayacaktır. Bu nedenle hakimin bu fıkralar gereğince cezada indirime gitmesi ayrıca bir de TCK m.61/f.5 ve TCK m.62 gereğince takdiri indirim nedenlerini uygulayarak cezada indirim yapmasına engel değildir.

Esasında kanun koyucunun aşamalı olarak bu şekilde bir yaptırım sistemi benimsemesi suç örgütü adına suç işleme ve suç örgütüne yardım etme suçlarının bağımsız karakteri ile uyumlu değildir[735]. Gelinen aşamada bu fiillerin, gerek farklı bir ceza yaptırımı ile karşılanmaları, gerekse de örgüt üyeliğine ilişkin ağırlaştırıcı neden olan "suçun silahlı olmasının", suç örgütü adına suç işleme suçu için bir unsur niteliğinde olması karşısında, artık suç örgütüne üye olma suçunun bir gerçekleştiriliş biçimi olarak nitelenebilmeleri mümkün değildir. Kanun koyucu, etkin pişmanlık ve infaz rejimi açısından da ilgili hükümlerde bu suç tiplerini ayrıca zikretme gereği duyduğuna göre, bu suç tiplerinin bağımsız bir ceza aralığına sahip olmamasının bir anlamı olmadığı gibi önce yaptırım için başka bir suç tipine atıf yapıp bilahare bu ceza miktarı üzerinden tekrar aynı fıkralara dönülerek bir indirim yapma imkanının tanınması şeklindeki dolanbaçlı bir yolun öngörülmesinin bir yararı da yoktur. Bu

---

[734] Bkz. Şen, **a.g.e.**, s.93.

[735] *Evik* mevcut düzenleme ile örgüt üyesi olmayan kimselerin, sırf örgüt adına suç işlenmesini önlemek için örgüt üyesi gibi cezalandırılmasının cezaların şahsiliği prensibine aykırı olduğunu belirtmektedir. Yazara göre "ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibine aykırı olarak, örgüt üyesi olmayan kişiyi örgüt üyesi gibi cezalandırmak şeklinde bir tutarsızlık, modern ceza hukuku sistemlerinde hiçbir şekilde kabul edilemez. Silahlı örgütler açısından da bu prensipten vazgeçilmemelidir. Örgüt adına, yararına suç işlenmesi önlenmek isteniyorsa, bu şekilde işlenen suçların cezasının belirli oranda arttırılmasına ilişkin bir düzenleme pekala yapılabilir" (Evik, **MÜHF-HAD**, s.691). Benzeri eleştiriler için bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.47; Şen, **a.g.e.**, s.90-91; Kavlak, **a.g.e.**, s.411; Çakın, **a.g.e.**, s.74,80.

nedenle korunan hukuksal değer açısından isabetli olarak ceza yaptırımı ile karşılanan örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiilleri için, bizce bağımsız bir ceza aralığının belirlenmesi elzemdir[736]. Bu suretle hem suç tipinin bağımsız karakteri tam olarak sağlanacak hem de uygulamada cezanın belirlenmesi ve infazı yönünden ortaya çıkan tereddütler ortadan kaldırılacaktır.

Cezaların infazı açısından suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, koşullu salıverme hükümlerinin uygulanması noktasında özellik göstermektedir. CGTİHK m.107/f.1'e göre *"koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkumun kurumdaki infaz süresini iyi halli olarak geçirmesi gerekir"*. Ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken bu süre ile ilgili olarak, hükmün ikinci vd. fıkralarında çeşitli kurallara yer verilmiştir[737]. Buna göre süreli hapis cezalarında kural olarak hükümlüler cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda geçirmeleri şartıyla koşullu salıverilmeden yararlanabileceklerdir. Ancak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından kanun bu kuraldan ayrılmıştır[738]. Buna göre *"suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkumiyet halinde; (...) cezalarının dörtte üçünü infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler"* (CGTİHK m.107/f.4). Bu hükme göre suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan mahkum olanların, hükmolunan süreli hapis cezasının üçte ikisi değil dörtte üçünü infaz kurumunda geçirmesi gerekmektedir. Bu kural münhasıran suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçundan mahkum olanlar açısından uygulanabilecek nitelikte olup, örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlemedikleri sürece, örgüt üyesi ya da örgüte yardım eden kimseler açısından uygulanmayacaktır[739]. Yine bu kuralın çocuklar

---

[736] Aynı mahiyette bkz. Evik, **MÜHF-HAD**, s.689-690; Kavlak, **a.g.e.**, s.411; Tozman, **a.g.e.**, s.311; Çakın, **a.g.e.**, s.80.

[737] Bkz. Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s.581 vd.

[738] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.133; Şen, **a.g.e.**, s.280-281.

[739] Y.8.CD. 14.10.2009 Tarih ve 2009/13120 E., 2009/12722 K. sayılı kararı: "5275 sayılı CGTİK.nun 107/4 madde ve fıkrası hükmünün 'Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkumiyet halinde...' uygulanabilmesi karşısında, örgüt kurmayı, yönetmeyi veya örgütün faaliyet çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkumiyeti içermeyen örgüt üyeliğinin anılan fıkra kapsamında değerlendirilemeyeceği", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 17.08.2016; Y. 9. CD., 16.6.2013 tarih ve 2013/3538 E., 2013/8995 K.: "5237 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu 01.06.2005 tarihinden sonra işlenen suçlar bakımından: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58/9. maddesinin, örgüt mensubu suçlu hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına hükmedileceği hükmünü içerdiği, anılan hükmün örgüt mensubu olma suçundan mahkumiyetin kanuni sonucu olarak

hakkında uygulanması da mümkün değildir (CGTİHK m.107/f.4-son). Ancak kanun 108. maddede bu sefer *"tekerrür halinde işlenen suçtan dolayı mahkum olunan; süreli hapis cezasının dörtte üçünün, İnfaz kurumunda iyi halli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir"* hükmüne yer vermiştir. TCK m.58/f.9'da ise "*mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir"* denilmiş yine aynı kanunun 6. maddesinde "örgüt mensubu suçlu" deyiminden; *"bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi"* anlaşılacağı belirtilmiştir. Şu halde TCK m.108'deki özel infaz süresi suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (TCK m.220/f.1), suç örgütüne üye olma (TCK m.220/f.2) ve suç örgütü adına suç işleme (TCK m.220/f.6) suçları açısından uygulanacaktır[740]. Dikkat edilirse burada suç örgütüne yardım etme (TCK m.220/f.7) suçu sayılmamıştır[741]. Kanunun suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçuna ilişkin koşullu salıverme süresini iki ayrı maddede iki kere düzenlemesinin pratik bir farkı olmasa da neticede örgüte yardım etme suçu hariç tüm suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından koşullu salıverilme süresi dörtte üç olarak uygulanacaktır[742].

B- Görevli ve Yetkili Mahkeme

Ceza Muhakemesi Kanunu ve atıf yapılan Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri

---

uygulanan infaza ilişkin bir düzenleme olduğu ve kazanılmış hakka konu edilemeyeceği, aynı Kanunun "Tanımlar" başlıklı 6/1-j maddesine göre örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişinin anlaşılacağı, buna göre 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesi kapsamındaki suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün üyesi olanlar hakkında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107/4. maddesinde gösterilen koşullu salıverilme süresi ve aynı maddede düzenlenen infaz rejiminin uygulanacağı", www.corpus.com.tr, (çevrimiçi), 17.08.2016.

[740] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.135.

[741] Aksi yönmde bkz. Şen, **a.g.e.**, s.281. Yazar, 220/1, 2, 6 ve 7. fıkraların bu kapsamda olduğu ve bu fıkralar gereğince mahkum olanların bu maddedeki infaz rejimine tabi olacağı kanaatindedir.

[742] Bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s.40-41. Örgütlenme suçları açısından yalnızca CGTİHK m.107'nin uygulanabileceği, her ne kadar infaz rejimi açısından mükerrirlere ilişkin aynı kanunun 108. maddesine atıf yapılmış ise de iki kurumun birbirinden farklı mahiyette olması ve örgüt mensupları için özel bir düzenlemeye yer verilmesi nedeniyle bu kişiler hakkında CGTİHK m.108'in uygulanamayacağı yönünde bkz. İ. E.Yıldız, **a.g.e.**, s.160.

Hakkında Kanun'da (A.Teş. K.) TCK m.220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından özel bir hükme yer verilmiş değildir. Bu nedenle görev yönünden genel hükümler uygulanacaktır. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının her biri açısından kanunda belirtilen yaptırım miktarlarının üst sınırları nazara alındığında (A.Teş. K. m.14), tümü açısından görevli mahkemenin *asliye ceza mahkemesi* olduğu görülmektedir (A.Teş. K. m.11)[743]. Ancak suç örgütünün, kanunda öngörülen yaptırım cihetinden soykırım ve insanlığa karşı suç işlemek amaçlı örgüt (TCK m.78) ile kanunda açıkça zikredilmesi nedeniyle bir silahlı örgüt (TCK m.314) veya terör örgütü (TMK m.7) olması halinde görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir (A.Teş. K. m.12)[744].

Yetki açısından da CMK'da özel bir düzenlemeye yer verilmiş değildir. CMK m.12/f.1'e göre *"davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir"*. Ani şekilde işlenen örgüt kurma, yine bu şekilde de işlenebilecek örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları açısından davaya bakma yetkisi de bu genel hükme göre belirlenecek ve suçun işlendiği yani örgütün kurulduğu, örgüt adına ani suçun işlendiği veya örgüte yardım fiilinin gerçekleştirildiği yer mahkemesi yetkili kabul edilecektir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre ise *"teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir"*. Mütemadi nitelikte olan suç örgütünü yönetme veya örgüte üye olma ve yine bu şekilde de işlenebilecek örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları açısından yetkili mahkeme kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesidir. Örneğin örgüt üyesinin örgüt ile bağını koparacak şekilde yakalanması halinde yakalandığı yer mahkemesi yetkili olacaktır. Özel yetki kurallarının kapsamına giren bir durum söz konusu ise özel yetki kuralları aynen bu suç tipleri için de uygulanabilecektir (CMK m.13-15).

---

[743] Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.127; Tozman, **a.g.e.**, s.420; Zeybek, **a.g.e.**, s.117; Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s.6663; Ünlü, **a.g.e.**, s.210.

[744] 5271 s. CMK'nın ilk yürürlüğe girdiği dönemde 250. maddede belirli suçlar açısından "Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemelerinin" görevli ve yetkili olduğu hükme bağlanmıştı. Sonradan çeşitli ekleme ve çıkarmalar ve diğer kanunlarda yapılan atıflar ile kısaca *"örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu, Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar, silahlı örgüt suçları ile terör suçları*" uygulamada "CMK m.250 ile Görevli Mahkemeler" eliyle görülmekteydi. Bkz. Yenidünya, İçer, **a.g.e.**, s.127-128; Şen, **a.g.e.**, s.167 vd.; Tozman, **a.g.e.**, s.421-423; Kavlak, **a.g.e.**, s.451 vd.

SONUÇ

I- Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla, belirli nitelikleri haiz mahiyette örgüt teşkiliyle, işlenmesi amaçlanan suç tipleri açısından bir hazırlığa girişilmekte ve örgütsel yapı da bu suçları gerçekleştirmede araç olarak kullanılabilecek bir suç enstrümanı olmaktadır. Bu örgütler, şekli olarak temelde diğer örgüt tiplerinden farklı değildir ve kanunun aradığı normatif vasıflar, aslında yaşayan/reel ve kapsayıcı bir kavram olan *örgüt* kavramının özel bir türünü tanımlamak için tercih edilmişlerdir. Bu özel tip örgüt, ister çıkar amacıyla ister siyasi amaçla isterse de atipik başka bir amaçla teşkil edilmiş olsun, aynı fikrin ürünüdür.

II- Esasen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları çoğunlukla Aydınlanma Çağı kodifikasyon hareketleri ile birlikte bugünkü modern formlarını almışsa da gerçekte bunlar hiçbir surette birer "modern dönem icadı" değildir. Verili bir hukuk sitemine sahip her toplumda, bu sistem tarafından dikkate alınsın ya da alınmasın, suç işlemek amaçlı örgütlenmeler söz konusu olmuştur. Esasen, modern hukuk sistemlerine pek çok konuda kaynaklık eden Roma hukukunda, bu suç tiplerine öncü suçların yer aldığı ve çok sayıda kişinin suç işlemek amacıyla örgütlenmesine dair hukuksal mantığın da bu hukuk sisteminin bize mirası olduğu açıkça görülebilmektedir.

III- A) Suç örgütlerine dair kanunlaştırmada, pre-normatif bir temel olarak hukuksal değerlerin sınırlanmasına ve korunmasına dair bakış açısının rolü büyüktür. Bu noktada ilk mesele, suç işlemek amacıyla örgütlenmenin ifade ve örgütlenme özgürlüğü kavramları ile ilişkisi noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri temelde bir düşüncenin dışa vurumu biçiminde cereyan etse de bunlar aynı rüşvet anlaşması yapılması yahut birinin tehdit edilmesi gibi *yeni bir statü meydana getiren fiiller*dir ve haliyle bu fiillerin hiçbiri klasik anlamda "ifade" kavramı kapsamına girmediğinden, bunların ifade özgürlüğünün norm alanı içerisinde kaldığından söz edilmesi de mümkün değildir. Bu durum, sadece ifade özgürlüğü için değil, örgütlenme özgürlüğü için de geçerlidir ve temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini hedefleyen örgütlenme özgürlüğü ile kişilerin hak ve özgürlüklerini ihlal hedefine yönelmiş suç işlemek amaçlı

örgütlenmeleri bir madalyonun birbirine zıt iki yüzü şeklinde nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Öyleyse suç işlemek amaçlı örgütlenmelerin temelde örgütlenme özgürlüğünün kapsamına girmediğini de kabul etmek gerekmektedir. Ancak elbette bu tespit, "suç" kavramının şekli yönü nedeniyle, aslında hiçbir hukuksal değeri ihlal etmeyen fiil tiplerinin suç haline getirilip bunları teşkili hedefleyen örgütlerin de suç örgütü olarak nitelendiği ekstrem örnekler açısından cari olamayacaktır.

B) Temelde, suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerinin neden ceza yaptırımı ile karşılandığı meselesi de hukuksal değer kavramı ile yakından ilgilidir. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında birden fazla fail, sayısı belirsiz ve soyut olarak hedeflenmiş suçları işlemek amacıyla bir araya gelmekte ve bu suçları gerçekleştirmede *araç* olarak kullanılabilecek bir örgütsel yapı geliştirmektedirler. Bu durum ise şüphesiz hukuk toplumunun temel taşları olarak kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliğini tehdit edecektir. Her ne kadar bu kavramlar doktrinde çoğunlukla "suçla korunan hukuksal değer" olarak nitelenmişlerse de gerçekte bunların "suçun konusunu" yani "koruma objesini" teşkil ettikleri açıktır. Zaten bu nedenle işlenen tipik fiillerle bunların "tehlikeye uğratıldığı" kabul edilmektedir. Oysa, manevi, ideal değerler olarak hukuksal değerlerin "tehlikeye uğratılması" mümkün değildir. Aksine, koruma objelerinin zarara yahut tehlikeye uğratılması neticesinde hukuksal değerlerin "ihlal edildiğinden" söz etmek gerekir. Bu suç tiplerinde de kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği tehdit edilerek, toplumu oluşturan kişilerin bunlar üzerinde hukuk tarafından himaye edilen menfaatleri, yani *toplumsal düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama hakkı* ihlal edilecektir ki işte suçla korunan hukuksal değer de budur. Haliyle, bu suç tiplerinin tümü yönünden mağdurun da bu hakkın süjesi olan *toplumu oluşturan tüm bireyler* olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

C) Söz konusu hukuksal değeri korumak amacıyla bizim kanun koyucumuz da pek çok ülke kanununda yer aldığı gibi bir genel norm olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına TCK m.220'de yer vermiştir. Esasen kanun maddesinin başlığında yalnızca *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* ifadesine yer verilmiş ise de gerek maddenin sistematiği ve yaptırım miktarlarının belirleniş şekli, gerek her bir fıkradaki ifade tarzı ve normlar arası atıflar, gerek *ratio legis*'i ve gerekse de kanunda yapılan değişiklikler, söz konusu maddede esasen birbirinden

farklı pek çok suç tipine birlikte yer verildiğini, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme (f.1), suç örgütüne üye olma (f.2), suç örgütü adına suç işleme (f.6) ve suç örgütüne yardım etme (f.7) fiillerinin bağımsız suç tiplerine sebebiyet verdiğini göstermektedir. Zaten bu nedenle çalışmanın ismi de *"suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları"* olarak tespit edilmiş ve bu terminolojik kabul, tüm çalışma sistematiğine yansımıştır.

IV- A) TCK m.220'de düzenlenen bu suç tiplerinden ilki, henüz ilk fıkrada yer alan ve bir suç örgütünün ilk kez oluşturulmasını ve oluşturulan bu suç örgütünün organizasyonel yapısında bilahare yöneticisi sıfatıyla yer alınmasını düzenleyen *suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu fıkrada kanun koyucu, belirli özelliklere sahip bir örgütlenmenin kurulmasını veya yönetilmesini seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlemiştir. Söz konusu suç tipinin işlenebilmesi için, en az üç kişinin bir araya gelmesi kanunda bir zorunluluk olarak öngörüldüğünden ve bu üç kişi aynı amacı gerçekleştirmek için bir araya geldiğinden, suç tipi bir *çok failli yakınsama suçu* özelliği göstermektedir.

B) Kanun bu fıkrada tipik seçimlik hareketleri göstermiş ancak bunların icrasına dair temel kavram olan *örgütü* ayrıca tanımlamamıştır. Bununla birlikte madde metninde doğrudan ya da dolaylı olarak yer verilen *çok sayıda kişi* ve *hiyerarşi* ve gerekçede kullanılan *süreklilik* ifadeleri *dar anlamda örgüt* kavramının esas alındığını göstermektedir. Doktrinde çoğunlukla deskriptif olan örgüt kavramının suç tipinde özel bir formda tanımlandığı kabul edilse de gerçekte, kanun koyucu burada normatif kriterlerle doktrinde *suç örgütü* olarak isimlendirilen özel bir örgüt tipini tanımlamış ve bunu da reel örgüt kavramı üzerine bina etmiştir. TCK m.220'de düzenlenen bu özel örgüt, çeşitli deskriptif unsurlara normatif unsurlar ilave edilerek oluşturulmuş ve neticede tüm bu unsurlar bize *bu özel örgüt* ile diğer tip örgütleri ayırabilmemiz için gerekli kriterleri vermiştir. İşte bu kriterler de bir suç örgütünün temel yapıtaşlarını ortaya koymakta ve bu yapı taşları yani unsurların bir araya gelmesi bize kanunda tanımlanan *suç örgütünü* vermektedir. Kısaca, *"bir örgüt teşkili", "örgütün, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulması ya da bu amacı sonradan taşımaya başlaması", "örgütün en az üç kişiden oluşması"* ve *"örgütün yapısı, sahip olduğu araç gereç ve üye sayısı bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması"* şeklinde sıralanabilecek bu unsurlar, bir suç örgütünün var

olması için gerekli olan temel unsurlardır ve bu unsurlardan herhangi birinin söz konusu olmaması halinde, suç örgütünden bahsedilebilmesi ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun oluşabilmesi mümkün değildir.

1) Bu unsurların ilki olan *bir örgüt teşkili*nden söz edilebilmesi için evvela birden fazla kişinin belirli bir amaç etrafında bir araya gelmesinin aranması tabiidir. Ancak burada sadece bir araya gelme unsuruna odaklanarak "amaç" ve "yapı" kavramlarının göz ardı edilmesi doğru değildir. Oysa bir örgütün varlığından söz edebilmek için bir araya gelen kişilerin çevresel kişi ve örgütlerden farklı olarak *sosyal bir yapı* teşkil edecek şekilde bir araya gelmesi gereklidir. Bunun için de bir araya gelen kişilerin hem *amaçsal* hem *yapısal* bir "*bütünlük"* teşkil etmeleri, hem de bir "*hususiyet"* arz etmeleri şarttır. Bir örgütün başka bir örgütün şemsiyesi altına girmesi, aile ilişkileri çerçevesinde suç işlenmesi halinde bundan bağımsız bir örgütün var olup olmadığı, bir yasal örgütün hiyerarşisi kapsamında suç işleyen kimselerin nasıl değerlendirileceği gibi hususların tümü, ancak bu şekilde bir bakış açısıyla analitik bir değerlendirmeye konu olabilecektir. Amaçsal ve yapısal bütünlük ve hususiyet bir örgütün var olması için gerekli ise de yeterli değildir. Aynı zamanda örgütün içsel bir yapı olarak bir *hiyerarşik ilişkiler ağı* geliştirmesi de gereklidir. Nitekim, TCK m.220/f.7'de *"örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte..."* denilmesi ile de doğrudan bu hususa vurgu yapılmıştır. Son olarak örgütün varlığı için bir araya gelen ve bir hiyerarşi geliştiren sosyal yapının sadece bir ya da birkaç fiilin gerçekleştirilmesi için veya önceden belirlenmiş bir zaman ile sınırlı ve geçici olarak değil, amaçsal çerçeve içinde birden fazla ve sınırlandırılmamış/belirsiz sayıda fiili gerçekleştirmek ve önceden belirlenmemiş bir zaman dilimi için teşkil edilmesi gereklidir. *Süreklilik* olarak ifade edilen bu unsur, özellikle *"örgüt"* ile *"iştirak halinde işlenen suçların"* birbirinden ayrılmasında önemli bir kriter vazifesi görecektir.

2) Suç örgütü temelde örgüt kavramı üzerine bina edilmiş ise de bu örgütün ancak belirli vasıfları taşıması halinde bir suç örgütünü teşkil ettiği kabul edilecektir. Bu vasıflardan ilki ve en önemlisi hiç şüphesiz "*örgütün suç işleme amacında olması"*dır. Bu noktada dikkat edilmelidir ki suç örgütünün amacı soyut olarak *suç işlemek* değil, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek*tir. Bunun doğal sonucu olarak her örgütün *tip olarak somutlaştırılmış amaçları* vardır; başkasının

zilyetliğinde olan eşyaları onun rızası hilafına almak, insan öldürmek, mala zarar vermek gibi. Yalnızca bunların; ne zaman, kime karşı, ne şekilde işleneceği somutlaşmamıştır. Bunun ötesinde, örneğin örgütün ekonomik çıkar elde etmek için gerekli her türlü fiili işlemesi gibi bir savın, örgütsel amaç kavramı ile uyumlu olamayacağı şüphesizdir. Kuşkusuz bir örgütün pek çok amacı olabilir ancak kanun yalnızca bunlardan suç teşkil edenleri ile ilgilenmiştir. Dolayısıyla bir örgütün onlarca örgütsel amacı içinde yalnızca bir tanesinin dahi kanunun suç saydığı fiilleri işlemeyi teşkil etmesi, onun bir suç örgütü olması için kural olarak yeterlidir. Ancak, toplumsal hayatta örgütlerin, kuruluşlarına esas teşkil eden *amaçları* dışında, bunlarla bağlantılı ama kendi başlarına anlamları olmayan *ikinci derecede amaçları*nın da söz konusu olduğu görülmektedir. Birden fazla amaçla kurulan bu şekilde bir örgütte, örgütün *birincil amaçlarının* meşru nitelik taşımasına rağmen, örgütün bu nitelikteki amaçları söz konusu olmadıkça hiçbir anlamı olmayan, bu amaçlara bağımlı, kendilerinden kolayca vazgeçilebilecek ya da değiştirilebilecek, örgütün kurulması açısından zorunlu nitelik taşımayan *ikincil nitelikteki amaçların* kanundaki suç tipleri kapsamına girmesi bu tip örgütlere suç örgütü vasfı vermeyecektir.

3) Kanun, bir örgütün suç örgütü olarak nitelendirilebilmesi için iki koşul daha aramıştır. Buna göre örgüt *en az üç kişiden oluşmalı* ve *yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli* olmalıdır. Özellikle bu ikinci koşulun hukuki niteliği tartışmalıdır. Bu tartışmalara yönelik değerlendirmemiz neticesinde bizce bu ifade, hareketin konusunun, haliyle de tipik hareketin bir *niteliği*dir. Failler ancak, yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli bir örgüt yani bir suç örgütü kurarlarsa ya da bu vasıfta bir örgütü yönetirlerse işledikleri fiilin koruma objesi açısından tehlikeli olduğu kabul edilecektir. Bu çerçevede bizce kanunda belirtilen bu ifade, hareketin icra edilebilmesi için örgütün ulaşması gereken bir aşama, haliyle bu örgütü konu alan tipik seçimlik hareketlerin bir niteliğidir ve maddi unsura dahildir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması niteliği sağlanmadan, kurma ya da yönetme şeklinde tipik bir hareketin icra edilmeye başlanmasından da söz edilemeyecektir.

C- 1) Suç tipindeki iki seçimlik hareketten ilki olan *kurma*, kabaca örgüte ait parçaları bir araya getirip birleştirerek örgütü oluşturmak anlamına gelmektedir. Şüphesiz kurucular çoğu zaman kurdukları örgütün bünyesinde kalmaya devam ederler. Ancak bu, hukuken kurma hareketinin *ani hareketli* bir suça sebebiyet verdiği gerçeğini değiştirmeyecektir. Zira, örgüt kurma seçimlik hareketi açısından devam eden "örgüt kurma" hareketi değil, "kurulan örgütün kendisidir". Bu aşamadan sonra kurucuların örgütte yönetici veya üye olmaya devam etmeleri ayrı bir hareket tipi olup mütemadi olan da bu hareket tipidir. Ancak tüketen-tüketilen norm yönünden görünüşte içtima kuralları gereğince kurucu, ayrıca bir de yöneticilik veya üyelik nedeniyle cezalandırılmayacaktır. Yine belirtmemiz gerekir ki her nasılsa çoğunlukla aksi ifade ve tatbik edilmiş ise de kanun "*suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olunmasından*" bahsettiğinden örgütün kurulması aşamasında üyelikten ve haliyle yöneticilikten söz etmek mümkün değildir; bir suç örgütünün tamamıyla teşkili aşamasındaki tüm fiiller örgüt kurma seçimlik hareketi kapsamında mütalaa edilmelidir.

2) Kuruculuğun aksine *yöneticilik* mütemadi bir harekettir ve örgütün idaresine dair yetkinin kazanılması ile tamamlansa da bu aşamada sona ermeyip hukuken ya da fiilen kesintiye uğrayıncaya kadar devam eder. Bir kimsenin örgüt içinde yönetici olup olmadığının belirlenmesi açısından ise müphem ve yararsız ayrım kriterleri yerine örgüt biliminin verilerine başvurmak gerekmektedir. Örgüt bilimi ise yöneticiyi belirli fonksiyonları ifade eden kimseler olarak tanımlamıştır. Haliyle, bir örgütteki olağan yönetim fonksiyonları olarak "*fikri üretim, planlama, örgütleme, teşvik, haberleşme ve kontrol"* fonksiyonlarının tamamına zamansal olarak süreklileşmiş bir biçimde, tek başına ya da kolektif olarak sahip olan örgüt mensupları yönetici diğerleri ise üye sayılacaktır.

D) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçunun işlendiğinden söz edilebilmesi için failler *kasten* hareket etmelidir. Buna göre failler kuruluşunda yer aldıkları ya da yöneticisi oldukları birlikteliğin bir örgüt olduğunu, bu örgütün örgütsel amacının kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olduğunu, örgütü teşkil eden kişilerin kendisi ile birlikte en az üç kişiyi tamamladığını ve oluşturulan örgütün yapısı, üye sayısı ve araç gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olduğunu daha doğrusu bu nitelikte bir örgüt teşkil edilmek üzere bir araya gelindiğini bilmeli

ve istemelidir. Ancak suçun manevi unsurunun oluştuğundan söz edilebilmesi için failin kasten hareket etmesi yeterli değildir. Ayrıca tüm kurucuların, *kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla* hareket etmesi de gereklidir. Bu nedenle kastın dışında ayrıca, kanunun öngördüğü şekilde *amaç sübjektif unsuru* da aranacaktır. Bunun neticesinde, bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir.

E) Bu suç tipi açısından bir *hukuka uygunluk nedeninden* ise söz edilemez. Doktrinde, özellikle, kamu ajanlarının CMK m.139 çerçevesinde bir örgütün kuruluşuna iştirak edebileceği belirtilmiş ve hatta bu kapsamda suç işlemelerine olanak tanınması da önerilmiş ise de bizce, bir hukuk devletinde, idari sistem içinde yer alan herhangi bir faaliyetin hukuk kurum ve kurallarının tamamen reddi niteliğinde "suç işlemek amacına" matuf olması mümkün değildir. Bu nedenle kamu ajanlarının, bir kamusal faaliyet niteliğinde olacak şekilde suç işlemek amacıyla örgüt kurması ya da yine bu amaçla kurulmuş bir örgütü yönetmelerine cevaz verilmesi ve bunun herhangi bir suretle hukuka uygun sayılması mümkün değildir.

F) Suçun kanunda tanımlanmış tek nitelikli hali *örgütün silahlı olması*dır. Bu, örgüt mensuplarının silahlı olması ya da olmamasından farklı olarak bir örgütün silahı, eylemsel bir araç olarak benimseyip gerektiğinde örgüt mensuplarının üzerlerinde tasarruf imkanı olacak şekilde, kullanıma hazır olarak bulundurması anlamındadır. Eğer failler bu şekilde bir örgüt kurmuş ya da bu şekilde bir örgütü yönetmiş ise suçun basit haline göre daha ağır bir ceza ile cezalandırılacaklardır.

V- Söz konusu suç tipi açısından kanun, özel bir *mazeret nedeni* öngörmediğinden kusurluluğa ilişkin genel hükümler bu suç tipine de niteliğine uyduğu şekilde tatbik edilebilecektir. Bu çerçevede örneğin tehditle örgütün kuruluşuna katılmaya zorlanan kişinin, gerçekleştirdiği haksızlık yönünden kusurunun olmadığından söz edilebilecektir.

VI- A) Söz konusu suç tipine *teşebbüsün* mümkün olup olmadığı oldukça tartışmalı olup bizce suç bir *somut tehlike suçu* mahiyetinde olduğundan bu suç teşebbüs hükümlerinin tatbikine müsait değildir. Zira somut tehlike suçlarında hareket ancak kanunda öngörülen somut tehlikelilik vasfını gösterecek şekilde icra edilirse suçun icras edildiğinden söz edilebilecektir. Haliyle, eğer hareket bu niteliği göstermekte ise suç icra edilecek ve tamamlanacak, eğer bu niteliği hiç gösterememiş ise bu sefer de suçun icrasına hiç başlanmadığından söz edilecektir. Bu esas, suç

işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının tümü yönünden sonuç doğurur; bizce bu suç tiplerinin tamamı için teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

B) Suç tipi *çok failli* bir suç olmakla birlikte suça *azmettirme* veya *yardım etme* şeklinde iştirak hükümlerinin uygulanmasına bir engel yoktur. Doktrinde suça yardımın, hükmün yedinci fıkrasında bağımsız bir suç tipi olarak düzenlendiği ifade edilerek, bu suça yardım şeklinde iştirakin söz konusu olamayacağı iddia edilmiş ise de anılan hüküm yalnızca kurulmuş bir örgüt için geçerlidir. Örgüt kurma hareketine yardımda ise henüz kurulmuş bir örgüt söz konusu değildir. Öte yandan örgüt yönetme hareketi açısından da peşin bir kabulle hareket etmeyip, görünüşte içtima kurallarına göre, somut olay bazında bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

C) Suç işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri yalnızca TCK m.220-221'de düzenlenmiş değildir ve bu çeşit fiillerin düzenlendiği başkaca suç tipleri de bulunmaktadır. Bu suç tiplerinin kapsamına giren örgütlenme fiilleri açısından TCK m.220 hükümleri değil, ilgili suç tiplerine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu suç tipleri ile genel nitelikte olan TCK m.220 arasında, *özel norm – genel norm yönünden görünüşte içtima* ilişkisi söz konusu olduğundan, bu normlardaki özel unsurları veya özellikleri ihtiva eden bir fiil açısından yalnızca bu suç tipleri uygulanacak, eğer suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme fiili bu özel normlardan hiçbirinin kapsamına girmemekte ise ancak o durumda TCK m.220'de düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu oluşacaktır. Bu tespitin doğal sonucu olarak bu suç tipleri ile *fikri içtima* ilişkisi içine girebilecek bir suç tipi de söz konusu değildir. Ancak koşullarının oluşması halinde *zincirleme suç* hükümlerinin tatbikine engel yoktur.

VII- A) Kanunda düzenlenen ikinci suç tipi *suç örgütüne üye olmak*tır. Kanun, bu suç tipinde mevcut bir suç örgütüne üye olmak suretiyle dahil olunmasını cezalandırdığından, bu suç ancak bir suç örgütü tüm unsurları ile oluştuktan sonra işlenebilir ve haliyle bir örgüte kuruluş aşamasında üye olmak mümkün değildir. Diğer taraftan, örgüt düşüncesinin temel mantığı gereği bir örgüte tek taraflı üye olmak mümkün değildir; örgüte kabul iradesinin örgüt idaresi tarafından açık veya zımni olarak gösterilmesi gerekir. Ancak örgüt idaresinin, bu konuda bir ögüt üyesini yetkilendirmesine elbette bir engel yoktur. Failin örgüte üye olduğundan söz edebilmek için örgütün hiyerarşik bünyesine girmesi şartsa da bilfiil örgüt

faaliyetlerine katılması şart değildir. Örgütün, bu kimsenin üye olduğunu ve lazım olduğu zaman kullanılabileceğini bilmesi, bu kimsenin de verilecek emirleri ifaya hazır olması da örgüt üyeliği için yeterlidir. Failin örgüte dahil olması ile tamamlanan bu suç, sona ermeyip failin örgütten hukuken ya da fiiline ayrılmış sayılmasına kadar devam eder ve bu haliyle *mütemadi nitelikte bir suç*tur. Ancak her durumda suçun oluşabilmesi için failin, suç işlemek amacıyla kurulduğunu bildiği bir örgüte isteyerek dahil olması şarttır. Bu nedenle eğer fail, dahil olduğu yapının gerçekte bir suç örgütü olduğunu bilmemekte ise kastından söz edilemez. Bu hususta özellikle *çoklu örgütlenmelere dair sınır durumları*na dikkat etmek gerekmektedir. Her durumda, kanunun, suç örgütüne üyelik açısından failde kasta ek olarak suç işlemek amacı şeklinde ayrı bir sübjektif unsura yer vermediği hususuna dikkat etmek gerekmektedir. Bu nedenledir ki fail hangi amaçla olursa olsun bir suç örgütüne bilerek ve isteyerek üye olmuşsa suçun objektif ve sübjektif tipiklik unsurlarını sağlamış olacaktır. Bu nedenle suçun olası kastla işlenmesine de bir engel yoktur. Ancak eğer fail, suç örgütüne, CMK m.139 gibi bir *kanun hükmünü icra* amacıyla dahil olmakta ise tipik fiilin hukuka aykırılığından söz edilemeyecektir. Zira kanunun hükmü, suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu açısından değil ama "suç işleme amacı" şeklinde bir haksızlık unsuruna yer vermeyen suç örgütüne üye olma suçu açısından bir *hukuka uygunluk nedeni*dir.

B) Kanun, bu suç tipi açısından da örgütün silahlı olmasını, bir nitelikli hal olarak kabul etmiştir. Zaten bu nitelikli hal yalnızca ilk iki fıkradaki suç tipleri için uygulanabilecektir. Bu hükmün, diğer iki suç tipi açısından uygulanma imkanı yoktur. Kusurluluğu kaldıran mazeret nedenleri açısından ise uygulama farklılıkları olmakla birlikte bu suç tipi, bir önceki kısımda incelenen suç tipi ile benzer özellikler gösterir.

C) Bu suç tipine *iştirak* açısından, artık burada kurulmuş bir örgüt söz konusu olduğundan ve bir kimseyi örgüte üye olmaya azmettirmek veya bu fiiline yardım etmek, aynı zamanda, "örgüte üye kazandırmak suretiyle bu örgüte yardım etmek" niteliğinde olduğundan, bu suç tipi açısından azmettirme ve yardım etme hükümlerinin tatbiki mümkün değildir. Suçların içtimaı açısından ise suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme suçu ile paralel bir sistematik takip edilebilirse de detaylarda önemli farklılıkların olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

VIII- Maddenin altıncı fıkrasında *suç örgütü adına suç işleme* fiili bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bir kimsenin bu suç tipinin faili olabilmesi için *suç örgütünün mensubu olmaması gerektiği* gibi söz konusu suç örgütünün de *silahlı bir suç örgütü* olması gereklidir. Burada bir suç örgütü adına hareket etmekten söz edildiğinden örgüt ile fail arasında bir *icap - kabul ilişkisi* söz konusu olmalıdır. Bu icap doğrudan faile olabileceği gibi *açık icap* şeklinde, kabul eden herkese yönelik de olabilir. Fail bu icabı kabul ederek, örgütün icrasını istediği bir suç tipini gerçekleştirirse, hem işlediği suçtan hem de suç örgütü adına suç işleme suçundan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Burada işlenen suç ile bunu örgüt adına işleme suçunun birbirinden bağımsız olduğu husus göz ardı edilmemelidir. Her durumda söz konusu suç tipi de ancak *kasten* işlenebilir ve suçun mahiyeti gereği, herhangi bir hukuka uygunluk nedeninden söz etmeye olanak yoktur. Ancak mazeret nedenlerinin bir kısmının bu suç tipi açısından uygulanabilmesi ve failin işlediği suç nedeniyle kusurunun bulunmadığından söz edilebilmesi mümkündür.

IX- Maddenin yedinci fıkrasında, örgüt mensubu olmayan kimselerin *örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmeleri* bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için bir suç örgütüne yardım mahiyetinde bir fiilin işlenmesi gereklidir. Kanunun kabul ettiği sistematik dahilinde bu yardımın da bizatihi örgütün kendisine yapılması aranacaktır. Ancak şüphesiz, örgüte, bir mensubu üzerinden de yardım yapılabilir. Ancak burada her bir örgüt mensubunun "örgütsel sahadaki davranışları" ile "bu sahada olmayan davranışları" birbirinden ayrılmalı ve ona göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Her durumda söz konusu suç tipi de ancak *kasten* işlenebilir. Bunun için failin, bir örgüte yardım ettiğini ve bu örgütün de kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulduğunu bilmesi şarttır. Bu noktada *çoklu örgütlenmelere dair sınır durumlarına* dikkat etmek gerekmektedir. Özellikle failin yasal bir örgüte yardım ettiğini düşündüğü ve bu örgütün bünyesinde bir suç örgütünün gizlendiğini bilmediği hallerde kastından da söz edilemeyecektir. Bunun, oldukça kompleks ilişkiler çerçevesinde ayrımın son derece zor olduğu örnekleriyle karşılaşmak her zaman mümkündür. Yine dikkat edilmelidir ki kanun suç örgütüne *bilerek ve isteye*rek yardım edilmesini özellikle vurguladığından bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir. Bu suç tipinde kanunun hükmünü icra şeklinde bir hukuka uygunluk sebebinden söz edilebilecektir. Örneğin bir doktor bilerek ve

isteyerek bir örgüt mensubunu tedavi etmiş olsa bile fiili, kanunun hükmünü icra mahiyetinde olduğundan hukuka aykırı sayılamayacaktır.

X- Kanun, maddede tanımlı dört suç tipi açısından da *etkin pişmanl*ık hükümlerine yer vermiştir. Bu hükümlerden biri *(f.4)* tüm suç tipleri açısından uygulanabilecek *cezayı kaldıran* ve *cezayı azaltan* etkin pişmanlık kurallarını ihtiva etmekte iken, biri *(f.1)* yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme, diğer ikisi *(f.2 ve f.3)* ise yalnızca suç örgütüne üye olma suçu açısından uygulanabilecektir. Bu hükümlerin her birinin kendine has bir düzenleme mantığı, haliyle de özel uygulama koşulları bulunmaktadır. Ancak tamamına dair koşuların, etkin pişmanlık kavramının genel niteliğine uygun şekilde yorumlanması ve uygulanmasına dikkat edilmelidir.

XI- A) Suç örgütleri elbette kanunun suç saydığı fiilleri işlemek için kurulurlar. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suç tipinin, cari olacak sorumluluk rejimi açısından bir farklılık taşıması söz konusu değildir. Ancak TCK m.220/f.4 ve 5'de kanun koyucu iki özel hükme yer vermiş olup bu hükümlerden ilkine göre örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacaktır. Buna göre, örgütün faaliyeti çerçevesinde örneğin yağma suçu işlenmiş ise fail hem örgüt kuruculuğu, yöneticiliği veya üyeliğinden hem de işlediği yağma suçundan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Burada asıl sorun, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suça ilişkin düzenlemede "suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi" ihtimalinin ayrıca bir "nitelikli hal" olarak gösterilmesi noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu halde bileşik suç hükümlerinin uygulanması gerektiği aksi halde *ne bis in idem* ilkesine aykırı bir uygulama yapılacağı iddia edilmiştir. Soruna bileşik suçun hukuki niteliği açısından bakıldığında ise farklı bir manzara ortaya çıkmaktadır. Gerçekten, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarında kanun, suç teşkil eden birden fazla ve sayısı belirsiz fiili, bir organizasyon çerçevesinde işlemek üzere örgütlenen kimselerin, bu fiillerinin toplumu oluşturan tüm kişilerin düzen, barış ve güvenlik içinde yaşama haklarını ihlal etmesini önlemeyi amaçlamaktadır. Oysa bir suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde nitelikli hal olarak düzenlenmesinde farklı bir hukuksal değer korunmamakta, sadece o suçun bu haliyle daha kolay, daha etkili ve daha sistematik işlenmesi olasılığı, suçun basit haline nazaran daha ağır cezalandırılmaktadır.

Dolayısıyla burada bir bileşik suç halinden bahsedilemeyeceği gibi yine bu mantık, söz konusu uygulamanın ne bis in idem ilkesi ile çelişmediğini de göstermektedir.

B) Asıl tartışmalı mesele ise örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılacağına dair beşinci fıkradır ve eleştiri gerekçeleri ve çıkış noktaları birbirinden çok farklı pek çok görüş olsa da neticede hepsi, bu fıkranın değiştirilmesi ya da tamamen kanun metninden çıkarılması gerektiği sonucuna varmaktadır. Esasen suç örgütlerinin öznel nitelikleri ve suç teşkil eden fiilleri işlemek için kurulan ve aynı mantıkla idare edilen birer mekanizma olmaları gerçeği karşısında, örgüt yöneticisinin, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı sorumlu olmasını kabul etmek gereklidir. Ancak tüm örgüt tipleri açısından, somut olaya göre azmettirme ve yardım etme hükümlerini dışlayacak şekilde, işlenen her fiilden, tüm örgüt yöneticilerini fail olarak sorumlu tutmak da isabetli değildir.

XII- A) Bu tespitlerimiz çerçevesinde normatif anlamda bir takım önerilerde bulunmamız da gerekmekte olup bunlara yine 5. fıkra ile başlamamız isabetli olacaktır. Bir önceki paragrafta belirttiğimiz husus çerçevesinde biz de söz konusu hükmün tamamen kanun metninden çıkarılması gerektiğine ilişkin görüşlere katılıyoruz. Gerçekten, örgüt yöneticilerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar açısından sorumluluğu, somut olayın özelliklerine göre tatbik edilecek genel hükümlere göre de sorunsuz bir şekilde tespit edilebilir. Bu nedenle bu şekilde sorunlu bir iştirak hükmüne, hem de temelde hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarına ilişkin kanun maddesinde yer vermek isabetli görünmemektedir.

B) Diğer taraftan, birer bağımsız suç tipleri olmasına rağmen suç örgütü adına suç işleme ve suç örgütüne yardım etme fiilleri açısından, madde içi atıflar nedeniyle oldukça karmaşık bir yaptırım sistemi söz konusu olup bizce bu şekilde çetrefilli bir normatif sistem yerine bu suç tipleri açısından bağımsız ceza aralıklarının belirlenmesi daha isabetli olacaktır.

C) Yine bu iki suç tipi faillerinin, etkin pişmanlık açısından, örgüt mensubu kimselere ilişkin normlara eklenmesi ve bunlara dair koşullara tabi tutulması da bizce isabetli değildir. Nitekim mevcut düzenlemede bu kimselerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmeleri için "örgütün yapısı" ve "faaliyetleri çerçevesinde

işlenen suçlar hakkında" bilgi vermelerinin aranmasının, bu kimselerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmalarını neredeyse imkansız hale getirdiği açıktır. Bu nedenle bizce, bu kimseler açısından, bunlara özgü ve durumlarına uygun etkin pişmanlık hükümlerinin ihdas edilmesi gerekmektedir.

D) Yine etkin pişmanlık açısından, örgütten ayrılan ve TCK m.221/f.2 hükmünden isifade etmek isteyen üyelerin mutlak suretle ilgili makamlara bir bildirimde bulunması gerekliliğinin aranması, pek çok somut olay açısından isabetsiz sonuçlar doğurmaya elverişlidir. Gerçekten, yıllar önce kendi isteği ile örgütten ayrılan bir kimsenin, bilahare yakalanması halinde, sırf zamanında bildirimde bulunmadığı için etkin pişmanlık hükmünden yararlanamaması, *olması gereken hukuk* açısından oldukça sıkıntılıdır. Bu nedenle bizce, söz konusu bildirimde bulunma koşulunun kaldırılarak, bunun ilgili makamlarca tespitinin yeterli kabul edilmesi doğru olacaktır.

XIII- Son tahlilde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının, ceza hukuku uygulaması noktasında en tartışmalı alanlarlardan birini teşkil ettiği şüphesizdir. Bu tartışmalar gerek normun suç teorisi açısından analizi gerekse de uygulanması noktasında bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da yapılmaya devam edilecektir. Ancak her durumda kişilerin, başkalarına ait ve ceza normları ile korunan hukuksal değerleri ihlal eden eylemlerde bulunmak açısından belirli bir organizasyon çerçevesinde bir araya gelmeleri, bu suç tipleri ile korunan hukuksal değerlerden bağımsız olarak, kamu düzeni, kamu barışını ve kamu güvenliğini tehlikeye sokmakta olduğu ve bu suretle kişilerin *barış ve huzur içinde yaşama hakkını* ihlal ettiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Zira bu tespit, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçlarının kanunlarda işlenmesi amaçlanan suç tiplerinden bağımsız olarak düzenlenmelerinin de temel gerekçesidir. Bu nedenle hükmün yorumlanması ve uygulanması açısından bu temel gerekçe hiç bir durumda göz ardı edilmemeli ve söz konusu maddeler bu gerekçe ile uyumsuz şekilde yorumlanmamalı ve uygulanmamalıdır.

KAYNAKÇA

Akgündüz, Said Nuri : "Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Akkaya, Çetin : **Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara, Adalet, 2010.

Aksoy İpekçioğlu, Pervin : **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Ankara, Seçkin, 2009.

Alacakaptan, Uğur : "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004.

Alacakaptan, Uğur : "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurma Suçu", **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004.

Albini, Joseph L. McIllwain, Jeffrey Scott: **Deconstructing Organized Crime: An Historical and Theoretical Study**, North Carolina, McFarland, 2012.

Aleo, Salvatore : **Sistema Penale e Criminalità Organizzata, Le Figure Delittuose Associative**, Terza Ed. , y.y., Giuffre, 2009.

Aleo, Salvatore : "Delitti Associativi e Criminalità Organizzata. I Contributi della Teoria Dell'Organizzazione", **Rassegna Penitenziaria e Criminologica**, n.2012/3, ss.7-41, Roma, 2012.

Ambos, Kai : "The Fujimori Judgment: A President's Responsibility for Crimes Against Humanity as Indirect Perpetrator by Virtue of an Organized Power Apparatus", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9 no: 1, ss. 137-158, Oxford University Press, 2011.

Andress, David : **The French Revolution and the People**, London, A&C Black, 2006.

Antolisei, Francesco : **Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale**, C.:II, Undicesima Edizione, İntegrata e Aggiornata a Cura di Luigi Conti, Milano, Giuffre, 1995.

Antolisei, Francesco : **Manuale Di Diritto Penale, Parte Generale**, Sedicesima Edizione, Aggiornata e İntegrata a Cura di Luigi Conti, Milano, Giuffre, 2003.

Arslan, Mustafa : "Organize Suç Örgütleri ve Terör Örgütleri Arasındaki Yakınlaşma, İşbirliği ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009.

Artuk, M.Emin, Gökcen, Ahmet, Yenidünya Caner : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara, Adalet, 2016.

Avcı, Mustafa : **Osmanlı Hukuku'nda Suçlar ve Cezalar**, İstanbul, Gökkubbe, 2004.

Avcı, Mustafa : "Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Türk Hukukunda Örgütlü Suç Kavramı", **Hukuk ve Adalet**, Yıl:2, S.:5, Nisan 2005.

Aydın, M. Akif : **Türk Hukuk Tarihi**, 7. Baskı, İstanbul, Beta, 2009.

Ayiter, Kudret : "Roma Ceza Hukukunda Quaestiones Perpetuae ve Cognitio Extra Ordinem", **Ord. Prof. Dr. Ahmet Esat Arsebük'ün Anısına Armağan**, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1958.

Aytaç, Ömer : "Örgütler: Sosyolojik Bir Perspektif", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:14, S:1, ss.:189-217, Elazığ, 2004.

Baba, Yasemin : **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi No:1, İstanbul, On İki Levha, 2013.

Badiğinli-Okan, Betül: "İslam Ceza Hukuku'nda Hırabe (Eşkıyalık) Suçunun Mahiyeti ve Hukuki Sonuçları", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.

Bauer, Susan Wise : **Antik Dünya Tarihi**, çev: Mehmet Moralı, İstanbul, Alfa 2013.

Bauer, Susan Wise : **Ortaçağ Dünyası**, çev: Mehmet Moralı, İstanbul, Alfa 2014.

Bayraktar, Köksal : "Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine Cürümler", **Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu (22-26 Mart 1976)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü, 1977.

Bayraktar, Köksal : **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, Doçentlik Tezi, İstanbul İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.

Bekar, Elif : **Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali**, Ankara, Seçkin, 2013.

Bekar, Elif : "Objektif Cezalandırılabilme Koşulları Bağlamında Türk Ceza Kanununda Yer Alan Suçlar", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2016.

Beken,Tom Vander
Savona, Ernesto U.
Korsell, Lars E., vd. : **Measuring Organised Crime in Europe**, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2006.

Blok, Anton : "Reflections on the Sicilian Mafia: Peripheries and Their Impact on Centres", **Organized Crime: Culture, Markets and Policies**, Editors: Diana Siegel, Hans Nelen, yy., Springer, 2008.

Bohlander, Michael : **Principles Of German Criminal Law**, Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2009.

Boister, Neil : "The UN Convention against Transnational Organized Crime 2000", **International Law and Transnational Organised Crime**, Edited by. Pierre Hauck, Sven Peterke, Oxford, Oxford University Press, 2016.

Boscarelli, Marco : "Associazione per Delinquere", in: **Enciclopedia Del Diritto**, C.III, ss.865-873, Milano, Giuffre, 1958.

Boscarelli, Marco : **Compendio di Diritto Penale- Parte Generale**, Ottava Edizione, Milano, Giuffre, 1994.

Bostancı Bozbayındır,
Gülşah : **Ceza Hukukunda Haksız Tahrik**, İstanbul, Beta, 2015.

Boyle, Kevin : "Thought, Expression, Association and Assembly" , **International Human Rights Law**, Ed: Daniel Moeckli, Sangeeta Shah, Sandesh Sivakumaran, New York, Oxford University Press, 2010.

Calderoni, Francesco : **Organized Crime Legislation in the European Union**, Berlin, Springer, 2010.

Canestrari, Stefano
Cornacchia, Luigi
De Simone, Giulio : **Manuale di Diritto Penale Parte Generale**, Bologna, Il Mulino, 2007.

Carcano, Domenico : **Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale**, Milano, Giuffre, 2010.

Centel, Nur
Zafer, Hamide
Çakmut, Özlem : **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 6. Bası, İstanbul, Beta, 2010.

Centel, Nur
Zafer, Hamide : **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yenilenmiş ve gözden geçirilmiş 9. bası, İstanbul, Beta, 2012.

Clarkson, C.M.V. : **Understanding Criminal Law,** Fourth Edition, London, Sweet-Maxwell, 2005.

Cohn, Samuel Kline : **Popular Protest in Late-Medieval Europe: Italy, France and Flanders**, Manchester, Manchester University Press, 2004.

Coriddi, Jenna L. : **Organized Crime and Its Origins: A Comparative Case Study**, Chapel Hill, University of North Carolina, 2007.

Çağıl, Orhan Münir : "Garp Hukuk Tarihinde Cermen Devri", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:23, S.1-2, İstanbul,1958.

Çakın, Özgür : "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.

Daragenli, Vesile Sonay: "Organize Suçluluk", **Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler (26-27 Mart 1997)**, İstanbul, 1998.

Daragenli, Vesile Sonay: "Tehlike Suçları", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü**, İstanbul, 1998.

Değirmenci, Olgun : **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu)**, Ankara, Turhan, 2007.

Delpino, Luigi
Pezzano, Rocco : **Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale**, XXIII. Edizione, Napoli, Simone, 2016.

Demirbaş, Timur : **Kriminoloji**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, 2005.

Demirbaş, Timur : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Seçkin, 2014.

Demirel, Muhammed : **Amirin Emri**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi, İstanbul, XII Levha, 2014.

De Than, Claire
Heaton, Russell : **Criminal Law**, 4th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2013.

Doğan, Koray "Tehlike Suçu ile Zarar Suçu Arasındaki Suçların İçtimaı Sorunu", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)**, Yıl: 5, S.: 16, ss.179-208, Ankara, Ocak 2014.

Doğru, Osman : "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Uygulamasında Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi (TBBD)**, S.:64, Ankara, 2006.

Dönmezer, Sulhi
Erman, Sahir : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, Genel Kısım, C:I, 13. Bası / C:II, 11.bası, İstanbul, Beta, 1997.

Dülger, Murat Volkan : **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Ankara, Seçkin, 2011.

Drage, Geoffrey : **The Criminal Code of The German Empire**, New Jersey, The Lawbook Exchange Ltd., 2005.

Drew, Katherine Fischer: **The Lombard Laws**, 5th paperback printing, The University of Pennsylvania Press, Cinnaminson, 1996.

Duff, P.W. : **Personality in Roman Private Law**, Cambridge, Cambridge University Press, 1938.

Dursun, İsmail : "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

Dursun, Selman : "Türk Ceza Hukuku'nda Emrin İfasının Hukuki Niteliğinin Alman ve İtalyan Ceza Hukuku'yla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GÜHFD)**, C:18, S:2, ss.203-252, Ankara, Nisan, 2014.

Dursun, Selman
Bozbayındır, Emrah : "Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Manevi Unsurları Meselesi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: LXXIII, S:1, ss.63-90, İstanbul, 2015.

Dutertre, Gilles : **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler**, Ankara, Avrupa Konseyi Yayınları, 2007.

Ebu Zehra, Muhammed: **İslam Hukukunda Suç ve Ceza**, C:I, çev:İbrahim Tüfekçi, İstanbul, Kitabevi, 1994.

Elliott, Catherine : **French Criminal Law**, Cornwall, Willan Publishing, 2001.

Erdem, Fazıl Hüsnü : "TCK'nun 312. Maddesinin Koruduğu Hukuksal Değerin Kısa Bir Analizi: Türk Devlet Düzeni ve Demokratik Kamu Düzeni", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C:52, S:1, Ankara, 2003.

Erdem, Mustafa Ruhan: "Organize Suçluluk", **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı-2000**, C.II, ss.159-172, Ankara, 2000.

Erdem, Mustafa Ruhan: **Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri**, Ankara, Seçkin, 2004.

Erdem, Mustafa Ruhan: "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik Kurumu ve TCK m.220/5", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)**, C:2, S.1-2, ss.11-30, İstanbul, 2014.

Erel, Kemalettin : "Yargıtay Kararları Işığında Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.III, Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan**, Yayına Hazırlayanlar: Eric Hilgendorf, Yener Ünver, İstanbul, ss.380-398, Yeditepe Üniversitesi Yayını, 2010.

Erem, Faruk : "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C:12, S.3-4, ss.50-58, Ankara, 1955.

Erem, Faruk : "Ümanist Doktrin Açısından Özel Kast", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, C.26, S.1, ss.1-4, Ankara, 1969.

Erman, Sahir : **Ticari Ceza Hukuku C.V- Kaçakçılık Suçları**, İstanbul, 1981.

Ersan, Aykut : "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası C: LXXI S:1, Prof. Dr. Füsun Sokullu-Akıncı'ya Armağan**, alt-cilt:1, ss. 381- 407; İstanbul, 2013.

Evik, Vesile Sonay : **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul, Beta, 2004.

Evik, Vesile Sonay : "Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, ss.365-396, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004.

Evik, Vesile Sonay : "Silahlı Örgütlenme Suçu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GsÜHFD)**, 2006/1, ss.101-133, İstanbul, Aralık 2007.

Evik, Vesile Sonay : "Örgütlenme Suçları ve İştirak", **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku**, Cilt III, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın No 18, İstanbul, 2010.

Evik, Vesile Sonay : **Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, İstanbul, XII Levha, 2011.

Evik, Vesile Sonay : "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD), Cilt 19, Sayı:2, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan**, İstanbul, 2013.

Frassetto, Michael : **Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation**, California, ABC-CLIO Inc., 2003.

Freeman, Charles : **Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları**, çev: Suat Kemal Angı, 3.Baskı, Ankara, Dost, 2010.

Gelir, Burcu : "1680-1700 Tarihleri Arasında Ayntab (Gaziantep) Şehrinde Asayiş Problemleri ve İslam-Osmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

Gillies, Peter **The Law of Criminal Conspiracy**, Second edition, Sydney, The Federation Press, 1990.

Gökcen, Ahmet : **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, İstanbul, 1989.

Gökcen, Ahmet : "Kamu Barışına Karşı Suçlar", http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc (çevrimiçi), 15.06.2014.

Göktürk, Neslihan : **Fikri İçtima (Suçların İçtiması)**, Ankara, Adalet, 2013.

Gözübüyük, Şeref
Gölcüklü, Feyyaz : **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, 11. Ek Protokole Göre Hazırlanıp Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, Turhan, 2003.

Günal, Yılmaz : **Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, 1976.

Günday, Metin : **İdare Hukuku**, 9. baskı, Ankara, İmaj, 2004.

Güvel, Enver Alper : **Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması**, İstanbul, Roma Yay., 2004.

Hafızoğulları, Zeki
Kurşun, Günal : "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, sayı:71, Ankara, 2007.

Hafızoğulları, Zeki
Özen, Muharrem : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Topluma Karşı Suçlar**, Ankara, Us-A Yayıncılık, 2012.

Hall, Gerome : **Generel Principles of Criminal Law**, Second Edition, New York, The Bobbs-Merrill Company, 1960.

Hakeri, Hakan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. Baskı, Ankara, Adalet, 2016.

Hanson, Paul R. : **Historical Dictionary of the French Revolution**, Maryland, Scarecrow Press, 2004.

Heinrich, Bernd : **Ceza Hukuku Genel Kısım, C:I-II**, Ed: Yener Ünver, Çev: Komisyon, Ankara, Adalet, 2014(C:I), 2016(C:II).

Hicks, Herbert G. : **Örgütlerin Yönetimi- Sistemler ve Beşeri Kaynaklar Açısından**, c.I, çev: Osman Tekok, Bintuğ Aytek, Birol Bumin, Ankara, Turhan, 1979.

Hunter, William Alexander: **A Systematic And Historical Exposition Of Roman Law in The Order Of A Code**, Translated To English:John Ashton Cross, 4. Baskı, London, Sweet & Maxwell, 1803.

İçel, Kayıhan : **Suçların İçtiması**, İstanbul, Sermet, 1972.

İçel, Kayıhan : "Sunuş Konuşması", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Hazırlayan: Yener Ünver, ss.7-10, İstanbul, Beta, 2002.

İçel, Kayıhan
Akıncı, Füsun-Sokullu
Ünver, Yener
Erman, R. Barış
Sınar, Hasan : **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku**, İstanbul, Beta, 1999.

İçel, Kayıhan
Akıncı, Füsun Sokullu
Özgenç, İzzet
Sözüer, Adem
Mahmutoğlu, Fatih Selami
Ünver, Yener : **Suç Teorisi**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, Beta, 2004.

Insolera, Gaetano : **Diritto Penale e Criminalità Organizzata**, Bologna, Il Mulino, 1996.

Insolera, Gaetano : **L'associazione per Delinquere**, Padova, CEDAM, 1983.

İçli, Tülin Gülşen : **Kriminoloji**, Gözden geçirilmiş 7. baskı, Ankara, Seçkin, 2007.

İpek, Nurcan : "Roma Hukukunda Gasp: *Rapina"*, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, İstanbul, 1998.

Jain, Neha : "Individual Responsibility for Mass Atrocity: In Search of a Concept of Perpetration", **The American Journal of Comparative Law**, no:61(4), ss.831-871, Washington DC, 2013.

Jescheck, Hans-Heinrich : **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, Çev: Feridun Yenisey, İstanbul, Beta, 2007.

Kalabalık, Halil : **İnsan Hakları Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2009.

Kangal, Zeynel T. : **Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu**, Ankara, Seçkin, 2010.

Kangal, Zeynel T. : "Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları", **İÜHFM**, C:LXVIII, S.:1-2, ss.151-167, İstanbul, 2010.

Karakehya, Hakan : **İradilik Unsuru Bağlamında Ceza Hukukunda Kast**, Savaş, Ankara, 2010.

Karan, Ulaş : "İfade Özgürlüğü Hakkı", in: **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme**, Ed: Sibel İnceoğlu, 3. Bası, İstanbul, Beta, 2013.

Karcılıoğlu, Kaan : "Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Suç İşlemek Amacıyla Kurulan Örgütün Unsurları", **Suç ve Ceza - Ceza Hukuku Dergisi**, S.1, Ocak-Şubat-Mart 2011, Türk Ceza Hukuku Derneği, ss.85-132, İstanbul, 2011.

Kavlak, Cihan : **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. baskı, Ankara, Seçkin, 2013.

Kaya, İbrahim : **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara, Usak, 2005.

Keklik, Ramazan : **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık**, Ankara, Adalet, 2016.

Kitapçıoğlu, Tülay : **Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Soruşturmanın Sonuçlandırılması**, Legal, İstanbul, 2014.

Koca, Mahmut
Üzülmez, İlhan : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. Bası, Ankara, Seçkin, 2016.

Kocasakal, Ümit : **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul, Vedat, 2004.

Kocasakal, Ümit : "Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282.Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu", in: **Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı**, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet, 2008.

Köroğlu, Hasan : **Örgütlü Suçluluk, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara, Seçkin, 2001.

Kretschmer, Bernhard : "Classification and Fundamental Principles of the German Section 129a StGB", in: **German Law Journal**, vol.13 no.9, ss.1016-1036, Charlottesville, 2012.

Kunter, Nurullah : **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1954.

Küçük, Eşref : "Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukukî Durumu", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Roma Özel Hukuku) Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005.

Lattanzi, Giorgo
Lupo, Ernesto : **Codice Penale, Rassegna di Giurisprudenza e di Dottrina, Volume IX, I delitti Contro L'ordine Pubblico e I delitti Contro L'incolumita Pubblica, Libro II, Artt.414-452**, A cura di Gustavo Barbalinardo, Stefano Benini, Giuseppe Borrelli, Cecilia Del Re, coordinamento di Marco Gambardella, Milano, Giuffré, 2010.

Lippman, Matthew : **Esential Criminal Law**, Second Edition, California, SAGE, 2017.

Long, George : "Collegia", **A Dictionary Of Greek And Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842.

Long, George : "Furtum", **A Dictionary Of Greek And Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842.

Long, George : "Vis", **A Dictionary Of Greek And Roman Antiquities**, London, C.C. Little and J. Brown, 1842.

Mahmutoğlu, F. Selami: "Kusurluluk Prensibi Açısından Azmettirenin Ceza Sorumluluğu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXIII, S.1-2, s.57-112, İstanbul 2005.

Mahmutoğlu, F. Selami
Karadeniz, Serra : **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi**, İstanbul, Beta, 2017.

Majno, Luigi : **Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları**, C:III, Ankara Yargıtay Yayınları, 1981.

Maljevic, Almir : **'Participation in A Criminal Organisation' And 'Conspiracy', Different Legal Models Againist Criminal Collectives**, Max-Planck-İnstitut Für Auslandisches Und Internationales Strafrecht, Berlin, Duncker & Humblot, 2011.

Manzini, Vincenzo : **Trattato Di Diritto Penale Italiano**, Volume Sesto, Quinta Aggiornato Da Pietro Nuvolone E Gian Domenico Pisapia, Torino, Utet, 1983.

Mantovani, Ferrando : **Diritto Penale Parte Generale**, Settima edizione, Padova, CEDAM, 2011.

Marani, Simone : **I Delitti Contro L'ordine e L'incoluminità Pubblica**, yy., Giuffre, 2008.

Monaghan, Nicola : **Criminal Law**, 4th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2016

Nuotio, Kimmo : "Theories of Criminalization and The Limits of Criminal Law:A Legal Culturel Approce", in: **The Boundaries of The Criminal Law**, Ed: R.A. Duff vd., New York, Oxford Univesty Press, 2010.

Okka, Sevinç : "İslam Hukuku ve Osmanlı Uygulaması'nda Devlete İsyan (Bağy) Suçu", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Türk Hukuk Tarihi Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1997.

Okoth, Juliet R. Amenge: **The Crime of Conspiracy in International Criminal Law**, The Hague, Asser Press, 2014.

Ozansü, M. Cemil : **Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk**, Ankara, Seçkin, 2007.

Ozansü, M. Cemil : **Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması ve Rasyonelleşmesi**, İstanbul, On iki Levha, 2014.

Öktem, Emre : "Uluslararası Hukukta Terörizm", in: **İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, C:, S:5,ss.133-147, İstanbul, 2004.

Önder, Ayhan : **Ceza Hukuku Dersleri**, Filiz, 1992.

Önder, Ayhan : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş Ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, Filiz, 1994.

Özbek, Veli Özer : **Organize Suçlulukla Mücadelede Kullanılan Gizli Görevlinin Görevin Gerektirdiği Suçlar Bakımından Cezalandırılabilirliği**, Ankara, Yetkin, 2003.

Özbek, Veli Özer : "Türk Hukuku'nda Gizli Soruşturmacının Ceza Sorumluluğu", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)**, C.:2, S.:1-2, ss.135-155, İstanbul, 2014.

Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar, Tepe, İlker : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar, Tepe, İlker : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10.Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Özek Çetin, : "Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümlerde Cezalandırılan Hazırlık Hareketleri (TCK. Mad. 168–171)", **İHFM**, C:XXIX S.:3, ss.458-520, İstanbul,1963.

Özek, Çetin : **Türk Ceza Kanununun Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar**, İstanbul, Sulhi Garan, 1976.

Özek, Çetin : "Organize Suç", **Prof. Dr. Nurullah Kunter Armağanı**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, No:716, İstanbul, Beta, 1998.

Özen, Muharrem : **Genel Tehlike Yaratan Suçlar**, Ankara, US-A, 2010.

Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12. Bası, Ankara, Seçkin, 2016.

Özgenç, İzzet : **Suç Örgütleri**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, Ankara, Seçkin, 2013.

Özgenç, İzzet : **Suç Örgütleri**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Bası, Ankara, Seçkin, 2017.

Özgenç, İzzet : **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara, Seçkin, 2002.

Özgenç, İzzet : "Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası (İHFM)**, C:LV, S:3, İstanbul, 1997.

Öztürk, Bahri
Erdem, Mustafa Ruhan: **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, TCK Değişikliklerine Göre Yenilenmiş 16. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Öztürk, Saygı : **Örgüt Pazarı**, 2. bası, Ankara, Bilgi, 2013.

Övgü, Pınar : "IŞİD, sanat eserlerini İtalyan mafyası aracılığıyla satıyor", http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37676755, (çevrimiçi), 18.10.2016.

Padfield, Nicola : **Criminal Law**, 10th Edition, Oxford, Oxford University Press, 2016.

Parlar, Ali,
Hatipoğlu, Muzaffer : **Açıklamalı – Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C:III, Ankara, Seçkin, 2003.

Paoli, Letizia : "The Decline of the Italian Mafia", **Organized Crime: Culture, Markets and Policies**, Editors: Diana Siegel, Hans Nelen, yyy., Springer, 2008.

Patolano, Vincenzo : **L'Associazione per Delinquere**, Napoli, Casa editrice Jovene, 1971.

Ranieri, Silvio : **Manuale di Diritto Penale, Volume Primo: Parte Generale**, Padova, CEDAM, 1968.

Ram, Christopher D. : "The 2000 United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Palermo Convention)", **Organized Crime, From Trafficking to Terrorism,** Vol.I, Ed: Frank G. Shanty, ss.398-402, California, ABC-Clio, 2008.

Romano, Bartolomeo : "Il Diritto Penale Della Criminatà Organizata", in: **Diritto Penale e Processo**, no:9/2013, ss.1013-1019, Milano, 2013.

Roxin, Claus : "Crimes as Part of Organized Power Structures", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9 no:1, ss. 193-205, Oxford University Press, 2011.

Rusell, Bertrand : **İktidar**, çev:Mete Ergin, 4. basım, İstanbul, Cem, 2002.

Sabetti, Filippo : **Village Politics and the Mafia in Sicily**, Montreal, McGill-Queen's Press University Press, 2002.

Sancar, Türkan Yalçın : **Çok Failli Suçlar**, Ankara, Seçkin, 1998.

Sancar, Türkan Yalçın : "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda 'Zincirleme Suç'", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, **(TBBD)**, S.70, ss.244-259, Ankara, 2007.

Sanford; Henry Shelton: **The Different Systems of Penal Codes in Europe: Also, a Report on the Administrative Changes in France, Since the Revolution of 1848**, B. Tucker, Senate Printer, 1854.

Santoro, Arturo : **Manuale Di Diritto Penale-III, Parte Speciale: Delitti Contro La Società**, Torino, Unione Tıpografico-Editrice Torinese, 1965.

Sarıtaş, Erkan : "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku'nda Organize Suçlarla İlgili Düzenlemeler", **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2008.

Sarıtaş, Erkan : "Toplumsal Norm ve Ceza Yaptırımının Doğası Üzerine", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İHFM)- Prof. Dr. Füsun Sokullu-Akıncı'ya Armağan**, Cilt: LXXI, S:1, ss.1051-1108, İstanbul, 2013.

Schein, Edgar H. : **Örgüt Psikolojisi**, çev: Mustafa Tosun, Ankara, Doğan, 1978.

Schmalleger, Frank : **Criminology Today- An Integrative Introduction**, 5th. Edition, New Jersey, Pearson, 2009.

Schünemann, Bernd : "The System of Criminal Wrongs: The Concept of Legal Goods and Victim-Based Jurisprudence as A Bridge Between The General and Special Parts of The Criminal Code", in: **Buffalo Criminal Law Review**, Vol:7, New York, 2004.

Sezer, Tijen Dündar : "Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 10, S.:1, 2008.

Simeone, Laura : **I Reati Associativi**, Rimini, Maggioli Editore, 2015.

Sokullu-Akıncı, Füsun : "Organize Suçların Kriminolojik Yapısı ve Türkiye'deki Boyutları", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Hazırlayan: Yener Ünver, ss.11-23; İstanbul, Beta, 2002.

Sokullu-Akıncı, Füsun : "Organized Crime", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, ss.3-16, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004.

Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden geçirilmiş 8. baskı, Ankara, Yetkin, 2010.

Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 7. baskı, Ankara, Yetkin, 2016.

Sözüer, Adem : "Tehdit Suçu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İHFM)**, C:LIV, S.1-4, ss.125-146, İstanbul, 1994.

Sözüer, Adem : **Suça Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı, 1994.

Sözüer, Adem : "Hukuki Hata", **Yargıtay Dergisi**, C.:21, S:4, ss.466-490, Ankara, Ekim-1995.

Sözüer, Adem : "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, İstanbul, 1995.

Sözüer, Adem : **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması, İstanbul, 2000.

Sözüer, Adem : "Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye'deki Boyutları", **Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, 05 Ekim 2001, Bildiriler Ve Tartışmalar, Yönetici: Kayıhan İçel, Yayına Haz: Yener Ünver, Beta, İstanbul, 2002.

Sözüer, Adem : "Yeni Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Sorular-Cevaplar", **HPD-Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.6, ss.227-237, İstanbul, 2006.

Storm, Lisa M. : **Criminal Law by Storm**, y.y., Lulu Publishling, 2015.

Şahin, Cumhur : **Ceza Muhakemesi Hukuku-I**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. baskı, Ankara, Seçkin, 2012.

Şahin, Kemal : **İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü**, İstanbul, Oniki Levha, 2009.

Şen, Ersan : **Suç Örgütü**, İstanbul, Yargın, 2013.

Tanör, Bülent
Yüzbaşıoğlu, Necmi : **1982 Anayasası'na Göre Türk Anayasa Hukuku**, 12.bası, İstanbul, Beta, 2012.

Tezcan, Durmuş,
Erdem, Mustafa Ruhan,
Önok, R. Murat : **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 13. baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Tezcan, Durmuş
Erdem, Mustafa Ruhan
Sancaktar, Oğuz : **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu**, Gözden geçirilmiş 2. baskı, Ankara, Seçkin, 2004.

Tona, Giovanbattista : "I Reati Associativi e Di Contiguitá", **Trattato di Diritto Penale, Parte Speciale, Vol: III**, Dirr. Da. A. Cadoppi, S. Canestrari, A Manna, M. Papa, Torino, UTET, 2008.

Toroslu, Nevzat : **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara, Sevinç, 1970.

Toroslu, Nevzat : **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 3.Baskı,Ankara, Savaş, 2008.

Toroslu, Nevzat : **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 15. Baskı, Ankara, Savaş, 2010.

Tozman, Önder : **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara, Adalet, 2015.

Turinay, Faruk : "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.:116, ss.39-84, Ankara, 2016.

Türay, Aras : **Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, Ankara, Seçkin, 2016.

Türkoğlu, Halide Gökce : **Roma Hukukunda Suç ve Ceza**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017.

Tyler, Gus : "Sociodynamics of Organized Crime", **Journal of Public Law,** Emory University Law School, No:20/4, ss.41-58, Atalanta, 1971.

Umur, Ziya : **Roma Hukuku Ders Notları**, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 1999.

Üçok, Coşkun : "Alman Hukukunun Tarihî Gelişmesine Bir Bakış"**,** **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.7, S.1-2, Ankara, 1950.

Üçok,Coşkun Mumcu,Ahmet Bozkurt,Gülnihal : **Türk Hukuk Tarihi**, Yeniden Düzenlenip, Gözden Geçirilmiş Ekli Onuncu Baskı, Ankara, Savaş, 2002.

Ündücü, Cemile Arıkoğlu: "Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki", **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Ocak 2011, cilt:2, S.1, ss.1-20.

Ünlü, Ömer : "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu(TCK m.220)" **Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Ünver, Yener : **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara, Seçkin, 2003.

van Sliedregt, Elies : **Individual Criminal Responsibility in International Law**, New York, Oxford University Press, 2012.

Varol, Muharrem : **Halkla İlişkiler Açısından Örgüt Sosyolojisine Giriş**, Ankara, AÜİF Yayınları,1993.

Vinogradoff, Paul : **Ortaçağ Avrupası'nda Roma Hukuku**, Yay. Haz: Mehmet Tevfik Özcan, Çev: Ferhat Düzgören, Sevtap Metin, Ahmet Ulvi Türkbağ, Erol Öz, Taner Ayanoğlu, Göçebe Yayınları, İstanbul 1997.

Vuletić, Igor : "'The Organised Structure of Power' and Economic Crime 'FIMI-Media' Case and a View from the Croatian Perspective", **Journal of Law and Criminal Justice**, vol: 2, no: 2, ss. 133-149, American Research Institute for Policy Development, Madison, 2014,

Weigend, Thomas : "Perpetration through an Organization- The Unexpected Career of a German Legal Concept", in: **Journal of International Criminal Justice**, vol:9 no:1, ss. 91-111, Oxford University Press, 2011.

Wheatly, Joseph : "Transnational Organized Crime: A Survey of Laws, Policies and İnternational Conventions", **Routledge Handbook of Transnational Organized Crime**, Edited by. Felia Allum, Stan Gilmour, ss.65-80, Abingdon/Newyork, Rotledge, 2012.

White, Robin C.A.
Ovey, Clare : **The European Convention on Human Rights**, 5th Edition, New York, Oxford University Press, 2010.

Yaşar, Osman,
Gökcan, Hasan Tahsin,
Artuç, Mustafa : **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, C: V, Ankara, Adalet, 2014.

Yaşar, Kenan Evren : "Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları" **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C:3,S.1, ss.192-237, İstanbul, 2015.

Yayla, Atilla : "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve", **Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C:XLV, Sy.:1-4, s.335-385, Ankara, 1990, s.336.

Yenidünya, Caner
İçer, Zafer : **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, İstanbul, Digesta Yayınevi, 2014.

Yenisey, Feridun : "Türk Ceza Hukuku'nun 24 Yılı: 1960-1984", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası (İHFM)**, C.50, S.1-4, ss.-291-317, İstanbul, 1984.

Yenisey, Feridun
Plagemann, Gottfried : **15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu**, İstanbul Beta, 2009.

Yenisey, Feridun
Nuhoğlu, Ayşe : **Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2014.

Yıldız, Ali Kemal : "Dolayısıyla Faillik", **Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, (26-27 Mart 1997)**, İstanbul, Beta, 1998.

Yıldız, Ali Kemal : **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2007.

Yıldız, İlknur Ebiz : Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220), **Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Yurtlu, Fatih : "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, Kurulmuş Örgütü Yönetme veya Bu Örgüte Üye Olma", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Zafer, Hamide : **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul, Beta, 1999.

Zafer, Hamide : **Ceza Hukukunda Terörizm**, İstanbul, Beta, 1999.

Zafer, Hamide : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2015.

Zeybek, Muhammet : "Örgütlü Suçluluk ve Suç İşlemek Amacıyla Kurma Suçu (TCK m.220)", **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2011.

ÖZGEÇMİŞ

Yazar, 1986 yılında Sivas'ta doğmuş, İstanbul Plevne Lisesi'nden 2003 yılında mezun olmuş ve aynı yıl eğitime başladığı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2007 yılında derece ile mezun olup, takiben İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına kaydolmuştur. Yine aynı yıl içinde yasal avukatlık stajına başlamış ve stajını tamamlayıp İstanbul Barosuna kaydolarak avukatlık faaliyetlerine başlamıştır. 2009 yılında "Türk Ceza Hukukunda Mala Zarar Verme ve Kriminolojik Açıdan Vandalizm" konulu yüksek lisans tez çalışmasını tamamlayarak M.A. derecesini almıştır.

2010 yılında İstanbul'da ceza hukuku alanında faaliyette bulunan bir hukuk bürosunda yönetici avukat olarak görev almış ve 2010-2015 yılları arasında burada mesleki faaliyetlerini sürdürmüştür. Yine 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Programına kaydolmuş ve 2012 Haziran ayında doktora yeterlilik sınavında başarılı olarak Türk Ceza Kanunu'nda Suç İşlemek Amacıyla Örgürlenme Suçları konusunda tez çalışmasına başlamıştır.

2016 yılından bu yana, Av. Hazal Algan ile birlikte kurdukları *Sarıtaş & Algan Avukatlık Bürosu'*nda mesleki faaliyetlerini sürdürmekte olup aynı zamanda İstanbul Barosu'nun çeşitli komisyonlarında görev almaktadır.